Gotena Epe Agaa

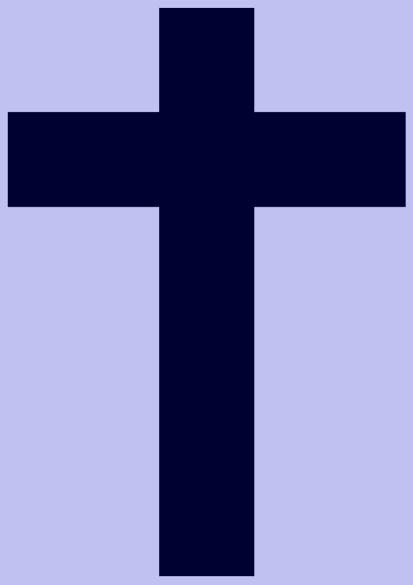

Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes, and The New Testament in the West Kewa Language of Papua New Guinea

Gotena Epe Agaa
Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes, and The New Testament in the West Kewa Language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples West Kewa long Niugini

copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea in cooperation with Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: West Kewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

First edition © 1973 The Bible Society in Australia
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
faa531d0-f958-545a-ad6f-3ea7c18ff313

Contents

FRT 1
Ripimae Agaa 3
Rut 15
Ol Provep 20
Eklisiatis 74
Matyu 87
Mak 146
Luk 181
Jon 243
Kogono 285
Rom 339
1 Korin 366
2 Korin 393
Galesia 411
Efesus 421
Filipai 430
Kolosi 437
1 Tesalonaika 444
2 Tesalonaika 450
1 Timoti 454
2 Timoti 462
Taitus 468
Filimon 472
Hibru 474
Jems 497
1 Pita 505
2 Pita 514
1 Jon 519
2 Jon 527
3 Jon 529
Jud 531
Kudiri 534

Gotena Epe Agaa

The New Testament and Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes in the West Kewa language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples West Kewa long Niugini

Gotena Epe Agaa
The New Testament and Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes in the West Kewa language of Papua New Guinea [kew]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2004 The Bible Society of Papua New Guinea in cooperation with Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2004 by The Bible Society in Papua New Guinea in cooperation with The Wycliffe Bible Translators, U.S.A.

First edition, © 1973 The Bible Society in Australia

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

http:// creativecommons.org/ licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http:// cre-*

ativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Gotena Epe Agaa

Go Buk-na Bi[tab]Rudu Bi[tab]Pes Naba

Ripimae Agaa

12

Adaa Aa-me Abram Yasa.

1 Adaa Aa-me Abram-para lalo: Nena kantri-para nena onaa-para nena apaa amenu page gimoa. Neme watoade supara paina.
2 Neme nemadare ruru adapu ma-ralalua. Goa pua ne ma-epealua. Nena biri ma-adaayalua. Ne madaare onaa adaapu ma-epealua.
3 Ne epea paliminuri nimu page epea palua. Ne waea paliminuri nimu page waea palua. Ne madaare go suna onaa rayo ma-epealua.
4 Abrame-me Adaa Aa-na agaa pagoa ame-na si Lot rapu pisipi. Nipu mali 75 patinaloa Aran su gimoa pisa.
5 Nipu-na ore Sera-para ame-na si Lot-para nipuna kogono onaa para oyae rayo-para Aran su-para kabisimi oyae rayo page mea pisimi. Gore nimu mo Kenan supara polalo pisimi. Goa pua nimu pua opa-paisimi.
6 Abrame mo Sekem su-para ipua More adaa repena oak regepea pisa. Go raburi Kenan onaare go su-para asimi.
7 Adaa Aa Abram piri ipua lalo: Go suri nena madu ma-ralalide onaa katoa. Go pare Adaa Aa nipu piri ipisa rabu aana reke meda wariasa.
8 Go pare aemeare nipu nare ipula nane rudu Betel regepea pua sele ada go pare pisa. Betel nare pabala nane asa. Aire nare opala nane asa. Goa pua Adaa Aa-na aana reke meda warimea Adaa Aa-na bi loa lotu sa.
9 Go pare awa Abram nipu pua-mama pua Negep opapasa.

Abram Isip Pisa Raburi Nipuna Orere Baani Sa.

10 Go raburi go su-para reae adaa pabisada, Abram no Isip ata pisa. Gore mo reae ora adaa pabisa pulu.
11 Nipu Isip regepea ipisipi raburi, ore Sarai-para lalo: Nere ora epe ona meda yade.
12 Isip onaame ne adoa goa teme gore nipuna ore teme. Goa pua niri talimi pare nere pa ma-aalimi.
13 Goa peaga na baani lape. Go rabu nimumi ni waru surubalimi. Neme goa te rabu ni rabameali.
14 Abram Isip ipisa raburi Isip on-aame mo ona epe ona meda adisimi.
15 Go raburi Pero-na kogono su-rube aanumi adoa, nimumi epe ona meda adoa ipulumalo Pero pua lak-isimi. Gore nipu Perome mo ona pua meatepa loa nipuna ada-para aainasa
16 Abram-re Serana baani kone isapulu Abram waru surubisa. Go rabu Abram nipu mena sipisipi-para doki mena para gawanu meme menanuna ru wai lapona page, kemele menanu-para kogono onaa page kasa.
17 Goa pisa pare Adaa Aa-me yaina igi wae meda Pero-para nipuna onaa piri popenasa. Gore Pero-me Abram-na ore misa-pulu goa pisa.
18 Go rabu Pero-me Abram-para ipuloa lalo: Na ore yade lore akolo nalae pae?
19 Akepeada na baani epa laeya? Goane ni meawadega abiare nena ona wala mea. Goa pua mea pu.
20 Go rabu Pero-me nipu-na ko-gono aanu-para loa apo repaya-para nipuna oye rayo page nipuna epa-penane wala pena pua rapatepa sa.

13

Abram-para Lot Lapo Kanan Apu-paisipi

1 Go rabu Abram Isip awa wala Negep pisa. Ore-para nipuna oyae rayo page mea pisa. Lot page nipu rapu pisa.
2 Go raburi Abram-re gawana page gol silpa lapona page amonaki meda asa.
3 Oropere Negep gimoa Abram nipu sumeda-para puamama pua Be-tel epa opapasa. Nipumi abaripia

sele ada Betel-para Ai lapona rikirana pisaya.
4 Go parere aana reke meda ririnane warisade pare. Gore Abram-me go pare Adaa Aa-na bi loa lotu sa.
5 Lot nipuna ruru-para nipuna kogono onaanu page Abram rapu pamisimi. Nipumi page gawa sipisipi meme menanu page adapu punisa.
6 Su regepesa pulu nipu lapo padane-para ape awi naisa.
7 Go su-parare Kenan ruru-para Peris ruru page asimi. Go rabu Abram-para Lot lapona mena surube aanumi ratu yawala-pasimi.
8 Go rabu Abram-me Lot-para lalo: Sana rikirana ratu nayawapana, sare aaraya yapulu sana kogono aanumi page ratu nayawena.
9 Suri dina apo iyada, abia sare apupapana rana-paliade nanere meania. Medane ne palidare gore medanere ni pono.
10 Lot-me adamonisa pare mo Jordan suri paune ipa segene su epe meda isa. Adaa Aa-na maapumi adesa. Go suri Soar regepea isapulu Isip sumi adesa. Go raburi Adaa Aame Sodom Gomora lapo ambi natiaina.
11 Mo aa lapo apupaisipi pulu Lotre nare ipulanane isa Jordan awaro paune suna pisa.
12 Abram Kenan su-para aisa raburi Lot-re Sodom ada kagure regepea nipuna sele ada mo Sodom awaro paune suna pisa.
13 Go rabu Sodom onaanumi waeanu waru pisimi, goa pua Adaa Aa-para page waea waru pisimi.
14 Lot aba penaloa Adaa Aa-me Abram-para lalo: Apo ayepare awa iniminipa, goa pua nare opea nane page, pabea nane page sula popea lapona page ada.
15 Apo adae su rayo, ne para nena madu maralalide ruru repara gudiayato.
16 Neme nena maralalide onaare, dorupa maralalua. Goa pua dipiaperupa page maralimi.
17 Apo surayo abi pua ada, go nepamuae su rayo ne gialo.
18 Gore Abram-me nipuna sele ada yokoria Hebron pua, mo Mamre repena oak puti regepea pua pisa. Goa pua Adaa Aa-na aana reke meda warisa.

14

Pa Aa Mudununa Kina, Abram-me Lot Pane Misa.

1 Go raburi Amrapel Sina-na aamudu-para, Ariok Elasa-na aamudu-para, Kedolaoma Elam-na aamudu-para, Tidal Goim-na aamudu alare,
2 nimumi Bera Sodom-na aamudupara, Bisa Gomora-na aamudu-para, Sinap Adma-na aamudu-para, Semeber Seboim-na aamudu-para, Bela (abiare Soar teme) gona aamudupara go ruru ala rapu yada pula pisimi.
3 Go adare supuna yadapi aanuri, Sidim awaro paune suna kiritasimi. Go parere abiare Aipa Ipa teme.
4 Yada abi napi aware Kedolaoma-na rolopara mali 12 pirisimi. Wala malinare nimumi agaa napagesimi.
5 Wala mali meda popenalomea Kedolaoma rapu ralasimi aa mudunumi yada pua pumea go ruru wini pisimi. Repaim ruru Estorot Kanaim aisimi-para, Susi ruru Am adarepara pati page, mo Em ruru awaro paune su Kiriataim pati page,
6 mo Or ruru so Seir rudu pati page, ora pua mo kapune suna rugi Elparan pua pabo tu kiritisimi.
7 Goa pua nimumi wala pereketua En Mispat pisimi (go suri abiare Kedes teme). Goa pua aamudu malapu-na rurumi Ameleke-na su ada luabu pabotu rubisimi. Nimumi mo Asason Tama su-para pati Amori ruru page pabo rubisimi.
8 Go rabu Sodom Gomora lapopara, Adma-para, Siboim-para, Bela nipuna bi meda Soa-para, go aamudununa yadapi aanumi, yada roborobo maga-ari ipua, Sidim awaro paune pare kiratawa,

9 Kedolaoma Elamana aamudu-
para, Tidal Goimana aamudu-para,
Amrapel Sinana aamudu-para, Ar-
iok Elasana aamudu aala rapu yada
pisimi. Gore nimu aamudu malapu
rapu aamudu supu rapu yada pisimi.
10 Go raburi mo su Sidimire awaro
paune kolta mi naaku adapu isa.
Sodom Gomora lapona yadapi aanu-
para nimuna aamudunu page pogola
pisimi. Medalomare mo kolta mi
naaku para lopisimi. Medalomare so
rudu rudu pogola pisimi.
11 Mo aa mudu mala-na yadapi
aanumi Sodom Gomora lapona oyae
rayo mea pisimi.
12 Abram-na amena si Lot page go
Sodom su-para aisa pulu, nipu para
nipuna oyae rayo page mea pisimi.
13 Aa meda pogola pisa aamere,
Hibru aa Abram apo remaa rayo
epa lakesa. Go raburi Amorait aa
meda Mamri-na repena puti para
Abram rapu epa asa. Mamri para
nipuna ame Esko-para Ane lapo,
nimu Abram rapu upasimi.
14 Go rabu amena si Lot iyanumi
mea puamelo pagisa raburi, nipumi
nipuna ruru para asimi yada pape
aanu para madini aanu page 318
yasa. Goa pua mo iyanu nimu Dan
adare pua ratu kiritisimi.
15 Go ribare Abram-me nipuna
aanu epa rumasa. Goa pua yadaa
isimi. Go yada wini pua Damaskas
regepea ae adare Oba regepea pua
ratu kiritisimi.
16 Abram-me apo mea pisimide
oyae rayo-para Amena si Lot-para
ona-repa para pa onaanu page rayo
wala mea ipisa.

Melkisadek-me Abram Maepeasa.

17 Abram-me mo Kedolaoma rapu
ralasimi ruru pabo ruboa ipisa
raburi, Sodom-na aamudumi Abram
mo Save awaro paune pare madaata
ipisa. Abiare go parere Aamuduna
Awaro Paune su teme.
18 Gote Adaa Aa mudu-na miru
irae aa pris Melkisadek-me bret
wain lapo mea ipisa. Nipuri Salem-
na aamudu.
19 Nipumi Abram maepeata-awa
goa sa: Su yaa lapo warini Gote Adaa
Aa Mudu-me ne ora maepeaina.
20 Nena iyanu nena kipara mea
giaa Gote Adaa Aa Mudu ora so mada
pena. Go rabu Abram-me mo mea
ipisa yaenu rayona 10 ap Melkisedek
kasa.
21 Mo Sodom-na aa mudumi
Abram para lalo: Oyae rayore nena
meainaga niri onaa komea giaina.
22 Gore Abram-me mo Sodom-na
aa mudu para lalo: Neme Adaa
Aa, Gote Adaa Aa Mudu, su yalapo
warisa Gote-para ora lalo:
23 nena nonapi yaere neme ogeda
page namealua gore neme lalo:
Abram ma-ama yaisu tepulu.
24 Ni yae meda na-mealua pare na
aanumi aba nameya yaenu komea
meano, go page nirapu puame aa
repo Ane-para Eskol-para Mamre
aalana komea nina iyanu rapu yada
pamega go repare kalaina.

15

Gote-me Abram Para Onaa Adapu Maralawa Kenan Su Page Gialualo Agaa Rogasipi.

1 Goanu aba pinaloare, adea-
podena Gote-na agaa gupa ipisa:
Abram, pala naomape. Niri nena
ralubi yade, Neme nere oyae waru
gialua.
2 Gore Abram-me lalo: O Adaa Aa
mudu neme niri ake gialiya? Niri
naki meda namadu idega, Ninaa
oyae rayore Eliesa gode Damaskas
aame mealia.
3 Gorabu Abram-me lalo: Niri
nogo-naki meda nagenede, goa pea
pulu nina oyae rayore nina kogono
aame rayo mealia.
4 Gorabu Adaa Aa-na agaa gupa
ipisa: Nena oyae go aame namealia,
pare nena madilide nakimi, nena
oyae rayo mealia.
5 Nipu amanane mea pua goa sa:
So yaa-para adasa, mada dipialiri
so ubakedonu dipia. Gorabu goa
sa: Neme maralalide onaare gorupa
ralalimi.

6 Abram-me Adaa Aa-na sa agaa
kone rulasa. Gorabu, Adaa Aa nipu
redepone aa sa.
7 Wala Adaa Aa-me nipu-para goa
sa: Niri ora Adaa Aa, neme ne Kaldia
suna Ur piri mea epawadere, go su
ora ne gudiyatalo pawade.
8 Gorabu Abram-me lalo: O Adaa
Aa mudu, neme go su na yaadelore
akepu mada makualuaya?
9 Gore Adaa Aa-me nipupara lalo:
Ni piri mena gawa meda para meme
mena wai-para, sipisipi yadapu
meda page rayo mali repo pati mea
ipu, yaa puluma lapo page mea ipu.
10 Abram-me mo yaenu rayo Gote
piri mea ipua, lapolapolo loralapata
pua rikirana pora masawa amupisa.
Yalapo komea goa napi pa isa.
11 Gorabu yaa itayamame nolalo
riya ipisimi pare, Abram-me ratu
rubebe pisa.
12 Nare pabola popesa raburi,
Abram nipu u adaa meda patisa.
Gorabu nipu adaa riba medame
rigitaniasa rabu pala omesa.
13 Gorabu Adaa Aa-me nipu
para lalo: Neme go piare waru
makuape, neme maralalide onaare
ada medanini kimisu onaanurupa
awalimi, goapua nimuri go alimide
su ada onaana slav* kogono pae
onaa alimi. Go onaana kogonore
mali 400 rupara radapi kogono
pualimi.
14 Goa palimide su adarenuri
neme page nimu keda waru katoa,
wala orope nimu gima epalimi
raburi, nimumi oyae adapu mea
epalimi.
15 Go yapare nere lo kumana ru-
para awa omali.
16 Nena ruru onaare go su-para
abi naepalimi. Akoloya Amor on-
aame waea pa palaeme. Nimuna
waea waru palaina loare pane ratu
rubalua. Go rabu nena rururi kaara
maala popenaloa nimu wala epal-
imi.
17 Nare paboa riba saraburi, miru
yawapalae repenagaa sosopene-
para paa meda page pata paa rupa
roriaa ipua mena paaki lapona
rikirana popesa.
18 Goyapinare Gote-me Abram
rapu agaa rogasa. Goapua lalo: Nena
rururi go su kalalo, go ipa Isip pua
mo ipa Yupritis rupara
19 abia go suri Keni onaa-para, Ke-
nis onaa-para, Kadmon onaa-para,
20 Et onaa-para, Peris onaa-para,
Repaa onaa-para,
21 Amori onaa-para, Kenan onaa-
para, Gigasi onaa-para, Sebus onaa-
para, gonu pimi suri ne gialo.

16

Ega-me Abram-na Naaki Madiasa

1 Abram-na ore Sera nogo-naaki na
madiasa. Yapare nipuna kogono pae,
Isip nogo Ega asimi.
2 Gore Sera-me Abram para lalo:
Adaa Aa-me ni nogo-naaki na gead-
ega na kogono nogo rapu patalip-
ina. Nipu mada nina ruru madaa
maopaina. Abram-me Sera-na sa
agaa ratisa.
3 Abram-me nipu Kenan mali 10
awa ore Sera-me nipuna kogono pae
Isip nogo Ega mua aani ore ma-
aulainalo kasa.
4 Abram Ega rapu patisa, goa pua
naaki pada pirisa.
Nipu naaki pada pirisa makuawa
nipuna surube onana rolo para
napiri agaa napagisa.
5 Gore Sera-me Abram-para lalo:
Go adalo kedare neme adape keda
rialo. Nina kogono nogore nena kina
sawade, goa pua abiare nipu naki
pada pilo makuawa nina agaa na
pagea. Adaa Aa-me ne-sana rikirana
rumaina.
6 Abram-me lalo: Nena kogono
nogore nena kina iya. Nena kone-
para paliare pape, gore Sera-me Ega
udipa pisa pulu nipu pogola pisa.
7 Adaa Aa-na Ensol-me Ega mo ipa
repaa-para su kapune pare adesa.

* **15:13:** Slav-re kogono yoto nai, pama kogono pae onaa, nimu bi-naiya. Gore nimuna surube onaana rolo para pimi.

Go ipare mo Sur pora paginane
popea.
8 Gore Ensol-me lalo: Ega, Serana
kogono nogo, apara awa, wala apara
polalo pi? Nina surube ona Sera
pogola pulu.
9 Gore Adaa Aa-na Ensol-me nipu
goa lakesa: Nena surube ona Sera
piri wala pua, nipuna agaa pagape.
10 Ensol-me lalo: Nena rururi ma-
adayalua, goa pua dipiape rupa page
maralimi.
11 Adaa Aa-na Ensol-me wala lalo:
Nere naki pada-pi pulu naki madi-
ali. Nipuna biri Ismael lape, akoloya,
Adaa Aa-me nena re-e pagade.
12 Nipuri kira mena raa yana rupa
alia. Nipu onaa rayo rapu yada-
kepealia rabu onaa rayome nipu
yada-kepealimi, goa pua nipuna
onaa rayo gimua agurapo alia.
13 Ega-me Adaa Aa go bi kasa:
Akoloya ni Ade Gote. Nipumi lalo:
Abiare ni adea Gote-re adalo.
14 Go ipa-na biri, Bia La Roi* teme,
abia page go ipare Kades para Bered
lapona rikirana popea.
15 Ega-me Abram-na naki madiasa,
goa pua Abram-me, Ega-me madiasa
nakina biri Ismail sa.
16 Abram-na mali 86 patinaloa Ega-
me naki madiasa.

17

Gote-me Abram Kagaa Bi Kasa.

1 Abram-na mali 99 patinaloa,
Adaa Aa nipu piri ipua lalo: Ni Gote
purina-re yapulu oroyalo nina rolo-
para pirape. Goa pua epeanu pape.
2 Nina rogae agaa nerapu ora
palua, goa pua nena onaa maaday-
alua.
3 Go rabu Abram nipu suna
adaneawa kubuniasa, go rabu Gote-
me nipu-para lalo:
4 Go rogatepa agaana papeare go
lapatoda nere ruru adapuna aara
pirali.
5 Nere abiare Abram pida wala
nateme, nena biri abiare Abraham
teme, akoloya nere abia onaa ada-
puna aara maapiralua.
6 Ne madare ini adapu etalia. Goa
pua ruru adapu pitimi pare medalo-
mare aa mudu pitimi.
7 Go rogatepa agaare oroyalo salia.
Goa pua ne sana rikirana page, gome
madu saliade nogo nakinuna riki-
rana page, nimina Gote pitua.
8 Go Kenan onaana su ne abia
go kimisu ipua epaa ayere, neme
nepara nena orope madusalide nogo
naki walo diayawa, niri nimina Gote
pitua.

Yogane Rugulapena Rogae Aaga.

9 Goa pua Gote-me Abraham-para
lalo: Nere neme goapa toadare waru
ratape nepara nena ruru orope epal-
iminu page, neme go rogatepa agaa
waru pagoa ratalepape.
10 Nerapu agaa gupa rogato. Nena
ruru orope epaliminu page, Nimi
goa pipape. Aa naki rayona yogane
puduri rugutapape.
11 Ora rayona yogane puduri
rugutapape. Go robore sana roga i-
agaana robo.
12 Naki rayore yapi 8 popenaloare,
yogane puduri rugulatepape, orope
maralalimide rayona page komea
goa pipape. Pa ruru para kaboria
epe onaana sinuna page kogono aa-
nuna sinu page.
13 Nena adare-para madininu page
kaboria epenuna page go rayona yo-
gane puduri ora rugulatepape. Go
robomere nina, nimi rapu rogae
agaare (pa sama lama palia).
14 Yogane na ruguteade aanakinuri
nina ruruda diaga ratu rubape, gore
nina rogae agaa ruguta.
15 Gote-me Abram para wala lalo:
Nena ore Saraina, bi rado ma-ato,
abiare nipuna biri Sarah lape.
16 Nipu neme maepealua, goa pua
nena naki mada madialia. Nipu
neme maepealua pulu nipu mada
ruru adapu epalimi. Aa mudunu
page nipu mada opalimi.

* **16:14:** Bia La Roi-na biri niana ada-agaanare ni ade Gote tema

17 Go rabu Abram-me kubuniawa,
Gote adaa bi kasa, nipume giri-loa
kone gupa isa. Gorupa mali 100
pope yomagae-na naki madiata pae?
Sarah page mali 90 yadega naki
mada madialia pae?
18 Gore Abram-me Gote para lalo:
Nena lae-are Ismael mada na pali-
pae?
19 Go rabu Gote-me lalo: E, yapare,
nena ore Sarah-me nena naki mada
madialia, goa paliaga, nipuna biri
Aisak lape. Nina rogae agare nipu-
rapu palua, go rogalipade aagare
orope maralaliade ruru rapu page
pa sama lama palia.
20 Nena si Ismail-para page, nena
laedea pagawade. Nipu page neme
epea palua. Nipu nogo-naki page
adapu katoa, neme ne madare ruru
adapu page maralaina toa. Nimu
aamudu 12 page piralimi, goa pua
neme nipuna rururi puri waru
pabenatoa.
21 Go yapare nina rogae aagare
Aisak rapu rogalua, mo mali medana
Saraha-me madialiade naki rapu.
22 Gote-me Abraham rapu aaga lo
kirituare nipu pisa.
23 Ora go yapinare Abraham-me
nipuna si Ismael para, nipuna adaru-
para madini naki rayo para moneme
kaboria epe-naki rayo page nipuna
adarepara asimi aanaki rayona yo-
gaene puduri rugulaisa. Gote-me
lakisade rupa.
24 Abraham nipuri mali 99 patina
loa, yogane pudu rugusa raburi,
25 si Ismael-re mali 13 patina loa.
26 Abraham para si Ismael lapore
meda rabu go yapina yogane pudu
rugusipi.
27 Go raburi Abraham-na su-ada
para asimi aa naki rayopara pa su
medapara kaboria ipisa aa nakin-
una page rayo nipu rapu yogane ru-
gusimi.

18

Kimisu Aa Repo Abraham Adola Pisimi

1 Adaa Aa Abraham piri wala ip-
isa, mo Mamre-na adaa repena puti
regepea narepame riripu waru pisa
pulu Abraham nipuna sele ada pora-
gape para pirisa.
2 Abraham-me adasaisa pare aa
repo pa go pare reka aina adisa.
Nipumi nimu adoare sele ada gi-
moa aloma madari pua alu pua
kubunaisa.
3 Nipumi lalo: Naa adaa aanu,
epea pamega, nimi nina ada nagi-
moa pulupape. Ni nimina kogono aa.
4 Ipa aba mea gula epono, goa
puare nimina age aba radepeano go
ada repena repara kitu piramina.
5 Neme nimina nape eta meata
pono, goa puare puri mua nimina
polalo pame nane palimina. Nimi
naa adanane epamenada rana piaga
nimina eta managolano. Nimumi
lalo: Mada, nena laeare paina.
6 Gore aipapulu Abraham nipu
Sarah piri sele adapara pisa. Nipumi
goa-pua sa: Aipapulu plawa 20 kg
ora epede waru adaapu managola,
pereke-yoa bret waria ira.
7 Wala aipapulu nipuna gawa
menanu aisimi para aloma pisa, goa
pua epe pena apa ae yandapu mena
meda pua mua nipuna kogono aa
epa kaloa aipapulu managolatepa sa.
8 Mo gawa mena aba risa raburi
gawana midi para gawana adu
ipame warini eta-para mo gawana
adu ipa medaloma mea ipisa. Goa
pua mo kimisu aa repo epa kasa.
Go eta nala pirinare, nipu repena
repara suruba adoaisa.
9 Nimumi lalo: Nena ore Sarah
akepa? No sele adapara no piada-sa.
10 Go rabu mo aa medame lalo:
Ora go-dina ne piri para wala ma-
lina epalua, nena ore Sarah-me naki
meda madu saba piralia.

Gore Sarah-re nimuna masanane
sele ada poragape para pirua pagaba
pirisa.
11 Abraham para Sarah lapore on-
agae yomagae lapo pirina. Sarah
nogo-naki page madiape ai nai rabu.

12 Sarah-me nipuna agurapo pirua giri loa, goa kone isa. Niri aba ora onagaesi yade, nina adaa aa page ora yomagaesi yande pare ni mada go padane para patape rana salia pae?

13 Go rabu Adaa Aa-me Abraham-para lalo: Neme lalo agaanare Sarah-me giri akolo tapae: Niri onagae yadega neme naki meda madialua yapae?

14 Yae meda Gote-me papeare mada napaliaya? Wala malina apo epalua lawade raburi Sarah-me naki mada madu saba-piralia.

15 Sarah palame omisa pulu yagaa loa: Giri nalawadesa. Nipume lalo: Giri laedega yagaa nalapesa.

Abraham-me Sodom Ada Kagure-para Ae Onaa Nataina Sa.

16 Mo aa repo polalo rekesimi rabure nimumi Sodom adaniasimi. Goa pua Abraham-me nimu pulumi rupa adoa rapatalo nimu rapu pua-mama pisa.

17 Go rabu Adaa Aa-me lalo: Neme pulalo pi-are Abraham-re kudiri palua pae?

18 Abraham-me maralaliade ru-ruri adayoa puri komeada pabalimi, goa pua nipu madare go suada rayo epeama palia.

19 Neme nipu aba mada-misu pulu nipumi nipuna nogonaki-para nipuna adare para aeme onaa rayo mana tea. Neme katoa agaa ratinaloa nimumi epea pua ni epe kone gina. Goa pua Adaa Aa-me Abraham-me maralaliade rurunu page palua siade aonuri ora palia.

20 Gore Adaa Aa-me lalo: Sodom Gomora supara pimi onaame peme wae-yaenuna, agaa ora adapu epeada.

21 Ni gopara pulu, nimuna peme waea adola, goa pua ora yapalo nabipa adaluame.

22 Gore aa lapo Abraham gimoa Sodom adarena poranini pisipi. Adaa Aa-re Abraham aisa pare pa aisa.

23 Go rabu Abraham nipu Adaa Aa regepea ipua lalo: Neme epe onaa para wae onaa rayo taliya?

24 Go adare para epe onaa 50 pitimire, neme nimu page wae onaa rapu pa taliya? Neme mogo epe onaa 50 niminawa go adare pa inateya?

25 Nemere epe onaa-re, wae onaa tala-arare nataliya? Mo wae onaa me pemea madaa, epe onaa rada nanena, neme goa napaina. Nere onaa rayo rumae aa yade pulu; epea ora paina.

26 Adaa Aa-me lalo: Epe onaa 50 piralimi-dare gore pana bina na-talua.

27 Gore Abraham-me nipu wala lo-rapisa: Adaa Aa, neme wala rana lapopa agaa mealo. Niri taaga para do lapo rupa yade.

28 Goa peaga 45 epe onaa piralimiri mo 50 ma-epapena supu diayaliare pa taliya?

Neme 45 adaluare, gore nataluasa.

29 Rana repopa wala Adaa Aa para goa sa: Gore 40 ama yaliare, gopage pa taliya?

Adaa Aa-me lalo: 40 piralimi-dare gimalua.

30 Abraham-me lalo: Adaa Aa neme ratu na yawape, wala agaa meano, gore 30 yaliare, ake paliya?

Adaa Aa-me lalo: Neme yada na palua 30 piralimi da page.

31 Abram-me lalo: Ratu na yawape neme ne wala apo agaa mealoga. Pa 20 komea yalia-dare ake paliya?

Nipumi lalo: 20 komea piralimi page natalua.

32 Abraham-me wala lalo: Adaa Aa neme ni ratu na yawape, pare neme ne rana-komea wala agaa mealo. Gore pa 10 ama yaliare ake paliya?

Nipumi gorupa abusa: Ora 10 ama yalia page na talua.

33 Gore Adaa Aa-me Abraham rapu agaa lo kirituare nipu pisa, go rabu Abraham nipu page ada pisa.

19

Lot-para Nipuna Repa Pogola Pisimi.

1 Aebore mo Ensol lapo Sodom
pua opapaisipi. Gore Lot-re adarena
kerepo para pirisaya.* Nipumi
nimu adoare, rekataboa nimu ma-
data pisa, goa pua iniaga su kaloa ma
kubunaisa.
2 Na adaa aa lapo, nipumi lalo:
Nipina kogono aana adapara ki-
tumu, age radepe, patalipina. Goa
pua ribarekore nipina palipina.
Dia nipumi lalo: Mo onaa kiri-
taemede amaa patalipa.
3 Lot-me ora dia loa puri pabisa
pulu nipuna adapara pisimi. Nipumi
eta managolaisa, bret page ist nai
irua nisimi.
4 Nimu u pena patulalo pala
pirinare Sodom adare para asimi
aa rayo, oge adaa rayome ada epa
kutapu sabasimi.
5 Nimumi Lot yasimi: Go riba epa-
pede aa lapore ake pape? Amaa
nia piri mea ipu, niame nipu pake
namona.
6 Lot nimu adolalo amaa pulawa
poragape waru moganiasa.
7 Goa pua lalo: Dia na adami aanu
go wae-yaere na palimina.
8 Adalepa, niri nogo lapo, aa rapu
abi napati madu ide. Nipu amaa mea
epono goa pua nimina rana ratal-
imina. Go aa lapore yae meda na
palimina. Nina ada epape pulu neme
nipu ora rabamealua.
9 Nimumi talo: Pane popa a. Goa
pua nimumi lalo: Apo aare pa epa ae
aa yade, goa pua abiare nipumi nia
surubaluame pana. Aa lapo mada
pulaa-pamaare, ne madaa ora waea
waru pumuna. Nimumi Lot pane
orolo paisimi, goa pua pora gape
atubitua rupara odobatalo pisimi.
10 No rupara pirisipide aa lapome
Lot yolorua pora-gape agolaeme
garula sasipi.
11 Goa pua nipume mo pora-gape
para asimide aanu, oge adaa lapo
ratana ini ma-rubu paama pisipi.
Goa pisa pulu nimumi pora gape
adape rupa marisimi.
12 Mo aa lapome Lot-para lalo: Go
para nena onaare meda aeme? Nena
siwanenu page, gonuna siwanenu
page, o pa nena onaanu page go ada
kagure-para meda aeme? Aipapulu
pua lamu-mua, pane pogola pulupa.
13 Ake peada ya, go su adare apo
pabo tu rubalepada. Go adare-
para aeme onaame peme waeare ora
adata pulu, Adaa Aa-me go adare
pabotu rubaponalo sa mea reparia.
14 Go rabu Lote-me wane lapo mu-
lalo pi akua lapo laketa pisa. Nipumi
pua lalo: Go su aipapulu gimoa pane
pogola baini sa, Adaa Aa-me go ada
kagure pabo rubolalo pia! Gore akua
lapome pa makirata kone isipi.
15 Riba rekore mo Ensol lapome,
Lot aipapulu ma rekaisipi. Nipumi
goa sipi: Aipapu tapa! Go aeme nena
ore para wane lapo page. Gore go
ada kagure talawa nimi talia.
16 Lot-me aipapu na sa raburi,
mo Ensol lapome kimina misipi, ore
wane lapona ki mina mua aipapulu
adarena amanane mea pisipi, gore
Adaa Aa-me nimu odome omesa.
17 Nimu ama mea ipuare, mo aa
medame goa sa: Pogola pulupa! Goa
puare wala napereketua adalepape.
Mo paune pare palimi rabu page kitu
na piralepape! Nimi omalimiga so
rudu rudu pogola pulupa.
18 Naa Adaa Aa-laapo, sogo rudu
rudure ora dia.
19 Niri aba raba meape-de, go
page ni epe kone sua raba meapede
pulu, rana sogo rudu rudure pope-
ai nasala, pena pulano apo yaeme ni
mealia pulu, ni omalua.
20 Mogo ayaa oge adare parare
mada palua. Ni pogola go para pono,
gore ora oge adaresiya? Goa palua
rabu ni mada epealia.
21 Nipumi lalo: Madaga apo lae
adarere natalipa.
22 Goa peaga mogo para aipapulu
pogola pulupa, nimi go para abi nape
alimina yada napalua. Goane go
adarena biri Soa† teme.

* **19:1:** Adaa adaanuri ada-rena kerepo para pirala pisimi rupa Lot-re Sodom ada-rena kerepo para pirisa. † **19:22:** Soa bina rere oge ada-resi.

23 Lot Soa opapaisa raburi nare
aba raa ipisa.
24 Go raburi Adaa Aa-me yapara
pirumea repena sula yai rupa Sodom
Gomora lapona mea repaisa.
25 Nipumi go awaro paunena asa
su ada luabu rayo iru rubisa, go
adare para asimi onaa rayo para
emaapu page iru rubisa.
26 Lot-na ore pereketua ada-
monesa rabu nipu aipaa ana ausa.
27 Wala yapipure Abraham aba
ribareko rekataboa mode pare pisa,
aba Adaa Aa rapu agaa sade pare.
28 Nipumi Sodom Gomora lapo
adaneasa pare apode awaro paune
su rayo page miru kapukapu ropati-
sada adisa, go mirure adaa repena
ropati rupana adisa.
29 Gote-me mo ada kagure iru
rubala-awa nipumi Abraham-me sa
agaa niminasa. Goa pua nipumi Lot
pane mupawa nipu ae adare luabu
iru rubisa.

Lot-na Wane Lapo Nipuna Aara Rapu Patisipi

30 Lot-para nipuna wane lapo Soa
gimua so pore-para pua asimi. Nipu
Soa ape pala omisa pulu, nipuna
wane lapo rapu ana apeda meda
para asimi.
31 Yapi medame, mupa nogome
nipuna aki para lalo: Sana aapare
yomagaesi, goa pua saa rumape aa
page meda dia. Gore ona rumapeare
abade su rayona pia yapulu.
32 Goa pea pulu sana aapare ipa
waini nena lapana, goa pua sa nipu
rapu patapana, goa pua niana ruru
same aapa-rapu maralapana.
33 Go ribare nipuna aapa ipa waini
nenasipi, goa pua mupa nogo araa
rapu pua patisa. Nipuna wane
nipu rapu epa patua reka pisare na-
makuasa.
34 Wala yapi medame mupa no-
gome orope nogo para lalo: Ni abala
ribare apa rapu patawade. Abia rib-
are nipu ipa waini wala nena lapana,
goa pua ne aaparapu patalipina, goa
puare niana ruru, sana aaparapu
wala maralapana.
35 Go ribare nipuna araa ipa waini
wala nena loa wane orope nogo araa
rapu pua patisa. Nipuna wane orope
nogo epa patua reka pisa page na-
makuasa.
36 Lote-na wane laporata aara rapu
awa naki pada pirisipi.
37 Mo mupa nogome naki madua
nipuna bire Moab‡ sa. Nipuri abia
Moab ruru-na ara pia.
38 Wala orope nogome page naki
madisa, goa pua Ben-Ammi§ lo bi
maaisa. Nipu page Amonite ruru-na
aara pia.

20

Abraham Gera Pisa Rabure Ore Sarah-re Bani Ma-aulaisa.

1 Abraham-me Mamre su gimoa
Negep supara pisa. Nipu Kedes para
Sar lapona rikirana pua asa, goa pua
nipu Gera ogesi pua awa.
2 Ore Sarah-re, nina bani yade
sa. Gera-na aa mudu Abimalek-me
Sarah pua meatepa loa nipu misa.
3 Rana meda riba Abimalek piri
Gote epana ipumea nipu para lalo:
Nere omali. Gore apo meaede onare
aa aba pe ona yade.
4 Abimalek nipu mo ona piripara
abi na pisa, goa pua nipumi lalo:
Adaa Aa waea napi onaare pa taliya?
5 Nipuna bipa ni laagiade: Sarah-
re nina bani lade. Oname page nina
bani lade. Neme waea kone nasawa,
epea pikone sawa.
6 Gore Gote-me wala epana ipua
goa sa: E, gore pa epea pi kone saede,
pare ne mo onarapu naa pataedere,
ni repara waea palilo neme ma-
parude. Goane mo ona naa oraina-
laawade.
7 Abiare apo ona nipuna ani wala
kalape, gore nipuri nina agaa lae aa
yade, goa pua nipumi nena beten
lalia, goa palia rabu ne epe rupa ali.

‡ **19:37:** Moab bina re-re aapa-na si. § **19:38:** Ben-Ammi bina re-re aakuana si.

Go yapare nipu na katedare, ora ria-
lalo ne page nena onaa page rayo
omalimi.
8 Wala yapipu aba ribarekore
Abimalek-me nipuna kogono aanu
yasa, mo nipuna adisade yae luabu
lakelo kiritisa raburi, nimumi pala
waru omisimi.
9 Go rabu Abimalek-me Abraham-
para ipuloa lalo: Nemere niare
akepae pae? Neme neparare waea
meda napawade, gore neme kedare
nipara naa onanu piri apo mea
epaena? Neme nipara paenare na-
papea paena.
10 Abimalek-me Abraham agaamisa:
Goare nemere akena rena pae?
11 Abraham-me lalo: Nina bipa goa
lawa, Go adare para Gote pala na-
omeme ada kone sawa. Onaame
nina ore nimu mulalo niri talimi
kone sawa.
12 Ora riare nipuri nina bani page
yade, sana-aapare komea yapare
amare rado rado; goyapare nipuri
abiare nina ore yade.
13 Go raburi Gote-me nena aapana
su anda gimapu saraburi, neme
nipu-para goa su: Nena lo-pu ro-
bare ni gupa giape, palipade suluabu
parare, niri na bani yade lape.
14 Go rabu Abimalek-me sipisipi
para gawa para kogono aa onanu
page Abraham epa kasia, goa pua
nipuna ore Sarah page wala nipuna
kasa.
15 Abimalek-me lalo: Na suri
ogepu apo naiyada, nena rana
paliapara ape.
16 Sarah parare goa sa: Nena
baniri neme mone ini (tausen) kina
go kalaloda.* Go piamere nepara
nena rurunu rapuri agaa meda na
salia lalo, nerapuri agaa ora ogesida
page ora na salia.
17-18 Gote-me Abimalek-na ruru-
para ona nogo rayore nogo naki
na madinasa. Akoloya, Abimalek-
me Abraham-na ore Sarah nipu
misada. Gore Abraham-me Gote
repara beten paisa. Go rabu Gote-
me Abimalek-maepeasa, ore para
nipuna kogono nogonu page, goa
pua nimumi nogo naki wala madis-
imi.

21

Sarah-me Abraham-na Naki Meda Madiasa

1 Abiare Adaa Aa-na rana Sarah-
repara nipuna sarupa wala pisa, ora
mo Adaa Aa nipuna palua sia rupa
ora goa pisa.
2 Sarah-me naki pada pirua
Abraham-na naki yomagae dina
madiaisa, gore ora mo Gote-me
madiali sa dina madisa.
3 Abraham-me nipuna Sarah-me
madiaisa nakina biri Aisak lo bi ma
asa.
4 Aisak nipu yapidi (8) popisa
raburi Abraham-me yogane mo
Gote-me pipape sarupa ruguta pisa.
5 Abraham nipu mali 100 pope-
naloa nipuna si Aisak madisa.
6 Sarah-me lalo: Gote-me ni giri
malasa, go rabu onaa rayome page
go rema pagoa giri nirapu teme.
7 Nipumi wala lalo: Apimi
Abraham-na naki madiawa adu
katea sa pae? Goyapare nipuna naki
yomagae rana apo madiarude.

Abraham-me Ega-para Ismael Lapo Ratu Rubisa.

8 Aisak adayoa agina adu adawasa,
go rabu adu adawaisa yapinare
Abraham-me adaa eta meda iraisa.
9 Goyapare Sarah-me adisapare
Ega mo Isip oname Abraham-na ma-
diasa nakimi giri giri lala pirisa,
10 go rabu Sarah-me Abraham para
lalo: Apo ona-re pakogono ona
yadega si-rapu pane raturuba, go ko-
gono onana si-mi naa oyae rayore na
si Aisak rapu mada na rumalipiga.
11 Go agaa-mere Abraham lokeda
waru risa, gore nipuna si mada kone
mapirasa pulu.
12 Yapare Gote-me nipupara lalo:
Neme go naki para apo slav kogono
ona lapopara lo-keda ogepu rubape.
Goa peaga Sarah-me tea pagape. Apo

* **20:16:** 1,000 Silva mone-na kendare abiare K14,000 rupa.

ma ralali sude rururi gore Aisak mada para sude.
13 Neme mo kogono onana si madare ruru adapu warialua, akoloya nena si yada.
14 Wala riba-rekore Abraham-me eta-para ipa lapo noria pua Ega na pasana mariasa. Goa pua naki agiaya rapasa. Nipu aagiaya pua Besiba su kapune-pare opopawa pua pamudipiasipi.
15 No madisipi ipa diasa-raburi, mo naki repena-re meda-para mapirasa.
16 Goa pua ogeda mo-pare nenepu pua pirisa, mo naki omaala adape yada, gimoa pua re lala pirisa.
17 Gote-me mo nakina re lalaina pagesa. Gote-na Ensol-me yaa-para awa Ega yasaa: Ega, akepeada lae? Neme pala naomape, Gote-me nena sina re pagade.
18 Nena naaki pua mua kimi mea ipu. Gore ne madare neme onaa adaapu maralama pena toa.
19 Gorabu Gote-me agina ini rupaina sa rabu nipumi ipa naaku meda adesa. Gore nipumi mo ipa meme mena yogane pe-para norua naki-mi nenalo pua kasa.
20 Gote nipu go naki-rapu pirisapulu adayabisa. Nipu mo su kapunipare aware yaa-yapa piapena makuae aa aisa.
21 Nipu mo Paran-su kapune pare aisa raburi, nipuna aagi-mi Isip ona meda yoto kasa.
22 Go yapinare Abimelek-para, yadapi aanuna Surube aa Pikol lapome Abraham-para lalo: Gote-re nena oyae meda pulalope-para ne rapu pia.
23 Abiare ni Gote-na ini-agaana goa napalualo lapawa ni-na makirape, o nina nogo-nakinu page, o gonumi madialimide page. Neme ne epea pawadeane epaa-aye adare page, epea paluaga neme ni ora epea pape.
24 Abraham-me lalo: Neme ora palua-sa.
25 Gore Abraham-me nipuna ipanaaku Abimelek-na Kogono aame misa rabu Abimelek rapu agaa lalapasipi.
26 Gore Abimelek-me lalo: Goa panare apimi panapalo marea-sa. Ni aba nalagiaede pare, wala abia go pogolasatoda.
27 Gore Abraham-me mena sipisipi-para, mena gawa-para, meapua Abimelek pua kasa rabu, nipu lapo upasipi
28 Abraham-me sipisipi mena wai 7 kuta meda-para meamaisa.
29 Go rabu Abimelek-me Abraham gupa agaa-misa: Apo mena sipisipi 7 kuta rado para ainalaere, akolo-pi?
30 Nipumi lalo: Go mena sipisipi neme meainalo pi, goa pali rabu mo ipa-naku neme awesade kone ina.
31 Goa-peada go suri Besiba* teme, akoloya go-pare nipu lapona agaa aba rogaeisipi.
32 Abimelek-para yadapi aanuna aa mudu Pikol lapo nipu Wala Pilistia-nuna Su-para pisipi.
33 Abraham-me Tamariks repena-wai Besiba poaisa. Go pare-re nipumi Adaa Aa-na bi loa lotu Sa, go Gote-re oroyalo kagaa pia-loa.
34 Goa pua Abraham mo Pilistia aanuna Su-para adalupu pa awaisa.

22

Gote-me Abraham Kotisa.

1 Yapi medaloma popena loa, Gote-me Abraham kotisa. Gote-me nipupara lalo: Abraham! Abraham-me lalo: Ni go ayoda.
2 Go rabu Gote-me lalo: Nena si, nena si komea, Aisak, neme kone mapiranedere mo Moria supara pulupa. Neme watoade pore medana iru madiayae miru pua irape.
3 Ribarekore Abraham rekataboa nipuna donki mena managolaisa. Nipumi Aisak-para, nipuna kogono aalaapo lamuripinisa. Nipumi iru madia yape miru irape repena mada

* **21:31:** Besiba teme-re agaa rogae ipa.

rekepuare, nipu Gote-me pope sade-para pisa.
4 Repopa yapinare Abraham-me, mo polalo pisade su pua ada monesa.
5 Nipuna kogono aalaapo-para lalo: Donki mena-rapu ado atepape, naki sare mogo pare popona. Gote adaa-bi pua kaloa wala epopona.

6 Abraham-me iru madia yae miru irape repena kapuri, si Aisak mariawa, repena ega-para, rai napi lapore nipuna ki-para ripinisa. Goa pua nipu komeapara puamama pisipi.
7 Aisak-me araa Abraham-para lalo: Apa? Abraham-me lalo: Na si akeya? Aisak-me lalo: Mo repena ega-para repena kapu lapore go ripinitipa ga, mo iru madiayae miru irape mena sipisipi ra?
8 Abraham-me lalo: Naa si, apo iru madiayape miru irape mena sip-isipiri, Gote-me managolalia. Goa pua nipu padane-para pisipi.

9 Gote-me lakesade-para ipisipi raburi, Abraham-me ana reke meda go-para waria, repena kapu ana rekena isa. Goa puare sina ki alapo rogawa, so ana rekena mu-sawa repena kapu mada saniasa isa.
10 Goa pua, nipuna ki ridulawa, rai napi mua si awolalo pisa.
11 Go rabu Adaa Aa-na Ensol-me soyapara awa yasa: Abraham! Abra-ham!

Nipumi lalo: Go ayoda.

12 Apo naki mada ki napirape. Nipu mada yae meda napape, abiare makuato, ni Gote mada kone mapira-rina, gore nena si padane yade kone nasaede. Ni pagulalo paede.

13 Abraham-me adasaisa pare sip-isipi mena meda repena pala ubura ipara ima mapalaga tabaisa. Nipumi mo sipisipi pua mua si polo-para iru madiayae miru mea irisa.
14 Go rabu Abraham-me go suri: Adaa Aa-me Managolae sa. Gore abia page go pore-re Adaa Aa-me managola-walialo gupa pateme.
15 Adaa Aa-na Ensel-me soyapara awaa rana laapopa Abraham yaloa lalo:
16 Adaa Aa-me lalara nerapu agaa rogato, akepeadaya gore neme goa padeane, nena si ora naa loma naki padane pida nalade.
17 Neme ne ora maepeawa, nena maralalide rururi, uba kedonu yaa-para ayade rupa page, ipa mu rupa page maralalua. Go maralalide ru-rumiri iyanu pabo-tu rubua, nimuna adarenu page nimu minabalimi.
18 Nena maralalide onaa madare, go su rayona onaa rayo maepealua. Gore neme na agaa pagaede pulu.
19 Abraham nipu wala nipuna ko-gono aa laapo asipi pare wala ipua Besiba nimuna padane para pisimi. Goa pua Abraham Besiba pua asa.

Rut
Aba-Ripia dipiape agaa:

Go buk-na remare ora epe remaa meda ia. Aa mudunu asimi dina pia. Rut-re Moap oname Israel ruru aa meda pisa. Nipu Moap ruruna suna aasipi pare Rut-na aani omesa raburi Rut-mi aanina agi surubua nipuna supara pisa rabu ratamea Judia supara pisa. Rut nipuri Israel onaana Gote-na rolopara pirisa. Oropere Rut nipu aa meda pua king David-na aaya ipisa gore nipu Israel ruru-na epe aa mudu (king).

Go remaa dipiali-raburi neme go ona Rut raname waru omali. Ririnane Rut-re Gote na agaa napage ona yapare nipuna loromba rayo Israel-na Gote kaloa aya page kasa. Rut nipuna pisao rayomere Gote na rekena iagaa rayo Israel onaa kasare ratisa. Nimimi Gote ora raaname waru omalepape. Go page nimina yagonu raaname omalepape. Go buku-miri raarane ae onaame page Gote na puri mua nipuna ruru-para mada epalilo lapaaya. Goa pali raburi Israel onaa medalomana peme aanu page mada rabuaniaali.

Rut-na ruru Moap omesimi

1 Agaa Pagoa rumaae aanumi Israel su surubisimi raburi reae ada meda pabisa. Betlem aa medare nipu Juda aa-ga pa ogepu yapina Moap supara aata pisa. Go aa-re nipuna ore-para si lapo page pisimi.

2 Go aana biri Elimalek pare orena biri Naomi yade. Si lapona biri Malon-para Kilion lapo. Pirisimi nimuri Eprata ruru gore Juda ruruna Betlem supara aawoa pisimi. Nimu Moap aata pisimi.

3 Go yapare Elimalek omesa raburi Naomi nipu si lapo raapu pirisa.

4 Orope naaki lapome Moap ona lapo misipi. Go ona lapona biri Opa-para Rut lapo pirisipi.

5 Gore Malon-para Kilion lapo page omesipi. Abiare Naomina aani-para si lapo page omesipi-pulu agurapo aasa.

Rut-me Naomi epea pisa

6 Naomi-mi remaa gupa pagesa: Adaa Aa-me nape eta nipuna onaa kaloa epe raana kalalo pagesa. Go rabu nipuna aaya lapo raapu Moap su gima polalo managolasimi.

7 MoJudanuna su-para Naomi-para aaya lapo page pisimi pare pora pa pulawa.

8 Naomi-mi nipu goa lakesa: Nipi wala nipina ada pua nipina ama lapo raapu pua aatepape. Nipimi ni page na si lapo aba omapede page epea pisipide-pulu Adaa Aa-me page nipi epea mada palia.

9 Adaa Aa-me nipi rabamealia rabu nipi page aa pua epe-rupa mada aalipi.

Naomi mi ona lapo para patalepape sa rabu nipumi re ora waru sipi

10 pare nipumi gipia loa nena on-aana ada baina sipi.

11 Yapare Naomi-mi lalo: Diaga nipina ada palipina sa. Akepeada nipimi ni ratamea epalipiya? Dia.

12 Niri onagae yade. Ni aa meda wala mada na-palua. Nipina adaa wala palipina. Go page neme abia go ribaa aa meda pua naaki madialua rabu

13 nipimi surubaawa go aa mada napalipi. Gore nasurubalipi nipi pa aanu meda palipina. Adaa Aa-me ni waea pisa-pulu, nipi page odo waru pia.

14 Rut Opa lapo upia re wala sipi. Opa-me Naomi patape loa pisa pare Rut-ri Naomi raapu pa aisa.

15 Go rabu Naomi-mi Rut goa lakesa: Ada, nena akini nipuna on-aanuna ada pua nimuna makirae gote-nuya wala mo pulada. Ne page wala pulupa.

16 Gore Rut-me agaa gupa abusa: Ni ne minarepaawa ora pulo rutu natape. Ne palide suparare ni page pamuapana. Ne aali-parare ni page

aawapana. Nena onaare nina onaa page yalia. Nena Gote-re nina Gote page yalia.
17 Ne omali-parare ni page oma-luada rogaalimi. Yae medame saa naruguna lapana. Neraapu go rogaato agaada mabebola taluadare Adaa Aa-me ni mabebola talia. Omape yaeme ne saa rugulala paina.
18 Rut nipu Naomi raapu polalo agu rapesa-pulu nipu agaa wala meda nasa.
19 Goa pua nipu lapo Betlem pua pelapasipi. Naomi nipu Betlem pua opopasipi rabu go ada repara piri onaa reko oyasimi. Go rabu go ada piri ona medame goa sa: Gore Naomi ya?
20 Go rabu nipumi nimu goa lakesa: Nimimi nipara Naomi bi wala natapape. Ni-para bi Mara tapape. Akoloya? Gote puri rayona reme ni waea pisada lalo. Goa peaga ni kone wae mi ona-yapulu niparare Mara-ya tapape.
21 Ni go supara pa aaru raburi oyae adaapu waru oraaru pare Ada Aame ni wala mea epaa raburi oyae meda wala nasaayo. Ni kedaa ma-adasa rabu ni radaa ne.
22 Go remaare Naomi Moap su gi-moa epena remaa yade. Rut Moap ona raapu nipuna ayaa ona pua nipu Betlem opopasipi. Gore rais bali ini napeyoa kereape yapi dina ipisipi.

2

Rut-me Boas-na maapu eta as-apisa

1 Boas-re Elimalek-na ruru-para ada aa pirisa. Nipuri Naomi-na abana aanina ruru aa.
2 Yapi medame Rut-mi Naomi-para goa sa: Niri maapu-para aanumi ponatu amu peme rais balina ini kereta pulu. Kogono aanumida mada temedare gore nimu raapu aawa rais madiaa palua.
3 Gore Rut maapu-para mo ko-gono aanu ratamea pua rais bali-na ini pua makiroatasa. Go maapuri Elimelek-na ame Boas-na maapu kone na-isa. Boas-me Rut epea pisa.
4 Boas-me Betlem su gimoa nipuna kogono aanu piri epa pelapaawa go-rupa epe naarepa sa. Adaa Aa nimi raapu pirina sa. Gore nimumi nipuna agaa gorupa abusimi: Adaa Aa-me ne maepeaina.
5 Go rabu Boas-me surube aa gupa agaa misa: Go ona inumakua-re ane ruru nogo ya?
6 Surube aame go-rupa abusa: Naomi raapu epape ya pare pa ruru nogo meda yade. Nipu Mopa gimoa epape-ya.
7 Nipumi ni agaamea apo aanu raapu pamua bali ini kiratano la. Nipu ora ribaa reko ripima kogono pua kitu ogesi go epa mealada.
8 Go rabu Boas-me Rut gupa lakesa: Go nogo, naa agaa paga. Ne wala maapu meda-para napope. Dia pa go maapuna balina ini keraina. Nena kogono ona-repa raapu kogono paina.
9 Kogono pimi-rupa adoa nimu raapu aape. Nina kogono aanu aba lakeloa ne waru surubalepapelo lakelawa. Ipa nala paliare apo no imiga nola pope.
10 Rut-me rumu pegepua suna kubuniaawa Boas-para goa lakesa: Niri pa ada meda ona yadega ake-peada neme ni adoa epea pi?
11 Boas-me agaa gupa abusa: Nena aani omenaloa nena aaya-para paeyade-a rayo aba pagawa. Ni makuaayo. Nena ama aapanu-para nena adare page gimaeyade. Goa pua nina onaanu raapu epa aaye.
12 Ne Gote piri epaena Israel-na Adaa Aa nipumi ne surubenalo. Gore nipumi nena pae epe aunu aba ada-pulu ne epe yoto gina.
13 Gore Rut-me Boas-na agaa gupa abusa: Neme ni ora epea waru pi. Niri nena epe kogono onanu nonap-ida dia pare neme ni epe agaa kuma pi lage rabu go-me nina pu robaa ne piri mea epea.
14 Eta nape raburi Boas-me Rut wala goa lakesa: Ne go-pare ipua

bret meda epa mua wain-para pataawa naa.

Go rabu Rut nipu kogono ona meda raapu pirisa. Go rabu Boas-me repena egaana irini bali medaloma kasa. Mea nisa rabu Rut-na robaa rubisada medaloma pa isa.

15 Rut-me eta no kiritua balina ini medaloma kirata isa. Go rabu Boas-me nipuna kogono aanupara goa sa: Nimi apo radala pira ia balina iniri Rut-me mea kirata ina tapape. Nimimi nipu ratu nayawalepape.

16 Nimimi balina rogorogo medaloma ma lopatepape. Nipumi mea kirataina nimimi nipu naratu rubalepape.

Rut-me mo pisa-o rayo Naomi pua lakesa

17 Rut-me rais balina ini amaa kirita amu pala pirina naare pabola popesa. Makiraata suare ini rada rada malaawa napere kirita isa. Nape iniri ten kilo popesa.

18 Rut-me adare-para mea pua aaya pua wasa. Naare-palu nisade etana purapina page aaya pua kasa.

19 Go rabu Naomi-mi Rut gupa agaa misa: Abiare balire aapara meae? Nere kogono akepiane aana maapu-para pae? Ne adoa kone saana aare Adaa Aa-me nipu epea pina.

Go rabu Rut-me agaa gupa abusa: Abiare ni Boas-ne aa-na maapu kogono pawa sa.

20 Gore Naomi-mi lalo: Adaa Aa-me go aa ora ma-epeaina sa Adaa Aa nipuna palua ne-are aba omeme onaa page pa pimi onaa mada page ora pea: Naomi-mi wala goa sa: Go aare niana yapi mada ora niana ruru yade.

21 Gore Rut-me goa sa: Boas-me nipara wala goa la. Nere nipuna kogono onanu raapu kogono pua bali kirata sape kogono dia yalia rabu pua gimaina la.

22 Naomi-mi lalo: Ora lae Aaya. Gore neme aa medana maapu-para kogono pali raburi go aa-na kogono aa-numi ne wae-anu palimi. Goa peaga Boas-na kogono onanu raapu kogono paina.

23 Rut-me Boas-na kogono onanu raapu kogono paama pua bali-para wit lapo po kiritisa. Goa pua Rut nipu aaya raapu pa aasa.

3

Boas-me Rut epea pisa

Naomi-mi Rut-na aa asapasa

1 Naomi-mi Rut gupa lakesa: Aaya pagae. Neme ne surubape aa meda asapano pae? Ne suruboa waru ado aata pea-rupa.

2 Abiare paga go aa Boas nipuna kogono onanu raapu kogono paayadere ora nina yapi ria yade. Abia go ribaare rais balina yo kininu waritimi-para kogono palia.

3 Gore ne pua wel sada-nupara epe maninanu maraaawa nena yogane ipaa pua radepeape. Goa pua nipuna kogono palia-para pope. Gore nipuna ini aga-nare napope. Dia pare nipu eta ipanu aba no kiritina-lape.

4 Nipu u patula paliare pua patala-para waru adape. Pua nipuna aanane blaket pua musaawa age regepea pua patape. Orope neme goa papelo lagialia.

5 Rut-me agaa gupa abusa: Epeta. Neme nena agaa rayo ratalua.

6 Gore Rut-me Naomi-mi mo sade-rupa balina ini yo ada warini-para rekoa pisa.

Boas-me Rut raba mealua sa.

7 Boas-me eta ipanu mada noare nipuna lo robaa epesa. Nipu u patala pisa-pulu rais-bali ubura i regepea pua patisa. Gore Rut pawa pua blaket pua musaawa Boas-na age regepea pua patisa.

8 Riba Boas nipu pereke tisa pare ona meda nipuna age regepea go epaa patisa rabu nipu pogolasaasa.

9 Go rabu nere api-ya palo agaa misa. Rut-me lalo: Ni Rut nena kogono ona meda yade. Nere Elimelek-na yapiga neme ni raba mua surubape.

10 Boas-me pagoa Rut-para agaa
go-rupa abusa: Na wane Adaa Aa-
me ne ora epea pina. Abia neme go
piare nena aaya-para paeyade epea
rayo page rabuaniate. Ogegeaa-re
adapu aeme pare medalomare oyae
imi medalomare na imi. Go ya-
pare neme goanu meda palua kone
nasaena.
11 Abiare naa wane pala naomape.
Neme nena teare rayo palua. Ora
lae. Niri nena aanina yapi medaa
yapulu ne surubape kogono palua.
Onaa rayome nere epe ona yana
kone salimi.
12 E abiare ora lae. Niri nena aan-
ina yapi meda yapulu neme ne mada
surubalua. Go yapare aba ririnane
aya aame go kogono rayo palia.
13 Abiare ne go-pare aape. Ek-
eraa yapipuri go aa-na kone adola
palua. Ne surubalua teadare mada
pare dia teare gore neme ne su-
rubalua. Neme ora lalo Adaa Aa-me
makuaaya. Abiare wala abi pata.
14 Gore Boas-me wala goa sa:
Onanumi ne go-para epaenalo na-
makuaaena. Gore Rut wala Boas-
na age rolopara wala patisa. Gore
yapi abi naneaina pisa-pulu oname
na-adesimi.
15 Wala Boas-me Rut-para lalo:
Laplap meda mea ipua suaama epaa
rabola sa. Rut-me goa pisa rabu
Boas-me bali medaloma koyaasa.
Bali-na kedare 20 kilo popisa. Boas-
me minasaawa ma-riasa rabu Rut-
me ria pisa. Boas nipu wala adare-
para pisa.
16 Rut ada pua opapasa rabu
aayame lalo: Aaya apore ora neya?
Go rabu Rut-me Boas-me goa palo
rayo lakesa.
17 Rut-me lalo: Boas-me lalaara
nena aaya piri pa napainalo bali
medaloma rumaawa mea gia.
18 Gore Naomi-mi lalo: Aaya ogeda
pa adoa. Apo aare pa napiralia. Di-
aagaa pamu maredepo yalaara pia.
Paliare saa na-adepa.

4

Boas-me Rut misa

1 Oropere Boas adare-na poragape-
nane onaa kiritae-pare pua pirisa.
Mo aba lade aa Elimelek-na meda-
para pati repera ipasa. Boas-me
adami Aa ya loa go pare ipua epa
pira. Nin go pare pua pirisa.
2 Boas-me aa mudunu (10) mua
gupa lakesa: Nimi epa piralepa.
Gore nimu epa pirisimi.
3 Nipumi nipuna yapi medagupa
lakesa: Naomi-ri Moap gimoa wala
epade pare sana yapi Elimalek-na
sudere medame kabenalo rapata.
4 Goa lagialua-me lawade. Neme
kabali-dare gore go aa mudunu-para
pa aanu medaloma go epa pimi-
nuna ini agaana kabaina. Nere ora
aba repara yapi yade pulu neme
kabainalo lawade. Nakabaliri gore
ni lagi.
Gore mo aame lalo: Kabalua sa.
5 Boas lakesa apo Naomi-para Rut
lapona su kabalidare apo Moap ona
Rut page meape nena ore pirina. Goa
pua go suri mo omesade aana ruru
repara ina.
6 Mo aa nipumi lalo: Gore apo
yaere na yapare naa naakinu raapu
page pa naki meda raapu nina yaenu
pa narumalua. Ni apo su na kabalua
pare goa peaga abiare nena iya.
7 (Abare Israel ruruna oyae meda
kabapenare go page oyae ropo ropo
papenare gore goa pala pisimi. Aa
medame nipuna age ada koyo rua
meda kalala pisimi. Israel onaame
agaa rogaa penare goa pala pisimi.)
8 Go rabu mode aame Boas gupa
lakesa: Go suri nena kabaina. Goa
loa nipuna age ada koya paawa Boas
kasa.
9 Oropere Boas-me aa mudunu-
para pa onaa medaloma-para goa
sa: Nimi rayome adalepa Abare
Naomi-para Elimelek-para Kilion-
para Malon aalana oyae rayo sarude.
Go yapare abiare go oyae raayome
neme apo kabaloda.
10 Agaa meda wala lano. Rut page
na ore pirinalo go mealoda. Rut-re
mo Moap ona Malon-me mua pirina
omesade. Rut mealua rabu Malon-
na su ruginiri nipuna ruru-para ina.

Gore go ome aana onamere nipuna bi pa oroyala niminaina. Abia nimi apo piare royome apo adalemeda.
11 Onaa rayome talo: E Goa rayo apo adoa makuatema-da. Aa mudunu-mi lalo: Go onare abia nena ada-para epena gore Adaa Aa-me nipu ma-epeaina. Goa pua Resel-para Lea lapo-rupa ma-epaina. Niaa Israel ruruna aaya lapo rupa pirina. Nere Eprata ruruna adaa aa pirua Betlem suna adaa bi ina.
12 Adaa Aa-me nipi nogo naaki adaapu gialia. Goa pua Peres ruru-para Juda-para Tama-na sinu rupa alimi.
13 Gore Boas-me Rut misa-pulu Adaa Aame nipu epea pisa. Rut naaki pada pirua naaki meda madisa.
14 Gore onanumi Naomi gupa lakesimi: Adaa Aa-na bi minasaam-ina. Abiare ne naaki meda apo giade. Go naakiri nena aaya naki yapulu nipumi ne mada surubalia. Nipumi go Israel ruruna adaa bi mada mealia.
15 Aaya neme raana omae-pulu neme page nipu raaname waru ome. Gore neme naaki seven (7) madu i lae pare go nena aaya ona raana ome-rupa mada raana na omola pae. Go abia madu sae naakimiri ne waru suruboa onagae pirali rabu epe-rupa surubalia.
16 Gore Naomi-mi naaki mua repara mea saba pirisa.
17 Go ada onanumi goa simi: Naomi-ri naaki saba pia simi. Mo naakina biri Obet lo bi ma-asimi. Oropere Jesina aaraa pirisa. Jesi-ri Devit-na Aara pirisa.

Kin Devit-na ruru gupa

18 Gore Peres na ruru pua Devit mada lo kirutu:

Peres-re Esron-na aaraa pirisa.
19 Esron-re Ram-na aaraa pirisa.
Ram-re Aminadap-na aaraa pirisa.
20 Aminadap-re Nason-na aaraa pirisa.
Nason-re Salmon-na aaraa pirisa.
21 Salmon-re Boas-na aaraa pirisa.
Boas-re Obet-na aaraa pirisa.
22 Obet-re Jesina aaraa pirisa.
Jesi-re Devit-na aaraa pirisa.

Epe-rupa Piru Redepo Yape-na Agaa Mana (Ol Provep)

Ririna adaape aalu agaa

Israel onaa nimu epe agaa-para epe kone saape kone madaa ranaame omoa go agaa ora epeta kone isimi. Gore mo Israel supara piri makuae aanumi penaa aa ogegeaa ona inumakuanu mogeasimi.

Gore ora epe-rupa piru redepo yape-na rere mogo (tisa) mogeaae aanumi nimu agaa mana waru tema rabu epealia kone isimi. Go buk-na remaame ta-rupare epe kone akepu yapalo aba rumaa adamina. Goa puare epe-rupa pirapena re page Adaa Aa maada kone rulaawa epe-rupa piru redepo yape page go agaame agu mada lagialia.

Go buku madaare niaana onaa nogo naaki, niaana ruru-nu raapu page epe-rupa pirape-rupa wata. Epe agaa adaapu iare gore kogonopu ruru rado onaa raapu page epe-rupa pirape kone meaa watea. Gore ona inumakua aa ogegeaa rabameape agaa iyare agaa narasu paake pupitagi nanoa epe kone ratua pirape kone luabu iya. Goa puaare niaana bipa niaana bi rabuaniaawa onaa naara pimi-nu rabamua epeanu pamina.

Agaa to medaloma madaare Gotena pora medaloma mea wata. Gore medalomare mo makuae aanu niaa epe-rupa piramonalo niaa mana lagi agaa iya. Goa puare agaa rayo go buku madaa tu sua niaa lageme.

Robo (1-9)

Epe redepone koneme niaa rabamua epe-rupa mapopaaya.

Go Buk-mi onaa rado rado adaapu rabamealia.

1 Go buk madaare Devit-na si Israel onaana aa mudu king Solomon-me go epe agaa tu isa. Goa pua onaa epe-rupa pirinalo tu isa.

2 Go Epe agaa-me niaa epe kone gua niaa maredepo yalia. Go agaa rayo waru adalima rabu niaa epe kone sua epe pora ratape-rupa mogealia.

3 Go buk madaa iya agaa pagoa adoa ratalima rabu onaa rayome peme-rupa epe kone mua ratalima.

4 Go yapare aa medaloma kone rudu yalia rabu go buku madaa kone mua nimu epe kone mada mealimi. Goa pua ogegeaa medaloma epe kone mealimi-pulu epe pora mada pamualimi.

5-6 Go buk madaare aa medalomame epe kone ratinalo makuae yae mogealia-pulu epe-rupa makuaalimi. Go buk-miri niaa saa agaa page, mada-mi agaa page paga-i agaa page lagialia rabu makuae aanu-na epe pora adoa makuaalima.

7 Go yapare neme epe makuae yae meda mulalo paliri neme Adaa Aa madaa kone aba rulape. Aa medaloma epe kone naimiri nimu epe makuae yae meape gimeme.

Ogegeaanu mogeape agaa mana

8 Nogo naaki nimimi-ri nimina ama aapa laapo-na agaa waru pagoa ratalepape.

9 Nimuna agaame ne epe aa ma-aulalia. Gore epe raguna adipemede-rupa mada adipali.

10 Nogo naaki-nu paake pupitagi ne aanumi nimi omeme pua waepara mea palimi waru adalepape.

11 Go piaene wae aanumi gupa teme: Go naaki ne aipapulu ipu. Abia niaame aa meda tamina. Niaame pora-nini suruboa aanu medaloma tu-maomamina. Nimu epe aanu epalimi page, pina pa tu maomamina. Gore niaana kone-me niminaalima yae rayo pa pamina.

12 Niaame nimu ora aipapulu tumaomawa. Onaa omeme robona tu

maomaina. Goa palima rabu mo onaa rogaaeme tapa-para rogaaeme-rupa pamina teme.
13 Go aanuna oyae luabu muare niana ada rubitabena samina.
14 Ne niaa raapu goanu pamina lo epaliri oyaenu adaapu mua nena ada-para rubina saina teme.
15 Go naaki pupitagi ne aanumi ne-para goa temere, nimuna agaa napage gimape. Nimuna go waea kone naratamea pope.
16 Aanuri nimu waeagu peme. Goa pua oroyalo nimumi pa onaanu agu tu-rubebe pape kone imi.
17-18 Onaame oroyalo pupitagi noalimiri nimu wae yoto mealimi. Gore yapa lokeme nipuna maa-para ope poga marayade-rupa nimuna bipa ope neme. Yaanuri ini rua, poga imi rabu adoa nimu mo poga mada naroaeme.
19 Go yapare mo pupitagi neme aanumiri, go kone na-i ope nape kone sua pupitagi pa noaeme. Gore nimu paake meme oyaenumi, nimu ma-oyatalia.

Onaame epe pora naratalimiri kedaa adaapu mealimi.

20 Epe konena porare ona meda-me pora-nini aawa page maket-nini aawa page onaa yaloaaya-rupare epe kone go-rupa epea.
21 Nipu adaa ada kagurena pora kerepo-para aawa page onaa adaapu kiritae-pare awa page yaloa agaa ta-rupa mada pea.

22 Nimi kone rudu ta onaa page, oroyalo gupa agu mada piralimi ya? Nimi maeyae onaanumi epe kone namealimiri pa ero agaa agu teme. Arabu nimimi go wae kone gimalimi ya?
23 Nimina wae yaenu gimalimi-nalo neme agaa puri pane lagialo. Naa agaa pagalimiri neme epe kone epe pora watoa rabu nimi epealimi.
24 Neme ni piri ipulupa loa yaato pare nimimi oroyalo gimoa naepeme.
25 Nimimi na epe agaa pagoa nina kone ratalepa to pare agaa rasua epe agaa gimeme.
26 Go peapulu kedaa adaa medaa nimi madaa epaliare neme page nimimi peme-rupa adoa gimalua. Nimi wae-rupa piralimi page neme giri laawa gimalua.
27 Nimi madaare kedaa adaa poripu puri pane epeade-rupa epalia. Kedaa page radaa pi yaenu epalia raburi adaa poripu magomawae-rupa epalia-ga adalim-ina.

28 Kedaa epalia raburi ni ipu loa yateme pare ni mada naepalua. Goa pua nimimi ni asapu piralimi pare nimimi ni mada na-adalimi.
29 Nimimi Adaa Aa-na epe kone rolo-para pirape gimeme-pulu nimi gimalua.
30 Nimi naa epe agaa rasua neme nimi ma-redepo yatalo-pe rabu agaa rasua gimeme.
31 Goa pea-pulu abiare nimina peme waea luabuna yotore nimina bipa mada mealimina.
32 Epe kone na-imi onaame ni maasa rilaeme. Goa peme-pulu nimu alupalimi. Goa pua nimuna bipa maeyaawa waea rayo nimumi makuaema kone imi. Go koneme nimuna bipa oyalimi.
33 Go yapare onaa medaloma naa agaa pagoa ratalimiri nimu epe-rupa piralimi. Goa palimiri nimu madaa wae kedaa epalia rabu nimu epe-rupa pirua mogo wae yaenu madaa na-adalimi.

2

Epe Pora Rateme Onaa Epe-rupa Piralimi

Robo 2

1 Nogo naakinu nimimi naa agaa waru pago ratua, nimina kone-para waru niminaatepape.
2 Epe makuae-yae waru mua teme agaa rayo waru ratua epe naaki nogo mada piralimina.

3 Epe konena agaa ne madaa epena
go agaa meape. Gore onaa yateme
rabu pimide rupa mada piralimina.
4 Aa medame kalai-pu kogono pua
no su runane pagaa i gol aana mu-
lalo kogono radaa pina pea-rupa epe
kone mulalo-re radaa pina kogono
go-rupa pape.
5 Neme goa rayo pali-dare neme
Adaa Aa-na kone rayo mada adasali.
Goa paliri neme Gote page nipu kone
waru rulaaye.
6 Gore akolo ya? Aa adaa nipuri
ora oyae rayona re yade. Nipumi epe
kone gua makuae yae page oyae rayo
nipumi niaa guaaya.
7 Adaa Aa nipuna agaa pagoa
rateme onaanuri wae yae epe yaenu
page adoa rumaeme. Goa peme-
pulu Adaa Aa-me nimu waru su-
ruboa wae-para nalopena epe-rupa
pirina tea.
8 Gote-me nipuna agaa pogoa
rateme onaanuri nipuna surube
kuta runane mapiraaya.
9 Nogo naaki nimi epe kone adoa
ratalimi-dare epe pora luabu adoa
pamualimi. Epe agaa rateme aanu
medaloma page epe kone rumaawa
epe pora mada mea watea.
10 Goa pua epe kone adaapu nena
robaa-para rubialia rabu raana-me
omali.
11 Epe kone ratali raburi epea lu-
abumi ne raana gua ne madaa rubia
kuma gialia.
12 Goa pua waea peme aanu-para
agaa wae-rupa teme aa-nu raapu
medaa-para napirape.
13 Go aanu nimu epe pora gi-
moa wae ribaane pora ratua waea
puaeme.
14 Gore nimu wae pora ratulalo
pedo pu rana omoaeme.
15 Go aanuna konere pugu pua be-
bolo maeya tea.

16 Gore aa medana oreme omeme
pua paake nape kone salia-dare epe
kone aba go agaa-para epalia. Goa
palia raburi neme mogo onana kone
adoa mada gimali.

17 Go piaene onamere abade ona
inumakua pirua aani raapu ki mua
pirisipide-agaa gimoa waea pape
kone mualia. Gore Gote-na ini agaa
madaa ora lalo loa misipide agaa
page gimea.
18 Go rabu neme go ona rata
mea pali-daare neme aba ome onaa
ratamea pe.
19 Go ona adola peme aanu nimu
oro yalo epe-rupa pirape pora gimoa
wae pora ratulalo peme-pulu epe
pora narateme.

20 Epe pora ratamea pope kone
salidare neme epe pora ratua mada
niminaali.
21 Epe aanuri go su-ama oro yalo
epe pora ratua pa piralimi.
22 Go yapare Gote-me waea pi
aanu nimu ratu talia. Gore onaame
nimuna maapu-para etaa wae mea
rasu rubeme-rupa nimu mea rasu
rubalia.

3

Epe Koneme ne epe-rupa pirape yae mea watea.

1 Go naaki neme ne agaa mana
lagialo-ga waru pagape. Kone
narugulape pare oro yalo neme go
agaa waru pagoa ratape.
2 Neme go agaa mana pagoa ratali
raburi ne go suamaa oro yalo epe-
rupa pirali. Goa pua ne redepone
porana aawali.
3 Neme aa meda raapu adapua
aawape page aa meda lorobaa
kalape kone page waru sua aape. Go
agaa luabu nena kone-para mea sua
nena maa-para epe kulubu oyae ma-
imi-rupa madaa masaape.
4 Neme goa pali-daare onaa lu-
abumi ne raana omoa nena palide
kogono epeta teme. Goa palimi rabu
Gote-me page ne raaname omalia.

5 Neme Aapa Gote madaa kone
ora waru rulaawa eperupa piraina.
Neme nina bipa makuae yae madaa
epe-rupa aalua kone nasape.
6 Neme oyae luabu pulalo paliri
Adaa Aa madaa kone aba rulaawa

pape. Go rabu nipumi ne epe rede-pone pora mea watea.

7 Neme nina makuae yaere ora warua-da pe kone nasape. Neme Adaa Aa madaa kone rulaawa nipuna rolo-para pirua waea na-pape.
8 Neme goa pali-daare ora epealia. Neme yaina omoa marasini nemede rabu to yogaene raba mealade-rupa mada go epe pora ratali rabu ne epe-rupa mada aali.

9 Nena maapu-para eta meda napeyoa poralia raburi mua Adaa Aa nipu re-para orapi-lo kalape. Goa pali-daare go madaa Adaa Aa nipu adaa bi mada mealia.
10 Orapi-loa pa kate rabu Adaa Aa-me nena maapu-para eta nape yae ora waru ma-opaalia. Goa pua nena ada-para eta oyae luabu rulatabalia. Goa pua nena waini-pe page rubia koya-pape palia.

11 Go naaki, Adaa Aa-me ne raba mulalo oyae meda palia-dare, neme ratu nayawe nena lo-robaa mae-peape.
12 Gore akoloya? Adaa Aa nipumi raaname omea onaa-re maredepo yaaya. Niaana aapanumi nimuna nogo naakinu kone rulaawa suruboa maredepo yaeme-rupa mada pea.

13 Aa medame go epe kone-para makuae yae lapo mealia-daare nipu pedo pinawa.
14 Gore akolo ya? Ora epede silva gol page epe kone-me rabuaniaaya.
15 Mone yoto adaa pea aana gol page, pa oyae medaloma neme ora epeta kone sua raaname ome yaenu page rabuniaaya.
16 Epe kone agu suali-dare ne epe kone oro yalo sua oyae page adaapu sua go su-amaa adaalu-pu mada piruaawa onaanumi nena bi minasaalimi.
17 Epe koneme nena pu robaa-para raana waru gua go su-amaa adaalu-pu pirape yae page ora ma-epeaalia.

18 Epe koneme-re onaa epe-rupa piraama pope kone mea gialia. Gore oro-yalo kagaa piraama laama popena paa kato nona piane repena-rupa aalimi.

19-20 Adaa Aa nipuna epe kone sua go su-yaa laapo ripima warisa. Nipumi su-para ipa raku-inaloa moae kobere yaa madaa masaawa yai malopaaya.

21 Naa si neme gimali-ga waru adoa epe kone-para makua yae lapo waru irulu saabape.
22 Goa pea epe kone-para epe makuae yae laapomere ne oro yalo piraama laama pope kone gua epe pepena-rupa pua aawali.
23 Goa pua ne epe pora pamuali rabu oyae medame nena àà mada na-aawalia.
24 Ne u-patulalo pali rabu ne oyae meda pala na-omali.
25-26 Gore neme Adaa Aa madaa kone waru puri paboa rulali-dare iaa-numi ne tulalo yada salimi page nimuna agona-para ne mada na-odobali. Wae yapi-di meda waea palimide aanu madaa opopalia rabu ne napogola sali. Go piaene yapi-di nimu madaa yai-poripu laapo epea-rupa mada epea.

27 Aa meda oyae rudu yaliada agaa mealiare oyae adaapu saina kalape. Dia yaliare nakalape.
28 Nena adami aame oyae agaa mealia rabu katalo paliri, pa ogesi-da puaa adoaa nalape. Ekera wala epali rabu gialua-ga lo gorupa nalape.

29 Nena adami aanu ne raapu re-para pimiri, ne nimuna adami aa kone imi-ga nimuna kone nama-oyaape.
30 Aa medame ne-para waea napalia-dare go aa nipu raapu yada-yada napipape.

31 Nena kone mo yada pi aa-nuna pea-rupa maeyaawa nimumi

go peme-a luabu naratape. Goa pua nimumi pamualimi pora rayo gimape.
32 Adaa Aa-me wae kone imi aanuri gimea-daa lalo. Goa pea pare Adaa Aa nipumi epe pora ratua epe kone imi aanu page nipuna epe purobaa kata. Goa pua nimu waru surubea.

33 Adaa Aa-me gupa ta: waea peme aanu luabu nimuri, nimuna ona nogo naaki luabu raapu alupalimi ta. Go yapare Adaa Aa-me epe redepone onaare nipuna ona nogo naaki oyae luabu epe-rupa suruboa raba mealia rabu epe-rupa piralimi ta.
34 Aa medame aa yagonu-para ero agaa teme-daare, Gote-me go aa nipu page ero agaa tea. Pare aanu medaloma epe kone-sua ae aanuri Gote-me nipuna epe kone luabu abutea.
35 Epe kone imi aanu-ri onaa luabumi epe bi kateme. Go yapare kone wae-imi aanuri nimuna bipa nimuna bi ma-oyatalo peme.

4

Nimimi epe kone-para makueyae lapo mealepape

1 Go nogo naaki nimimi nina agaa waru pagalepa. Ni nimina aapaga, nimimi ni madaa epe kone mealepape.
2 Agaa neme go lagialo-re epeta-ga, nimimi narubalepape. Pa yae kone sua rubalimi raburi nimi omalimi.
3 Nina amame naaki meda abi namadini ni komea madu isa-pulu, nipumi ni madaa raana omea.
4 Gore ni oge naaki pirano aapa nipumi ni agaa mana gupa lagisa. Nina agaa nena kone-para waru mea sua go agaa ratape sa. Goa pali rabu ne ora epe-rupa piru diayali sa.
5 Neme epe kone mua kone-para mea rubina lape. Neme naa agaa mea rubebe pua kone narugulape.
6 Dia neme epe kone nagimape. Go agaame ne epe-rupa surubalia rabu ne ora epe aa pirali.
7 Gore neme aba ripia mealiare epe kone ora riri-nane meape. Neme oyae medaloma meaayo kone saliri epe yaere epe kone yade.
8 Neme epe kone raaname omoa irulu sabaali raburi, go epe kone-me ne adaa bi gialia. Go rabu ne ora epe aa pirali.
9 Goa pua nena aalu mada king aa mudu medana raguna nona piene adipua aali.

Pora laapo ia

10 Go naaki neme nina agaa pagoa ratali rabu ne go su-amaa oro yalo adaalu-pu piruali.
11 Neme ne epe pora mea waloa epe pora-nini painalo maredepo yaayo.
12 Gore ne go pora ratua paali rabu oyae medame mada nama-oyaalia.
13 Ne oroyalo pirama lama pope agaa-re, nina agaa ya-pulu ratali rabu go-para ia agaame ne waru surubalia.
14 Neme wae aanuna agaa gimoa nimuna pulalo palimide-anu page gimape.
15 Neme go pora gimoa pogola pua su-adaalu meda-nane pope.
16 Gore mo waea puaeme aanumi waea meda napalimiri, nimu u-mada napatalimi. Nimumi waea palimi-daare, nimu u mada patalimi.
17 Wae kone-para wae pora ratua aa yagonu ma-oyapere pupitagi ne aanu nimuna eta-ne yae-rupa noaeme.

18-19 Wae aa luabu nimuna ini-para ribaa waru ta-pulu, nimuna àà koyatimi awolalo palia page mada na-adalimi. Go yapare epe-rupa redepoya piri aanuna porare nimu naare yapi-pu roa paa putalade nona piane-pare piralimi.

20 Go naaki nina agaa nena aane-para penaloa waru pagape.
21 Neme go agaa puri paloa kone-para mea sua waru irulu makuabape. Go agaa kone rugulaliri ne oyali.

22 Neme naa agaa pagoa ratali rabu
go agaame ne epe-rupa pirama pope
pora mea gialia. Goa pua go agaa-me
ne ora epe redepoya mapiraalia.
23 Epe koneme ne maredepo yatalo
nena kone-para epaliare, ipa naaku-
para yokoa epeade-rupa epea. Oroy-
alo nena pora pamuape page nena
kone wasupa luabu waru maredepo
yaawa pamuape.
24 Neme yaa agaa na-lo wae yaenu
page ora gimape.
25 Neme inimini na-pi mo ne palide
pora waru adoa go pora ratape.
26 Nena kone ora epe-rupa redepo
yaaina nena pora epe-rupa adoa
ratua pamuape.
27 Neme mo epe pora pamuaarid-
ere na-kone rugulape. Dia-ga ne
popoke-nane puala wala koya-nane
epala napape. Goa pua neme wae
yae luabu gimapena pora adoa rat-
ape.

5

Neme aa medana ore nayolape

1 Naa si neme ne ora epe agaa gua
ne makuae yaenu page gua epe pora
mea watalo pi.
2 Nena te agaa page epe-rupa te
rabu nena te agaa luabu makuae aa-
me ne nona-piane pagalimi.
3 Neme goa paliri akolo ya-
pae? Ona medame aani gimoa ne
ogeyaliari epe omeme pua rede-
pi agaa medaloma lagialia-re nipu
yolainalo goa palia.
4 Go rabu neme nipuna agaa pagoa
nipu yote-daare orope go yaere wae
yae yaana kone sali. Goa paliri
etaame onaa imu apetabalade-rupa
page wae rero pi marasini mea noa
pirimi adalia.
5 Go piaene oname ne wae onaa
omeme sunane mea palia.
6 Go piane ona nipuri epe pirama-
lama pope supara pope kone nanim-
inaaya. Dia nipu go wae pora yade
kone page na-ia. Nipu pa wae pora
kuruape mada pamuaya. Goa pua
nipu pa bebolaaya.
7 Go naaki neme go agaa nagimi
waru pagoa ratape.
8 Go piane ona nipuna ada
poragape-para page nape. Nipu
pakeaawa ne yolamonea aape. Goa
pua nipu ora gimape.
9 Neme go onana kone adoa ratali
raburi nena epe bi gimali. Nipuna
aanimi ne lo-robaa mada nagialia.
Dia ne pena ogegeaa aina tumaoma-
lia.
10 Ne epe-yae meda mealua loa
kalai-pu kogono pu su piralide yae,
wala aa medame nipu mealia.
11 Ne yaina adaa omoa uni kebo-
agitua re loa ada-para suaawa omali.
12 Go rabu neme gupa te: ni
ora maeyaarude-ga akolo pawa pae
te? Aa medalomame ni mare-
depo yaawa agaa wariaina lapede
pawaaya te.
13 Neme nina mogeriae aanuna
agaa rasua napagawa-rupa loali.
14 Abia ni onaa luabuna ini agaa
madaa oyoa yala polalo te.

15 Nere nena ona raapu waru epe-
rupa pirua pa aa medana ipa naaku-
para napua nape. Goa pua nena ona
raapu agu-patape. Aa meda nipuna
ipa raana-para agu raapo nea-rupa
nena agu raapo gupa nape.
16 Neme go onanu raapu nogo
naakinu pa madua minarepali-dare,
orope go nogo naakinumi ne mada
naraba mealimi. Goa palimi-ga nena
ona padaneme nena nogo naaki ora
nena madu saina lape.
17 Neme paake naaki madu rubebe
pualiri oyalia. Goa pua nena nogo
naaki luabu pa onaanu raapu bebolo
pitimi.
18 Nena ona-re nena ipa naaku
rubita-rupa ya-pulu, Gote-me nena
ona raaname omoa nipi raita epe
agaa mana salia rabu epe-rupa
pitipi.
19 Gore ora epe nape nanea ya-
pulu oro yalo yalo ne rana gua
nipuna epea luabu madaa ne ora
raaname omalia. Goa pua rana waru
omoa oro yalo nipuna adu mada
page rana waru omape.

20 Go naaki neme oro yalo kone
adaapu sua aa medana ona paake
yolape mada kone penaloa nipuna
adu oraape madaa ali-ga waru
adape.

21 Adaa Aa-me niaame pema yae
luabu page niaana ima kone luabu
page aba adea-ga makuaawa aape.
22 Aa nipuna pea wae pupitagi lu-
abumi nipuna maa-para ope poga
sua maraaya. Nipuna go pupitagi-mi
nipu mea adia konaa mada roaawa
wae-rupa omolalo pea.
23 Go piaene aa nipuna bipa
nipuna raana narabuaniaawa
nipuna pea wae yaeme nipu adia
maeyane aa-rupa pia. Goa puaaya-
pulu nipuna bipa go pea pupitagimi
nipu tumaomalia.

6

Oyae medaloma gimaape kone

1 Go naaki aa medame pa aa
medana rudu mua, nipuna bipa
abula-peawi nasalia rabu neme na-
abulaliri go kone epe-da dia.
2 Go koneme nena bipa ope
poga sua nena maa-para ope aawa
adibaya. Goa pea-pulu ne go rudu
palia agaame ne adialia.
3 Go naaki ne wae yaeme adini
rolo-para pirali-daare go wae yae lu-
aburi abi gimape. Ne mogo wae aa-
na pupitagi-na rolo-para napirape.
Neme mogo rudu te agaa madaa
yala poloa nagime. Ne pua mo
palua te agaa lapaina yala napone
abi pua agaa pua mupape. Goare ora
aipapulu pape.
4 Ne u-ogeapu patu-piruae aipapu-
loa abi pope.
5 Nena maa-para aba aaya ope
poga aipapulu esepe rubape. Gore
yaa-maitame nipu poga i-para
pakeaawa naroalade-rupa pakeape.
6 Nimi ki-aa rakepea gi madini
aanu nimiri neme agaa gupa lagialo.
Nimi mo ini rubu-pi aame rakutanu-
me pea aba adoa kone makuae aa-
rupa piralepa.
7 Rakutanu nimuna aa mudu
page nimuna surube aa page meda
napimi.
8 Go yapare nimuna eta adaapu
suaaya raburi eta diayalia rabu mea
nolalo pa mea kirita suaeme.

9 Goa peme-ga nimi ki-aa rakepene
aanu nimiri pa u-patu pirape mada
raana waru pea pae? Nimi go
ki-aa rakepene aanuri aa-rabu u
rekataboa aalimi yapae?
10 Nimimi goa teme: niaa u ogesida
pataluame pima pare wala ogesida
kitu mua rekalima teme.
11 Nimimi goa palimi-daare nim-
ina oyaenu aipapulu diyalia rabu
aa naara piralimi. Paake ne aan-
umi nimina oyae paake meme rabu
diatade-rupa pa alia.

12 Wae aanu nimimi yaa agaa ora
waru temede.
13 Nimuna wae aa yagonumi ade-
nalo gupa peme. Ne makirate rabu
kimi page àà-me page inimi robo
page sua nimuna waea pape agu
mea wateme.
14 Oro yalo nimumi waea
pape madaa kone rulaawa aanu
medaloma kone wae ma-saaeme.
15 Goa peme raburi nimu kedaa
adaa aipapulu meme rabu go kedaa
wala ma-epeape-rupa kalai pua
omalimi.

16 Adaa Aa-me pupitagi ne kone ipa
kerepopu (7) peme-a luabu madaa-
re nipumi raana na-omea.
17-19 Wae pupitagi ne-para aa yago
meda adoa go aare pinawa kone
imiapara, yaa agaa temena. Go
page re-para aa yago meda re-
nai madaa pama tumaomaeme.
Nimumi waea pape madaa agu
kone mapiraeme-para, waea
pape-para pupitagi neme. Wae
pupitagi pape madaa kone
mapiraeme-para koso madaa
yaa agaa adaapu teme. Go page
nimuna amenu rapu agaa rado
rado loa wae-kone masaeme.

Aa medana ore nayolape

20 Go naaki neme nena ama aapa
laapo-na agaa pagoa ratape. Nipumi
tepe agaa narasalepape.
21 Neme nipuna agaa kone-para
mea sua oro yalo ratape. Go konere
nena maa-para maasape kulubu-
rupa masua pirali rabu ora epealia.
22 Ne pora pamulalo pali rabu go
agaa-me epe pora mea watea. Ne
u-patali rabu page go agaa-me ne
surubalia. Ne u-patua rekali rabu
page go agaame epe kone wasupa
gua surubalia.

23 Nena ama aapana agaare laba
paame pora mea watade-rupa mada
ne pora mea watea. Nena ama aapa
lapome ne go agaa lagialipi rabu go
su-amaa epe-rupa aawape pora mea
watepe.
24 Nipuna agaa-me ne rabamealipi
rabu, ona wae-me ne kotulalo mada
na-epalia. Aa medana oreme epe
redepi agaa lagialia page napagape.

25 Neme go onana epenape-nane to
madaa epaame naomape. Go rabu
nipumi paake nalipinalo ne adoba
saliaga nipu aae repara napope.
26 Gore aa medame paake aa rume
ona raapu paake nalia-dare adaa
yoto nakaloa pea. Gore pa oge etana
yotosi peade-rupa mada kata. Gupa
yapare aa medana ona raapu paake
pupitagi no patalipi-daare adaa yoto
waru rubalia. Goa pua nipuna bipa
nipuna kone wasupa page tumaoma-
lia.
27 Gore neme repena egaa ako-
para mea pagali raburi nena ma-
raalide seti mada naralia ya?
28 Go page repena egaa ralaina àà-
me rabua talimi raburi nimina àà
page mada naralia ya?
29 Padane go-rupa aguri ne aa
medana ore raapu paake pupitagi
no patalipi-daare neme adaina kone
ianu palimi.

30 Gore aa medame page nipu
reaeme omoa aa medanuna maapu
paake-nea raburi, go maapure onaa-
me go aa nipu abi natemede.

31 Go yapare nimumi go paake-ne
adasalimi rabu nipu koso laawa adi-
alimi rabu oyae adaapumi abutea.
Gore nipuna ada-para i oyae luabu
ma-diayape-rupa madame abutea.
32 Go yapare aa medame mo aa
medana ore raapu patua nipumi
paake yotea-dare go aa nipu waea
adaape pea. Aa medame pupitagi
nalia-dare nipuna bipa nipu ma-
oyaaya.
33 Gore aanumi nipu tua yala map-
olaawa aape teme rabu oroyalo yala
pola aalia.
34 Aa medame aa medana orenu
raapu paake no pataliare onaa lu-
abumi go aa ratu yawalimi. Go-rupa
aguri mo aani nipumi go aa nipu
radaa nena tua waea palia. Go aa
nipu ogesi-da odome omape-re ora
mada dia.
35 Goa pua rono lorenalo mone
adaapu aani kate-pare mada
namealia.

7

1 Go naaki neme nina agaa waru
pago ratua nena kone-para mea
saape.
2 Nina agaa pagoa ratali rabu ne
oroyalo epe-rupa mada piruali. Nina
agaa-re nena ini surube-rupa waru
surubape.
3 Nina agaa nena kone-para oroy-
alo waru inaloa aape. Oroyalo kiaalo
nena-ki madaa mapiraae-rupa mada
pirinalape.
4 Epe kone-para epe makuae yae
lapo rata nena kone-para inaloa
aape. Gore nena baani-para epe aa
yago raapu aatede-rupa mada aape.
5 Aa medana ore-me ne ogeyoa
nipu raapu paake napana tea raburi
epe kone ne raapu oro yalo piralia-
pulu ne goa mada napali. Goa pea-
pulu neme go onana agaa mada gi-
mali.

Aani piri ona medalomana waea

6-7 Yapi medame nina ada-para
pirua widua-para ini penaato pare
no pora-nini ogegeaanu pamuaeme.
Gore nimu epe kone page makuae

yae page yada ora na-i madaa pama pamuaeme. Goa peme pare aa padane-ma nipu ora maeyaaya.
8 Ogegeaa nipuri ona ora wae piri medana ada pera-pera pamea.
9 Gore naare pabola penaloa ribaa yolalo popea.

10 Mo ona nipuri pora pami onanumi pemede-rupa pepena pua nipumi mo ogege aame adena kone ia. Goa pua mo-aa puaa mada lamu mea.
11 Go onare nipu ora wae pupitagi ne ona yalo nipuna ada-para page epe-rupa napia.
12 Oro yalo nipu makete-nini page pora-nini pamualaina pua nipuna ada-para page epe-rupa napia. Aa agu asapala pirina pea.
13 Neme adesu pare go ogege aa i rulu ripinaawa nipumi nunu lalaina adesu. Goa pua mo oname nipuna ini agaa-para adabaa sua goa sa.

14 Abiare nina ada-para agu raapo pirua opa kalape yaere meda iya-daa sa.
15 Goaene nina ada gimoa ne asa-pula epawa. Goa pawa-pulu abia ne go epa adalo-da.
16 Goa pua ne patape yapara page aba rabolo saayo. Go yapara rabolo saayo pare nena adipu patape yakopi laplap page epe pepena pubae saayo. Go epe u-patape yaenuri mo Isipi supara mea-epe yaenu saayo.
17 Neme go nena u-patape epe bet madaare paura epe kaapi yae luabu koyoa saayo.

18 Goa pea-ga abiare saana bana. Goa puare raapa palaawa rabialo tu patua yapi malaapana. Goa pua raana adaape meapana.
19 Ninaa aaniri pala naomape. Nipu su adaalu meda-para naepope-rupa pisa.
20 Gore akoloya nipumi mone ora adaapupe mea pisa-pulu sarara laapo popenaloa orope epalia. Goa pua abia go akua epola pola raapu raapu-para epalia.

21 Go oname epe rede pi agaa lu-abu loa mo ogege aa nipuna lo-robaa ora waru marekaaya.
22 Mo aa nipumi mo omeme agaa pagoa mo onana ada-para ratamea pea. Gore mo mena gawa ti ada-para mea pemede-rupa mada mea pea. Go page maeyae aa opeada patinalo mea pemede-rupa mada mea pea.
23 Go aa nipuri koyati pua sua nipu aawalia kone na-i. Pa yaa-madaa biya pua mo poga madaa puaa roayade-rupa mada pea. Gore yaa nipu poga sabae-para roalua kone na-i. Pa biyaa pea-rupa mada pea.

24 Go naaki nina agaa madaa-re aane waru lobapa-inaloa waru pa-galepape.
25 Nimimi go piaene ona rata mea popere nimina lo-robaa ora aipapulu narekena tapape. Goa pua nipuna kone gimape.
26 Gore akolo ya? Aa adaapu go onana kone ratua luabu taala-pupa yabeme.
27 Go ona nipuna ada-para pope porare, aa tapa-para pemede pora-rupa ia. Go yapare nimi go pora ratalimiri nimi aipapulu aba omeme onaanuna su-para palimi.

8

Epe kone nipuna pi kogono lapede-peta

1 Epe redepone konere ona meda rekaawa onaa yaata-rupa madaa.
2 Nipu so pore madaa pora kepaa-kepaa pea pare aawa yolaaya.
3 Gore nipu adaa ada kagure-na pora kerepo-nane aawa nipumi gupa yaloa lala aaya.

4-5 Neme onaa nimi luabu yalalo: Nimi kone na-i onaa luabu kone waru kegena mealimina. Nimi aanu kone waru na-imiri ipua kone waru epaa mealepa.

6 Neme epe redepi agaa go lagialo
madaa-re, aane waru lobapa ina
pirua pagalepape.
7 Neme wae agaa luaburi gi waru
pea-pulu neme oro yalo ora agaa
riaa laguaayo.
8 Neme yaa-agaa natopare go to
agaa luabu ora epe agaa riaa lagialo.
9 Epe kone sua makuae yae waru
meme aanumiri neme to agaa-na re-
re waru makuaeme. Goa pea-ga go
agaa ora riae yade kone sua waru
makuatepape.
10 Nina agaa-me mone mena
sekere puri pane yae luabu
rabuaaya-pulu neme epe kone luabu
nimi mogeano waru pago piralepa.

11 Nina bipa niri ora epe kone
epe yae luaburi ni yade. Neme gol
mone oyae luabu page nimimi raana
omeme yae luabu page rabuaawa
ora puri na-ia tode.
12 Ni epe konena pora pamuape-
rupa waru makuaayo. Goa pua ora
epe pora pamuape page ni yade.
13 Aa meda nipu Adaa Aa-na agaa
pagoa rataliare wae yaenu pape
gime-omea. Neme gimi ome yae-re,
aa medame nimuna bi minasaawa
waea pea kone luabu-ri gime ome.
Waeanu adaapu pua yaa agaa teme
aanu page ora gipea.
14 Onaanu epe kone kaloa epe ko-
gono papena kone page luabu neme
mada gialua. Nina bipa niri epe kone
yade. Goa pua adaa puri luabuna
aaraa page ni yade.

15-16 Adaa ada kaguare luabu su-
rubenalo aa mudu luabu page king-
nu page neme mapiraayo. Goa pua
lo waria go onaa luabu epe-rupa
surubenalo epe kone neme kaato.
17 Onaa medame ni adalua kone
saliare ni mada adalia. Onaa
medalomame ni raaname omalimiri
neme page nimu raaname waru
omalua.
18 Neme onaa adaa bi kaloa oy-
aenu page ora adaapu kaato. Mone
oyae luabu waru kaloa epe kone
pora luabu kurinaloa onaanu luabu
waru raba mealua.
19 Neme kaato yaemere epe puri
pane gol aana page aana silipa page
ora rabuaniaaya.
20 Oro yalo neme epe redepone
kone luabu ratu-aayo.
21 Ni raana omeme onaana yaere
adaa stua-para kago imi-rupa kirita
saayo. Goa pua mo akore kirita i ada-
para rulatabena saayo.

22 Ora abade Adaa Aa-me oyae lu-
abu warisa raburi ririnane ni aba
mapiraasa. Goa pua wala oropere
oyae luabu warisa.
23 Ora abade Adaa Aa-me su yaa
lapo page oyae rayo abi nawarini
aawa ni aba waria mapiraasa rabu
ni aba pirisu.
24 Adaa Aa-me ipa ogenu page
adaa ipa solowaranu page abi
nawarini rabu ni aba pirisu.
25 Adaa porenu page oge porenu
page abi nawarini rabu ni aba pirisu.
26 Go rabu ni pirano-re Adaa Aa-
me su page abi nawarisa. Oyae
luabu page abi na-opena e maapu
nape yaenu page abi na-isa.
27 Yaa-me ipa solowara mea ku-
tapu isa rabu page Ni aba pirisipa.
28 So yaa madaa moae yaakoya
page, su-para ipa marakupitabasa
rabu page, ipa pa go su madaa
adaapu mapopaawa solowara mapi-
raasa rabu page ni aba pirisu.
29 Nipumi suna-re warisa rabu
pirisu. Goa pua mo ipa solowara
repa-repa warisa rabu page ni
pirisu. Goa pua ipa solwara neme go
su nakabulape loa agaa mana lakesa
rabu page, ipa neme go salo robo
nakabulape sa rabu page ni pirisipa.

30-31 Adaa Aa-me go yae luabu
warisa rabu niri go kogono rayo
surubanolo makuae aa mada mua
mapirasa. Nipumi warisa oyae lu-
abu adoa raana waru pisa-da neme
nipu page raana omenalo kogono
pisu. Neme go-su adoa onaa pimi su
madaa page pedo waru pisu. Goa

pisa-da neme Adaa Aa-na ini agaa-na oroyalo raaname omo aayo.

32 Epea-para epe kone lapo-me agaa mone mone go-rupa ta. Go nogo naakinu nimimi naa agaa waru pagoa nina kone luabu waru ratalepape. Nimimi goa palimiri epe raaname rubini onaa piralimina.
33 Nimiri neme epe kone gianoloa waru makuae yaeme rubini onaa piralimina. Nimimi go agaa madaa masaa narilatepape.
34 Nina agaa pagoa ratalimi onaare nimi madaa raaname rubialia. Oroyalo nimi naa ada pora-gape para surubeme rabu neme epe kone epe pora mea waato. Nina poragapepara epeme rabu neme epe agaa lage.
35 Onaame ni mealimi-daare nimu kagaa pirape kone wasupa mealimi. Goa pua Adaa Aa-me nimu repara epe lo-robaa katea.
36 Goa peme pare aanu medalomame ni namealimiri nimuna bipa nimu bebo teme. Onaa-me ni raaname naomalimiri, nimu omape madaa kone mapiraawa peme.

9

Epe koneme onaa yaata

1 Epe koneme epe pora waatalo ada pigi kerepo (7) pua ponoa awea. Gore nipumi epe kone sua go ada pigi eto napape-rupa awea. Go ada pigimi puri paloa ainalo pisa.
2 Yaa-yapa mena tua ipa waini rede waru-pi managola sua eta nape reke page aba managola-isa.
3 Nipuna kogono onanu ada kagure-nini penaloa agaa puri palo pua lalaatepa sa.
4 Nimumi gupa teme: Nimi mayae wae kone i aanu luabu ipulupa. Nimi epe kone mua epe redepone pora adalimina ipulupa loa mo kogono onanumi yalaala aaeme.
5 Eta page ipa waini epe rede-pi aba managala ia-ga ipua epa nalepa.
6 Nimina maeyae wae kone luabu gimoa epe kone-para epe pora ratalimina ipulupa simi.

Aa laapome pepe-a

7 Gore neme aa meda maredepo yaatalo pali rabu nipumi nepara aakone sua ero agaa-me abutea. Go page neme aa wae meda epe agaa loa maredepo-yaatalo pali-rabu, go aame ne tua nena yogaene ma-oyaalia.
8 Goa palia-ga wae agaa ne aa maredepo yaawa epe agaa lakelapere gimape. Goa pua ne ora iaa aulalia. Neme epe aa meda agaa mana laketalo pali-rabu go aame ne raaname waru omalia.
9 Neme epe kone i aa meda agaa lakeloa epe agaa talo palipi-dare go aame ne raana omalia. Goa pua nipuna kone page raaname rubialia. Neme epe-aa kone kate rabu nipuna makuae-yae page adaa-yalia.

10 Go yapare neme epe kone sua epe-rupa pitua kone sali-daare, neme Adaa Aa-na agaa aba meape. Gote nipu ora epe redepo-yoti aa yade. Gore neme epe makuae yae mealua kone sali-daare, Gote nipu ora aba riri-nane kone mapiraawa aba makuaape.
11 Epe kone-me ne go su-amaa ora adaalupu mapiraalia rabu krismaali adaapu mada pirali.
12 Gore ne epe kone meali-rabu nena bipa ne ma-epeaali. Go yapare ne-da wae kone sua waea-pi aa yaliare, nena bipa ne go ma-oyaawa mabebolateda.

13 Ona meda nipu epe kone naia-pulu nipu maeyaawa puri palo wae agaa loa aa rumaape madaa yaaloaaya.
14 Nipuna ada mo adare rupara aaya-pulu go adare-na adaa pora kerepo-para aawa yaloa wae agaa loaaya.
15 Onaa adaapu kogono pa pulalo popeme raburi nimi ni piri-para ipulupa loa yalala-aya.

16 Nimi aa luabu epe kone naimi-
ga, nimi maeyae aanu nina ada-para
ipulupa.
17 Gore neme ipa meda paake mua
nali rabu go ipa kogaroa redepi ipa
nali. Eta meda page pake mua nali
rabu, go eta page rede waru palia.
18 Mo nipuna ada-para ipulupa ta
aanu-ri, nipuna ada-re matmat non-
api ada yapare mo aanumi waru na-
ademe. Nimu kone waru na-imi-
pulu ora epe ona yaana kone imi. Go
onana ada-para peme aanuri nimu
aba omoa nimu ome aanu-rupa pimi
pare pa aaema kone sua nimumi
waru na-ademe.

10

Solomon-na remaa (Robo 10.1–22.16)

1 Solomon nipumi epe-rupa pirape
agaa rudu-rudu medaloma tusua
gupa-sa.
Nogo naaki medalomame epe kone
sua nimumi epe kone ratalimi-
rabu agi aaraanumi raana ora
waru omalimi.
Go yapare nogo naakinumi wae
pora ratua pupitagi noalimiri,
agi aaraa-me page lo-robaa
kedaa adaa ruaalimi.

2 Ne mone paake noa ama-aalidare,
nena go moneme ne epe-rupa
naraba mealia rabu ne epe-
rupa mada na-aali.
Go yapare neme epe pora ratua
amaa yali-dare ne na-rudute.

3 Adaa Aa-me nipu madaa kone ru-
laawa pimi onaa, eta nape
oyae luabu asa pina kone na-
ia.
Goa pea pare mo waeya peme
onaa-re nimu ama-yape, eta
asapeme yaenu asapinalo
pora poaaya.

4 Ki-aa raakepea kogono napaliri,
reaeme omoa aa naara pi-
rali pare neme puri paloa ko-
gono waru pali-dare, ne eta
page amo yape page ne oyae
meda na-rudu tea-pulu epe-
rupa aali.

5 Kone waru i aamere eta napeta
rabu mea kirita suaaya.
Go yapare ki-aa rakepea ko-
gono waru napaliari nimina
ona nogo naaki reaeme omoa
yaala polo aalimi.

6 Gote-me epe aanuri nipumi nimu
waru rabamuaaya.
Goa pea pare wae aa-me nipuna
kudiri agaa teme rabu onaanu
medaloman kone mabebola
tea.

7 Gore aa epe meda omea raburi on-
aame go aa-na epe kone nimi-
naawa goa-da pisade loa pedo
waru peme.
Go yapare wae aanu meda
omeme raburi mo onaa
luabumi go aa naniminae
aipapulu kone rugulaeme.

8 Epe kone-i aanumiri pa aa medame
epa-ta agaa page waru aina
madu pageme.
Pare yaa-agaa loa agaa ipa
rukini ritimi aanuri nimu ora
pa-rupa oteme.

9 Epe kone sua epe-rupa piri onaare
redepone-rupa pirualimi.
Go yapare onaa waea palim-
idere, nimuna peme wae
yaenu kudiri-pu na-i pename
salia.

10 Yaa agaa ne aanumi pupitagi
adaapu neme pare pupitagi ne
aanu nimu yaa agaa adaapu
loa waea peme-pulu nimu be-
bolo talia.
Go pea pare aa medame agaa
pename loa onaa mada raba
muaya.

11 Epe redepone aanuna agaa-re ora
epe ipa laipi kata ipa-rupa
yade.

Go yapare wae aanuna kone
pa kudiripu sabaawa onaa
mabebola teme.

12 Lo-robaa wae-imi raburi wae-yae
maepaaya.
Goa pea pare aa yago meda
raana omea aamere wae yae
luabu pename ma-opaaya.

13 Redepone kone i aamere nipuna
epe redepone kone agu lape-
pedepeta.
Goa pea pare wae kone imi aanu
aipuya-me mea kudu teme.

14 Epe pora ratua epe kone imi aa-
nuri makuae yae waru mua
aipapulu nalapaeme.
Aa medame yaa-agaa teadare,
wae yae aipapulu gopara opa-
paaya.

15 Gore ada kagure kepo pua imi-
rupare amone aanu nimuna
yaenumi nimu kuta pua ora
epe-rupa pimi.
Goa peme pare aa naara luaburi
nimu oyae ruduta-pulu nimu
aipapulu beboloa oyalimi.

16 Redepone aa-me nipuna yoto-
rupare, oro yalo pirama-lama
palia.
Go yapare wae aa-numiri waea
adaapu peme.

17 Go yapare aa medame nipu mare-
depo yaina kone saliadare, ka-
gaa pirape supara palia.
Go yapare aa meda nipu
namaredepo-yaeme rabu
rada-pia pea aare go epe pora
gimea.

18 Aa medame aa yago meda wae
kone saliadare, nipumi yaa
agaa loa oro yalo waea-pu
rabuae aa pename go aaya-da.
Go yapare aa medame aa yag-
ona ma-agaa paliare go aa
nipu ora maeya aa aaya.

19 Aa medame agaa adaapu loaalia-
daare, go aa nipuna agaame
page wae-yae yolo rialia.
Go yapare aa medame agaa
adaapu natea-dare, go aa nipu
ora epe kone su ayaa.

20 Epe redepone aana agaa-re epe
aana silipa-me adea.
Go yapare wae aanuna kone-re
bebolo-tea.

21 Epe redepone aa-na agaa-mere
onaa adaapu waru rabamea.
Goa pea pare onaa epe kone
nasalimi-daare go onaa nimu
ora omalimi.
Akolo ya? Nimuna kone ora
oyotea-pulu nimu omalimi.

22 Go yapare Adaa Aa-me niaa oy-
aenu pama gea.
Kedaa kogono-me oyaenu na-
gialia.

23 Epe kone naimi aanu nimu waea
pape mada raana waru omoa
pupitagi neme.
Go yapare epe kone imi aa-
nuri, nimu epea papena raana
omoa epea peme.

24 Wae aanuri oyae luabu madaa
paalame omalimi rabu go wae
yae luabu nimu piri popalia.
Go pea pare epe kone rulae
aamere oyae luabu mada
mealimi.

25 Gore wae yapi-di meda go wae
onaa repara popolalo palia
raburi, gome nimu ora madi-
ayaalia. Gore ipa roa oyae
luabu kadepe ritade-rupa goa
palia.
Go yapare epe-rupa piri onaa-
re nimu puri palo eto napi
piralimi.

26 Gore nena kogono pape aare kiaa
rakepene aa nameape.
Neme go kogono gi madini aa
adali rabu ne marasini ne

rabu nena agaa-para rero piade-rupa palia rabu ne gimapalia. Go page nena ini para miru pea rabu poke poke yalade rupa palia.

27 Neme Adaa Aa-na pora kurua oro yalo nipuna rolo-para pirali-dare, ne go su-amaaa adaalupu pirali.
Go yapare wae aanuri go su-amaa adaalupu napiri ora aipapulu aba omalimi.

28 Adaa Aa-na agaa pagoa rati on-aamere, Adaa Aa nipuna pea kogono ado-kiritua raaname ora waru omalimi.
Go yapare wae aanuri pama su-rubama pua, nimumi epe yapi di meda mada na-adalimi.

29 Adaa Aa-me epe redepone onaare waru surubea.
Go yapare nipumi, wae onaare maoyalia.

30 Epe redepone aanuri nimuna ada kagure-para epe-rupa piruaeme.
Go yapare wae pupitagi ne on-aare nimu go rupa napiru-aeme.

31 Epe aanu nimu oro yalo epe kone sua epe pora rateme-pulu, nimu onaa luabu epe agaa lakelo-aeme.
Goa pea pare wae agaa teme aa luaburi nimu oyalimi.

32 Redepone aa-na agaare onaana aane-para rede warupea,
pare wae aa-na agaamere onaa-nuna lo robaa-para rero ma-paeme.

11

1 Adaa Aa nipuna i robo kabula riri peme aanuri oyae waea-rupa rumaawa oyae yolateme.
Goa pea pare epea peme onaare raname omoa rumaape epe-rupa popenalo pea.

2 Nimuna bi minasaeme aanuri yala waru poteme.
Nimuna bi rabuaniaeme aanuri epe kone imi.

3 Ora epe aanuri nimu epe pora ora rateme.
Pare yaa agaa ne aanuri nimu yaa agaa adaapu teme rabu nimuna go yaa agaame wae yoto mea katea rabu nimu oy-alimi.

4 Epe mone oyae adapu salipare go oyaeme ne omali rabu mada naraba mealia.
Go yapare neme epe kone sua epe pora ratu aali-dare ne go su-amaa page adaalupu pirua epe su page meali.

5 Epe kone imi aanu nimuna epe koneme epe pora mea wata rabu nimu epe-rupa pirua nimu epe kone sua epeanu peme.
Goa pea pare waea peme aanu nimuna peme wae yaenumi nimu malopaaya rabu nimu lopeme.

6 Epe redepone aanu nimuri nimuna epe kone maredepoyaya rabu nimu epe-rupa pimi.
Go yapare aanu oyae madaa omeme-pi kone sua wae pora ratulalo peme aanu nimu lopoa wae-rupa pimi.

7 Wae aanu nimuna purimi oyae luabu pa mealima kone suaaeme.
Pare orope nimu omalimi rabu nimumi epe yae meda mada namealimi.

8 Gore epe aanu madaa kedaa page wae yaenu meda epolalo palia-dare Adaa Aa-me nimu raba mealia-pulu nimu madaa wae yaenu mada naepalia.
Goa palia-pulu go wae yae luabu mo pupitagi noaaeme aanu madaa popena tea.

9 Go page mo wae aanu agaa teme
rabu nimuna agaame onaa lu-
abu maoyaatalo peme.
Goa palimi pare mo epe aanu
nimuna peme-ame nimu
rabamealia rabu nimu epe-
rupa piralimi.

10 Epe aanu nimuna pirape yae puaa
redepota raburi onaa nimu lu-
abu ora raana omoa epe-rupa
piruaeme.
Go yapare aa padaneme oroyalo
waea puawa nipu omea rabu
onaa luabumi epe ta kone sua
raana omeme.

11 Epe redepone aanumi nimuna ada
kagure-para epea peme rabu
nimuna ada kagure page ora
epe-rupa surubeme rabu epe-
rupa aaya.
Go yapare wae pupitagine aanu
mi waea pulalo peme rabu go
teme agaame mo ada kagure
page ma-oyaaeme.

12 Aa medame aa medana pi-lawa
ero agaa tea-daare go aa nipu
maeyae aa-rupa pia.
Pa pirua agaa adaapu nalainalo
ora epeta.

13 Aanu medalomame maa agaa
adaapu teme-pulu nimuna
adami aanuna i kone page pa
lapedepeteme.
Goa peme pare ora agaa ne
aanumi nimuna adami aanu
kudiripu i kone nalapedepe
teme.

14 Gore mo gavman pimi aa
mudunumi onaa luabu epe-
rupa maredepoyawa nasu-
rubaliare go onaa rayo oyoa
mo kantri page oyalia.
Go yapare aanu adaapumi go
aanu epe kone epe agaa
laketeme rabu epe-rupa mare-
depo yawa epealia rabu mo
onaanuna kantri page epe-
rupa aalia.

15 Aa medame yano mua na-abutea
rabu neme abulalua te pare
wala neme na-abulali-daare
ne orope kedaa epalia.
Goa palia-ga ne ora epe-rupa
pirano kone sali-dare neme
mogo yaenu luabu masa ri-
laawa gimape.

16 Onaame medaloma nimu ora epe
ona loa adaa bi kana kone sua
gupa peme. Yapare pa pora
pame ona onaa medaloma
mayala peme.
Kiaa rakepene aame mone mada
namealia pare kokono waru
pe aame oyae adaapu mealia.

17 Gore neme aa meda odome omoa
nipu rabamealiri go palideare
nena bipa ne-para wala pe.
Pare neme aa meda waea pali-
daare goame nena bipa ne
page go maoyaaye yade.

18 Waea pi aanumi oyae meda mu-
lalo palimi-daare go yaeme
nimu ora mada naraba mealia
rabu waru yae-da nona na-
palia.
Go yapare aanu medaloma
epeanu palimi-daare nimu
epe yoto mealimi.

19 Aanu medalomame puri paboa
epe kone ratalimiri gore nimu
oro-yalo piraama laama pope
kone wasupa mealimi.
Go yapare waea papena puri
pabeme aanuri nimu omalimi.

20 Adaa Aa-me oro yalo wae kone imi
onaare ora waru gipia.
Go yapare epe-rupa aaeme on-
aare raaname omea.

21 Gore ora ria wae onaare wae yoto
mealimi
pare epe onaare mada wadial-
imi.

22 Gore ona meda ora epe pepena
pualia pare nipu kone wae

sua pora pamu agaa tea-daare nipumi pama tona pepena paaya.
Gore mena ini-kadu madaa mere mudiaawa pepena paawa punitimi mena nonapi pia.

23 Adaa Aa-me onaa luabuna imi kone-para pameme pora go rayo aba ado kiritea. Epe redepone aanu madaare epe kone luabu rubita.
Go pea pare waea peme onaanumi epe oyaenu mealimi rabu onaa medalomame nimu madaa wae kone imi.

24 Aa medaloma nimuna mone oyaenu page aa medaloma raba mulalo kateme. Pare nimuna bipa mo peme kogonona yoto ora adaapu meme.
Wala aa medalomame onaa rabameape kone niminawa yapare wala gimeme. Nimuna mone oyae waru adaapu pagaa imi pare wala oropere go oyae luabu rudu ta rabu nimu wala naara aanu-rupa aeme.

25 Aa medame oyaenu pa onaa kalawe kone sua oyae ruma kata pare nipuna bipa ora adaapu saayo kone sua pama pea.
Go yapare neme pa aanu medaloma rabameli-dare nimumi ne page rabamealimi.

26 Reaa pabea rabu onaame eta kabolalo agaa mealimi pare dia tea-dare go aa nipu wae kone suaeme.
Go yapare aa medame nipuna eta onaame kabena tea-dare mo onaame go aa nipu ora raaname omalimi.

27 Aa medame epe kone sua ora epe pora ratualia-dare onaa rayome nipu raaname waru omalimi.
Go yapare wae aa-me agu pualiare go wae kedaa nipu madaa popalia.

28 Gore aame nina mone oyaeme ni waru rabamealia kone saliare go aa nipu repena yo kaapu-rupa ora alupalia.
Pare nipu epe redepone-rupa aawaliare nipu kagaa repena maa pula saayade-rupa opoa epe-rupa piralia.

29 Go yapare aa meda nipuna ona naaki ruruna oyae waru nasu-rubaliare nipuna oyae luabu ora dia yalia. Goa pua ora alupalia.
Goa palimi-ga epe kone imi aanu kogono pa palimina.

30 Epe aana kone-re epe repena kagaa laama pope repena aaya-rupa aalia.
Aa meda nipu ora epe kone sua makuae aa pia raburi pa aanu medaloma nipu raapu epa piruaina kone ia.

31 Gore niaame aba adema. Epe-rupa pimi aanuna pemeare nimu go su-amaa pirua oyae adaapu epe yoto-rupa mua pimi.
Goa pea pare wae aanu nimuna wae yoto ora mealimi-ga nimu ora pakealimi kone nasamina. Dia Adaa Aa-me nimuna wae yaena yoto ora katea.

12

1 Aa medaloma nimu ora epe kone madaa raaname omoa pa aa medame maredepo agaame madaa page epealia kone imi.
Go yapare aa medame nipuna pea wae yae namaredepo yaena kone aamere nipu ora maeyae aa-rupa pirua pea.

2 Gore aame epe pora ratua epe kone suayare Adaa Aa-me go aa nipu epe lo robaa kata.

Go yapare aa medame onaa para waea paliare go aa nipuri Adaa Aa-me alupainata.

3 Gore aa meda waea pua epe-rupa napiralia raburi go peame nipu mada naraba mealia-pulu epe-rupa napitia. Nipu puri pabo page napiralia.
Goa pea pare aa meda nipu ora epe pora ratua piraliare repena pitaa su runane pea-rupa mada yapulu aa medame nipu mada narasu lopalia.

4 Aa medana oreme epeanu paliare mo aani go pea kogono-me epe bi kata.
Go yapare mo aa nipuna oreme waea rado rado adaapu pua aani page yala mea kata. Go pua mo ona nipumi peame wae yaina ipua mo aanina uni rodaipa-para odobaawa yaina-rupa mea kata.

5 Epe redepo ne aa-mere oro yalo epea pape madaa raaname waru omea.
Go yapare wae kone sua waea pea aamere oro yalo yala poloa onaana kone mabebola pena wae pora mea watalo pea.

6 Wae aanuna agaa-re aa medalo-mame kudiripu yada sua aa yago tulalo pemede-rupa kone imi.
Go yapare epe redepone aanuna agaa-me onaa medaloma kedaa rua yaina omeme rabameapena kone sua agaa teme. Epe-rupa pirina kone sua agaa teme.

7 Aa medame waea pualiare nipu oyoa ora alupalia.
Goa palia pare epe redepone aanu-nimuri epe-rupa oro yalo pa piralimi.

8 Aa meda nipu epe kone su aaliare onaame go aa nipuna bi mi-nasalimi.
Go yapare aa meda nipu wae be-bone kone saliare onaame go aa nipuna bi mabebo laeme.

9 Aa meda bi waru na-i aa yapare kogono aa meda nipuna ada-para ma-aaliare epe ta.
Pare aa medame nipu adaa aa kone sua naara aanu rabuaat-alo kone ia-pulu nipu naepeta rabu eta nape yaenu page rudu neme pama pea.

10 Epe redepone aanumi nimuna mena oyae luabu madaa odome waru omoa epe-rupa surubeme.
Go yapare wae aanu nimuna mena oyaenu page waru epe-rupa nasurubeme.

11 Aa medame nipuna e maapu waru surubaliare gore nipuna eta nape yae waru salia.
Go yapare aa medaloma epe kone naimiri nimu pama kalai pua kogono pu sua epe ini meda namealia.

12 Wae aanu pupitagi noa oyae adaapu wae-rupa meme. Goa pua nimumi oyaenu madaa epame waru omeme.
Epe redepone aanu nimuna meme yaenuri nimuna mo peme epe konena ini raloa meme. Goa pua nimumi oyae ora adaapu imi.

13 Wae aa nimuna teme wae agaa-me nimuna bipa nimu adita.
Goa yapare kedaa wae meda epe redepone aanu madaa popeare nimuna epe koneme nimu wala epe-rupa rabamea.

14 Neme tede epe agaa-para nena epe pamualide porame ne mae-pealia.
Goa pua ne epe-rupa piruali.

15 Kone epe-rupa na-imi aanumiri
nimuna pema oyae rayo ora
epe ta kone imi.
Go yapare epe kone imi onaa
agaa mana laketeme rabu ora
epeta kone imi.

16 Epe kone naimi aanumi waea
meda pulalo peme raburi ni-
mumi go madaa ratu aipapulu
yaweme.
Go yapare epe kone i aa meda
ero agaa teme raburi go aa
nipu epe kone ia-pulu pinawa
kone sua gimalia.

17 Koso rabami aa epe yaliare agaa
waru eperupa tea.
Go yapare nipu agaa waerupa
ne aa yaliare nipumi koso ma-
oyalia.

18 Aa medame kone waru nasua
tea agaa-me epe aa medana
robaa-para maoyalia.
Goa palia pare epe redepone
kone i aa-me agaa tea-daare
mo aana lo robaapara epe ku-
maa waru katea.

19 Yaa teme agaa luaburi pa rudupu
yapina ia rabu aanumi kone
rugulaawa gimeme.
Goa pea pare ora ne agaa lu-
aburi oro yalo-yalo pa suaalia.

20 Aanumi waea peme rabu go pe-
meame nimuna bipa nimu
makiraeme.
Goa peme pare aa medame epe
kone sua onaa rabameano
kone sua epea palia-daare
nipu page epealia.

21 Redepone aanumi pupitagi page
ora nanoa epe oyae mealimi.
Goa peme pare waea peme aan-
umiri nimumi wae pupitagi
rado-rado adaapu neme.

22 Yaa-agaa teme aanu luaburi Adaa
aa-me nimu ratu waru yawoa
gimea.
Goa pea pare epe kone sua epea
peme aanu madaare raana
omoa epe ta kone ia.

23 Aa meda nipumi epe aanu puayare
nipuna epe kone epea luabu
aipapulu ratea.
Goa pea pare aa meda nipu
epe kone-nai pa wae-kone
rubitabe aa nipumi yaa agaa
adaapupe madu koyoata.
Goa pea pare onaa luabumi
nipuna agaa pagoa go aa-re
maeyae aa-rupa pia teme.

24 Kogono radaa pina paliade aare
nipu puri mua mada pitea.
Goa palia pare kiaa rakepene
aanuri pama kogono aanu
pitimi.

25 Go page aa medame oro yalo kone
adaapu su aalia-dare nipuna
kone oyo tua maeyae aa-rupa
pitia.
Goa palia pare wae aa nipuna
adami aa-me epe agaa rede-
pone laketea-dare mo nipuna
adami aa-me epe kone lo
robaa waru katea.

26 Epe redepone kone i aanumi
nimuna adami aanu epe pora
mea wateme.
Go yapare mo wae aanu nimuna
adami aanu epe pora gimoa
wae pora para mea peme.

27 Kiaa rakepene aame yapa asa nola
palia pare mo yapa mada na-
talia.
Pare kalai pua kogono raadapi
peme aanuri epe-rupa riri-
nane epope aanu go yade.

28 Aa neme epe pora ratua aawaliri
ne ora epe-rupa oro yalo pi-
rape yada mua ne epe-rupa
pirali.
Gore niaame go epe pora ratali-
mare niaa omape yaeme page
nami epe-rupa oro yalo piral-
ima.

13

1 Gore naaki medame epe kone saliare nipuna aapana agaa waru pagea.
Agaa rasini naaki-mere pa aanumi nipu maredepo-yaina kone na-ia.

2 Epe agaa ne aamere nipumi epe oyaenu mualia.
Go yapare yaa agaa ne aanuri nimumi rogaawa i agaa ra-sitimi. Goa pua onaa luabu ma-oyape madaa raaname waru omeme.

3 Aa medame nipu agaa abulu waru suruboa epe agaa loa aaliare nipu mada na-oyalia.
Go yapare wae agaa loaeme aanu nimu oyoa beboteme.

4 Kiaa rakepene aanumi oyae adaapu meawe kone sua aaeme pare nimume go yae mada nameme.
Go yapare radaa noa kalaipu kogono peme aanumi oyae adaapu meme. Gore oyae adaapu nimuna raana omeme-rupa meme.

5 Epe redepone aanu nimumi yaa agaa loa makirape madaare gimi omeme.
Go yapare wae aanumi yala pia agu pulalo peme pare nimu madaa yala paala an-ia.

6 Aa-me epea agu paliare nipuna go peame nipu surubea rabu epe-rupa piruaaya.
Goa pea pare wae-pupitagi neme aanu nimu go wae yaena yoto mua wae-rupa piralimi.

7 Aa riabo naara aa medalomame nimu mone oyae adaapu sawe kone madaa makirae kone suaeme.
Amope mone oyae ora adaapu i aanumi page go-rupa mo aa naaranumi imi kone sua aeme.

8 Gore wae aanumi amone aa tulalo palimiri nipumi mone oyae adaapu mogo aanu kaloa epe-rupa piralia.
Go yapare aa riabo naara nimuri oyae page naimi-pulu wae aanumi nimu nabebolaeme.

9 Epe redepo aanu nimuri laba paa roaya-rupa mada pimi.
Pare wae aanuri mo laba oyoa uduna repe-repe piade piaene pimi.

10 Pupitagi nape konemere go aa kone wae madaa yada ratu runane mea pea.
Go yapare aa yago medame nipu maredepo yaina kone ia aare epe kone sua waru makuaya.

11 Aa medame kogono napi pama awa ode mone mualiare go mone ora dia yalia.
Go yapare aa medame kogono pua mone pawa oge-ogepu mea kirita samama pua ma-adaa yalia-dare go mone ora adaa yalia.

12 Aa medame oyaenu meda mealua kone sua adaalupu suruboa namealiare nipu lo robaa kedaame omalia.
Goa palia pare nipumi go oyae mu minuare nipuna kone pu robaa-para page epe ta kone sua raaname omea.

13 Aa yago medame aa meda epe agaa epe pora waloa agaa mana laketalo palia rabu nipumi gimalia-daare go aa nipu oyalia.
Go yapare aa medame agaa maana teade waru pagalia-daare go aa nipu epe-rupa pirualia.

14 Epe redepone aa-na agaa ora epe ta-pulu ipa laipi epe-rupa oro

yalo pirama lama pope ipa-rupa pia.
Go agaa-me aa rabamealia rabu epe-rupa pirua wae yae madaa pakealimi.

15 Gore aa medaloma epe kone saliamiri onaa medalomame nimu bi minasalimi.
Go yapare rogaa i agaa rasini aanu nimu wae pora ratua pa-mueme.

16 Aanu epe pora ratua epe kone salimiri epe kone aba sua oyae peme.
Go yapare wae-rupa agaa lo wae pora rateme aanu nimuna pe-meanu luabu pename amaa mea watea. Goa pua nimuna maeyae kone pename amaa ia.

17 Gore agaa yaa loa makirae agaa pereke-pereke teme aanu nimu wae kedaa mea epope kone sua aeme.
Go yapare aame agaa mea ipua go agaa redepone onaa lakeloa epe-rupa rabamealia-dare epe-rupa pitimi.

18 Aa meda aa yagome nipu maredepo-yaina kone na-i nipuna bipa nipu kone-kone sua aaliare nipu oyoa aa naara pirua ora wae-rupa piralia. Goa pua nipu yala polo aalia.
Goa palia pare aa meda nipu pa onaame maredepo yaina kone sua maredepo yaina teare go aa nipu onaa luabumi epe bi kateme rabu ada bi mealia.

19 Aa medame whose friend oyae meda mealua kone sua orope mealiare nipuna lo robaa-para raana adaa omoa pedo pedo adaa pua aalia.
Go yapare wae aanu nimumi nimuna wae yae gimae kone na-i pa pu aaeme.

20 Go yapare go aa nipu epe kone i aa raapu pora pamualiare go aa nipu page go aa-na kone mua nipu epe kone raapu pa-mualia.
Go yapare aa meda nipu wae kone i aa raapu pamualiare go aa nipu wae yaeme nipu mealia-pulu wae pupitagi-na rolo-para piralia.

21 Wae yaeme pupitagi ne aa nimu ora mulalo rapea.
Pare epe redepone aanu nimuri nimuna meme epe yaere nimuna yoto-rupa meme.

22 Epe aa meda nipu omea raburi nipuna sinu page nipuna oyae luabu nimu meme.
Go yapare wae aanumi oyae adaapu mea kirita imi yaenuri orope epe aanumi mealimi.

23 Naara pimi aanuna e-maapu-para eta nape oyae adaapu inalo
pare adaa aa mudunumi maki-rawa go eta nimu muaaeme.

24 Aaraame nipuna naaki pupitagi nalia rabu nipu ki paarame nataliare gore nipumi go naaki mana nata-pulu go naaki raname na-omea.
Go yapare araame nipuna naaki agaa mana lakeloa maredepo yayaa-re ora nipuna si kone ia.

25 Epe redepone aanuna eta ora adaapu rulatabena imi.
Pare wae pupitagi neme aanu nimu oro yalo reaeme omo-aaeme.

14

1 Epe kone ia oname nipuna ada-para page epe kogono pea. Go koneme nipuna nogo naaki onaa luabu raapu puri ma-pabawa epe-rupa pimi.
Go yapare ona meda nipu epe kone nasaliare nipuna bipa nipuna nogo naaki ada oyae

luabu ma-oyaawa wae-rupa pitimi.

2 Epe konena pora ratua pia aamere
Adaa Aa-na surube rolo-para pia.
Go yapare yaa agaa ratamea pe
aanumiri Adaa Aa-re ora epe
yae-da dia kone imi.

3 Epe kone na-imi aanuna agaa teme
raburi onaana ini agaana
nimumi nimuna bi minasae
agaa oraa teme.
Epe kone i aa-na agaa ta rabu
ora epe ta-pulu nipu rabamea
rabu epe-rupa aaya.

4 Mena gawa su awoa e poape meda
diayalia raburi mo eta kirita i
ada pa pupaa salia.
Pare mo mena gawame e poalia
raburi e-maapu para eta ora
adaapu sualia.

5 Koso raba mi aa-me koso ada-para
epe redepone agaa tea rabu
mo kosome ora ne agaa pa-
galia.
Go yapare nipu yaa-agaa ne
aamere mo ta agaa luabu yaa
agaa tea.

6 Wae aakone ne aanu nimu epe kone
mulalo palimi-daare nimu epe
kone mada namealimi.
Go yapare aa nipuna kone
epealiare mo epe kone
meape madaa kalai napi
pawa kumapi-rupa aipapulu
mealia.

7 Ne mo wae kone imi aanu raapu
meda-para napiri ne ora mo-
pare yola-moneape.
Gore nimumi ne epe kone meda
mada nagialimi.

8 Aa nipu epe kone sua nipuna eta
no pora pamea yae luabu ora
epeta. Go yapare aa meda
nipu epe kone na-iare nipuna
bipa nipu makiraaya.
Gore akolo ya? Nipuna kone
waru na-ia-pulu nipu maeyae
aa pia.

9 Epe kone na-imi aanu nimuna pu-
lalo peme yae rayo pa kone
padane agu sua peme.
Goa peme pare epe aanu
nimuna bipa epea agu peme.
Goa pua nimu lo robaa
padane-para sua peme.

10 Aa nipuna bipa nipuna lo robaa-
para ia kedaa page raana page
nipuna bipa makuaya.
Goa pua wala aa yago meda
mada namea watea.

11 Wae aa nipuna ruru ona nogo
naaki luabu ora oyoa luabu
dia yalimi.
Go yapare mo epe redepone aa-
na ruru ora puri waru mua
nimu ora epe ruru piralimi.

12 Aa medalomame gupa kone imi:
Nimuna pema yae rayo epe ta
kone sua peme.
Go yapare nimumi pama pama
pua omalimi.

13 Niaame giri lo aalima page wae lo
robaa kedaa niaa mada nagi-
malia.
Raana omo pirape yapi-di rabu
page lo robaa kedaa ora mada
na-dia yalia.

14 Wae aanu nimuna peme wae yae
madaa ini noa raana waru
omeme.
Go yapare epea peme aanu nimu
pedo raana waru peme.

15 Aanu nimu makuae yae ogesi
i aanumi agaa ia-rupa luabu
kone waru rulaeme.
Goa pea pare kone epe-rupa ia
aame nipuna lape agaa rayo
waru kone makuaawa ta.

16 Epe kone i aa nipumi nipuna kone
waru suruboa nipu madaa
wae yae ora naepena kone ia.
Wae aame re oyae rayo pa epeta
kione sua rayo pa palua kone
sua pa pama pea. Nipu wae aa
yade kone page na-ia.

17 Ratu yawe aanumi maeyawa ratu
ora aipapulu yaweme.
Onaa luabumi aa meda oro
yalo nipuna raana ratuaaya
madaare gimi omeme.

18 Aa medaloma ogesi makuawa
nimu mo maeyae aanuna
kone rateme.
Go yapare epe aanu nimuna
makuae yaere nimuna alu-
para epe pepena peme ragu-
name adea. Go aa nipuna
ia kone-re epe aaluna pepena
yade.

19 Wae pupitagi aanu nimu mo epe
aanu pitimi-para pirua nimu
rabamu eta epe yaenu kanalo
agaa lo piralimi.
Nimu odome omena kone sua
pitimi.

20 Aa medaloma oyae rudu teme
adape-re gime omeme.
Nimuna aapa ame yalia page
ora gimeme.
Amone aanu nimuna adami
aanu adaapu aawaeme.

21 Aa medame aa yago meda naara
mapiralia-re go aa nipu
maeyawa naarame pama pea.
Go yapare aa medame oyae
ruduta aanu madaa odome
omoa titi omalia-daare go aa
nipu epe raana mealia.

22 Aanumi wae yae oro yalo pumuna
kone sua pualimiri nimuna
kone ota.
Go yapare aa medame epea
peme mada rana omoa on-
aame epe pora ratina kone
salia-dare epe kone go aa
waru kata.

23 Neme kogono waru radaa pina
pali-dare ne ora epe yoto
meali.
Go yapare ne pa pirua agaa
wariba pirali-dare ne wae
naarame omali.

24 Epe kone ia aa-na konere nimuna
mone yade.
Go yapare aa medaloma epe
kone na-imire nimu maeyae
kone agu su aaeme.

25 Gore aa medame koso raba
mu agaa epe-rupa teare mo
kosome aa tumaomaarina-re
waea pana tea.
Go yapare mo koso raba meape
agaa epe-rupa nateare go aa
nipu makira agaa ne aa.

26 Aa meda nipu Adaa Aa-na agaa
ratua kumapi-rupa piraliare
nipu oyae meda palame na-
omalia.
Goa pua nipuna nogo naakinu
page nimu luabu epe-rupa pi-
ralimi.

27 Adaa Aa-na agaa pagoa nipu rat-
apena konere ipa laipi kagaa
piraama lama popena re yade.
Go kone i aanu madaa wae
yaenu naepalia. Go pua mo
wae yaenu epolalo palia page
mada mapakealia.

28 Aa mudu king medame onaanu
adaapu surubaliare nipu adaa
bi mea kateme.
Go yapare mo aa mudu king
nipumi onaa ogepusi su-
rubalia raburi nipu adaa bi
nasalia.

29 Aa meda nipu ratu aipapulu
nayaweare go aa nipu ora epe
kone waru ia.
Go yapare ratu yawe aa maeyae
kone ora epe ta kone ia.

30 Aa meda nipu pu robaa kumapu
pawa ina pirualiare nipuna to
yogaene page epealia.
Go yapare aa meda nipumi
wae agaa loa oro yalo oyae
epame omape kone sualiare
wae yaina go aa nipu madaa
pupua nipuna uni luabu mada
maopaya.

31 Gote nipumi onaa raayo warisa-
pulu aa medame go aa nere
ora aa naare wae te-dare
neme Gote page wae gote yade
te.
Go yapare Gote adaa bi katere
naaranu page epea pali.

32 Wae aanu nimuri nimuna peme
wae yaenumi nimu maoy-
aeme.
Goa peme pare epe-rupa pimi
aanu nimuri oyae meda page
ake palua pae kone na-i epe
rupa aeme. Nimu madaa
omape yaeme mealia rabu
page kone rulae yae mada
puri paboa aalimi.

33 Kone epe waru na-imi aanu
nimuna bipa aba makuaeme.
Makuae yae-para epe kone
lapore nimumi minalo suruba
pia pare nameme.
Go yapare epe kone imi aanu
nimuna minalo epe kone epe
pora ratua oro yalo muaeme.

34 Gore onaa luabumi epe kone sua
epe agaa ratalimiri go kantri
epealia.
Go yapare nimumi wae-yaenu
pa pala pitimiri nimu yala
adaa poteme.

35 Aa mudu king nimuna kogono
aanumi epe kogono peme
raburi nimu madaa raana
waru omea.
Kogono aanumi wae kogono
peme raburi mo aa mudu
king nipu yala mapaeme. Goa
peme rabu king nipumi nimu
ratu yawalia.

15

1 Aa medame ne-para ronopi agaa
meda tea-dare nipuna agaa
kumapimi abulape. Goa pali
rabu nipuna ratu yawe kone
dia yalia.
Go yapare neme aa meda-para
ero agaa loa yala mapaliri mo
aame ratu adaa yawoa ne-
para ratu waru yawalia.

2 Aa medame epe kone sua epe
agaa teare nimumi go aa-na
kone makuae yae ora epeta
loa raana omalimi.
Go yapare aa meda epe kone na-
imi agaa tea-dare go agaa re
nai agaa ta.

3 Adaa Aa-me su luabu-para pea yae
rayo ada makuaaya.
Nipumi epe aa wae aa luabu ado
kiritea.

4 Aa medame epe agaa onaa luabu
laketa rabu go agaa pageme
onaa luabu nimu laipi kalape
repena nonapina agaa pagal-
imi.
Go yapare aa medame onaa-
para wae agaa-teare onaa lu-
abuna kone ma-oyalia.

5 Aa meda nipu epe kone na-saliare
nipuna aapana agaa rasita.
Goa pea pare pa aa medame
nipu agaa loa maredepo yaina
gimaliare go aa nipu ora epe
kone mealia.

6 Epe aanu nimu luabuna ada-para
oyae ora adaapu imi.
Wae aanu nimuna mone-me
nimu kedaa ora adaapu mea
kata.

7 Epe kone imi aanumi onaa luabu
epe kone kateme.
Go yapare epe kone rudu teme
aanumiri goa page napeme.

8 Adaa Aa-me waea peme aanuna
opa kateme yae luaburi ora
gimea.
Pare epe redepone aanumi teme
betene raana omoa pagea.

9 Adaa Aa-me wae aanumi peme yae
luaburi ora raaname naomea.
Epe aanu nimumi agaa ratua
peme rabu raaname omea.

10 Aa medame epe pora minarepaliare
wae yoto mealia.
Aa meda nipu maredepo-yaina
lape gimaliare nipu omalia.

11 Adaa Aa-me aba ome onaa luabu
pimi-para ado kiritea.
Go su amaa onaa niaana ima
kone page luabu ora waru aba
ado kiritea.

12 Aakone i aamere pa aa medame
nipu maredepo yaina kone
ora na-ia.
Goa pea-pulu aa meda-para nipu
epe kone gialepa natea.

13 Gore aa medana robaa-para epe
kone saliare nipuna ini agaa-
para epealia.
Go yapare aa meda nipuna
ini agaa-para roke rialiare
nipuna robaa-para ota.

14 Epe kone ia aamere puri palo
kogono waru pua oyae meape
madaa page makuae yae
meape mada page kogono pea.
Go yapare wae kone i aamere
maeyae agaa talo agu pea.

15 Aa meda nipu oyae rudu ta raburi
oro yalo kone adaapu sua nipu
wae-rupa piruaya.
Epe kone sua raana raana-me
oroyalo ome aare epe eta no-
lalo peme rana mada omea.

16 Gore neme oge oyaesinu saa pirua
Adaa Aa-na agaa pago ratua
nipuna rolo-para piti-daare
gore ne epe-rupa pirua kedaa
riawa yaeme mone adapu i
amope page rabuaniaaya.

17 Aa yago raana ome kone-re riri-
nane agaa go yade. Nena
adami aanu raapu meda-para
pirua padi raani no piralimiri
gore epeta.
Go yapare raana naome aanu
raapu gawa midi no pimidi
rabuaaye. Gore nimu raapu
mena no piri nona palia.

18 Ratu yawea aamere mo aa meda
page ratu mayawaya.
Go yapare epe lo robaa kumapu
i aame aanu medaloma-na
kone lo rabaa pawa ma-
epeaya. Goa pua nimu lo
robaa padane-para sua mapi-
raya.

19 Kiaa rakepene aamere nipu epe
kumapi-rupa pirape yaere ota
kone ia. Goa peapulu nipu pa
raa rugulua pamuaya.
Redepoya pia aa nipu oro yalo
kagaa pirape yae epe ta
kone ia. Gore epe poranini
pamema-rupa madaa.

20 Epe kone i naakiri agi aarame
raaname omepe.
Go yapare naakimi epe pora
naratalia-re go naakimi agi
aaraa gimaaya.

21 Epe kone na-i onaa-me maeyae
kone ratape page pedo waru
peme.
Go yapare epe kone ia aamere
nipu oro yalo epe kone ratua
epea pu aaya.

22 Neme kogono meda pulalo pali-
dare aanu adaapuna kone aba
meape. Goa pali raburi mo
nena palide kogono luabu ora
epealia.
Go yapare neme aa medana
kone namealiri nena kogono
ini namadialia rabu pama
kalaipu kogono pusali.

23 Aa medalomame agaa lo pitimi
rabu riaa lo kiritina loa neme
epe agaa meda te-daare go
rabu ne page raana palia.

24 Epe kone i aare so madaa porana
opasari pea-pulu nipu epe-
rupa pirape pada puaa mealia.
Goa pea-pulu nipu no roloparа-
ia poranini pua ome onaana
pada wala napua mealia.

25 Aa meda nipuna bipa nipuna bi
minasalia rabu Adaa Aa-me
nipuna ado bebo malalia.
Go yapare ona wasa aani
aba omere rabamealia. Aa
medame go onana su mada
namealimi.

26 Wae kone luaburi Adaa Aa-na ini
agaa madaa pugu waru pea.
Goa pea pare epe redepoyoa
rolo ti agaa madaare nipuna
ini agaa madaa epetada raana
waru omea.

27 Aa medame mone adaapu orayo
kone sua wae pora ratua
mealiadare nipuna ona nogo
naaki-na rikirane wae keda
mea epea.
Aa medame nipu mone kanalo
omeme pi kone wae naratal-
iare nipu epe-rupa piralia.

28 Epe redepone aame kone aba
waru niminaawa aa medana
agaa orope abuta.
Go yapare wae aa-me agaa
aipapulu talo pea raburi
nipuna agaa wae luabu pa ta.

29 Waeanu peme aanu nimuri Adaa
Aa raapu repara nae mopare
yolamonea aeme.
Goa pua nipumi mo epe re-
depone aanuna betene teme
rubu aane lobapaina pirua
waru pagea.

30 Neme aa meda adali rabu ini agaa-
para esepea raaname omalia-
dare epe kone go ida.
Epe agaa remaa meda pagali
rabu go remaame nena to yo-
gane ora puri mapalalia.

31 Aa medame nipu maredepo yat-
alo palia rabu aane luyapa ina
pirua pagaliri nipu epe kone
sua makuaali.

32 Epe-rupa pirape madaa maredepo-
yatalo palimi rabu agaa rasua
gimaliare nipuna bipa nipu
ma-oyaaya.
Goa pea pare aa medame nipu
maredepo yatalo pea aana
agaa pagoa rataliare gore nipu
epealia. Goa pua nipuna
kone page lobataboa nipuna
makuae yae page epealia.

33 Adaa Aa-na rolo-para awalidare
epe kone meape porana re go
iada.
Nena bipa ne narabuniaawa epe
pora narataliri gore ne adaa bi
mada nameali.

16

1 Niaame oyae meda palima kone
ima yaere Adaa Aa-me epe ta-
ga pipa tea-da pamina.

2 Niaana pema oyae luaburi Gote-na
ini agaa mada redepo ta kone
ima.
Go yapare Adaa Aa nipumi ni-
ana kone waru mea ruma
adoa rekepua makuaaya.

3 Neme yae meda pulalo pali-daare
Adaa Aa nipuna ki-nane aba
saape.
Goa pali rabu nipumi go yaenu
luabu ora ma-epealia.

4 Adaa Aa-me oyae luabu waria ko-
gono padane padane laatapu
kata. Go-rupa agu Adaa Aa-me
waea peme aanu page nipumi
warisa.
Goa pua orope su yaa diayalia
rabu nimu koso loa alupaina
tea.

5 Adaa Aa-me waea pua nimuna bi
minasaeme aanu adape ora
gime omea.
Adaa Aa-me nimi pa pupulupa
pi-da natea-ga waru adamina.
Dia nimu kedaa waru mea
katea.

6 Aa medame Adaa Aa mada raana
waru omo nipu raapu pogatu
piralipiri gore Adaa Aa nipumi
go aana wae yae luabu mea
rubalia.
Aa medame Adaa Aa-na agaa
ratua piralia raburi Adaa Aa-
me pupitagi naape kone na-
masalia. Goa pua nipumi oyae
luabu kone rugulalia.

7 Gore aame mo Adaa Aa nipuna
raana omea kone luabu ratua
nipuna iaanu raapu epe kone
sua piralia-rabu Adaa Aa-
me rabamua epe onaa raapu
mapiraalia.

8 Neme oyae ogesi sa awa Adaa
Aa ratulalo pali-ri mo mone
akore i mi onaa page rabuawa
wae pupitagi no aaya aa page
rabunialia.

9 Niaana pape yaenu mada kone pe-
naloa pulalo pema
pare Adaa Aa nipumi niana pa-
mulalo pema yae adoa mare-
depo yaaya.

10 King pia aa mudumi Adaa Aa-me
laketa agaa onaame pagenalo
laketa rabu pageme.
Koso pagoa mo agaa mea
rumape raburi ora epe re-
depone koso pagoa mea ru-
maalia.

11 Adaa Aa-me oyae waru mua epe-
rupa redepoya rumainalo
kone raapu kata.
Goa pua nimumi onaanu maki-
rari napinalo pea.

12 Aa mudu king piame wae pupitagi
kone luabu gimoa epe rede-
ponea pinalo peme.
Gore mo gavman pimi aanumi
epea palimi raburi nimu puri
mua epe-rupa pitimi.

13 King nipumi ora agaa ria-teme
onaa raaname omea.

14 King nipumi aa meda raatu
yawaliare go aa nipu tumao-
malia.
Go yapare aa meda nipu epe
kone i yaliare mo king nipu
epe kone mealia rabu lo robaa
maepealia.

15 Gore king nipumi aa meda epe
lo rabaa kaloa epea palia-re
nipumi epe kone sua go aa
epe-rupa mapiraalia.
King-na peare yaa madaa i yai
lopoa suamaa ope-yaenu eta
kata-rupa mada pea.

16 Neme epe kone makuae yae lu-
abu mealiri gol-para silva go
yaenu luabu ora rabuaniaye.

17 Epe onaanumi wae yae ratape gi-
moa waru adoa pameme.
Aa medame nipuna pora waru
adoa epe-rupa pamualiare
nipu ora epe-rupa piralia.

18 Wae pupitagi noa nena bi mi-
nasaawa ne apiyapa te-daare
ne wae-rupa malopaalia.

19 Gore aa meda nipuna bipa nipu
naara kone sua nipuna bi
rabuaniaawa pitiare pupitagi
ne aanuna raana meme kone
page rabuaaya.

20 Aa medame ne mana-teade agaa
waru aina madu pagoa pi-
raliare ne epe-rupa pirali.
Aa medame Adaa Aa madaa
kone rulaliare nipu raana
adaa mealia.

21 Aa numi makuaeme. Aa meda
nipumi epe kone waru
makuaalia-re mo teme agaa
waru ruma adalia.
Gore nipumi epe kone sua agaa
epe-rupa ne aa yaliare aanu
luabumi nipuna agaa pagolalo
raana waru omalimi.

22 Gore aa meda nipu epe kone i
yaliare go aa nipu ipa laipi
kagaa pirape yae mua piri aa-
rupa piralia.
Wae kone imi aanu-ri nimuna
go pemeame wae maeyae aa
piralia. Goa pua nipuna bipa
nipu ma-oyaalia.

23 Epe kone i aa nipumi kone aba
rumaawa epe kumapi agaa
orope teme.
Goa pea-pulu nipuna agaa
pagolalo raana waru omoa
pageme.

24 Epe agaa-re ora epe redepi alubi
apaa-para mena midi-lapome
adea.
Nipu ora rede waru pua onaa
luabu puri kata.

25 Aa medalomame nimuna pema
yae luabu epeta kone sua pora
pameme pare ota.
Goa pama-pama puare orope
nimu omalimi.

26 Kogono peme nakinumi makuaeme.
Nimu kogono waru na palimare
nimu eta diayalia kone sua ko-
gono waru peme.

27 Wae au peme onaa luabu maoya
tulalo pora rado rado as-
apeme.
Nipuna agaare repena sulaa
ralae nona pua mo onaa luabu
ma-oyaawa rabea.

28 Waea pi aame-re onaana riki-
raane wae bomo agaa mea
lopawa nimu yada-yada waru
mapaya.
Makirae agaa-ta aame nipuna
adami aanu raapu yada make-
peaawa rugulala paya.

29 Yadapi aa-mere nipuna adapi aa
omeme pua wae pora-para
yola pea.

30 Aa medame aa meda-para ini
adupi adupi paliare neme
mada makuali mo aa nipumi
waea pulalo pea.
Aa meda nipu agaa na-teare
nipumi waea pulalo pea. Gore
mo nipuna ratu yawe kone
muboa waea pulalo pea.

31 Yomagae nimuna kama iri adoa
nimumi aba makuaeme. Go
yomagae aanu nimumi ora
epe kone su epe pora rateme-
pulu go kone mada kamaa aya
kone-imi.
Goa kone imi rabu nimu adaa bi
meme.

32 Ratu ora aipapulu nayawea
aamere nipu epe kone sua
pea. Go konere puri paloa
yada wini peme-rupa mada.
Aa medame nipuna bipa nipu
waru surubaliare ada kagure
meda yada naminabaeme-
rupa mada pea.

33 Kaasa saadu teme aanu-miri akea
palua pae loa kone aba meme.
Go yapare Adaa Aa nipumi
nimuna kaasa saadu pemeare
nimuna imi kone-rupa abuta.

17

1 Aa medame nipuna ona naaki no-
gonu raapu lo-robaa padane
sua piralimiri nimumi eta
ragota page pa salimi.
Go-me mo adaa eta yawo neme
onaa-me pemea page rabuni-
aya.

2 Gore kogono naaki medame epe
kone sua kogono palia rabu

nipuna surube aana si-rupa piralia.
Mo surube-aana wae naaki nipu mo kogono naaki-na rolo-para piralia. Goa pua mo surube aa omalia rabu oyae nipuna nogo naaki ruru raapu rumaalimi.

3 Adaa Aa-me niaa wae aa yapae epe aa yapae loa rumaa adolalo pea.
Gore golo silva yapame adolalo repena egaa-para iritimide-rupa niaa epeta pae ota pae lo adolalo pea.

4 Wae agaa lo ipa awaalae agaa teme aanu nimumi mo nimuna wae agaa lape mada aane luya-painaloa waru pageme.

5 Gote-me onaa raayo warisa. Aa medalomame naara aanu-para ero loa wae agaa temere nimumi Gote-para teme.
Aa medame aa yago medana kedaa rialia rabu raname omalia-dare go paliade pe-dome nipuna bipa nipu wae yoto mealia.

6 Aa meda nipu ogae yalia pare nipuna akuaa naaki-nu piral-imiri raana waru omalia.
Gore akolo ya? Gomere nimu adaa bi kata rabu nogo naakimi nimuna agi aaraanu raname omeme.

7 Epe kone sua agaa temere kone na-i aanuna agaa-rupada nateme.
Ora agaa riaare yaa agaa teme aanuna agaada dia.

8 Omeme pua waea pape madaa aa medalomame mone oyae meme pare nipumi aba adea.
Go monere ona rakia nonapiane meapa yana kone sua nipuna raana epea-rupa ratea.

9 Aa medame nipuna adami aanu raapu epe-rupa pirano kone saliare nipumi aba pisade pupitagi pename namea salia.
Aa medame aba pisade wae yaenu madaa agaa pamu teare mo aa nipu ratu yawalia.

10 Neme epe kone i aa meda raapu agaa maredo yaatalo palipiri agaa rana padane te rabu nipumi makuae yae aipapulu mealia.
Go yapare neme wae kone i aa maredepo yatalo pali-dare nipu kalaipu ma-epeali. Goa pali pare nipuna kone aipapulu na-epealia.

11 Waea pi aame-re yada papena agaa agu marekaaya.
Goa pea rabu wae aa meda ipua nipu radaa waru pina talia.

12 Neme mena-beana si ripina mua mea epali rabu kiraa mena nipu poraania madaaliri ne epaa tu naalia-rabu adaa radaa nali.
Goa palia pare aa meda epe kone nasua waea pulalo pea aa po-raa adali rabu ne tu-nalia.

13 Gore nimumi aa meda epea pu-lalo paliri go aame wala wae yaeme abutea rabu oro yalo nipuna onaa nogo naaki luabu wae-rupa pirualimi.
14 Aa medame ratu yawe kone marekaliare ipa naaku robo sua ipa popenaloa poaya-rupa mada.
Goa palia-dare nipu gimoa waea naepalia rabu epealia.

15 Adaa Aa-me go kone laapo gimi omea.
Pupitagi ne aa pa pirina teme page waeanu napi aa madaa pama kedaa mea kateme page gimea.

16 Naaki meda epe kone nasaliare nipuna aalu waeame regepe

ta-pulu nipu makuae yae mada namealia.
Gore mo aana alu regepetaga sukulu kabape mone wala akolo mea epenaya?

17 Niaana adami aanumi oro yalo niaa raaname omeme.
Goa pua kedaa ritima rabu niaana kedaa rabamu ritalo nimumi managola pimi.

18 Kone waru na-i aanumi aa medana yago nimumi abulalima loa nimumi mada naabulape yapare pama yaa agaa teme.

19 Waea pape madaa raaname omea aamere wala yada pape madaa raana omo yada marekaaya.
Go page aa medame nipuna bi minasaaliare go aa nipuna bipa nipu omape yae asapea.

20 Aa medame oro yalo wae kone su wae agaa agu teare nipu oro yalo epe-rupa mada napitia.
Dia nipu wae-rupa agu pirualia.

21 Aa medana simi epe kone nasaliare oro yalo aaraa nipu lo-robaa keda mu aalia.

22 Lo robaa kuma pua raana piamere marasini noa epe-rupa pimirupa mada pia.
Go yapare aa meda nipuna kone oyaliare wae yainame mo aa nipu ripinalia rabu uni-para yaina aawa maadapalia.

23 Waea pi aa nipu koso pagape yapidi medame pa laga taliare omeme pua kabe reke mua koso maoyaalia.
Goa pua nipumi mo koso maoyaatalo mone mua raaname waru omalia.

24 Waru makuae aamere epe kone page epe pora waru rateapulu nipumi makuaya.
Go yapare waea aame epe kone naia-pulu oyae rado rado luabu pamu yota.

25 Aame wae maeyae kone rataliare go naakina agi aaraame lo robaa kedaa adaa mua nimuna kone-para oyalia.

26 Koso epe-rupa ta aa-para koso kabena temere gore naepeta.
Aa mudunumi epea palaina nimu wala aipuyaame talimiri gore naepeta.

27 Makuae yae waru mea aamere nipu agaa bebo nata.
Epe kone i aamere aipapulu ratu yawape page gimea.

28 Epe kone na-i aamere agaa loralia.
Go rabu onaame go aare epe kone waru-i aa-yana kone salimi.

18

1 Aa padane nipu ode aawaliare nipuna bipa nipuna agu raapo kone-sua awalia.
Aa medaloma nimu epe redepone kone imi page pinawa kone ia.

2 Epe kone nasu epea napea aamere mo epe pora epe kone meapere gimi omea.
Goa pua nipumi wae pupitagi pape pora ratuaya.

3 Waea puaaya aamere aa yago medalomare naepe ta-ga pinawa kone ia.
Goa pua nimuna bi ma-oyaawa nimu yalaa waru ma-paaya.

4 Epe kone i aame agaa tea rabu nipuna-ta agaa mada epe kone mealimiri go agaa epeta-da pageme.
Gore ipa naaku-para rubini popaa koyapape peade-rupa mada pea.

5 Aa meda wae pupitagi noa koso
madaa aaliare go aana koso
rabamu laata ne napope.
Gore mo aa nipu koso mada
nawini pina rabuaatape.

6 Epe kone na-i aamere pa onaa
raapu yada agu pulalo pea.
Goa pua nipuna agaa pageme
rabu otada nipu page tulalo
peme.

7 Kone waru na-i aa medame agaa
tea-dare nipuna go agaame
nipu ma-oyaaya.
Gore nipuna maa-para yapa-
lokena pogaa mada sua
maraawa nipu omalia.

8 Aa medana maa agaa paema
rabu go agaa pagape madaa
raaname waru omeme.
Go agaare epe redepi-rupa meda
yapulu aipapulu pagoa eta
mada mea neme.

9 Wae kiaa rakepene aare nimuna
bipa nipu ma-oyaya.
Goa pua nimu kiaa rakepea wae-
rupa pimi.

10 Adaa Aa-re puri pabe ada-rupa
aaya.
Epe redepone aanu nimu go ada-
para aloma puaa gopara pua
piruaeme.

11 Amone aanu nimuna moneme
nimu kutapua ora epe-rupa
surubalia kone imi.
Mo ada kagure puri-palo aya-
rupa mada kone imi.

12 Gore aa meda nipu pupitagi noa
nipuna bi minasaliare orope
nipu oyalia.
Nena bipa ne rabu aniawa epe
pora narataliri ne epe adaa bi
mada nameali.

13 Aane waru lobapaina pirua agaa
aba waru pagoa orope agaa
abulape.
Neme goa napaliri wae maeyae
kone sua pe-pulu orope ne
yala pote.

14 Aa meda nipu yaina omoa yapare
kone puri paboa piraliare go
yaina mada perekealia.
Mo aa nipuna kone oyaliare go
aa nipuna kone wala akepua
ma-epeaalia pae?

15 Aa meda nipumi epe kone sua
nipumi oyae rado rado waru
makuaatalo pea yae luabu
waru makuaaya.
Go page aa medame agaa
mana teme rabu nipumi aane
lobapa ina pirua mogo agaa
rayo waru pagea.

16 Gore neme adaa aa meda raapu
agaa talo pali-daare neme
nipu pa ode kalape yae meda
aba ripinape.
Goa pali raburi neme nipu mada
adali.

17 Aa meda nipu kosona ini-agaa
madaa aawa agaa teare nipu
koso wini pape nonapiaene
agaa tea.
Go yapare pa aa meda agaa
waru maredepo yainalo agaa
mealia-dare go koso apimi
wini palia palo marea.

18 Aa laapona rikiraane koso aapimi
ora wini palialo abi nala-
paeme raburi apimi wini palia
pala marea teme.

19 Nena ame meda wae kone saliri
nipumi go kone mea rogasua
ne raaname na-omalia. Gore
onaa medalome mo ada
kagurena pora gape poaeme-
rupa mada nimu runane
pope-rupa maralimi.
Gore mo aa lapo nipu yada
pape agaa loa ki namealipi.
Nipuna lo robaa padane-para
mada nasalipi. Adaa poragape
garulaawa aana kerepo pora

rugutade-rupa mada. Goa palipi-pulu nipu ada runane mada napalia.

20 Neme agaa epe-rupa loa redepone-rupa te rabu nena lo robaa-para raana waru palia.

21 Nena tede agaame onaa epe-rupa mapiraali. Nena agaame agu onaa ma-oyaawa onaa mae-peaalia.
Goa pe-pulu neme epe agaa lape madaa raname omalimi ne epe-rupa mada pirali.

22 Neme ona meda rumali-daare gore ora epealia.
Goa paliri Gote-me page lo robaa gua epeta kone salia.

23 Naraame amope oyae pawa agaa mea.
Go yapare aamaame agaa puri palo loa abuta.

24 Gore aa meda nipuna adami aa adaapu aaliare go aa nipu oy-alia.
Go yapare aa meda nipuna adami aa ora epe rado piaene meda alipiri go aa lapo nipu lo rabaa waru sua nipu lapo ameaya-rupa alipi.

19

1 Aa meda nipu oyae rudu yaliare nipu redepone aa yapulu yaa agaa loa wae pora pami aa rabuaniaaya.

2 Aa meda nipumi papea na-makuaawa yapare pama kalaipu kogono paliare ini namadiaalia.
Aa medame kogono aipapulu palia pare go kogono ora epe-rupa mada napalia.

3 Gore onaa luabumi nimuna bipa waea pua nimumi Adaa Aa kedaa kaloa wala ratu yaweme.

4 Aa meda nipu mone adaapu saliare nipuna adami aa page adaapu aalimi.
Go yapare aa meda nipu mone nasaliare mo nipuna adami aanu adapu napitimi.

5 Gore aa medame yaa agaa loa koso teare nipumi wae yoto mealia.
Goa palia rabu nipu mada na-pogla palia.

6 Gore aa adaapumi aa mudu pimi aanu omeme waru peme. Goa pua nipumi nimu raana ome-nalo.
Oyae pama kane aanu raana omoa go aa nipuna adami aa kone imi.

7 Gore aa medaa nipu oyae diayalia rabu nipuna amenume page go aa gimeme. Goa peme rabu nipuna adami aanumi page mo aa maasa rilaawa gimeme.
Nipu repara omeme-pi agaa-ta pare nipuna agaa ini nama-dini pa rasatapa ia.

8 Aame nipuna bipa epe-rupa pi-ralua kone suare epe pora-para makuae yae mulalo puri waru paloa epe kone meape madaa kogono palia.
Aame makuae yae mua epe ko-nena pora rataliare nipuna epe-rupa pirape yae mua epe-rupa piralia.

9 Go yapare aa medame koso loa yaa agaa tea-daare nipuna tea yaa agaa mada wae yoto ora mealia.
Go piaene yaa agaa ne aare tu-maomalimi.

10 Epe kone na-ia aa nipumi mone oyaenu adaapu su aayare na-epeta.
Naara piri kogono naakimi mo aa mudu wala surubea page ora rado yade.

11 Epe kone i aa nipumi kone gupa
ia. Nipu epe kone ia-pulu ratu
ratu yawape kone aipapulu
naia.
Goa pua aa medame nipu-para
waea pea page gimea.

12 Gore mena kiraa-me e waru loa aa
mudu king pia aa ratu waru
yawea.
Go yapare ratu yawe onaa
rabamulalo paliare yai ipua
maapu-para eta naape yae
ma-opaaya-rupa mada palia.

13 Naaki meda nipu epe kone
nasaliare go naakimi nipuna
aaraa kedaa waru mea kata.
Gore aa medana oreme ratu
yawoa agaa adaapu loaliare
nipuna ada runane itipata
pabea-rupa tea.

14 Niaana aama aapanumi mone oy-
aenu rumaa gialimi
pare Gote nipumi epe kone i ona
mea gialia.

15 Kiaa rakepene aanu nimu oro yalo
pama piruaawa reaeme omoa
u keme waru loa patala pu
aaeme.

16 Aame Gote-na pora ratua epe-rupa
pitiare naoyalia pare nipu ora
epe-rupa piralia.
Go yapare aame Gote-na epe
kone madaa masa rilaawa
waea-nu paliare nipu omalia.

17 Gore neme aa naara meda odome-
omoa oyae katalo pali-daare
mo Adaa Aame ne madaa
rudu ainalo pe.
Goa pali-daare orope Adaa Aa-
me nena rudu go abutea.

18 Gore nena naakimi waea pua
pupitagi naliare neme nena
naaki mana lape. Mana
te raburi nipumi epe pora
ratalia.
Go yapare neme mana lake
pupitagi pa nalaaina gimaliri
gore nena naaki riaa ome-
nawa kone sua pe.

19 Gore aa medame rono omoa
nipumi waea paliare nipuna
go wae yaena yoto mulalo pea.
Go yapare neme nipu rabamua
nipuna kedaa mea riali-
dare wala orope page nipu
rabameaina kone agu sua
palia.

20 Go yapare aa medame ne mare-
depo yawoa epe kone gina
kone sali-dare orope ne epe
kone waru meali.

21 Aame kone adaa pua sua oyae
adaapu palua kone ia
pare Adaa Aa-me pina kone ia-
rupa luabu mada palia.

22 Aanumi goa loa lo rogaa i agaa
madaa puri palo aaeme. Gore
naraa aa apere ota pare pa
epeta.
Go aa epe-yaliare mo yaa agaa
ne aa ora rabuniaaya.

23 Ne Adaa Aa-na rolo-para pirali-
dare ne epe-rupa pirape yae
mea gialia.
Goa palia rabu ne madaa wae
yae meda na-epalia rabu ne
oro yalo epe-rupa mada pirali.

24 Kiaa raakepene aa nipu ki arota-
para pagoa pa pirualiare mo
eta yawo i meape yala potea.
Go page kimi musaawa eta mea
nape page yala potea.

25 Wae pupitagi ne aa aipuyame tali-
daare kone waru na-i aame
adoa mada makuaalia. Goa
palimi rabu epe kone aba
ratua palia.
Go yapare neme epe kone
sua aae aanu maredepo yali
rabu nimuna makuae yae ora
madaa popalia.

26 Naakimi aara ratu yawoa nipuna
agi ada-para pane rata saliare
mo nipuna onaa nogo naaki
rayo yala mea kataa.

27 Naaki neme epe agaa waru gi-
maliri kone nai pa maeyae aa-
nuna kone ratua ali.

28 Waea-pi aame koso witnes pulalo
epaliri go aa nipumi mo koso
ma-oyapena epea.
Go aa nipu mada waea luabu
rubita.

29 Wae agaa lo wae pora pameme aa-
nuri nimu wae yoto mealimi.
Goa pua wae pora ratua pupitagi
neme aanu nimu aipayame
kudu talia.

20

1 Aa-me ipa bia adaapu noa wae agaa
adaapu lo yada marekaawa
agaa adaapu tea.
Goa pua mo ipa biame nipu su-
rubena teare epe kone nasalia.

2 Aa mudu king nipumi ratu yawoa
puri pane agaa ta rabu onaa
paala ma-saaya. Gore mo ki-
raa mena laiyono-me buai ta-
rupa mada king-mi goa pea.
King nipu raatu mayawaaliri
nena kagaa piraama lama
pope kone wasupa alupalia.

3 Aa medame yada pape kone gi-
maliare nipu epe bi mealia.
Go yapare epe kone na-i aamere
oro-yalo yada pape agaa agu
loaalia.

4 Kiaa rakepene aame eta wai
poape yapi di rabu maapu su
naweare kiaa rakepe pea.
Eta naape yapidi rabu naape
awolalo pea pare nipu e
napoae aame maapu-para
pama asapula pea.

5 Aa-na konere ipa ini adaa naaku
piade-rupa mada yade.
Aa meda kone waru makuae aa
yaliare go kone ora so mada
popea.

6 Aa adaapumi nimuna adami onaa
raaname omema lo gupa
teme.
Go yapare aa medana adami aa-
nuri padane padane laatapu
aalimi.

7 Gore aaraa ora epe kone sua epe
pora ritua piralia rabu nipuna
sinumi raana omalimi.

8 Gore aa mudu king nipumi koso
pagolalo pea raburi mo kaso
ta epeme aanuna kone waru
adoa rumaaya.

9 Niri Gote-na ini-agaa mada ora epe
redepone aa awayolo aapimi
mada tea pae?
Goa pua neme wae yae meda
napawa teme?

10 Onaanumi oyae kabenalo pare
aa medame makirae agaa tea-
daare
Adaa Aa-me go kone adoa ru-
maamina.

11 Niaame naakinu aba adoa ru-
maema nipu epe naaki nipu
wae naaki lo.
Go rupa agure niaana naakanuri
aba adoa makuaema.

12 Adaa Aa-me niaana ini mari-
ayare oyae adamonalo pisa
aane ma-saare agaa pagomon-
alo pisa-ga waru adamina.

13 Ne oro yalo u-pati aa yaliare mone
oyae diayalia rabu naara pi-
rali.
Go yapare ne aipapulu rekoa ko-
gono pali-dare nena maapu-
para eta oyae adaapu sali.

14 Aa meda oyae kabolalo pea pare
mo yaena yoto ora adaa pea
rabu nipumi agaa adaapu ta.
Mo yae aba kaboria pua nipuna
adami aanu-para gupa pua ta.

Go yaere mone ogesi pe yae
meda kaboa mea ipulu ta.

15 Epe kone imi onaana agaa teme
raburi pa aa medalomana
golo rabuaeme.

16 Gore aa medana yago nipumi
pa aa medana rudu abulalua
agaa loa yapare wala na-
abuteadaare waea pea. Gore
nipumi epea go napea-daa.
Gore aa-me go piaene agaa meda
teadare neme oyae meda mo
rudu abune nona pina ora
meape.

17 Yaa agaa loa mua ne etanuri
rede pi eta meda kone i pare
oropere go paake ne etare wae
yae yana kone sali.
Go mea ne etare nena agaa peto-
para ipa mu-rupa kilulu tea.

18 Neme epe kone aba mealiri orope
nena palide kogono epealia.
Nena yada-lore aa raapu yada
pulalo pali-daare neme yada
akepu palua palo kone waru
niminaawa pape.

19 Aa meda yago mada maa agaa
pawa yaa agaa ne aa raapu
ne ada mua naape. Goa
pua neme kudiripi agaa meda
lakete rabu wala mo aa meda
pua lakeloa laame tea.
Aa go-rupa teadare gipia.

20 Aa medame agi aaraanu wae agaa
teare go aa nipu ora omalia.
Gore laba ribaane-para udinita-
rupa mada palia.

21 Aa medame agi aaraa lapo pa pi-
rina nipuna moae luabu aba
mealiare go oyae luabu epe-
rupa mada nasalia.

22 Aa medame ne-para wae paliare
neme nipuna wae-yae abi na-
abulape.
Dia Adaa Aa-me ne raba
mealiaga nipu kone rulape.
Goa paliri rabu nena kedaa
luabu diayalia.

23 Aame oyae kabenalo ruma sua yaa
agaa tere Adaa Aa-me go mada
raaname naomea.

24 Adaa Aa-me pora luabu niaa go su-
amaa pa piramona aba mare-
depoya saaya.
Go pora-re aapara pea palo niaa
akepua mada makualiama
yae?

25 Adaa Aa nipu Gote opa kalape
yaere kone aba maarekawa
sape.
Neme go opa kaloa aipapu te
pare wala orope kone adaapu
sali. Neme goa pali-dare nena
bipa ne go mabebolaeyae.

26 Epe aa mudu king-mi waea peme
onaana koso pagoa nimuna
wae-yae adoa rumalia.
Goa pua nimu keda waru katea.

27 Niana kone wasupa Adaa Aa-me
gisare wae oyae waru adoa ru-
maawa piramonalo laba paa-
rupa niaa madaa mapirasa.
Gore epe yae gore wae yae lo
mada rumawa ado kiritalima.

28 Go yapare king nipumi nipuna
onaanu madaa epea agu pua
odome omea.
Go paliadaare king nipu epe-
rupa pirua nipu ora adaalupu
pirualia.

29 Niaame ogegeaanuna puri ado
epeta kone ima.
Goa page yomagaenu kama iri
adoa nimu adaa bi kateme.

30 Aa medame wae palia rabu neme
nipu aipuyame kudu tali rabu
nipuna wae yae mada gimalia.
Goa pua nipu ora epe aa piralia.

21

1 Adaa Aa-me aa mudu king-na kone
maredepo yaaya rabu king
aa mudu nipumi Adaa Aa-na
raana ratea.
Go rabu nipuna epe konere kuba
rupara ipa-rupa popea.

2 Niaana pema yae luabu ora
epeta kone ima pare Adaa
Aa nipumi niaana ima kone
luabu aba rumaa adea.
Goa pua nipumi niaana ima
kone raayona re ado-kiritea.

3 Niaame epe redepone kone agu
ratua Gote nipuna ini agaa
madaa epe-rupa piruamina.
Goa palima-daare niaame opa
katema yaenu page rabuani-
aaya.

4 Waea peme aanumi aakone sua
oro yalo wae pupitagi agu noa
waeanu agu pulalo peme.
Oro yalo nimuna pirape yae
oyoa wae yae rubini onaa
pimi.

5 Kogono peme aanu nimumi epe
kone waru sua kogono peme
rabu oyaenu waru adaapu
imi.
Go yapare kone waru nasua
pa aipapulu bebo teme aanu
nimu oyae diata yalia rabu
wae-rupa pitimi.

6 Aa medame yaa agaa loa nipumi
mone yoloa mu-aaliare gore
nipu omape pora-para go pu
aaya-da.
Go aa-na saliade oyaere moae
aipapulu sua wala esepe tade-
rupa mada yalia.

7 Waea pi aanu nimumi wala epea
meda napeme.
Go peme waeame nimu luabu
dia yalimi.

8 Wae kone i aamere wae pora agu
ratea.
Go yapare aa medaloma
epe kone imi-numiri waea
napeme.

9 Aa meda nipuna ada gaa-para pawa
pirua ona-nogo naki raapu
pawa piralia-daare epe ta.
Pare nipu agaa wae adaapu ne
ona raapu piraliare oyalia.

10 Waea pape madaare reaeme
omema-rupa mada pea-pulu
waea adaapu pape mada aa
meda odome naomeme.

11 Epe kone naimi aanumi adenalo
mo waea pupitagi ne aanu tu
adialimiri mo rudu kone sua
pimi aanumi adoa epe kone
mealimi.
Goa pua nimuna makuae yae
ora adaa yalia.

12 Adaa Aa-na kone ora redepone
kone ia. Goa pea-pulu aanumi
nimuna ada-para waea peme
luabu Adaa Aa nipumi waru
adoa makuaaya.
Goa peapulu Adaa Aa-me go
aanu nimu luabu maoya-talia.

13 Naraame-ome aanumi nimu
rabaminalo yatemede agaa
napagali-miri orope ne yatede
agaa mada napagalimi.

14 Gore aa medame ne ratu
yawaliare neme oyae ode
medaloma go aa nipu kalape.
Ne kudiri pua ne naadalimi rabu
nipuna ratu mada dia yalia.

15 Gore onaanumi epe pora ratua epe
kone sua koso eperupa peme
raburi epe-rupa piri onaame
adoa raaname omoa pedo pal-
imi.
Mo waea peme onaame goa
adoa nimuna lo robaa-para
wae kone meme.

16 Aa medame epe kone sape gi-
moalia

pare nipu omoa paliare aba omoa puaa pimi onaa raapu puaa piralia.

17 Aa medame epe eta noa oro yalo ipa waene noa raaname omo-aaliare nipuna amo dia yalia.

18 Epe aanu madaa keda popolalo palia
pare wala pereketua mo pupitagi no aeme aanu madaa alopawa popalia.

19 Gore aa meda eta oyaenu waru naope-pare awaliare epeanu luabu rabuaaya.
Goamere ona ratu yawo agaa adaapu ne onanuna kone page rabuniaaya.

20 Epe kone su epe pora ratua piri aana ada-para oyae ora epe-rupa pa su-aaya.
Go yapare wae kone su wae pora pameme aanuna oyae diata rabu pa piru-aaeme.

21 Go yapare aa medame aa yago raaname waru omoa epe pora rataliare nipu raana rubia adaa bi kateme-pulu epe-rupa piralia.

22 Yada yame pi aanu epe kone katea rabu ada kagure meda mada pabo tua winipu mealimi.
Aanu nimuna ada kagure pape ora puri pata-pulu nimuna ada kagurena pape mada narasalimi. Mo yada pi aanu yada pula palimi rabu ada kagure pabo tu rubalimi.

23 Gore aa medame nipuna agaa-abulu waru suruboa aaliare go aa nipu madaa kedaa meda mada naepalia.

24 Wae pupitagi ne aakone su aame waea pua aa yagonu-para page wae agaa teme.
Goa pua oro yalo nipuna bi agu minasaatalo pea.

25 Kiaa rakepene aa nipu kogono napi pa oyae meape madaa aaya.
Goa peapulu nipuna raana omea koneme nipu tumaomalia.

26 Kiaa rakepene aame oro yalo oyae pa meape madaa kone su pia.
Pare epe kone i aamere nipuna oyae pa aanu katae.

27 Adaa Aa-me pupitagi neme aan-umi kateme opa re raaname na-omea.
Go yapare makirae konena opa epa katemere gore Adaa Aa-me pugu pia kone ia.

28 Gore koso-na yaa agaa tere go aa omalia.
Go yapare aa medana agaa waru regena pagoa go pi aanumi go aana agaa pagape madaa raana waru omoa pagalimi.

29 Waea adaapu peme aanu nimumi epea pema kone sua waea adaapu peme.
Goa pea pare epe redepone kone imi aanu nimuna pora pa-muapere epena kone imi.

30 Pinawa ne ora epe kone makua yae i page epe pora kurua oyae luabu sali pare gomere ne mada naraba mealia.
Adaa Aa madaa kone mapirali-dare pora mada pali.

31 Gore mo yada-pi aanu nimuna yada pulalo nimuna ose mena maredepo yaawa maaeme.
Pare Adaa Aa nipumi go yada-na puri nakateare yada nawini palimi.

22

1 Gore onaame ne ora epe aa kone sua adaa bi gialimi-daare

gomere mone oyae adaapu imi aanu page rabuaniaye.

2 Adaa Aa-me amo page naara onaa page luabu nipumi warisa.

3 Epe kone sua redepone-rupa piri aame waeanu nipu madaa epea rabu nipumi pakeaaya.
Go yapare epe-rupa napimi aanuri nimu pimi-para waeanu epea rabu nimumi go kedaa mua mea ritimi.

4 Neme nena bi rabuaniawa ne Adaa Aa-na rolo-para pirali-daare ne mone oyaenu page adaapu sua epe-rupa pirali.

5 Aa malopawa ma-oyaya yaere wae pora pamua pea.
Aa meda nipu epe-rupa aapena niminaaliare waea pape pora pakeaya.

6 Nena nogo naakinu epe pora ratina agaa maana mogeape.
Goa paliri nipu go pora rataama pua nipu pua ogae yalia.

7 Mone imi aanumi naraame ome aanu nimumi kogono kaloa surubeme.
Aa medaloma yago meme-nuri mo yago meme aanuna kogono pama kogono pu saeme.

8 Gore aa medame pupitagi noa aa medaloma madaa wae yae nipu madaa epalia rabu nipumi pa aa meda-para wala waea meda mada napalia.

9 Adaa Aame mo pa piri aanu rabameme onaare oyae waru kata.
Gore akolo ya? Naraa piri aanu rabamua oyae katemedaa pea.

10 Waea pi aakone aanu luabu ratu talimi rabu mo aa nimuna pemeanu rayo dia yalia.

11 Aa medame epe agaa loa Gotena ini agaa madaa epe-rupa aayare gore mo aa mudu kingna adami aa piralia.

12 Adaa Aa-me epe makuae kone luabu waru suruboa mo yaa agaa ne aanuna yaa agaa luabu rabuaniaya.

13 Kiaa rakepene aa nipuna ada-para pama pirua nipumi gupa ta.
Ni amaa palua rabu raa mena laiyonme porania ni tu nalia ta.

14 Ona yolape kone saliri naaku-rupa lopo talia.
Gore Adaa Aa ratu onaa madaa yawaliare go naakupara mada lopalimi.

15 Nogo naakimiri maeyae aanu adaapu peme.
Goa palimi pare neme mo nogo naakinu nimu aipuyame tua mana te-daare go palimide waeanu luabu mada gimalimi.

16 Aa medame naraanuna oyae mulalo waea palia-dare go page mo amo ne aanu oyae ode kateadare go paliame nipu aa naraa piralia.

Epe kone i aa-me agaa 30-pela redepona tua isa.
(Pro 22.17–24.34)

17 Abiare epe kone imi aanuna epe makuaeyae-para epe redepone yae luabuna agaa lagiano waru pagalepa.

18 Gore neme go agaa pagoa nena kone-para rubialia raburi neme mo onaa medaloma lakeloa mogeape.
Goa paliri nena lo robaa raana rubialia.

19 Nena bipa pagainalo go agaa apo lagialo-daa.

Goa pua neme Adaa Aa madaa puri paboa kone waru rulainalo pea.
20 Neme go agaa 30-pela epe redepona tisudere ora epe kone gua makuae yae meainalo gisude.
21 Goa pea-ga neme ora agaa luabu waru makuaaina.
Goa pua aa medalomame nepara ora redepo ne agaa pua asapa teme-daare mada pua meali-ya?

1

22 Neme go aa naraanu pa ora naraanu yade kone nasape. Goa pua neme nimuna oyaenu page pa yoloa nameape.
Goa pua nimu koso talo epalimi rabu nimuna koso maoyaawa namabebolape.
23 Gore akolo ya? Adaa Aa-me nimu adabaawa surubalialo lalo.
Go page aa medame naraa aanupara wae palimi-dare Adaa Aa-me nimu-na waea mada abutea.

2

24 Neme ratu repara yawo agaa pa yola piriri pi aanu raapu na ada mu aape.
25 Nimuna pemea ne mada palia rabu orope go waeanu-mi ne ma-oyalia.

3

26 Gore aa medame rudu mua nipuna bipa mada na-abuteadaare neme abulalua pi nalape.
27 Neme mo-rudu abutoa loa mada naabute-daare nena oyae luabu-para pati reke page madaa epa mealimi.

4

28 Nena akuanumi abade su robo isimi-rupare wala meda neme yola monea nasape.

5

29 Gore aa medame epe kogono paliare nipu aa muduna kogono aa mada piralia.
Go piaene aa-re pama bi na-i aa medana kogono mada napalia.

23

6

1 Ne adaa aa meda raapu pirua eta no pirali-daare ne pa mo gialia eta madaa kone sua pirali.
2 Go page ne eta ora adaapu ne aa yaliare nena lo robaa rabuaniaawa gimape.
3 Neme mo aa muduna eta madaa ora pea kone nasape.
Neme mo eta madaa omeme pali rabu aa adaa nipumi raana naome aanu medaloma palilo lagialo.

7

4 Ne mone orae amo aa mudu pirano kone sua kalai ogeapu pape.
Gore ne mada epe kone piraliadare goanu napape.
5 Neme mone adaapupe sali pare go mone ora aipapulu dia yalia.
Gore mone nipu yaa-itaa madaa popaa maawa riyaa palia rabu ne ipa ripi ralia.

8

6 Oyaenu narumaae aa raapu eta padane-para nanape.
Nipuna gialiade eta agu nolalo kone nasape.
7 Go piaene aa raapu eta nalidare mo aame ne gupa lagialia. Eta ipa oyae luabu apo ia-ga nena raana palia-rupa aipapulu nabape tea.
Goa tea pare ora agaa-da nata ne eta nali-rupare aba gupa nalialo nipuna kone-para makuaaya.
8 Goa pua neme eta no kiritua aana pea luabu ado kirituare mo mea nalide eta luabu wala maaku ratu rubali-ga mo tede omeme pi agaa page puri napaloa ini namadialia.

9

9 Aa meda kone epe-rupa nasalia raapu neme agaa nalape.

Neme epe agaa nipu lakete-dare
go agaa pa sa so lalia.

10

10 Ora abade su robo isimidere neme
wala yolamonea meda nas-
ape.
Neme agi aaraanu aba ome on-
aana su page nameape.
11 Adaa Aa-re amame padane-para
madini nona pi aaya-pulu mo
nogo naakinu rabamealia.
Goa pua nipumi puri adaa mua
raba mulalo puri waru paloa
koso madaa page rabamulalo
pea.

11

12 Gore ne agaa mana lagialoga
go agaa mana waru pagoa
makuape.
Nena aane waru luyapa-
ina pagoa go agaa waru
makuaaliri epe yae rayo waru
makuaali.

12

13 Neme nogo naaki tua kuma
mapape madaare paalame
naomape.
Neme agaa mana loa tali-daare
nipu na-omalia.
14 Dia neme goa pali raburi mare-
depo yali-daa nipu ome on-
aana su-para mada napalia.

13

15 Naakinumi epe kone-para epe
makuae yae mealimi rabu
nena pu robaa-para page ora
epealia.
16 Neme nena epe redepone agaa pa-
gape madaare raana ora waru
pea.

14

17 Neme waea peme aanuna pemea
adoa epame na-omape.
Oro yalo neme Adaa Aa madaa
raana omo pirua kone sape.
18 Neme go pora ratu pirali-dare
nena orope pirape yaere ora
epeaalia.
Goa puare ne page ora aipapulu
mada na-omali.

15

19 Naa naakimi naa agaa pagoa epe
kone mea.
Goa puare nena pora pamuali-
rupa pawa adoa pamuape.
20 Nere ipa waini-para eta ora
adaapu neme aanu raapu
padane-para napamuape.
21 Ipa bia-para eta adaapu neme
aanu nimu ora naraa piralimi.
Go yapare aa medalomame pa
ipa agu noa u-patu piraliare
nimu mamina riripipape pi
yamoa piralimi.

16

22 Nena aapame ne maopasa-ga
nipuna agaa waru pagape.
Nena aama page ogae yalia rabu
ne ora waru yae-da kalape.
23 Neme ora waru puri paloa epe
kone-para epe kogono pape-
para epe makuae yae meape
madaa puri paloa kogono
pape.
Neme go epe kone narubape.
24 Gore aa medame epe kone sua
epe pora ratalia-daare nipuna
aaraame go naaki madaa
raaname ora waru omea.
25 Neme go agaa pagoa epe pora
luabu ratali raburi nena
aama-aapame ne ora epe ta
loa adaa raaname omoa pedo
pedo waru palipi.

17

26 Go naaki neme nina kone ora waru
adoa naa agaa pago pirali-
daare epe yae luabu adaina.
27 Wae paake aa rume onare ipa
naaku meda-rupa yapulu go-
para lopoladere pua omaal-
imi.
28 Go piaene onanuri paake ne aan-
umi pemede-rupa surubaeme-
ga waru adalepape.
Nimumi aa adaapu rumeme
rabu aaninumi gimeme.

18

29 Aa apimi kedaa naloa nipuna bipa
odo omea pae?
Aa apimi agaa adaapu loa yada
marekaaya pae?
Aa apina to madaa rere pia pae?

Gore apina inipara ora ka-nea
loa ayapae?
30 Go aanu luaburi oro yalo ipa bia-
para wain lapo noa maeyae
aanu yade.
31 Mo wain nipu epe pepena pua
ranapi yae saliare nena kone-
para ora mea gi tea gimape.
Nena peto-para page mea nali
rabu rede-ora waru palia.
32 Wala ekeraa ribareko raburi
paaka wae medame onaa
nalade-rupa mada palia.
33 Gore nena kone luabu ora oyalia
rabu neme oyae rado meda
ade nona palia.
Neme goa pua makirae agaa
adaapu te.
34 Goa pua ne pate raburi ipa sipi mo
solowara mada pulaina so sip-
ina ini kadu madaa piri nona
palia.
35 Goa pua neme gupa te.
Ni tamede pare radaa napea te.
Gore akolo ni narekawa ipa
meda wala nanowaya?

24

19

1 Neme waea pi aanuna kone madaa
raaname na-omape.
Go waea pi aanu raapu pa-
muape page gimape.
2 Nimu waea pape agu niminaaeme.
Goa pua nimumi oro yalo wae
pupitagi yada papena agaa
agu teme.

20

3 Aa meda nipu epe kone su epe
makuae yae raapu piraliadare
nipu ora epe ada-rupa pu
patea.
Goa pua nipuna ona nogo naaki
raayo puri paloa piralimi.
4 Go piaene aa nipumi yoto adaapu
pe yaenu kaboa nipuna ada-
para marubia salia.

21

5 Aa nipu epe kone sua epe makuae
waru rubina aaliare go aa
nipu ora puri pabe aa alia.
Goa pua nipuna ada kagure page
puri waru mapabalia.
6 King medame ada kagure meda-
para piri king meda raapu
yada pulalo paliare mo epe
kone sua makuae aanu madaa
kone aba mealiare goa ora
epelia.
Goa pua mo yada papena mana
page agaa aba waru minaawa
yada waru makuae aa adaapu
salia-daare mogo pulalo pali-
ade yada ora nipumi mada
wini palia.

22

7 Epe kone-para epe makuae yae
laapo-re ora madaa ia-pulu
epe kone na-i aanuna kone lu-
abu rabuaniaaya.
Go yapare aanumi agaa adapu
teme rabu agaa kone nasapimi
aanuri pa agaa loraawa piru-
aeme.

23

8 Waea pape mada agu kone nim-
inaalia aare nipu pupikagi
nape aa yade teme.
9 Wae kone imi aanuni oro yalo nimu
wae pupitagi nape kone agu
niminawaeme. Go pemea lu-
aburi waeana re luabu yade.
Aanumi ademe raburi nimu ora
wae aanu-rupa ademe.

24

10 Gore wae yapi-di meda ne alalia
rabu nena uni omapaawa ne
ora puri ogesi-da page meda
ora nasalia.

25

11 Gore koso-me rumaawa aa meda
wae napea pare tumaomatalo
palimimiri neme go aa wala
puaa raba meape.
12 Neme apo yaere niaana ya-daa dia
pi nalape. Adaa Aa-me ne ora
waru suruboa nena oyaenu
page waru rumaa gu aaya-ga
adape.
Goa pua neme go agaana re
waru makuape. Gore aanu
rayo madaa mo nimuna

padane padane laatapu pe-
meana yoto ruma katea.

26

13 Naa si nere epe redepi alumbi
apaa nape.
Gore epe eta yapulu agaa-para
rede ora waru palia.
14 Gorupare neme waru makuaawa
adape epe kone-para epe
makuae yae lapore rede pi yae
meda mua oro yalo pirali.
Neme go yaenu mealiri epe-rupa
pirua ne abi naomali.

27

15 Ne wae aa yaliare neme kudiripu
pirua epe aa medana ada-para
nasuruba pirape.
Goa puare nipuna oyaenu paake
napape.
16 Gore epe redepone aa wae yaeme
malopaaliare nipu oro yalo
wala rekaa pitia.
Go yapare wae pupitagi ne aanu
lopalimiri nimu bebo teme.

28

17 Nena iaa medame kedaa rialia
rabu neme epe pia nalape.
Neme oyae meda madaa aa-
kidipa pitaawa lopolalo
paliare gore neme giri nalape.
18 Gore akolo ya? Adaa Aa-me neme
go palide-a adalia rabu mo
iaa madaa pape ronore wala
ne madaa pina tea-ga waru
adape?

29

19 Neme mo waea pemea adoa
kedaame na-omape.
Neme goa pali raburi nena kone
mabebolalia. Goa pua mo pal-
imide aanu madaa page kone
kedaa nameape.
20 Dia go aanu nimu epe yae meda
mada na-adasalimi.
Nimu ora laba paa udinita-rupa
mada aipapulu omalimi.

30

21 Gore na si nere ora Adaa Aa-na
rolo-para page piru aa mudu
king-na rolo-para page pawa
pirape.
Go rabu wae aanu rol0-para
napimi-pulu nimu raapu napi-
rape.
22 Go piaene onaare nimu wae
yae repara repara aipapulu
mealia.
Adaa Aa-para aa mudu king
lapo-me go piaene onaa-re ake
piaene yoto katea palo niaa
namakuaema.

Epe Agaa medaloma

23 Epe kone i aanu medalomame
go agaa kiritaawa isimi.

Gore aa medaloma koso talo
peme rabu koso surube
aame aa medaloma rabamua
medaloma maoyata palimiri
otaa.
24 Waea pi aa koso mada adialimi
pare mo koso pagoa rumae
aame nipu na-adini pa pe-
natea.
Goa palia raburi ada kagure-
nini piri onaame go koso
pagoa-rumae aa nipu ero
loa marakepeae agaa adaapu
teme.
25 Go yapare mo koso pagea aame
waea pi aanu adialepape teare
nipu eperupa pirua epe yaenu
mealia.

26 Epe redepone agaame abutea-
daare go aare nena adami aa.

27 Neme aba ripia maapu poa su
maredepo yaawoare orope go-
pare ada paina.

28 Gore neme aa medana koso raba-
mua talo palidare neme pama
pupitagi nane aa loa go aa
narabameape.
29 Go page pa aa meda madaa neme
abia nipuna wae yae abutalo
pi nalape.
Aba ni go aa-me waea pisa-da
wala abutalo pi nalape.

30 Ni pora pamua epe kone naiwae
kiaa rakepene aa medana e
maapu pa mu adawa.

31 Go maapu ripu wae-para itutu
medaloma page opea.
E-kepore aana-me pi yapare aba
robapapepu lopisana.
32 Neme go maapu adoa kone adaapu
mua ni makuae yae ora waru
meawa.
33 Wae kiaa rakepene aame goa
teme:
Palainawa loa u ogeda pateme.
Goa pua ki arota-para pagoa
kiaa rakepea pimi.
34 Nimumi goa peme rabu oyae lu-
abu aipapulu diayoa naraa
onaa pirualimi.
Go rabu nimuna oyae luabu
paake ne aanumi mube nona
palia.

25

*Solomon-na epe agaa medaloma.
(Sapta 25-29)*

1 Gore Solomon-na agaa rudu rudu
medaloma go ia.
Hesikia mo Juda aanuna aa mudu
pirisa rabu nipuna pipaa ti
aanumi go pipaa tu isimi.
2 Adaa Aa-me oyae-yae luabu nipuna
kone-para pagaa su pia. Goa
pea nipu adaa bi katema.
Goa pea pare aa mudu king-
mi oyae luabu kudiripu ia-
da nipumi adesaatalo kogono
kalai adaapu pea. Go page ni-
aame king-an bi minasaatalo
pema.

3 Niaame king-na ia kone luabu
mada na-ado kiritalima.
Gore go-rupa madaa niaame
oyae luabu so yaa-para ia page
no ipa solowara runane ia
yaenu page mada na-adema.

4 Aanumi aana silva irua ora ria
mealimi.
Goa pua ora epe pelete mada
warialia.
5 Go-rupa agu waea peme aanu ratu
rubalimi raburi nimu mo king
raapu mada napiraalimi.
King-mi epea palia raburi mo
ora epe ada kagure puri paloa
aalia.

6 Ne mo aa mudu king raapu aalidare
ni page aa adaa yade kone sua
neme aakone nai pawa aape.
7 Ne adaa aa piritalo palidare orope
nipu ipua ne epa ratalia rabu
wae-para pali.
Goa palia-ga ne pa aa naraanu
raapu pirua orope ne mo adaa
aa-rupa pua pira teme rabu
pirita paina.

8 Neme waea paedelo aipapulu yaa
agaa mariaawa koso nalata
pope.
Gore aa medamene adoa maki-
rae koso ne aa yade teare
neme ake pali yapae?

9 Nena adami aa raapu yae meda
madaa agaa talo pali-daare ne
mo nipuna ada-para pua agaa
maredepoya tapape.
Pare neme agaa kudiripi meda
aba pagaliri nalapedepeape.
10 Wala orope go agaa kudiripi la-
pedepeali rabu go aame agaa
pame lapedepe ta teme rabu
ne yala mapolalimi.
Goa pua ne madaa oro yalo wae
kone-su aalimi.

11 Go yapare aa medame agaa ora
epe-rupa meda lapedepealia
raburi go aa nipuna agaare
golome warini piksa-rupa
madaa goa pua pepenare
silpa-na pepena pae nona
palia.

12 Epe kone i aamere nipuna adami
aa maredepo yaya.
Goa pua mo nipuna adami
aame nipuna aa-na agaa epeta
kone saliadare nipumi golome
warini epe yae meata-rupa la.

13 Go yapare agaa lama epaliade
aame nipuna surube aame tea

agaa redepona lama epaliadaare nipumi nimu raaname epe-rupa omena tea.
Gore aanumi nimuna maapupara ipa kogaare nemederupa mada mealimi.

14 Onaa medalomame oyae ode meda katema loa wala nakatemere yai naepe pa poripupara moae epeade-rupa mada agaa teme.

15 Gore neme agaa pawa kumupu loa nena agaa napagolalo pi onaame page wala pereketua raana omoa nena agaa mada pagalimi.
Goa pali rabu aa adaanu page nimuna kone mada perekealimi.

16 Gore neme alubi apaa medaloma repena apaa-para ina adaliri nena etaa ne robo-para nape.
Neme ora adaapu nano kone sua adaapu nali raburi nena robaa rubia maaku ratali.
17 Go page nena adami aa-na adapara oro yalo napope.
Nena adami aame ne gime omalia.

18 Aa medame nipuna adami aapara pa mariaa agaa teare etaa page rai page repename temede-rupa nipuna adami aa go tea.

19 Neme yaa agaa ne aa meda adalidare wae yapi di rabu ni rabamina kone salidare ne agaa odonalo pi aame eta neade nonapi aa yalia.
Go page ke odonalo pi aame pora pameme-rupa mada yalia.

20 Neme aa medana lo robaa kedaa ina piru aalia rabu go aa rabamealua kone sua neme rupa-yasa te pare mo aa mada narabameali.
Go piaene aa-re poripu epea rabu seti kolo rabua aipame rere madaa kiraawa pemerupa mada yade.

21 Nena iaa meda reaeme omaliadaare eta kalape.
Ipa nalame omalia page neme ora kalape.
22 Neme goa pali-daare nipuna pea wae yae mada yala mapolaeye goa pe-pulu Adaa Aa-me ne epea palia.

23 Po ripumi yai mea epeade-rupa mada maa agaa paeme koneme aa ratu mayawaawa ini agaa-para oke rita.

24 Aa medana pa konemere ada masaa pirita pea rabu nipuna onana wae ratu yawe kone page rabuaaya.

25 Aa medame epe agaa su adaalupara mea epalia-daare go aa nipu ipa kogare noa lo-roba kumapu-rupa tea.

26 Wae aa medame epe-rupa piri aa epaa yolo bebolaaliadaare nipumi ipa karerenepara wala emaagu piade-rupa mada pea.

27 Gore aa meda alubi apaa adaapu no mamalia-dare naepealia.
Aa medame nipu adaa bi kana kone sua kalaipu kogono pualia-dare naepeta.

28 Aa meda nipuna ratu yawea kone naminabaliare gore aa medame nipu rabunialia.
Gopiane aare adarena pape yokapa ia-rupa mada aa yade.

26

1 Epe kone na-i aa meda adaa bi katare gore na-epe ta.
Gore yai radaki raapu nare palu loapeade-rupa mada yade.
Eta napeta rabu yai radaaki apaa lopea-rupa mada yade.

2 Aa medame pupitagi nanalia pare
Gote-me go aa pa tina agaa
tea-daare go agaana ini mada
namadiaalia.
Nimuna agaare yaanumi repena
palaa madaa napiralia pare pa
biyaa pamea-rupa mada yade.
Goa pea-pulu ini namadini agaa
teme.

3 Aanumi ose-mena aipapulu penalo
aipuya unimi teme-rupa mada
yade.
Gore dogi-menana agaa-para
aeyane-me pora epe-rupa ma-
puaeme-rupa peme.
Wae maeyae peme onaa goa
napape loa teme-rupa mada
yade.

4 Aa meda nipu epe redepone kone
nasalia-daare nepara epe
agaa meda natea. Goa palia-
ga neme nipuna agaa na-
abulape:
Neme nipuna agaa abute raburi
wala nipumi pea pali.

5 Epe kone nai aame ne-para wae
agaa tea-daare nipuna agaa
abulape.
Na-abute raburi nipumi makua
kone ora epeta kone salia.

6 Kone waru na-i aa meda-para go
agaa laketa pu loa penatedare
gore nena ne bipa ne maoy-
aayawa nena ke mea kepe
rube nona palia.

7 Epe kone napiri aame epe agaa
meda lano kone sua tea-daare
mogo tea agaa epe-rupa mada
natea.
Go agaare ke wae aa-na pora
pamea-rupa rado yade.

8 Epe kone nai aa meda aa mudu
bi kateme-daare nipumi etaa
madaa aana mapagaawa
pitalo peme-rupa mada peme.

9 Aa meda epe kone nasua nipumi
epe agaa meda pa lano kone
sua tea-daare ipa bia neme
aanumi ope etolo etolo-ae
kimi ripinaae nona-palia.

10 Surube aame kone waru na-i aanu
kogono katalo paliare onaa
adaapu ae-para etaa mada pi
moneaya.

11 Kone waru na-i aamere nipuna
abade maeyae-rupa wala
maeyaaya.
Go peare yana-me maaku ratu
ruboa wala mea neade-rupa
mada pea.

12 Aa meda epe kone nasaliadare ni-
aame nipu mada rabamua epe
kone mogealima pae? Maria.
Pare go aa nipumi oyae luabu
makuaayo kone salia-dare ni-
aame go aa agaa mana loa
rabameape-rupa mada dia.

13 Kiaa rakepene aa nipuna adapara
pa piruaawa nipumi gupa ta.
Mo pora mena laiyono aaya
kone sua pala omoa napea.

14 Kiaa rakepene aa nipumi nipuna
ada runane patua pereke
pereke tupia ada dua warini
inisisi lego lego malaawa
runane piruaaya.

15 Kiaa rakepene aame eta aipapulu
mea nolalo nipuna ki pelete
madaa ia.
Goa pea pare nipu mo eta mi-
nasaawa agaa-para mea nape-
rupare puri na-ia.

16 Kiaa rakepene aame epe kone
i aa (7) kerepopu na kone
rabuaayo kone ia.
Goa kone sua nipumi aakone
waru ia.

17 Gore aa laapome yada yada
pua ratu yawalipi rabu
aa medame nipu pua

rabamealia-dare go aa nipu yana pupulaina aane pua ripinae nona pia pea.

18-19 Aa medame nipuna adami aa makiratalo puare wala orope gupa tea.
Neme pa raapa agaa lawade ta.
Gore maeyae aame repena agaa lusu ruboa etaane rubebe mada pea.

20 Repena kaapu repena ralae-para na-iralimi raburi gore repena naralia.
Go page aanumi maa agaa natemere go yaweme ratu dia yalia.

21 Repena kaapu waru iritimi rabu repena ora waru reade.
Gorupare ada pi agaa ta aamere yada agaa ora ma-adaayaya.

22 Niaame aa yago medana maa agaa pame rabu go agaa pagape madaare raname waru omema.
Go teme agaa-re epe ta kone sua epe eta-rupa mea neme.

23 Aa medame epe-rupa awape agaa puri paloa tea-daare ora yapare mo konena rere waea papena ta.
Gore sumi warini sosopen-rupa yapare wala silipa golme warini nona mapaaeme.

24 Gore aa medame aa yaago meda raname na-omaliare pa agaame makirae kone sua nimu rana omana kone inalo pea.
Nipu makinae kone sua pea.
25 Go piaene aanuna agaare nena aaneme pagape mada ora rede waru palia pare neme nipuna agaa madaa kone narulape.
Gore akolo ya? Nipuna kone pu robaa-para wae kone luabu pa rubitabea.

26 Nipuna pu lo robaa-para ia wae kone raayo pagaa salia pare onaa luabumi nipuna wae kone adoa makualimi.

27 Aa medame nipuna bipa nipu wae yaenu pa pu aano kone sua paliare nipuna bipa nipu otaa.
Gore aa medame koyati pa onaa awena kone sua ia pare wala nipuna bipa mo koyati patemede-rupa mada pea.
Gore aana agaare rudu madaa sone mea pea pare wala perene ipua nipu epa tea-rupa mada yade.

28 Aa medame aa yago meda yaa agaa medaloma laketea-daare nipumi yaa agaa loa onaa maoyape mada pea.
Aa medame oro yalo omeme pi agaa teare gore aa yago maoyaatalo pea.

27

1 Neme aakone sua ekeraa goa palua loa agaa meda narogaa sape.
Goa loa piraina abia paliare nedaa namakuae.
2 Gore aa medame nena bi minasaaliare ora epeta pare nena bipa nena bi naminasape.

3 Maeyae aanuna kone epe-rupa naimi-pulu go imi koneme niaa kedaa adaa meda geme.
Go epea kedaare ipa muna kedaa-para adaa aana lapome adea.

4 Aa medaloma ratu yawoa wae pemenumi onaa yago kedaa adaapu pa mea kateme.
Goa pea pare oyae epame omoa kone wae imi konemere ratu yawoa aa meda-para wae kone imi kone luabu rabuaaya.

5 Waea pi aa meda maredepo rabu ne yago-rupa raana ome kone page kalo aaye.

6 Nena adami aanumi nimu raba
meainalo radaa ora waru mea
geme palo peme.
Pare mo nena yada-lore aanumi
epea pua ne makira teme.

7 Aa medame eta luabu noa pua
nipuna robaa-para rubita
raburi alubi apaa ora ota pare
reame ome aame rero pi eta
nea rabu ora mada nalia.

8 Gore aa medame nipuna su ada
gimoa pa pora pamu aaliare
yaame nipuna piri-para gimoa
pa riyaa pamuaya-rupa mada
pamea.

9 Waele-sada page ora epe wabala
waele luabu pema raburi niaa
mada ora epe ta kone sua pedo
waru pema.
Go page niaana adami aan-
umi niaa raana masaawa niaa
rabameape kone imi epe agaa
loa epea pemede-rupa mada
yade.

10 Nena ona nogo naakinu-para nena
adami aanu masaa narilape.
Go page wae yae medame ne
epaa mulalo paliare gore ne
rabamina nena ame na-adola
pope.
Aa meda ne raapu repara pirali-
daare go ame su adaalu-para
aaya page rabuniaaya.

11 Naa naaki neme epe kone luabu
mua epe pora luabu ratali-
dare ne madaa epe kone salua.
Goa pua aa medame nipara pa
mariae agaa teadare neme
nipuna agaa mada abutoa.

12 Epe kone i aamere gore nipumi
ora go-rupa makuaaya. Kedaa
nipu mada epolalo palia-
daare gore nipumi aipapulu
mapakeaalia.
Goa pea pare epe kone na-i aare
gore mo pora wae i-para pea
rabu page go wae yaeme nipu
ora mea rabu ora aipapulu
kedaa mu aaya.

13 Aa medame mo aa yagona rudu
neme abulalua loa wala
naabutea-daare gore nipu
wea aa yade.
Go yapare mo nepara yaa agaa
robali aame nepara rudu
meda giaina tea rabu nipuna
ta yaa agaa aba ade-ga neme
mo rudu abuna kone sua oyae
meda puri paboa meape.

14 Gore neme rui puri pabo loa nena
adami aa-para ribaa reko
te-dare nipu-para wae agaa
temede-rupa mada te.

15 Aa medana ore agaa rado rado
adaapu ne ona yaliare gore
ada runane yai itipa-ta pogo
pogo loatade-rupa mada pea.

16 Goa pea-pulu nipuna aanimi go
agaa kone luabu magimaape-
rupa mada dia.
Goa peare aame poripu page wa-
bala pepenini page ripinaalua
kone sua pemedea-pea.

17 Nimumi puri pane aeyane nepo
papere wala aeyane yagome
nepo peme.
Go peme-rupare aa yago
medame mo aa yago rabamua
epe kone masaaya.

18 Aa medame repenana ini
etalia rabu go repenana ini raloa
nalua kone salia-dare go repena ora
waru surubalia.
Aa medame nipuna surube aa
ora waru surubalia-daare go
surube aame mo aa nipuna bi
ora waru minasaalia.

19 Aa medame mo ipa ini-para
adainaalia raburi nipuna ini
agaa nipuna bipa adea.
Go-rupa aa medame nipuna pea
rayo waru adoa rumaliare
nipu gopiane aa yadelo
makualia.

20 Gore aa adaapu omalimi page
pinawa. Mo aa tapa luabu
mada narulatabalia.
Go-rupa mada nipuna kone-
para ia yae luabu mada napu
kiritalia.

21 Repena sulaame silipa golonu roa
rakepeta.
Go rupa mada go aa-re epe
aa yade wae aa yade lo aba
ademe.
Epe aa yaliare nipuna bi mi-
nasaeme.

22 Gore neme epe kone nai aa puri
palo tali-dare omolalo palia-
rabu nipuna maeyae kone
mada nagimalia.

23 Goa palia-ga nena mena sipsip-
para meme mena luabu waru
surubape.
24 Gore akolo ya? Nena mone-re ne
raapu oro yalo mada nasapiti.
Mo aa mudu pia king-na ruru
page oroyalo mada napitimi.
25 Nena maapu-para ripu adaalu
opalia-dare ponoa nena
menanu nena mea sape.
Goa pali rabu wala ripu kagaa
opalia.
26 Goa pua orope nena meme mena
mada yoto mua su kabaina.
Goa pua mo sipisipi mena iri
pudi mua marape yae wari-
aina.
27 Goa puare nena mo meme mena
adu ipaa muare nena nogo
naaki ona raapu nape ipaa
meaina.
Goa puare nena kagono onanu
page mada kate.

28

1 Waea pi aanuri pama paala omo
nimu pagola peme.
Goa peme pare epe kone i aanuri
mena laiyano aaya-rupa puri
aaeme.
2 Kantri meda-para piri onaame
nimuna gavman senisi pu-
lalo yada palimi rabu kagaa
alopape aa mudu rado re-para
alopatalo peme.
Go yapare aa mudu epeme su-
rubolalo paliare ada kantri
epe-rupa pa aalia.

3 Aa medame naraame ome aanu
rabuniaatalo palia-dare gore
yai adaa ipua e maapu
marateade-rupa mada pea.

4 Rekena i agaa rasitemere wae yae
peme aanuna bi minasaeme.
Rekena agaa ratua pimi aanu-
miri waea peme aanu rabua-
niaaeme.

5 Waea peme aanumiri epe porare
ake piaene yapalo nimu ora
na-ademe.
Goa peme pare aa medaloma
Adaa Aa ratulalo peme onaare
epe pora ademe.

6 Aa meda nipu oyae dia yaliare epe
aa yaliare amo ne aame pea
luabu rabuaaya.

7 Ogege-aame rekena i yaenu luabu
ratua palia-dare epe kone ia.
Pupitagi noa yada yada pi aanu
raapu aalia-daare nipuna agi
aaraanu yala polo pitimi.

8 Aa medame mone rudu minaloa
onaa repara poropete adaapu
waria mealia pare mada
nasaalia.
Dia, pare araanu rabameme
aana kinane palia.

9 Aa medame rekena i agaa narata-
liadare Gote-me go aana beten
napagalia.
Gote-me go betene pageare pugu
waru pugu pea-pulu mada na-
pagalia.

10 Aa medame epe aa meda maki-
raatalo paliare nipuna pali-
ade waeame nipu wala mapi-
raalia.

Go yapare aa meda nipu wae yae napi pawa aaliade-daare Gote-me go aa nipu epe epe yaenu mada katea.

11 Oyae adaapu i aanu nimu ora makuae yae ima kone imi pare naraanu kone waru sua amope aanuna kone makuaaeme.

12 Epe redepone aanumi nimuna kantri surubolalo peme raburi onaa luabumi go aa madaa ranaame waru omeme.
Wae aanumi mo kantri su-rubeme raburi onaame palaa omoa nipu kaledeme.

13 Aa medame nipuna wae yae pawa kudiripu pa ina kone sua pi-raliare go aame epea napea.
Go yapare aa medame nipuna wae-yae luabu lapedepealia-dare Gote-me go aa nipu odome omoa raba mealia.

14 Gore aa medame Adaa Aa madaa kone rulaawa piraliare nipu raana waru omoa pirina.
Go yapare nipumi Adaa Aa-na agaa rasua waeanu pu pi-raliare nipumi waea kedaa mu-aalia.

15 Gore kantri surube aame waea pua naaranu rabuaniatalo paliare nipu ota.
Gore mo mena laion nipumi e-adaa puri palo ta-rupa para mena beame eta asapea-rupa mada ta.

16 Gore mo kantri-na surube aa nipu epe kone na-i yaliare onaa lu-abu pa rabua tua ma-oyatalia.
Go yapare adare surube aame onaa luabuna oyae nayotea pare ma-oyaape madaa gime omaliare nipu adaalupu epe-rupa pa piralia.

17 Aa medame aa yago tumaomalia-dare go aa nipuna tapa poaawa kedaa mealia.
Goa pua nipu ora epe-rupa napiri omalia.

18 Gore aa medame epe kone epe pora ratua aaliare nipu epe redepoya piruaalia.
Pare waenupu aalia aare aipapulu oyo tua alupalia.

19 E-poae aa yaliare nipuna maapu-para eta ora adaapu su aalia.
Kogono radore waru na-i mada pama to tu ruboa pu aaliare nipu wae-rupa naraa pirualia.

20 Aa medame redeponea rataliare Gote-me go aa nipu epea palia.
Aa meda nipu mone adaapu aipapulu sano kone saliare Adaa Aa-me go amope nipu epena kone na-ia. Dia mo amope aa nipu kedaa waru katea.

21 Na-epeta koso madaa aa meda rabamua aa meda wala mal-opaliare gore ora na-epe ta.
Goa pea pare aa medaloma waeanu pulalo managola pimi pare mo nimu omeme pua rabameape mone ogesi kateme rabu epe-rupa giala kone na-imi.

22 Aa meda nipuna yaenu o waru yoa aalia-daare aipapulu amope alia.
Pare nipu orope aa naraa pi-ralua kone naia.

23 Gore neme aa meda maredepoyali nipumi ranaame waru oma-lia.
Go palipide-a luabumi mo omeme kone luabu rabuani-aaya.

24 Gore aa medame agi araana oy-aenu paake noa gupa ta.
Neme go oyaenu nameawa ta.

Paake nameawa ta agaare gupa aa medalomame oyaenu ma-oyaame-rupa mada yade.

25 Aa meda nipu oyae yoloa salua kone saliare aa adapumi go madaa ratu yawalimi.
Go yapare aa medame Adaa Aa madaa kone rulaliadare go aa nipumi epe-rupa pirua oyae adaapupe salia.

26 Aame nina makuae oyaeme nipuna bipa madaa raba mealia kone ia pare mada dia.
Go yapare aa medame epe re-depone kone ratu aliare go aa nipu epe-rupa piralia.

27 Aa medame aa naraanu oyae pa ode kateare go aa nipu oyae mada narudutea.
Go yapare aa medame mo naraa onaa adoa oyaenu naruma kateare aa nipu ota teme.

28 Wae agaa lo wae pora rati aanumi kantri surubalimi-dare onaa nimu kalodoa piralimi.
Pare go wae aa mudunu oma-limi raburi epe kone su epe pora rateme onaa nimu epe-rupa pirua surubeme.

29

1 Gore aa meda maredepo yatalo palimi pare nipu wala pa pala pitia raburi gore nipu ora aipapulu raba meape pora nasalia.

2 Epe redepone aa mudumi kantri su-rubeme raburi onaa luabumi raaname omeme.
Goa peme pare wae aanumi kantri surubeme raburi onaa luabuna lo robaa-para kedaa rua re teme.

3 Aa medame epe kone mulalo palia-daare nipuna aapa aba epe kone masaalia.
Go yapare aa meda nipu ona pake nama palia raburi nipuna mone oyaenu gopara pua rubea.

4 King-mi mo kantri epe-rupa su-rubaliare go kantri epe-rupa pa alia.
Aa mudu king nipumi onaa lu-abuna mone oyaenu luabu nipu gina kone sua surubalia-dare kantri maoyaalia.

5 Aa medame nipuna adami aa omeme pi agaa tea-dare nipuna bipa nipu raape kona ma-aya.

6 Gore aa medame ni oyae pa gina kone salia-daare nipuna bipa nipu roape kona maaya.
Go yapare aa medaloma epea peme aanu nimu raana raapu aawa yasa lo aalimi.

7 Epe redepone aanumi mo aa naara-nuna kedaa ritimi adoa go madaa kone waru sua raba mu aaeme.
Epe yae wae yae lo waea peme onaame re ora waru namakuaawa pa puaeme.

8 Paake pupitagi ne aanumi mo taun-para piri onaa waea peme rabu lo robaa-para radaa ma-paaeme.
Goa peme rabu mo epe kone redepoya imi aanumi nimu epe kone kateme rabu nimu lo robaa kuma mua epe-rupa pimi.

9 Gore epe kone i aame aa meda kone wae i aa koso latalo palia-daare go aa nipu ora epe kone naia.
Go aa nipuri pa ratu yawe kone agu sua nipumi wae agaa loa wae pora pamuape kone padane ia.

10 Aa yagonu tumaomaeme aanu-miri epe redepoya pimi aanu adoa rana na omeme.

Go yapare mo epe redepoya pimi aanumi nimuna epe-rupa redepoya pimi aanu epe-rupa pirina kone imi.

11 Kone redepone na-imi aanu nimuna ratu yawe kone sua agaa teme rabu pename ta.
Go yapare epe kone imi aanu-miri nimuna ratu yawe kone pa nimuna lo robaa-para ina nalapedepene gimeme.

12 Yaa agaa ne aanumi mo kantri surube aa muduna kogono paliare mo yaa agaa ne aanu kantri-na ofisa kogono go wae aa luabumi palimi.

13 Aa adaame onaa luabu ini maria aya nimumi oyae adenalo pea.
Adaa Aa nipumi mo naraa aanu page kaloa nimu rabuniaaae aa medaloma page kata.

14 Gore aa mudu king piraliade aame aa naraanuna epe redepone koso pagalia-dare oro yalo go ruruna king pa piruaalia.

15 Neme nena nogo naaki tua epe mana te-daare nipumi epe kone mua epe makuae yae page mealia.
Go yapare nogo naakimi oro yalo nipuna raana ratua aaliare nimuna agira yala polo ma-pitia.

16 Waea pi aanumi kantri surubalimi rabu mo palimide wae yaenu ora adaa yalia.
Go palimi rabu kantri surubal-imi aanu nimu adaalupu napi-ralimi gore redepone aanumi adalimi gore ora peboteme.

17 Gore neme nena naaki epe agaa lakeloa pirali rabu nipumi nena agaa pagoa epe-rupa pitia-dare epe kone sua pirali.

18 Adaa Aa-me onaa epe agaa nakata pisa yalore nimu kone rado rado sua pirita peme.
Go yapare aame Gote-na agaa ratua piralimiri raana raapu piralia.

19 Go yapare nena kogono aa-para agu agaa te-dare neme nipu mada nama epeali.
Pinawa neme agaa lakete pare nena agaa mada naratalia.

20 Aa meda nipu epe redepone kone nasaliare gore nipu epe kone minalo marede yamina palo adamina.
Go yapare aa meda epe agaa naloa pa mabebola teare gore wala maredepo yalape-rupa maralia.

21 Nena kogono naaki ogesi rabu nipuna kone meape yae kala-mama pua yali-daare oropere aa nona palia rabu nena oyae rayo mealia.

22 Ratu ora aipapulu yawe aamere onaa aa radonu page ratu mayawaya.
Goa pua mo ratu yawe aa nipu wae yae adaapu pea.

23 Aa medame nipu ora aa ayo loa nipuna aako tua bi mi-nasaliare nipuna bi mada rabuanialimi.
Aa medame nipuna bi rabuni-aawa aliare orope go aa nipu adaa bi mealia.

24 Aa medame paake ne aa rabamealiare go aa nipu page paake ne aa nona palia. Go paliade yae amaa mea salia raburi nipu koso loa mada adialimi.
Go yapare nipumi paga saliare Gote-me nipu ma-oyalia.

25 Aa medame aa yagonu pala omaliare go pala re ena agonapara nipu pua piri nona pea.
Go yapare aa medame Adaa Aa mada kone rulaliare nipu eperupa mada piralia.

26 Aa adaapumi kantri rupara aa mudu pimi aanu omeme pulalo pemere nimu raana omena lo peme.
Goa peme pare Adaa Aa-me niaana kone adoa niaana pemanu ora epe-rupa rumaawa niaa rabamea.

27 Epe kone rulae aanumi waea peme aanuna kone adoa raana naomeme.
Go yapare mo waea peme aanumi epe pora rateme aanu adape page raana na-omeme.

30

Agu-na Epe Agaa Medaloma (Sapta 30-31)

1 Go agaare Jakina si Agu-me Itelepara Ukal page lakesimi agaa remaa yade.

2 Agu-me Gote ni raapu an pirua niri aa-da dia yade sa.
Goa loa niri kone-daa waru naisa.
Nina konere ora wae sa.

3 Ni epe kone nasu ora ni oto pare Gote nipu ora epe redepone aa yade.
Pare neme nipu na-ade.

4 So yaa-para aapi pua su-amaa wala ipisa pae?
Go page po-ripu aapina kimi ripinaa misa pae?
Go page so moae madaa aapimi ipa mapiraasa?
Goa pua laplap mada oyae sua aapimi keapunisa?
Abia go ia su luabu apimi puri mapalaawa robo ma-sasa?
Nipuna biri aapiya?
Nipuna si-ri aapi ya?
Go yaenuri nere makuae pae?

5 Oyae luaburi Gote nipuna saa rabu opesa. Gote-na Agaare ora ria yade.
Goa pua nipu piri peme onaare nipumi kepopu runane yawa surubea. Gore mo etane epa aalialo ralubi maditema-rupa mada nipuna agaa-me niaa rigitaniaawa.

6 Nena agaa meda loare gore Gote-na agaa yade pi nalape.
Gote-me orope ne koso lalia rabu go aa-re waea pi aa yade teme.

7-8 Gote nere oyae laapo agaa mulalo pi-ga neme go yae lapo giaina.
Oro yalo ni go su-amaa pirualua raburi yaa agaa-para makirae kone luabu gimanowa.
Neme niri amope-para aa naraa page namapirainalo-pi.
Dia nina nape eta robo-para giape.

9 Neme oyae ora adaapu salua rabu ne masaa rilawa.
Adaa Aa-nere aapi yapae toa?
Ni naraa piralua raburi neme paake pupitagi noa waenu pualua rabu nina Gote Adaa nena bi ma-oyaluada go aaene lalo.

10 Neme surube aa piri pua kogono naakina bi napua ma-oyaape.
Nipuna kogono aana bi maoyaali rabu Gote lorapalia rabu nipuna Gote-me ne talialo lalo.

11 Onaa medalome goa teme:
Gote-me nimina ama aapanu ma-bebolatina teme.

12-13 Onaa madalomame nimu waea meda napema teme pare nimu amulu papubaayapulu Gote-na ini agaa madaa nimuna pupitagi wae ia-daa adea.
Onaa medalomame nimu ora epe ta kone sua pa onaa meda otaa kone imi.

14 Onaa medalomame naraa onaanupara waea agu pulalo peme.

Gore nimuna agaa abulu-para
rai napi eke aae ayaa-pulu ni-
mumi mo naraa onaana oya
mulalo peme.

15 Yaapi nea paakana oge nogo laapo
pia.
Nipuna biri gupa teme: Ni gi ni
gi teme.

Oyae maala-me nimuna raana mada
na-pora poalia.
16 Pandanere aba ome aanuna tapa-
para aeme.
Laapore ore aani raapu patea
pare naaki padaa napia.
Repore sumi ipa adaapu mea
pare ipa waru name.
Maalare kone ia repena sulaame
oyae luabu rea pare naare
nona pea.
Go yaere ora luabu madaa nan-
iminaata.

17 Gore aa medame orena ama page
aaraa lapona agaa rasini oma-
lia rabu go lapome nipu mada
narogaalipi.
Go rabu yaa itaa-para yaa aroka
roka ipua ini epa rasu na-
balipi.

18 Oyae ipa maala ora rado pi aaene
yae yapulu neme ora mada
na-makuaato.
19 Pandanere yaa ita nipu so yaa
madaa awaya.
Laapore paakare nipu aana
madaa pamea.
Repore ipa sipi-ri adaa ipa
solowara madaa pameade.
Maalare aa-me ona raname
omemede-rupa pipi.

20 Oname nipuna aa gimoa rado
raapu patia raburi nipumi ipa
mea radepe rubua goa ta.
Neme yae meda napawade ta.

21 Go su-amaare yae maala wae kone
ia-pulu go sumi go kone adoa
gime waru omea pururu ora
waru omea.

22 Go pemeare go-rupa:
Kogono naaki naara yapare
wala king kogono pea.
Aa medame kone nasua eta ora
adaapu nea.
23 Ona meda nipu aa nape pa piru-
aawa aba ripia aame gime ona
yapare orope rumaeme.
Ona nipuna surube onana ko-
gono nipumi mulalo oyo moyo
ari piralipi.

24 Go su-amaa yae maala raa-para
pia pare nimuna kone ora
epeta:
25 Raguta puri na-ia pare eta dia yalia
rabu nape eta waru amupu
imi.
26 Yapa wamea page aana-para pimi
pare nimu puri na-ia.
Goa peme pare nimuna adare
aana rulalo peme.
27 Oboro nipuna aa muduri napia
pare nimu uliri pua pameme.
28 Oge kaau niaame kimi ripinaawa
mealimare ora yapare nimu
aa mudu king-na adapara
pimi.

29 Oyae malare padane-para wata
tina pameme:
30 Kira mena me puri pabea-pulu pa
kira anune yaenu medaloma
rabuaaya.
Nimu pora pameme raburi oyae
meda madaa paala meme.
31 Yaa kuta kosapeame nipuna aalu
musaawa pora pamea.
Lione mena ora aari oyae meda
madaa palame naomoa pare
ora nipuna puri rado aaya.
Meme mena yadaapunu page
king medame nimu mada na-
talimi.

32 Gore neme maeyae kone sua
waeanu pulalo paliri nena bi
naminaasape pare agaa gimoa
yalame omape.
33 Gore neme mena gawana adu mua
mea pereke pereke te rabu
bata mada autea.

Aa medana ini kadu mataliri ratu yawalia.
Gore yada rekalia.

31

King Lemuel-na agaa

1 Go agaa-re King Lemuel-na agaa. Agime agaa mana loa epe kone minalo lakesa.
2 Nina naaki nere nina madiawapulu neme ne raaname waru ome.
Neme Gote agaa misu rabu ni gisa-da madisu. Neme ake lano ya?
3 Neme ona meda nayoloa money page nakaloa nena puri dia yalia.
Gore akoloya king-nu maoyaeme-daa go agaa lagialo.

4 Lemuel-yo king nimi ipa waini nanape.
Nimumi bia nape kone nasalepape.
5 Gore nimimi ipa agu nalimi raburi rekana agaa ruguloa mo aa naraanu-para epea meda mada napalimi.
6 Pa bia-para waene lapo-re omape onaa-para kedaa adaapu rini onaana nape eta yade.
7 Go piane onaare ipa nalame omalimiri pa nalimina.
Yapare nimu naraa pimi onaa oyae rudu yoa kedaa riapere kone rugulaawa nalimina.

8 Kedaa madaa nariape kepele pi onaare rabameape agaa lape.
Goa pua mo naraanumi koso teme rabu raba meape-na puri waru pabape.
9 Neme koso te rabu mogo onaanu epe-rupa redepoya pagape.
Goa pua neme mo naaranu raba mua surubape.

Redepone ona-na pea

10 Go yapare aame ona epe kone-i rumaatalo pe?
Ora yapare kalai pua asa palia. Go piaene ona-na yotore gol-na yoto pea-rupa mada yade.
11 Go piaene ona nipuna aanimi mo onana pea luabu epea peada aba adea.
Goa pea-pulu ona-me nipu raba mealia rabu mo aa nipu oyae ora adaapu salia.
12 Go ona-me aani-para oro yalo epea agu pea.
13 Nipumi laplap wariape ope adaapu page pusua laplap adaapu wari pea.
14 Nimu luabumi eta ora adaapu waru imi.
Gore akolo-ya? Go oname eta ora su adaalu-para mea epea.
Gore mo adaa sipi-numi eta madita pemede-rupa mada mea epea.
15 Epe onamere yapi abi nane aina eta nipuna onaa raapu nape aba yawea.
Goa puare nipuna kogono onana pape kogono robo su kata.
16 Mo puri pane oname su kabolalore su ora waru adoa kabea.
Goa pua orope mone muare repena waene maapu kaboa poaaya.
17 Nipu oro meda gime naomea oro yalo puri paloa kogono puaaya.
18 Nipuna labana wiki ora waele waru rubia epeta rabu laba waru roaaya.
Go laba roaina ribaa ruma rumane nipuna pea bisinisi raayo pua epe ta-daa adea.
19 Go piaaene oname ope waria nipuna bipa laplap rabuta.
20 Gore nipumi mo naraa onaa adoa oyaenu rudu teme rabulu kata.
21 Gore yai radaki adaa lopea rabu page nipuna aani nogo naaki yada dia kone ia.
Gore akolo ya? Nipumi mo laplap ora epe pepena pi yae rabuta-pulu yada dia kone ia.
22 Goa pua nipuna ada-para sape balaket oyae page nipuna bipa

rabuta-pulu nimuna ada-para epeta.
Goa pua laplap kane-para yakopi lapo rata mua nipuna yamape oyae warita.
23 Gore mo adare-para piri aa mudunumi nipu adaa bi kateme.
Nipuna aani page mo aa mudu meda yapulu goa peme.
24 Oro yalo mo oname epe mamina waria aako lete page waru warita.
Goa pea-pulu mo bisinisi peme onaame epa kabeme.
25 Nipuna mogo pea kogono madaa mo ona ora epeta kone sua mo ona kone mapiraawa go piane ona yade teme.
Go orope epaliade yaere nipu palame naomea.
26 Nipumi onaa kogono mogeatalo palia-dare pawasi agaa loa pea.
Nipuna ta agaa luaburi epe kone-para makuae yae lapo ora waru rubita.
27 Nipuna ada-para oyae surubolalo palia raburi gime na-omea.
Goa pua epe puri pane kogono pea.
28 Ora epeta ora epeta gore niaana ama teme. Mo ona nipuna nogo naakimi goa teme.
Nipuna animi ona-na bi ora waru minasaawa goa ta.
29 Niaana taun-para page niana oge adarenu-nini page go piane ona adaapu pimi:
Pare neme go ona luabu rabuaye teme.
30 Ona padaneme niaa epe rede pi agaa lagialia pare nipuna peare rado piane.
Ona ora epe yalia page pinawa. Nipu oro yalo gorupa mada napitia. Goa pea-ga niaame Adaa Aa-na rolo-para pia onana bi minasamina.
31 Niame ona nipuna epe kogono adoa nipuna epe kone page rumaawa nipuna bi minasaeme.

Makuae Aa-me Nipuna Kone Lapedepeta Eklisiatis

Aba Ririnane Agaa

Go buku madaare Tisaa makuae aa meda nipuna kone lapedepesa. Go makuae aa oyae luabu waru adoa pirua onaa luabuna kone rayo ado-kiritisa. Nipumi pora pamisimi-rupa luabu adoa onaa luabuna kone rudusa pulu nimuna pirape laipi ruduyo osa. Goa adoa onaa niaana pimaa luabu ora re naia pema lo go agaa tu-isa.

Gote-re onaa niaana kone wasu-pana re yapulu niaa onaame Gote nipuna ia kone naadema. Gotere onaa na laipi naa araa. Goyapare Gotena kone iya namakuaema. Kedapi agaa, pagape page kia marakepeya pare makuae Aame na gimalepape ta. Niame Goteme rudupu yapidi gea. Gote nipu madaa kone rulaawa go suaama oge yapidi rabu piramina.

Aa adaapumi Gotena agaa i buku-para ia agaa adoa nimu pogola saeme. Goyapare go buku-para ia agaa-me niaa gupa mea wata. Aa meda nipu wae kone rado rado-me maoya taliare nipu page Gotena ruru mada pitia. Go buku-mi kone wae su wae pora pami aanu ora adaapu rabamua nimu ora epe-rupa pimi. Nimu lo robaa kedaa ora adaapu sua waea peme aanu page epe-rupa raba mea. Makuae aame go buku tua ia dipia nimu rabamea-pulu nimu ode mada pitimi. Goa pua Gotena Epe agaa i buku adoa ratalimi rabu nimu ora waru raba mealia.

Oyae luaburi waru yae-da dia

1 King Devit-na si Jerusalem su aa mudu makuae aa pirua nipumi go buku madaa remaa tu isa.

2 Go makuae aame gupa sa: Oyae luaburi re naiapulu waru yaeda dia.

3 Niaame maali yalo kalaipua ko-gono pema yaena abulu ake mema pae? Kogono kalaipu pema rabu go-na ini ake mema pae sa?

4 Onaa omeme rabu kagaa nogo-naaki ma-aditimi mo omeme onaana pada gonumi meme sa. Go yapare go su-re pa gorupa agu pa suaya.

5 Naare raa ipua wala pabola popea gore wala ekeraa-nane wala epaa opeaa. Oro yalo naare epaa rala wala puala pua komome omea.

6 Poripu mo relapo* rayo nane maowa maowa pua wala pereke tua epea-nane pea.

7 Ipa luaburi mo solowara madaa puaa rubita pare ipa solowara abi narubita. Gore mo ipa nipu yokoa epea-para wala pua go ipa nipu wala solowara madaa wala epea.

8 Niaame go su-amaa ia yaenu mada kone mapiraawa yapare gime ora wala omema. Go maditima gi-re nalapedepetema. Niaame oyae luabu ado pa agaa luabu pa pagema. Pare go pema luabumi niaa mada narabamealia.

9 Ora abade oyae medaloma opesa yaenuri wala orope page wala opalia. Abade aanu mi oyae medaloma pisimiri wala orope page palimi. Go su-amaa-re kagaa yae meda wala naopalia.

10 Aa medalomame go yaere niaa naade kagaa yaelo gupa teme. Goy-apare yae ora abade isa yae pa ina na-adoa gupa teme. Go yaere niaana amame niaa abi namadini rabu go yae isa.

11 Aa medalomame aba niaana akuanu pirisimi rabu isa yaenu madaa kone na-niminaeme. Oyae luaburi abia niaa go piramona epea pare go kone rumaa niminape page mareme.

Adaa Makuae yaere waru yae-da dia

* **1:6:** *south and north*

12 Niri waru makuae aa yapulu ni
Israel onaana aa mudu king pirua
neme nimu surube.
13 Gore neme go su-amaa ia yae
luabu adoa waru makualua kone
sua re adesatalo pua adaa radaapi
kogono pe. Gopea pare Gote-me
go geaa kogonore ora adaa kedapi
kogono yade.
14 Neme go su-amaa ia yae luaburi
ora aba ado kirite pare go oyae
luaburi ora re naia. Aa medame
poripu ratua ripinaatalo pea-rupa
mada.
15 Oyae paaki paliare niaame
wala ma-redepo yape-rupa madadia.
Oyae meda nasaliare gore niaame
mada nadipialima.
16 Ni adayoa makuae yae waru
meawa-na kone sua mo Jerusalem
supara pirisimi aa mudunu luabu
rabuayo kone gorupa i. Ni makuae
yae waru mua epe kone page waru i.
17 Neme ora abade epe kone-na re
para maeyae kone para, eyaa kone
para makuaeyae para nimuna peme
kone rado rado mea makuatalo kalai
pe. Pare neme poripu ratamea pe
rupa mada.
18 Gore ora agaa riaa aa meda nipu
amaa-yo makuae yae waru iare nipu
madaa wae kone adaapumi ripinita.
Goa puaa nipuna makuae yae ora
adaa yalia raburi gore nipuna lo
robaa kedaa page ora adaa yalia.

2

Pedo Pua rana Omoaeme Kone page re waru na-iya.

1 Neme epe kone sua pora pa-
muape madaa kalai waru pe. Nina
koneme niminae yae luabu pu kiri-
talua kone sua pisu pare go pea re
waru nai madaa pe.
2 Giri ne agaa-re maeyae kone
meda madaa epeta kone sua pama
pisuya. Goa pua epe pedo pi koneme
niaa narabamea.
3 Epe kone-na re asapulalo neme
kalai waru pe. Goa peada neme ipa
waene noa epe kone mulalo kalai
waru pe. Oge rudupu yapidi-na on-
aanu su-amaa pimi rabu epe-rupa
pirina kone sua asapuayo. Nimu ora
epe pora mea walawe kone sua pe.
4 Neme adaa ada adaapu pua ko-
gono adaapu pisude. Waene maapu
page sasude.
5 Neme e-maapu adaapu sawa epe
redepi repena ini medaloma wai
poayo.
6 Neme go repena wai mada koy-
ape ipa naaku page medaloma robo
i.
7 Neme kogono onaa adaapu kaba-
mua, naa kogono painalo mua ko-
gono pina-to. Go kogono pae on-
aana si wanenu page luabu nina ko-
gono onaa pina-to. Jerusalem supara
pateme aanumi mena gawa sipisipi
go neme punitu-rupa adaapu meda
napunitimi.
8 Neme silpa golo page nina
ada kagure luabu-nini mua pa
kantri luabu-para page me. Mo
ada kagurena king rado rado pimi
aanuna silpa golo-nu page luabu
neme me. Mo onaanu page neme
raana omanalo yasa lape adaapu
teme. Raana omapena ona page
adaapu rumaayo.
9 Neme go yaenu luabu mea suare
ni adaa aa mudu pi. Abade mo
Jerusalem supara aa mudu pirisimi
aanu nimumi oyae go neme i-rupa
meda na-isimi. Ni ora makuae aa go
pirissu-rupa pa pi.
10 Nina konepara epea yaenu rayo
nagimede dia. Neme oyae meda
epame ome yaenuri gore ora meda.
Neme aba pama pisude kogono
madare raana waru omoa go ome
raanare mo pe kogono-na yoto go
yade.
11 Go yapare neme mo kalai waru
pua pe kogono aba adano. Mo puayo
kogono luaburi waru yaeda diaya-
pulu re naiya. Gore aa medame
poripu ratu ripinatalo pe nona pea.
12 Neme yae luabu pukirite-ga aa
medame ni alopawa aa mudu king
pitia-daare nipumi pa i kogono-re

ake palia pae? Oyae meda neme napia meda mada napalia.

Epe kone-re payae meda nonapalia

Goa pea-daa neme epe konena pora page wae kone-na pora page adolalo pora asapuayo.

13 Neme kone go luabu aba ado kiritua goa kone i. Epe kone epeta, wae kone, bebo kone paa-me riba rabuaniaya.

14 Makuae aanumi pora waru adoa gore epeta gore ota loa waru adoa makuaeme. Goyapare maeyae aanumi ribaane pora waru rateme. Neme oyae meda ade, gore gupa: mo makuae aa nipuna kogono pu kiritea raburi maeyae aa-na konepara makuae aana kone lapo padane pea.

15 Maeyae aanu madaa popea konere ni madaa page gorupa epolalo pia kone i. Goa pea-ga nina makuae yae-me niri akea pua rabamealia pae? Go madare kone wala gorupa niminaayo. Go i kone luabu waepara pawana kone i.

16 Oropere onaa luabumi niaa kone rugulaawa gimalimi. Niaa maeyae aanu page makuae aanu page kone rugulaawa gimalimi. Omalimi rabu maeyae aa para makuae aa-laapo mada omalipi yade.

17 Goa pea-pulu go su-amaa ia yae luabumi ni kedaa waru mea geapulu nina kone wasupa-me gi waru pea. Aame poripu ratu ripinatalo pea-rupa mada yapulu su-amaa pema yae luabu re meda naiya.

Kalai Pema Kogono Luabu Re Meda Naiya

18 Neme go kalai pua pama epawade yae rayo gimaluame aba makuaayo. Gore ni alopaliade aame go yaenu rayo nipumi mealia. Goa peapulu go yae luabu mada ni gi ora waru pea.

19 Nina pada mealia aa-re makuae aame mealia pae maeyae aame mealia palo ni waru namakuaayo. Goyapare neme kalaipua radaa pina misude yaenu surbalia. Pare go kone luabuna re page ora meda naia.

20 Goyapare neme go kalapi kogono madaa lo robaa kedaa waru me.

21 Neme kogono pulalore nina epe kone para nina makuayae para kogono pape kina purimi mua salimi oyae-re, kogono napeme onaa katea.

Gore remeda naiya pulu gore wae yae ria.

22 Oroyalo niaame kone ora adaapu ima pare gome niaa epe yae meda meagea pae?

23 Niaame go su-amaa aema raburi niaa oyae madaa lo robaa kedaa adaapu mea gea. Goame ribaa niaa u patema rabu aalu kada-para kone kone adaapu mema. Go kone page ora re waru naia.

24 Niaame eta ipa noa niana pema kogonona rana omema. Go page neme ade rabu Goteme gea.

25 Gote-me niaa eta nagulapea-daare akea pula pema pae?

26 Onaa medaloma Gote raaname omeme onaare nipumi epe kone kalo makuayae kalo rana kata, goyapare wae yae peme onaare Goteme oyae kiritawa inaloa Gote para epea peme onaa kanata. Gore re meda naiya poripu ripinatalo ratamea pe rupa mada.

3

Gote-me Oyae Luabu Papena Yapidi Ia

1 Oyae luabu go su-amaa opeare
nipuna opape yapidina opea.
2 Gote-me niaa onaa go su-amaa
madiape di gua wala omape di
page gea.
Eta wai poape yapidi page gua
eta naape awape yapidi page
gea.
3 Gote-me onaa yaina maetape
page aa tumaope yapidi page
luabu nipumi saaya.
Nipumi oyae maoyaatua wala
maepeape yapidi page nipumi
ama pea.

4 Nipumi re lape yapi di page giri
lape yapidi page nipumi ama
saaya.
Odo omape di page yasa pawa
lape di page saaya.
5 Nipumi onaa rapu patape ya-
pidi page saaya rekena sua
gimape yapidi page saaya.
Ona ripinape page ona naorape
yapidi page saaya.
6 Oyaenu alupae asapape yapidi
page oyae alupape yapidi page
saaya.
Oyae waru amagepu sape di
page saya oyaenu yolo rubape
di page saaya.
7 Laplap marae riripia wala rab-
ulape di page saaya.
Agaa lorape yapidi page agaa
lape di page saaya.
8 Di mo robaa kalape ao para di
mo ratu yawape ao saaya.
Yada pape page gimape yapidi
page saaya.

9 Kalaipu kogono peme aanu nimuna meape epe yaere ake meme pae?
10 Gote-me niaa repara epenata kedaare neme aba ade.
11 Gote-me oyae luabu ora epe rupa openata. Nipumi niana kone marekaawa oyae raayo page abia opea yae abade opesa yaenu luabu makua adamonalo kone gea. Goya-pare Gote nipuna pea luaburi abade page abia page niaame na-adape-rupa pisa.
12 Neme go mada kone padane sua epe redepota adoa pe. Go epeta konere gupa. Niaame go su-amaa pima raburi kone padane sua pedo waru pua piramina.
13 Eta ipa nalima raburi raana rapu awa namina. Goa palimadare Gote nipumi pa ode gi yae meda madaa rana ora waru omoa namina.
14 Gote nipuna peanu senisi napea-daa neme waru makuaayo. Dia go piane aure oroyalo pa su-aalia. Gote nipumi pulalo peare aa medame makibumawa mada napalia. Gote nipuna pea rayore medame na-alopalimi. Gote-me go pisare onaa luabu nipuna rolo-para pirinalo pisa.
15 Abia go peayaenuri abade page opesa. Yaenu orope paliade-nu page abade pesa yaenu. Gote-me abade pisa yaenu diana kone naia. Dia go yaenu wala opena kone ia.

Onaa Luabuna Kone Na-Epeta

16 Neme ade rabu go su-amaa yae meda gupa iya. Onaame epe kone epe pora ratua apere gimeme. Dia nimumi wae pora ora rateme.
17 Goteme onaanu koso latalo palia raburi neme gupa kone saayo. Epea pi waea pi onaa raayo ado kiritua rumalia kone i yapi medame.
18 Gore Gote nipumi niaa ko tulalo pea kone i. Niaa aanu-ri pa yaa yapanu rupa yade.
19 Niaa aanuna diayape pora-re yaa yapana di iya-rupa mada yade. Yaa yapanu page omeme raburi niaa onaa-rupa mada omeme. Yaa yapanu page mena oyaenu komo meme-rupa niaa onaanu page komo mema. Go yaenu luabu mada ka-gaa pirape kone wasupa pia. Yaa yapa aarina kone wasupa-me on-aana kone wasupa narabua niaya. Nipuna kone wasupa lapo rata pa yae meda rupa yade.
20 Gote-me su mua warisa-pulu nipu omalipi raburi gore nipu rata wala su autepe.
21 Aa medalomame gupa kone imi. Onaana wasare so yaapara pea raa yaa yapa mena aarinuna wasare no su-para pea kone gupa imi. Go yaena re luaburi aapimi makuaaya?
22 Neme ade pare aame nipuna pea kogono rana omape pora padane gore waru yae. Goamere ora rabuaya. Niaa omalima rabu orope ake palia lo medame mada lagialiaya?

4

Surube Wae Kone, Radapi Kogono Para, Yago Rana Omapea

1 Neme wala ade pare go yaana rolopara pimi onaada wae aurime

surubea. Waeya pame onaa na re ipa adawa. Goa pea pare nimu rabameape aa page meda dia. Puripane gavman-me page nimu narabamea. Mo gavmanme wae aanu rabamua epe onaa gimea.

2 Neme onaa aba omeme-re epeta kone go-rupa i. Akoloya niaa go abi naome pa pima onaa-re keda radorado-na rolo para pa pima-daa laalo.

3 Onaa medaloma go su-amaa abi namaditimi nuri nimu wini pina. Nimu go su-amaa peme wae yaenu luabu abi naademe-pulu ora epeta.

4 Onaame kalaipu kogono pua oyae medaloma waritimi neme ade. Gona rere nimuna adami aanumi oyae adaapu imi kone sua go kone mada peme. Goa pua nimuna adami aanumi adoa padanepara eperupa piramona kone sua maeyae kone mada peme. Gore aa medame poripu ripinatalo peme-rupa mada.

5 Kiaarakepea pimi aanupara gupa teme. Nipu maeyae aa pirua puri diayalia rabu omalia teme.

6 Pina-ga oyae ogesi mada page kone perekea lo robaa padanepara sua kogono pamina. Aame poripu ratu ripinatalo pea rupa pama kogono palialo lalo.

7 Neme re waru nai kone meda adesude-re gore gupa.

8 Aa meda nipu ame-aaraa page na-piri nipu padane awaya. Nipuna si page napia pare oro yalo kogono agu pala pirina pea. Nipu oyae ora adaapu ia pare ogesi page namea. Nipumi mogo oyae mada kone sua oroyalo kogono puri paloa pea. Neme epe raana omape di page meda naia-ga akeaene kalae pe pae kone iya. Nipuna go oyaenuri apimi mealia loa pea. Go piaene aana kone oyoa nipuna pulalo pea oyae luabu ini namadini oyalia.

9 Aa laapo piralipiri ora yapare aa padane agurapo piraliare ota. Aa laapo-me upayoa kogono palipiri nipuna kogono ora epealia.

10 Aa nipuna yago meda lopaliadare mo nipuna yago medame mada rabamealia. Pare aguraapo-ae aa madaa odo ora waru palia. Nipu rabameape aa meda diayalia.

11 Nipu upame omalipiri, padanepara patalipi-pulu nipu kekapu palia. Go yapare aa nipu agurapo pirualia raburi nipuna topara kekapu mada paliaya?

12 Aa padaneme iaa rapu yada mada pu patalia pae? Aa laapo raapure yada mada palipi. Pare aa padane rapu mada dia. Opeamape ipa repo kopatawa yoteme raburi puri adaape salia pulu go ope mada narugutea.

13 Epe aa naara meda king pitiadare pare epe kone meda nami kogono palia dare wae king pia.

14 Naaki nipu kalabus amanane ipua king epaa pia. Nipu naara naki madini yapare nipuna epe koneme mada surubalia.

15 Neme adalo pare king ogaeyoa omalia rabu ogege aa medame pada mua king piralia. Go suna pimi onaa luabumi go king-na rolopara pirua nipuna agaa pagoa ratalimi.

16 Go su-para pimi onaa luabu nipuna rolopara pitimi. Go onaa luaburi aa medame mada nadipi kiritalimi. Nipu omalia rabu orope piralimi onaame nipumi pisade kogono naniminaalimi. Go madaa page re meda naiya. Gore aa medame poripu ratu ripinatalo pea-rupa mada.

5

Gote para goa palua agaa pama na-lape

1 Gote nipuna ada-para polalo pali raburi mo nena peaa luabu aba waru adoa pope. Nena kone abi waru naade pa pali rabu mo opa katalo pali yaenu puri napatea. Gore kone waru nai aanumi peme-rupa mada pali. Go piaene aanumi Gotena ini agaa madaa gore wae yae yade kone waru naimi.

2 Neme kone waru aba mua orope agaa laape. Neme Gote raapu agaa talo palidaare agaa waru makuawa lape. Gore akoloya Gote so yaapara pia aa-re puri adaa iya niaare puri nai onaa pima. Goa pea-ga neme Gote raapu agaa adaapu nalape.

3 Neme oyae mada kone adaapu mealidare epaa page palia. Goa pua neme pama agaa te raburi maeyae aanumi teme rupa agaa natapape.

4 Neme Gotepara ora goa palua loa agaa meda tedaare neme mo palide aure adalupu nasurubape. Mo agaa lo rogalipide yae madaa oyae meda napalire ne maeyae aa meda. Gote-me go piaene aanu raaname naomea-ga Gote rapu palua tede agaa-na ini ora mamadiape.

5 Neme Gote-para goa palua loa mo tedea napalidaare go peare naepeta. Gore nena tede agaa ratua ora palua kone nasalidaare neme goa palualo abi nalape.

6 Neme pama goa palua loa napali rabu ne sini meali. Neme Gotena kogono aa meda-para goa palua tedaare gore mo miru irini aapara agaa aba ne kone aba waru nasua lawayade nalape. Gore Gote-me ne ratu akolo yawoa nena kalaipu-pe kogono luabu maoyatina ya?

7 Ne epaa adaapu pi aa yalia page pama re nai kogono pu i aa yalia page ne agaa ora adaapu ne aa yalia page ne Gote nipuna rolopara oro yalo waru piruape.

Mone Adaapu Saayo Kone Nasape

8 Gavman aanumi naraa aanu kedaa mea gialia rabu ne nareko-oyape. Nimuna koso epe rede-poya napagoa nimu epe rupa pirape pora namea wateme-daare go konena rere gupa: Pepa tea aana pea kogono adoa nimuna peme yae madaa rumawa kedaa kateme. Go opisa pimi aanu nimuna surube aa so madaa piame adoa padane rupa keda katea.

9 Onaa su yoto meme yae, mo opisa pimi aanu-mi nimu page meme. Mone oyae opisa nimu mua mea rumawa nimu paake meme. Mo king pia aame page onaana mone oyae paake mea iya.

10 Gore aa medame mone adaapu sawe kone saliadaare nipu oroyalo mone rudune pitia. Mone rana omalia aare mone adapu nasalia. Mone adapu sali page eperupa mada napiti. Go page renaiya.

11 Aa medana oyaeyae mada mealiadaare nipuna adami onaa epaa rulatabalia. Goa pea rabu mo aa nipuna adami onaana inimi nipu ama adabapitimi.

12 Kogono aana u-re kumapu patea, nipu kogono kalai puae sua page, eta adapu nanoa page. Goy-apare Amane aare oyaeyae adapu kone salapirinia u napatamea.

13 Neme go su-amaa waeyae meda ia-da ade yae-re gupa. Aa medame nipuna raana rabuaawa oyae nakabea. Dia nipuna mone oyae waru surubea.

14 Orope nipuna oyaeyae luabu pua diayatabea. Goa pua nipuna naakina oyae page ora diata.

15 Niaana amanumi niaa madisimi raburi oyae page namea epe pa ip-isima. Go-rupa agu niaa omalima rabu oyae meda namea pe pamaa palima.

16 Gore adaa odopi a pupima. Niaa go su-amaa oyae meda namea epe pa epema-pulu wala omoa pope page pa go rupa palima. Go su-amaa pirua kalaipu pima kogonore aa medame poripu ratu ripinaya-rupa mada.

17 Go su-amaa pimaa raburi ribana rupara piriua aipapulu yaina omo, keda mu, raturatu yawo go na ru-para pima.

18 Neme abia makuatoyaere, onaame nimuna poaeme yaenu napena pedo palimiri epeta. Nimuna radapina peme kogono nare ado kaga pimi rabu. Goteme nipumi kane oyaenu.

19 Aa meda Gote-me mone oyaeyae adaapupe katea rabu nimu pedo rana omoa minalo kata. Nipuna kogono pedopu rana rapu minalo,

go oyaeyae nuri Gotena manayaina sawa gea.
20 Gote-me go aa nipuna pirape yae madaa raana waru kata-pulu nipu ora epe-rupa pia. Goapeapare go aame nipu go suna rudupu pirape yana kone naniminaaya.

6

Su-amaa kagaa pirape re naia

1 Neme ade pare go su-amaa pimi onaame wae kedaa ritimidaa ade. Go kedare adape ritimi.
2 Gote-me Aa mone mena e maapu oyaeyae adaapu waru kata. Gorabu nipu oyae meda naruduta. Go yapare Gote-me aa nipuna oyae madaa pedopu rana naomena teaa. Wala orope-re aa ruru rado medame nipuna go oyaenu mua pedo palia. Gore remeda naiya ora wae aa meda.
3 Gore aa meda nipuna naaki 100 maadu sua adalupu pirua, nipuna oyae mada pedo palia, nipu omalia rabu eperupa na-rogalimiri oyalia. Gore naaki meda agina robaa rupara omaliare gome rabuaniaaya.
4 Go piaene naaki nipuna bi meda naiya. Nipuna onaame page omea rabu kone rugulaeme.
5 Go naaki nipuri naarena paa page abi naadea. Nipu oyae page meda naade yapare nipu rogaeme rabu tapa-para kitu waru mua pia. Goa pea-pulu oge naaki agina robaa-para omea-me oyae adaapu sua omea aana bi rabuaniaaya.
6 Goa pea-pulu nipuna oyae madaa raaname naomea. Aa nipu maali adaapu 1000 o 2000 maali pirua omea pare mo agi-na robaapara omea naaki-me rabuaya. Niaa raayo omalima pare padane matmat-para palima.
7 Niaame eta napena kogono waru pema. Goa pema pare mo mema etame niana mada dia.
8 Mo makuae aame mo namaku-ae aare akeapua wini pea? Gore naara aa medame onaa luabuna ini agaa epea palia raburi gome nipu akepu rabamealia pae?
9 Niaame oro yalo meawe kone sua kone adaapu suaema yaenuri pinawa. Go ima kone page re meda naiya-ga gimamina. Aame po ripu ripinatalo aloma pea rupa mada. Go yapare niaame aba mema yaenu madaa raana waru omamina.
10 Oyae luabu pama ode-da nao-pea. Gote nipumi oyae luabu opena saa agaa ratua opea. Gote nipumi niaa aanuna ima kone luabu aba ado kiritea. Niaame Gote raapu udinona agaa mada natema. Gote nipuna purimi niaana puri luabu rabuaya-ga niaa pawa nipuna rolopara pi-ramina.
11 Niaame agaa adalupu lo yoloal-ima pare goame niaa mada nawini palima. Niaame re nai agaa tema-pulu go agaa-me niaa narabamealia.
12 Niaa go su-amaa rudupu yap-ina pima. Gore naare ipua pabola popea rabu repena wasame rigitea-rupa mada pima. Goa pea-ga niaa go suna pirapere re ora waru naia. Niaame pora pamu eta no awape-rupare aapimi waru makuaya? Niaa omalima rabu go su-amaa paliade yae rayo aapimi makuaaya?

7

Epe Kone

1 Aa medalomame ne ora epeta teme-daare gore ora waru epeta wele sada adaa yoto pea yae page rabuaniaaya. Niaa omema raburi amame niaa madita yapi di page rabuaniaaya.
2 Onaa omalimi rabu o-madaa piri-para palimi-mere gore eta adaa yawe para pema-rupa page rabua-niaaya. Akolo ya niaa luabu ora omalima. Goa pea-ga niaa go su-amaa pa pima raburi kone waru sua piramina.
3 Niaame oyae meda madaa lo robaa keda mealimare giri tema page rabuaniaaya. Gore niaana lo robaa kedaa mema raburi ini-agaa-para ribaa aba waru ta. Goa peam-ere go suamaa ima kone maredepo yapena epe pora mea wata.

4 Ne epe kone saliri onaa omeme rabu omadaa pirapere epe kone rapu mada pirali. Go yapare aa medaloma epe kone na-i aa omadaa gimoa, nimu ranarana ipara aanu rapu peme.

5 Epe kone-i aanumi ratu yawalimiri ne maredepo-yatalo peme. Gore epea meda, pedopua rana omeme onaana udinona kone page rabuaniaaya.

6 Epe kone na-i aame girilalia daare go teme girina re naia. Gore gupa ititu repena ralaaya pare somada yawe eta naralia.

7 Aa meda nipu epe kone salia pare aa medana oyaenu pamu yoloa mealia-daare nipu maeyane aa-rupa meda. Goa pua aa nipumi omeme pua mone oyae pamu mealiadare nipuna sabariade epe kone maoeya teapulu oyalia.

8 Aa medame kogono marekaa pulalo paliare gore epeta. Go yapare nipumi go kogono luabu pukiritaliare epeare go peadaa.

9 Neme aa meda-para ora aba aipapulu ratu nayawape. Mogo ratu yaweme konere kone waru nai aanuna kone.

10 Neme gupa nalape. Abade yapi diri ora epe yade pare abia go yapi diri otapi nalape. Neme gopiaene agaa te-daare ne epe makuaeyae naiya.

11 Go su-amaa piruaeme onaa luabumi epe kone salimiri epeta. Aaraanu omoa moae yae rumagemerupa mada.

12 Epe kone-re mone-rupa ya-pulu niaa wae yapidi rabu page rabamea. Epe kone page makuae yaeme go mone-na puri rabuaya. Go epe kone makuae yaeme niaa ora waru raba mea.

13 Gote-me pisana oyae luabu madaa kone ora aba waru sape. Gote-me oyae meda paakipi-rupa warialo pisa-daare aapimi wala eperupa wariali pae?

14 Nena epe-rupa piti-daare gore epe-rupa pedopu piruape. Go yapare wae keda yapi di medame ne epaa mealia raburi gupa kone nim-inape. Goteme epe yapi di page wae yapi di page gea kone sape. Goa pea-ga wala orope epaliade yaenuri niaada namakuaema.

15 Nina laipiri waru yae-daa dia yapare ni go su-amaa pima raburi neme oyae rado rado adaapu ade. Aa medaloma epe pora rateme pare nimu page omeme. Aa medaloma wae pupitagi noaeme pare nimu go su-amaa adalupa pa piruaeme.

16 Goa pea-ga niaame go su-amaa epe redepone-aure ratua epe kone agu sape mada kone adaapu nasamina. Goa agu palima raburi niaana bipa niaa maoyaalima.

17 Gore niaa-me wae kone, wae pora ratape madaa, puripane kone ogeapu samina. Goa palima-daare niaana omape yae page marudu yaema.

18 Ne go kone laapo waru ruma adoa pora pamuape. Aa medame Gote-na surube yaena rolo-para pirinatedaare ora epealia.

19 Ada-re meda para aa ki laapo pegepu pirua go siti surubo alimiri go siti puri paloa aalia. Goa palia pare epe konena purimiri go ada kagure surubalimina puri page rabaualia.

20 Go suna epe aa meda naaya. Dia aa medaloma nimumi wae sini peme.

21 Neme onaa luabuna agaa napagape. Neme mo onaame teme agaa luabu pagalidare kogono naakimi nepara wae agaa tea.

22 Gore nena aba makuae, neme mo onaa medaloma-para wae agaa aba tede.

23 Neme oyae raayona re adesaato pame kalai pere ni makuae aa opolalo pe. Nina kone ruduta-pulu mada diasa.

24 Oyae luabu opeana re adasaatalo pua kalai waru pe. Gore niaa-me oyae mo-para ina page no rolo-para

ina asapimide-rupa pe. Gore apimi mada adesaliya?
25 Goa pua nina uni radaa-pinaloa makuae kone rado rado adesatalo kalae waru pe. Go page neme wae pupitagi kone page maeyae kone adolalo page kogono radaa-pinaloa pe.
26 Asapua adawa raburi onanumi niaa kedaa waru mea geme-daa ade. Onaanumi niaa maroape kona yada waru ade. Nimuna ki-ri niaa adi-ape ope sene-me ade aaeme. Goa peme pare aa meda nipumi Gote madaa kone waru rulaliare go sene-me aditalo pea page yolaa-pa ina mada pogola palia. Go sene-me mo pupitagi neme aanu adialia na-pogola palimi.
27 Makuaae aa-me goa ta. Neme wae yae epe yae laapona re waru adolalo pawa kogono pe. Goa pe pare abiare re ona madaa asaa-daa waru adawa.
28 Neme ona epe asapawade pare meda ora naadawade. Aa ora adaapu papu papu pimi pare padane padane aanu medaloma epe pimi. Go yapare ona-re luabu ora wae pimi.
29 Gote-me onaa luabuna epe pora aba managolasaya-pulu nimumi kalai mada napalimi. Goa pea pare nimuna bipa peamea raayome nimu pope rupa radaa mapaeme.

8

1 Makuae aame oyae luabuna re waru makuaya. Goa peme-ga mo makuae aanu-ri aapimi mada rabualimi? Aa medana ini ribaa yalia-daare, epe paa pi kone sali aana ini agaa-para paa palia.

King-na Agaa Pagoa Ratape

2 Neme aa king-na agaa pagoa rat-ape. Neme mo Gote mada makuasua side agaa rataliri king-na agaa pagoa regenaape.
3 Ne king raapu pirali-daare nipu ora nagimape. Neme king raapu yada pu agaa te-daare gore neme puri waru paloa nalape. Gore king nipuna bipa rana ratua palialo lalo.
4 King nipumi aanu luabumi nipuna agaa pagoa ratalepa te-daare gore waru ratalepape. Neme go piare akolo pae lo mada na-agaa mealimi?
5 Aa medame king-na agaa pagoa rataliare go aa nipu ora epe-rupa pitia. Aa nipu wale puti piraliare nipumi papea luabu-para nare inimi pea kogono page waru makuaaya.
6 Niaa aanuna keda medaloma salia page pinawa, oyae rayo papena pora para nareini page iya.
7 Orope paliade yae luabu makuapere marea. Go paliade oyae luabu lagiape aa meda naaya.
8 Niaa omolalo pema rabu ni-aana wasaa-me niaa gimoa polalo pea raburi medame mada napora-poaliaa. Niaana omape yapi di epalia page medame mada napora-poalimi. Yada peme raburi mo yada surube aame wala gimoa pupu-lo mada namea rapalia. Wae pupitagi nea aame nipuna waea aba pea-pulu nagimalia.

Niaame Pedo Pape Kone Samina

9 Neme go ade yae rayore go suna pemeda na koneme makuayo. Ya-pidi medamere, aa-yago rabuani-awa, waea-peme aanu rogaemeda ade.
10 Waeapi aa page rogaemeda ade. Wala ada pulawa mo siti para mo wae aa nipuna bi wala minasaere epeme. Gore remeda naiya da ade.
11 Waeapi aana rema amaa abi na epea raburi, mo onaame nimuna peme waea mada yala-poteme.
12 Waeapi onaa page sini peme onaa page abi naome adalupu pa aeme. Ni makuato Gote pala omeme onaa eperupa pitimi. Gore akoloya nimu Gote pala omeme pulu.
13 Gore akoloya, waea-pi aame Gote pala naomeapulu, nipu rapu mada napitimi. Gore nipu Gote-na surubena rolo-para napia-pulu nipu adalupu go su-amaa mada napiralia.

14 Go suna agaa medaloma teme
pare re waru naiya. Oro medare
mo epe redepoya piri aanumi wae
yoto meme. Gore epe aanumi meape
epe yoto wala wae aanumi meme-re
neme lalo re meda naia peme.
15 Goa peme-daa neme epe kone
epe ratapere epeta kone i. Niaame
ratape epe pora meda naia. Goa pea-
ga niaame ipa, etano pa epe raana
raana pi-rupa awamina. Niaana
pape kogono radaa pea pare niaa
go su-amaa Gote-me mea gea yapi
di raburi pawa epe-rupa pedopu pi-
ramina.
16 Neme aanumi ribaa page paa-
para page puaemea adolalo kalaipu
kogono pe.
17 Oyae raayo Gote-me pisaaya
neme ado kirite pare niaame go su-
amaa ia yae luabu-na re mada naado
kiritema. Gore pinawa mo makuae
aanumi go yae luabuna re ora aba
ado kiritama teme page gore ora
agaa-daa nateme. Nimumi go yae-
nuna re ora mada na-adasalimi.

9

Niaa Repara Oyae Luabu Epalia

1 Neme oyaenu madaa kone sua
ade raburi gupa makuaayo. Gote-
me mo epe aanu madaa pape aure
page redepone aanu page pa aanu
medaloma madaa papea page lu-
abu aba adea. Nipu-mi oyae raana
omape page raana naomape yapi di
page Gote nipuna mada mea. Oyae
medaloma orope ake paliare nia na-
makuaema.
2 Go yapare niaa raayo madaa epa-
pe yae meda ora ia. Gore niaa
Gotena ini agaa mada epea palima
page ora epe redepone aa palima
page ora suku suku puti aa yalia
page niaa waea pi aanu yalia page
o Gote nipu repara epekaapi miru
irini aa yalia page niaa epe miru
nairini aa luabu yalia page epe wae
aa luabu yalia page Gote madaa ora
yadamakua loa agaa tea-de aa mada
page yadamakua natea aa madaa
page epalia.
3 Niaa go su-amaa pima onaa lu-
abu mada gopiane yae rayo niaa
piripara ora epea. Onaa luabu go
su-amaa pima raburi wae yae niaa
repara ora epea. Gore gupa wae
kone-para maeyae kone luabu nim-
ina robaapara rulatabea. Goa pea
pulu nimu omeme.
4 Raa mena laion-aba omea-mere
papia yaname rabuniaya. Padane
go-rupare mo papimi aanumi aba
omeme aanu page rabuniaeme.
Gore mo papimi aanumi nimu aba
makuaawa niaare omalima kone
imi.
5 Goa pea pare mo aba omeme
aanu nimu oyae meda goa palia kone
nasaapimi. Onaanumi nimu aba
kone rugulaeme pare go onaa ni-
mumi epe oyae meape mada pimi.
6 Onaa omeme raburi nimuna
pupitagi epame omape kone page
wae kone imi page oyae luabu
omeme rabu diata. Goa pea-pulu go
omeme onaa luabuna kogono go su-
amaa meda naia.
7 Ne aipapulu ipa waine no lo roba-
para kuma pinaloa eta no raana aba
meaina. Gote-me goa papere epeta
loa aba ee lade.
8 Oroyalo neme pepena waru pua
raana omoape.
9 Nena ore raapu rana omo epe-
rupa piru pate page go suna re
naiya. Ne go suna ape page re naiya.
Goteme go suna apena yapidi geada
pa goa pe.
10 Neme kogono meda pali-daare
puri waru paloa go kogono ora pape.
Gore akoloya ne omali raburi kogono
pape page epe kone sape page ne
makuaaeyae meape page ora mada
nameali.
11 Neme go su-amaa oyae meda
gupa ade. Aa meda alomaa pea pare
oyae namea. Yada pi aanumi page
nawinipeme. Epe kone sua makuae
yae waru meme aanu page mone
adapu nameme. Kogono radorado
pu makuae aanu nimu adaa kogono
nameme. Goa pua wae yapidi nimu
madaa epea.
12 Adaa keda niaa madaa epolalo

peare nadema. Kona maema rabu ya-yapa roalade rupa wae yapidimi niaa aipapulu ripinatalo agu rapea.

Epea Peme-para Waea Peme Lapo Rata

13 Neme yae meda peada ade. Go peare epe kone i aame pape kepele pia. Mo ade yaere go-rupa.
14 Oge siti meda aaya pare goparare onaa ora adaapu napimi. Gopara king meda nipu-na yada pi aanu rapu ipisimi. Gore mo yada pi aanumi mo oge siti kutapubasimi.
15 Goa peme pare mo oge siti-para aa naraa meda pirisa. Go aa nipu epe kone sua makuae yae page waru makuaya. Nipuna epe kone mada go oge siti paaya. Goa pisa rabu orope onaame mode aa naara-re wala kone rugulasimi.
16 Go konere niaa gupa go mea wata-daa. Epe konemere adaa puri page rabuaniaya. Go yapare onaa luabume gupa kone imi. Naara aa nipuna makuae-para epe kone page ora epe-daa dia teme. Goa loa mo aa naara-na agaa napageme.
17 Epe kone i aana agaa pagalima-daare epeta kone samina. Go piaene aana agaa-me rui loayaa aana agaa page rabuaniaya.
18 Epe koneme mo yada pape yaenu rabuaniaya. Go yapare aa padane-me waea meda pulalo pali-adare nipumi oyae luabu maoy-aatalia.

10

1 Puna mo wabola pabo i pe runane pua puaa omalia-dare wabola pugu waru palia. Goa pea rupare oge kone wae odabaawa epe kone i aana kone luabu maoyaatalia.
2 Epe kone i aame epea pulalo rapea. Go wae kone ia aa madaare epe kone meda napatea.
3 Mo aa nipu poranini pamea rabu page mo aa nipu aba ademe-pulu onaame go aa nipu waeyaede kone makualimi.
4 Nena surube aame ne ratu yawalia-daare nena kogono nag-imape. Neme waea adaape pua page pawa odo pabena ali-daare nena aa mudumi nena waeyae mearuba-alia.
5 Aa medalomame waea adaapu peme-daa neme adoa gime. Go pemea wae yaenuri aa mudunumi peme.
6 Mo aa mudunumi kone epe-rupa nai aanu kogono pama kateme. Mone adaapu sua amo teme aanumi peme kogono ora naepeta.
7 Naraa piri kogono naakimi mena ose madaa pirua pupulaina ade. Pare pa kogono aanu pamuape ru-pare wala mo adaa aa mudu nimu pamualaina ade.
8 Aa meda nipumi su naaku adaape roboa saliare nipuna bipa go naaku-para pabalia. Aa medame ana kepo rugutea-daare paakame nipu nalia.
9 Aa medame ana polatua pereke-aliare aana-me nipu mada nalia. Aame repena kobealiare go repe-name nipu talia.
10 Aa meda nipuna raigapi nepo-napi pa saliare gore nipumi rai-eke naaya-pulu mo poalia repena waru nanalia. Go yapare epe kone-i aame kogono epe-rupa pea.
11 Aame paaka pawa epe-rupa mapirape kone sua aliare epeta. Go yapare paaka-me nipu wala nalia-daare go makuae-yae naepeta.
12 Epe kone-i aame agaa ora epe-rupa tedare ne epe bi meali. Ne onaa raapu wae ero agaa tedare nena bipa mabebolaali.
13 Go aa nipumi agaa ripima talo pea raburi nipuna talo pea agaa lu-abu ota. Nipuna agaa lo diayatalo pea raburi go agaa maeyaane aame ne nona pea.
14 Epe kone nai aamere agaa pa tea. Gore orope paliade yaenu nan-iminae pa agaa teme. Niaa omalima rabu palia page namakuaema.
15 Kone nai maeyae aa nipuna ada pope pora namakuawa kalai pama pea.

16 King meda pena naaki yalia
pare nipuna rurumi ribaa rekoa
eta yawalimidare ada kagure para
kedaa adaa salia.
17 Go yapare king medana simi
king piralia-daare go ada kagure-
para piri aa mudumi nimu eta
yawalia page kepele palia. Gore
nimu maeyatalo-da napeme pare pa
tona puri mulalo peme.
18 Aa meda nipu gi madua nipuna
ada waru narigitaliare gore nipuna
ada itipatame pabo talia.
19 Eta nape oyaenuri onaa, raana
masape mada peme. Ipa waini neme
rabu onaa lo robaa-para ora sae loa
epeta kone inalo peme. Goa peme
pare mone-re kogono raayo pape
yae-para pema.
20 Nena pati ada robene-para pirua
king-para ero agaa nalape. Neme
nimu-para wae kone page nasape.
Neme goa palide adoa yaanumi mo
aa pua laketea.

11

Kone Waru Sua Kogono Pape

1 Neme su adapu-para kogono
waru pape orope ne epe yoto adaapu
meaina.
2 Go suamaa wae yapidi medaloma
epalia. Nena mone bisinisi adapu
para saina 7-pela 8-pela bisinisi
pape-para mea paga sape.
3 So yaa madaa moae popa rubita
raburi go su-amaa yai lopea. Gore
repena naare pabala-nane robalia
page naare ipula-nane robalia page
pa roba salia.
4 Ne e po sua, poripu yai epena
kone surubali pare eta epe rupa
nameali.
5 Gote nipumi oyae luabu warisa.
Goa pea pulu agina robaa-para
naaki akepu inagi tea palo niaa
namakuaaema. Go-rupa agu Gote-
me pea yae luaburi niaame mada
naado kiritema.
6 Neme eta wai polalo paliri gore
medaloma aebo poa medaloma
yapipu poape. Go pea pare aebo
poaede waru opea palo yapipu
poaede waru opala palo waru naade.
Gorupare yapipu poae-para aebo
poae lapo rata waru opalia.
7 Paa ora epeta pulu niaa naarena
paa adema raburi raana waru
omema.
8 Niaame maali yalo go su-amaa
piruaema madaa raana ora waru
omamina. Niaa maali adaapuna go
su-amaa piralima page go madaa
kone ora narugulamina. Niaa aba
ome onaana tapa-para ora maali
adaapuna pirualima. Oyae luabu
orope opaliade page waru yaeda dia.

Ogegeaana Agaa Mana

9 Nimi ona inumakuaa, aa
ogegeaa-nuri nimi pena ona inu-
makuaa aa ogegeaa aaeme rabu pe-
dopu raana omo aatepape. Nimina
rana ratua alimina yapare, Gote-me
nimi-na pemea luabu madaa koso
laliaga kone waru sua atepape.
10 Nimi ona inumakuaa aa ogegeaa
pirape yapi diri adaalupu-da naiya.
Goa pea-ga nimi kedaa mea gea
yaere gimalepape. Nimina to yo-
gaene madaa kedaa mea gea yaenu
page gimalepape.

12

1 Gote-me niaa luabu warisa. Goa
pea-ga nimi pena ona inumakua
aa ogegeaa a-wa Gote nipu madaa
kone rutalepape. Nimu kone rugu-
laawa alimi rabu kone perekeape-
rupa maralimi. Goa pua nimi
padane padane latapumi gupa teme.
Nina kone wasupame raana napia
teme.
2 Go yapi dinare nimina ini-para
riba tea rabu gupa teme. Akua naare
uba kedonu page waru narea pare
yai epope moae page waru nasala
teme.
3 Go yapinare nimina ki page oma-
paawa puri nasalia rabu pururu yata
aalia. Nimina ke page omapa-wa
puri nasalia rabu pulu-pulu tala-alia.
Go rabu agaa imaa padane padane-
si aalia. Goa pua nimimi eta puri
paloti mada nanalimi. Nimina ini
page ribaa yalia rabu oyae waru
naadalimi.

4 Nimina ane page poalia rabu
adaalu pare awa temede agaa mada
napagali. Goa pua gigau loalia page
mada napagalimi. Goa pea pare
nimi patalimi raburi yaa-agaa tea
padane mada pagali.
5 Go raburi nimi pora-nini pa-
muape page so madaa pirape page
palame omalimi. Nimina iri page
kama-iri opalia rabu pora pamuape-
rupa maralimi. Oyaeme page nim-
ina lo robaa mada namarekaalia.
Goa pua nimi omali-mi rabu oroy-
alo piruape supara palimi. Go
rabu nimina adare-para piri onaa-
me odome omoa re yasa loalimi.
6 Goa palimi-ga nimi abi naome pa
pirua Gote madaa kone rulatepape.
Gore nimi laba paa udinitade rupa
mada omalimi. Go page niaame ipa-
no ritalo peme rabu sosopene-na igu
apetaboa ipa pupubeade-rupa mada
palia.
7 Nimina tore go su autea. Kone
popo Gote nipuna gisa-pulu kone
wasupare Gote nipu piri-para wala
palia.
8 Makuae aame nipumi oyae luabu
waru yaeda dia loare ogeda page
naia ta.

Go Bukuna Agaa Lo Madiayae

9 Makuae aa nipu epe koneme
rulatabisa-pulu onaa luabu go epe
kone mogealia. Nipumi ora agaa ria-
para saa-agaa page rumawa epere
luabu buku-para mea tu isa.
10 Onaana anepara pagoa redeme
omalimi loa buku-para popena sa.
Goa pua ora agaa riaa uni mada
polabaina loa tu isa.
11 Go makuae aanuna agaa-re
rigi eke waru aayade-rupa mada.
Gore mena pulubaene maredepo
yaemade-rupa mada. Makuae aame
go agaa buku-para mea kiritaawa tu
saliare go agaa ora adaalupu suaalia.
Gore nili tema rabu ripinaya-de rupa
mada. Gote-re niaana surube aa
pulu nipumi go agaa niaa luabu
lagiala.
12 Nina naaki neme yae meda
lagiano. Aanumi buku temere
go kogono ora diayape kogono-da
napeme. Neme go buku oroyalo
ado pirali raburi nena to yogaene
gi-palia. Goa palia-ga neme go gi-
madini kone-re waru adape.
13 Agaa luabu madiaaya neme
gupa talo pi. Niaa aanuna riri-nane
palimare go-rupa: Niaame Gote
padanemana rolo-para pirua nipuna
pora ia-rupa luabu ratua pawa epe-
rupa piramina.
14 Niaana puaema oyae luabu
madaa Gote-me niaa adialia. Gore
niaame kudiripi kone page wae kone
page ima pupitagi oyae luabu pema
yae mada niaa koso madaa Gote-me
adialia.

Matyu
Ripia Agaa

Gote-na Epe Agaa Matyu-mi tisa agaare buk maalapuna riri-nane go ia-daa. Go agaamere Yesu go su amaa ipisana re lapedepe ta. Aba riri-nanere Maria-me Yesu madisa-na agaa ia. Goa pua nipuna kogono paa-mama pua nipu pua omesa-rupa go ia-daa. Gore nipu omoa wala rekesa. Rekoa page ora lobaasa pua yaa-para aba napisa. Dia, nipuna ruru-repaa piri-para wala pua agaa lakeloa yaa-para orope pisa.

Buk Matyu-ri ripia Yesu madisade madaa tua wala Yesu baptais misa rabu Satan-me nipu ko tisa remaa rayo go buk madaa ia. Go page Yesumi epe agaa pamu lakeloa onaa maepeaasa-na remaa rayo go buk Matyu-para ia. Remaa medalomare Yesu Galili gimoa Jerusalem penaloa nimumi nipu tu maomaawa repena polopeana tisimide pare nipu mat-mat gimoa wala rekesa.

Gore ada yae meda Matyu-mi waatalo pisare gore gupa: Yesumi epa pisa kogono rayore: Gote-na agaa lakene aanumi simi yaade aunu-para Gote-me goa palua sade agaa-para Gote-na buk madaa ia agaanu Yesumi maoraa yaya lo lagea. Gote-me Israel onaa nimu raba meape aa meda raapalua sa yaade aare gore Yesu yaade lo go buk-mi lapaaya.

Robonu gupa adamina:

Maria-me madisa aa page nipuna akuanuna binu page go-para ia (1.1–2.23)
Jon-me onaa baptais mea sa (3.1-12)
Yesu baptais misa rabu Satan-me nipu ko tisa (3.13–4.11)
Yesu nipu Galili su pua kogono pisa (4.12–18.35)
Yesu Galili su gimoa nipu Jerusalem pua pisa (19.1–20.34)
Nipu Jersalem taun-para pua sarara padane pirisa (21.1–27.66)
Yesu tapa-para wala rekesa (28.1-20)

Yesu Krais-na akuanuna biri gupa maasimi
(Luk 3.23-38)

1 Go remaa madaare Yesu Krais-na akuanuna bi aba gupa teme. Aba rip-iare Yesuna akua Devit pirisa. Devit-na akua medare Abraham pirisa.

2 Abraham-re Aisak-na aaraa pirisa. Aisak-re Jekop-na aaraa pirisa. Jekop-re Juda-para nipuna amenu-para nimuna aaraa pirisa.

3 Juda-re Peres-para Sera lapona aaraa pirisa. Nipuna amare Tamar pirisa. Peres-re Hesron-na aaraa pirisa. Hesron-re Ram-na aaraa pirisa.

4 Ram-re Aminadap-na aaraa pirisa. Aminadap-re Nason-na aaraa pirisa. Nason-re Salmon-na aaraa pirisa.

5 Salmon-re Boas-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rehap.) Boas nipuri Obet-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rut.) Obet-re Jesi-na aaraa pirisa.

6 Jesi nipuri King Devit-na aaraa pirisa.

Devit-ri Solomon-na aaraa pirisa. Nipuna agiri abade Uria ona pirisa.

7 Solomon-re Rehoboam-na aaraa pirisa. Rehoboam-re Abiya-na aaraa pirisa. Abiya-re Asa-na aaraa pirisa.

8 Asa-re Jehosafat-na aaraa pirisa. Jehosafat-re Jehoram-na aaraa pirisa. Jehoram-re Usia-na aaraa pirisa.

9 Usia-re Jotam-na aaraa pirisa. Jotam-re Ahas-na aaraa pirisa. Ahas-re Hesekia-na aaraa pirisa.

10 Hesekia-re Manase-na aaraa pirisa. Manase-re Emon-na aaraa pirisa. Emon Josaia-na aaraa pirisa.

11 Josaia-re Jehoiakin-para nipuna amenu medaloma nimuna aaraa pirisa. Go raburi mo Israel onaanu nimu Babilon su-para kalabus ada mapataasimi.

12 Nimu Babilon su-para kal-
abus patisimi raburi akuanuna bi
gupa maasimi: Jehoiakin-re gore
Sealtiel-na aaraa pirisa. Sealtiel-re
Serubabel-na aaraa pirisa.
13 Serubabel-re Abiut-na aaraa
pirisa. Abiut-ri Eliakim-na aaraa
pirisa. Eliakim-ri Asor-na aaraa
pirisa.
14 Aso-re Sadok-na aaraa pirisa.
Sadok nipuri Akim-na aaraa pirisa.
Akim-ri Eliut-na aaraa pirisa.
15 Eliut-ri Eleasar-na aaraa pirisa.
Eleasar-re Matan-na aaraa pirisa.
Matan-re Jekop-na aaraa pirisa.
16 Jekop-re Josep-na aaraa pirisa.
Josep-re Maria-na aani pirisa.

Maria-re Yesuna agi pirisa. Yesu
nipuna biri Gote-na Mea Repae Aa
(Mesaia) maasimi.
17 Gore abare Abraham-na ruru go
pirisimi onaana epa-mama pua De-
vit madaare akuanuna ruru 14-pela
pirisimi. Abade Devit pirisa rabu
epa-mama puare nimu Babilon kal-
abus ada mapataasimi raburi akua-
nuna ruru 14-pela pirisimi. Gore ma-
pataasimi onaana epa-mama puare
Gote-na Mea Repae Aa madisa rabu
go madaare akuana ruru 14-pela pa
pirisimi.

Maria-me Yesu Krais madisa (Luk 2.1-7)

18 Yesu Krais nipu madisa-na re-
maare go-rupa: Nipuna agi Maria-re
aba Josep-na rumaainalo mada mis-
imi. Goa pisimi pare Josep nipumi
abi narumaasa rabu Maria-me nipu
madaa Holi Spirit-mi naaki padaa pa
maraasa.
19 Go ona nipuna polalo pi aare
Josep yapare nipu ora epe aa ya-pulu
nipumi Maria yala namapolaano
kone isa. Goa pisa-pulu nipumi
kudiri pi kone sua pawasi gimalua
kone isa.
20 Josep nipumi go kone pa nim-
inaaba pirina upaame Gote-na en-
sel meda adesa. Go ensel-me nipu-
para lalo: Josep nere Devit-na si.
Nena ona Maria meape paalame
naomape. Paga, mo robaa-para pia
naakiri Holi Spirit-mi mapiraariade.
21 Nipumi naaki madialia rabu
nipuna biri Yesu lape. Gore
nipumi onaa rayona wae yaenu mea
raakepe ruboa nimu epe-rupa raba
mua mapiraalia sa.
22 Gore Aa Mudu Gote-na agaa lak-
ene aa meda agaa lakesa-pulu go
oyae rayo apo-rupa ora pisa. Go agaa
lakene aame abade gupa sa:
23 Pagelepa, ona inumakua meda
aa raapu napatimi naaki padaa
pirua naaki meda madialia pare go
naaki nipuna biri Emanuel lamina
sa. Go bina re-re gupa: Gote-re niaa
raapu piruaaya.
24 Josep nipu u patua rekesa rabu
mo Aa Mudu-na ensel-me lakesa
agaa pagoa nipumi go ona nipuna
ore-rupa misa.
25 Pare nipuna oname naaki padaa
pa pirina nipu raapu u napatasipi.
Go naaki madisa rabu Josep-me bi
Yesu lo lakesa.

2

Kimisu aanumi Yesu adola ipisimi

1 Maria-me Yesu Betlehem adaare-
para madisa. Go suri Judia su
ru-nane aasa. Go naaki nipu
madisa raburi Herot nipu aa mudu
pirisa. Gore aba madinaloa uba
kedo madaa kone makuaae aanu
medaloma mo naare opa ipula-nane
pirua Jerusalem su-para ipisimi.
2 Epa opopaawa agaa gupa misimi:
Go kagaa naaki nipu Juda onaanuna
aa mudu pirape aare aa-para ma-
dia ya? Niaana su-para pirua nipu
madini su waala uba kedo adoa epa
amaa. Nipuna bi minasaatalo.
3 Gore aa mudu Herot-me go re-
maa pagoa pogolasaasa. Goa pua
Jerusalem su-para piri onaa rayo
kone adaapu isimi.
4 Goa pua Herot-me Gote-na miru
irae aa mudunu-para rekena agaa
maalape aanu-para makiritaasa.
Nimu kiritasimi rabu Herot-me agaa
gupa misa: Gote-na Mea Repae Aare
aapina su-para madia ya?

5 Gore nipu gupa lakesimi: Judia su
ru-nane Betlehem adaare-para ma-
diaaya simi. Gote-na agaa lakene
aame pepa madaa gupa tu isa-ga
pagape simi:
6 Nimi Betlehem adaare-para piri
onaanuri Juda su robo ru-nane pimi.
Gore Juda suna aa mudununa kone
madaa ora epe-rupa pimi. Goa pea-
ga nimina su-parare aa mudu meda
piralia. Go aamere nimi-para Israel
su-para piri onaanu-para surubalia.
7 Go tu isa agaa pagoare Herot
nipumi pawasi kaledoa mo naare
ipula-nane piri makuaae aanu ip-
ulupa lo lakesa. Goa pua go uba kedo
opapariaade diri aa-rabu yaalo agaa
misa.
8 Go agaa mua sana nipumi go
makuaae aanu Betlehem adaare-
para wala rapaawa agaa gupa
lakesa: Nimi puare puri paloa go
naaki waru asapula pulupa. Nimimi
aba adasaalimiri ni piri wala epa
lagialepape. Goa palimiri neme page
nipuna bi minasaata palua sa.
9 Mo aa muduna agaa aba pagoare
nimu pisimi. Go adoa ipisimi uba
kedo wala epa opoa puaa-mama
puare mo naaki madu saapiri ada
masaa madaa pua aasa.
10 Mo uba kedo wala adoare
nimuna pu robaa-para raaname ora
waru omesimi.
11 Nimu ru-nane pua odobaawa
simina mo naaki Maria agiaaya pua
adesimi. Go rabu nimumi su adoa
rumu koba pua mo naakina bi mi-
nasaasimi. Nimuna paus loboa
epe kaa pi oyae medaloma pa epa
kasimi. Nimumi abu pi gol aana-
me warini epe yae-para paura epe
kaa pi yaenu-para epe kaa pi wabola
nona piane yae medaloma page epa
kasimi.
12 Gore upaame Gote-me nimu
gupa lakesa-pulu nimu Herot piri
wala napisimina nimuna pora rado
meda mada pua nimuna ada wala
pisimi.

Josep nipuna ona naaki-para Isip su-para pisimi

13 Nimu aba penaaloa Gote-na
ensel-me ipua upaame Josep gupa
epa lakesa: Nena naaki agiaaya mea
pu no Isip su-para pogola pulupa. Ne
go su-para piraina wala orope go su
gimape yapi di epa lagialua. Abiare
Herot-me go naaki asapua tulalo pia.
14 Gore Josep go agaa pagoa sana
nipu ruma rumane rekoa nipuna
naaki agiaaya mo Isip su-para mea
pisa.
15 Josep nipu mo Isip su-para
pirina Herot omesa. Josep nipu
go su-para pisare Gote-na agaa
lakene aanu lakesa-pulu pa pisa.
Buk madaa Gote-na agaa lakene
aa nipumi gupa tisaa-ya: Nina
naaki Isip su-para pirisa pare neme
yaasude tu isaya.

Herot-me nogo naaki rayo tamina sa

16 Gore abade mo naare ipula-
nane piri aanumi Yesu madini su
Herot nalakeloa pogola pisimi-pulu
Herot-me nimu ratu yawesa. Herot
nipumi mo kimisu aanu-para agaa
misa rabu go aanumi mo uba kedo
opasade di lakesimi-pulu Herot-me
mo naaki madini di niminaawa tu
maomaatalo pisa. Go raburi nipumi
Betlehem su-para pirua maali laapo
abi napati naaki rayo tu maomaaina
sa.
17 Go kone madaare abade Gote-
na agaa lakene aa meda Jeremaia-
me abade saa agaame gupa lakesa:
18 Rama su adaare-parare agaa
meda pagoaeme. Go agaare nimu-
miri re lo pirua odome omoaeme.
Go rabu ona Resel-me nipuna nogo
naakinu madaa re loaaya. Go rabu
onaanumi go onaana pu robaa na-
makuma paeme. Dia-ga nipuna nogo
naaki omesimi-pulu nipu re lo piru-
aaya.

Josep nipuna ore raapu Isip su gimoa wala pisimi

19 Orope Herot aba omenaloa Aa
Mudu-na ensel medame Isip su-para
ipua Josep nipu upaame gupa epa
lakesa:

20 Ne rekoa nena naaki agiaaya
mea pu nimina su Israel su-para
wala pulupa. Mo naaki tulalo paade
aare aba omaade.
21 Gore Josep nipu rekoa nipuna
naaki agiya mea pua Israel su-para
wala pisimi.
22 Gore Arkelaus-me nipuna aaraa
Herot alopaawa nipu Judia suna aa
mudu pirisa. Gore Josep-me go re-
maa aba pagesa-pulu nipu go su-
para pope paalame omesa. Pare
Gote-me Josep upaame agaa gupa
epa lakesa. Go nimu Galili su ru-
nane wala pisimi.
23 Nipu pua Nasaret adaare-para
pua pirisimi. Gore abade Gote-na
agaa lakene aanumi ora agaa gupa
lo mapataasimi: Nipuri Nasaret su-
para piri aa simi.

3

Jon baptais-mi agaa lapedepe sa (Mat 1.2-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)

1 Jon Batais ipua sana Judia su
onaa napiri rina su-nane epa aawa
Gote-na agaa lakelo aasa.
2 Gore nipumi lalo: Gote-na Su-
rube Suri aba re-para go epea-ga
nimina pupitagi nape kone gimalepa
sa.
3 Abade Gote-na agaa lakene aa
Aisaia-me Jon madaa agaa gupa sa:
Aa medame onaa napiri su-para
aawa agaa gupa yaatea: Aa Mudu
nipuna poranu waru wari salepape.
Nipuna pamuape pora maredepo
yatepape sa.
4 Jon nipumi abade kamel menana
iri maraawa mena yoganeme warini
aako let-me rabuniaawa yamesa.
Goa puare nipumi mata-para alubi
aapa-para asapu no pirisa.
5 Go rabu mo Jerusalem su-para
Judia su rayo-para piri onaanumi ipa
Jordan repaa-para piri onaanu page
Jon nipu piri-para ipisimi.
6 Ipuare nimuna waeanu lapedepe
ne agaa lakesimi rabu Jon-me ipa
Jordan-para baptais kasa.
7 Yapare Jon nipumi Farisi aanu-
para Sadyusi aanu-para nimu
baptais minalo adesa. Goa pua
nipumi nimu gupa lakesa: Nimiri
wae paakame madini aanu pimi.
Aapimi nimi gupa lagia ya? Gote-na
orope ratu yawape konere nimimi
adobaawa piralimi. Go ratu yawe
konere nimimi madaa pogola palimi
ya?
8 Nimimi epe kogono pipape. Nim-
imi goa pua kone rulalimi-daare ora
kone rulae onaanu pitapape.
9 Nimina robaa-parare Abraham-
re niaana Aapa kone nasalepape.
Neme nimi lagialo: Go ia aana-re
Gote-me Abraham-na sinu mada ma-
aulaalia.
10 Rai gaapiri repena re-para aba
apo ia-daa ini waru namadialiade
repenare pitaa poa repena sulaa-
para mea iralia.
11 Nemere nimi kone perekealim-
inalo pa amaa baptais gialo. Pare
orope epaliade aa medamere Holi
Spirit-na purimi repena sulaa nona
piane yae raapu baptais gialia. Niri
raba mi aa ya-pulu neme go aa-na
aariti esepea kege radepetalo palua
pare mada dia.
12 Nipuna lama saapia nipuna kimi
ripinua aaya. Goa pua mo wit-
na ini raapu ripu raloa go epe in-
inu agu mua nipuna kiritape ada-
para sulalo palia. Gore wae ripuri
aipapulu nauduni repena sulaa-para
mea iralia rabu pa roalia sa.

Jon-me Yesu baptais kasa (Mat 1.9-11; Luk 4.1-13)

13 Go raburi Yesu nipumi su Galili
gimoa ipa Jordan-nane ipisa. Nipu
Jon piri pua Jon-me baptais kanalo
pisa.
14 Goa pisa pare Jon-me Yesu gupa
lakesa: Neme ni baptais gialiri epe
ta-ga akeane neme baptais gialua
pae?
15 Gore Yesumi nipu agaa gupa
abusa: Palaina abiare neme toade-
a pape. Niaame goa palimi-daare
Gote-me pamina ta rayo palima. Goa
sa-pulu Jon-me nipuna agaa ratisa.
16 Yesu nipu baptais aba mua
aipapulu nipumi ipa Jordan gimoa so

repaa-nane ipisa. Goa pua Yesumi gupa adesa: Yaa-para pora gaape lobesa rabu Gote-na Holi Spirit yaa puluma nona piane biyaa ipua nipu madaa epaa pirisa.
17 Go rabu agaa meda yaa-para gupa laniaasa: Gore nina si-ga neme nipu madaa ora pedo waru pisa.

4

Satan-me Yesuna kone adolalo ko tisa
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

1 Go raburi Holi Spirit-mi Yesu nipu onaa napiri su-para mea pisa. Go rabu Satan-me nipu kone adolalo ko tisa.
2 Yesu nipu raa-para yapi 40-pela pirua eta nanisa-pulu reame omesa.
3 Go rabu Satan-me ipua sana Yesu-para goa sa: Nere ora Gote-na Si yaliare neme te rabu go aana-me bret aunialoa mea na sa.
4 Go raburi Yesu nipumi agaa gupa lakesa: Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Onaanumi bret agu noa epe-rupa napirualimi pare Gote-na lagi agaa rayo waru pagoare oro yaalo epe-rupa pitimi sa.
5 Go raburi Satan-me Yesu nipu wala so epe Jerusalem siti-para lamua pisa. Gore nipu ora so lotu adaa masaa madaa lamu pua goa lakesa:
6 Nere ora Gote-na Si yalia-daare gore ne go lotu ada masaana aawa su amaa epa pogolape. Gore Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Gote-me ne madaa nipuna ensel-nu lakeloa rip-inaatepa tea rabu ne waru suruboa kimi ripinaabalimi. Goa pea-ga pogolali-daare aana-me page nena aa mada natalia sa.
7 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gote-na agaa i buk madaare agaa meda gupa ia: Neme nena Mudu Gote-re kone adolalo nakotape ta.
8 Satan-me Yesu wala mea puare ora so pore medana eke madaa pua aaware su rayona i yaenu Yesu wal-abesa.
9 Gore nipumi Yesu gupa lakesa: Neme ni madaa rumu koba pua nina bi minasaali-daare go su amaa ia yae rayo ne gialua sa.
10 Go rabu Yesumi nipu goa lakesa: Satan nere pane pu. Gote-na buk-mi agaa gupa ta: Nena Mudu Gote padane pia-ga nipu padanena bi minasaawa nipu padanena kogono pape.
11 Go raburi Satan-me Yesu nipu gimenaloa Gote-na ensel-numi nipu raba mula ipisimi.

Yesumi Galili su-para kogono rip-ima pisa
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

12 Yesumi Jon kalabus ada ma-pataarimi remaa pagesa-pulu nipu Galili su-para pisa.
13 Gore nipu Nasaret su-para napirisa pare Kaperneam su-para pua pirisa. Kaperneam suri ipa Galili ini repaa-para aasa. Go Kaperneam adaare-re Sebulun-para Naptali su lapona robo rikiraana aasa.
14 Gore aba Gote-na agaa lakene aa meda Aisaia-me laama ipisa agaa ratua pa amaa ipisa.
15 Sebulun su-para Naptali su lapo-para piri onaanuri nimina su lapona porare mo ipa repaa-nane pua ipa Jordan-na mone pane aina. Go su laapo-parare ora Galili su robo ru-nane aasa pare ruru rado onaa adaapu pirisimi.
16 Go su ribaane-para pirisimi on-aanu nimumi epe adaa paa adalimi. Onaa rayore omape su ribaane-para piri onaanu nimi pimi-para paa ora epalia.
17 Go raburi Yesumi nipuna epe agaa ripima lakesa: Gote-na Su-rube Su ora re-para go ipula-ga nimimi wae kone gimoa lo robaa perekealepape sa.

Yesumi aa maala ni rata mea ip-ulupa sa
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Yesu nipu ipa Galili ini repaa-nane pamuala aasa rabu nipumi ameaya lapo adesa. Go ameaya la-pore Saimon Pita-para ame Andru

lapome ena meape kogono pua agona pa amaa pisipi.

19 Gore Yesu nipumi lalo: Nipiri ni raapu baina. Go ena meapena-rupa nipimi onaa mealipinalo mogealuaga ipulupa sa.

20 Gore nipu lapome aipapulu mo ena agona gimoa nipu raapu pisipi.

21 Nipumi wala ogesi-daa pua ameaya lapo meda adesa. Nipu lapore Sebedi-na si Jems-para Jon ameaya pirisipi. Nipuna aaraa Sebedi raapu ipunu madaa pirua nimuna ena agona rabu lala pirisipi. Yesumi nipu lapo ipulupa sa.

22 Gore nipuna Aapa page mo ipunu page gimoa Yesu rata mea pisipi.

Yesumi onaa adaapu waru raba misa
(Luk 6.17-19)

23 Nipu Galili su rayona pora pamula pisa. Goa puare nipumi Juda aanuna lotu adanu-para onaanu Gote-na surube suna agaa pamu mogeasa. Gore nipumi Gote-na Surube Su madaa epe agaa pamu lakeloa sana mo onaanu nimuna yaina rado rado maperekeaawa nimuna yogane maepeaasa.

24 Goa pisa-pulu nipuna bi so Siria su robo rayona piri onaanumi pago kiritisimi. Go onaanumi pago kiritaawa nimuna yaina rado rado-para radaame ome onaa page mea ria ipisimi. Nimuna yainare wae remo nimu madaa pirua maeya ne onaanu page pirua uni rayo oma pae page nimu mea ipisimi. Yesu nipumi nimu rayo maperekeaa kiritisa.

25 Go rabu ora onaa adaapumi Yesu rata mea pisimi. Nimuna suri Galili-para adaare Dikapolis-para Jerusalem su-para Judia su robo ru-nanepara ipa Jordan-na mone pane piri onaanu-para ora rayore agaa pagoa rata mea pisimi.

5

Yesumi rudu madaa aawa agaa mo onaa lakesa
(Luk 6.20-23)

1 Yesu nipumi mogo onaa adaapu adoa nipu so rudu madaa opasaawa pua pirisa. Go rabu nipuna disaipel onaanu padane-para epa pirisimi.

2 Go rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa:

3 Nimi rayona robaa-para epe kone mulalo pirua niminaalimidaare raana omo piralimina. Gote-na Surube Su nimimi ora mealimina.

4 Nimi rayome re lo pi-daare pedo pu piramina. Gore Gote-me nimina robaa-para kuma mapainaalo goa palimina.

5 Nimi rayome nimina bi rabuaniaalimiri gore pedo pu piramina. Gore nimiri Gote-me su rayo gialia.

6 Nimi rayome Gote-na epe kone padane mulalo palimi-daare nimiri Gote-me eta rulatabenalo gialia. Goa pea-ga nimi pedo pu piralimina.

7 Nimi rayome onaanu odome omalimiri pedo pu piralimina. Gore nimi madaare Gote-me page odome omalia.

8 Nimi rayona robaa-para epeaaliare pedo pu piralepape. Nimimi Gote mada adalimi.

9 Nimi rayome yada mapataalo palimi-daare Gote-me nimi ora naa onaanu tea.

10 Nimi rayome Gote-na pora kurua kedaa rialimi-daare pedo pu piralimina. Nimiri Gote-na Surube Su adalimi.

11 Gore nimimi naa ruru piritalo rata mea epalimide rabu nimumi adoa nimi-para ero agaa lo wae kedaa pi kone sua yaa agaa medaloma teme-daare nimimi pa raaname omalepape.

12 Nimina kone-para page raana waru omoa pedo waru palimina. Goa pea-ga nimi so yaa-para i yoto epe adaapu gialia. Go wae konere nimumi aba Gote-na agaa lakene aanu riri-nane aba mea kasimi.

Nimiri aipa-para paa laapo-rupa pimi
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)

13 Nimi kone rulae onaanuri go su amaa piri onaanuna rikiraane aipa-rupa pimi. Goa pea pare mogo aipa-na rede aba dia yaliare gore niaame ake palima rabu aipa wala ma-rede palima ya? Go piane aipare nipuna rede napea-pulu onaanumi mea ruboa nipuna aame rabuaatal-imi.
14 Nimiri go su amaa piri on-aanuna paa-rupa pimi. Goa pua adaare so rudu madaa waritimi rabu onaa rayome go adaarena paa waru ademe.
15 Go page onaanumiri lam meda ewoa baket rolo-para nasalimi. Dia, pare ora ada-para mudialimi gomere ada ru-nane piri onaa rayo paa epe-rupa mealimi.
16 Goa pea-ga nimina epe paame pa onaanuna ini agaa madaa roalia-daare nimumi nimina epe palimide kogono adoa nimina Aapana bi mi-nasaalimi.

Yesumi rekena agaa madaa agaa lakesa

17 Nimimiri neme Gote-na agaa lakene aanuna agaa-para rekena agaa-para gimaliminalo ipisude kone nasalepape. Dia, neme go yaenu mea rubolalo naipisu pare apo rekena agaana re waatalo ipisu.
18 Neme ora nimi lagialo: Go su yaa lapo ora dia yaliade rabu page Gote-na rekena agaana oge tu saabae pepasinu page alupalia. Go rekena agaare ora pa saabaina Gote-me oyae rayo kiritalia.
19 Goa pea-ga onaa medalomame go rekena agaare oge agaa meda kone sua onaanumi gimalimi-daare mogo rekena agaa ogeme-ga Gote-na Surube Su-para nimu page oge onaanu mapiraalia. Pare onaa rayome mo rekena agaa waru pagoa onaa medaloma pagenalo mogealimi-daare gore so Gote-na Surube Su-para page bi adaape salia.
20 Neme nimi lagialo: Gore nim-imi Gote-na agaa pagoa nimina epe koneme kogono palimiri mo rekena agaa tisaanu-para mo Farisi aanu-para nimuna kogono maoge yalimi. Goa napalimiri nimimi Gote-na Su-rube Su madaa na-adalimi.

Ratu yawe kone
(Luk 12.57-59)

21 Niaana akuanumi abade pages-imi yaade agaare gupa pagesimi: Aa meda natu maomape tade. Pare aa meda tu maomaliri koso pagape aa piri-para mea palimi.
22 Pare neme abia nimi lagialo: Aa medame nipuna ame-para ratu yawaliare nipu koso pagape aa piri-para mea palimi. Go page aa medame nipuna ame-para agaa wae tea-daare kaunsil piri-para koso talo lamua palimi. Gore aa medame ame-para ne ora maeya ne aa yana tea-daare nipu mo wae repena sulaa-para mea lo palia.
23 Goa puare neme Gote-para ora pi lape eta mea yawo sua aana reke alta madaa mea epali rabu neme nena ameme ne madaa wae kone inare go kone aba maepeaape:
24 Gore nena mo rialide ofa mo aana alta madaa pa yawo sape. Goa pua nena ame piri wala pua mode agaa wae wala pua maredepo yatepape. Go agaa aba wari kiritu-are orope Gote mo eta mea pua ora pi ta paina.
25 Gore aa medame ne raapu koso loa agaa unini salia-daare pena pora-nia palipi rabu epe kone sua agaa maredepo yaawa pulupape. Goa napaliri go aame ne aipapulu koso pagape aa piri-para mea palia. Goa puare mo aame ne plisman-nu mea katea. Goa puare nimumi ne mea pua kalabus ada mapataalia.
26 Neme ora ne lagialo: Nena koso kabape mone rayo mada na-abulu kiritaliri gore neme mo kalabus ada mada nagimali.

Ona paake aa paake neme-na agaa

27 Yesumi goa sa nimimi go agaare
aba pagesimide sa: Neme ona paake
nayolape. Neme aa paake naru-
maape temede sa.
28 Go agaa aba pagesimide pare
neme nimi wala gupa lagialo: Gore
aa medame ona meda adalia pare
nipumi go ona paake lamualua kone
salia-daare go konemere mo ona aba
paake yota.
29 Go pea-ga nena ini popo ki-
naneme wae yaenu adoa pulalo
paliare neme go ini rasua rubape.
Goa pua nena ini padane rasu rubali
rabu nena to yogane rayo wae su-
para namea lopalia.
30 Go page nena popo ki-naneme
ne wae yae mulalo paliare go kiri
kepe rubape. Goa pua nena ki
padane aaware nena to yogane rayo
su wae-para namea lopalia.

Ona rasapena agaa
(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

31 Yesumi wala goa sa: Abade go
agaa madaare akuanumi gupa simi:
Aa medame nipuna ore gimalia-
daare nipumi ona rugulape pepa
meda ore kalape simi.
32 Goa simide pare neme nimi la-
gialo: Aa rayome ona nagimalepape.
Go ona paake rumea loa pa amaa
nagimalepape. Goa pea pare neme
agaa loa ona nagimape. Gimaliare
ne page repaayana pora rugiti.
Go page pa aa medame gimi ona
rumaalia-daare neme page ona
paake yone aa piralia. Goa pua
repaaya maoyaali.

Ora yaa madaa makuaa ne agaa

33 Yesumi agaa meda ora mone
yola moneaawa gupa sa: Agaa
medare abana akuanumi gupa simi-
daa aba pagemede agaare gupa:
Nimi yaa madaa makuaa agaa meda
Gote-na ini agaa madaa talo palimi-
daare go agaa madaa kone waru sua
pipape simi.
34 Goa simi pare neme nimi lagialo:
Nimimi yaa madaa makuaa pi nat-
apape. Yaa madaare Gote nipuna
pirape reke yaade. Go pea-daa yaa
madaa makuaa loa nimina agaa puri
namapalaatepape.
35 Go page nimimi yaa madaa
makuaa agaa meda go suna bimi
puri namapalaatepape. Dia, go suri
Gote nipuna aa lopae su yaade. Go
page nimimi Jerusalem sumiri su
yaa lapo makuaa agaa meda nat-
apape. Dia, Jerusalem sumiri Aa
Mudumi mea wasade su yaade.
36 Gore nimimi nimina aalu iri
wala yaako pi kobere-daa mada
namea ma-alimi-pulu nimina aalu
madaa yaa madaa makuaa agaa
page natepape.
37 Gore nimimi agaa teme rabu e-
para dia lapo agaa agu tapape. Agaa
mariripu temere Satan-me malaaya.

Waea palimide na-abutapape
(Luk 6.29-30)

38 Nimimi agaa abade gupa pages-
imide: Aa meda nena ini apemina-
liare nipuna ini page apeminape. Aa
medame nena agaa kimi oda taliare
nipuna agaa page abuloa oda tape
simide.
39 Goa simi pare neme nimi lagialo:
Aa medame nimi-para waea paliade
raburi nipu ratu nayawalepape.
Dia, pare aa medame nena peae ki
paarame rola taliare gore perekea
tua peae meda-nane rola tina
waalape.
40 Gupa wala aa medame nena
mamina mua ne koso madaa adi-
talo paliare gore nena mamina meda
page nipu wala kalape.
41 Gore bali medame nipuna oy-
aenu su ogesi-daa adaalu-para mea
ria tea-daare gore neme wala ogesi-
daa su rado meda adaalu nona
piane-para page mea riape.
42 Go page aa medame ne-para
oyae gi tea-daare neme nipu kalape.
Gore aa medame ne-para yoto meda
gi tea-daare neme masaa nariaalape.

Yesumi lalo: iaa raapu epe kone sape
(Luk 6.27-28; 6.32-36)

43 Yesumi agaa meda wala gupa
sa: Akuanumi abade simide agaa

gupa simi: Nimina adami onaa-para epe pedo pi kone salepape. Nimina iaanu-para wae kone salepape simi.
44 Goa simi pare neme nimi lagialo: Nimina iaanu-para epe pedo pi kone waru salepape. Goa page nimi-para waea palimiri go wae kone mea rubainalo Gote yaaloa beten tapape.
45 Goa palimiri nimiri so yaa-para pia Aapana onaanu piralimi. Gote-me onaa wae epe lapo rata madaa naare apo marasaana-daa. Go page nipumi yai page aa wae epe lapo rata madaa apo epena sana-daa.
46 Go pea-ga mo onaa medalo-mame nimi raana omalimide madaa nimu raana omalimiri go madaare epe yoto mealimina? Dia, mo takis meape aanumi page goa peme.
47 Go page nimina amenu-para abi patalepape temere mo onare akea teme pae? Gore baptais abi nami pa pimi onaame page goa peme.
48 Gore nimi ora waru epe-rupa piralepape. Nimina Aapa so yaa-para epe-rupa pia-rupa nimi page epe-rupa mapiraalia.

6

Onaa meda raba meapena agaa

1 Yesumi goa sa: Nimimi waru adalepape. Nimimi lotu kogono pulalo peme rabu onaanumi nimi adena kone sua napipape. Nimimi niaana epe kogonore onaame adena kone salimiri nimina so yaa-para piri Aapame nimina epe yoto meda na-abutea.
2 Go page nimimi naraame ome onaanu nimu oyaeyae raba mu kate-mere gore nimimi penaame go yae mealepa loa yalaari napulupape. Goa palimiri nimimi yaa agaa ne onaanuna kone padane mogeaaeme. Nimuri lotu ada-para mo pora-nia page pamua oyae kateme. Gore mo pi onaanumiri nina bi padane minasaaina kone imi. Nina agaa pagalepa. Goa pemere nimuna yoto oyaenu aba penaame go muaeme-daa.
3 Pare nimimi mo onaa naraanu raba mulalo palimiri oraa ki-naneme palide-a podo ki-naneme namakuaaina lape. Nena adami aa page agaa napagena lape.
4 Dia, pare kudiri pi kone sua epe bi mulalo kogono pipape. Goa palimiri nimina Aapamere nimina epe kudiri pi kogono adoa nimi epe yotome abutea.

Beten lape kone (Luk 11.2-4)

5 Yesumi agaa meda gupa sa: Nim-imi beten temede raburi yaa agaa ne onaa-rupa natapape. Nimimi lotu ada ru-nane aawa beten tapape. Go page nimumi adaa pora aane-nane page onaanumi niaa adena kone sua beten natapape. Goa pea-ga nina agaa pagalepa. Gote-me nimuna yoto oyaenuri aba kasa.
6 Go yapare nimi beten ripima talo palimide raburi nimina ada rum-para pua pora poa nimi na-ademe Aapa madaa beten tapape. Goa puare nimina Aapame apo epe kale-doa teme beten adoa nipumi nimi-para page abutea.
7 Go page nimimi beten temede raburi pa agaa meda yoloa nane gimalepape. Mo baptais nami on-aanumi beten lo yoloa adaapu teme rabu waru pagalia kone imi. Go-rupa natapape.
8 Nimi nimuna kone naratalepape. Dia, nimimi beten talo koneme aba managolaeme raburi nimina Aapa Gote-me nimi madaa rudu ta oyae rayo aba adoa makuaaya.
9 Gore nimimi beten gupa tapape:

Niaana Aapa, nere yaa-para pi.
Nena biri oro yaalo epe-rupa ina.
10 Nena Surube Su epena.
Nena konemere so yaa-para peme-rupa su amaa niaame page goa palima.
11 Abia go yapi padane madaare neme niaana eta rumaaina.
12 Neme niaana wae yaenu mea rubaina-ga niaame page wae

kone saapi onaanuna kone
mea rubalima.
13 Neme niaare wae kedaa pi yaeme
ko nataina pare Satan-me niaa
natinalo surubape.
14 Pagalepa. Nimimi onaa medalo-
mana wae yaenu mea raakepe rubal-
imiri gore nimina so yaa-para pia Aa-
pame nimina wae yaenu page mea
rubalia.
15 Pare nimimi pa onaa medalo-
mana wae yaenu namea raakepe
rubalimiri nimina Aapa nipumi page
nimina wae yaenu mada namea
rubalia.

Yesumi eta niti pape madaa agaa sa

16 Yesumi agaa meda wala gupa sa:
Nimimi lotu kone sua eta gimalimi
rabu yaa agaa ne onaa-rupa napi-
pape. Nimuna ini agaa-para roke pi-
ralimina. Goa pua nimi reame ome
onaa kone inalo peme. Pagalepa.
Nimuna yoto oyaere aba muaeme.
17 Pare nimimi nape yae madaa
niti pua gimalimi rabu nimina aalu-
para wel mea puare nimina ini agaa-
para waswas talepape.
18 Goa palimi raburi nimimi eta gi-
malimi onaanumi mada namakuaal-
imi. Nimumi mada na-adalimi pare
nimina na-adape Aapame apo kudiri
pu i epe konere nipumi mada adalia.
Goa puare nena epe yoto mada
abutea.

Epe oyaeyae mea makiritaaina agaa
(Luk 12.33-34)

19 Nimimi epe yaenu go su amaa
nakirita salepape. Go su amaare
go epe yaere daalinumi noa pa ra-
mualia. Go su-para page paake ne
aanumi kepo aguloa meme.
20 Nimina epe yaenu rayore go
su amaa nakirita salepape pare go
yaenu so yaa-para kirita salepape.
So yaa-parare daalinumi nano mada
naramualia. Goa pua paake ne
aanumi page so yaa-para yaere
namealimi-ga so yaa-para oyae epe-
rupa pa saabalia.
21 Gore epe yae kirita sali-parare
nena kone page go-para pa saabalia.

Iniri tona paa
(Luk 11.34-46)

22 Niaana iniri niaana tona lam
paa-rupa roaaya. Ini epeaaliare gore
nena to rayo page epeaalia.
23 Pare ini o yaliare gore nena to
rayo-para ribaa yoa o yalia. Goa
pea rabu nena robaa-para roalia
paa wala udinalia. Goa pua nena
yogane-para ribaa yoa ne ora maoy-
aalia.

Aa padaneme surube aa laapona kogono mada napalia
(Luk 16.13)

24 Bosboi laapona kogonore aa
padaneme mada napalia. Goa palia
raburi aa meda madaare epe kone
sua aa meda madaare wae kone sua
aalia. Goa pea-ga aa padane madaa
ora raaname omoa aa meda-parare
nipu ratu yawalia. Go page nimimi
Gote-na kogono pala mone kogono
pala mada napalimi.

Epaame omoa kone adaapu meme
(Luk 12.22-31)

25 Yesumi agaa meda wala gupa sa:
Neme nimi lagialo: Niaa epe-rupa
piramina kone adaapu nasalepape.
Gore niaame ipa eta lapo ake nal-
ima pae lo niaana yogane madaa
ake maraalima pae loa kone adaapu
nasalepape. Gore epe-rupa pirape
konemere pa nape eta kone rabuani-
aaya. Go page yoganeme pa mamina
maraape kone rabuaniaaya.
26 Nimimi so biyaa pameme yaanu
adalepape. Nimuna nape repena
ini maapu napoa nimuna etare ada-
para nakirita peme. Goa napeme
pare nimina so yaa-para pia Aapame
nimu eta kata. Pare Aapame nimi
madaa ia koneme go yaanu rabuni-
aaya.
27 Nimimi go su amaa i yae madaa
kone adaapu salimiri go konemere
nimina pirape maali ogesi-daa
adaalu mada namayola salia.

28 Goa pea-ga nimina konere
akeane mamina oyae madaa pe-
naateme? Nimimi oge repena ini
so amaa-nane opena adalepape.
Gore nipu opea rabu nipumi kogono
napua mamina page nawarita.
29 Goa pea pare neme nimi la-
gialo: Abadere King Solomon nipuna
pepena mamina epe epe yae agu
yamesa rabu mo plaua ini madaa
pea-rupa nipumi pepena go-rupa
pisa pare plaua-me nipuna pepena
rabuniaaya.
30 Abia e-para ripu puti ia pare
ekeraare wala tua repena sulaa-para
iralimi. Pa ripumiri Gote-me pa suna
pepena paaya. Goa pea nimi on-
aanuri ni madaa kone ogepusi ru-
laeme. Nimina Gote-me nimi page
waru surubalia.
31 Goa pea-ga nimimi kone adaapu
gupa nasalepape: Niaame eta ipa
lapore ake nalima palo mamina ake
maraalima palo kone nasalepape.
32 Go kone rayore su amaa kone
narula pa piri onaanumi nimuna
meape kone yaade. Pare nimina so
yaa-para pia Aapa nipumi nimi adoa
oyae gialia.
33 Go kone nasalepape pare kone
pereke sua Gote-na Surube Su
madaa page nipuna pape kogono
page go lapo madaa kone aba
saapiralepape. Goa palimi-daare
nipumi oyae radonu page mada nimi
gialia.
34 Goa pea-ga ekeraa-nane akea
palua pae kone nasalepape. Dia,
ekeraa-nane pape kone sape yaenu
pa epalia. Gore yapi meda madaa
kedaa pa nariaalepape. Gore pa
kedaanu ya-pulu nipuna pa epalia.

7

Koso lape agaa (Luk 6.37-38; 6.41-42)

1 Yesumi agaa meda wala gupa
sa: Nimimi onaa medaloma pa amaa
namariaawa koso laawa namea ru-
maatepape sa. Goa pua Gote-me
nimi page go-rupa mada mea ru-
maalia.
2 Nimimi onaa meda pa amaa
mariaawa koso teme-daare gore
Gote-me nimi madaa goa padane-
rupa abutea. Nimimi go-rupa
rumaalua kone salemede-rupa go
rumaape kone madaa-ga Gote-me
nimi padane-rupa abutea.
3 Gore nimina amena ini-para oge
ini mare aba adema teme. Goa pea
pare nimina ini-para i repena rekene
na-ademe.
4 Gore nimina ini-para repena
rekene nona piane wala ia-ga akeane
gupa teme: Naa ame, nena ini-para
ia oge ini mare mea rubano teme.
5 Go aa nere yaa agaa ne aa
yaade. Aba ripiare nena ini-para
ia repena rekene mea rubape. Goa
pua oropere inimini waru pua nena
amena ini-para aaya loma epe-rupa
mada rasamina.
6 Nimimi Gote-na yaere yananu
nakatapape. Goa puare wala ni-
mumi kaulataboa ne nolalo palia. Go
page nimi kulubunu epe epe yaenu
menana maa-nane namudiatepape.
Goa puare nimimi mogo epe ku-
lubunu rugulabebe palimi.

Beten loa agaa meamina (Luk 11.9-13)

7 Yesumi goa sa: Nimimi Gote-
para beten teme-daare nipumi mada
gialia. Nimimi oyae asapalimiri
nimimi mada adasaalimi. Nimimi
pora gaape pua tata palimiri Gote-
me nimi-para pora gaape mada lob-
alia.
8 Onaa rayome Gote-para beten
temere gore nimumi oyaenu mada
mealimi. Onaa rayome oyaenu
asapalimi-daare mada ada salimi.
Gore aame pora gaape talia-daare
Gote-me pora mada lobalia.
9 Gore nimina naakinumi Aapa
yaaloa bret meda gi tea-daare
nipumi aana meda mea katea ya?
Dia.
10 Go page mo naakimi Aapa
yaaloa ena page meda gi tea raburi
wae paaka meda katea ya? Go page
mada nakata.

11 Goa pea-ga nimi aanumi nimina naaki nogonu epe yaenu pa kateme-ga nimina so yaa-para pia Aapamere nipu madaa beten temedaare nipumi epe oyae page pa mea gialia-ga beten loa agaa mealepape.
12 Pa onaanumi epe kone mua ni padane goa meda pina kone satemade-rupare neme page goa pape. Gore apo kone madaare Moses-na rekena agaa-para Gote-na agaa lakene aana agaa rayo go-para ia.

Nimiri oge pora gaape-para ora pulupape
(Luk 13.24)

13 Yesumi agaa gupa sa: Nimiri oge pora gaape-para ora pua puaa odobatepape sa. Pora medare mo wae su-para pope pora gaape adaape mada lobapa ia. Onaa adaapuri go pora-para polalo peme.
14 Goa pea pare oro yaalo kagaa pirape pora gaapere ora ogesi yapulu kalai waru palimi. Goa pea onaa padane padane laatapumi go pora-para mada palimi.

Pa repenana ini madialia waru adalepape
(Luk 6.43-44; 13.25-27)

15 Yesumi agaa meda gupa sa: Gote-na bi madaa yaa agaa ne aanuri waru adalepape. Nimi piri-para epalimi rabu nimumi epe sipsip menana yogane aako yameme pare nimuna robaa-para raa yana maeyae-na kone sua nimi nolalo peme.
16 Go yaa agaa ne aanu epalimi rabu nimumi kogono palimi waru adoa niminaatepape. Repena etolo etolo aere epe repena wain-na ini mada namadialia. Go page repena fik-na epe iniri mo ripu wae pepo pi puti-para mada naratemade ora dia.
17 Goa pea-ga ipa waru piri repena rayo madaa ini epe-rupa madita. Pare wae kaapu ne repena rayo ini wae-rupa madita.
18 Epe repenamere repena ini waedaa mada namadialia. Go-rupa agu repena waeme epe repena ini meda namadialia.
19 Repena rayo ini epe-rupa namaditare poa repena sulaa-para mea iralia.
20 Goa pea-ga mo Gote-na bi madaa yaa agaa loa makirae aanumiri kogono peme rabu nimuna madialimi ini adalimina.
21 Gore onaa rayome ni-para Aa Mudu teme pare nimimi Gote-na Surube Su-para madaa na-adalimi. Dia, pare onaa rayome niaana aapa so yaa-para piana kone ratalimiri Gote-na Surube Su-para mada adalimi.
22 Apo yapi di epaliade rabu onaa adaapumi gupa teme: Aa Mudu, neme abade nena bi onaa lakelo epe agaa mogeasima teme. Nena bi lakeloa abade niaame onaana wae remonu mea ruboa napi kogono adaapu pasima teme.
23 Go raburi neme nimu-para gupa laketoa: Neme nimina ini-para waru na-adesude-ga nimiri wae onaanuga ni piri-para paneaatepa toa.

Ada pape kone lapo
(Luk 6.47-49)

24 Yesumi agaa meda gupa sa: Onaa rayome nina go agaa pago ratalimi-daare nimuna epe konere gupa imi: Aa medame ada pua aaname puri mapalaasa.
25 Goa puare yai ipisa raburi ipa roa rubisaawa puri pane po ripumi ipua go ada walu walu malaasa. Go pisa pare mo ada ora aaname puri waru mapalaawa pea-pulu mada narobesa.
26 Yapare onaa rayome nina agaa pagoa naratalimiri nimuna kone gupa imi: Go onaanuna konere ada pigi puri namapaalae pa mabaawa peme.
27 Goa puare yai ipua ipa roa rubisaawa puri pane po ripu page ipua mo ada epa marobaasa. Gore mo ada lopesa rabu ora e waru sa.
28 Yesumi go agaa lo kiritisa rabu pirisimi onaa rayome pogolasaasimi.
29 Gore nipumi agaa lakesa rabu nimuna rekena agaana tisaanu-rupa

nalakesa. Dia, pare nipumi puri pane aa-na agaa lakesa.

8

Yesumi yakimi ti aa medana yaina maepeaasa
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

1 Yesu so rudu gimoa kilipia ipisa pare onaa rayome wala nipu rata mea ipisimi.
2 Go rabu yakimi ti aa meda Yesu piri-para epa rumu koba pua pirua nipumi lalo: Aa Adaa, neme nina yaina mada maperekeaina kone salo sa.
3 Yesumi nipuna yogane madaa ki oraawa lalo: Goa palua-ga abi kaapuaina. Goa sa rabu aipapulu mo rere rayo kaapu yabesa.
4 Yesumi nipu-para lalo: Nere adoaape. Neme onaa medaloma nalakelape. Nena yoganere Gote-na miru irae aame adena pope. Goa puare Moses-me sa-rupa eta yawape. Goa pali raburi nena yainare aba go dia yanalo onaanumi mada adalimi.

Yesumi soldia aa muduna kogono naaki maepeaasa
(Luk 7.1-10)

5 Yesu nipu Kaperneam su-para pisa rabu soldia aanuna Aa Mudumi Yesu nipu-para agaame gupa ogesa:
6 Aa Adaa, nina kogono naakiri yaina omoa ada saabaaya. Nipuna uni rayo omapaawa radaa ora adaape pea.
7 Gore Yesumi lalo: Neme nipu maperekeaata palua.
8 Yapare mo soldia aanuna Aa Mudumi Yesu nipu agaa gupa lakesa: Aa Adaa, niri epe aa-daa dia-ga nere nina ada-para mada naepali. Goa pea-ga neme pa agaame te rabu nina naaki mada perekealia.
9 Ni page naa soldia aa mudunumi ni surubeme. Neme soldia aanu page surube. Goa pea-ga neme soldia aa padane-para ne pu tore nipu mada palia. Aa meda ne ipu to raburi gore nipu mada epalia. Gore mo nina kogono naaki-para go kogono pa tore gore nipumi mada palia.
10 Yesumi go agaa pagoa kone adaapu isa-pulu mo nipu raapu ipisimi onaanu-para gupa lakesa: Neme ora nimi lagialo. Israel supara aa gupa kone rulae aa meda abade page napirisa.
11 Gore agaa pagalepa: Onaa adaapu mo naare opala-nane page pabala-nane page epalimi. Gore nimumi Abraham-para Aisak-para Jekop-para so Gote-me Surube Supara pirua akuanu raapu eta no piralimi.
12 Goa palimi pare onaa medaloma so Gote-na Surube Su adolalo peme onaare nimu ribaaene-para wala mea ratu talia. Go-parare re waru loa nimuna abulu regepe no radaa nalimi.
13 Yesumi mo soldia aanuna aa mudu goa lakesa: Nere abi pu. Neme kone rulaye-pulu nena kone saerupa ora palia. Goa sa-pulu nipuna kogono naakiri ora go rabu-ga maepeaasa.

Yesumi Pita-na orena agi raba misa
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Yesu nipu Pita-na ada-para pua odobaawa Pita-na aayaa kekapu yaina omoa patae ina pua adesa.
15 Gore Yesumi nipuna ki mina misa rabu mo kekapu yaina aba aipapulu perekesa. Go rabu nipumi rekoare Yesuna eta iraasa.

Yesumi onaanu adaapu raba misa
(Mak 1.32-34; Luk 4.40-41)

16 Gore aebore onaa medalomame wae remo piri onaa Yesu piri-para mea ipisimi. Nipumi agaame loa go wae remo rayo raakepe rubisa. Goa pua nimuna yaina rayo page maepeaasa.
17 Go-rupa pisare abade Gote-me agaa meda Aisaia-na buk-para gupa sa: Nipumi niaana yaina rayore aba mea ruboa niaana yaina rado rado page maepeaasa.

Onaa medalomame Yesu rata mea polalo peme
(Luk 9.57-60)

18 Gore onaa adaapumi Yesu kutapu ma-aawasimi rabu nipumi lalo: Niaare ipa mone pane kenaa moneaawa baina sa.
19 Go rabu rekena agaana tisaa meda ipua sana Yesu goa epa lakesa: Tisaa, su rayona pamuali rabu ni ne raapu pamuapana.
20 Gore Yesumi nipu lakesa: Raa yana pati-parare su-para naaku ia. Yaanu page ada waritimi pare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nina kitu pirua patape ada dia yaade.
21 Goa sa rabu nipuna disaipel aa medame nipu goa lakesa: Aa Adaa, ora lae pare nina Aapa aba rogaata pono.
22 Pare Yesumi nipu goa lakesa: Gore ome onaanumi nimuna ome onaanu yago rogaalimi. Nere saana bana sa.

Yesumi adaa po ripu maloraasa
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Yesu nipu ipunu madaa pirua sana nipuna disaipel aanu nipu raapu pisimi.
24 Go rabu mo ipa adaape poripumi ipua ipunu maugitaalo pisa. Goa pisa pare Yesu nipu pa u patae isa.
25 Goa pisa rabu mo aanumi Yesu nipu pua marekaawa lalo: Aa Adaa, neme niaa raba mea. Niaare go ipa noa ugialema-daa simi.
26 Gore nipumi nimu lakesa: Akeane nimimi paala omeme ya? Nimiri naa agaa ogepusi robaa-para mua kone rulaeme. Gore nipu rekoa po ripu-para ipa lapo puri pane agaa lakesa. Go rabu po ripu loraawa ipa eto ogesi-daa napisa.
27 Go rabu nimumi pogolasaawa lalo: Go aare ake piane aa ya simi? Go ipa-para po ripu laapome nipuna agaa pagea simi.

Yesumi maeyae aa lapona wae remo mea ratu rubisa
(Mak 5.1-17; Luk 8.26-37)

28 Yesu nipu ipa mone pane pua mo Gerasa ruruna su-para opapasa. Go-parare wae remo pabo piri aa lapome matmat aana apedaa gimoa Yesu nipu piri-para ipisipi. Nipuri ora raa-para maeya ne aa lapo yapulu onaa rayo pala omoa go nipu ae pora-nia napamisimi.
29 Gore nipu lapome puri paloa gupa yaasipi: Nere Gote-na Si-ga neme niaa piri-parare ake pulalo epae? Gore goanu pape di abia diaga neme niaa radaa mea gulalo akolo epae pae simi?
30 Go rabu menanu adaapupe mopare aawa eta nala aasimi
31 Mo wae remome Yesu-para gupa ogesimi: Neme niaa ratu tulalo palidaare niaa mogo menanuna robaapara ratutape simi.
32 Gore Yesumi mo remo-para nimi pulupa sa-pulu nimumi mo aa lapo gimoa remo nimu mo menana robaa-para pua odobasimi. Go mena rayo aloma pua mo rata madaa lopoa ipa ini-para pua ipa noa omabasimi.
33 Go rabu mo mena surube aanu nimu pogola pisimi. Nimu adaarepara pua go remaa onaa rayo-para pua lakesimi. Lakesimi rabu mo wae remo pabo piri aa lapo madaa pianu rayo remaa pua simi.
34 Go rabu mo adaare-para piri onaa rayome Yesu nipu madaama ipisimi. Goa pua nimumi nipu epa adoa gupa lakesimi: Go su gimoa nena su rado-para pu simi.

9

Yesumi kiki aa uni oma pae aa meda maepeaasa
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Yesu nipu ipunu madaa pirua ipa mone pane pua nipu adaare medapara pua opapasa.
2 Go rabu yaina ome aa meda Yesu piri-para ria ipisimi. Goa pisimi pare nipuna uniri rayo oma paawa reke madaa saabaasa. Yesumi nipuna kone rulae adoa mo yaina ome aa goa lakesa: Go naaki, paala

naomape. Nena waeanu raakepe rubaato.
3 Gore rekena agaa tisaanu medalomame go agaa pagoa nimuna kone-para gupa isimi: Go aamere Gote-para ero ta, kone isimi.
4 Yesumi mo nimuna kone-para adokaru mua nimu-para lalo: Akeane nimina kone-para gupa saleme?
5 Akea pua kuma pi agaa toa ya? Nena wae yaenu mea rubano kedaa pia? Ne rekoa pora pu lano kedaa pia?
6 Pare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri go su amaa onaanuna pupitagi neme kone mea raakepe rubalua-ga puri adalimina. Goa pua nipumi mo uni oma pae aa-para lalo: Ne rekoa nena u pati yaenu mea ripinua nena ada-para pu sa.
7 Goa sa rabu nipu rekoa nipuna ada-para pisa.
8 Onaa rayome go adoa simina paalame omesimi. Gore Gote-me go piane pinalo puri kasa-pulu nimumi nipuna bi minasaasimi.

Yesumi Matyu yaasa
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

9 Yesu nipu go su gimoa pore pamisa rabu aa meda Matyu nipu mone takis mi ada-para pirina adesa. Goa pua Yesumi nipu-para lalo: Nere saana bana. Goa sa rabu nipu rekoa rata mea pisa.
10 Yesu go aa-na ada-para eta nala pirisa. Go rabu mone takis mi aanu-para naraa onaanu medaloma-para Yesu page nipuna disaipel aanu raapu pirua eta padane-para nisimi.
11 Goa pisimi rabu Farisi aa medalomame go kone adoa nipuna disaipel aanu lakesimi: Nimina tisaa mo takis mi aanu-para naraa onaanu raapu pia-ga akeane go-rupa eta no pira ya simi?
12 Yesu nipumi go agaa pagoa nipumi lalo: Yaina naome onaanu nimuri dokta piri-para pemede. Dia, yaina ome aanu nimu dokta piri-para peme.
13 Nimimi Gote nipuna buk-para lagisade agaa aba pua niminaatepa: Ofa sape kone madaare neme raana napea pare neme raba meape kone madaa pedo pi. Yesumi wala lalo: Neme ora epe onaanu agu raba mu-lalo naipisu. Dia, pare naraa onaanu page raba mulalo ipisu sa.

Eta nane yaa madaa makuaa loa gimimi kone
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

14 Go raburi Jon-na disaipel aanu Yesu piri-para ipua nimumi nipu-para lalo: Farisi aanu niaa page eta niti pua ado aema. Goa pema pare akeane nena disaipel aanumi eta pa nena te ya?
15 Gore Yesumi nimu goa lakesa: Ona rumaatalo pe aare nipuna ru-runu raapu pa piralia rabu nimuna kone-para kedaa napalia. Pare oropere go ona rumaatalo pea aare wala gimalia-ga go rabu mo nipuna rurunumi odome omoa eta nape madaa niti pua pa piralimi.
16 Aa medame kagaa mamina rugini nipuna abana mamina podopene-para narabutea. Dia, pare nipumi go-rupa rugulua rabutea-daare mo mamina wala mariripiaa-mama pua adaapu riripi tabalia.
17 Go page abana meme mena yogane-para aa medame kagaa ipa wain mada nanorialia. Goa pali-daare mo kagaa ipame meme mena yogane mariripiaawa mo ipa su amaa koyalia. Goa puare mo meme mena yogane page mapodopealia. Gore kagaa ipa wain-ri ora kagaa meme mena yogane-para no rial-imiri lapo rata epeaalia.

Yesumi aa muduna wane mae-peaawa nipuna mamina oraasa ona maepeaasa
(Mak 5.22-43; Luk 8.41-56)

18 Yesumi nimu-para go agaa pa pena lakelala aina aa mudu meda Yesu piri-para ipua rumu epa koba pua gupa sa: Nina nogore abia ora ini adupia pare neme epa ki sali rabu mada rekalia sa.

19 Goa sa rabu Yesu nipu mo aa
mudu raapu polalo pisa rabu nipuna
disaipel aanu page pisimi.
20 Pora-nia pisimi rabu ona
medare nipuna yaapi pupulae
yainare maali 12-pela patisa. Go
ona nipu Yesuna masaa-nane ipua
nipuna mamina aane-nane kimi
oraasa.
21 Go ona nipuna robaa-para kone
gupa isa: Neme nipuna mamina
madaa ki oraaluare nina yaina mada
dia yalia kone isa.
22 Goa puare Yesumi nipu wala
pereke tua adoa lalo: Go nogo. Neme
ni madaa kone rulaate-pulu nena
yaina abia madia yaato. Ora go rabu-
ga go yaina epeasa.
23 Gore Yesu nipu mo aa muduna
ada-para pua opapaasa. Go-parare
onaanumi emaa loa re adaa lo
pirisimi.
24 Gore Yesumi lalo: Nimi pane pi-
ralepa. Go nogore pa u patana. Ora
ini na-adupiana. Go rabu nimumi
nipu giri laasimi.
25 Mo onaa rayo pane pula pira
loare Yesu nipumi mo nogona ada
rum ru-nane pua ki mina mua nipu
marekaasa.
26 Goa pisa rabu go remaa su rayo-
para pago kiritisimi. Yesumi ini
rabuni aa lapo-para agaa maarea
aanu page pua maepeaasa.
27 Yesu nipu go ada gimoa pora
pamisa rabu ini rubu pi aa laapome
nipu rata mea ipua gupa yaasipi:
Nere Devit-na si-ga saa raba mea
sipi.
28 Gore Yesu ada ru-nane penaaloa
mo ini rubu pi aa lapo nipu piri-para
ipisipi rabu Yesumi nipu-para lalo:
Go kogono mada palua-ga nipimi ni
madaa kone rulalipi ya? Nipumi
lalo: E, Aa Adaa mada palipa sipi.
29 Goa sipi rabu Yesumi nipuna
ini kimi oraawa lalo: Nipimi ni
madaa kone rulaaripi-daare nipina
ini madaa epeaalia.
30 Goa puare nipuna ini wala epe
sa. Goa puare Yesumi nipu-para puri
pane agaa gupa lakesa: Nipimi waru
kudiri pipape. Onaa medaloma
nalaketapape.
31 Pare nipu gimoa pisa rabu go su
rayona Yesuna remaa pamisa.
32 Goa palaina onaa medalomame
agaa maare wae remo pabo piri aa
meda Yesu piri-para mea ipisimi.
33 Gore Yesumi mo wae remo mea
rakepeaasa rabu nipu laapome agaa
lopaasipi. Gore onaa rayome kone
adaapu sua gupa simi: Go Israel su-
para napi kogono go pamu pia-daa
simi.
34 Pare Farisi aanumi lalo: Wae
remonuna aa mudumi nipu puri
kanaloa go pia simi.

Yesumi onaanu odome omesa (Mat 4.23; Mak 1.39; Luk 4.44)

35 Yesu nipu su adaare rayo-nini
pamua sana nimuna lotu ada-para
agaa pamu mogeasa. Go rabu
nipumi Gote-na Surube Su madaa
epe agaame loa sana onaanuna
yainanu maperekeaasa.
36 Nipumi mo onaa rayo odome
omesa. Gore nimuna kone mabebola
tua wae-rupa pirisimi-pulu nipumi
odome omesa. Mo sipsip-nuna
punini aaraa napirisa rabu go on-
aanu kalae-rupa pirisimi.
37 Goa pisimi-pulu Yesumi nipuna
disaipel aanu lakesa: Eta adaapu mo
maapu-para poro aaya pare kogono
pape aanu adaapu napimi.
38 Goa pea-ga nimimi go maapuna
aaraa-para eta ini mea kirita sula
epena beten tapape sa.

10

Aposel kogono aanuna bi (Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)

1 Yesu nipuna aposel kogono aa
12-pela yaaloa nimu kogono pa-
pena puri mapalaasa. Gore nim-
imi wae remo rakepeaminalo yaina
rayo maperekeaaminalo onaa raba
minalo puri gialua sa.
2 Mo aa 12-pela nimuna biri gupa:
Saimon-re aba ripia Yesumi nipu
aba mapiraasa. Nipuna bi medare
Pita. Nipuna amere Andru page
mapiraasa. Goa pua Sebedi-na si

Jems-para nipuna ame Jon lapo page mapiraasa.
3 Gore Filip-para Bartolomyu lapo mapiraasa. Medalomare Tomas-para takis mi aa Matyu lapo mapiraasa. Goa pua Jems-re Alfius-na si Tadius lapo mapiraasa.
4 Goa pua Saimon Selot-para Judas Iskariot page mapiraasa. Go aamere pirua Yesu tapena kabereke misa.

Yesu mo aposel aa 12-pela kogono kasa
(Mak 6.7-13; Luk 9.1-5)

5 Yesu nipumi mo aposel kogono aa 12-pela agaa mana gupa lakesa: Nimi aa ruru radonu piri-para napulupape. Goa pua nimi Samaria adaare-para page napulupape.
6 Dia, pare nimiri Israel su-para piri onaanuri ora alupae sipsip-rupa pimi-ga nimu piri-para pulupape.
7 Nimimiri Gote-na Surube Su abia ora re-para epa ialo pua laketapape sa.
8 Nimimi yaina ome onaanu maepeaatepape. Ora ini adupini onaanu marekatapape. Mo yakimi ti onaanu maepeaatepape. Wae remo mea raakepe rubatepape. Gore nimimi go puri mealeme-pulu mo onaanuna yaina madaa yoto nami mada pa maepeaatepape sa.
9 Nimimi mone yo-para mone ini-para ora mone padane-para nimina oge nusi-para namadialepape.
10 Go page nimimi palimi rabu rokanu namadia pulupape. Go page alopape mamina meda-para aa ada-para pora pamuape rimaapu page namea pulupape. Dia-ga aame pa palimi-daare nimumi eta oyae mada gialimi.
11 Gore nimi adaare page su rado-para palimiri nimimi aba waru adalepape. Nimimi epe amenu medaloma aba waru adoa go aa raapu piraama puare nimi meape onaa dia yaliare puaa-mama pipape sa.
12 Gore nimimi ada meda-para palimi rabu go ada-para piri onaa-para epe-rupa piralepape tapape.
13 Gore mogo ada-para piri onaadaa epe onaa yalia-daare gore nimina epe kone nimu madaa pa salepape. Pare nimumi abi piralepape agaa na-abutimi-daare nimina epe konere wala mua go ada gimalepape.
14 Gore aa medame nimina agaa pagolalo nipuna ada-para nalamua palia-daare gore go adaare gimoa pulupape. Go rabu nimumi nimuna wae kone adenalo nimina aa madaa ae kege kunu sua pulupape.
15 Pagalepa. Orope Gote-me onaanu yoto mea rumaa katea di raburi wae adaare Sodom Gomora su lapo-para pirisimide onaanu-para kedaa kasade. Goa pisade pare go kedaamere go su-para misimide kedaa rabuniaa mealimi sa.

Kedaa epalia-ga waru adalepape
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

16 Yesumi goa sa: Pagalepa. Neme nimiri maeyae yananuna rikiraana sipsip mena si-rupa mea rapaato. Goa pea-ga nimimi ora pawa pua paakanumi umu yoloa pameme-rupa pamualepape. Go page nimimi epe kone sua so yaa-para pirape kone mealimina pamualepape.
17 Nimimi mo aanu waru adalepape. Nimumi nimi aditalo kaunsil-na ada mea pua nimuna lotu ada-para aipuyame nimi talimi.
18 Nimumi nimi koso laatalo mo aa mudu kadipinu piri-para mea palimi. Goa pua nimimi nina kogono pua nimu-para pa ruru radonu-para page epe agaa laketeme.
19 Gore nimumi nimi koso lape agaa temede raburi niaa ake tema pae kone adaapu nasalepape. Dia, Gote-me go rabu laketemenalo agaa gialia.
20 Go rabu nimimi agu raapo koso lape agaa nateme. Dia, Holi Spirit nimina robaa-para piralia rabu nimina Aapame agaa lagialia.
21 Go rabu aanu nipuna amenu wala kosome mariaawa nipuna ame tu maomalimi. Gore aaraanumi

page nipuna si-para waea palia. Sinumi page agi aaraanu-para agaa rasua koso lape agaa loa tu maomalimi.
22 Go raburi nimimi nina pora ratalimi-pulu onaa rayome nimi ronome omalimi. Pare onaa rayome puri paboa ni nagi-mama palimiri orope go su yaa lapo dia yalia rabu go onaanu oro yaalo kagaa piraama laama palimi.
23 Gore nimi adaare meda-para nimi kedaa gialimiri gore adaare rado meda-para pogola pulupape. Neme ora nimi lagialo: Israel adaare rayo-para kogono mada napu kiritalimi pare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si aba epalia.
24 Skul teme naaki nogo nimiri nimina tisaanu narabuaniaaeme. Go-rupa agu kogono pape aanumiri nimuna surube aa mada narabuaniaaeme.
25 Goa pea-ga skul nogo naakimi nimuna tisaa-rupa piralimi-daare epe teme. Go page kogono pape aame nipuna aa mudu raapu nona pi piraliare epe teme. Goa pua ada padane surube aa-para wae bi Belsebul* teme-daare nipuna ada raapu pimi-nu ora wae binu page katea.

Paala omape aana bi (Luk 12.2-7)

26 Goa pea-ga nimimi pa onaanu paalame naomalepape. Dia, abiare oyaeyae rayo rigitabaaya pare orope penaame sua kudiri pi kone rayo page onaanumi mada adoa penaame amaa pagalimi.
27 Neme go ribaaene-para lagialo agaare nimimi naare paalu laketapape. Nimimi pawasi pagaleme agaare su rudu madaa rekaawa laketapape.
28 Aa medalomame onaanuna to yogane mada tu maomalimi pare kone wasupa mada natu maomalimi. Goa pea-ga nimimi nimu madaa paala naomalepape. Yapare Goteme yogane-para wasupa lapo repena sulaa-para mada mea iralia-ga nipu madaa paala omalepape.
29 Nimimi oge yaasi laapore mone kane oge padaneme kabeme. Goa pea pare nimuna Aapame nalaketeadaare oge yaa padane su amaa mada nalopalia.
30 Gore nimina aalu iri rayo Goteme aba dipita.
31 Goa pea-ga nimimi paala naomalepape. Nimimi mo ogege yaana kabape yoto ora maoge yateme sa.

Yesuri go piane aa (Luk 12.8-9)

32 Yesumi agaa meda goa sa: Onaa rayome pa onaanuna ini agaana niaa Yesuna onaanu pima laketemere neme so yaa-para pia Aapa-para go onaanuna bi page laketoa sa.
33 Pare onaa rayome pa onaanuna ini agaana ni masaa rilalimiri so yaa-para pia Aapana ini agaa madaa neme nimu page gimalua sa.

Yesu su amaa ipisare yada marekaatalo naipisa (Luk 12.51-53; 14.26-27)

34 Nimimi niri go su amaa eperupa pirape kone mea ipisade kone nasalepape. Dia, pare neme rai kutu nona piane agaa mea ipisu.
35 Naa ipisude kogono madaare yada pape kone adaapu gupa salimi. Aanu medaloma nimuna Aapanu-para iaa aulalimi nogonumi nimuna aginu-para iaa aulalimi orenumi aayaanu-para iaa aulaliminalo ipisude.
36 Goa puare aa medana wae iaare nipuna ada padane-para piri onaanu re-para aulaawa ronome omalimi.
37 Onaa rayome nimuna Aapa ama madaa pedo pu raana meme-rupa ni madaa raana waru naomalimiri gore go onaanu ni raapu mada

* **10:25:** Go biri Kenan su-para piri onaanuna makirae gote kone sua bi maasimi. Go bina rere gorupa: Nipu Gote rayona mudu gote teme. Gore mo Juda aanumi gote rayo nipuna rolo-para pia simi. Goa loare Belsebul-na bi waru madaa minasaasimi. Goa pua wae remo rayona bi nipu madaa popesa. Goa pisimi pare Belsebul-ri wae remo-para simi.

napiralimi. Go page onaa rayome nimuna nogo naakinu pedo pu raaname omoa ni madaa raaname waru naomalimiri go page ni raapu mada napiralimi.
38 Onaa rayome nina repena polopeana kedaa narua nina pora nakurialimiri ora ni raapu mada napiralimi.
39 Gore onaa rayome nimuna yogane madaa kogono agu pu piralimiri nimuna wasupanu pa alupalimi. Goa pea pare onaa rayome ni madaa kone rulaawa nimuna yogane madaa kone narumalimiri nimuna wasupanu epe-rupa oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

Onaa medalomame epe yoto mealimi
(Mak 9.41)

40 Onaa rayome nimi mealimidaare gore ni page mealimi. Gore onaa rayome ni madaa kone rulaawa epe-rupa mealimi-daare Gote-me ni mea epenasa-daa nimumi nipu madaa page kone rulaawa mealimi.
41 Onaa rayome Gote-na agaa lakene aa epe-rupa raba mealimi-daare Gote-me epe yoto gialia rabu waru mealimi. Mo agaa lakene aa onaanu yoto mealimi-rupa go padane-rupa rumaalia. Onaa rayome ora epe aa meda epalia rabu go aa adoa neme go aa raba mealua kone salimi-daare go nimu raba meae aa-para padane-rupa epe yoto mealimi. Go agaa pagalepa.
42 Onaa medalomame nina disaipel onaa meda ipa kogore nape pe meda kateme-daare go epe kone madaa epe yoto mealimi.

11

Jon Baptais-na disaipel aanu Yesu piri-para pisimi
(Luk 7.18-35)

1 Yesumi go agaare nipuna aposel kogono aa 12-pela lakesa. Go agaa lakelo kirituare nipu go adaare gimo mo-nane adaare medalomapara puare go onaanu-para epe agaa lakeloa moge riaasa.

2 Jon-me nipu kalabus ada pirua Yesuna remaa pagesa. Go rabu nipuna disaipel aa medaloma Yesu piri-para mea rapaasa.
3 Go aanu nimumi Yesu agaa gupa pua misimi: Nere Jon-me aba epalia lo lagisade aa yapae? Pa aa meda orope epaliade ado pima?

4 Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Nimimi pua kogono adamede rayo ora yaade lo Jon pua laketapape.
5 Abia ini rabuni onaanumi oyae waru adaleme. Aa wae onaanu pora pamualeme. Yakimi ti onaanuna rere kaapu yaa. Aane poae onaanumiri abia aane lobaawa pagame. Aba ome onaanu page wala reka pimi. Go onaa naraanumi page Gotena epe agaa pagaleme. Go remaa rayore Jon pua laketapape.
6 Onaa rayome ni madaa kone laapo nasu puri paloa kone rulalimidaare go onaanu pedo pua waru piralimi.

7 Mo Jon-na disaipel aanu pulaina Yesumi mo Jon-re go piane aa yaade lo onaanu waru lakesa: Abade nimi mo onaa napiri su-para puare ake adolalo pisimi ya? Gore nimimi po ripumi kabe ragualae adola pisimi ya?
8 Nimi puare ake adola pisimi ya? Epe mamina maarae aanu adola pisimi ya? Dia, aa mudu nimuna epe mamina maraawa epe ada-para piruaeme.
9 Gore ake adola pisimi ya? Gotena agaa lakene aa meda adola puame ya? E, gore neme nimi lagialo: Go aamere Gote-na agaa lakene aa medalomare nipumi rabuniaaya.
10 Go aa madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Gote-me lalo: Pagalepa. Neme nina agaa lape aa aba epenatoa. Go aamere nimina pu robaa konena pora maredepo yaato tea.

11 Yesumi lalo: Pagalepa. Jon
Baptais-ri go su amaa madini onaa
rayo rabuniaawa nipu ora epe ta
sa. Pare Gote-na Surube Su-para
polalo nogo naaki-rupa pimiri Jon
page rabuniaame.
12 Abade Jon agaa mogea aa pirisa
rabu page abia onaanumi Gote-na
Surube Su-na agaa ratu rubulalo
pirisimi. Go page wae puri pane
aanumi nimu ripinaatalo peme.
13 Gote-na agaa lakene aa rayome
page Moses-na rekena agaame agaa
lakela-mama ipuare Jon-me page
Gote-na Surube Su-na agaa laketa-
rupa mogea kone rulaeme.
14 Gore nimimi nimuna agaa paga-
mona kone salimi-daare gore Jon-re
Gote-na agaa lakene aa Elaija-rupa
aba epalia simide.
15 Onaa rayome go agaana re nim-
inaaba piralimiri waru pagalepa sa.
16 Go rabu go onaanu nimiri ake
madaa saa pi agaa lagialua ya?
Nimimiri kone gupa meme. Nogo
naakinu-rupa maket su-para pimi.
Goa puare go nogo naaki rado
medanu-para gupa yaateme:
17 Niaame nimi-para emaa pe
tema pare nimimi mata napabeme.
Niaame odome omoa nimi-para
rupa yaasa tema pare nimimi re-daa
nateme sa.
18 Jon nipu ipua ipa wain-para eta
medaloma-para nanisa pare nimimi
nipu maeyae aa simi.
19 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-
na Si ni ipua go etanu epa no ipa
no pe-pulu onaanumi lalo: Adalepa.
Go aamere eta adaapupe noa ipa
wain page adaapu nea teme. Go
aare mone takis mi aanu-para naraa
onaanu raapu pia teme. Goa peme
pare onaanumi ora Gote pia kone
sua kone rulalimina-ga Gote-na
makuaae kone mada adalimina.

Taun medaloma-parare onaanumi kone narulaeme (Luk 10.13-15)

20 Goa puare su adaare adaapu-
para Yesu nipumi napiaa kogono
waru pisa pare go pirisimi on-
aanumi kone naperekesimi. Gore
Yesumi nimu ratu yawoa nimu-para
ape sa.
21 Gore nipumi lalo: Korasin su-
para mo Betsaida su lapo-para piri
onaanu madaa neme odo waru pia.
Gore neme Tair Saidon su lapo-para
napiaa kogono go-rupa pula pisu
yaalore go Tair Saidon su-para pimi
onaamere kone pereketa pisimi. Goa
pula pisimi yaalore nimuna odo
waatalore tagame pepeminua mam-
ina yamola pisimi.
22 Pagalepa. Gore onaanuna yoto
rumaape yapi di raburi Gote-me Tair
Saidon su lapo piri onaanu kedaa
katea. Goa palia pare nimimi wae
kedaa ora waru rialimi.
23 Nimi Kaperneam su-para piri
onaanu nimimiri yaa-para polalo
peme? Gore nimi wae su-para pal-
imi. Mo napiaa kogono pawade-
rupare Sodom su-para pula peme
yaalore gore abia go raburi mo
Sodom su-para aata pea.
24 Pagalepa. Gote-me onaanu
yoto rumaape di raburi nimina
kedaamere mo Sodom su-para piri
onaanuna kedaa rabuniaa mealimi.

Yesumi kitu epa mealepa sa (Luk 10.21-22)

25 Go raburi Yesumi Gote beten
gupa sa: O Aapa, nere su yaa lapona
Mudu pi. Gore abadere neme kone
makuaae onaanu-para kone waru i
onaanu-para nena kone kudiri pua
nogo naakinu-rupa mea waaside. Go
madaa ora pi lalo.
26 Gore Aapa nena raana ratua go-
rupa ne peme.
27 Nina Aapamere oyae rayo neme
surubanolo gisa. Goa pisa pare
pa onaa medame nena Sina ni
na-ademe pare ne Aapa padane
mamere ade. Aa medame Aapa
na-adea pare Simi padane-ma mere
adea. Mo Simi onaanu Aapa waata-
daare nimumi Aapa ademe.
28 Nimi onaanumiri kalai pu ko-
gono pua kedaa ria epemere ni piri

ipulupape. Goa epalimiri nimi kitu mapiraalua.
29 Goa puare nina pasaa madaa ia repenare gore nimimi mua nimina pasaa madaa mea riaalepape. Gore neme epe kone su pawa pipulu nimimi nina kone adoa adaapu mogeatepape. Goa palimiri nimimi kitu epa mua piralimina.
30 Gore nina oyae riape repenare kedaa napea. Nimina pasaa-para riape yae salua-ga yapa pinalo riaalepape sa.

12

Kitu Pirape Yapi di madaa agaa misimi
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 Kitu Pirape Yapi di medare Yesu nipu wit maapu pamisa. Goa puare nipuna disaipel aanu nimu reame omesimi-pulu mo wit-na ini keroa sana mea nisimi.
2 Gore mo Farisi aanumi go adoa Yesu nipu gupa lakesimi: Adaina. Kitu Pirape Yapi di madaare rekena agaame kogono dia ta pare nena aanumi agaa rasua pa peme.
3 Yesumi nimu gupa lakesa: Gore nimimi Devit-para nipuna aanu page reame omoa pisa yaade remaare nadipitimi ya?
4 Gore nipu Gote-na ada ru-nane pua odobaawa mo Gote-na sape bret mea nisimi. Go bret-re Gote-na miru irae aanumi agu nisimi pare mo aanumi rekena agaa rasaasimi.
5 Pare nimimi abade Moses-na rekena agaa-para go remaa nadipiasimi ya? Gore lotu ada-parare Gote-na miru irae aanumi kogono pua Kitu Pirape yapi orona rekena agaa rasitimi. Goa pisimi pare nimumi pa wae yae meda napisimi.
6 Gore neme nimi lagialo. Oyae go-para ia yaemere lotu ada rabuaniaaya.
7 Pare nimimi Gote-na agaa meda pagola peme yaalore waea napeme onaanu-para agaa mada nalaketa peme. Nipuna agaa go ia-daa: Ofa sape kone madaare neme raaname naome pare epe raba meape kone madaa pedo pi.
8 Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Kitu Pirape Yapi Di-na Aa Mudu yaade.

Kitu Pirape Yapi di rabu Yesumi ki wae aa meda maepeaasa
(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Yesumi go su-nane gimoa nimuna lotu ada meda-para pisa.
10 Goa pisa rabu aa meda nipuna ki rudu ae aa meda pirisa. Gore aa medalomame Yesu-para koso lape agaa loa nipu-para agaa gupa simi: Gore niaana rekena agaa madaare yaina ome onaare Sabat piri yapi di rabu maperekeaamina yapae dia yapae simi.
11 Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimina rikiraana aa padanemere mena sipsip punalia rabu medare Kitu Pirape Yapi di rabu kuba-para lopalia. Gore nimimi sipsip menare mogo yapina amaa-nane nayola salimi ya?
12 Gore onaare sipsip menarupadaa dia. Kitu Pirape Yapi Di-na page niaame onaa raba mealimare rekena agaa narasitima.
13 Gore nipumi mo ki rudu ae aapara lalo: Nena ki ridula. Goa pisa rabu go aa-na ki epe sa-pulu wala epe ki meda nona pisa.
14 Go raburi Farisi* aanu nimu reka puare Yesu nipu tu maomaatalo yada robesimi.

Yesuri Gote-na epe kogono Raba Meape Aa

15 Gore Yesu nipumi go agaa pagoa sana go su gimoa pisa pare onaa adaapu nipu rata mea pisimi. Goa puare nipumi yaina ome onaa rayo maepeaasa.
16 Goa puare Yesumi nimu-para agaa puri paloa lakesa: Nina kogono

* **12:14:** Go aanumi goa simi: Kitu pirape yapi dina Yesumi onaa maepeaatare waea pia simi. Nimuna rekena agaa rugusa-daa Yesu taminaloa agaa go madaa maasimi. Go agaa medare Luk 13.14-para Jon 5.18-para page ia.

pawade-rupa onaa medanu napua laketapape sa.
17 Goa lakesa agaa madaare Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me agaa gupa sa:
18 Gote-me goa sa: Go aare nina mada mi aa ya-pulu neme nipu madaa raaname waru omoa nipu madaa pedo waru pe. Neme nina Holi Spirit kaato raburi nipumi su rado-para piri onaa nina yoto rumaape yapi di lakena.
19 Gore nipumi agaa puri palo naloa ratu nayawalia. Goa pua nipu pora-nia pamualaara pamualia.
20 Gore nipumi kogono pa amaa pua nipumi onaa rayo ora epe kone inalo raba mealia. Goa pua nipumi kabe meda ugitabolalo po ripumi rialaayare mada narugula tabalia. Goa page lam meda uduna repe repe paliare nipumi mada namaudinalia.
21 Goa palia rabu ruru rado onaa rayome nipu madaa kone rulaawa nipu ado piralimi.

Yesumi Belsebul raapu kogono pea simi (Mak 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)

22 Go raburi ini rubuni aa meda nipu madaa remo pirisa-pulu nipuna agaa maaresa. Go aare nimumi Yesu nipu piri-para mea ipisimi. Go rabu Yesumi go aa maepeaasa rabu mo aame agaa lapaawa oyae page waru adesa.
23 Gore onaa rayo nimu pogolasaawa lalo: Go aare nipu Devit-na si yapae dia yapae simi?
24 Gore mo Farisi aanumi onaanuna agaa pagoa goa simi: Wae remona aa mudu Belsebul-mi go aa puri kata rabu nipumi go remo raapu pirua pia simi.
25 Gore Yesumi nimuna kone adokaru mua nimu gupa lakesa: Adaare meda-para piri onaanumi nimu rumaa yada palimi-daare gore rekepu paawa piralimi. Go adaare-para aaraalu nimumi rugulala palimiri go ruru lapore mada nakibu ma-aalimi.
26 Goa pea-ga Satan-na su-parare ruru padaneme wala yada pua meda ratu rubaliare wala mada nakiritalipi pare nipuna ruru rugulala pa pipi. Go raburi nimuna su ora o yalia.
27 Gore nimumi gupa lamede: Belsebul-mi ne raba mea rabu neme wae remo mea rubaaede. Goa pea-ga nimina disaipel aanuri aapimi raba minalo nimumi wae remo mea rubaeme ya? Nimumi goa peme-pulu nimina koso lape agaa rabuaniaaeme.
28 Pare Gote-na Holi Spirit-mi ni raba mu puri gea-pulu neme go wae remonu mea rubaayo. Goa pea-ga Gote-na Surube Su nimi piri-para aba epaade.
29 Gore aa medame puri pane aa medana ada-para pua odobaawa nipuna oyaeyaenu paake mulalo palia-daare gore nipu opeme aba rogaalimi. Nipumi goa puare nipuna ada-para i yaenu rayo mada mealia.
30 Aa medame ni raapu napiraliare gore nina iaa pia. Aa medame naa sipsip mena namea kirata mapiraaliare gore nipumi mo sipsip-nu pane mea ratu rubalia.
31 Goa pea-ga neme nimi lagialo: Gote-me onaanuna wae yaenu-para wae ero agaanu rayo mea rubalia pare onaa rayome Holi Spirit-para ero agaa teme-daare go wae yaere Gote-me mada namea rubalia.
32 Onaa rayome Onaa Raapu Pirape Aa-na Si-para wae agaa temere Gote-me go wae yaenu mea rubalia. Pare onaa rayome Holi Spirit-para wae agaa temere Gote-me go wae yae mada namea rubalia. Gore abia page orope page ora mada namea rubalia.

Wae repenamere ini wae madialia (Luk 6.43-45)

33 Gore repena ini epere epe repena mada aba etalia. Wae repena opalia-daare wae ininu madialia. Goa pea-ga ini aba madita rabu go repenare epe ta palo o ta palo mada makuaaema.

34 Nimiri wae paakame madini onaanu-ga nimimi epe agaare akepu teme ya? Nimiri waeanu peme-pulu nimina robaa-para rulatabea agaare penaame waatea.
35 Aa epe medare nipuna robaa-para epe kone patea-pulu nipumi epe kone sua epe agaa tea. Aa wae-mere nipuna wae kone robaa-para rulatabea-pulu nipumi wae agaa tea.
36 Go agaa lagialo: Gote-me orope onaana yoto mea rumaaliade rabu nimuna pianu rado rado ado kiritua Gote-me yoto rumaa katea.
37 Nina to agaa madaare Gote-me nimi koso lape agaa tea. Go teme agaa madaare Gote-me nimi epe onaa lo wae onaa lo pagoa mea rumaalia.

Onaa medalomame napiaa kogono adamona simi
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

38 Go raburi rekena agaana tisaa aa medalomame Farisi aa medaloma-para gupa simi: Tisaa-ya, niaame nena napiaa meda paina adamona simi.
39 Go raburi nipumi nimu gupa lakesa: Go abia pimi onaanumi waea pua Gote gimeme-ga akolo napiaa kogono adolalo peme. Pare nimumi nipuna kogono meda na-adalimi. Pare neme aa Jona-na pisade kogono padanere palua rabu adalimina.
40 Abade Jona nipu adaa enana robaa-parare yapi repome pirisa. Goa pisana-rupare Onaa Raapu Pi-rape Aa-na Siri matmat-para yapi repome pirua wala rekalua sa.
41 Pare Gote-me onaana yoto mea rumaape yapi di epalia rabu Ninive pirisimide onaanu rekoa nimu kosona ini-agaana palimi sa. Gore Jona-na agaa lakesa rabu nimumi pagoa wae yaenu gimoa nimuna kone robaa perekesimi. Goa pisimi pare abia go pima yapi dimi Jona-na kogono maoge yaeme sa.
42 Gore Gote-me onaanuna yoto mea rumaape yapi di rabu no re-nane piri Ona Mudu meda rekoa nimina wae yae rayo madaa koso tea. Go onana bi Mudu Shiba teme. Gore go ona nipu Solomon-na epe agaa pagola pisa-pulu nipu su ray-ona aane-nane pamisa. Goa pea pare aa go nimina rikiraana piamere Solomon-na kogono page rabuaaya.

Wae remo wala ipisa
(Luk 11.24-26)

43-44 Gore wae remome aa meda aba gima paliare gore nipu su kaapu meda asapula pea. Go remo nipu pamea pare epe su ora asapua na-adalia-daare nipumi wala gupa tea: Nina aba pirua epawade ada-para wala palua tea. Wala pua puaa adea pare adede ada-parare puluma kia pepena pua waria sabaaya.
45 Goa pisa raburi nipumi ora wae remo 7-pela wala pua lamu mua sana nipu raapu ipuare mo ada ru-nane odobaawa pirisimi. Apo 7-pela nimumi remona wae kone maoge yaawa aba ripiare go aa wae-rupa pirisa pare abiare ora wae-rupa pia.

Yesu nipuna agi amenu agaa lakesa
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

46 Yesu nipu mo onaanu raapu agaa pa lala pirina agi amenu amaa-nane epa aasimi. Nimumi nipu raapu agaa talo pisimi.
47 Gore aa medame nipu goa lakesa: Nena ama-para nena amenu so amaa epa aeme. Gore ne raapu agaa talo pimi.
48 Pare nipumi mo onaa-para lalo: Nina ama amenuri aapi ya?
49 Goa loare nipuna ki maalame nipuna disaipel onaanu-para wakia lalo: Adalepa. Nina ama-para amenuri nimi yaade.
50 Onaa rayome nina so yaa-para piri Aapana agaa waru pago ratame-daare gore go onaa nina ame-para baani-para ama-rupa piralimi sa.

13

Aa medame maapu-para eta ini poaaya
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

1 Go raburi Yesumi mo ada gima
pua ipa ini repaa-nane pua pirisa.
Go rabu nipumi onaanu agaa moge
riasa.
2 Go raburi ora onaa adaapu nipu
piri-para ipua pirisimi-pulu nipu
ipunu meda madaa pirisa. Goa pisa
raburi onaa rayo ipa ini repaa-nane
pa pirisimi.
3 Go rabu nipumi oyae adaapu
mogeawa saa agaame agaa gupa
lakesa: Aa medame nipuna maapu-
para kibita wai radata pisa.
4 Gore mo maapu-para radata pisa
raburi kibita ini medaloma mo pora-
nia pa lopesa rabu yaanumi mea
nisimi.
5 Gore polalo mea pisa rabu
medaloma aana rote madaa lopesa.
Gore go-para kobere su ogepusi
madaa isa-pulu go ini ora aipapulu
opesa.
6 Pare naare epa roa radaa pea
raburi su kelelo loa pitaa napua
kaapu ta.
7 Mo wit-na ini medaloma itutuae-
para lopesa rabu repena opoa adaa
yo pua maregepeasa.
8 Pare kibita ini medaloma epe ipa
piri su-para lopoa sana ini waru epe-
rupa etesa. Goa pua opesa rabu
medalomame ini 100-pela madiala
medaloma 60-pela madisa. Goa pea
pare medaloma pa padane padane
laata pu 30-pela madiala pisa.
9 Onaa rayome go agaana re nimi-
naaba pirua waru pagalepape sa.

Saa pi agaana re
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

10 Go rabu nipuna disaipel aanu
Yesu nipu piri-para ipua gupa epa
agaa misimi: Akeane oro yaalo neme
niaa saa pi agaame agu lage pae?
11 Yesumi lalo: Gote-na Surube
Su madaa kudiri pu i agaa ia pare
nimimi aba pageme. Goa pea pare
nimimi wala napageme.
12 Gore ona rayome oyae adaapu
aba saapitimi-daare Gote-me wala
adaapu medaloma page sania katea.
Goa pua nipumi oyae adaapu salia.
Pare onaa rayome kone ogepusi
saapiru oyae meda nasaapiralimi.
Go ogepusi page ora mea palua sa.
13 Neme nimi-para saa agaa agu
tona re-re gupa: Nimuna inimi
oyae pa ademe pare nimimi oy-
aena re waru na-ademe. Nimina
aaneme pageme pare nimimi kone-
para waru naimi.
14 Go onaanu madaare Gote-na
agaa lakene aa meda Aisaia-me agaa
ora go-rupa saaya: Nimumi agaa
pago piralimi pare re-re waru nan-
iminaalimi. Nimina inimi pa ada-
paba piralimi pare oyae waru na-
adalimi.
15 Go onaanuna kone waru nasua
pimi. Nimimi nimuna aane pora
poabaaya. Nimuna ini rigiteme. Goa
napula pisimi yaalore inimi oyae
mada adola pisimi. Nimuna robaa-
para paa mada epe ta pisa. Agaa
pago mada niminaalimina. Gote-me
lalo: Nimina kone perekea ni piri-
para epenatepape. Go rabu neme
nimi maepeaalua.
16 Pare nimimi ora epe-rupa pimi-
daare pedo pipape. Nimina inimi
oyae ado aaneme agaa pago pimi-ga
ora epe ta.
17 Go agaa pagalepa. Abade Gote-
na agaa lakene aanu-para Gote-na
onaa medaloma page abia nimimi go
adaleme yae adolalo raaname omes-
imi. Pare nimumi abade na-adesimi.
Abia nimi lagialo agaa pagola pisimi
yaalore raaname omala pisimi pare
go agaa napagesimi.

Wit-na ini poape saa agaana re
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 Gore aa medame nipuna maapu-
para wit-na ini poasa remaana re-re
gupa pagalepa.
19 Onaa medalomame Gote-na Su-
rube Su madaa agaa pagoa yapare
naniminaaeme. Go onaanuri apo
pora-nia lope wit ini-rupa pimi pare
robaa-para i agaare Satan ipua epa
mabebola tea.
20-21 Gore mo kibita ini aana
madaa lopesanare onaa medalo-
mame Gote-na agaa aipapulu pagoa
raaname omoa rata mea peme-rupa
yapare go agaare nimuna robaa

ru-nane pitaa waru napea. Goa pea-pulu nipuna pitaa ogepusi pea. Goa pea-ga epe agaa madaa kedaa marialimi-daare nimimi Gote-na agaa aipapulu gimoa lopalimi.
22 Mogo repena ini etoto-aepara lopesana-rupare nimimi agaa pageme pare mone kogono-para wae kone adaapu i su-para pimi-pulu go wae kone rayome Gote-na agaa marabuniaaya. Goa pea-pulu ini waru namadita.
23 Mogo ini epe su-para lope-sare gore onaa medalomame Gote-na agaa pagoa robaa-para mea sua kone rulaeme. Goa pua nimuna ini page waru adaapu 100-pela wakia ini-rupa madita. Gore medalomana ini 60-pela madita. Gore medaloma padane padane laata pina 30-pela madita.

Maapu-para wae ripu opeana saa agaa

24 Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa sa: Gote-na Su-rube Su nona pianere aa medame epe repena ini nipuna maapu-para poaaya.
25 Ribaa onaa u patala peme raburi iaa medame ipua wae ripu mo maapu-para epe ini raapu radata.
26 Orope go ini etolalo pea rabu mo wae ripu raapu aaya.
27 Goa puare kogono naakimi mo maapuna aaraa piri-para ipua lalo: Aa adaa, niaame abade nena maapu-para epe ini poasima kone sama pare akeane wae ripu opa ya?
28 Gore aa adaame nimu goa lakesa: iaa medame pea. Gore mo kogono naakinumi lalo: Aa adaa, nena konemere niaame wae ripu mea rasu rubola pomona kone sae?
29 Gore nipumi lalo: Dia, nim-imi mo wae ripu rasu rubala aawa mo epe kibita ini rasalimi-ga pa laainawa.
30 Gore pa ainaloa mo epe ini ratemade rabu go kogono naakinu-para gupa laketoa: Go ripu waenuri aba raloa rogaawa iralimina toa ripu epenuri padane ada-para rogaa kirita salepape-lo laketoa.

Bret ma-adaa yaape yis-na saa agaa
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

31-32 Yesumi nimu saa agaa meda gupa lakesa: Gote-na Surube Suri gupiane: Repena yamo ini mua aa meda nipuna maapu-para poaaya. Gore opea raburi wala adaa yoa pa repena medaloma rabuaaya. Gore nipu repena nona piane aaliade raburi yaa medaloma ipua go repena palaa madaa ada waria pitimi.
33 Gore Yesumi saa agaa meda gupa lakesa: Gote-na Surube Suri bret adaa nalo yaape yis-rupa yaade sa. Ona medame go bret ma-adaa yaape yis-para plaua ipa repo raapu sua moropesa. Wariaa-mama puare oropere go yae rayo ora adaa yalia. Gote-na Surube Suri go-rupa adaa yalia.

Yesuna agaa talore saa agaame agu sa
(Mak 4.33-34)

34 Yesumi go onaa adaapu saa agaame agu lakesa. Yesumi nipumi agaa medana kudiri pi waru lakesa.
35 Gore abade Gote-na agaa lakene aa-na agaana re adaliminalo gupa lagisade: Gote-na agaa lakene aame gupa sa:

Neme agaa puri paloa toa-daare saa
agaa mada agu toa.
Abade su yaa wariasade rabu piaanu
rayo laama ipua abia pia page
toa.

Ripu waena saa agaana re

36 Gore Yesu nipu mo onaanu nimuna pirina nipuna ada-para pisa. Go raburi mo nipuna disaipel aanu ipua go wae ripu maapu-para opeana saa agaa ake-para teme-lo epa agaa misimi.
37 Yesumi lalo: Aa medame maapu-para epe etana ini radata gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina agaa radata.
38 Maapuri onaana lo robaa lawade. Epe iniri gore Gote-na

onaanu-para lawade. Go ripu waenuri gore Satan-na onaanu-para lawade.
39 Mo iaame wae ripu mea poana lawadere gore Satan-para lawade. Eta ralape di raburi gore go su amaa onaa mea rumaatalo epaliade yapi di-para lawade. Maapu-para kogono naakinuri ensel-nupara lawade.
40 Nimumi ripu wae rayo mea rogaa sua repena sulaa-para iralimirupare orope go su amaa onaa mea rumaata epaliade rabu palia-para lawade.
41 Go rabu Onaa Raapu Pirape Aa-na Simi nipuna ensel-nu mea rapalia. Goa pua go ensel-numi pupitagi ne onaa page wae onaanu page kirita salimi.
42 Goa puare go onaanuri repena sulaa-para mea rubalimi. Go adaa repena sulaa-parare re ora adaape loa radaa waru noa agaa abulu regepe no piralimi.
43 Goa puare Gote-na onaanuri Aapana Surube Su-para naare rearupa pedo pu piralimi. Aa medame go agaana re niminaaba piralimiri waru pagalepape.

Mone paus asapalia-na saa agaa

44 Gote-na Surube Suri go-rupa: Abade aa medame epe yaenu supara pua paga isa. Goa pea pare aa medame go yae adesa. Go rabu nipumi su-para wala rado mea pagaa isa. Goa adesa rado-pulu nipumi raaname waru omoa sana nipu pua onaa medalomame nipuna oyae kabeme. Goa pua nipu go mone-me go su kabola pea.

Sekere madinina saa agaa

45 Gote-na Surube Su-ri go-rupa: Aa medame sekere madini asapua rome pea.
46 Nipumi ora sekere yaba adeapulu nipuna oyae rayo kabenaloa nipumi mode mone-me mo sekere ropea.

Ena agona mada saa agaa

47 Gote-na Surube Su page medare gupa pea sa: Ena agona no ipapara pua suare ena rado rado piane adaapu meme.
48 Mo agona-parare ena epa piru kiritinaloare ena meape aanumi agona mea yola peme. Goa pua nimumi epe ena yapatua pane mea sua wae yapatuare ipa-para wala mea rubea.
49 Go konere orope yapi di epaliade-rupa: Go rabu ensel-nu su amaa ipua onaa mea rumaalimi-ga onaana rikiraana wae onaa piralimidaare go onaa epa mea kiritalimi.
50 Go raburi nimi epa muare mo wae repena sulaa-para epa mea rubalimi. Go repena sulaa-parare re ora adaape loa radaa waru noa agaa abulu regepe no piralimi.

Abana agaa-para kagaa agaa lapona saa agaa
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

51 Gore Yesumi nimu agaa misa: Go agaana re-re nimi rayo pago kiriteme ya? Gore nimumi lalo: E, rayo pago kiritema simi.
52 Gore nipumi nimu lakesa: Rekena agaana tisaa aa rayome Gote-na Surube Su-na agaare aba makuaasimi pare ada ru-para nipuna i abana wae yaenu-para epe kagaa yaenu pua mua amaa-nane mea epalia-rupa mada sa.

Nasaret su-para piri onaa rayome Yesu gimisimi

53 Yesu nipumi go saa agaa aba lo kirituare nipumi go su gimoa pisa.
54 Gore nipuna adaare-para ipuare nipuna ruru onaa lotu ada-para Gote-na agaa moge riaasa. Mo onaanumi nipuna agaa pagoa pogolasaasimi. Goa pua nimumi lalo: Go epe makuaae kone rayo page go epe napiaa page gonuri aa-para mea ya?
55 Go aa-na aaraare kamda kogono pi aa kone ima. Go page nipuna agiri Maria kone ima. Jems-para Josep-para Saimon-para Judas-para gonu nipuna amenu kone ima simi.

56 Gore nipuna baaninu page rayo
niaa raapu padane-para go pima.
Goa pea-ga go kone rayore aa-para
mea ya?
57 Goa loa nipu-para ratu yawesimi
aanu adoa Yesumi nimu-para lalo:
Gote-na agaa lakene aanuri su ray-
ona epe bi minasaaeme pare ora
nipuna adaare padane-para epe bi
naminasaaeme sa.
58 Nimumi kone narulasimi-pulu
nipumi adenalo napiaa adaapu
meda napisa.

14

Jon Baptais omesa (Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

1 Go raburi gavman-na aa mudu
Herot Antipas-me Yesu madaa re-
maa pagesa. Go rabu nipumi Galili
su rayo surubisa.
2 Gore nipuna kogono aanu gupa
lakesa: Go Jon Baptais-ri matmat-
para wala rekaana kone salo sa. Goa
pea-pulu nipumi go puri mua napiaa
kogono go-rupa mada pia sa.
3 Gore go-rupa abade Herot-me
Jon nipu koso agaa laawa sana adia
kalabus ada-para mapatasa. Gore
Herot-me nipuna ame Filip-na ore
Herodias yotalo pisa.
4 Goa pisa pare Jon Baptais-mi
Herot goa lakesa: Rekena agaa gupa
ia sa. Nena amena ore nayolo ru-
maape tade kone isa.
5 Herot-me Jon tu maomaatalo pisa
pare nipumi Juda onaa rayo paalame
omesa. Go onaanuna konemere Jon
Gote-na agaa lakene aa meda kone
isimi.
6 Gore agimi Herot nipu madini di
wala ipisa rabu onaa adaapu nipu
raapu patipu kirita pirisimi. Go
raburi Herodias-na waneme nimuna
rikiraana aawa mat pabesa. Goa
pisa rabu Herot-me raaname ora
waru omesa.
7 Goa pisa-daa nipumi wane-
para yaa madaa makuaa loa agaa
gupa lakesa: Neme ni-para oyae
medaloma gi tere mada gialua sa.
8 Mo onana agimi kone kasa rabu
nipumi lalo: Neme Jon Baptais-na
aalu plet madaa sua ni giape sa.
9 Goa sa raburi mo aa muduna
kone-para kedaa pisa. Goa pisa
pare abade nipumi mo nipu raapu
eta no piri onaanu-para yaa madaa
makuaa agaa lakesa. Go kone isa-
pulu nipumi lalo: Go yae mea katoa
kone isa.
10 Nipumi oda aanu medaloma mo
kalabus ada-para penaaloa Jon-na
aalu ruguta penaasa.
11 Goa puare mo Jon nipuna aaluri
plet meda madaa sua mo ona inu-
makua epa kasimi. Gore nipuna agi
piri mea pisa.
12 Goa puare mo Jon nipuna dis-
aipel aanu ipua nipuna ro ria pua
aana apedaa-para pua rogaasimi.
Nimumi aba rogaabaawa siminare
Yesu pua lakesimi.

Yesumi aanu 5,000 eta kasa (Mak 6.31-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)

13 Yesu nipu go agaa pagoare ipunu
meda madaa pirua onaa napiri su-
para pirapalae pisa. Nipu padane-
ma agu raapo pisa pare onaa rayome
go remaa pagesimi. Goa pua adaare
gimoa pisa rabu onaanumi nipu rata
mea pisimi.
14 Orope Yesu nipuna ipunu mo
ipa repaa-nane pua suare onaa adaa-
pupe adoare odome omoa nimuna
yainanu page maepeaasa.
15 Gore ribaa sa raburi nipuna di-
saipel aanu ipua lalo: Go su-parare
onaa napiri su-para epa amaade-ga
neme onaa rayo mea rapaawa eta
mo adaarenu-para kabola penaala
simi.
16 Yesumi lalo: Akeane nimu pe-
naalamina ya? Nimina eta katapa sa.
17 Gore nimumi lalo: Niaare eta
adaapu nasaema. Pa bret ipa supu-
para ena ipa lapo ima simi.
18 Yesumi gore mea ipulupa sa.
19 Mo onaare ripu madaa piralepa
loare mo ena lapo-para mo bret
supu-para misa. Goa pua nipumi
yaa-para adasaawa sana Gote-para

ora pi loa bret mea piribia nipuna aanu kasa. Goa pua go aanumiri mo onaa rayo rumaa kasimi.
20 Gore nimu rayome eta mada no kirituare eta ebomere basket-nu 12-pela madu isimi.
21 Mo eta nisimi onaare ora adaapupe pirisimi. Aa 5,000 pirisimi pare nimumi ona nogo naakinuri nadipisimi.

Yesu ipa masaa madaa pora pamisa
(Mak 6.45-52; Jon 6.16-21)

22 Yesumi nipuna disaipel aanu lakesa-daa nimu ipa ini mone pane aba pisimi. Go rabu nipu mo onaa mea rapatalo pisa.
23 Nipumi mo onaa rayo aba penaaloa nipu padane beten talo so rudu madaa pisa. Ribaa nipu padane-ma so rudu madaa pirisa.
24 Gore mo ipunu aba mo ipa rikiraana penaaloa po ripumi nimu polalo pisimi-nane ipisa-pulu nimu ipa masaana pa pirisimi.
25 Yapi pode lapaasa pare ribaa ogesi-daa pa yabaina Yesu nipu ipa masaa madaa ipua nipuna aanu piripara epa opapasa.
26 Gore disaipel aanumi nipu mo ipa masaana ipisa adoa pogolasaawa lalo: Gore masalai meda epea kone sua pogolasaawa paalame omoa puri palo yaasimi.
27 Go raburi aipapulu Yesumi nimu goa lakesa: Puri mealepape. Ni epawade-ga nimimi paalame naomalepape.
28 Go rabu Pita-me lalo: Aa Mudu, ora ne yalia-daare ni page apo ipa madaa, ipu lo lagi.
29 Yesumi lalo: Ne ipu sa. Pita mo ipunu gimoare ipa masaa-nini pua Yesu nipu aasa-para adolalo pisa.
30 Pare nipumi po ripu adoa paalame omoa ipa ini ru-nane odobatalo pisa. Goa pisa-daa nipumi lalo: Aa Mudu, neme ni raba meape.
31 Go raburi aipapulu Yesu nipu kimi ripinaasa. Goa pua nipu lakesa: Akeane neme ni kone ogepusi rulaari ya? Neme kone lapore akolo sae ya?
32 Goa puare nipu lapo so ipunu madaa opasaawa pirisipi raburi po ripu dia sa.
33 Gore ipunu madaa pirisimide aanumi Yesu-para beten loa nimumi lalo: Nere ora Gote-na si yana simi.

Genesaret su-para Yesumi yaina ome onaa adaapu maepeaasa
(Mak 6.53-56)

34 Yesu-para nipuna moge riaae aanu-para nimu ipa Genesaret rugulaama pua mone pane pua opopasimi.
35 Go su-para piri onaamere Yesuna ini agaa adesimi-pulu go su rayo-para pirisimi onaa lakeloa yaina ome onaa rayo Yesu piri-para lamua ipisimi.
36 Yesu nipu agaa mua nena mamina rugi-nane yaina ome onaanumi oraa mo inaloa ogesimi. Onaa rayome nipuna mamina madaa kimi oraawa simina nimuna yaina rayo epeaanasimi.

15

Gote-na rekena agaamere akuanuna agaa rabuaniaaya
(Mak 7.1-13)

1 Go raburi Farisi aanu-para rekena agaana tisaanu-para Jerusalem su gimoa Yesu nipu piripara ipua simina nimumi lalo:
2 Akolo nena disaipel aanumi niaana akuanuna abana rekena agaa rasitimi? Nimu eta nolalore rekena agaa rasua nimuna ki oto* pua naradepeteme simi.

* **15:2:** Farisi aanuna rekena agaare go-rupa. Pora kimisu pamua goa pisimi. Waea apalae pua eta pua nape yae-daa, ki radepea eta pua nala pisimi. Go puaaware nimu ora epe ta kone isimi. Yesuna moge riae aanu kimisu aawa pua mo-rupa ki naradepene eta pa pua nisimi. Go rabu Farisi aanumi go aanumi waea pua niaana akuanumi gide rekena agaa rugutame simi. Pare nimuna waea pa rogaa saba pirua ki radepe radepe pala pirua nimu epe ta kone isimi. Gotena rekena agaame goa-daa nata, pa nimuna rekena agaa waria ratisimi.

3 Gore Yesumi nimu-para lalo:
Nimimi akeane abana kone pa
saapiruaeme? Goa pua nimimi Gote-
na rekena agaa rasamena.
4 Gore Gote-me gupa ta: Neme
nena ama aapa lapona agaa naras-
ape ta. Aa medame nipuna ama
aapa-para wae agaa teme onaare tu
omalia ta.
5 Goa ta pare nimimi gupa teme:
Aa meda nipuna Aapa ama raba
meape oyae medaloma sua yapare
wala Gote katoa tea.
6 Goa pua go rabu nipuna ama
aapa raba meapere palaina tea. Go
kone sua nimimi Gote-na agaa rasua
nimina abana kone waru suaeme.
7 Nimiri ora yaa agaa ne onaanu
pimi. Gote-na agaa lakene aa Aisaia-
me nimi madaa agaa waru sade.
Nipumi lalo:
8 Gote-me goa ta sa: Go onaa-
nuri nimuna agaame nina bi mi-
nasaaeme sa. Pare nimuna lo robaa-
para i koneme ni gimoa re-para
napimi.
9 Go onaanumi pa nimuna rekena
agaa mogeaawa ora Gote-na agaa
lagema teme. Goa teme pare ni-
mumi nina bi pa amaa minasaaeme
ta.

Wae yaeme aanu wae kone masaaya
(Mak 7.14-23)

10 Go rabu Yesumi onaa nipu piri-
para ipulupa loa nimu gupa lakesa:
Nimimi pagoa kone waru salepape.
11 Aa medame eta agaa-para
mea neme rabu go yaeme nimu
amulu namapaaya. Dia, pare
onaana robaa-para i kone amaa-
nane popalia-daare gome onaanu
maoyaalia.
12 Go raburi nipuna disaipel aan-
umi nipu-para lalo: Farisi aanumi
nena remaa pagoa nimuna pu robaa
o talamede?
13 Gore Yesumi lalo: Nina Aapa
yaa-para pia nipuna maapu-para
napoae yaae meda opalia-daare
pitaa apalae rasalia.
14 Mogo Farisi aanu madaa nimina
kone narubalepape. Gore nimu ini
rubu pi aa-rupa pimi pare ini rubu pi
yago pora mada nawatea. Dia, nipu
lapo rata naaku-para lopalipi.
15 Pita-me Yesu nipu gupa lakesa:
Neme go agaana re waru lapa sa.
Niaame waru makuaamona.
16 Gore Yesumi lalo: Nimi page
kone naimi-ga apo aanuna yago pimi
pae?
17 Ora pagalepape. Gore oyae rayo
agaa-para neme yaenuri robaa ru-
nane pea raburi oge ada-para rube-
mede.
18 Pare oyae meda robaa ru-
nane pirua agaa-para epea yaere
gore kone raapu epea-pulu onaanu
amulu mapaalia.
19 Gore onaana robaa-parare wae
kone gupa imi. Onaa tu maomape
kone-para ona rasini meape kone-
para ona paake yolape kone-para
paake nape kone-para yaa agaa lape-
para onaa medalomana bi rabuani-
aape kone-para go kone rayo robaa-
para sua peme.
20 Go yae rayomere onaa amulu
mapaaya. Goa pea pare nimuna
kone ratua ki radepea eta nalimiri
go konemere onaanu amulu nama-
paalia. Ora dia.

Kenan su-para piri oname Yesu madaa kone rulasa
(Mak 7.24-30)

21 Yesu nipu go su gimoa nipu mo
Tair Saidon su-para pisa.
22 Goa pisa rabu Kenan su-para piri
ona medare go su-para pirisa-pulu
nipu ipua goa sa: Aa Adaa, nere
Devit-na si yaade. Neme ni odome
omape. Wae remome nina wane ora
wae-rupa tea sa.
23 Gore Yesu nipumi agaa meda
nalakesa raburi nipuna kogono aan-
umi goa simi: Go onamere e laama
laama puaawa ne rata mea ipula-ga
neme wala penaala simi.
24 Gore Yesumi nimu agaa gupa
lakesa: Gote-me ni mea rapaasadere
neme go Israel su-para etapae sipsip
menanu raba meanolo mea rapaasa-
daa ipisude sa.

25 Go rabu mo ona nipu ipua
Yesuna kibu re-para lopoa sana
nipumi lalo: Aa adaa, neme ni raba
meape.
26 Gore Yesumi nipu agaa gupa
lakesa: Niaame nogo naakinuna eta
mua pa yananu agaa-para mea lopal-
imare epe ta.
27 Gore mo oname lalo: Aa Adaa,
neme ora lae pare mo yananu-
miri nimuna Aapanuna eta ebo mea
nemede.
28 Nipumi goa sa rabu Yesumi
nipu-para agaa gupa lakesa: Go ona
nena kone rulae ora adaape saena-
ga ne madaa pina kone saena palia
sa Go agaa lakesa rabu mo nogo
aipapulu rekaasa.

Yesumi yaina ome onaa adaapu maepeaasa

29 Yesu nipu go su gimoa ipa ini
Galili repaa-para pisa. Goa pua nipu
so rudu madaa-nane pua pirisa.
30 Onaa adaapupe nipu piri-para
epa kiritaawa ke wae ini wae aane
poae agaa maare yaina rado rado
ome rayo lamua ipua kiritasimi.
Goa pisimi rabu nimuna yaina rayo
maperekeaasa.
31 Go raburi onaanumi mo agaa
maare onaanumi agaa lamina ke
wae onaame pora pamua to igipi
igipini onaa epe-rupa pirina ades-
imi. Goa pisa rabu go Israel su-para
piri onaame Gote-na bi minasaasimi.

Yesumi aanu adaapupe gupa 4,000 eta kasa
(Mak 8.1-10)

32 Yesumi nipuna disaipel aanu-
para ipulupa loa gupa lakesa: Neme
go onaanu odome omalo. Yapi repo
ni raapu pirama-pulu nimu reaeme
omoa pimi. Gore neme nimuna ada
penaatoa. Nimu pua pora-nia pa
lopalimi.
33 Gore nipuna aanumi nipu goa
lakesimi: Go su-parare onaa adaa-
pupe pimide-ga bret akea pua mua
go aanu adaapu mada rumaalima
yapae simi.
34 Gore Yesumi nimu agaa gupa
misa: Nimina bret-re akepu raapo
saapimi? Gore nimumi lalo: 7-pela
saapima. Enare padane padane oge
enasi saapima simi.
35 Gore Yesumi mo onaa rayo-para
su amaa piralepa sa.
36 Goa pua nipumi mo 7-pela bret-
para mo ena oge oge-para mua sana
Gote-para ora pi loa piribisa. Goa
pua nipuna disaipel aanu kanaloa
mo aanumi onaa rayo rumaa kasimi.
37 Goa pua mogo aa rayome mo eta
no kiritua simina disaipel aanumi
eta ebo basket 7-pela madu isimi.
38 Gore aanuri ora adaapupe 4,000
pirisimi pare onaa nogo naakinuri
nadipisimi.
39 Yesumi mo onaa rayo nimuna
ada penaaloa nipuri ipunu madaa
pirua Magadan su robo-para pisa.

16

Yesu-para napiaa meda pali rabu adalimi simi
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

1 Farisi aanu-para Sadyusi aanu-
para ipua Yesu epa ko tisimi. Gore
nimumi lalo: Puri pane napia ko-
gono meda paina niaame adamona
simi. Goa pali rabu Gote-na puri mua
nipuna kogono paari ria lamona.
2 Gore nipumi lalo: Naare pabal-
aina nimimi so yaa madaa moae
kane ademe raburi nimimi abiare
pani palia teme.
3 Gore ribaa reko rabu page yaa-
para koborea raburi po ripu ipua
yai ipu palia temede. Gore nimimi
so yaa-para adoare gupa temede-ga
abia go di raburi nimimi oyae adoa
yapare mada na-adalimi?
4 Abia go yapi di madaa piri
onaanu nimiri wae pupitagi nape
onaa pirua Gote madaa kone naru-
laeme. Neme napiaa kogono panolo
teme pare neme mada namea waa-
toa. Nimiri Jona-na pisade kogono
padanere adalimina. Goa loa nimu
gimoa pisa.

Farisi aanu-para Sadyusi aanuna yis-na saa agaa
(Mak 8.14-21)

5 Gore Yesuna disaipel aanu nimu
ipa kenaawa mone pane pisimi pare
bret medaloma namea ipisimi.
6 Gore Yesumi nimu-para lalo:
Nimimi waru adalepape. Mo
Farisi aanu-para Sayusi aanuna
bret ma-adaape yis* madaare waru
adalepape.
7 Gore nimuna bipa goa simi:
Niaame bret namea epa amaade
madaa ta pae kone isimi.
8 Gore Yesumi nimu-para lalo:
Nimi kone waru narulaeme-ga
akeane niaare bret naima lame?
9 Gore nimimi abi na-ademe? Gore
nimimi go bret aa 5,000 onaame
nisimi remaa aba kone rugulaarimi?
Goa pisu rabu nimimi eta ebome nu
akepu raapo madu isimi ya?
10 Gore neme bret 7-pela mo aanu
4,000 mea kasudere go madaa na-
niminaaeme? Goa pua nimimi mo
ebonuri nu akepu raapo madu isimi
ya?
11 Neme nimi-para pa bret madaa
nalawade-ga akeane nimimi na-
niminaarimi? Gore nimimi mo
Farisi aanu-para Satyusi aanu-para
nimuna bret ma-adaa yaape yis-ri
waru adalepape lawade sa.
12 Goa wala sa-pulu go rabu
nipuna disaipel aanumi bret ma-
adaa yaape yis-na agaa-daa nalaade
kone isimi. Dia, pare nipumi Farisi
aanu-para Satyusi aanuna agaa ta
kone isimi.

Pita-me Yesuri Onaa Raapu Pirape Aa lo lapaasa
(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Yesu nipu mo Sisaria Filipai
adaare-para pisa raburi nipumi
nipuna disaipel aanu gupa lakesa:
Onaanu nimi Raapu Pirape Aare
aapi teme pae?
14 Nimumi lalo: Gore onaa
medalomame nere Jon Baptais teme.
Medalomamere nere Elaija teme.
Medalomamere ne Jeremaia yapalo
Gote-na agaa lakene aa yapalo gupa
teme.
15 Gore Yesu nipumi lalo: Nimimiri
ni aapi teme ya?
16 Gore Saimon Pita-me gupa sa:
Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya-
pulu ne Gote-na Si yaade sa.
17 Gore Yesu nipumi lalo: Jon-na si
Saimon nere raaname waru omape.
Go su amaa piri onaa medame neme
go lae agaa nateme pare nina so
yaa-para pia Aapame ne go agaa la-
giaana.
18 Gore neme ne lagialo: Ne Pita-
re ne puri pane aana nona piane-ga
ne madaa nina ruru pirinalo onaa
warialua. Goa palua-pulu Satan-na
omape purimi go ruru onaa mada
narabuaniaalia.
19 Gore so yaa-para ia surube suna
pora gaape lobape ki neme ne gialua.
Oyae meda neme go su amaa pa
saapiraliri gore Gote-me so yaa-para
page pa saabalia. Go page neme go
su amaa yae esepealiri so yaa-para
page Gote-me maesepeaalia.
20 Yesu nipumi agaa puri paloa dis-
aipel aanu-para gupa lakesa: Nina bi
Krais yaade-ga onaa meda nalaketa-
pape sa.

Yesu nipu omoa wala matmat-para rekalua sa
(Mak 8.31–9.1; Luk 9.22-27)

21 Go raburi Yesumi nipuna dis-
aipel aanu-para orope epaliade yapi
di rabu ni mada goa palimilo la-
paasa. Nipumi nimu-para gupa sa:
Ni Jerusalem su-para palua rabu
makuaae aanu-para aa mudunu-
para Gote-na Miru Irae Aa mudunu-
para rekena agaa tisaanu-para ni-
mumi ni radaa adaa manaawa tu
maomaawa rogaalimi. Goa pal-
imi pare yapi repome matmat-para
pirua wala rekalua sa.
22 Gore Pita-me nipu mo nebo-
nane lamua pua sana nipu gupa
lakesa: Aa Mudu, nere ora goa

* **16:6:** Bret adaa nalo lopaemede yist madaa saa agaa. Gore gupa Farisi aanu-para Sadyusi aanuna agaa oge meda nimi madaa epalia-daare nimi maoyaalia-ga adalepape sa.

napina. Go wae yaenu ne madaa naepena
23 Gore Yesumi wala pereke tua adoa lalo: Nere Satan yaana. Nere nina masaa-nane gimoa pupu. Nemere Gote-na kone na-adoa nina kone mea pereketalo lae? Dia, pare su amaa piri aa-na kone meaena.
24 Go raburi Yesumi nipuna kogono aanu gupa lakesa: Gore onaa rayome nina kone mua ni ratalimidaare nimuna kone rabuaniaawa nena repena polopea mea rua ni rata mea epape.
25 Gore pa aa meda nipuna yogane pa irulu saapitia-daare gore nipuna wasupa page etapalia. Pare onaa rayome ni madaa kone rulaawa eperupa mapiraape kone mealimi.
26 Gore pa aa padaneme su amaa oyae rayo saapiralia-daare nipuna kone wasupa etapalea. Go rabu go oyae rayome nipu akepu aba mealia ya? Onaana kone wasupa etapalidaare ora wala na-adasaalia.
27 Abiare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipuna Aapana epe paana purimi nipuna ensel-nu raapu epalia. Go raburi onaa rayo nimuna kogono peme-rupa mada yoto katea.
28 Pagalepape. Onaa medaloma go pimiri abi naomalimi pare nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina puri mea epalia rabu adalimi.

17

Yesuna tore rado piane aasa (Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

1 Yapi di oraapu aba penaloa Yesumi Pita-para nipuna ame Jems Jon laapo page nimu mua sana so rudu medana ora so madaa lamua opapasa. Goa pua nimu agu raapo pua pirisimi.
2 Gore go aa repona ini agaana nipu adobaina Yesuna to perekea rado nona piane aawa pirisa. Nipuna ini agaa-parare naare ipulae-para ade nona pisa. Nipuna mamina oyaere yaako pu tua lepo lepo atasa.
3 Goa pua Moses-para Elaija lapo ipua Yesu raapu agaa lalaina adesimi.
4 Pita-me goa adoa Yesu gupa lakesa: Aa Mudu, niaa go-para pima pare ora epe ta. Gore neme pokaalo ada repo go-para pano. Medare nena medare Moses-na medare Elija-na warialua.
5 Nipumi go agaa pena lala pirina paa pu kipiae moae medame nimu rigitisa. Go moaena ru-nanere agaa meda gupa sa: Go naakiri ora nina epe Si. Neme nipu madaa pedo waru pe. Goa pe-ga nipuna agaa pagalepape sa.
6 Gore mo aanumi go agaa pagoa simina pururumi omoa paalame omesimi.
7 Gore Yesu nipu nimu piripara ipua nimu gupa epa lakesa: Nimi paalame naomalepape. Nimi rekalepa.
8 Goa sa raburi nimumi adasaawa aanu meda napirina Yesu nipu padane-mare adesimi.
9 Nimu so rudu gimoa ora kilipita pulaina Yesumi nimu-para puri paloa gupa lakesa: Nimimi abia go adamede yaere onaa meda ora napua laketapape. Ora nalapae piraliminare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri matmat-para wala rekalua sa.
10 Gore nipuna aanumi nipu gupa lakesimi: Akeane mo rekena agaa tisaanumi mo Elaija aba epenalo teme?
11 Gore Yesu nipumi gupa lakesa: Elaija ora aba ipuare nipumi oyae rayo managola salia sa.
12 Pare neme nimi lagialo: Elijare aba ipisa pare onaanumi nipu na-ademe pare nimumi wae kone sua Elaija-para pisimi. Apo waea pisimide konere Onaa raapu Pirape Aa radaa manaalimi sa.
13 Yesumi goa sa rabu nipuna disaipel aanumi Jon Baptais-para lakesa-daa niminaasimi.

Yesumi wae remo piri naaki meda maetaasa (Mak 9.14-29; Luk 9.37-42)

14 Nimu onaa rayo piri-para pua
opapasimi raburi aa meda ipua Yesu
madaa rumu koba pua agaa gupa
misa:
15 Aa Adaa, nemere nina naaki
madaa odome omape. Nipu oro
yaalo maeyaawa repena sulaa-para
page ipa-para agu atapia.
16 Neme nena disaipel aanu piri-
para lamua pe pare nimumi mada
namaperekeaeme.
17 Gore Yesumi nipu lakesa: Go
onaa nimiri kone narulaawa pimi.
Nimina robaa-parare o ta. Nimi raa-
puri ni rana akepu raapo piralua ya?
Nimina kedaare neme rana akepu
raapo rialua ya? Gore mo naaki ni
piri mea ipulupa sa.
18 Yesumi mo wae remo-para puri
pane agaa loa sana mo naaki nipuna
wae remo mea rubaasa raburi go
naaki ora aipapulu rekesa.
19 Go raburi Yesu agu raapo pirina
nipuna disaipel aanumi ipua gupa
epa lakesimi: Ake pua niaame go
wae remo mada namea rubema?
20 Gore Yesumi nimu-para lalo:
Nimimi nina agaa robaa-para waru
namea imi. Pagalepa. Nimimi Gote-
na agaa mo repena kamana oge ini
nona piane robaa-para mea salimiri
nimimi go su rudu madaare ne lusu
rua mogo-nane pu teme raburi mada
palia. Goa ogesi-daa kone rulal-
imiri nimimi kogono rado meda rayo
mada pu kiritalimi.
21 Go-rupa wae remo mea
rubapere pora padane ia-daa nimimi
beten lo eta madaa niti pua go remo
mada mea rubalimi.

Nipu omoa wala rekalua rana laapo lakesa
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)

22 Gore Yesuna disaipel aa rayo
Galili su-para epa pirisimi rabu
Yesumi nimu-para lalo: Onaa Raapu
Pirape Aa-na Siri nimumi iaanu mea
kateme.
23 Goa puare nimumi nipu tu mao-
maawa mea rogaalimi. Goa pal-
imi pare wala yapi repome matmat-
para wala rekalua. Go raburi mo
onaanuna kone-parare ora kedaame
waru omesimi.

Yesumi lotu ada raba meape mone takis lopasa

24 Wala orope Yesu-para nipuna di-
saipel onaanu-para Kaperneam su-
para pisimi. Go raburi no lotu
adana mone takis mi aanumi Pita-
para gupa epa lakesimi: Gore nimina
tisaa-mere lotu adana takis mone-re
lopata ya?
25 Gore Pita nipumi e loa sana
no ada ru-nane pua odobasa rabu
Yesumi nipuna agaa aba loa Pita
agaa gupa misa: Saimon, nemere
ake kone sae ya? Go su amaa aa
mudunu-parare aapimi mone takis
lopateme ya? Gore nimuna ruru
onaame lopateme pae pa kimisu aa
ruru radonumi lopateme ya?
26 Gore Pita-me lalo: Pa kimisu
aa ruru radonumi lopateme. Gore
Yesumi lalo: Nimumi goa peme-pulu
nimuna rurumi takis nalopaina.
27 Goa peme pare neme nimuna
kone namaoyaalua-pulu ne mo ipa
ini-para pua ena agona pua sa. Ena
ora aba mealiri nipuna agaa olape.
Goa puare ena gona agaa-para mone
salia rabu mua saa lapo ratana lotu
adana mone takis mea kalape sa.

18

So yaa-para aa muduri aapi ya?
(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

1 Go raburi disaipel aanumi Yesu
piri-para ipua lalo: Gote-na Surube
Su-parare aapi aa mudu pitia ya
simi.
2 Gore Yesumi naaki oge meda ipu
loare nimuna rikiraana mapiraasa.
3 Goa pua nipumi lalo: Pagalepa.
Nimina kone perekea oge nogo
naaki-rupa piralimiri Gote-na su-
rube su-para mada adalimi.
4 Onaa rayome oge nogo naaki-
rupa piralia-daare go onaanumiri
Gote-na Surbe Su-para aa mudu pi-
ralimi.
5 Gore onaa rayome nina bi loa oge
nogo naakinu-rupa epe kone su raba

mealimi-daare gore ni-para page goa palimi.

Pupitagi nape kone (Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

6 Go oge nogo naakinuri ni madaa kone rulaeme. Goa pea-ga onaa medame nimuna kone rulae yae maoyaaliiare gore nipu mua adaa aana-me maa-para opeme adibaawa ipa ini-para mea rubalimiri ora epe ta.
7 Go su amaa onaanuri oro yaalo wae yaenumi nimuna kone rulae yae maoyaata-pulu odo ora waru pea. Gore oro yaalo wae yae epea pare go wae yae mea epea onaanuri odo ora waru pea.
8 Gore nena kimi page aame page ne pupitagi manaali-daare gore ki aanu kepea rubalepape. Gore nena ki aa padane-ma aaware ne oro yaalo epe-rupa piraliri ora epe tea. Pare nena ki aa lapo rata pa aawa pirua wae yae paliri naudini repena sulaa-para mea rubalimi-pulu ora o tea.
9 Go page nimina inimi wae yae meda adalimiri nena ini rasu rubalepape. Gore nena ini padane-ma aaware epe-rupa ora yaalo piralipulu ora epe tea. Pare nena ini lapo rata pa riaawa pupitagi naliri ne repena sulaa-para mea lopalimipulu ora o tea.

Sipsip etapae-na remaa (Luk 15.3-7)

10 Nimimi waru adoa go oge onaanu narabuaniaatepape. Dia, gore neme nimi lagialo: Nina so yaa-para pi Aapana ensel-numi nogo naakinu waru adoaawa surubea.
11 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri su amaa ipua wae-rupa etapae onaanu raba mulalo ipisu.
12 Nimimi ake kone salimi ya? Aa medame sipsip 100-pela punalia pare mena sipsip padane etapalia raburi mada naesapalia ya? Gore nipumi mo 99-pela mena sipsip medaloma pa ainaloa nipumi go mena sipsip padane asapula palia.
13 Neme ora nimi lagialo: Mo sipsip etapaaliade pare asapua adasaawa muare mo aa nipumi raaname omalia. Goa puare mo mena medaloma pa aemenuri nimu madaa go-rupa raaname naomalia.
14 Gore nimina so yaa-para pia Aapamere go oge nogo naakinu-rupa etapalimina kone naia.

Niaana amenumi pupitagi nalimiri raba meamina

15 Gore nena ameme ne-para waea paliare ne pua nipi lapo meda-para pirua nena amena wae yaenu mea waalape. Gore nena agaa pagaliare gore nena ame wala epe-rupa piralipi.
16 Go page nena agaa napagaliare neme agaa pagaliade aa medalomana aba lamua pua tapape. Goa pua nimi repore mo aa laketa pulupape.
17 Pare nena agaa napagaliare gore neme lotu ada-para piri onaa lakelape. Go lotu ada-para piri onaana agaa page napagalia gore nipuna agu raapo pora pamina gimalepape. Go rabu nipu Gote-na agaa napage aa-para takis wae-rupa mi aa-para go-rupa nona piane pitia.
18 Gore neme nimi lagialo: Oyae rayo go su amaa rogaa salimiri Gote-me so yaa-para page rogaa salia. Pare go su amaa esepe salimiri Gote-me so yaa-para page esepesaalia.
19 Gore neme ora nimi lagialo: Nimina rikiraana piri onaa laapome kone padane sua oyae meda mulalo beten tepere gore nina so yaa-para pia Aapame nipi mada gialia.
20 Gore onaa repome page lapome page nina bi madaa kone rulaawa ada padane-para kirita piralimiri nimu raapu piralua.

Kogono naakimi yago nagimea remaa

21 Go raburi Pita nipu Yesu piri-para ipua agaa gupa misa: Aa Mudu, nina ameme ni-para waea pina neme nipuna wae kone rana

akepu raapo mea rubalua ya? Rana 7-pela pina gimalua ya?

22 Gore Yesumi nipu lakesa: Neme rana 7-pela pina gimape pi-daa nalawade. Dia, pare 70-pela taims 7-pela nipuna waea mea rubape.

23 Go madaare Gote-na Surube Suri go-rupa yaade: Aa mudu king meda pirua nipumi yago mi kogono naakinu maredepo yatalo pea sa.

24 Nipumi yago maredepo yainaloa ripima pisa rabu kogono aa meda lamua ipisimi. Nipuna yagore ora adaapupe, niaame mada nadipialima. Ora adaapu foti milion kina-rupa teme.

25 Pare mo aame mogo mone yago mada na-abutea-pulu nipuna aa adaame gupa lakesa: Go aa nere ora kogonome adini aa-rupa piraina. Go rabu nipuna ona-para nipuna nogo naaki-para oyae rayo-para kabalimina. Goa pua go mone-re mo yago medaloma abutea.

26 Goa sa rabu mo kogono naaki nipu mo aa adaana kibu-para rumu koba pua adaniaa pirua lalo: Neme ni odome omape. Go yago rayore neme mada abutua.

27 Go kogono naakina aa adaame nipu madaa odome omoa nipu pirina gimisa. Goa pua nipuna yago mone page gimisa.

28 Go rabu go kogono naaki nipu amaa puare nipuna padane kogono pi naaki yago pua adesa. Go aare nipuna yago mone ogesi 40 kina go aa madaa isa. Go aa adesa-pulu nipumi mo aa-na maa regepeminua lalo: Neme nina yago rayo abulape.

29 Goa pisa-pulu nipuna kogono padane pi aa nipu rumu koba pua agaame gupa ogesa: Neme ni odome omoa ni ado pirape. Neme yago mada abutua.

30 Pare nipumi gimi omoa kalabus ada mapataasa. Goa pua nipuna yago abunalo mada esepeaalia.

31 Gore mo kogono padane pisimi aanumi go kone adoa nipuna robaapara o sa. Goa pua rayo nimuna aa adaa piri pua puaa lakesimi.

32 Go raburi aa adaame mo kogono naaki ipu loa gupa lakesa: Nere kogonome adini naaki wae yana. Abade neme ni piri ipua re epa laedaa nina yano rayo gimawade.

33 Neme abade ne padane odome omesude-ga akeane nena kogono padane pi naaki odome naomae ya?

34 Gore nipuna aa adaame nipupara ratu yawoa nipu kalabus adapara mea rapaasa. Goa pua nipu radaa manaawa nipuna yago rayo abunaloa mada esepealimi.

35 Go rabu Yesumi lalo: Nimi rayona koneme nimina amena wae yae namea rakepealimiri nina so yaapara pia Aapame page nimi-para goa palia.

19

Yesumi onaa rasini meape kone madaa agaa lakesa
(Mak 10.1-12; Luk 16.18)

1 Yesumi go agaa aba lo kiritua Galili su gimoa mo ipa Jordan-na mone pane pua Judia su ru-nane pisa.

2 Go raburi onaa adaapumi nipu rata mea ipisimi rabu nipumi yaina ome onaa go su-para maepeaasa.

3 Gore mo Farisi aanumi Yesu ko tulalo ipua lalo: Gore niaana rekena agaa madaare aa medame nipuna ore pa amaa mada gimalia ya?

4 Yesumi lalo: Gore nimi abade go agaa buk-para gupa nadipisimi ya? Aba ripiare Gote-me oyae rayo waria sana ona aa lapo aba warisa.

5 Goa pisa-ga aa medame nipuna Aapa ama gimoa nipuna ona raapu padane-para piralipi. Go rabu nipu lapore ora padane piralipi.

6 Goa pisa-pulu nipu lapo padanerupa piralipi. Gore Gote-me aba nipu lapo makibuma lapaasa-pulu wala repaaya mada narugulalipi sa.

7 Gore mo Farisi aanumi nipu gupa lakesimi: Goa lae pare Mosesna rekena agaamere aa medame nipuna ona rasini pepa tua kaloa nipu penaalape taasa. Akeane gupa sa ya?

8 Gore Yesumi nimu lakesa: Nim-
imi agaa napagoa wae kone imi-daa
Moses-me nimina ona rasini pora
mea waasa. Pare ora abade Gote-me
oyae warisa rabu go pora naisa.
9 Neme nimi gupa lagialo: Gore
aa rayona orenumi aa paake nana-
lia pare aanimi pa mea ratua ona
rado meda mealimi-daare go aanu
nimumi ona paake yone aa-rupa pi-
ralimi.
10 Gore Yesuna disaipel aanumi
nipu lakesimi: Gore aa nipu mo ona
raapu agu aawalipiri ora epe ta simi.
11 Gore nipumi nimu gupa lakesa:
Onaa rayome go agaa mada napago
kiritalimi. Gote-me abade nimu puri
pane agaa lagisade.
12 Paga, aa medalomame kone
rado rado salimiri nimumi ona
mada nayoteme. Medaloma nimuna
amanumi madisimi rabu abe aa
aeme. Aa medalomamere abade
nimuna ru mu pasimi-pulu ni-
mumi ona mada narumaasimi. Aa
medalomamere Gote-na Surube Su
madaa kone sua ona narumaasimi.
Aa meda go agaa pago kiritaliare
nipumi mada palia.

Yesumi oge nogo naakinu agaa mana lakesa
(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Go raburi Yesu piri-para oge
nogo naaki medaloma lamua ip-
isimi. Gore nipumi nimuna aalu
madaa ki sua beten lainalo mea ip-
isimi. Goa pisimi pare nipuna aan-
umi mo onaanu-para ratu yawesimi.
14 Go rabu Yesu nipumi lalo: Goa
natapape. Go nogo naakinuri ni
piri-para epenaatapape. Gote-na Su-
rube Suri go nogo naaki go piane-me
mada mealimi.
15 Goa loa sana nipuna kimi aalu
madaa su kiritua nipu go su-para
gimoa pisa.

Aa ogege aa medame oyae adaapu isa
(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Aa meda Yesu piri ipua goa epa
sa: Tisaa, neme akea pua ni epe-rupa
oro yaalo piralua ya?
17 Gore Yesumi nipu agaa misa:
Akeane neme ni-para epe yae madaa
agaa epa meae? Aa padane-ma epe
ta. Gore ne ora epe-rupa piralua
kone saliri neme Gote-na rekena
agaa rayo waru ratape.
18 Gore mo aame nipu gupa agaa
misa: Go rekena agaare ake ya? Gore
Yesumi lalo: Neme aa meda natu
maomape. Neme ona paake nay-
olape. Neme paake nanape. Onaa
meda-para yaa agaa nalape.
19 Nena ama aapanu raapu pawa
pirua nimuna bi minasaape agaa pa-
gape. Nena ada lapa piri onaanu
raana ome-rupa nena yago meda
raana omape.
20 Go rabu mo aame Yesu gupa
lakesa: Mo rekena agaa rayore aba
pago kirite. Goa pawa-ga meda abi-
are ake palua ya?
21 Gore Yesumi nipu lakesa: Neme
ora epe-rupa pitua kone saliri nena
oyae rayo madaa mone mua onaa
naraanu kalape. Goa paliri nena epe
yoto so yaa-para salia. Goa pua ni
rata mea epape.
22 Go raburi mo ogege aame go
agaa rayo pagoa kedaame omo
pirisa. Gore nipumi oyae adaapu isa-
pulu go yae rumape kedaame omesa.
23 Yesumi nipuna disaipel aanu-
para lalo: Amo ne oyae adaapu
i onaanuri Gote-na Surube Su-para
popere kalai peme sa.
24 Agaa meda lagialo: Kamel
mename noae kego-para pola pea
pare ora kalai pula pea. Goa pea
pare amope aare so Gote-na Surube
Su-para polalore apo mename noae
kego-para kalai mada pua palia.
25 Gore nipuna aanumi go agaa
pagoa nimu waru pogolasaawa ni-
mumi lalo: Goa pea-ga oro yaalo
kagaa pirape konere aapimi mealia
ya?
26 Gore Yesumi nimu waru adaaba
sua lalo: Onaanumiri oyae mada
napalimi pare Gote-me oyaeyae rayo
mada palia.
27 Nipumi goa sa raburi Pita-me
nipu-para gupa sa: Pagape, niaame

niaana oyae rayo gimoa ne rata mea epa amaade. Goa pa amaade-ga ni-aamere ake mealima ya?

28 Gore Yesumi nimi ora lagialo loa gupa lakesa: Orope kagaa yapi di opaliade raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri epe king siaa madaa pi-ralua. Go raburi nimi ni rata mea ipua nimi page epe king siaa 12-pela madaa pirua Israel onaana ruru 12-pela madaa koso lape agaa pagalim-ina sa.

29 Go rabu onaa rayome abade ni madaa kone rulaawa nimumi nimuna ama aapa nogo naaki ame baaninu page maapu oyae rayo gimisimi-pulu nimumi apo oyaeyae nona piane yoto ora waru mealimi. Goa pua nimu oro yaalo epe-rupa kagaa piralimi.

30 Abia onaa adaapu riri-nane pimi pare wala orope masaa-nane pimi onaa aba ripia epalimi. Goa pua nimu riri-nane epalimi.

20

Wain maapu-para kogono pi naakinuna remaa

1 Gore Gote-na Surube Su-na agaa gupa ia sa: Aa medame nipuna wain maapu surubisa. Goa pua nipu ora abasade yapipu wain maapu kogono pinalo onaanu mula pisa.

2 Gore nipumi mo kogono naakinu raapu kone padane suare go yapi padanemere ten kina meama palimi sa. Goa loare nimu mo wain maapu-para kogono pula penalo mea ra-paasa.

3 Goa puare naare rapataina nipu kiritae su-para pua sana aa medaloma pa aina adesa.

4 Gore nipumi go aanu gupa lakesa: Nimi page neme epe mone mada gialua-ga wain maapu kogono pula pulupa sa.

5 Goa loa nimu pisimi. Gore naare pabola pulaina page aa medaloma wala agu mea rapaasa.

6 Gore ora aebo ribaa talo palaina maket-para pua aa medaloma pa aina adesa. Go rabu nipumi lalo: Nimi go naare raama puaina ake ado piaeme ya?

7 Gore nimumi lalo: Niaa kogono giape aa meda dia yaade simi. Gore nimi page mo wain maapu-para ko-gono pua pipa.

8 Ora ribaa sa raburi mo wain maapuna aaraame surube aa gupa lakesa: Neme kogono naakinu yaaloa nimuna mone kalape. Orope epamede kogono naakinu kalaama kalaama pua aba ripia epamede kalo kiritape.

9 Gore aebo 5 klok raburi kogono epa pisimide aanumiri ten kina agu kasa.

10 Gupa misimi pare ora abade epa pisimide aanumiri nimu mone ora adaapupe mealima kone isimi. Pare dia nimu page 10 kina agu meama pisimi.

11 Nimumi muare mo maapuna aaraa ratu yawesimi.

12 Gore nimumi gupa simi: Go aanuri pena go epaade pare nimu kogono ogepusi pamede pare nimu mone niaa giaede-rupa agu mealeme. Niaamere naare paalu kogono radaa pi pa amaa sima.

13 Nimumi goa simi raburi mo maapuna aaraame nimuna aa padane-mare gupa lakesa: Adami aa, neme ni namakiraate. Gore abade saa agaa lapade rabu neme ten kina gialua laede.

14 Gore nena mone mua pu. Abade neme ne gisude-rupa orope meawade aanu page gode-rupa katoa.

15 Gore nina go mone-me page nina yada pulalo paluare gore mada dia? Neme epe kone sawade pare nena pu-para udipa kone sae ya?

16 Go rabu Yesumi lalo: Goa pea pare orope epeme onaanuri nimu aba riri-nane popalimi. Yapare aba ripia epeme onaanuri wala orope epamede.

Yesu nipu omoa matmat-para wala rekalua sa
(Mak 10.32-34; Luk 18.31-33)

17 Yesu nipu Jerusalem su-para polalore nipuna disaipel aa 12-pela mea pisa. Nimu pora-nia pulaawa disaipel aanu agu raapo-para gupa lakesa:
18 Pagalepa. Abia niaa Jerusalem su-para baina. Go-parare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri miru irae aa mudunu-para rekena agaa tisaanu mea kateme. Go rabu nimumi koso lape agaa loa tu maomalimi sa.
19 Gore nimumi muare onaa ruru radonu mea kanaloare nimumi wae ero agaa loa repena unimi tuare repena polopea-para tu maomalimi. Goa pua rogaalimi pare yapi repome matmat gimoa wala rekalua sa.

Jems Jon nipu lapo aa adaa piri talo pisipi
(Mak 10.35-45)

20 Go raburi Sebedi-na oremere nipuna naaki lapo Yesu piri-para lamua ipisa. Gore go ona nipumi rumu koba pua su adaniaawa oyae meda madaa Yesu-para ogesa.
21 Gore Yesumi nipu agaa misa: Nere ake raana pea? Go oname lalo: Ne aa mudu pirali rabu naa naaki laapore meda nena popo ki-nane pirina meda koya ki-nane pirina sa.
22 Gore Yesumi nipu lakesa: Mo reke mulalo paape yaere nipumi waru na-adepe. Gore nipimiri go neme ipa naluade kap madaare radaa pi ipa mada nalipi ya? Gore nipumi lalo: Saa mada nalipa sipi.
23 Gore Yesumi nipu lakesa: Nina kap mada nalipiri gore epe ta pare nina popo ki-nanepara koya ki-nane lapore aapi piralia palo go agaare neme-daa namakuaayo sa. Apo pirape siaanuri Aapa nipuna man-agola saaya.
24 Mo 10-pela disaipel nimumi go remaa pagoa mo ameaya ratu yawesimi.
25 Goa pisimi pare Yesu nipumi nimu ipulupa loa sana nimu-para lalo: Nimimiri ademe. Ruru radona aa mudunumi onaa rayo rabuni-aawa nimi puri waru paboa nimuna agaa ora pagalepape teme sa.
26 Aa mudu medaloma goa peme pare go konere nimi rikiraana nasaapiralepape. Dia, pare aa meda nimina rikiraana aa mudu piritalo paliare gore nimi raba meape kogono aa aba piralia.
27 Aa medame ni mudu piralua kone salia-daare gore nimi raba mi aa-rupa aba pirina sa.
28 Onaa Raapu Pirape Aare nipu raba mua nipuna kogono paminalo-daa naipisa. Dia, pare onaa adaapu raba mua nimu madaa epa oma-lalo ipisade. Goa pua nipuna kone wasupa nimu raba meapena katalo ipisa.

Yesumi ini wae aa laapo mae-peaasa
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

29 Gore nimu Jeriko su gimoa pisimi raburi onaa adaapumi Yesu nipu rata mea pisimi.
30 Gore mo ini rubu pi aa lapo mo pora aane-nane pirisipi. Nipumi Yesu epea remaa aba pagoa nipumi puri paloa nipumi gupa yaasipi: Nere Devit-na si neme saa laapo madaa odome omape.
31 Goa sipi rabu onaa rayome nip-ina agaa loraatepa loa nipu-para ape simi. Yapare nipumi go agaa rasua wala ora puri palo yaasipi: Aa Adaa, nere Devit-na si-ga neme saa madaa odome omape sipi.
32 Gore Yesu nipu pua rekaawa nipu yaaloa lalo: Neme nipiri ake pano ya?
33 Gore nipumi gupa sipi: Aa Adaa, neme saana ini maepeaaina kone salepa.
34 Gore Yesumi odome omoa nipuna ini maepeaasa. Ora go raburi nipuna inimi oyae waru adoa simina nipu page Yesu rata mea pisipi.

21

Yesu nipu Jerusalem su-para aa mudu-rupa pisa
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

1 Nimu Jerusalem su-para re-para
pua opapasimi rabu Rudu Oliv re-
para epa pirisimi. Go-parare Betfage
su adaare meda aasa. Go rabu
Yesumi nipuna disaipel aa lapo mea
rapaasa.
2 Nipumi go aa lapo gupa lakesa:
Mogo adaare-para pulupa. Puare
donki mena si agiaaya lapo apo
opeme adiba aaya-ga pua adalepape.
Nipimi pua koloa mea ipulupape.
3 Gore aa medame nipi-para agaa
meda epa teare nipimi nipu gupa
laketapape: Aa Adaa nipu kogono
go donki mena madaa ia-pulu nipu
saa mea palipa. Goa tepe rabu aa
medame donki mena mea rapalia.

4 Go pisipina kogonore abade Gote-
na agaa lakene aame gupa sa:
5 Abia Saion su-para piri onaanu
gupa laketapape: Aa mudu abia nimi
piri apo ipula-daa. Nipu kone pawa
sua donki mena masaana pirua no
epea-daa. Nipumi mo oge donki
mena si onaa meda abi napiri madaa
pia sa.

6 Gore mo disaipel aa lapomere mo
Yesumi lakesa-rupa goa pua pisipi.
7 Nipumi mo donki mena adibae
yare pua mua nipuna adaa mamina-
nu donki mena masaa mada sua ip-
isipi. Goa puare Yesu nipu so donki
mena masaana pirisa.
8 Nipu pirua ipisa rabu onaa
adaapupeme so pora repaa repaa
rekasimi. Go rabu medalomame
nimuna mamina-nu pora-nia mea
saapisimi. Medalomamere repena
alanu yado saapisimi. Gore Yesumi
rabuama epenalo pisimi.
9 Go rabu onaa adaapu medaloma
aba riri-nane pisimi medaloma pa
aapu-nane ipua gupa yaasimi: King
Devit-na siri ipula-daa. Nipuna bi
minasaamina. Aa Mudu-na bi mea
ipula-daa nipuna bi minasaamina
yaasimi. Gote ora sone pia adaa aa-
na bi kalamina yalaama pua mea
ipisimi.

10 Yesu nipu Jerusalem su-para
pisa raburi mogo adaare-para piri
onaa rayo pogolasaawa simina go
aare aapi ya simi.
11 Gore mo nipu raapu pisimi on-
aame lalo: Gote-na agaa lakene aa
Yesu simi. Nipu Galili su robo-para
adaare Nasaret-para piri aa yaade
simi.

Yesumi lotu ada-para oyae kabe aanu ratu tisa
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

12 Yesu nipu mo lotu ada ru-nane
pua odobaawa nipumi lotu ada-
para pisa rabu mone oyae ropo pi
aanu amaa-nane ratu tisa. Nipumi
pua mone ini ropo pi aanuna reke
lakepe rubebe pua yaanu kabe aa-
nuna rekenu lakepe tisa.
13 Goa puare nipumi agaa gupa
lakesa: Gote-na agaa i buk madaare
nipumi gupa ta: Nina adaare beten
lape ada lo bi ma-alimi pare nimi
paake ne aanuna kaledape ada-rupa
perekea ma-arimina sa.
14 Yesu nipu lotu ada-para pirina
ini wae onaanu-para aa wae onaa
medaloma nipu piri-para ipisimi.
Goa pisimi rabu nipumi nimu mae-
peaasa.
15 Goa pisa pare Gote-na miru irae
aa mudunu-para mo rekena agaa
tisaa aanu-para nimumi mo Yesumi
napiaa kogono pina adesimi. Gore
mo nogo naakinumi lotu ada-para
pirua gupa simi: King Devit-na sina
bi minasaamina. Goa simi rabu ni-
mumi ronome omesimi.
16 Goa pua nimumi Yesu-para lalo:
Neme mogo lamede agaare pagae?
Gore nipumi lalo: E, go agaare pa-
galo pare abade nimimi agaa gupa
nadipisimi kone salo: nimimi abade
nogo naakinu-para madu saapiri ru-
pame agaa mana waru pagesimi-
pulu nimumi bi minasaatalo pimi.
Go agaa napageme ya?
17 Gore nimu pirina Yesu adaare
Betani su-para ribaa pua puaa
patisa.

Yesumi sa rabu repena fik kaapu sa
(Mak 11.12-14; 11.20-24)

18 Gore ekeraa-nane yapi lapaasa
rabu Yesu nipu so adaare-para pisa
rabu reame pua omesa.
19 Gore nipumi repena fik ini pora-
nia adoa go-para pisa. Pua adesa
pare ini padane-daa page naetasa
pa amaa yope agu aasaaya. Gore
Yesumi mo repena fik lakesa: Nere
ini wala meda ora namadiape. Goa
sa rabu ora aipapulu mogo repena
fik kaapu sa.
20 Gore disaipel aanumi goa adoa
paalame omesimi. Go repena fik
akea pua aipapulu kaapu yala kone
isimi.
21 Yesumi lalo: Pagalepa. Nimimi
kone waru rulaawa kone lapo nasal-
imiri go repena fik madaa pawade-
rupa nimi page goa agu mada palua.
Go-rupa madare nimimi mogo aaya
rudu ne lusu rua no ipa solwara-
para pua pogola teme raburi mada
pagalia.
22 Gore nimimi ora kone rulaawa
beten teme-daare gore oyaeyae rayo
beten loa mada mealimi.

Nere aapimi puri gisa palo Yesu nipu agaa misimi
(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Gore Yesu nipu lotu ada ru-nane
pirua onaa rayo epe agaa moge ri-
aasa. Go rabu Gote-na Miru Irae
Aa mudunu-para Israel aa mudunu-
para ipua Yesu-para epa lalo: Nere
go kogonore aapina puri mua pi
simi. Nere abade go kogonore
aapimi pape laa-daa pi simi. Nere
go kogono painalo puriri aapimi gia
simi.
24 Gore Yesumi nimu gupa lakesa:
Neme page agaa padane gupa nimi
agaa mealuame pi. Gore nimimi
nina agaa-daa yago talimiri neme
page nimi nina kogono go aame
gisalo nimi lagialua.
25 Jon-me abade onaana baptais
mea saayaade kogonore Gote-me
kasa pae pa onaanumi kasimi ya?
Go agaa pagoa nimuna agaa
lalaawa gupa simi: Gore niaa Gote-
me kasa tema-daare gore nipumi
niaa gupa lagialia: Akeane nimimi
Jon madaa kone narulasimi palo
lagialia.
26 Gore niaame pa onaanumi
kasimi tema-daare niaana onaanu
madaa paalame omalima. Gore onaa
rayome Jon-re Gote-na agaa lakene
aa kone imi temare niaa talimi.
27 Go rabu Yesuna agaa gupa abu-
loa lakesimi: Niaare na-adema simi
rabu Yesumi lalo: Goa teme-daare
aapimi ni puri gua kogono gea aare
nimi page mada nalagialua sa.

Aa padanena si laapo madaa saa agaa lakesa

28 Yesumi adaa aa mudunu-para
gupa lakesa: Aa padaneme naaki
lapo madu isa. Go remaare pa-
galepape. Gore aaraame mupaa
naaki lakeloa nere wain maapu ko-
gono pula pu sa.
29 Gore go naakimi gipia loa-ga
wala orope kone perekea wala ko-
gono pula pea.
30 Gore aaraame wala mo naaki
meda piri pua padane goa pua sa.
Gore go naakimi lalo: Aapa, ni palua
loaaya pare napisa.
31-32 Go rabu Yesumi lalo: Gore
go naaki laapo madaare aapimi
aaraana kone misipi? Gore nimumi
lalo: Mupaa naakimi simi.
Gore Yesumi nimu-para lalo:
Abade Jon nimi piri-para ipua
nipumi epe pora madaa epe agaa
mogeasa pare nimimi kone naru-
lasimi. Dia, pare mo takis mi aanu-
para aa paake rume onanuri orope
nimumi Jon-na agaa madaa kone
rulasimi. Goa pea-ga takis mi aanu-
para aa paake rume onanu-para
nimuri Gote-na surube su-para aba
riri-ne adalimi. Goa pisimi pare nipu
aba adoa simina kone naperekene
nipu madaa kone narulasimi.

Wae aanumi maapu su rube re-maa
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 Nimi saa agaa meda pagalepa.
Aa medame nipuna su adaape
saawa wain maapu adaape poasa.
Nipumi kepo pu mawaawa go-
para ini igipini yae warisa. Goa

puare nipumi maapu surubape ada adaalupe maasa. Goa puare nipumi mone yoto meape aanumi surubainaloa nipu kimisu pisa.
34 Nipu pua aawa orope mo wain maapu ini kereape di rudu sa rabu maapu surube aanu piri-para kogono aa medaloma penasa. Gore nipumi mo surube aanu mo wain pore nape medaloma gina kone sua pisa.
35 Go kone isa pare mo maapu surubae aanumi nipuna kogono naaki meda aana-me tuare tu rubebe pisimi.
36 Gore mo wain maapuna aaraame wala kogono naaki medaloma mea rapaasa. Pare aba mo maapu surubae aanumi pisimirupa tisimi.
37 Wala oropere nipuna si mea rapaasa. Aaraame nina naakina agaa pagalimi kone sua mea rapaasa.
38 Pare mo maapu surubae aanu nimumi naaki adoa nimumi goa simi: Go ipula aamere aaraana moae yae rayo mealia-ga niaame nipu aipapulu tu maomaawa go maapuri niaa ora meamina simi.
39 Goa loa nipu to maomaawa mua so kepo rarane mea rubisimi.
40 Yesumi agaa gupa sa: Orope mo wain maapuna aaraa ipuare mo wain maapu surubae aanu-parare ake palia kone imi?
41 Nimumi lalo: Go aa wae rayore waru talia. Goa pua mo wain maapu wala aa ruru rado mea katea. Go aanumi surubenaloa ini etaliade rabure raloa nipu epe kateme.
42 Gore Yesumi lalo: Nimimi Gotena agaa i buk madaa iade agaare pagamina:

Abade kamda kogono pi aanumi mea
rubesimi yaade aana-re abiare ora epe-daa ada palimi.
Aa Mudumi abade goa pisa yapulu niaame go aana-mere
epe rado piane ada maopaalia sa.

43 Goa pea-ga neme nimi ora lagialo: Gote-na Surube Su-na eta maopaeme onaa mea katea-daa adalimi sa.
44 Onaa rayome go aana madaa magatabalimiri nimu asa tabebe palia. Go aana-me onaa meda taliare gore go onaa aasatua rugulala palia.
45 Gote-na miru irae aa mudunupara Farisi aanumi Yesuna saa agaa pagesimi rabu niaa-para ta kone sua niminaasimi.
46 Goa sa raburi nipu ripinaatalo pisimi pare onaa paalame omesimi. Onaame Yesu Gote-na agaa lakene aa kone isimi-pulu go aanumi paalame omesimi.

22

Ona rumaawa ogere yawena saa agaa
(Luk 14.16-24)

1 Gore Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa lakesa:
2 Gote-na Surube Suri gupiane: Aa mudu medame nipuna naakina ona rumaasa rabure ogere adaape meda yawesa.
3 Goa puare nipumi ona rumaatalo yawe ogere nola ipulupape loa nipuna kogono naakinu agaa mea penaasa. Laketa pisimi pare onaanumi mo ogere gimoa naipisimi.
4 Gore naipisimi rabu aa mudumi wala kogono aa medaloma mea rapaawa gupa lakesa: Nimi puare epape onaanu-para gupa pua laketapape sa: Pagalepa, nina ogere aba lusua gawa mena yadapunu-para sinu page aba tu yawo ima tapape sa. Eta rayo aba managola sama-ga nimi ona rumaape eta nola ipulupape lo tapape.
5 Mo kogono naakinumi go agaa pua lakesimi pare eta nape onaanumi go agaa gimoa nimuna kogono pisimi. Medare nipuna maapu e pola pisa. Medare nipuna bisnis kogono pula pisa.
6 Goa pisimi pare aa medalomamere aa muduna kogono naakinu ripinaawa tu maomasimi.
7 Gore aa mudu ratu yawoa nipuna soldia aanu mea rapaasa. Nimumi mo kogono naaki aanu tu maomaawa nimuna ada rayo irabasimi.

8 Goa puare aa mudumi nipuna
kogono naakinu gupa lakesa: Ona
rumaatalo yawe etare aba managola
sawade pare mo neme yalawade on-
aana konere o ta sa.
9 Goa pea-ga nimi mo pora-nia pua
go adalimide onaa rayore eta yawe
nola epena laketapape sa.
10 Nipumi goa sa raburi pora
kepaa-nini puare epe onaa-para
wae onaa rayo makirita-mama pua
adesa. Nimu rayo ipua mo onaa ru-
maae aana ada epa marulatabasimi.
11 Mo onaa epa kirita pirisimi
raburi aa mudu nipu mo kiritae on-
aanu adolalo epa odobaawa adesa.
Pare aa padane-mame ona rumaae
rabu kalae mamina namaraasa.
12 Gore aa mudumi mo aa-para
lalo: Adami aa, nere epe mamina
na-ayamaina-ga akolo yapae sa pare
agaa na-abusa.
13 Go raburi aa mudumi kogono
aanu gupa lakesa: Nimimi nipuna ki
aa rogaawa so amaa mea lopalimi
rabu nipu su ribaane-para pirina sa.
Go ribaane-para piruare nipu re lo
nipuna kidipaa rugulalo piralia sa.
14 Yesumi agaa gupa lo kiritisa:
Gore Gote-me onaa adaapu yaata
pare nipumi adoa aa padane padane
laatapu mua ru-nane mea pea sa.

Takis mone-re kalamina yapae lo agaa misimi
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Gore Farisi aanumi Yesuna kone
adolalo ko tisimi.
16 Nimuna disaipel aanu-para
Herot-na aanu-para meda rabu Yesu
piri mea rapasimi. Nimumi gupa
pua simi: Tisaa, niaame nere ora
agaa lape aa-rupa adema. Ora
agaamere onaanu madaa rumaalia.
Goa pe pare onaanu rayo kone
padane-rupa ade. Dia, neme onaa
rayo agaa rado piane lakete.
17 Goa pede-ga neme abia yada
kone saliri niaa lagi simi: Gore ni-
aame Rom aa mudu Sisar-para takis
mone kalamano yapae dia yapae
agaa misimi. Niaana rekena agaame
ake ta pae simi.
18 Gore Yesu nipumi nimuna wae
kone aba adoa nimu-para lalo:
Nimiri yaa agaa ne aanu. Akeane
nimimi ni-para yaa agaa loa ni ko
taleme?
19 Nimimi mo takis kalape mone
meda mea waatapa sa. Goa sa
rabu nimumi mone meda mea ipua
waasimi.
20 Go rabu Yesumi nimu agaa misa:
Go mone-na bi-para piksa-parare
aapina ya? Gore nimumi Sisar-na
simi.
21 Goa simi rabu Yesumi nimu
gupa lakesa: Gore Sisar-na yaere
wala nipu pua katapape pare Gote-
na oyaere Gote nipuna katapape sa.
22 Nimumi go agaa pagoa pogo-
lasaawa Yesu gimoa pisisi.

Onaa omoa wala rekapere akepu yapae lo Yesu agaa misimi
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Go raburi Sadyusi aanu
nimu Yesu piri-para ipisimi. Go
aanu nimumiri ome onaanu wala
narekalimi teme-daa goane Yesu epa
agaa misimi.
24 Nimu ipua lalo: Tisaa, Moses-me
agaa gupa mogeasa: Aa meda nogo
naaki napirina omaliare nipuna ona
wasaa ameme nogo naaki madinalo
mada rumaalia sa.
25 Gore abade nimu amealu 7-
pela pirisimi. Pare aa mupaare
ona rumaawa omesa pare nipuna
nogo naaki napirisa. Goa pisa-pulu
nipuna masaa-nane ameme go ona
wasaa nipu rumaasa.
26 Wala ame laapo pa repo pa page
nogo naaki napirina omaamapa
amaa pisimi. Goa pu kiritua 7-pela
amealu rayo pa omesimi.
27 Mo amealu rayo omabasimi
raburi orope mo ona page omesa.
28 Gore neme mo ome onaa wala
rekalimi rabu mo ona wasaare mogo
aa 7-pela wala rekalimi-daa aapina
ore ora piralia ya? Neme makuaaye
nimu rayome mogo onana aaniri
aapi ora piralia ya?
29 Gore Yesumi nimu gupa lakesa:
Nimiri Gote-na agaa napago nipuna

puri page na-ademe-pulu nimimi agaa pa-rupa teme sa.
30 Gore ome onaa wala rekalimide raburi mo ona wala narumaalimi. Dia, so yaa-parare ensel-rupa piral-imi.
31 Pare go ome onaa wala rekape agaare neme nimi agaa mealo: Gore abade Gote-me gupa sa:
32 Niri Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote pi sa. Goa pea-daa Gote-re aba ome onaanuna Gote-daa dia, pare nipu kagaa pi-raama laama pope onaanuna Gote yaade.
33 Onaa rayome Yesuna agaa pagoa akepu tapae kone isimi.

Ora rekena agaana mupaa agaa (Mak 12.28-31; Luk 10.25-28)

34 Gore Yesumi Farisi Sadyusi aa-nuna agaa pora poasa rabu Farisi aanumi go agaa pagoa nipu adola ipisimi.
35 Nimu go epa kirita pirisimi raburi nimuna rekena agaana tisaa padane pirabasa-pulu nipumi Yesu ko tulalo goa sa:
36 Tisaa, mo rekena agaa rayo ora epe ta-ga ora aba mudu rekena agaare aaya pae simi.
37 Gore Yesu nipumi gupa lakesa: Nena Mudu Gote-re pu robaame page kone wasupame page puri-para rayome raana-me omoa pedo pu pi-ralepape sa.
38 Go rekena agaare ora aba mudu agaa lagialo sa.
39 Gore rekena agaana lapo pa padane go-rupa lagialo: Nimina yo-gane madaa raana omo pedo pi kone imi-rupare pa onaa meda page padane-rupa raana omape sa.
40 Go rekena agaa lapomere Moses-na rekena agaa rayo-para Gote-na agaa lakene aanu agaa rayo go agaa rolo-para epea.

Yesumi Farisi aanu-para Krais-ri aapi yapae lo agaa misa (Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Farisi aanu nimu pa kiritaba pirina Yesumi nimu agaa gupa misa:
42 Nimimiri Krais madaare ake kone imi? Nipuri aapina si ya? Gore nimumi Devit-na si simi.
43 Goa simi rabu nipumi nimu gupa lakesa: Holi Spirit-mi akeane Devit-na kone marekaasa-daa nipu akeane nina aa mudu sana ya? Gore Devit-mi lalo:

44 Gote-me nina Aa Mudu gupa lakesa:
Nere nina popo ki-nane aa mudu piraina.
Oropere nena iaanuri nina aa rolo-para mapiraalua sa.
45 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipu Devit-na si yaade-ga akeane Devit-mi bi nina Aa Mudu lakesa ya?

46 Gore aa medame mo Yesu nipuna agaa meda na-abusimi. Gore nipu paalame omesimi-pulu wala go rabu page orope page nipu-para agaa meda nasimi.

23

Rekena agaa tisaanu-para Farisi aanuna kone (Mak 12.38-39; Luk 11.43; 11.46; 20.45-46)

1 Orope Yesu nipumi nipuna dis-aipel aanu-para onaa rayo-para agaa gupa lakesa:
2 Mo rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu-para nimu Moses-na agaa moge riaata pirisimi.
3 Goa pea-ga agaa rayo nimi la-gialimiri nimimi pagoa waru mo-gealepape. Goa palimi pare kone meda nimumi nimi mogealimiri na-pagalepape. Goa pea pare go agaa napagoa rateme.
4 Gore nimumi oyae adaapu ro-gaawa aanuna pasaa madaa mari-aaeme. Goa peme pare nimuna kimi mo onaa naraba meape nanim-inaeme.
5 Kogono rayo nimumi pemere pa onaanumi nimu adena kone sua

peme. Adalepa. Nimuna beten* ta polalo peme raburi rogope madu imi. Go nu amaare madua ropaa-para enon yapa aapu-rupa ritimi. Go page nimuna mamina aanenu madaa oyaeyae pepena yaenu awo kilipiala peme.

6 Eta yawo saeme raburi nimumi mo riri-nane pirape siaa go agu raaname omeme. Goa puare no lotu ada-para pimide-rupa riri-nane i reke madaa raaname omeme.

7 Go page nimu mo maket-para peme rabu nimimi abi piralepape loa niaana tisaa teme rabu nimumi pedo peme.

8 Pare onaanumi nimi-para tisaa pi-daa wala nateme. Dia, nimu rayo amealu piralimi rabu tisaa padane piralia.

9 Go page su amaa onaa medare ni-aana Aapa go pi-daa natapape. Nim-ina Aapa padane-mare so yaa-para pia.

10 Goa pea-ga nimi-para nimumi Aa Adaa go pi-daa natapape. Dia, nimina aa muduri padane-ma pirua nipu Krais pia.

11 Goa puare nimi aa mudu piri-talo palimiri nimi onaa rayome raba meape aa-rupa aba pirina.

12 Aa medame nipuna bipa aa mudu piritalo nipu bi minasaaliare nipuna bi rolo-para palia. Pare aa medame nipuna bi rabuaniaaliare gore nipu aa mudu mapiraalia.

Yesumi yaa agaa ne tisaanu agaa lakesa
(Mak 12.40; Luk 11.39-52; 20.47)

13 Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aanu pimi. Nimimi onaanuna ini agaa madaa Gote-na Surube Su-na pora gaape poaemede. Goa peme pare nimina bipare naodobaeme. Go page onaa medaloma ru-nane pua odobatalo peme pare nimimi rutu teme.

14 Nimi rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aanu adaapu pimi. Nimimi ona wasaanuna ada-para oyae rayo paake nolalo peme. Goa pua nimimi go pupitagi nape kone rabuainaloa beten adaalu pa teme. Goa peme-pulu nimiri ora wae yoto mealimi.

15 Rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimi waru adalepape. Nimi ipunu madaa pirua ipa solwara rayona pamua su rayona onaa rayo nimina disaipel aa-rupa pirinalo pamuaeme. Nimina disaipel aanu mapiraaeme rabu nimu wala wae naaku-para go-rupa mapiraaeme. Gore nimi wae naaku-para ora palimi pare nipu nimimi naaku-para penaateme.

16 Nimi ini rabuni onaame onaa pora mea waatalo peme. Gore nimi aba waru adalepape. Nimimi gupa temede: Aa medana lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agaare waru yae-daa dia. Pare so yaa-para aaya lotu adana gol aana-me warini oyae-daa temere gore epe ta teme.

17 Nimiri ini rubu pi aanu maeyae-rupa pimi. Ake madaa kone sua teme? Gore aana-me warini mone mudu yapae mo aana-me warini mone i epe lotu ada mudu yapae?

18 Gore nimimi gupa teme: Aa meda aana reke madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agaa mada gi-malia teme. Goa pea pare nipumi miru irua mo aana reke madaa sua

* **23:5:** Beten lape-rupare Juda aanumi bokis rogo meda-para ki ropa meda lapo-rupa warisimi. Mo yae laapore meda popo ki-nane pasaa madaa rua medaare kimi ripinaa pata pisimi. No bokis-ruparare pepa bi tapalae rogo meda isimi. Medare ini agaa-nane risimi. Go agaare Moses-na pepa rugini meda pagaa isimi. Goteme Israel onaanumi nipuna agaa pagoa ratinalo kasaa. Goa pua nimuna kone sua gupa simi. Go agaare nena kimada rogabape simi. Sapi agaa loa. Nena konepara page rogabape simi. Goa pali rabu go agame ne saalia simi. Goa sim-rupa Judia aanumi mo agaa nimuna eno aama tu su nimuna ki madaa page tu isimi. Beten talore mo agaa tapalae pepa mapiraasimi. Pa aama narepalu page mo Farisi aanumi adenalo mo ki ropa-para bokis laapo sua pamisimi. Goa pisimiri nimuna bipua nimu wala makiraasimi.

yaa madaa makuaa tea-daare go agaa mada nagimalia teme.
19 Nimi ora ini rubu pi onaa pimi. Gote-re ake kate ya? Gote-na miru irae epea palo Gote-na aana reke madaa miru irini ora epea ya?
20 Gore aa medame aana rekena bi madaa yada makuaa tea-daare nipuna agaare so reke madaa i yae raapu tea.
21 Gore aa medame lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare Gote go ada-para pia-ga Gote-na bi madaa page nipu agaa tea.
22 Gore aa medame so yaa madaa makuaa loa tea-daare gore Gote so-para pirua nipu pia reke-para tepe.
23 Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri ora maeyae aanu pimi. Nimiri pa yabia meda-para rakia-para padi raani medaloma-para ogegepu pamu rugulu imi openalo goa pua Gote medaloma pa kateme. Goa peme pare nimimi adaa rekena agaa rayore aba gimeme. Go agaare epe kone i onaa rayo mea rumaawa odo omape kona mea sua kone waru rulaatepa. Rekena agaa saapirua Gote adalima konere nasalepape.
24 Nimimi onaa medaloma pora waatalo peme pare nimi aba ini rubu pi aa pimi. Nimimi oge puna meda ipa-para adobaawa pia rabu mena kamel ipa-para peme laapo rata mea noa yolaniaaya.
25 Rekena agaana tisaanu nimi-para Farisi aanu nimiri maeyae aanu-ga nimimi waru adalepape. Nimimiri pa kap-para plet lapona amaa-nane yogane radepeteme pare ru-nane pea amulu pa puaaya.
26 Nimi Farisi aanuri ini rubu pi aanu pimi. Aba ripiare mo kap-na ru-nane radepealimiri yogane page epeaalia.
27 Nimi rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aa-rupa pimi. Nimiri matmat-na pepena amaa-nane yaako pi pepeminua pimi. Nimimi amaa-nane pepenare epe-rupa peme pare no ru-nanere aa uni-para wae pugu pi oyaeyae adaapu ia-rupa pimi.
28 Nimiri apo matmat nona pi-ane pirua amaa-nane nimi epe-rupa pimi. Pa onaanumi nimina yogane ademe raburi nimiri epe aa kone imi pare nimina robaa-para ora agaa rasape kone page rulatabea.

Yesumi tisaanuri wae oyae mealimi sa (Luk 11.47-51)

29 Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri agaa laapo ne aa-rupa pimi. Nimimi mo Gote-na agaa lakene aanuna matmat apedaa epe-rupa wariaawa amaa-nane pepena waru paeme.
30 Goa pua nimimi gupa teme: Abade niaana akuanu raapu pirisima-rupa yaalo niaame mo Gote-na agaa lakene aanu natu maomaawa nimu naraba misima teme.
31 Go agaa teme rabu nimi Gote-na agaa lakene aanu tu maomape aanuna ruru pimi-daa teme.
32 Gore nimimi nimina akuanuna kone mua aba pisimi-a wala peme.
33 Nimiri wae paakame madini sinu pimi. Gote-me koso agaa tea raburi nimimi akea pua mada gi-moa wae naaku-para mada napiral-imi ya? Dia, wae yoto mu piralimi.
34 Goa pea-ga nimimi pagalepape. Neme Gote-na agaa lakene aanu-para kone makuaae aanu-para Gote-na agaa lakene tisaanu-para rayo nimi piri-para mea rapalua. Goa palua pare medalomare nim-imi tu maomalimi. Medalomare repena polopea mada nil-mi talimi. Medaloma mo nimina lotu ada-para repena unimi talimi. Medalomare nimimi adaare meda-para rata moneaawa adaare rado-para rata mea palimi.
35 Goa palimi-pulu epe-rupa pirape onaanuri nimumi tu maomasimide-ga to madaare wae yoto rayo

mealimina. E, gore epe aa Abel pirisa rabu tu maomaniaama ipuare Berekia-na si Sekaraia-me epe tu maoma kiritisimide madaare wae yoto mealimina. Go aa-na siri aba lotu ada-para pirua aana reke madaa re-para pirua nimina piaanu epa rumaalia.

36 Gore neme nimi ora lagialo: Apo tu maomaasimide onaanu page abia go rabu pimi onaa nimuna wae kedaa rialimi sa.

Yesumi Jerusalem su madaa re sa (Luk 13.34-35; 19.41-44)

37 Jerusalem onaanu-ya. Nimimi Gote-na agaa lakene aanu tu maomaeme Gote-na Mea Rapae Aanu page aana-me teme. Ora rana adaapu neme nena sinu mea kirita sua upitalo pe. Gupa yaa kutame nipuna sinu nipuna popa-para mea kirita mapiraatade-rupa pe. Goa pe pare nimimi ni gimamede.

38 Nimimi pagalepa. Abiare nimina adaare pa ainalo gimalua.

39 E, gore neme nimi gupa lagialo: Gore nimimi ni wala na-adalimi pare nimimi orope gupa teme: Gote-na Aa Mudu-na bi meape aare nipu ora epe ta teme sa.

24

Yesumi lotu ada kilipialia sa (Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)

1 Yesu nipu lotu ada-para pirua amaa-nane pisa raburi nipuna disaipel aanu nipu mo lotu robene-rupa mea waatalo pisimi.

2 Go rabu nipumi nimu agaa gupa lakesa: Nimimi go epe lotu ada waru adalimina. Neme nimi ora lagialo: Aana gome pubaa yaadare ora padane napubaalia pare rayo kilipi rubalimi sa.

Yesumi wae kedaa rado rado adaapu epalia sa

3 Yesu nipu so Rudu Oliv madaa pirina disaipel aanu nimu padane pawa ipua gupa epa simi: Go kedaare aa-rabu epalia yapae lo agaa misimi. Ora aba ripiare ake aba epalia-daa niaame adalima pae? Go adalima raburi nena epape di-para su yaa lapo mea perekealia rabu niminaalima simi.

4 Gore Yesu nipumi nimu gupa lakesa: Pa aa medame nimi makiraalia nimimi nipu aba waru adalepape.

5 Aa adaapupe ipua nina bi madaa nimumi gupa teme: Niri Gote-na Mea Rapae Aa i-pulu loa onaa adaapu ora makiralimi.

6 Go raburi nimimi eaea marekaape agaa-para yada ora pape remaa pagalimi pare wala makirape agaa adaapu natapape. Go yaenu rayore aba epalia pare su yaa perekeape yapi diri go rabu abi naepalia.

7 Goa puare ruru medamere ruru rado radonu raapu yada palimi. Go page gavman-na adaa su rado radonu raapu yada palimi. Go rabu su rayo-parare reae adaa paboa su eto palia.

8 Go oyae rayo aba ripia epalia pare oname naaki maditalo masaa nalade-rupa palia.

9 Go raburi nimumi nimi aditalo mua kedaa gua radaa manaawa nimi tu maomalimi. Go raburi nina agaa waru page onaa rayo nimiri kone wae salimi.

10 Go raburi onaa adaapumi nimuna epe kone rulae yae gimoa wala nimuna amenu ratu yawoa iaanu ta pea aa wala piralimi.

11 Go rabu makirae Gote-na agaa lakene aa adaapu iti ralapae aa-rupa ipua onaa adaapu makiralimi.

12 Go raburi wae yaenu adaapu su rayo-para opaama epalia-pulu onaa adaapu nimuna epe raana omape kone mada gimalimi.

13 Goa paliade raburi aa medame puri paboa kone rulaawa waru piraliare gore su yaa lapo dia yalia rabu epe-rupa kagaa piraama laama palimi.

14 Goa pea pare Gote-na Epe Agaare su rayo-para lakelo kiritalimi. Mo onaa rayome pago

kiritinaloa go rabu su yaa lapo dia yalia.

Orope wae yaenu epalia (Mak 13.14-23; Luk 21.20-24)

15 Gore orope wae pugu pi yaeme epe lotu ada-para rekaina adalimi. Abade Gote-na agaa lakene aa Daniel-me saa-rupare epa rekalia. Aa medame go agaana re pagalidaare waru pagape.
16 Go raburi Judia su-para piri onaa rayore so rudu aana apedaaparanu pogola pulupape.
17 Gore onaanu nimuna ada gaanani piralimi pare nimuna ada runane i yaere namula pulupape.
18 Go page onaanuri maapu-para pitimiri nimina mamina wala namula pulupape.
19 Go raburi ona nogo naaki adu nala pirinu-para naaki padaa piri onanu-para gore nimu madaa ora odo waru palia.
20 Yapare Kitu Pirape Yapi diri wae kogore yai rabu nimi mada naepaliaga nimimi Gote yaaloa beten waru tapape.
21 Go raburi kedaa ora adaape opalia. Gore su kagaa warisa rabu epa-mama pua abia page kedaa gupiane meda naepea.
22 Goa pea pare Gote-me abade go di rudupu namea sula pisa yaalore onaa rayo ora omola pisimi. Pare Gote-me nipuna kone mapiraae onaa nimu wae kone mealimi-pulu go yapi di marudu yaalia.
23 Go raburi aa medame nimi go agaa lagialiare adalepa: Gote-na Mea Rapae Aa go pia tea page mogonane epa pia tea page nimimi nipuna agaa madaa kone narulaatepape
24 Go rabu yaa agaa lape aa Gote-me mea rapaaria loa adaapu opapalimi. Go rabu nimumi page napiaanu kogono pua oyae epape-rupa rado rado adaapu palimi. Goanu nimumi mada palimi pare Gote-me nipuna mapiraae onaa makiralimi. Goa yapare mada dia.
25 Gore neme nimi aba lagede-ga waru pagalepa.
26 Goa pea-pulu pa onaanumi nimi gupa lagialimi: Mo onaa napiri su-para aaya-ga teme-daare go supara napulupape. Goa page nimumi mogo kaleda yaa teme-daare nimuna agaa napagalepape.
27 Di, Gote-me Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epenatea rabu ariyapa naare ipula-nane pabola-nane popea-rupa aipapulu epalia.
28 Gore aba ome onaana yogane iparare yaa itaayamanu epa kiritalimi.

Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epalia (Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 Go rabu adaa kedaa aba pupu kiritinaloa aipapulu naare udunua ribaa yabalia. Goa pua akua mada naraalia. Goa pua ubanu page yaapara gimoa lopalia. Goa puare yaapara ae puri pane oyaenu page mada eto eto palia.
30 Go raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epape diri so yaa madaa oyae adenalo palia. Goa pua makuaamonalo. Go raburi go su amaa onaa ruru rayome re waru teme pare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri so yaa moae yaako yaa madaa awoa ipua nipu adaa puri paa raapu epalia.
31 Goa pua biugel berona agaa pagenaloa nipuna ensel-nu mea rapalia. Goa palia raburi nipuna mada mi onaanu mea kiritalimi sa. Kiritalimi rabu su yaa lapo yarua aawaayanane pamua nipuna ruru onaanu epa mea kiritalimi.

Repena fik madaa saa agaa lakesa (Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

32 Nimimi repena fik ini madaa kone mealepape. Nipuna palaapara ipaa rubia yo kagaa pulu rubea raburi gore abia pani palia kone imide.
33 Go raburi oropere apo oyae rayo adalimi rabu epaliade yapi di ora repara managolaawa aaya sa.

34 Gore nimi waru pagalepa. Go
pima onaare abi naomalimi pare go
oyae rayo openaloa nimimi adalimi.
35 Go su yaa lapore mada dia yalia
pare nina agaare oro yaalo kagaa pa
salia sa.
36 Aa medame page go Kitu Pirape
Yapi di page namakuaaeme. Yaa-
para pimi ensel-numi page ni page
go yapi di na-adema. Dia, niaana
Aapa padane nipumi agu raapo go di
saapia.
37 Abade Noa nipu raapu pisimi
onaanumi risimi kedaare nona pi-
ane wala Onaa Raapu Pirape Aa-na
Si su amaa epaluade rabu go-rupa
opalia.
38 Abade go aa Noa pirisa rabu
ipa abi narubisa rabu nimumi ogere
waima yawo ipa no ona rumaa goa
paa-mama pisimi. Go page Noa nipu
ipa ipunu ru-nane odobaawa pirina
goa pa pala pirisimi.
39 Goa puare nimu naniminae pi-
rina ipa roa onaa rayo tabesa. Go-
rupa Onaa Raapu Pirape Aa-na Si
epaluade rabu page goa palia.
40 Epalua raburi aa lapo maapu-
para kogono pala pirina pare Gote-
me meda mua medare gimalia.
41 Ona lapome page bret wariala
piralipi Gote-me meda gimoa meda
mealia.
42 Goa pea-ga nimimi kone waru
su piralepape. Nimimi nimina
Aa Mudu-na epaliade yapi di
naniminaaeme-ga waru suruba
piralepape.
43 Nimimiri go agaa madaa kone
mealepape. Gore nimimi paake ne
aa epape yapi di niminaawa suruba
pimi gore nimimi u napati rabu page
mada suruba piralimi? Goa puare
mo paake ne aame go aana ada ru-
nane mada naodabalia.
44 Goa pea-ga nimimi page Onaa
Raapu Pirape Aa-na Siri aa-rabu
epalia palo maarea-ga nimimi page
waru surubalepape. Gore nimimi
namakuaae rabu epalua.

Epe kogono naaki-para wae kogono naaki laapona agaa lakesa (Luk 12.42-46)

45 Gore epe kogono pi aamere epe
kogono agu pea? Go piane aare
nipuna adaa aame nipuri nipuna
kogono naakinu rado surubenaloa
nipu surube aa mapiraaya. Goa
puare nipumi nimuna eta nape yapi
di rabu eta rumaainalo mapiraasa.
46 Orope mo aa wala epalia rabu
mo nipuna kogono naakimi mo
kasade kogono agaa-para aalia rabu
raaname waru omalia sa.
47 Gore neme ora nimi lagialo: Mo
aa adaame go kogono naaki oyae
rayo surubenalo aa mudu mapi-
raalia
48 Pare mo kogono naakimi wae
kogono pu piralia rabu aa adaare abi
aipapulu naepalia kone ia.
49 Go kone sua nipumi nipuna ko-
gono naaki yagonu pamu tua nipumi
puri pane ipa pamu noa aanu raapu
aasa.
50 Goa puare kogono naakimi nipu
naniminae pa aaina epa opopalia.
Goa palaina nipuna aa adaa ora
meda aipapulu epalia.
51 Epalia rabu aa adaame go ko-
gono naaki raimi tua teana mo maki-
rae aanu raapu mapiraalia Go-nane
piruare nimuna kidipaa regepe no re
lo wae-rupa piralimi.

25

Ona 10-pela pirisimi

1 Orope Gote-na Surubae Suri gu-
piane epalia: Ona inumakua 10-
pela pirisimi raburi aa meda ona
pena rumaatalo epalia remaa pages-
imi. Gore pagesimi-pulu mo onaan-
umi 10-pela lam-nu mua nipu ru-
maape eta yawe-para epolalo pora-
nia madaari pisimi.
2 Goa pisimi pare mo ona supuri
nimu maeyae pirisimi pare ona
supuri epe kone isimi.
3 Gore mo maeyae onanumi lam-
re mea ipisimi yapare alopape wel
namea ipisimiya.

4 Pare mo nimu kone waru saapirisimi onanuri nimuna lampara alopape wel raapu managolaawa mea ipisimi.
5 Mo ona rumaape aa abi aipapulu naipisa-daa ado pirua nimuna inipara u ipisa-daa umi kole male lapirae sua u patisimi.
6 Go rabu ribaare ruma rumane pirisimi raburi mo 10-pela oname gupa pagesimi: Mo ona rumaape aa go epea-ga mo pora repaa-nini madaama pulupa simi.
7 Gore mo ona inumakua rayo rekoa nimuna lam managola sua pirisimi.
8 Goa pua mo kone waru na i onanumi mo kone waru i onanu-para lalo: Niaana lam udinitalo pia-ga nimina wel meda gialepa simi.
9 Gore mo kone pa sae onanumi nimu agaa gupa lakesimi: Dia, go wel-re nimi page niaa page mada dia simi. Goa pea-ga nimina stua-para pua puaa kabalepa simi.
10 Gore mo onanu nimu mo stuapara wabola kabola isimi raburi mo ona rumaape aa ipisa. Gore mo ona medaloma managola pirisimi rayore mo aa raapu ona rumaatalo yawe ogere nola pua pora gaape garulabaawa pirisimi.
11 Orope mo ona inumakua medaloma wala pora gaape epa tua lalo: Aa adaa, niaa epomona pora loba simi.
12 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Nimiri aa-para pirua epame? Neme nimi ora na-ade maarea sa.
13 Go remaa lakeloa Yesumi onaanu-para lalo: Goa pea-ga nimimi waru surubalepape sa. Nina aba epape diri ribaa epalia paalo aebo epalua paalo ni na-ade sa.

Kogono naakimi mone rogaa palae mi madaa saa agaa (Luk 19.11-27)

14 Gore Gote-na Surube Suri gupiane yaade lo remaa lagialo: Aa meda su rado-para pora pamula polalo palia pare nipuna kogono naakinupara ipulupa loa sana oyae rayore nimimi surubalepape lo laketea.
15 Gore nipumi mo naakinuna puri ado kone ado pua nipumi nimu oyae rumaa katea. Gore aa medare mone 20,000 kina rumaa kasa. Goa pua aa meda 8,000 kina kasa. Wala aa medare mone 4,000 kina rumaawa kasa. Nipumi nimu mone go-rupa kaloa nipu pisa.
16 Gore mo mone 20,000 kina misade aame kogono aipapulu pa amaa puare wala nipumi ode mone 20,000 kina meda sania saaba pirisa.
17 Mo aa meda 8,000 kina misade aame kogono pa amaa pua ode mone 8,000 kina meda misa.
18 Pare mo aa meda nipumi mone 4,000 kina misade aa adaa mone mua su naaku roboa pua paga isa.
19 Gore mo adaa aa nipu adaalu pirua sana nipuna kogono naakinu mone adaapu kasa-pulu nipu raapu agaa maredepoya laa-mama pulalo kone sua ipisa.
20 Gore abade mone 20,000 kina misade aa ipuare nipumi ode mone 2,000 kina mua nipumi epa lalo: Aa adaa, abade neme ni mone 20,000 kina giside pare neme mone yoto kogono pua wala go mone-na yago ode meda 20,000 kina apo meawa sa.
21 Gore nipuna aa adaame nipu gupa lakesa: Epe ta-ga nere ora nina epe kogono naaki-ga neme epe kogono paena sa. Neme abade oge oyaesinu page waru surubaena-daa neme nere oyae adaapu surubainalo pi sa. Ne ipu saa ni raapu pedo pu pirapana.
22 Gore mone 8,000 kina kasade aa page ipua goa epa sa: Aa adaa, neme page bisnis kogono pa amaa pua ode mone 8,000 kina profet meawa sa.
23 Gore nipuna aa adaa me nipu gupa lakesa: Epe ta-ga nere ora epe kogono naaki yana sa. Neme abade epea pua kogono waru surubisina. Neme abade oge oyaeyaesi waru surubaena-daa abia neme oyaeyae adaapu surubaina kone salo. Goa

pea-ga ipu saa lapo pedo pu pirapana.

24 Gore mo mone 4,000 kina misade aa page ipua gupa sa: Aa adaa, neme nere aba makuaayo. Nere puri pane aa yaade. Aa meda nipuna sae maapu-para neme eta wai aawa nisi. Go page su rugi meda-nane aa medana poae etare neme madua nisi.
25 Goa pea-daa neme paala omoa nena mone su naaku roboa paga isu. Abiare nena mone go ada sa.
26 Gore nipuna aa adaame nipupara lalo: Nere kogono naaki wae yaana. Nere ki aa raakepene aa yaana. Gore ora abade neme aa medame poae e maapu-para eta awesude lae ya? Go page aa medame nape eta neme madia yarina sa.
27 Gore nena mone-re mo benk ada-para akeane namea epae ya? Goa pula pisi yaalore ni wala ne piri ipua mone ode medaloma raapu mone wala gula pae.
28 Gore nimimi mone adaapu gisude aanu wala mua mo mone 40,000 kina mi aa pua kala sa.
29 Gore onaa medalomame oyae saapitimi-daare gore neme wala medaloma sania katoa sa. Go page onaa medalomame oyae ogepusi saapiralimiri nina wala rayo epa mealua sa.
30 Go kogono naaki waere ora su ribaane-para pena ratasaatepa sa. Gore nipuna kidipaa regepe no re lo piralia sa.

Aana Simi epe yoto rumaalia

31 Oropere Onaa Raapu Pirape Aana Simi ensel-nu raapu epalia raburi epe paa mea ipua king siaa madaa pirua epalia.
32 Go raburi su amaa piri onaa rayo epe makiritaawa robo lapo rumaalua. Go rumaaliade konere sipsip meme menanu mo surube aanumi robo lapo rumaawa meda-nane meda-nane palia.
33 Goa puare nipumi sipsip menanuri nipuna ora ki-nane mea mapiraaware mo meme menanuri koya ki-nane mea ma-aalia.
34 Goa palia-pulu mo aa mudu nipuna popo ki-nane pitimide onaanu-parare gupa tea: Nimiri nina Aapana epe raba meape kone aba meamena-ga ipulupa tea. Abade su yaa lapo pena warisa rabu Aapame nimina Surube Su mea sasaga nimimi epa mealepa tea.
35 Gore abade ni ipa eta nalame omesu rabu eta ipa gisimide toa. Niri kimisu pisude rabu nimina ada-para lamua pisimide toa.
36 Ni mamina dia sade raburi nimimi mamina gisimide toa. Ni yaina omisude raburi nimimi ni raba misimide toa. Ni kalabus ada patisu rabu ni adola ipisimide toa. Nimimi goa pisimi-pulu nina Surube Su mealimina toa.
37 Go raburi mo epe kone i onaanumi gupa teme: Aa Mudu, aa-rabu ne reame omesi rabu niaame ne eta gisima ya? Ne aa-rabu ipa nalame omesi-daa niaame ipa no gimisima ya teme?
38 Gore aa-rabu ne pora kimisupara pamiside rabu ne niaana adapara lamua napamisima ya? Go page ne aa-rabu mamina dia yaade rabu niaame mamina gisima ya?
39 Ne yaina omesi rabu page ne kalabus ada patisi rabu page niaame aa-rabu adola ipisima ya?
40 Go rabu aa mudu king-mi agaa gupa abutea: Neme nimi ora ria lagialo. Gore nimimi nina Aapa amenu-para pisimide aanuri gore nina ame ogenu-para pisimide.
41 Goa lo kirituare neme mo koya ki-nane piralimidenu gupa laketoa: Nimiri alupape onaanu nimi neme na-ade-ga pane pulupa toa sa. Goa pua repena naudini-para palimana. Go repena sulaare Gote-me Satanpara nipuna enselnu-parana managola saaya.
42 Gore abade nimimi ni reame oma pirano eta ipa oyaeyae nagisimide toa.

43 Ni pora kimisu piri aa ipisude
rabu nimimi ni nimina ada-para
nalamua pisimide toa. Ni mamina
dia sa raburi ni naraba misimide toa.
Ni yaina omesu rabu page kalabus
ada patisu rabu ni nasurubesimide
toa.
44 Go raburi nimumi page nipu-
para gupa laketeme: Aa Mudu, aa-
rabu ne reame oma piraina ades-
ima pae teme. Ne eta ipa nalame
omesi page mamina dia sa page
yaina omesi rabu page kalabus ada
patisi page niaame aa-rabu naraba
misima ya?
45 Go raburi Aa Mudumi agaa
gupa abutua: Gore neme ora nimi
lagialo toa. Nimimi abade rolo
rolo piramede ame baaninu naraba
misimide-ga go raburi nimimi abade
ni page naraba misimide toa.
46 Goa pe-pulu go onaa rayore
repena sulaa-para pua pirua oro
yaalo radaa no piralimina. Pare mo
epe ona rayore oro yaalo epe-rupa
piralimi toa sa.

26

Aa mudunumi Yesu taminaloa yada robesimi
(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

1 Go raburi Yesu nipumi go agaa
rayo lo kiritua sana nipumi nipuna
disaipel aanu-para gupa lakesa:
2 Gore nimimi niminaaeme. Go
Pasova yawe nape diri wala yapi
laapo dia yalia rabu salia sa. Go
rabu Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri
repena polopea madaa talimi rabu
omalia pare wala rekalia sa.
3 Go raburi Gote-na miru irae
aa mudunu-para mo Juda aanuna
aa mudu-para nimu Gote-na miru
irae aa Kaiafas-na ada-para pua kiri-
tasimi.
4 Goa puare nimumi kudiri pu Yesu
nipu ripinaawa tu maomaatalo yada
robesimi.
5 Pare wala nimumi lalo: Gore
Pasova yawe yapi di rabu niaa
go napamina-ga mo onaanumi niaa
raapu yada marekalimi simi.

Oname Yesuna aalu madaa wabola koyasa
(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)

6 Yesu nipu Betani su-para pua
yakimi ti yaina maperekeae aa
Saimon-na ada-para pua pirisa.
7 Go raburi Yesu eta nala pirisa
pare ona meda nipu piri-para ipisa.
Go onamere aana-me warini botol-
para kaapu ti wabola pira palae
meda mea ipisa. Go wabolana
yotore ora oyae adaapupeme
kabeme. Yesu nipu reke madaa eta
no pirisa raburi go oname Yesuna
aaluna madaa koyasa.
8 Go raburi disaipel aanumi ratu
waru yawoa nimumi lalo: Go wabo-
lare akeane pa koyaate pae? Mo
nipuna yotore ora adaape yaade-ga
ake pea-daa mone rubeta?
9 Pare niaame go wabola yoto
mealima raburi ora oyae adaapupe
mua medaloma onaa riabo naraanu
rumaa katema simi.
10 Yesumi nimu adoa nimu gupa
lakesa: Gore akeane go ona ratu
yawaleme? Nipumi abade ni madaa
ora epe kogono pisade.
11 Oro yaalo onaa naraanu raapu
padane-para pitimi pare niri nimi
raapu-daa oro yaalo napitima.
12 Go oname ni mada wabola
koyaariaadere gore nipumi nina
ro matmat-para rogaalimi manago-
laasade sa.
13 Waru pagalepa. Ora su rayo-
para epe agaa laketa palimi raburi
go oname ni madaa pia page teme-ga
nipu madaa kone meamina.

Yesuri Judas-me aa mudunu-para ora mea gialua sa
(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

14 Go rabu disaipel aa 12-pela aa-
na meda nipuna biri Judas Iskariot
nipu Gote-na miru irae aanu piri-
para pisa.
15 Goa pua nipumi nimu-para pua
lalo: Neme Yesu nimi mea gialua-
ga nimimiri ni ake gialimi pae sa.

Go agaa lakesa rabu nimumi mone* silva ini 30 kasimi.
16 Goa puare Judas nipumi Yesu adi katalo pua nipumi inimini pisa.

Yesu nipuna Pasova eta su nipuna disaipel aanu raapu nisa
(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14; 22.21-23; Jon 13.21-30)

17 Gore Bret Kaapuni Nape yapi di raburi disaipel aanumi Yesu nipu piri-para ipu lalo: Niaame Pasova nape etare aa-para mea managola salima ya?
18 Go rabu nipumi lalo: Nimi mo ada re-para pua aa meda piraliade-para gupa laketapape: Tisaa-me lalo: Nina eta nape diri aba rudu yaana. Goa pea-ga nena ada-para eta Pasova nola epalualo pua lakelatepape.
19 Gore disaipel aanumi Yesuna agaa pagoa Pasova nape eta mo ada-para aba managola sasimi.
20 Gore ora aebore mo disaipel aa 12-pela Yesu raapu reke madaa eta nolalo pirisimi.
21 Nimu eta nalalo pirina Yesumi lalo: Neme nimi ora ria lagialo: Nimina rikiraana pia aa medame ni mua iaanuna kina mea katea sa.
22 Goa sa rabu disaipel aanuna kone-para kedaa waru pisa-pulu nimu padane padaneme goa simi: Aa Mudu, ora ne madaa agaa lae palo loa nipu agaa gupa misimi.
23 Pare nipumi go-rupa lakesa: Aa meda ni raapu plet madaa-para ki salipa. Go aamere ni madaa kawae madua ni tape aa piralia sa.
24 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Gote-na agaa i buk-mi ta-rupa ratua yawalimi sa. Goa palimi pare Onaa Raapu Pirape Aa tinalo kawae madini aa padanere ora odo waru pea sa. Go aare nipuna agimi aba namadita pisa yaalore ora epe ta pisa sa.
25 Gore kawae madini aa Judas nipumi gupa lakesa Tisaa-ya, Ni-para lae? Yesumi lalo: Nena lae sa.

Yesumi nipuna disaipel aanu raapu eta nisa
(Mak 14.22-26; Luk 22.15-20)

26 Nimu eta nala pirina Yesu nipumi bret mua piribia Gote-para ora pi loa sana nipuna disaipel aanu kasa: Goa pua nipumi lalo: Gore nina to-ga mea nalepa.
27 Nimumi nala pirina ipa wain kap-para pira palae mua sana Gote-para ora pi loa sana nimu kaloa lalo: Nimi rayome mea nalepa.
28 Gore nina yaapimi Gote raapu meda-para pogatu pirapena wae yaenu mea rubenalo koyaato.
29 Abia neme nimi lagialo: Wain ipare abia wala nanalima pare nina Aapana surube su-para nimi raapu kagaa wain namina.
30 Goa loare nimumi yaasa meda aba loa simina amaa pua su Rudu Oliv-nane pisimi.

Yesumi Pita nipu masaa rilalia sa
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

31 Yesumi nimu-para lalo: Abia go ribaa nimi rayome ni gimoa pogola palimi sa. Go kone madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa tu ia: Gote-na sipsip menasi surube aa tu maomalia rabu sipsip rayo pu pa yabalimi sa.
32 Pare Gote-me ni matmat-para wala marekaalia rabu Galili su-para ni aba riri-nane popalua sa.
33 Gore Pita-me Yesu agaa gupa lakesa: Go aa rayome ne mada palia adoa gimalimi pare ni padaneme nena gimalua sa.
34 Gore Yesumi nipu-para lalo: Neme abia go ribaa yaa kuta agaa abi narekaina neme ni na-ade rana repo te.
35 Gore Pita nipu-para lalo: Niri ne raapu padane-para omalipa pare neme ne nagimalua. Goa sa raburi disaipel aa rayo ni goa agu simi.

Yesumi Getsemani-para beten sa
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

* **26:15:** Yesu tu maomatalo misa monere ini 30-pela yapare wala abiare kogono aanumi fotnait supu pu sua meme mone-rupa pua misa.

36 Yesu nipuna disaipel aanu raapu
nipu Getsemani maapu-para pisimi.
Goa pua nipuna disaipel aanu-para
pawa piralepape sa. Ni mogo-para
pua beten ta pulu sa.
37 Gore nipu raapuri Pita-para
Sebedi-na si lapo-para nimu pisimi.
Go raburi nipuna robaa-para kedaa
pua nipu ora waru odome omesa.
38 Gore Yesumi nimu lakesa: Nina
kone-parare ora kedaa waru pua ni
ora omape yaata-ga nimi go-pare
pirua ni adaba pitapape.
39 Gore nipu ogesi-daa pua nimuna
ini agaa madaa pua lopoa beten gupa
sa: O, nina Aapa, neme ni mada raba
mealia-daare neme go kedaa pi kap
meape. Pare nena kone ratua pape.
Nena koneme pea pape.
40 Gore nipu wala mo disaipel aa
12-pela piri puare nimu aba patisimi
ya. Go rabu Pita goa lakesa: Nimimi
niri naare ini ogesi-daa mada na-ado
pitimi ya?
41 Gore ni wae yaeme ko tinalo
epalia-ga beten loa nimi waru adoba
piralepape. Nimina konemere
raaname omeme pare yoganemere
gimi omea.
42 Nipu wala rana laapo pua beten
gupa pua sa: Nina Aapa, go kedaa
meape kap mea pu kone salo pare
neme nape tedere nena raaname
palia agu paina.
43 Nipu wala ipuna disaipel aanu
epa adesa pare nimuna robaa-para
kedaa pisa-daa wala pa pata isimi.
44 Nimu pa u patae ina pua beten
rana repo wala pua sa
45 Goa pua nipuna disaipel aanu
piri-para wala ipua lalo: Nimiri
abade ora pa pirua kitu meme?
Adalepa. Abiare Onaa Raapu Pirape
Aa-na Si nimumi wae aanuna ki-
nane mea kateme.
46 Baina nimi rekalepa. Yada lore
aanu ni re-para mea katalo go epea-
daa.

Judas-me Yesu iaanu mea waasa (Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

47 Yesu nipu agaa pa lala pirina
disaipel aanu 12-pela nimuna aa
padane Judas nipu ipisa. Go ip-
isa rabu onaa adaapu nipu raapu
ipua simina nimumi rai kutu-para
repena uninu-para rulubaawa ip-
isimi. Gore nipuri Gote-na miru
irae aa mudunu-para Juda aanuna
aa mudunu-para page nimumi mea
penaasimi.
48 Go kawae madini aa nipumi mo
iaanu-para gupa palua-ga adalepape
lo kudiri pi kone gupa lakesa: Neme
aa meda-para nunu toare gore Yesu
nipu-ga ripinaatepape sa.
49 Goa loare nipu aipapulu aloma
pua sana: Tisaa, epe-rupa piraina
epa loare nipuna ini agaa-para pua
nunu sa.
50 Gore Yesumi nipu gupa lakesa:
Adami aa, mo nena pulalo epae
kogonore abi aipapulu pape. Go
raburi nimu ipuare Yesu nipu epa
ripinaasimi.
51 Aa meda Yesu nipu raapu
pirisipi aamere nipuna kimi rai kutu
yolo risa. Goa pua nipumi mo Gote-
na miru irae aa-na kogono naakina
aane pona tisa.
52 Goa pisa raburi Yesumi nipu goa
lakesa: Neme go naaki nena rai kutu
wala abi nipuna ada-para madia sa.
Aa rayome rai kutu raapu yada pal-
imiri gore rai kutumi aa rayo nabalia
sa.
53 Gore nimi naniminaaeme.
Neme nina Aapa yaatoade rabu
nipumi yada pape ensel-nu gupa 12-
pela ruru rabuniaae epenala toare
mada pagola pea.
54 Pare neme goa paluade raburi
Gote-na buk madaa ti agaana re
mada naepalia.
55 Go rabu Yesumi onaa adaapu
gupa lakesa: Nimi ni mula ipuare
nimina rai kutu-para repena uni rip-
inuare nimimi paake ne aa meda
mula epame? Oro yaalo ni lotu
ada-para pirua neme onaanu agaa
mogeaarude pare go rabu nimimi ni
naepa misimide.
56 Goa pea pare mo Gote-na

agaa lakene aanumi buk madaa aba tisimi-rupa ora epenalo mada palimi.

Go rabu disaipel aa rayome Yesu gimoa nimu pogola pisimi.

Kaunsil-na ini agaane madaa Yesu koso laasimi
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55; 22.63-71; Jon 18.13-14; 18.19-24)

57 Yesu nipu epa ripinaawa mea ipisimi aanumiri Gote-na Miru Irae Aa mudunumi Kaiafas-na ada-para mea pisimi. Go ada-parare rekena agaana tisaanu-para kone makuaa aa medaloma-para nimu padane kiritaba pirisimi.

58 Pita nipu Yesu rata mea pisa pare ogesi-daa mo-pare puare Gote-na miru irini aa-na epe pokaalo ada ru-nane pua pirisa. Nipu pua odobaawa mo surube plisman-nu raapu pua pirua mo nimuna pimi-a adolalo pirisa.

59 Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para kaunsil rayo-para nimumi Yesu madaa pa amaa makirae agaa mulalo Yesu nipu orope tu maomaatalo pisimi.

60 Goa pisimi rabu aa adaapu epa kiritaawa makirae agaa epa simi. Goa pisimi pare nipu tu maomape agaa meda nasimi. Goa pisa pare orope aa lapo ipisipi.

61 Gore nipumi epa lalo: Go aamere Gote-na epe lotu ada lakepe ruboa wala yapi repome wala palua laasimi.

62 Gore Gote-na Miru Irae Aa mudu nipu reka awoa Yesu nipu agaa misa: Ne madaare agaa adaapu lo aaemega nemere agaa meda mada nate ya?

63 Goa sa pare Yesu nipumi agaa meda nasa-pulu Gote-na miru irini aame gupa lakesa: Neme oro yaalo pirape Gote-na bimi yaa madaa makuaa agaa mealo-ga neme agaa meda niaa lagi. Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya? Nere Gote-na Si ora ria ya?

64 Gore Yesumi lalo: Neme aba apo laede pare neme wala lagiano: Abia page orope page Onaa Raapu Pirape Aa-na Si oro yaalo Gote-na popo ki-nane pirano adalimi. Gore so yaa madaa moae raapu pirua epalua rabu adalimi.

65 Yesumi goa sa rabu Gote-na miru irini aame nipuna mamina riripia lalo: Gore nipumi Gote madaa ero agaa ta-ga nipuna adasae aa medana agaa napagamina simi. Dia, go aare Gote madaa ero agaa ta-ga napagalepape simi.

66 Gore nimimiri ake kone saleme? Go raburi nimumi gupa simi: Gore nipu ora wae aa ya-pulu nipu ora tu maomamina simi.

67-68 Goa loare Yesu nipuna ini agaa-para sope rapiaawa tisimi. Nimumi nipu ki paarame tua nere Gote-na agaa lakene aa ya-pulu lagi. Nere aapimi tala pae simi?

Pita-me Yesuri ni na-ade sa
(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18,25-27)

69 Go rabu Pita nipu ada peraana kepo ru-para pirisa pare Gote-na miru irape aa muduna kogono ona medame Pita aa piri-para ipua lalo: Ne page abade Yesu raapu so Galili su-para piraede sa.

70 Goa sa pare Pita nipumi onaa rayona ini agaa madaa ni-daa dia yaade loa goa sa: Neme go lae agaare ni maarea.

71 Goa loa sana nipu pua so kepona pora gaape-nane pua pirisa. Go rabu kogono ona medame nipu adoa go padane pirisimi aanu gupa lakesa: Go aare abade Yesu raapu no Nasaret su-para pirisipi.

72 Gore Pita-me makirae agaa wala gupa sa: Ora yada makuaa neme go aa na-ade sa.

73 Orope ogesi-daa pirua go repara aasimi aa medalomame Pita-para gupa lakesimi: Gore nere Yesu nipuna ruru pirua nipuna adaa agaa-rupa te simi.

74 Go rabu Pita-me yada madua agaa puri palo lalo: Ni ora agaa nalagialore Gote-me ni talia lalo. Go aare ni na-ade. Nipumi go agaa lo

kiritinaloa yaa gulame gagara agaa sa.
75 Go rabu Pita-me abade Yesumi lakesade agaa wala niminaasa: Yaa kuta agaa abi narekaina neme rana repome ni gimali lo lakelaa. Go rabu Pita nipu so amaa-nane pua re waru lo pirisa.

27

Yesu nipu aa mudu Pailat piri-para mea pisimi
(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)

1 Yapi lapaasa raburi Gote-na miru irae aa mudunu-para kone makuaae Juda aa mudunu-para nimumi mo Yesu tu maomaatalo yada robesimi.
2 Nipu puri pane opeme adia so namba wan gavman Pailat piri-para lamua pisimi.

Judas nipu omesa
(Kog 1.18-19)

3 Gore mo kawae madini aa Judas nipumi Yesu tinalo koso loa nipu ora tu maomatainaloa adesa. Gupa adesa-pulu nipumi wala kone pereke sua mo mone silva ini 30-pela wala mo Gote-na miru irae aa mudunu-para kone waru i Juda aa mudunu piri wala mea pisa.
4 Goa pua nipumi lalo: Neme aba waea pua ora epe aa tabena kabereke aba meawade pare nipu waea meda napia. Gore nimumi nipu-para lalo: Gore niaana yada dia yapare nena kogono aba paede simi.
5 Goa simi rabu Judas nipumi mo mone silva ini 30-pela no epe lotu ada ru-nane ruboa sana nipu pua ope pua nisa.
6 Gore mo Gote-na miru irae aa mudunumi go mone muare gupa simi: Gore aa tu maomaatalo yoto kane mone simi. Gore rekena iaga lotu ada-para i mone raapuri go mone nasamina simi.
7 Go mone madaa agaa meda gupa robo suare go mone-mere sospen warini aanuna su kabamina simi. Go su-parare pora kimisu onaana matmat wariamina simi.
8 Goa pisimi-pulu go suna bi aa yaapi koyae bi maasimi. Go suri abia page pa ia.
9 Go-rupa abade agaa meda Gote-na agaa lakene aa Jeremaia-me sade agaana re-re ora go ipisa. Gore nipumi lalo: Nimumi go mone silva ini 30-pela misimi. Go mone-re mo Israel su-para piri onaanumi aa tapena kabereke mi mone sa.
10 Go mone mua simina Aa Mudumi lakesa-rupa nimumi sospen warini aanuna su kabasimi. Go agaare Gote-na agaa lakene aa Jeremaia-me tu isa.

Pailat-me Yesu agaa misa
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)

11 Go rabu Yesu ora aa mudu gavman-na ini agaana rekainaloa mo gavman-na aa mudumi agaa gupa misa: Nere Juda aanuna aa mudu ya? Yesu nipumi lalo: Nena go laede sa.
12 Goa sa pare Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para kone makuaae Juda aa mudunumi pa amaa mari-aawa koso lape agaa simi. Goa pisimi pare Yesu nipumi agaa meda na-abusa.
13 Goa pisa-pulu aa mudu gavman Pailat-me lalo: Aa Adaa, mogo nepara koso lape agaa go temere pagae ya?
14 Goa sa pare Yesu nipumi agaa meda na-abusa rabu gavman-na aa mudu Pailat nipumi kone adaapu isa.

Namba wan gavman Pailat-me sa rabu Yesu repena polopea madaa tisimi
(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39–19.16)

15 Gore oro maali yaalore Pasova Ne yapi di rabu mo gavman Pailat-me kalabus ada-para pati aanu padane pane penaalala pisa. Mo amaa-nane piri onaanumi niaana go aa penaalape simi rabu go raana ratua penaalala pisimi.
16 Go rabu ora aa wae meda Jisas Barabas mo kalabus ada-para pirisa.

17 Onaa rayo kiritaawa pirisimi raburi gavman-na aa mudu Pailat-me lalo: Nimimi neme aapi penaalano kone saleme pa sa. Gore Jisas Barabas giano yapae Yesu nipuna bi meda Krais giano ya sa.
18 Goa sa pare nipumi nimuna kone makuaa misa. Nimumi Yesu madaa udipa kone sua nipu mea kasimi.
19 Pailat nipu koso pagape siaa madaa pirina nipuna oreme wai agaa gupa lo o ta sa: Apo epe aa madaare neme yada nalape. Neme abia ribaa upaa pua kedaa mea-daa adawa sa.
20 Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para kone makuaae Juda aanuna aa mudunu mi onaa rayona kone makiraawa goa simi: Barabas esepea Yesu ora tu maomamina tapape lakesimi.
21 Pare mo namba wan gavman aa Pailat-me nimu-para lalo: Go aa lapore nimina konemere aapi penaalano ya sa? Gore nimumi lalo: Jisas Barabas simi.
22 Gore gavman aa Pailat nipumi lalo: Yesu nipuna bi meda Krais-re ake pano ya? Goa sa pare nimumi puri paloa lalo: Nipu ora repena polopea mada omena tamina simi.
23 Pare gavman-na aa Pailat-me lalo: Akeane ya? Nipumi wae yae meda napana sa. Goa sa pare nimumi puri paloa lalo: Nipu ora repena polopea mada tamina simi.
24 Gore mo Pailat nipumi mo onaanumi nipuna agaa mada napagalimi kone adesa. Nipuna konere nimumi yada marekaalimi kone isa. Goa pea-daa nipuna ki ipa-para pataawa mo onaanumi adenalo kunisa. Goa pua nipumi mo onaanupara lalo: Go aa tu maomapere nidaa dia sa yapare ora nimina kogono.
25 Goa sa rabu onaa rayome agaa gupa simi: Go tu maomape aare niaa-para niaana nogo naakinu madaa kedaa epenawa simi.
26 Gore go rabu gavman-me Jisas Barabas wala nimuna ada penaalo esepesa. Goa pua nipumi Yesu repena unimi tua repena polopeane nil-mi tinalo kasa.

Soldia aanumi Yesu-para ero agaa simi
(Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)

27 Go rabu mo gavman-na soldia aanumi Yesu nipu mua mo gavman-na surube ada-para mea pisimi. Goa puare soldia aa rayo nipu epa kutapu ma-aawasimi.
28 Goa pua nipuna mamina mea kolo ruboa kane mamina mea maara laasimi.
29 Goa pua itimi raguna nipuna aalu madaa maadipaasimi. Goa pua nipuna popo ki-nane rama meda mea maripinaasimi. Goa pua nipu re-para epa pirua rumu koba pua ero agaa gupa simi: Nere Juda aanuna aa mudu yaade-ga oro yaalo epe-rupa pirape simi.
30 Goa pua nimumi sope roa nipuna rimaapu mua nipuna aalu tisimi.
31 Nipu-para ero agaa aba loare mode kane mamina wala kolo ruboa nipuna abana mamina-nu wala mea maraasimi. Goa puare nipu repena polopeane nil-mi tula pisimi.

Yesu repena polopea mada nil-mi tisimi
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

32 Nimumi Yesu lamua pisimi rabu Sairini su-para piri aa meda Saimon pora-nia madaasimi. Goa pua nimumi go aa-para Yesuna repena polopea mea raba mu riaainalo mariaasimi.
33 Gore nimu puare su meda-para opapasimi. Go suri Golgo ta simi. Go bina re-re gupa: Aana aalu uni rogaae su maasimi.
34 Nimumi Yesu ipa wain wae rero pi marasin raapu kasimi pare nipumi mea nadoa-ga gimisa.
35 Gore nimumi nipu repena polopea madaa tuare nipuna mamina oyaeyae rumaatalo satu-rupa pu tisimi.

36 Goa puare nimumi pirua Yesu
adaba pirisimi.
37 So repena polopeana rugi-
nanere nipuna aalu sone abade
nipu-para koso lape agaa simide-
rupa pepa madaa gupa tisimi: Go
aare Juda aanuna aa mudu yaade tu
tisimi.
38 Go raburi paake ne aa laapo
Yesu nipu raapu nil-mi tisimi. Goa
pua paake ne aa padane popo ki-
nane tua meda koya-nane tu mudi-
aasimi.
39 Gore onaa rayo one lobasa
apone lobasa pimisimi onaanumiri
aalu wage wage pua ero agaa lama
lobasa pala pisimi.
40 Goa pua nimumi lalo: Nere lotu
ada kilipia wala yapi repome ma-
alua side. Nere Gote-na Si yaliare
nena go-rupa raba meape. Nere ora
Gote-na Si yaliare apo repena polo-
pea mada kilipia su amaa ipu isimi.
41 Goa simi rabu Gote-na miru
irae aa mudunu-para rekena agaa
tisaanu kone makuaae Juda aa
mudunu-parame ero agaa gupa simi:
42 Gore nipumi aba onaa
medaloma raba mua oro yaalo epe-
rupa mapiraasa-pulu nipumi nipuna
bipa raba mua oro yaalo piralia.
Gore nipuri Israel onaanuna mudu
ya? Gore nipumi repena polopea
gimoa su amaa kilipialia-daare
niaame nipu madaa kone rulamina
simi.
43 Gore nipumi Gote madaa kone
rulaawa niri Gote-na Si tea-daare
Gote-me nipu abia raba meala pame
adamina simi.
44 Goa puare mo Yesu raapu nil-
mi tisimide aa wae lapome page ero
agaa simi-rupa sipi.

Yesu nipu aba ini adupisa (Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

45 Gore naare rikiraana aasa rabu
ribaame rigitaama pua orope naare
nogo-nane pabola pupulaina yapi
wala lapaasa.
46 Naare mogo-nane popa aaina
aebo 3 klok rabu Yesu nipumi puri
paloa gupa sa: Eli, eli, lama sabak-
tani sa. Go agaana re-re gupa: O, naa
Aapa Gote, neme ni akolo gimae ya
sa.
47 Gore mo re-para rekasimi on-
aanumi go agaa pagoa nimumi lalo:
Go aamere Elaija yaata simi.
48 Go raburi aa padaneme aba
aloma pua lubi nona piane yae misa.
Goa puare rero pi wain* ipa paba
palae repena uni rugi-nane rogaa
palaawa Yesu nipu nenalo kasa.
49 Goa pisa pare onaa medalo-
mame lalo: Aba adamina go ipa
abi nakatapape simi. Elaija-me nipu
raba mula ipula pame adamina simi.
50 Go rabu Yesu nipumi wala
puri paloa yaaloa nipuna pu imu
udunasa.
51 Go rabu mo lotu ada-para mudi-
abasimi mamina so rugi-nane riripi
taboa none rigi-nane pua riripi kiri-
tisa. Goa puare su eto pua aana
adaapu lusatabebe pisa.
52 Go rabu page matmat loba
tabama pua Gote-na ruru onaare
aba omesimi pare wala go rabu
marekaasa.
53 Gore nimumi matmat ora gimoa
rekesimi. Wala orope Yesu rekesa
rabu nimu epe adaare Jerusalem su-
para pisimi. Go raburi aa adaapumi
nimu adesimi.
54 Soldia aa mudu-para nipuna sol-
dia medanu-para su eto-para oyae
rayo mo pisa-daa adesimi-pulu ni-
mumi paala waru omesimi. Go rabu
nimumi gupa simi: Go aare ora Gote-
na Si yaana simi.

55 Go rabu Galili su gimoa Yesu
nipu rata mea ipua nipu raba mulalo
ipisimide ona medaloma pirisimi.
Nimu ogesi-daa mo-pare aawa nipu
adesimi.
56 Gore nimuna rikiraanare go
onanu pirisimi: Makdala su-para
piri ona Maria-para ame Jems-para

* **27:48:** Mo ipa solowara-para i raa rua ipa pua mua Yesu mea kasimi. Go yae-re mea ne raburi ona to pabapape pi yae. Go yae mea ipua repena uni madaa apula tua Yesuna agaa-para ma-apuraasimi.

Josep lapona agi Maria-para Sebedina si lapona agi-para nimu pirisimi.

Yesu nipu aana apedaa-para rogaasimi
(Mak 15.42-47; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)

57 Gore ribaa yabaasa raburi amope aa meda Josep nipu Arimatea su-para pirua ipisa. Go aa nipuri abade Yesuna disaipel aa pirisa.
58 Nipu mo gavman-na opis-para ipua Yesu nipuna ro ria ponoloa epa agaa misa. Go rabu gavman-me nipu lakeloa go aa Josep mea katapa sa.
59 Goa puare mo aa Josep-me Yesu nipuna ro mea rua epe kagaa mamina yaako pimi rogaawa ria pisa.
60 Goa puare nipumi mo Yesu nipuna ro ria puare nipuna abade warini aana apedaa matmat-para pua rogaasa. Goa puare nipumi aana apedaa pora gaape-para aana adaape medame garulaniaawa pisa.
61 Maria Makdala-para Maria rado-para nipu lapo pirisipi. Nipu mo aana apedaa re-para pirua nipumi adapaba pirisipi.

Soldia medame matmat suruba aasa

62 Gore ekeraa-nanere Kitu Pirape Yapi di aba ipisa. Goa pisa-pulu Gotena Miru Irae Aa mudu-para Farisi aanu-para mo Pailat raapu epa kiritasimi.
63 Goa pua nimumi lalo: Adaa aaya, gode yaa agaa ne aamere nipu kagaa pirua goa sade: Gore yapi repo pa no matmat-para pirua wala rekalua sa.
64 Goa sa-ga yapi repo nimumi go matmat surubalepa lo agaa lakela. Gore nipuna disaipel aanumi nipuna ro paake epa mua onaanu-para nipu aba rekaaya loa niaa makiralimiga soldia aanumi surubalimina sa. Orope temede yaa agaare aba simide niaa makiralimi simi.
65 Gore Pailat-me lalo: Nimimi surubape aa medaloma lamua pua mo matmat ora puri pane aanumi pua surubatepa sa.
66 Goa sa-pulu nimumi mo matmat rigitulalo aana-me garulasimi. Goa pua nimumi mo aana rekena mea sua nimumi soldia aa medaloma surubaina simi.

28

Yesu matmat-para wala rekesa
(Mak 16.1-10; Luk 24.1-10; Jon 20.1-18)

1 Gore Kitu Pirape Yapi di aba dia naloare adaa oro rabu naare rapasa. Go rabu Makdala su-para piri ona Maria-para Maria meda nipu lapome matmat-para adola ipisipi.
2 Pulaina aipapulu su eto pisa rabu yaa-para piri ensel meda ipisa. Gore nipumi aana apedaana pora gaape mea pereke tua isa-daa nipu go madaa pirina adesipi.
3 Nipuna ini agaare so yaa madaa piri paa nona pisa. Nipuna mamina-ri ora moae yaa yaako nona pisa.
4 Go ensel ipisa-pulu mo soldia aanu nimumi goa adoa paalame ora waru omesimi. Goa pua nimu pururu pisa-daa aba ome onaa nona piane pirisimi.
5 Pare mo ensel-me mo ona laapo gupa lakesa: Gore nipimi paala naomalepape sa. Nimimi repena polopea-para tu maomaarimide Yesu asapula epamena-daa nimi-naato sa.
6 Nipu go-para napia. Nipu abade sade-rupa wala rekaa pua. Nipiri nipu rogaarimide-para epa adalepa.
7 Gore nipi aipapulu wala pua nipuna disaipel aanu pua laketapape: Nipu aana apedaa matmat-para wala aba rekaade tapape sa. Nipu Galili su-para aba riri-nane nimumi go-para adalimi lo laketapape. Abiare neme lagiawade agaare koneme niminaatepape sa.
8 Go agaa pagesipi rabu mo ona lapo nipu paalame omoa raaname waru omesipi. Goa pisipi-pulu nipu lapome aipapulu mo aana apedaa matmat gimoa disaipel aanu laketalo aloma pisipi.

9 Pare ora go rabu Yesu nipumi
aipapulu nipu laapo mo pora
madaawa lalo: Epe-rupa piralepa sa.
Go raburi nipumi nipuna kibu re-
para pua ripinaa palae sua nipuna
bi minasaasipi.
10 Gore Yesumi nipu gupa lakesa:
Nipimi paala naomalepape. Nip-
imi nina amenu mo Galili su-para
popena pua laketapape sa. Go Galili
su-parare ni mada adalimi.

Soldia aa-na agaa

11 Mo ona lapo pena pora-nia pu-
laina mo matmat surube soldia aa
medaloma mo adaare-para aipapulu
pisimi. Goa puare Gote-na miru irae
aa mudunu-para mo adesimi yaena
remaa pua lakesimi.
12 Agaa pagesimi-pulu Gote-na
miru irae aa mudunu nimu rayo-
para kone waru i Juda aa mudunu-
para nimu kirita pirua nimu agaa
robesimi. Goa pua soldia aanu mone
adaapu kasimi.
13 Gore nimimi agaa gupa tapape
simi: Ribaa niaa patala puaama
rabu nipuna disaipel aanumi mea
pua meaaya tapape simi. Goa
pua nipuna ro paake mea puamede
tapape lo robesimi.
14 Gore mo namba wan gavman-
me go remaa pagalia-daare niaame
agaa medaloma wala lakelamina.
Niaa goa palima rabu wae yae
nasalia simi.
15 Go raburi soldia aanumi mone
muare mo aanumi simi-rupa pua
pisimi. Go agaa rayore Judia su-para
lama lama puare abia page pa lala
pimi.

Yesumi nipuna disaipel aanu ko-gono goa pipape lo kasa

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

16 Disaipel aa 12-pela so Galili su
rudu madaa pisimi. Gore abade
Yesumi pulupape sa-rupa pisimi.
17 Nimumi Yesu nipu adoa bi
minasaasimi pare aa medalomame
kone lapo isimi,
18 Goa pua Yesu nipu ora re-para
ipua gupa epa lakesa: Gote-me su
yaa lapona puri rayo ni gia.
19 Goa pea-ga nimimi su rayo-
para pua nina disaipel onaanu-rupa
mapiraatepape. Goa pua nimimi
nimu Gote-na bi-para Sina bi-para
Holi Spirit-na bimi baptais katapape.
20 Goa pua neme abade agaa mana
nimi mogesude-rupa onaa rayo pua
laketapape. Pagalepa. Niri nimi
raapu piraama puare go su yaa lapo
dia yalia rabu page nimi raapu pi-
ralua sa.

Mak
Ripia Agaa

Go buk Mak-na riri-nane agaame gupa ta: Gore Gote-na si Yesu Krais-na epe agaa yaade ta. Go buk-para niaame adalema raburi Yesu ora puri waru ia ta. Goa pua kogono adaapu pamu pisa. Nipuna purimi onaanu madaa piri wae remo ratu rubo onaanuna waeanu mea rubo pea rabu ademe. Yesu nipuna bi Onaa Raapu Pirape Aa maasimi. Goa pua nipuri onaanu wala mulalo epawa sa (10.45).

Mak-mere Yesuna kogono madaa remaa adaapu sa pare Yesumi onaanu moge riaae agaa adaapu nasa. Riri-nanere Mak-me Jon Baptais-na agaa ia. Goa puare Yesu baptais misa-pulu Satan-me Yesu ko tinalo pisa. Oropere Yesumi kedaa rini onaanu odome omesare nimumi adenalo moge riasa. Aba ripiare disaipel aanumi Yesumi pisa yaenuna re waru namakuaasimi. Go yapare oropere pawa pawasi makuaae yae misimi.

Yesu iaa aulaawa kedaa adaapu kasimi. Mak-na agaa tu kiritua lalore Yesu omoa wala rekaa remaa sa.

Madiaaya remaare Mak-me Yesu pode omesa-na remaa ia pare Yesu tu maomaawa repena polopena tisimi remaa page lapedepeta.

Robonu gupa adamina:

Epe Agaa remaa maepaasa (1.1-13)
Yesu Galili su-para kogono pisa (1.14–9.50)
Galili gimoa Jerusalem su-para pamuasa (10.1-52)
Tu maomatalo pisimi rabu sarara padane Jerusalem su-nane pirisa (11.1–15.47)
Yesu matmat-para gimoa wala rekesa (16.1-8)
Wala epenaloa onaa adaapumi nipu adesimi (16.9-20)

Jon Baptais-mi Epe Agaa lapedepesa

(Mat 3.1-2; Luk 3.1-9,15-17; Jon 1.19-28)

1 Gote-na si Yesu Krais pirisa. Go buk madaare nipuna Epe Agaa* ia.
2 Ripiare Aisaia-me buk madaa agaa gupa tisa: Gote-me lalo: Pagalepape. Neme nina agaa lakelape aa aba epenatoa. Nimina pu robaapara pora-rupa maredepo yatepape.
3 Mo aare nipu onaa napiri supara aawa gupa yaasa: Aa Mudu epalia-ga nipuna poranu epe-rupa managola su piralepape lo lakesa.
4 Aisaia-me gupa tisa-pulu Jon Baptais onaa napiri su-para aba ipua gupa lakesa: Onaanuna wae kone perekealimi-daare baptais mealimina. Gote-me nimina pupitagi mea raakepe rubalia sa.
5 Gore Judia su robo ru-nane piri onaanu-para Jerusalem su-para piri onaanu page nimumi Jon-na agaa pagola pisimi. Nimu rayona waea lapedepe agaa lakeloa ipa Jordan-para baptais misimi.
6 Jon-me kamel menana yogane maraawa sana mena yogane aako yamesa. Go aare onaa napiri su-para pirisa-pulu nipumi mata-para alubi Aapa asapu no pirisa.
7 Jon-me kiritaawa pirisimi onaanu-para gupa sa: Naa masaanane aa meda epalia. Niri wae aa ya-pulu nipuna aariti esepea kegedaa mada naradepealua sa.
8 Neme nimi pa ipame baptais† meaato pare Yesumiri ora Holi Spirit-na puri madaa baptais mealia sa.

Jon-me Yesu ipa Jordan-para baptais kasa

(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

9 Gore orope Yesu nipu Galili su robo ru-nane go adaare Nasaret su gimoa Jon piri-para pisa.

---

* **1:1:** Go Epa Agaare Yesu Krais-na agaa yaade. Nipu Gotena Si ora ria. Goteme nipu mada oyae rayo maopae agaa yapare gimoa niaa piri-para epenalo mea repae agaa yaade. † **1:8:** Jon baptais-me agaa gupa sa: Neme pe kogonore pa go su amaa ipame pe sa. Pare Yesumiri Holi Spirit-na puri madaa aawa mealia sa.

10 Yesu nipu ipa repaa-nane
aainaloa yaa pora gaape lobesa-daa
adesimi. Lobesa rabu Holi Spirit yaa
nona piane biyaa ipua sana Yesuna
masaana epa pirisa.
11 Biyaalaina yaa-para i agaa meda
gupa sa: Nere ora nina si naaki-ga
neme ne madaa pedo pi sa.

Satan-me Yesu ko tisa (Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

12 Go rabu Gote-na Siri Holi Spirit-
mi onaa napiri su-para mea penaasa.
13 Go-para nipu yapi 40-pela pua
pirina Satan-me Yesu pupitagi man-
ataalo ko tisa. Go-para pirisa rabu
kira menanu yaa yapanu Yesu raapu
pirisimi pare ensel-numi nipu su-
ruba pirisimi.

Yesumi Galili su-para kogono ripima pisa (Mat 4.12-17; Luk 4.14-15)

14 Gore Jon kalabus ada-para ma-
pataasimi raburi Yesumi Galili su-
para ipua sana Gote-na kagaa agaa
pamu lakesa.
15 Lakesa raburi gupa sa: Gote-
na Surube Su rudupu epalia-ga wae
kone perekea kagaa agaa madaa
kone rulaatepape sa.

Yesumi kogono aa maala misa (Mat 4.18-22; Luk 5.1-11)

16 Yesu ipa Galili ini repaa-nane
pamisa rabu nipumi aa laapo adesa.
Nipumi Saimon Andru ameaya lapo
ipa ini-para ena agona sala pirina
adesa. Go aa lapona kogonore ena
meape aa laapo pirisipi.
17 Yesumi nipu lapo-para lalo: Ni
rata mea ipua nina kone ratalipina.
Goa pua ena mepede-rupa onaanu
page go-rupa mada mealepape.
18 Goa sa rabu go aa lapome ena
agona aipapulu gimoa Yesu raapu
pisimi.
19 Yesu ipa mone pane ogesi-daa
pua Sebedi-na si laapo adesa. Go
aa laapona biri Jems-para Jon lapo.
Go ameaya ipunu madaa pirua ena
agona rabulala pirisipi.
20 Yesumi go aa lapo adoa ipulupa
sa. Goa sa rabu go aa laapome
nipuna aaraa-para kogono aanu-
para gimoa Yesu raapu padane-para
pisimi.

Wae remome maeyae aa pirisa (Luk 4.31-37)

21 Goa pua nimu Kaperneam su-
para pisimi. Go Kitu Pirape Yapi
rabu Yesumi Juda aanuna lotu ada-
para agaa mogeasa.
22 Mogeasa rabu onaanumi ki
wage pua raaname omenaloa rekena
agaana tisaanu-rupa namogeaasa.
Dia, pare nipuna purimi rado-rupa
agaa lakesa.
23 Go agaa mogeasa rabu wae re-
mome maeyae aa ipua sana agaa
puri palo rui gupa sa:
24 Go Nasaret su-para piri aa Yesu
ya. Neme niaa madaa ake pulalo
epae ya? Nemere ne ade-ga niaa
tulalo epaena?
25 Goa sa rabu Yesumi remo-para
agaa mana lalo: Agaa loraawa go aa
gimape.
26 Yesumi goa sa raburi wae re-
mome maeyae aa pururu mapaawa
agaa puri pane loare gimoa pane
popesa.
27 Gore rakepea pisa raburi onaa
rayome kidipaa ragi tua meda lake-
lala pu pirisimi: Go aare ake pi-
ane aa ya? Mogo aa-na agaare ora
rado meda yaade. Nipuna purimi
wae remo agaa mana ta-daa nimumi
pageme simi.
28 Goa pisa-pulu Yesuna bi Galili
su-para mone mone laama pisimi.

Yesumi Saimon-na aayaana yaina maepeaasa (Mat 8.14-15; Luk 4.38-39)

29 Goa pisa raburi Yesu Juda aa-
nuna lotu ada gimoa Saimon-para
ame Andru lapona ada-para pisa.
Jems page Jon page medaa rabu
pisimi.
30 Gore Saimon-na aaya kekapu pi
yaina omesa-daa nimumi Yesu epa
lakesimi.
31 Lakesimi raburi Yesu ipua sana
go onana ki ripinaawa marekaawa
kekapu pi yaina maepeaasa. Nipuna

yaina dia sa rabu nipumi nimu eta kasa.

Yesumi onaa adaapuna yaina maepeaasa
(Mat 8.16-17; Luk 4.40-41)

32 Naare pabola pisa raburi onaanu yaina omesimi page masaanane remo piri onaanu page Yesu piri-para mea ipisimi.
33 Mea ipisimi raburi su rayo-para piri onaanu page Yesu adolalo ipua pora gaape-para kirita pirisimi.
34 Pirisimi rabu Yesumi onaa adaapuna yaina maepeaawa sana wae remonu page marakepeaasa. Wae remonumi Yesu aba adesimi-pulu Yesumi onaanu-para go agaa natapape sa.

Yesumi Epe Agaa Galili su-para mogeasa
(Luk 4.42-44)

35 Gore wala yapi pena lapatalo palaina Yesu rekoa sana onaa napiri su amaa-nane pua Gote-para beten ta pisa.
36 Go raburi Saimon-para go adami aa medaloma page Yesu rata mea pisimi.
37 Yesu adesimi rabu gupa simi: Onaa rayome ne asapu pimi.
38 Yesumi lalo: Wala pa su medanane laketa baina loa neme nimu epe agaa mogeaalua.
39 Goa puare nipu Galili su robo ru-nane su rado rado pamua Juda aanuna lotu ada-para page lakeloa wae remonu page raakepe rubisa.

Yesumi lepra aa medana rere makaapu yaasa
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Goa pisa raburi yakimi ti aa medame ipua rumu koba pua pirua Yesu gupa ogesa: Neme ni kone salidaare naa rere makaapu yape sa
41 Gupa ogesa raburi Yesu nipumi odome omoa nipuna ki ridulaawa go aana yogane oraawa lalo: Goa peaga abia kaapu yape sa.
42 Goa pisa raburi mogo yakimi ti aa-na yoganena rere kaapu yoa wala epe-rupa pirisa.
43 Yesumi mo aa aipapulu repaawa puri paloa gupa sa:
44 Waru pagape. Onaa rayo nalakelape pare Gote-na Miru Irae Aa piri-para nena yogane mea waalape. Moses-me Gote-para miru irua kalape aba sa-pulu gupa paina. Go pali raburi onaanumi nena rere kaapu ta-daa mada adalimi sa.
45 Yesumi goa sa pare rere kaapu ne aamere agaa adaapu one mone pamu lakesa. Goa pisa rabu Yesu adaare meda-para kaledoa pisa. Nipu onaa napiri pa su meda-para pirina onaanumi nipu piri-para agaa pagolalo kiritata ipisimi.

2

Yesumi pora napami aa meda maepeaasa
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

1 Gore orope yapi medame Yesu nipu mo Kaperneam* su-para epa pia remaa pagesimi.
2 Pagesimi-pulu onaa adaapu kiritaawa ru-nane pora gaape-para page rulatabesa. Goa pu pirisimi raburi Yesumi Epe Agaa mogeasa.
3 Mogeasa rabu yaina omo pora napami aare aa maalame ria ipisimi.
4 Gore onaa adaapumi mo pora gaape-para rulatabesimi-pulu Yesu piri-para mada naria ipisimi. Goa pisa rabu mo yaina ome aa ada masaana ria pisimi. Goa pua ada pira kegepe minala paawa reke opeme rogaabaawa apalae ru-nane pawa lopaniaasimi.
5 Goa puare Yesumi nimuna kone mua pora napami aa-para lalo: Ne naa naaki-ga nena pupitagi ne kone mea rubaato.
6 Goa sa raburi rekena agaa tisaanu pirua nimuna robaa-para kone gupa isimi:

* **2:1:** Yesu pua pirisa adaare aapina yapalo marea. Pare Yesu nipu Kaperneam puala pisa rabu go adaa-para agu pua pirala pisa kone imi. Aa medalomame go adaare Andru-para Pita laapona kone imi. (Mak 1.29)

7 Mo aamere akeane ta pae simi. Nipumi Gote madaa ero agaa ta paaya. Nipumi pupitagi ne kone mada mea rubalia ya? Gote nipu padaneme mada mea rubalia kone isimi.
8 Go kone isimi raburi Yesumi nimuna robaa-para kone mua lalo: Nimimi go piane konere akeane imi pae?
9 Ake kogono puri mapalaatalo palua ya? Ni pora napami aa-na pupitagi ne kone mea rubaluare go kogono puri patea ya? Nipu pora mapamuaaware go kogono ora puri patea ya?
10 Ni Gote-na Si padanemere su amaa piri onaanuna pupitagi mada mea rubalua-ga adalepa. Go rabu yaina ome aa-para lalo:
11 Yapara page u pati yae mea ripinua rekoa adaa pu.
12 Goa sa raburi yaina ome aa aipapulu rekoa yapara mea ripinua pora pamisa. Pamisa raburi onaanumi paalame omoa Gote-na bi minasaawa gupa simi: Niaame oyae go piane na-adema simi.

Takis mi aa Livai-ri Yesu rata mea pisa
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

13 Yesu ipa ini pagi-nane wala pisa rabu onaa rayo Yesu piri-para epenaloa Yesumi agaa moge riaasa.
14 Yesu pora pamisa rabu Alfius-na si Livai-ri takis mi ada-para pirisa. Yesumi go aa adoa lalo: Ni rata mea ipu. Goa sa raburi Livai nipu rekoa Yesu rata mea pisa.
15 Goa pisa rabu orope Yesu Livaina ada-para eta nolalo pisa. Takis mi aanu-para pa riabo aanu-para Yesuna disaipel aanu-para nimu rayo ada ru-nane padane-para epa kiritaawa pirisimi. Gore onaanumi Yesu rata mea ipisimi-pulu ora adaapu pirisimi.
16 Go raapu pirisimi pare Yesu nipu pupitagi ne aanu-para takis mi aanu-para pirina Farisi aanuna pepa tape aanumi nimu adesimi. Adesimi rabu nimumi disaipel aanu agaa gupa misimi: Akeane Yesu takis mi aanu-para pupitagi ne aanu raapu pirua eta nala pae simi.
17 Pepa tape aanumi goa simi rabu Yesumi nimuna agaa pagoa lalo: Yaina naome onaanuri dokta-na ada napeme pare yaina ome onaanu pemede. Go-rupa neme page epe kone i aa agu raba mula-daa naipisu pare onaa naraanu raba mulalo ipisu sa.

Eta madaa niti pape konere nimumi Yesu agaa misimi
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

18 Rana medare Jon-na disaipel aanu page Farisi aanu page Juda aanuna agaa mogeaawa eta madaa niti pua pa pirisimi. Go rabu onaa medalomame Yesu piri-para agaa mula ipisimi: Gore akeane Jon-na disaipel aanu page Farisi aanu page eta nano pimi pare nena disaipel aanu eta pa neme simi.
19 Goa simi rabu Yesumi saa agaa gupa sa: Aa medame ona rumaatalo pia rabu nipuna adami aanumi eta kateme ya? E, kateme. Gore ona rumaape aa pia-pulu eta mada kateme.
20 Oropere ona rumaape aa lamua palia rabu adami aanumi eta nape yae madaa niti pua piralimi.

21 Yesumi kagaa oyaeyae lapo madaa saa agaa gupa lakesa: Aa medame mamina rugini kagaa mua abana mamina madaa rabulalia ya? Dia, gupa rabulaalia rabu kagaa rabuni mamina-mere abana mamina mariripiaawa rugula tabalia.
22 Go page aa medame kagaa ipa wain-mi abana yapa yogane pe-para yupialia ya? Dia, goa palia-daa yogane podepe taboa kagaa ipa wain popalia. Gore kagaa wain-ri kagaa yapa yogane pe-para yupiape. Goa pea-ga abana kone-para kagaa kone lapo padane-para nasalepape sa.

Disaipel aanumi Kitu Pirape Yapi rabu wit-na ini pamu keresimi
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

23 Wala Kitu Pirape Yapi† rabu
Yesu-para nipuna disaipel aanu-para
wit maapu-para pamisimi. Gupa
pamualaawa disaipel aanumi wit-na
ini keresimi.
24 Gore keresimi rabu Farisi aan-
umi Yesu-para agaa gupa lakesimi:
Ada. Akeane Kitu Pirape Yapi rabu
nena disaipel aanumi rekena agaa
rasua kogono peme?
25 Yesumi lalo: Devit-mi tisade
remaare nadipisimi? Devit aa
medaloma raapu eta dia yoa reame
omesimi.
26 Reame omesimi raburi aa meda
Abaiata-re nipu Gote-na Miru Irae
Aa pirisa. Go aa mudu pirisa rabu
Devit-miri lotu ada-para bret pua
mua noa aa medaloma page kasa.
Go bret-re Gote-na kalape bret ya-
pulu Gote-na miru irini aanumi agu
nisimi. Nimimi go agaana re nimi-
naaeme ya?
27 Yesumi lalo: Gote-me Kitu Pi-
rape Yapi robo isare onaa raba mi-
nalo pisa. Gote-na Kitu Pirape Yapi
madaa onaa nawarisa.
28 Ni Onaa Raapu Pirape Aa ya-
pulu niri Kitu Pirape yapina Aa
Mudu pi sa.

3

Ki rudu ae aa meda pirisa (Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

1 Wala orope Yesu Juda aanuna
lotu ada-para pisa rabu ki rudu-ae aa
meda pirisa.
2 Goa pisare Kitu Pirape Yapi ya-
pulu Farisi aanumi Yesu koso lape
agaa ta polalo pirisimi. Gore Yesumi
ki rudu-ae aa wala maepeaaliare
koso laalima kone sua pirisimi.
3 Goa pisa rabu Yesumi ki rudu-ae
aa-para lalo: Rekoa ipu.
4 Goa sa raburi nipumi Farisi aa-
repaa agaa misa: Kogonore ake epe
ta? Gore neme onaa raba mua epe-
rupa mapiraano epe ta pae onaa tu
maomalimi epe ta pae? Kitu Pirape
Yapi diri ake kogono mada pamina?
Go agaa misa pare Farisi aanumi
agaa na-abusimi.
5 Nimumi agaa pa yola mua pu-
para rero pia pisimi-daa Yesumi ratu
yawesa pare-ga wala odome omesa.
Odo omesa rabu ki rudu-ae aa-para
lalo: Ki ridula. Mo aame nipuna ki
ridulasa rabu Yesumi ki maepeaasa.
6 Goa pisa raburi Farisi aanumi
aa mudu Herot-na adami aanu piri-
para pua Yesu tu maomaatalo yada
robo pirisimi.

Ipa repaa-nane onaa adaapu kiritasimi (Luk 6.17-19)

7 Goa pisa rabu Yesumi nipuna
disaipel aanu gimoa wala ipa repaa-
nane pisimi. Goa pisimi raburi su
Galili-nane piri onaame orope rata
mea ipisimi.
8 Go page su Jerusalem su-para on-
aanu page su Idumea onaanu page
ipa Jordan-na mo-nanena onaanu
page Tair Saidon su lapona piri on-
aanu page go su rayona piri onaan-
umi Yesuna epe remaa pagolalo nipu
piri-para kiritaawa ipisimi.
9 Kiritasimi rabu Yesumi nipuna
disaipel aanu-para lalo: Onaanumi
niaa epa minabalimi-ga ipunu man-
agola salepape sa.
10 Yesumi onaa adaapuna yaina
aba maepeaasa-pulu onaa medalo-
mame Yesuna to yogane oraatalo kir-
itasimi.
11 Goa pisa rabu wae remo pabo
piri aanumi Yesu adoare yala poloa
pogola pisimi. Aiya, ne ora Gote-na
Si simi.
12 Goa simi raburi Yesumi lalo: Naa
bi natapape sa.

Yesumi nipuna disaipel aa 12-pela mada misa (Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Goa pua wala go rabu Yesumi
su rudune pua nipuna kone sua aa
medaloma-para ipulupa sa.
14 Goa pua Yesumi nipuna disaipel
aa 12-pela mada mua lalo: Ni raapu

† **2:23:** Adaa oro simi yapina Juda aanumi kogono napamina loa rekena isimi. Go yapi dina biri Sabat teme.

kogono pu epe kagaa agaa laketemena repaalua.
15 Nimimi goa palimi rabu nina purimi wae remo pabo piri aanu marakepealimi.
16 Nipuna aposel 12-pela nimuna bi gupa maasa: Saimon yapare Yesumi Pita loa bi maasa.
17 Medalomare Sebedi-na si Jems-para Jon lapo misa. Yesumi go ameala Boanerges lo bi maasa. Go bi adaa agaa madaare yai ari tala naaki lapo teme sa.
18 Yesumi aa medaloma gupa mada misa: Andru-para Filip-para Batolomyu-para Matyu-para Tomas-para Alfius-na si Jems-para Tadius-para Saimon nipu Selot ruru pirisa.
19 Gore namba 12 aare Judas nipu Iskariot su-para pirisa pare go aamere orope Yesu tulalo kawe madini aa pirisa. Go aa rayo Yesumi nipuna disaipel aanu mapiraawa ada pisa.

Yesu Belsebul (Satan) raapu kogono madaa yada pisipi
(Mat 12.24-32; Luk 11.14-23; 12.10)

20 Goa pisa rabu onaa ora adaapu wala kiritasimi-pulu Yesu nipuna disaipel aanu page eta nanisimi.
21 Eta nanisa remaa pagesimi rabu Yesuna adami aanumi nipu mula ipisimi. Gore Yesu kone maeyaawa eta nano piruaaya kone sua nipu mula ipisimi.
22 Goa pisa rabu rekena agaa tisaanumi nimuna Jerusalem su-para gimoa epa lalo: Yesuna masaana Belsebul pia-pulu go remonuna purimi remo medaloma mada magimaalia simi.
23 Goa simi rabu Yesumi nimu yaaloa saa agaa lakesa: Satan-me nipu pua gimape re mada tea ya? Dia, onaana robaa-para piralia-pulu mada natea.
24 Gore pa su meda-parare ruru padane pirua rugulala paliare go suna puri ora mada dia yoa o yalia.
25 Go page ada meda aaraalu rugulala paawa yada palimiri go aaraaluna puri ora dia yalia.
26 Go page Satan-me nipuna surube onaanu rugulala palia yaalore epe-rupa mada napiralimi pare puri ora dia yalia.
27 Yesumi Satan madaa saa agaa meda gupa lakesa: Neme puri pane aa opeme aba rogaaliri nipuna ada-para oyaeyae mada paake noa maoyaali.
28 Go agaa pagalepape. Gote-me onaana pupitagi mada mea rubalia. Go page onaanumi ero agaa rana adaapu temere nipumi mada rabuaniaalia.
29 Goa pea pare onaanumi Holi Spirit madaa ero teme-daare Gote-me go wae konere namea rubalia. Go wae konere ora adaape ya-pulu mo aa-na go wae kone oro yaalo pa saapiralia.
30 Onaa medalomame Yesuna masaame remo pia aba simi-pulu Yesumi apo agaa lakesa.

Yesuna agi amenu
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

31 Goa pisa raburi Yesuna agi amenu ipua ada gaa-nane pirua Yesu adola ipisimi-daa agaa lo moneasimi.
32 Agaa o taasimi rabu onaanumi Yesu piri-para kiritaawa simi: Nena agi amenu ada gaa-nane pimi simi. Ne lamua polalo epa yalame simi.
33 Goa simi rabu Yesumi lalo: Nina ama ame baaninuri aapi ya?
34 Go rabu nipu pereke tua onaanu adoa agaa gupa lakesa: Go onaanuri naa ama naa ame baaninu pimi sa.
35 Onaa rayome Gote-na kone ratalimi-daare go onaanu naa ame baani ama aapa pimi sa.

4

Wit-na ini poae aa-na remaa
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

1 Wala oro meda Yesumi ipa ini repaa-nane pua agaa pamu moge riasa. Mogeasa rabu onaa adaapu kiritisimi-pulu nipumi ipunu madaa

pirua ipa repaa-nane pua agaa lakesa.
2 Onaa kiritasimi rabu Yesumi saa agaame gupa lakesa:
3 Gore wit-na ini poae aame ini pola pisa.
4 Pua poasa rabu wit-na ini medaloma pora-nia madaa lopesa. Go rabu yaanumi epa mea nisimi.
5 Ini medalomare no aana rote madaa lopesa. Goa pisa rabu rote madaa-nane oge su kobere isa-pulu inimi aipapulu opesa.
6 Aipapulu opesa pare naareme adesa rabu pita napua kaapu sa.
7 Ini medalomare repena eto ae-para lopesa pare adaa sa raburi etoto putimi maregepeaawa wit-na ini naetisa.
8 Ini medalomare epe su kobere madaa lopesa-pulu opoa sana ini epe-rupa etisa. Wit-na ini etisa rabu medalomare 30-pela etisa. Ini medalomare rikiraana sone pua ini 60-pela etisa. Medalomare ini rubi kiritua ora 100-pela etisa.
9 Goa pua Yesumi lalo: Onaa rayome go agaana re niminaalimiri waru pagalepape sa.

Saa pi agaana re (Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)

10 Goa pua agu raapo pirisa rabu nipuna disaipel aanu raapu onaa medaloma ipua saa agaana re epa agaa misimi.
11 Gupa agaa misimi rabu Yesumi lalo: Nimimiri Gote-na Surube Su* madaa kudiri agaa pageme. Goa pea pare kepo rarane piri onaanu saa agaa laketalo pi.
12 Go agaana re adalimi pare ni-mumi yada namakualimi: Onaan-umi ado pimi pare naniminaalimi. Pagalimi pare namakuaalimi. Gore niminaawa pupitagi ne kone gimal-imiri Gote-me waea yae mea rubalia.

Yesumi ini poae aa remaana re lakesa (Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)

13 Yesumi nimu-para lalo: Go saa agaana re mada namakuaa pimi? Napagalimiri saana agaare akolo makuaalimi ya?
14 Saa agaana re gupa sa: Wit-na ini pua poae aamere nipu Gote-na kagaa agaa poaaya.
15 Gore pora uni madaa lope wit-ri onaanumi kagaa agaa pagaminalo Satan-me aipapulu epa mabebo-laalia.
16 Go aana rote madaa lope wit-ri onaanumi kagaa agaa pagoa raana omo pimi.
17 Raana omeme pare nimuna robaa-para pita napua pa ogesi pea. Oge yapi di pirua kagaa agaa pageme pare wae yaeme nimu talia rabu Gote gimoa aipapulu lopeme.
18 Repena eto-para lopea wit-ri go onaanumi kagaa agaa pagoa pare nimuna koneme abia ake palua pae kone imi.
19 Goa pua nimu sekere menanu raana omoa oyaeyae mulalo peme. Goa pea-pulu nimumi Gote-na kagaa agaa robaa-para ia pare go koneme maregepaawa maoyaalia.
20 Epe su kobere-para lopesa wit-ri onaanumi kagaa agaa pagoa ini epe-rupa maditimi. Go raburi medalomana iniri 30-pela etea. Medalomanare ini 60-pela etea pare medalomana ini rubi kiritina gupa 100-pela etea sa.

Lam paana agaa (Luk 8.16-18)

21 Yesumi nimu agaa gupa misa: Onaanumiri lam ewoa reke rolo-para imi ya? Reke rolo-para suare so madaa namudialimi ya? Dia, ora mudiaemede.
22 Gore oyaeyae pagaa suare orope mea wanalo peme. Oyaeyae kudiri pu salimiri orope Gote-na paame ada salia.
23 Nimimi go agaana re niminaaba piralimiri waru pagalepape.
24 Yesumi nimu-para wala lalo: Pageme agaare waru surubape.

* **4:11:** Gotena surube su amaa penaame epa waasa. Onaame adoa makuaanialo pisa.

Nimimi agaa mogeteme-daare Gote-me mogo kogonona yago wala abutea. Goa pua medaloma page gialia.
25 Onaa medalomame oyae adaapu su pitimi-daare Gote-me medaloma page mea gialia. Pare onaa rayome ogepu oyae su pitimiri oge abuna ora mu pa aalia.

Konape ini medalomana saa agaa

26 Goa pisa rabu Yesumi wala lalo: Gote-na Surube Suri go piane lo lagialo: Pa aa medame ini su madaa radasa.
27 Nipu u patua rekoa kogono pula pea rabu mo kibita ini opoa adaa yalia. Goa pea pare go aame go ini opea-rupa naniminaaya.
28 Sumi nipuna ini madita. Goa pua aba ripiare yosi opoa walare uni aawa walare nape yae etalia.
29 Goa pua go ini etea rabu mo aame rai kutu mua aipapulu warita palia. Gote-na Surube Su onaanuri apo maapu madaa oyae opea-rupa adaapu piralimi.

Repena mastet inina saa agaa (Mat 13.31-32; Luk 13.18-19)

30 Goa pisa raburi nipumi wala lalo: Gote-na Surube Suri ake nona piane ya? Gote-na Surube Suri ake madaa lano ya?
31 Gote-na Surube Su gupa ia: Repena yamo mastet-me ini su amaa radata rabu nipuna ini ora ogege yaesi.
32 Ogege yaesi yapare opoare repena rayo minabaaya. Go repena palaa adaa yalia-pulu yaanumi ipua palaana ru-para ada peme. Gote-na Surube Su madaa piri onaanuri aba ogepu pirua orope adaapu piralimi.

Yesumi saa agaa disaipel aanu lakesa (Mat 13.34-35)

33 Yesumi saa agaa go-rupa lakesa. Nimumi agaana re niminaainalo mogeaata pisa.
34 Pare Yesumi nimu-para oro yaalo saa agaame agu mogeasa. Goa pisa pare nipumi disaipel aanu-para saa agaana re lakesa.

Yesumi po ripu maloraasa (Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)

35 Go yapi padanena aebo raburi Yesumi nimu-para lalo: Abiare ipa ini mone pane bai.
36 Goa sa raburi Yesu ipunu runane aba pirina disaipel aanu page epa pirisimi. Nimu pirisimi rabu ipunu medaloma page go-para isimi.
37 Goa pua ipa ini madaa aba penaaloare po ripu ipua ipa kai tisa rabu ipunu-para ipa epa pabolalo pisa.
38 Go rabu Yesumi ipunu masaananane pirua kada sua u patisa. U patisa raburi nimumi nipu marekaawa simina: Aya Tisaa, niaa omalima-ga kone nasae ya?
39 Goa simi rabu Yesumi rekoa po ripu-para ipa lapo agaa gupa lakesa: Mada-ga gima. Goa sa rabu po ripu loraawa ipa eto napi pa pirisa.
40 Goa pisa raburi Yesumi nimu-para lalo: Akeane paala omeme? Abia page epe agaare nimina robaa-para waru nasame ya?
41 Goa sa raburi nimu paala omoa simina agaa lo pirisimi: Go aare aapi yapae lo pirisimi. Go aa-na agaare po ripu-para ipa ini laapome pagea simi.

5

Yesumi maeyae aa medana wae remo meape lo rubisa (Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

1 Goa pisa raburi nimu ipa ini Gerasa-repaa mone pane pisimi.
2 Mone pane opapasimi raburi Yesu ipunu gimoa popesa. Go rabu wae remo pabo piri aa meda matmat apedaa gimoa Yesu aipapulu madaama ipisa.
3 Go remo pabo piri aa nipu matmat-na u patisa rabu onaanumi nipu puri pane opeme page mada na-adisimi.
4 Go aa nipu oro yaalo hankap ope laapo rugulu rubebe pala pisa-pulu

mada na-adisimi. Goa pisa-pulu nimumi nipu mada kuma nama-paeme.
5 Oro yaalo mo aa matmat amaa-para pore laapona pamisa. Pamisa raburi nipu rui loa aana-me nipuna to mea tala pisa.
6 Nipumi Yesu adesa rabu Yesu piri-para aipapulu ipisa. Go rabu mo aame Yesu madaa paala omoa rumu koba pua epa pirisa.
7 Rumu koba pisa rabu puri paloa gupa yaasa: Ne ora Mudu Gote-na Si Yesu yaade. Neme ni-para ake pali ya? Gote-na bi madaa lalo-pulu neme ni gimoa pu.
8 Gore Yesu aba nipu wae remonu nipu gimoa pope lo lakesa-pulu apo agaa sa.
9 Goa sa raburi Yesumi nipu-para wala lalo: Nena biri aapi ya loa agaa misa. Wae remo aaya aame lakesa: Remo adaapu ni-para odobaeme-pulu nina biri riri yaade.
10 Go rabu mo aame Yesu-para puri paloa ogesa: Niaa rayo pora kimisu-para na-ratu ta sa.
11 Goa pisa raburi menanumi rudu-nini e poalaasimi.
12 Wae remonumi Yesu-para lalo: Niaa mogo menanu-para mea repaa. Goa pua nimuna robaa-para pomona gupa ogesimi.
13 Gupa ogesimi raburi Yesumi nimu mea rapaasa. Mea rapaasa rabu wae remonu mo aa gimoa menana robaa-para pua odobasimi. Go rabu mena-repaame rata-para kilipia ipa-para pua omesimi. Mena-nuri ora 2000-rupa omesimi.
14 Gore mena puni aanumi go yae adoa adaare-para pa su meda-nane pogola pua puaa lakesimi. Lakesimi raburi onaa rayo ipua epa adesimi.
15 Nimu Yesu piri-para ipua aba wae remo piri aa epa adesimi. Remo pirisade aare nipu pirua mamina yamoa epe kone isa. Mo aa adesimi rabu paala omesimi.
16 Goa pua onaanumi wae remo mena madaa pua odobataina adesimi-pulu remaa pamu simi.
17 Goa pisa rabu nimumi Yesu-para lalo: Niaana su gimoa su meda-para pope simi.
18 Yesu ipunu madaa piritalo pisa rabu mo remo piri aame ni page pirapana sa.
19 Goa sa pare Yesumi dia loa nena ruru piri-para pua ni madaa Aa Mudumi epe kogono paa lo pua lake-lape sa. Gote-me ni odome omalo pua lakelape sa.
20 Goa pisa raburi aba remo piri aame Dekapolis su-para pua Yesuna kogono painalo lakesa. Onaa rayome pagoa ora pogolasaasimi.

Jairus-na wane marekaasa rabu ona medame Yesuna mamina rip-inaasade
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Yesumi ipunu madaa pirua ipa mone pane wala kenaasa rabu onaa kiritasimi. Kiritasimi rabu Yesu ipa ini repaa-nane pirisa.
22 Goa pisa rabu aa meda nipuna bi Jairasi go aame Yesu piri-para ipisa. Nipu mo Juda aanuna lotu adana aa mudu pirisa. Nipu Yesu adesa raburi Yesuna kibu re-para ipua rumu koba pua agaa mulalo pisa.
23 Rumu koba pua nipumi lalo: Naa oge nogo ora ini adupialia. Gore ne epape. Nipuna to madaa kimi oraali rabu nipuna yaina perekealia.
24 Goa sa raburi Yesu nipu raapu pisipi.

Onaa adaapumi nipu rata mea pisimi rabu Yesu pope pora ru-latabesa.
25 Pora pisimi raburi ona meda nipuna yaapi pupulae yaina maali ru repo patisa.
26 Mo oname dokta-nuna ada pua nipuna to mada radaa pina pisa pare namaperekeaasimi. Dia, pare go onana yaina adaa ya-mama pisa.
27 Go ona Yesuna bi pagesa-pulu onaa pabo kiritasimi-para ipua Yesuna masaa-nane mamina oraata ipisa.
28 Oname mamina oraawa kone gupa misa: Go aa-na mamina

oraalua rabu ni mada maperekealia kone isa.
29 Goa pua oraasa raburi nipuna yaapi kaapu sa rabu nipuna robaa-para epea pi kone isa.
30 Mo oname oraasa raburi Yesuna puri medaloma ma-puaasa-daa koneme adesa. Nipu pereke tua onaanu agaa gupa misa: Nina mamina aapimi oraaria ya?
31 Go agaa mulalo pisa raburi Yesuna disaipel aanumi gupa simi: Gore onaa adaapu reko piramede-ga naa mamina aapimi oraaria pae piri ake pea-daa le?
32 Pare Yesumi pereke tua adobasa.
33 Goa pisa rabu onana kone-para paalame omesa. Paala omoa pururu pua Yesuna kibu-para epa adaniaa pirisa. Go oname yala omoa neme pawade-ga neme ni maepeaainalo pawa sa.
34 Goa pisa raburi Yesumi mo ona gupa lakesa: Aina, neme Gote madaa kone rulaari-pulu ne epea pi-ga abia pawa pope. Nena yaina puade sa.

35 Yesumi goa lalaina Jairas-na mea repaae aa medaloma go Juda aa muduna ada gimoa ipua lalo: Nena wane ini adupiaade. Nere akeane tisaa mea epali ya?
36 Goa simi pare Yesumi apo agaa gimoa Juda aanuna aa mudu-para gupa sa: Paala naomape. Dia, kone rulape.
37 Goa pisa raburi Yesumi Pita-para Jems-para nipuna ame Jon-para medaa-para baina sa. Pisimi raburi Yesumi lalo: Onaa medaloma ada-para naipulupape lo lakesa.
38 Nimu apo Aa Mudu-na ada re-para ipisimi rabu Yesumi onaa rayo puri paloa re lala pirina adesa.
39 Yesu ada-para pisa raburi onaa lakeloa lalo: Akeane re lo pimi? Go nogo na-ini adupita pare pa u patana sa.
40 Goa sa raburi nimumi nogo ini adupisa-daa niminaasimi-pulu giri laasimi. Giri laasimi raburi on-aanu amaa ratu tisa. Yesu-para mo nogona agi aaraa lapo-para disaipel aanu-para nimu rayo nogona ro isa ru-nane pisimi.
41 Yesumi oge nogona ki mua Talita Kumi sa. Go agaare gupa sa: Oge nogo abi reka sa.
42 Goa sa raburi go nogo aipapulu rekoa pamisa. Go nogona maali 12-pela pirisa. Mo nogo pamisa raburi onaanumi paala omoa kidipaa ragi tu pirisimi.
43 Yesumi nimu-para lalo: Onaa medaloma napua laketapa. Go nogo eta katapape sa.

6

Yesu Nasaret su-para ipisa rabu onaanumi nipu masaa rilasimi (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

1 Yesu go su gimoa nipuna adaare-para pisa. Pisa rabu nipuna disaipel aanumi nipu rata mea pisimi.
2 Goa pisa raburi Yesu Kitu Pirape Yapi di rabu nipumi Juda aanuna lotu ada-para agaa mogeaata pisa. Mogeasa rabu onaame pagoa pogo-lasaawa gupa simi: Go aa-na kone aa-para misa? Akea pua go adaa puri misa? Puri pane kogono medaloma nipuna purimi wariala.
3 Go aare kamda kogono pi aa pirua nipuri Maria-na si yaade. Go page Jems-para Josep-para Juda-para Saimon-para go aanu nipuna amenu yaade. Nipuna baaninu niaa padane-para pima simi. Goa loa nimimi Yesu madaa robaa-para wae kone isimi. Goa pua nimumi Yesu gimisimi.
4 Goa pisimi rabu Yesumi nimu-para lalo: Gote-na agaa lakene aare su rayo-para onaame nipuna bi minasaaeme pare nipuna adaare-para nipuna ruru-para nipuna aaraalu-para nimumi nipuna bi naminasaaeme.
5 Goa pisimi rabu Yesumi puri pane kogono go-para mada nawarisa pare nipumi onaana yaina padane padane laatapu maperekeaasa.
6 Yesu onaanuna pu robaa-para kone waru narulasimi-pulu Yesu ora paalame omesa. Goa pua Yesu

adaare rayo-para epe agaa mogeat-alo pamisa.

Aposel aanuna kogono (Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

7 Goa pisa raburi Yesumi aposel kogono aa 12-pela rapaasa.
8 Goa pisa rabu laapo laapo laat-apu mua mea rapaasa. Yesumi nipuna disaipel aanu puri kaloa wae remo mea rubaainalo pisa. Yesumi agaa gupa lakesa: Pora kimisu-para palimi rabu oyae namealepape pare rimaapu ripinua pora pamula pulu-pape. Sapi-para nu-para mone pabe paus-para rayo namea pulupape lo lakesa.
9 Nimimi aariti sua palimi pare mamina padane yamalepape.
10 Yesumi page nimu-para gupa lakesa: Adaa adaare-para pua ko-gono palimi raburi ada padane-para pirua eta nalepape. Adaare rado-para palimi rabu go ada nagi-malepape.
11 Adaa adaare-para palimi rabu go onaanumi nimi gimoa epe agaa napagalimi-daare nimuna wae yae niminaaina nimina aa madaa ae kege nimuna ada-para kunu satepape.
12 Goa sa raburi disaipel aanumi pua onaanu lakeloa lalo: Wae kone rabuaatepape simi.
13 Disaipel aanumi wae remo pabo piri aa maepeaawa yaina ome onaana aalu madaa wabola sua maperekeaasimi.

Jon Baptais omesa rabu (Mat 14.1-12; Luk 3.19-20; 9.7-9)

14 Goa pisimi rabu gavman-na aa mudu Herot-me disaipel aanuna ko-gono madaa remaa pagesa. Yesuna bi sogo-nane puala nogo-nane puala pisa-pulu pagesa. Goa pisa raburi onaa medalomame lalo: Jon Baptais-ri matmat gimoa wala rekesa-pulu go puri mua apo kogono pamu puaaya simi.
15 Goa simi pare onaa medalo-mame lalo: Go aare nipuna bi Elaija simi. Medalomame page lalo: Nipuri Gote-na agaa lakene aa abade pirisa yaade simi.
16 Goa simi pare Herot-me pagoa gupa sa: Neme Jon-na aalu kepesu pare wala rekaade kone salo sa.
17 Abadere Herot-me nipuna ore Herodias-na agaa pagoa Jon opeme adia kalabus ada mapatasa. Go aa mudumiri nipuna ame Filip-na ore Herodias paake yolo pirisa.
18 Go kone isa-pulu Jon-me oro yaalo Herot gupa lakesa: Rekena ia-ga nena amena ore nayola pe sa.
19 Goa sa raburi Herot-na oreme Jon-para wae kone sua tulalo pisa pare mada dia.
20 Goa pisa pare Jon epe kone su redepo ne aa pirisa-pulu Herot-me nipu madaa paala omoa kalabus ada epe-rupa surubisa. Herot-me Jon-na agaa pagesa rabu nipu kone laapo isa.
21 Goa pisa pare ore Herodias-me kone meda isa. Nipuna aani Herot-na agimi nipu madini di ipisa rabu eta yawo kiritasimi. Ora nipuna gavman aanu-para soldia aanu-para Galili suna aa mudunu rayo epa kir-itasimi.
22 Goa pisa raburi Herodias-na wane ipua Herot-na yaane aanu-para epa pirina yaasa pabesa rabu raana omesimi. Goa pisa rabu Herot aa mudu ya-pulu nogo-para lalo: Nena kone ake ya? Agaa meali yae madaa gialua.
23 Goa pisa rabu Herot-me nogo-para makuaa loa gupa lakesa: Neme agaa meali rabu ake yae gialua. Nina adaa su rikiraana rumaawa oyaeyae adaapu gialua sa.
24 Goa sa raburi nogome agi piri pua lalo: Ake lano ya? Agimi nogo lakeloa lalo: Jon-re baptais mi aa yaade nipuna aalu kepea meaina.
25 Goa pisa rabu nogome aa mudu piri-para aipapulu pua agaa mulalo gupa sa: Neme Jon-na aalu plet madaa sua giaina.
26 Goa sa raburi aa mudumi Jon odome omesa. Yapare ada makuaa agaa lo lakesa-pulu nipuna wamo pi

aanu pirua adesimi-pulu neme nagimalua kone isa.
27 Goa pisa raburi aa mudumi soldia-para lalo: Jon-na aalu pua kepea sa. Gore mo polis nipu kalabus ada-para pua Jon-na aalu kepisa.
28 Kepisa rabu plet madaa sua wane kasa rabu wanemere nipuna agi kasa.
29 Goa pisa raburi disaipel aanumi pagoa ipua Jon-na ro ria pua rogaasimi.

Yesumi onaa adaapu 5,000 eta kasa
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)

30 Goa puare disaipel aanumi Yesu piri-para wala ipua Herot-na kogono pisa-rupa agaa epa lakesimi.
31 Go rabu onaa adaapu epala puala pisimi-pulu Yesu-para disaipel aanu page eta nanisimi. Goa pea-ga Yesumi nipuna disaipel aa-para lalo: Go su gimoa onaa napiri su-para pua kitu mada piramina sa.
32 Goa pisa rabu nimu ipunu madaa pirua onaa napiri su-para pisimi.
33 Yapare pisimi raburi onaa adaapumi nimu waru adesimi. Goa pua onaanumi adaarenu gimoa pora-nia pisimi. Goa pua go onaanumi Yesu ipunu madaa abi napenaloa nimuna piri-para aba epa kiritasimi.
34 Goa pisa raburi Yesumi ipunu gimoa onaa adaapu adesa rabu nipuna pu robaa-para odome omesa. Go onaanu ora sipsip mena-rupa pa pirina yapare nimuna puni aanu napimidaa odome omesa. Goa pua go rabu nipumi agaa adaapu mogeasa.
35 Gore ora aebo rabu Yesuna disaipel aanumi ipua nipu-para lalo: Go su-para onaa ora dia ta.
36 Abia ribaa tea-ga onaanu ada o taape. Goa pua nimuna eta kabola penaalo o taape.
37 Goa simi pare Yesumi lalo: Nimina nimu eta katapape. Goa sa pare nimumi Yesu-para lalo: Niaame bret kabolalo palimare mone minare maali padane kogono pua mada kaboa mea katema ya?
38 Goa simi rabu Yesumi nimu-para lalo: Nimina bret akepu raapo ya? Pua adalepa. Nimumi adoa gupa simi: Bret ipa supu-para ena ipa laapo ia simi.
39 Goa pisimi rabu Yesumi lalo: Nimu go-pare ripu yamala madaa mapiraatepape.
40 Yesumi gupa sa raburi go-para ona 100-pela kiritaawa pirala meda-para onaa gupa 50-pela kiritaawa piraa-mama pu pirisimi. Gore rado rado rayo gupa pirisimi.
41 Goa pisa rabu Yesumi bret supu-para ena laapo mua yaa-para adasaawa Gote-para ora pi sa. Goa loa bret piribia disaipel aanumi onaanu rumaainalo kasa. Go ena laapo page Yesumi onaa rumaainalo kasa.
42 Goa pisa rabu nimumi ora eta mada no pirisimi.
43 No kiritinaloa disaipel aanumi eta ebo yarepea basket 12-pela madu isimi.
44 Goa pisa rabu aa adaapu gupa 5,000-pela eta nisimi.

Yesu ipa masaa madaa pamisa
(Mat 14.22-23; Jon 6.16-21)

45 Goa pisa raburi Yesumi nipuna disaipel aa-para lalo: Ipunu madaa piralepape. Nimi ipa mone pane Betsaida su aba pulupape. Gore disaipel aanu nimu penaaloa Yesumi onaa rayo mea repaatalo pisa.
46 Yesumi onaa pawa pulupape lo lakeloa so rudu madaa beten ta pisa.
47 Goa pua ora ribaa yabaasa raburi ipunu ipa ini madaa saabaina Yesu agu raapo so rudune pirisa.
48 Go raburi disaipel aanumi ipunu yola mua ipa apea kitu pirisimi rabu Yesumi nimu adesa. Po ripu nimu polalo pisimi-nane ipisa-pulu kitu pirisimi. Gore yapi pode talo pisa raburi Yesu nimu piri-para ipa masaana ipisa. Yesuna konere nimuna ipunu gimoa mogo-nane pa pisa.

49 Goa pisa pare ipa masaa-nane
pamualaina nimumi Yesu ora pa
remo meda kone sua pogolasaawa
yaasimi.
50 Yaasimi rabu nimumi adoa
paala omesimi. Paala omesimi-
pulu nipumi nimu-para lalo: Paala
naomalepape. Ni Yesu yaade sa.
51 Goa pisa raburi Yesu nimuna
ipunu ru-nane pirina po ripu lo-
raasa. Goa pisa raburi nimu pogo-
lasaawa paalame omesimi.
52 Gore disaipel aanumi bret-na
kogonona re naniminaasimi. Dia,
nimuna robaa-para go konena re ora
namakuaasimi.

Yesumi Genesaret su-para piri yaina ome onaa maepeaasa
(Mat 14.34-36)

53 Goa pisa raburi nimu ipa mone
pane pua Genesaret su opapaawa
ipunu adibasimi.
54 Nimumi ipunu gimisimi rabu
onaanumi Yesuna ini agaa waru
adesimi.
55 Go rabu nimu su rayona
aipapulu pisimi. Wala ipisimi raburi
Yesu piri-para yaina ome onaanu
reke madaa ria ipisimi.
56 Goa pua orope Yesu ora oge
su-paranu adaare-paranu emaapu-
paranu go su rayo-para pamisa rabu
onaanumi yaina ome onaa kiri-
tae maket amaa ria ipisimi. Goa
pua nimumi Yesuna mamina aane
madaa oraamonalo ogesimi. Gupa
oraainaloa nimuna yaina rayo mae-
peaasa.

7

Gote-na rekena agaamere akua-nuna kone rabuaaya
(Mat 15.1-9)

1 Goa pisa raburi Farisi aanu
rekena agaa tisaanu page Jerusalem
su-para gimoa Yesu piri kiritasimi.
2 Kiritasimi raburi disaipel aa
medaloma eta nolalo pirua nimuna
ki amulu pimi nisimi-daa kiritae
aanumi ado pirisimi.
3 Gore Farisi aanu page Juda aanu
page eta nolalore ki aba radepisimi.
Nimuna akuana kone mogeaatalo ki
radepeteme.
4 Go page go Farisi aanumi maket-
para kabeme eta aba radepeteme.
Goa pua nimuna pora meda rado
rado page ratisimi. Kone medare ni-
mumi kopo-nupara plet-nupara kap-
nupara rayo radepeteme.
5 Goa pea-ga Farisi aa page rekena
agaa tisaanu page Yesu agaa mu-
lalo pisimi: Akeane nena disaipel
aanumi nimumi akuana kone namo-
geteme pae? Nimuna kina oto pi
yae naradepeaawa* amulu pimi eta
neme simi.
6 Yesumi nimu-para lalo: Nimi ora
makirae aanu pimi. Go madaare
Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me
pepa madaa gupa tisa: Go onaanuna
agaamere nina bi minasaaeme pare
nimuna robaa-para ni madaa kone
naimi.
7 Go onaanumi pa aanuna kone
mogeteme pare ora Gote-na rekena
agaa page pa teme. Goa teme-
pulu nimumi naa bi mada nami-
nasaaeme. Yesumi Aisaia-na agaa
gupa lakesa.
8 Goa pua Yesumi nimu-para lalo:
Nimi Gote-na rekena agaa gimoa ya-
pare akuana kone mogeteme.

9 Yesumi nimu-para lalo: Nimina
kone ratulalo peme rabu kudiri kone
sua Gote-na rekena agaa gimeme.
10 Moses-me aba gupa sa: Nim-
ina agi aaraa lapona agaa pagoa bi
minasaatepape sa. Onaa rayome
agi aaraa-para wae agaa teme-daare
nimu ora tu maomalimi sa.
11-12 Moses-me gupa sa pare nim-

* **7:5:** Farisi aanuna rekena agaare go-rupa. Pora kimisu pamua goa pisimi. Waea apalae pua eta pua nape yada, ki radepea eta pua nala pisimi. Go puaaware nimu ora epeta kone isimi. Yesuna moge riae aanu kimisu aawa pua mo-rupa ki naradepene eta pa pua nisimi. Go rabu Farisi aanumi go aanumi waea pua niaana akuanumi gide rekena agaa rugutame simi. Pare nimuna waea pa rogaa saba pirua ki radepe radepe pala pirua nimu epeta kone isimi. Gotena rekena agaame goa-daa nata, pa nimuna rekena agaa waria ratisimi.

imi gupa simi: Onaa rayome agi aaraanu-para lalo: mone neme saayore Gote madaa imaa niti pua saato. Goa pea-ga ama aapa naraba mealua teme.
13 Goa peme-ga nimimi nimina akuanuna agaa pagoa rateme raburi Gote-na agaa rasitimi. Goa puare nimimi kogono go-rupa adaapu pa peme sa.

Pupitagi manape yaenu (Mat 15.10-20)

14 Goa pisa rabu Yesumi onaa adaapu wala yaaloa saa agaame lalo: Nimi rayo pagalepape.
15 Nimimi epe eta nalimi rabu go etame nimi-daa mada nabebolalia. Dia, pare nimina robaa-para i koneme nimi maoyaalia.
16 Onaa rayome go agaana re nim-inaaba piralimiri waru pagalepape.
17 Goa pisa raburi Yesumi onaa gimoa ada-para epenaloa disaipel aanumi saa agaana re madaa agaa mulalo pisimi.
18 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Nimimi nimu-rupa pirua kone naimi. Nimi ora pagalepape. Onaanumi eta nalimi-daare go nape yaeme nimu mada namaoyaalia.
19 Dia-ga go etare onaana kone-para nasalia pare robaa-para pua i tapa-para pea sa. Yesumi goa sare nape eta rayore ora epe ta loa sa.
20 Yesumi wala lalo: Onaanuna robaa-para i koneme pupitagi man-aalia.
21 Gore onaanuna robaa-para i kone sua gupa peme: ona paake yolape-para paake nape kone-para aa tu maomape kone sua peme.
22 Go page aanumi ona rasini meape kone-para oyae madaa epame omape kone-para waea pape kone rayo peme. Go page makirae kone-para wae yalame omape kone-para wae udipa kone-para onaanuna bi rabuaniaape kone-para aa tape kone-para pa maeyae kone page ora go rayo robaa-para kone imi.
23 Go wae kone rayore kone-para sua onaa maoyaaya. Yapare eta nape yaeme gupa-daa napea sa.

Fonisia su-para piri oname Yesu kone rulasa (Mat 15.21-28)

24 Goa pua Yesu go su gimoa kimisu Tair adaare-para pisa. Goa pisa raburi nipu ada meda-para odobaawa yapare onaanu nalakesa. Nalakesa pare nimuna pa makuaasimi.
25 Gore wae remo piri nogo medana agimi Yesu pia remaa pagesa. Goa pua nipu Yesuna kibu re-para ipua rumu koba pua pirisa.
26 Mogo nogona agiri Siria adaare Fonisia oname madisa. Gore nipu Yesumi mo nogo-para pia remo rake-peainalo ogesa.
27 Goa pisa raburi Yesumi Juda aanuna pora madaa kone sua saa agaame gupa sa: Gore aba niaame nogo naaki eta kalamina. Nogo naakina eta mua yana katemare epe kone-daa dia sa.
28 Yapare mo oname Yesu gupa lakesa: Aa Mudu, ora lae pare reke rolo-para piri yananumi nogo naak-ina eta ebo neme.
29 Yesumi nipu-para lalo: Gupa lae-ga nena ada-para wala pu. Wae remore nena nogo gimoa puade sa.
30 Goa pua no agimi ada pua ru-nane odobaawa nipuna nogo reke madaa epe-rupa pirina adesa. Go nogo piri wae remo rakepea pane pisa.

Yesumi aane poae agaa maare aa maepeaasa

31 Goa pisa raburi Yesu Tair su-nane gimoa ipa Galili su-para wala pisa. Pamisa rabu nipu adaa su robo Saidon ru-nane pamua adaare Dekapolis-para page pisa.
32 Goa pisa raburi onaa medalo-mame aane poa agaa maare aa Yesu piri-para mea ipisimi. Mea ipua Yesumi go yaina ae aa-na to madaa oraainalo ogesimi.

33 Yesumi mo aa mua onaa napiri
su-para mea pua kimi aane-para sua
sope roa mo aa-na eke oraasa.
34 Oraasa rabu Yesu yaa-para
adasaawa sana odome omoa komo
misa. Go rabu mo aa-para lalo:
Lobape sa. Yapare Yesuna adaa
agaame: Efata sa.
35 Goa sa raburi mo aa-na aane
malobaawa eke maepeaawa agaa
epe-rupa malaasa.
36 Goa pisa raburi Yesumi onaanu-
para agaa natapape sa. Yapare nat-
apape lo lakesa raburi nimumi puri
paboa lakesimi.
37 Apo remaa pagesimi onaanumi
Yesumi goa pisa-daa ora paalame
omoa kidipaa ragi tua lalo: Mogo
aame oyae rayo epe-rupa pea. Aane
poae aa page agaa maare aa page
nipumi epe-rupa maperekeaaya
simi.

8

Yesumi onaa 4,000 eta kasa (Mat 15.32-39)

1 Gore orope onaa adaapu epa kir-
itasimi. Orope nimuna eta dia sa
rabu Yesumi nipuna disaipel aanu-
para yaaloa lalo:
2 Go onaanu yapi repome ni raapu
piraama pare eta naname-pulu ni
odome omalo.
3 Neme nimuna adaa penaa-
toare reae pua pora-nia lopalimi.
Onaa medalomare pora adaalu-para
epame.
4 Nipuna disaipel aanumi nipu-
para lalo: Gore go suri onaa napimi-
ga niaa aa-para pua bret kaboa nimu
rumaalima ya?
5 Yesumi nimu-para lalo: Nimina
bret akepu raapo ia? Nimumi lalo:
7-pela ia simi.
6 Go rabu Yesumi onaa rayo su
madaa mapiraasa. Goa pua Yesumi
bret 7-pela mua Gote-para ora pi
loa sana piribia nipuna disaipel
aanu kasa. Yesumi kanaloa nimumi
muare onaa rumaawa kata pisimi.
Goa pua disaipel aanumi rumaasimi.
7 Goa pisimi raburi disaipel aa-
nuna ena ogepusi page madu isimi.
Go page Yesumi mua sana ora pi loa
onaa-para rumaatepape.
8 Goa pisa raburi nimu eta ora
waru no pirisimi. Eta nabenaloa
ebore basket 7-pela yarepea madu
isimi.
9 Go raburi onaanuri 4,000
pirisimi.
10 Goa pua orope Yesumi nimu
rapaasa. Pisimi raburi Yesu page
nipuna disaipel aanu page ipunu
madaa pirua Dalmanuta su robo ru-
nane pisimi.

Farisi aanumi Yesu napiaa kogono mada pali yapae agaa misimi (Mat 16.1-4)

11 Go-para pirina Farisi aanu
medalomame Yesu piri-para ipua
arere pisimi. Nimumi Yesu ko
tulalo ipua napiaa kogono mada pali
yapalo lakesimi. Go adalimare Gote-
me puri ne guaaya-daa niminaalima
simi.
12 Goa simi pare Yesumi nipuna pu
robaame komo mu rubua gupa sa:
Akeane go padane rabu onaanumi
napiaa kogono asapeme pae? Ni ora
lalo: Nimimi ora mada na-adalimina
sa.
13 Goa pua nipumi go onaanu gi-
moa ipunu madaa pirua disaipel
aanu raapu ipa mone pane ke-
naasimi.

Farisi aanu-para Herot nimuna yis-na agaa (Mat 16.5-12)

14 Gore ipa mone pane pisimi
pare disaipel aanumi kone rugu-
laawa bret namea isimi. Go kone
rugulaawa nimumi bret ipa padane
agu ipunu-para mea isimi.
15 Go rabu Yesumi saa agaame
nimu-para lalo: Pagalepape. Farisi
aanu-para Herot-para nimuna bret
ma-adaa yaape yis waru adalepape.
16 Yesumi goa sa raburi nimumi
gupa lala pirisimi: Niaa bret naima
simi.
17 Goa pisa raburi Yesumi nimu
adoa mua nimu-para lalo: Niaa
bret naima teme-ga akolo teme pae?

Nimi abi naniminaaeme? Nimi kone naimi?
18 Nimina inimiri na-ademe? Nimina aaneme agaa napageme? Gore nimimi kone rugulaeme pae?
19 Neme bret supu piribia onaa adaapu gupa 5,000-pela giawade raburi nu eta ebonu akepu raapo yarepea madu isimi ya? Nimumi 12-pela simi.
20 Goa simi rabu Yesumi wala lalo: Go page onaa adaapu gupa 4,000-pela bret 7-pela giawade raburi nu akepu raapo yare pea madu isimi ya? Go rabu nimumi 7-pela madu isima simi.
21 Goa simi raburi Yesumi nimu lakesa: Goa pawade pare abiare naniminaaeme?

Betsaida su-para piri ini rubu pi aa meda maepeaasa

22 Goa pua nimu Betsaida su-para pisimi. Go rabu onaa medalomame ini rubu pi aa Yesu piri-para mea ipua lalo: Go aa oraape lo ogesimi.
23 Goa pua Yesumi ini rubu pi aa-na ki mua ada gaa-nane lamua pisa. Goa pisa raburi Yesumi mo aa-na ini-para sope rapiaawa ki tone oraawa agaa misa: Ne oyae ade pae?
24 Goa sa raburi mo aame adoa lalo: Neme aa adalo pare nimu pamualeme raburi repena nona pea.
25 Goa sa rabu Yesumi nipuna ini wala oraainaloa waru perekea adesa. Adesa raburi mo aame oyae rayo pa epe-rupa adesa.
26 Goa pua Yesumi mo aa penalo repaawa lalo: Nena ada puare adaare-para wala napope sa.

Pita-me Yesu-para lalo: Ne onaa Raapu Pirape Aa sa
(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

27 Goa pua Yesu nipuna disaipel aanu raapu Sisaria Filipai su laponane pamisimi. Pamisimi raburi Yesumi nipuna disaipel aanu-para agaa gupa misa: Onaanumi ni aapi teme?
28 Nimumi nipu-para lalo: Gore onaa medalomame nere Jon Baptais teme. Medalomame nere Gote-na agaa lakene aa Elaija teme. Medalomame nere Gote-na agaa lakene aa meda teme.
29 Goa pua Yesumi nimu-para wala lalo: Ora lae pare nimimi ni aapi kone imi? Pita-me nipu-para lalo: Ne ora Onaa Raapu Pirape Aa-na Si Krais yaade sa.
30 Goa sa raburi Yesumi nimu-para onaa rayo nalaketapape sa.

Yesumi nipu omoa wala rekalua lo lakesa
(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

31 Goa pisa raburi Yesumi nimu gupa mogeasa: Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si radaa waru no piralua. Gore kone makuaae aanumi page Gote-na miru irape aa mudunu page rekena agaa tisaanu page nimu rayome ni gimalimi. Nimumi ni Yesu tu maomalimi pare yapi repo dia naloa wala rekalua. Yesumi agaa gupa mogeasa.
32 Yesumi nimu-para apo agaana re waru lakesa. Goa sa rabu Pita-me Yesu-para lalo: Ne talimi agaa gupa nalape sa.
33 Goa sa pare Yesumi pereke tua nipuna disaipel aanu adesa rabu Pita-para ratu yawoa lalo: Ne Satanna kone ia-ga nemere ni gimape. Ne Gote-na kone nai pare ne su amaanuna kone i sa.
34 Goa puare Yesumi onaanu page disaipel aanu page yaaloa lakesa: Oropere onaa rayome ni rata mea epalimi-daare repena polopeana kedaa rua nimuna kone gimoa ni rata mea ipulupape sa.
35 Onaa rayome nimuna yogane surubalimi-daare oro yaalo alupalimi. Pare onaa rayome ni madaa page epe agaa madaa nimuna kone gimalimi-daare oro yaalo piralimi.
36 Pa aa medame su rayona mone yoto mealia pare nipuna kone wasupa gimaliare go kone epe ta? Dia sa.
37 Goa pua go aame kone wasupa ora wala mada mealia ya? Mada dia sa.

38 Goa pea-ga abia go pupitagi no
Gote gimape di rabu onaa rayome ni-
para epe agaa lapo masaa rilalimi-
daare neme nimu page gimalua.
Oropere ni onaa Raapu Pirape Aare
epe ensel-nupara Aapana epe puri
raapu epalua-ga go rabu gimalua sa.

9

1 Goa pua Yesumi nipuna disaipel
aanu-para onaanu medaloma-para
page lalo: Neme nimi-para ora lalo:
Go-para pimi onaa medaloma nao-
malimi pare nimumi aba Gote-na Su-
rube Su-na puri mea epaliade adal-
imi sa.

Yesu to rado aawa pisa (Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

2 Wala yapi oraapu dia naloa Yesu-
para Pita-para Jems-para Jon-para
nimu padane-para so rudu madaa
pisimi. Gore Yesumi to rado aawa
pisa-daa adesimi.
3 Goa pisimi raburi nipuna
mamina-nu yaako pua lepo lepo
atasa. Go yaako pu tisa rabu mamina
rayo yaako pisa-rupare aa meda
mada napia-rupa pisa.
4 Goa pisa rabu Elaija page Moses
page ipua sipina Yesu raapu agaa epa
sipi.
5 Goa pua Pita-me Yesu-para lalo:
Tisaa, niaa go-para pimare epe ta.
Pokaalo ada repo pamina. Medare
nena medare Moses-na medare
Elija-na wariamina.
6 Gore Pita nimu page paala omoa
ake teme pae kone isimi-pulu apo
agaa sa.
7 Go rabu moae medame naare
maudinae ru-para pirisimi. Go yaa-
para moae raapu agaa gupa pages-
imi: Gore ora nina epe Si. Neme
nipu madaa pedo pi. Nipuna agaa
pagalepape sa.
8 Goa sa raburi disaipel aanumi
aipapulu pereke tua adesimi pare
Yesu padane adesimi.
9 Nimu pore kilipisimi raburi
Yesumi nimu-para lalo: Onaa meda-
para nimimi abia adamede yaere
remaa natapape. Ni Onaa Raapu
Pirape Aana Siri aba matmat-para
madaa rekalua.
10 Nimumi nipuna agaa pagesimi
pare nimuna agaa gupa lo pirisimi:
Go agaa ni matmat-para rekalua
agaare ake agaa ya?
11 Goa pua nimumi Yesu-para lalo:
Rekena agaa tisaanumi gupa teme:
Elija-me oyae managola sua aba
epena teme. Go agaana re ake ya?
12 Goa simi raburi Yesumi nimu-
para lalo: Elija-re oyae rayo amege
pulalo aba epalia. Goa pea pare
Gote-na buk madaare Onaa Raapu
Pirape Aa-na Si niri radaa aba waru
no piralua. Goa pua onaanumi ni gi-
malimi. Go agaana re niminaaeme?
13 Yapare neme nimi lagialo: Elaija
aba ipisa pare go rabu onaanumi
nimuna wae kone sua pirisimide sa.
Gote-na buk madaare Elaija tulalo
peme lagisa.

Yesumi agaa maare remo pabo piri naaki maepeaasa (Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

14 Gore Yesu-para disaipel aanu
ipa repo wala disaipel aa medaloma
raapu kiritaawa onaa adaapu ades-
imi. Go rabu disaipel aa medalo-
mame rekena agaa tisaanu-para
agaa lape arere pisimi.
15 Go pirisimi onaanumi Yesu
adoa paala omoare aipapulu ipua ki
kasimi.
16 Kasimi raburi Yesumi nimu-
para agaa gupa misa: Ake madaa
arere pu pimi?
17 Go agaa misa rabu go onaa adaa-
puna rikiraana pirisa aame lalo: Ti-
saa, nina naaki ne piri-para mea
epawa. Go naaki madaa remo pia-
pulu agaa maarea.
18 Remome naaki yolo ria pea rabu
malopaawa agaa yarua rako sope
madu to puri pata sa. Neme di-
saipel aa-para maepeaape lawade
pare nimu mada dia lamede.
19 Goa sa raburi Yesumi onaanu-
para lalo: Nimiri epe agaa rasini
onaa pimi. Ni nimi-para oro di akepu

raapo pa piralua ya? Neme nimi-para rana akepu raapo kogono waa-toa ya? Go naaki mea ipu.
20 Go lakenaloa naaki Yesu piri mea ipisimi. Remome Yesu adesa raburi naaki mapururu mapaawa naaki su amaa malopaasa. Goa pua pereke pereke lalaawa rako sope madisa.
21 Go pisa raburi Yesumi go naak-ina aaraa-para lalo: Go yaina maali akepu raapo ia? Aaraame lalo: Oge naaki pirisa rabu pisa.
22 Remome go naaki tulalore repena sulaa-para page ipa-para page mea malopaawa yogane maoy-aatalo pea. Goa pea pare neme niaa madaa odome omoa raba meali palo maarea.
23 Goa sa rabu Yesumi lalo: Neme mada palua palo maarea lae ya? Aa medame naa agaa robaa-para madi-aalimiri oyae rayo ora mada palua.
24 Goa sa raburi aaraame aipapulu yaaloa robaa-para agaa namaditu-ga ni raba meape sa.
25 Gore Yesu onaa rayome nipu epa kiritaawa kuta pubasimi adesa-pulu wae remo-para puri pane agaa gupa sa: Ne aane poae agaa maare ne wae remore neme puri pane agaa lagialo: Mo aa nipu rakepea nipu-para wala naepa pirape sa.
26 Goa sa raburi mo remome e loa naaki mapururu pawa pisa. Goa pisa raburi mo naakina to kogore sa-daa onaa medalomame lalo: Nipu ini adupiaade simi.
27 Yapare Yesumi nipuna ki mua marekaasa. Goa pisa raburi rekatabisa.
28 Yesu ada-para wala pisa raburi disaipel aanumi onaa napimi rabu agaa mulalo pisimi: Akeane niaana aba mada nama-rakepeaarima pae simi.
29 Yesumi nimu-para lalo: Remo gupianere beten-me agu mada marakepaalia. Kone oyae medalo-mame mada dia sa.

Yesumi nipu omo wala rekalua lo lakesa
(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

30 Nimumi go su gimoa Galili su robo ru-nane pamisimi. Pamisimi pare onaanumi nipu wala mada na-adalimilo Yesumi nimu nalakesa.
31 Nipumi disaipel aanu agaa rado mogeasa-pulu kaleda pirisimi. Nipumi gupa mogeasa: Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri orope iaanumi tinalo mea kateme sa. Tinaloa wala yapi repo dia naloa rekalua sa.
32 Goa sa pare disaipel aanumi nipuna agaana re naniminaasimi. Goa pisimi pare paala omesimi-pulu agaa meda namisimi.

Aapi ora aa mudu pia ya?
(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Go rabu nimu su Kapaneam-para pisimi. Go rabu Yesumi ada pua pirua nimu-para agaa gupa misa: Niaa pora puamade raburi ake madaa arere pame ya?
34 Goa sa pare nimumi agaa meda nasimi-para pora-nia pulaawa aapi ora aa mudu pirua yapae arere pisimi.
35 Go rabu Yesu nipu pirua disaipel aa 12-pela ipulupa sa. Nipumi nimu-para lalo: Aa medame ni riri-nane aba piralua kone saliare gore nena kone gimoa onaa rayo raba meape aa aba pirape.
36 Go sa raburi Yesumi naaki meda ipu loare nimu piri rikiraana mea mapiraasa. Go rabu nipumi go naaki upia sana nimu-para lalo:
37 Onaa rayome go nogo naakinu padane epe-rupa mua raba mealimi-daare ni page go kone salimi. Onaa rayome ni epe-rupa mua mealimi-daare nimumi ni mea o taae Aapa page mealimi sa.

Aa medame niaa wae kone nasaliare ora padane onaa pima
(Luk 9.49-50)

38 Jon-me Yesu-para lalo: Tisaa, aa medame nena bimi aa medana wae remo pane mea rakepeaaria. Goa paa pare niaa raapu napima-ga ni-aame goa napape lama.
39 Goa sa pare Yesumi lalo: Nipu namagimaape. Aa medame naa

bi-para napiaa palia-daare orope nipumi ni madaa wae agaa mada natea.
40 Gore onaa rayome niaa madaa iaa na-aulaliare gore niaana adami aa pitimi.
41 Pagalepa. Onaa rayome nimi ni Krais-na nogo naakinu adoa epe nape ipa gialimi-daare nimuna epe yoto waru mealimi sa.

Pupitagi ko tape kone (Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)

42 Go oge nogo naaki meda ni madaa kone rulalimi-daare onaa medame nimuna kone rulae bebolaliare ora o ta. Bebolalia-daare go onaana maa-para adaa aana madu mudiaawa ipa-para lopaliare ora epe ta.
43 Yesumi saa agaa gupa sa: Gore nena kimi ne pupitagi manaaliare mea kepe poape. Ki kepene aa-rupa pirali-daare epe ta pare epe ki lapo paina wae repena sulaa-para piraliri ora o ta sa.
44 Go adaa repena sulaa-parare onaana eteto piri yaenu naomea mo repena sulaa pa ralaina.
45 Nena aame ne pupitagi manaaliare go page nena aa kepe poape. Go sune aa ruguloa piraliri gore epe ta. Goa pea-ga epe aa lapo rata paina pirua wala repena sulaa-para piraliri ora o ta.
46 Go adaa repena sulaa-para onaana eteto piri yaenu repena sulaa-para ralalia.
47 Go page nena inimi ne pupitagi manaaliare rasu rubape. Gore ini kalae rubu pi aa-rupa pirua Gote-na Surube Su pua adali-daare epe ta. Goa pea pare epe ini laapo pa apalae pirina repena sulaa-para mea rubalimiri ora o yalia.
48 Go adaa repena sulaa-parare onaana eteto piri yaenu naomalia pare repena sulaa pa roalia.
49 Gore onaanumi pagalepa: Repena sulaare ora puri ia-rupa page aipa puri ia-rupa page nimimi Gote-na puri pane agaa pagoa waea pape kone rabuaniaatepape.
50 Sol-re ora epe ta pare nipuna rede dia yalia rabu wala ake palima ya? Nimina aipa-rupa rede masaawa robaa-para kuma mapaawa onaa raapu epe-rupa piralepape sa.

10

Yesumi ona rasini meape kone madaa agaa lakesa (Mat 19.1-12; Luk 16.18)

1 Yesu go su gimoa Judia su robo ru-nane pua ipa Jordan mone pane kenaawa pisa. Go rabu onaa adaapumi nipu piri-para wala epa kiritasimi. Goa pisimi raburi nipuna pisa-rupa onaanu wala lakesa.
2 Goa pisa raburi Farisi aanumi Yesu ko tulalo ipua makirae agaa gupa lakesimi: Gore niaana rekena agaa madaare aa medame ore gimalia-daare go kone epe ta simi.
3 Goa simi raburi Yesumi nimu agaa gupa misa: Moses-me nimi-para ake lagisa ya?
4 Yesumi goa sa rabu nimumi lalo: Aa medame ona gimalia-daare Moses-me go aame pepa mada rugutepe lakesa.
5 Goa simi pare Yesumi agaa gupa misa: Nimimi agaa waru napagemega Moses-me pepa madaa agaa mana go-rupa gisa.
6 Pare aba su yaa laapo warisa raburi Gote-me ona aa laapo warisa.
7 Goa pisa-pulu aa medame nipuna aaraa agi gimoa nipuna ore raapu ora padane-rupa piralepape.
8 Goa pua nipu laapo dia yapare ora padane piralipina.
9 Goa pua Gote-me repaaya padane mapiraasa-pulu aa medame mada narugulatepape sa.
10 Gore nimu ada-para wala pua disaipel aanumi Yesu mo ona rasini madaa wala agaa misimi.
11 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Aa medame nipuna ore gimoa ona rado meda rumaalia-daare go aame ona paake lami ona mapiraalia.
12 Go page oname aani gimoa aa meda palia-daare go oname page

nipuna aa paake rume kone sua palia sa.

Yesumi oge nogo naaki epe kone kasa
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

13 Onaa medaloma Yesumi nogo naaki kimi oraainalo nipu piri-para mea ipisimi. Yapare nipuna disaipel aanumi mo onaanu-para ape simi.
14 Yesumi nipuna disaipel aanuna kone adoa nipumi ratu yawoa nimu-para lalo: Nogo naaki ni piri-para mea epenawa. Gote-na Surube Su-parare nogo naaki-rupa piralimi-daa mealimina.
15 Pagalepa. Onaa rayome Gote-na Surube Su adolalo pimiri nimu aba nogo naakina kone mada mua adalimi sa.
16 Goa sa raburi Yesumi no go naaki upiaawa kimi oraawa epe raba mi agaa lakesa.

Aa mudu amope Yesu piri ipisa
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

17 Yesu pora wala polalo pisa rabu aa meda aipapulu ipua Yesu madaa rumu koba pua agaa mulalo: Epe Tisaa, ni oro yaalo kagaa piraama laama pope kone mulalore ake palua pae?
18 Goa sa raburi Yesumi nipu-para lalo: Gote nipu padane ora epe ta-ga akeane ni epe aa lae ya?
19 Ne Gote-na rekena i agaa na-page? Go-rupa ia: Neme onaa meda natu maomape. Ona meda paake nayolape. Neme paake nanape. Onaa-para yaa agaa nalape. Onaa medana oyae mulalo makirae agaa nalape. Nena ama aapa laapona bi minasaawa agaa waru pagalepape.
20 Go raburi nipumi Yesu-para lalo: Tisaa, go rekena agaa rayore ni oge naaki rabu page abia page pago mogeto sa.
21 Go rabu Yesumi nipu-para raana omoa adoba sua gupa sa: Ne kone padane nai. Nena oyaenu pua mua mone yoto mua onaa naraanu kala. Go rabu so yaa-para epe yae meaina-ga ni rata mea epape.
22 Yesumi goa sa raburi go aa-na oyaeyae adaapu isa-pulu nipuna ini agaa adaniaawa kedaame omoa pisa.
23 Goa pisa raburi Yesu pereke tua nipuna disaipel aanu adoa nimu-para lalo: Aa amopere Gote-na Su-rube Su polalore ora kalai peme.
24 Goa sa-pulu disaipel aanumi paalame omesimi. Yapare Yesumi nimu-para saa agaame wala lalo: Naa naakinu-ga waru pagalepape. Onaa rayome Gote-na Surube Su adolalo peme pare kedaa waru pea sa.
25 Gore kamel menare noi kego-para palia yaalore kalai napea. Ya-pare aa amope Gote-na Surube Su-para polalore kamel menana kalai maoge yaalia.
26 Goa sa raburi disaipel aan-umi pogolasaawa gupa lala pirisimi: Gore aapimi mada oro yaalo kagaa piraama laama palia ya?
27 Yesumi nimu waru adabaawa lalo: Onaanumiri yae medaloma mada napalimi. Yapare Gote-mere onaa raba meape kogono rayo mada pea.
28 Go rabu Pita-me Yesu-para lalo: Ada, niaame oyae rayo gimoa ne rata mea epame.
29-30 Yesumi nimu lakesa: Ni ora lae-daa pagalo. Onaa rayomere nimuna ada page ame page baani page ama aapa page nogo naaki page su page ni-para epe agaa-para ratulalo gimalia-daare nipu yago tu yoto waru mealimi. Goa pua abi-are nimumi ora adanu page amenu page baaninu page amanu page nogo naakinu page yoto rado rulatabena mealimi. Goa pea pare kedaa raapu mealimi sa. Goa pua orope kagaa su-para oro yaalo piralimi sa.
31 Onaa adaapu abia riri-nane pimi pare go onaanuri orope masaa-nane piralimi. Goa pua abia orope piri onaanuri aba riri-nane piralimi.

Yesumi nipu omoa wala rekalua lo rana repo sa
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

32 Nimu so Jerusalem su-para pora pamisimi. Goa pua Yesu aba pisa rabu disaipel aanumi paala omesimi. Go onaa medaloma nimu raapu pamisimi rabu nimu page paala omesimi. Go rabu nipumi disaipel aa 12-pela mo-nane ogesi pua nimu-para orope epaliade yae madaa agaa lakesa.
33 Yesumi nimu-para lalo: Gore niaa so Jerusalem su-para baina. Go-parare pa onaanumi Gote-na Miru Irae Aa mudunu page Gote-na agaa ne tisaanu page nimumi ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri lamu mealimi. Go rabu go aanumi tu maomape koso agaa laketeme rabu ruru radome lamu mealimi.
34 Go raburi nimumi ni-para ero loa sope rapiaawa repena unimi tu maomalimi sa. Go palimi pare yapi repo dia naloa wala rekalua sa.

Jems Jon lapome Yesu agaa mulalo ipisipi
(Mat 20.20-28)

35 Go rabu Sebedi-na si Jems Jon lapo Yesu piri-para ipua lalo. Tisaa, saame ne agaa mulalo pipa yaere neme ora painalo sipi.
36 Goa sipi raburi Yesumi nipu-para lalo: Gore nipina kone-para neme ake palua ya?
37 Nipumi Yesu-para lalo: Goa pape. Nere nena epe pirape siaa king madaa pirua surube aa pirali rabu saa page pirapana. Meda nena popo ki-nane pirina meda nena koya ki-nane pirina sipi.
38 Yapare Yesumi nipu-para lalo: Nipi go siaa mulalo pape yaere nipi namakuaaepe. Naa ipa naluade pe ipa-rupa radaa raapu mada nalipi ya? Niri baptais mealua-rupa nipiri go-rupa baptais mada mealipi ya?
39 Nipu laapome nipu-para lalo: Saa mada sipi.

Yesumi nipu-para lalo: Neme nalua ipa pere go-rupa mada nalipi. Go page nina mealua baptais go-rupa mada mealipi.
40 Go mada palipi pare nina popo ki-nane page koya ki-nane mapi-raape konere neme agaa mada nala-gialua. Go-para pirapere Aapa padaneme nipuna tea sa.
41 Gore disaipel aa medalomame go agaa pagoare mo ameaya Jems Jon laapo-para ratu yawesimi.
42 Goa pisimi-pulu Yesumi nimu rayo yaaloa lalo: Ruru radona aa mudunumi nimuna onaanu madaa puri paloa nimuna koneme peme. Nimumi go onaanu waru surubaeme.
43 Goa peme pare nimuna kone agaa namogealepape. Nimina padaneme aa mudu pirano kone salia-daare go aare nipu nimi aba raba mealia.
44 Go page nimina padane aba riri-nane polalore nipu aba kogono aa-rupa piralia.
45 Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri onaanumi nina kogono pami-nalo naipisu pare onaa raba mu-lalo ipisude. Nina kone wasupame onaanuna wae kone mea rubatalo ipisude.

Yesumi ini rubu pi aa Bartimeus-na ini maepeaasa
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

46 Nimu Jeriko su-para ipisimi. Gore Yesu page nipuna disaipel aanu page onaanu page Jeriko su gimisimi raburi aa meda Bartimeus-miri pora aane-nane pirisa. Go aare ini rubu pi aa pirua mone ogetalo pirisa. Nipuna aaraare Timias yaade.
47 Gore mo aare nipu Nasaret su-para piri aa Yesu epaa remaa pagesa-pulu nipumi gupa yaasa: Yesu-ya, Devit-na si-ya. Ni odome omape.
48 Goa sa raburi onaa medalo-mame nipu ratu yawoa agaa nalape simi. Goa simi pare nipu ora puri paloa wala yaasa: Devit-na si ni odome omape.
49 Go rabu Yesumi pa aawa onaanu-para lalo: Go aa mea ipu lo lakesa. Nimimi ini rubu pi aa-para yaaloa lalo: Paala naomape. Ne yaata-ga reka pu simi.

50 Goa simi raburi mo aa mamina kolo rubua aipapulu rekoa Yesu piri pisa.
51 Goa pua Yesumi nipu-para lalo: Nena konere neme ne-para ake palua ya? Ini rubu pi aame nipu-para lalo: Epe Tisaa, nina ini maepeaaina oyae adaluame pi.
52 Yesumi nipu-para lalo: Abi pu. Nina agaa robaa-para maodaawa kone rulaari-pulu nena inimi oyae mada adali. Ora goa sa raburi mo aana ini epe sa rabu nipu Yesu rata mea pisa.

11

Yesu Jerusalem su-para ipisa rabu Gote-na bi minasaasimi
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

1 Goa pua nimu Rudu Oliv-na porania ipua su Jerusalem su-na oge adaare su Betfasi-para su Betani laapo re-para ipisimi. Ipisimi rabu Yesumi nipuna disaipel aa laapo mea rapaasa.
2 Go rabu nipumi nipu-para lalo: Mogo-nane su adaare-para pulupa. Go-parare donki mena meda adibaliare koloa mea ipulupape. Go donki menare nipuna masaana onaanu abi napiri.
3 Onaa medalomame ne-para go donki mena akeane mea pali pa temere goa tapape: Adaa Aame go menana kogono saliare wala gialia la tapape sa.
4 Goa sa raburi nimu pora pua donki mena meda adesimi. Go donki mena aba medana pora gaape unipara aina repaasimi.
5 Go rabu go-para reko aasimi onaanumi nimu-para lalo: Akeane go mena iti kote ya?
6 Goa simi raburi Yesuna sade agaa lakesimi. Goa pua nimumi pina mea pulupape simi.
7 Goa pua nimumi donki mena Yesu piri mea ipua nimuna maminanu mena masaana inaloa Yesu pirisa.
8 Goa pisa raburi onaame maminanu pora-nia rabolasimi. Medalomame maapu-nini repena palaa yo laapo poa pora-nia rabolabaama ipisimi.
9 Goa pua riri-nane onaanu-para aapu-nane ipisimide onaanumi page gupa yaasimi: Gote-na bi minasaamina. Go aare Gote-na bi madaa ipulaga Gote-na adaa bi kalamina loa yaasimi:
10 Niaana akua Devit-na Surube Su epalia Gote-me puri kalaina. Gote-na bi minasaamina simi.
11 Goa pua Yesu Jerusalem su-para pua Juda aanuna epe lotu ada-para oyae adola pisa. Nipumi oyae adabaawa ribaa sa rabu nipu aa 12-pela raapu Betani su-para pisimi.

Yesumi repena fik madaa yaina pisa rabu ini naetisa
(Mat 21.18-19)

12 Goa pua wala ekeraa-nane Betani su-para aawa ipisimi raburi Yesu reame omesa.
13 Reame omesa raburi nipumi mo-para aaya repena fik-na yo adoare ini etea palo adola pisa. Go ini ratalo pisa raburi nipumi ini naetisa yo agu aasa adesa.
14 Goa adesa-pulu Yesumi repena-para agaa gupa lakesa: Nena ini meda ora mada namadiali. Goa sa raburi disaipel aanumi go agaa pagesimi.

Yesumi lotu ada-para bisnis rome pi aanu ratu tisa
(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

15 Nimu Jerusalem su-para opapasimi rabu Yesu epe lotu ada runane odobasa. Goa pua nipumi lotu ada-para bisnis rome pi aanu mea ratisa. Go rabu nipumi mone ropo pi aanuna reke lakepe rubebe pua oyae rome pi aanuna reke page pua lakepe rubebe pisa.
16 Goa puare onaanumi lotu ada ru-para oyae ritalo ipisimi rabu Yesumi rekena isa.
17 Goa pisa raburi nipumi nimu-para agaa moge riaawa lalo: Gote-na

pepa madaa gupa tu isa: Su rayona piri onaanumi naa ada ora Gote-para beten lape ada tu isa. Yapare nimimi paake ne aanuna kaledape ada-rupa perekea ma-arimina sa.

18 Goa sa raburi Gote-na miru irae aa mudunumi page rekena tisaanumi page pagoa nimumi Yesu tu maomalima kone isimi. Goa pisimi pare onaa rayome Yesuna epe agaa madaa raana omoa pogolasaasimipulu go aanumi Yesu mada natisimi.

19 Ribaa Yesuna disaipel aanu raapu go adaare gimisimi.

Onaanumi beten loa kone waru rulalimiri oyae mealimina
(Mat 21.20-22)

20 Goa pua wala ekeraa-nane yapipu nimu pora-nia pisimi rabu nimumi mode repena fik aasa adesimi. Go adesimi raburi repena page no repena pitaa page aba kaapu saaya.

21 Goa pisa raburi Pita-me abade sade kone saapirua Yesu-para lalo: Tisaa ada, go yaina ape laede go repena fik ora kaapu ta.

22-23 Yesumi nimu-para agaa lakesa: Pagalepape. Gote-na agaa robaa-para kone rulaatepape. Nimimi mogo pore-para ne rekaawa ipapara pua pogola teme-daare goa mada palia. Yapare agaa gupa teme rabu robaa-para kone laapo sua kone waru narulalimi-daare goa mada napalia.

24 Goa pea-ga neme nimi-para lalo: Nimimi oyae mulalo beten teme rabu ora mealima kone rulalimidaare oyae ora mada mealimi.

25 Go page nimi beten talore nimimi onaa meda madaa wae kone imiri mea rubatepape. Goa pua nimina so yaa-para pia Aapa nipumi page nimina pupitagi mea rubalia.

26 Yapare onaa medalomana pupitagi namea rubalimiri yaa-para pia Aapame abuna nimina pupitagi namea rubalia sa.

Aa medalomame Yesuna puri agaa mulalo pisimi
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

27 Goa pisa raburi nimu Jerusalem su-para wala pisimi. Yesu lotu ada-para pamualaina Gote-na miru irae aa mudunu page Gote-na agaa lae tisaanu page makuaae aanu page Yesu piri-para ipua lalo:

28 Gore aapina puri mua neme kogono pe simi. Go kogono pe-ga aapimi puri guaaya?

29 Yesumi nimu-para lalo: Neme page nimi-para agaa padane agaa mealuame pi. Agaa yago talimi rabu neme kogono pape puri aapimi gisare nimi madaa lagialua.

30 Agaa abutapa. Jon-re baptais meape lo puriri Gote-me kasa pae onaanumi kasimi pae? Go agaa abutapa.

31 Goa sa raburi nimuna arere pisimi. Gore niaame Gote tema-daare nipumi akeane Jon-na agaa madaa kone narulaeme pae tea.

32 Yapare niaa aanumi puri kasa tema page mada dia. Goa simiri nimumi onaanu madaa paalame omoa simi. Gore onaa rayome Jon ora Gote-na agaa lakene aa pirisadaa kone rulaeme-pulu mo aanu paalame omesimi.

33 Goa pua nimumi Yesu-para agaa gupa lakesimi: Niaa maarea simi. Goa simi-pulu Yesumi nimu-para lalo: Gupa teme-ga aapina puri mua kogono pere nimi page nalagialua sa.

12

Wain maapu wae-rupa surube aanu
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

1 Go raburi Yesumi nimu-para saa agaa meda gupa sa: Aa medame nipuna wain ini maapu poasa. Go rabu nipumi kepo waru pua naaku pu sua ini igipi sape warisa. Goa puare nipumi surubape ada meda warisa. Goa pua nipumi mone yoto meape aanumi surubenalo pora kimisu pisa.

2 Gore wala ini etesa raburi go maapuna aaraame kogono aa meda mo maapu surubape aanu piri-para mea rapaasa. Maapuna aaraana

mone yoto meainalo kogono aa mea rapaasa.
3 Goa pisa pare maapu surubape aanumi kogono aa ripinaawa tua repaasimi. Repaasimi pare mone yoto nakasimi.
4 Goa pisa raburi kogono aa rado meda mea rapaasa. Nipumi mone yoto mula pisa rabu nimumi go aana aalu tua wae yae pisimi.
5 Goa pua maapuna aaraame kogono aa meda mea rapaasa rabu tu maomasimi. Goa pua nimumi aa medaloma page tua aa medaloma page ora tu maomasimi.
6 Goa pua maapuna aaraare nipuna si padane pirisa yapare ora nipuna epe naaki pirisa. Goa pua kogono aa medaloma dia sadaa nipuna si page wala repaawa kone gupa isa: Nina si ya-pulu nipu madaa epe kone sua agaa pagena kone isa.
7 Goa pisa-para maapu surubape aanumi yada roboa gupa simi: Go naakimi maapu nipu oro mealia-ga tamina simi. Go maapu niaa mada mealima simi goa palimare.
8 Goa loa go naaki ripinaawa tu maomaawa maapu kepo rarane tu rubisimi.

9 Yesumi go remaa madaa lalo: Gore go ini maapuna aaraamere ake palia ya? Gore nipu pua maapu surubape aanu tu maomaawa aa medaloma maapu surubenalo katea.
10 Gore nimimi Gote-na buk madaa gupa dipitimi:

Aana medare kamda kogono aanumi
gimoa yapare abia ora mupaa
aana aaya sa.

11 Go kogonore Gote-me piae-ga
niaame ora epe rado yae adema
sa.

12 Yesumi go saa agaa sa rabu Juda aa mudunumi nipu aditalo pisimi. Yesuna saa agaare niaa madaa ta kone isimi. Yapare nimumi onaa adaapu madaa paalame omesimi-pulu Yesu gimoa pisimi.

Takis mone-re Sisa kalamina pae lo agaa misimi
(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Go raburi nimumi Farisi aanu page Herot-na adaami aanu page Yesu piri-para repaasimi. Nimumi Yesu agaa mua ko tisimi.
14 Goa pua mo aanumi lalo: Tisaa, niaame ne adema-ga ne onaa madaa paala naome pare Gote-na kone madaa ora agaa mogeaate. Gore nena konemere aa mudu aa riabo lapo madaa kone padane su pirua Gote-na redepo ne pora waru mogete. Goa pea-ga neme niaa lagiape: Rom gavman aa mudu Sisar-na opis-para takis mone lopaemare go epe ta pae o ta?

15 Go takis mone-re lopamina yapae dia yapae simi. Goa simi rabu Yesumi nimuna kone adoa mua makirae agaa madaa kone isa-pulu nimu-para lalo: Akeane nimimi ni go agaame ko tulalo pimi pae? Gore mone ini padane adano mea ipulupa.
16 Goa sa raburi ini padane mea kasimi. Yesumi nimu-para lalo: Go mone madaare aapina bi-para piksa-para ia pae? Nimumi nipu-para lalo: Sisar-na piksa nona piane simi.
17 Goa simi raburi Yesumi nimu-para lalo: Gore Sisar-na oyae Sisar pa katapape pare Gote-na oyaenu Gote-para pa katapape. Go sa raburi nimu pogolasaawa paalame omesimi.

Onaanu marekaape di madaare agaa misimi
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)

18 Goa pisa raburi Sadyusi aa medaloma Yesu piri-para ipisimi. Nimuna konere ome onaanu matmat-para wala narekalimi kone isimi. Nimumi agaa gupa mulalo pisimi:
19 Tisaa, Moses-me niaa-para pepa gupa tisa simi: Aa medana ame omenaloa ore pia pare nogo naaki napiraliare go ona nipuna amena ore rumaawa nogo naaki madiaalia.

20 Sadyusi aanumi wala simi: Gore amealu 7-pela pirisimi. Mupaare ona rumaawa omesa raburi nogo naaki namadisa.
21 Gore ame laapome go aa-na ona wasaa rumaawa omesa pare nogo naaki dia sa. Ame repome page goa pisa.
22 Goa puaa-mama puare ame naba seven nipumi mo ona rumaawa omesa pare go oname nogo naaki namadesa. Oropere go aa-na ona wasaa page omesa.
23 Gore wala Gote-me onaa marekaama paliare go onare aapina ona piralia ya? Go ame 7-pela nimumi ona misimi-ga simi.
24 Yesumi nimu-para lalo: Gore nimimi Gote-na puri-para nipuna buk madaa i agaa-para ora naademe-pulu apo agaa waea teme.
25 Orope matmat-para onaa rekalimi rabu yaa-para piri ensel-nurupa piralimi. Goa pea-ga onaare go rabu abi narumaalimi.
26 Go page ome aanu rekalimi rabu go madaa Moses-na buk madaa i agaa gupa nadipisimi ya? Go bukri repena raane remaa agaare Gote-me Moses-para agaa gupa lakesa: Ni Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimu rayona Gote pi sa.
27 Go agaana re-re Gote-me ora kone wasupa suaeme onaanuna mudu pia. Nipu pa ome onaanuna Gote-daa dia. Nimina agaare lo maoyaateme sa.

Rekena agaa rayona mupaa agaa (Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

28 Go agaa lakesa raburi rekena agaana tisaa meda pirua onaanuna agaa pagesa. Go aame Yesu nimu-para agaa epe-rupa abusa-pulu nipumi Yesu-para agaa gupa mulalo pisa: Rekena agaa meda ora mudu ya-pulu medaloma minaabata ya?
29 Yesumi lalo: Mupaa rekena agaa gupa sa: Israel onaa pagalepape. Ni-aana Mudu Gote-re niaana ora mudu padane pia.
30 Nimimi Mudu Gote madaa pedo pu raaname omalimiri nimuna pu robaa rayo-para kone wasupa rayo-para go rayore Gote madaa raaname omoa pedo pu piralepape.
31 Rekena agaa laapona mudu agaa gupa sa: Nimina yogane surubeme-rupare nimimi pa onaanu madaa raaname omoa pedo pu piralepape. Go rekena agaa laapore pa medame narabuaniaaya.
32 Goa lanoloa mo rekena agaa tisaa-me Yesu-para Ialo: Tisaa loa neme ora waru lae. Gote nipu ora Aa Mudu padane pia lae. Go page Gote pia-rupare pa gotenu medaloma napimi.
33 Goa pea-ga onaanumi Gote madaa raana omoa pedo pu piralimi-daare nimina pu robaa rayo-para kone wasupa rayo-para puri rayo-parame pamina. Go page nimina yogane surubeme-rupa nimina ame madaa raaname omoa pedo pu piralimina. Go konere ora epe ta-ga go konemere miru irae page oyae tu yawape kone page maoge yaaya.
34 Yesumi go aa-na epe makuaae kone adoa lalo: Ne Gote-na Surube Su i-para polalo pi.
Goa sa raburi onaanumi nipu agaa namisimi pare paala omoa pirisimi.

Yesuri ora Devit-na si yapae lo agaa misimi (Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

35 Gore orope Yesumi Juda aanuna epe lotu ada ru-para aawa agaa mogeawa lalo: Ake pua rekena agaa madaa tisaanumi gupa teme: Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipu Devit-na si piralia teme.
36 Holi Spirit-mi Devit kone kasapulu Devit-mi gupa sa:

Gote-me nina Aa Mudu-para gupa lakesa:
Nina popo ki-nane aa mudu piraina-ga iaanu nena aa rolo-para marabuaniaalua sa.

37 Gore Devit-mi nipuna Aa Mudu saga akea pua Onaa Raapu Pirape Aa-na Si wala Devit-na si mada piralia ya? Onaa adaapu pirua Yesuna agaa pagape raaname waru omesimi.

Yesumi rekena agaana tisaanu ratu yawesa
(Mat 23.1-36; Luk 11.37-54; 20.45-47)

38 Yesuna disaipel aa-para agaa gupa lakesa: Rekena agaa tisaanuna kone waru adalepape. Nimumi mamina pepena pi adaalu yamoa su amaa pua onaanumi abi piralepape teme rabu raana omeme.
39 Go aanuna konere Juda aanuna lotu ada-para odobaawa riri-nane reke madaa piritalo pedo peme. Go page eta adaa yaweme raburi rikiraa madaa piritalo pedo peme sa.
40 Go piane aanumi kone medare nimu ona wasaana oyae paake neme. Goa pua beten adaalu yoteme rabu onaanu makiraalimi. Goa peme-pulu orope di salia raburi nimuna wae yoto ora adaape mealimi sa.

Ona wasaame mone epa kasa
(Luk 21.1-4)

41 Yesumi lotu mone kiritasimi re-para pirua onaa adaapumi mone lopasimi-daa adesa. Goa pua amope aanumi mone adaapu lopasimi.
42 Goa pua ona wasaa meda ipua mone oge kane laapo epa lopasa. Go mone-re ora ogesi lopasa.
43 Goa pisa raburi Yesumi nipuna disaipel aanu meda-para maepaawa agaa lalo: Nimi-para neme ora lalo. Go ona wasaana mone-re ora aa medaloma nimuna kateme maoge yaaya sa.
44 Nimumi kateme rabu mone adaapu imi pare go ona nipuna kata rabu eta kabape mone rayo kasa. Nipuna mone rayo dia yaade sa.

13

Yesumi Juda aanuna lotu ada kilipialimi lo lakesa
(Mat 24.1-2; Luk 21.5-6)

1 Goa pua Yesu Juda aanuna lotu ada gimoa pisa. Go raburi disaipel aa padaneme nipu-para lalo: Tisaa, go adanu-para aana-nu page ora epe ta-ga ada sa.
2 Yesumi nipu-para lalo: Go adaa adanu waru adae? Gore go kiritasimi aana-nu ora padane-daa naaritalia pare rayo lakepea rubebe palimi.

Yesumi kedaa epalia lo lakesa
(Mat 24.3-14; Luk 21.7-19)

3 Gore oro meda Yesu Rudu Oliv-ne pirua mo Juda aanuna epe lotu ada mone adesa. Pirisa raburi Jems-para Jon-para Edaru-para nimumi Yesu piri-para ipua padane-para pirisimi rabu agaa gupa misimi:
4 Nena laede-rupa aa-rabu palia? Abia lagiape. Niaame ake adalimare gore go yae epalia lo mada niminaalima pae?
5 Yesumi nimu-para agaa abuloa lakesa: Aa medalomame ne makirae agaa mea lagialimiri waru adalepape.
6 Orope aa medaloma ipua nina bi Yesu teme-ga onaa adaapu epe pora makiralimi.
7 Go page nimimi yada marekaape agaa-para ora yada pape remaapara pagalimi rabu paala naomalepape. Goanu aba palia pare su yaa perekeape diri go rabu-daa dia.
8 Goa puare ruru medalomame ruru rado-para yada palimi. Go page gavman adaa su medalomame gavman su rado radonu raapu ada palimi. Go page su rado rado-para sumininí palia. Go page su rado rado-para reae adaa pabalia. Goa palia pare go yaenuri naaki masaa nalarupa mada epalia. Oyae medaloma page orope epalia.
9 Yapare nimi wae onaanu raapu piralimi rabu nimimi nina pora mea waateme. Nimumi nimi aditalo kaunsil-na ada-para mea pua koso teme. Go page nimumi nimi Juda aanuna lotu ada-para tua nimi kadipinu piri-para maawa aa mudunu piri page maawalimi.
10 Goa palia pare epe agaare onaa piri su rayona aba lakelo kiritalimi. Goa pua oropere go yapi di dia yalia.
11 Nimumi nimi mapataawa kosopara mea palimi raburi ni ake lano

yapae kone robaa-para namapiratepape. Go raburi Holi Spirit-mi agaa lagialia-pulu nimimi agaa mada laketeme.
12 Go raburi ame baaninumi nimuna ame baani medaloma onaanu-para taminalo mea kateme. Aaraanumi nogo naaki onaanu-para mea tainalo kateme. Nogo naakinumi agi aaraa-para ratu yawoa taliminalo mea kateme.
13 Nimiri nina si ya-pulu onaa rayome nimi ratu yawoa gimalimi. Goa palimi pare onaa rayome ni nagimama palimiri orope go su yaa dia yalia rabu page oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

Radaa adaa noa kedaa adaa rialimi (Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)

14 Gore nimimi mabebolaawa pugu pi oyae adalimi rabu go oyae epe ada-para rekalia-pulu go rabu su yaa lapo dia yalia. Go rabu su Judia piri onaame rudu apedaa-para pogola pulupape. Gore buk Daniel-me tisa-daa onaanumi go agaana re aba ademe-pulu mada niminaalimi.
15 Go rabu onaanuri ada gaa-nane piralimiri ru-nane i oyaenu namula pulupape.
16 Go rabu page onaa medaloma maapu-para piralimiri nimuna mamina ura laapo namea yamola pulupape.
17 Go page ona medame nipuna nogo naaki padaa pia page adu nalae onaanu page pawa pogola palimi rabu ni odo palia.
18 Yapare go piane wae kogono epea rabu naepenalo beten tapape.
19 Go rabu epaliade yaere onaanumi kedaa gupa ora meda na-ademe. Gote-me su yaa laapo wariaa-mama ipua abia page radaa adaape go-rupa naepea.
20 Gote-me go wae yae epaliade yapi di namarudu yaliare onaa rayo ora omalimi. Yapare Gote-me nipuna mapiraae onaa madaa kone salia-daa nipumi go di marudu yaalia.
21 Go raburi onaa medalomame goa teme: Mea Repae Aare go-para pia mogo-para pia teme-daare go agaa napagalepape.
22 Gore makirae Krais-nu page makirae agaa lakene aanu page opapalimi. Go rabu nimumi napiaa kogono pua oyae epape di radonu pinaloa adalimi. Goa pua nimumi nimi Gote-na mapiraae onaanu makiratalo epalimi.
23 Goa palimi pare waru adalepape. Go epaliade yae rayo madaa agaa aba laguaayo.

Gote-na Mea Rapae Aa epalia rabu (Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)

24 Goa pua onaa madaa apo radaa aba nenaloare naare udunoa akua naraalia.
25 Uba kedome yaa gimoa lopalia rabu yaa-para piri oyaenuna puri page maeto eto palia.
26 Goa palia raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si adalimi. Nipumi yaa-para ipua nipuna puri ora mea epalia.
27 Go raburi nipumi ensel-nu repaawa su rayona abade mapiraae onaare makiritaalia. Kiritalia rabu su yaa ruma aaya-nane pua re lapu lapu yarara yarara pu mea kiritalimi sa.

Repena fik madaa saa agaa lakesa (Mat 24.32-35; Luk 21.29-33)

28 Kama fik repenana kone waru mealepape. Nipuna palaa-para ipa rubia yo kagaa opea raburi go yae adoa pani palia kone su niminaamina.
29 Go page apo wae yae epalia raburi kedaa meape di ora re-para epalia-ga niminaamina.
30 Go agaa pagalepa. Go pimi onaa abi naomalimi pare go yaenu aba epenalo adalimi.
31 Su yaa laapo aba dia yalia pare nina agaa oro yaalo pa saabalia.

Yesu epalia diri onaanumi nanminaaeme (Mat 24.36-44)

32 Yapare go epaliade diri onaa medame page naniminaaeme. Yaapara piri ensel page Gote-na Simi page namakuaaeme pare Aapa Goteme agu raapo go di adoa niminaaya.
33 Go epaliade yapi di rabu naniminaaeme-ga waru ado piralepape.
34 Go yapi Di-na remaare gupa lagialo: Pa aa meda pora kimisu polalo pisa. Go rabu nipuna ada gimoa nipuna kogono aanu aba kogono rumaawa pisa. Go rabu pora gaape surubape aa-para waru adoaape loa pisa.
35 Gore adoaatepape sa. Adana aaraare aa-rabu epalia palo naniminaaeme. Ribaa epalia yapae ruma rumane epalia yapae yaa kuta agaa piade rabu yapae yapipu epalia yapae maarea. Goa pea-ga ora waru adoaatepape.
36 Mogo adana aaraa epalia rabu nimi patalimiri ora o yalia.
37 Gore neme nimi-para lagialorupare onaa rayo-para ora ado piralepape lano sa.

14

Aa mudunumi Yesu tulalo yada robesimi
(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

1 Goa pua orope wala yapi laapome Pasova yawe Di* epalia. Go rabu page Bret Nama-Adaa Yaape yapi di ya-pulu onaanu epa kiritasimi. Go raburi Gote-na Miru Irae Aa mudunumi page rekena agaana tisaanumi page Yesu tu maomaatalo pisimi-pulu nipu aditalo pisimi.
2 Goa pisimi rabu nimumi lalo: Onaanumi wae-rupa pogolasaalimipulu go Pasova Yawena yapi di rabu mada na-adiatamina simi.

Yesu Betani su pirisa rabu oname ora epe kaa pi wabala aaluna koyasa
(Mat 26.6-13; Jon 12.1-8)

3 Gore Yesu Betani su-para ipua yakimi tisa pare maepeaae aa Saimon-na ada-para pirisa. Pirisa raburi ona medame aana pe mua epe kaa pu ti wabola pirapalae mea ipisa. Go ipare yoto ora adaape inalo oname go pe loboa Yesuna aalu madaa koyasa.
4 Koyasa rabu go piri onaa medalomame ratu yawoa gupa lo pirisimi: Akeane go epe ipa pa rubala?
5 Go ipa kabola peme raburi mone yo adaapu gupa 1200 kina mada mua riabo naraanu pa kata pema. Goa loa nimu mo ona-para ape simi.
6 Goa pisa raburi Yesumi lalo: Go agaa gimalepa. Akeane nipu madaa wae kone imi pae? Nipumi ora epe kone sua pia.
7 Riabo naraanuri oro yaalo nimi raapu piralimi-pulu nimu madaa raba meape kone salimi-daare go rabu pipape. Yapare neme nimi raapu oro yaalo napiralua.
8 Go onana kone epe ta-ga palainawa. Naa ro rogaaliminalo naa tone go epe ipame aba koyaata.
9 Pagalepa. Gore epe agaa su rayona laketeme rabu onaanumi go onana bi pagenalo nipumi ni madaa ipa koyasa kone salimina.

Judas-re Yesu madaa kawae madini aa pirisa
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

10 Go rabu disaipel 12-pela aana bi medare Judas Iskariot pirisa. Go aare Gote-na miru irape aa mudunu piri-para pua Yesu tulalo yada robesa.
11 Go aa mudunumi Judas-na agaa pagoa raaname omoa mone gialima simi. Goa simi-pulu Judas-me Yesu ora tinalo mea katoa kone isa.

Yesu nipuna disaipel aanu raapu bret wain laapo nisimi
(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14,21-23; Jon 13.21-30)

12 Go Bret Yis Nasape yapi di raburi disaipel aanumi Yesu-para

* **14:1:** Goteme Israel onaa wala misa yapi di mea niminaawa bret kap madaa aba noa pirinaloa Yesu akea pua ripinamina yapae kone isimi. Go agaare aa mudunumi simi.

agaa gupa misimi: Niaa aa-rabu pua nena Pasova eta managola salima ya? Go rabu Pasova-na sipsip tisimi-pulu goa simi.
13 Go raburi Yesumi nipuna dis-aipel aa laapo mea repaawa lalo: Su yada-para palipi raburi ipa noria ipulae aa meda madaalipi. Nipu rata mea pulupape.
14 Nipu ada-para odobalia rabu go adana aaraa-para gupa laketapape. Tisaa-me lalo: Ni-para nina disaipel aanu-para niaa Pasova eta nalima-pulu go ada rum meda ia palo lake-tapape sa.
15 Go tepe raburi mo aame nipi so-nane mea pua epe pepena pi ada rum mea waatea. Go rabu nipumi ni-aana eta nape yaenu mea managola salepape.
16 Goa sa-pulu disaipel aanumi adaare-para pua Yesumi lakesade-rupa adesimi. Goa pua nimumi Pasova eta managola saasimi.
17 Wala aebo raburi Yesu-para disaipel aa 12-pela padane-para pirisimi.
18 Goa puare nimu reke madaa eta no pirisimi rabu Yesumi lalo: Pagalepa. Nimina aa padanere ora kawae madini aa pia pare abia nipumi ni raapu eta pa no pia.
19 Goa sa raburi nimu odome omoa disaipel aa 12-pela aame padane padane nipu-para pua agaa gupa misimi: Gore ni ora yapae lo gupa simi.
20 Yesumi nimu-para lalo Aposel aa 12-pelana padane abia saa laapo plet-para bret madaa ki sapalae no pipa.
21 Gote-na buk madaa ta-rupa Onaa Raapu Pirape Aa-na Si omalua sa. Goa pea pare go raburi nipuna kawae madini aare wae yae epaliana odome omalo. Go aare nipuna agimi aba namadita pisa yaalore ora epe ta sa.

Yesumi bret wain laapo kasa
(Mat 26.26-30; Luk 22.15-20; 1Kor 11.23-25)

22 Eta nisimi raburi Yesu nipu bret mua Gote-para ora pi loa ruki ruki pua nipuna disaipel aanu kasa. Kalalaawa gupa sa: Mealepa. Go bret-re nina yogane gialo-ga mua nalepa.
23 Goa pua Yesumi kap mua Gote-para ora pi loare kasa. Kasa rabu nimumi rayo nisimi.
24 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Go ipa wain-ri nina yaapi-ga on-aanu madaa koyaato. Nina yaapi-miri Gote-na onaa ora agaame ma-pogasaalia.
25 Nimi-para ora lalo: Neme go ipa wain wala mada nanalua pare aba Gote-na surube su-para pirua nalua sa.
26 Goa pisa raburi nimumi ora pi yaasa loare su Rudu Oliv-nane pisimi.

Yesumi Pita-para orope ni gimali agaa lakesa
(Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

27 Pamisimi raburi Yesumi nimu-para lalo: Nimi rayome ni gimalimi. Gote-na buk madaa gupa tu suaaya sa: Gote-me sipsip punini aa talia rabu sipsip yola minabalia sa.
28 Yapare ni wala rekoa nimi Galili su-para palimi rabu ni aba riri-nane palua sa.
29 Goa sa raburi Pita-me nipu-para lalo: Nimu rayome ne gimalimi pare neme mada nagimalua sa.
30 Yesumi nipu-para lalo: Waru pagalepa. Go ribaare yaa kutame e rana laapo talo palia pare aba rana repo neme ni Yesu na-ade te.
31 Goa sa raburi Pita-me puri palo yaaloa gupa sa: Saa rana padane omalipa pare neme ne nagimalua sa. Go disaipel aa rayome agaa padane gupa simi.

Yesumi Getsemani su-para beten sa
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Gore nimu su medana bi Getsemani-para pisimi. Go-para Yesumi nipuna disaipel aanu-para

lalo: Go-para nimi piralimina neme beten ta pulu sa.
33 Goa pua Yesumi Pita-para Jems-para Jon-para lamua pisa. Go rabu Yesuna pu imu-para ora radaa pua kedaame omesa.
34 Nipumi nimu-para lalo: Nina robaa-para kedaa pua ni omalua sa. Go-nane adaba pitapape.
35 Goa loa Yesu pora-nia wala ogesi pua suna lopesa. Lopoa Gote-para beten gupa sa: Aapa, ni madaa ora kone saliri go radaa ni mada naepena magimaape.
36 Goa loa wala lalo: Aapa, ne oyae rayo mada pali-ga ni radaa nape gi-mano kap pane meape. Yapare neme kone salo-rupa napape. Dia, nena koneme niminaawa pape.
37 Goa loa wala ipisa pare nipuna disaipel aa repo u pa patisimi. Go rabu Yesumi adoa Pita-para lalo: Saimon-ya, ne u patae ya? Ne go oge yapi rabu mada na-adobali?
38 Gore wae yae-para lopalimi-ga beten loa adaaba piralepape. Nim-ina konere puri pata pare nimina yogane oma paaya.
39 Goa loa nipu wala pua beten agaa aba sa-rupa wala sa.
40 Nipu disaipel aanu piri-para wala ipisa rabu nimu pa u patisimi. Nimuna ini-para u wala ipisa-daa u patisimi. Nimumi rekoa nipu-para agaa wala meda na-abusimi.
41 Goa pua wala rana repo Yesu ipua nimu-para lalo: Nimi penaa u patua piralimi ya? Gore mada. Abiare nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si pupitagi ne onaanu lamu kateme.
42 Rekoa baina. Ada, ni tapena kabereke meade aare aba go epea-daa sa.

Judas-me Yesu iaanu mea kasa (Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

43 Yesumi agaa lalaina go aposel-na rikiraanare aa Judas page onaa adaapu page medaloma ipisimi. Ni-mumi nimuna repena uninu nimuna rai kutunu mea ipisimi. Gote-na miru irae aa mudunumi page rekena agaa tisaanu page aa mudunumi repaasimi-pulu ipisimi.
44 Gupa ipisimi rabu kawae madini aa Judas-mere nimu-para kudiri pi kone kaloa lalo: Neme go aa pua nunu toa rabu go aa mealepape. Nipu adia waru suruboa mea pulu-pape sa.
45 Gore Judas ipisa raburi nipumi Yesu piri aipapulu pua puaa lalo: Aa Mudu sa. Goa loa nipumi Yesu nunu sa.
46 Go rabu nimumi Yesu aditalo waru ripinaawa misimi.
47 Yapare aa meda re-para piri aame rai kutu mua Gote-na aa mudu nipuna raba mi aa tulalo pisa pare aane pona tisa.
48 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Akeane nimimi rai kutu-para repena uni-para mua ni talimi ya? Ni paake ne aa ya?
49 Ni oro yaalo nimi raapu lotu ada-para pirua agaa mogeaaru pare go rabu ni aditalo naipisimide. Yapare Gote-na buk madaa ia-pulu mada palimi.
50 Go sa raburi disaipel aanumi nipu gimoa pogola pisimi.

Ogege aa paala omoa aipapulu pisa

51 Go rabu ogege aa medame Yesu rata mea pisa. Go naakina to madaare mamina yaako pi agu yamesa. Go rabu aa medalomame nipu epa ripinaabasimi.
52 Yapare nipu mamina mal-opaawa pogola pisa.

Yesu aa mudu piri-para mea pisimi (Mat 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Jon 18.13-14,19-24)

53 Go raburi nimumi Yesu Gote-na aa mudunu piri-para mea pisimi. Go raburi Gote-na miru irae aa mudunumiri kone makuaae aanu-para rekena agaana tisaanu-para nimu padane-para kiritasimi.
54 Go raburi Pita-me Yesu rata mea ipisa pare re-para naipisa. Nipu Gote-na miru irae aa mudununa epe pokaalo ada ru-nane pua pirisa.

Nipu plisman-nu raapu padane-para piru repena adala pirisa.

55 Go raburi Gote-na miru irae aa mudunu page kaunsil aanumi page nimu rayome Yesu tu maomaatalo pisimi-pulu pa amaa makirae agaa mulalo pisimi. Goa pisimi pare ni-mumi wae yae ora padane-daa na-adesimi.
56 Onaa adaapumi Yesu madaa makirae agaa lo pirisimi pare agaa rado rado simi.
57 Goa pisa-pulu aa medaloma rekoa Yesu madaa makiraawa lalo:
58 Nipumi go epe lotu ada kimi wariniri kilipialua sa raburi niaame pagesima simi. Wala yapi repome lotu ada rado wariabalua sa pare kimi namaalua sa. Go sa raburi niaame pagesima simi.
59 Nimumi remaa lakesimi pare agaa rado rado lakesimi.

60 Go rabu Gote-na miru irae aa mudumi nimu piri-para rekoa Yesu agaa gupa misa: Nimumi ne madaa go agaa tame-ga agaa mada na-abulali ya?
61 Goa sa raburi Yesu pa pirua agaa nasa. Gote-na miru irae aa mudumi agaa wala gupa misa: Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya? Nere epe puri i Gote-na Si ya?
62 Yesumi lalo: E, ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya-pulu Gote-na ora ki-nane piralua nipuna puri mada adalimi. Ni yaa moae raapu madaa pirua epalua-daa adalimina.
63 Goa sa raburi Gote-na miru irae aa mudumi Yesu ero agaa ta kone sua nipuna mamina mea riripia lalo: Akeane adasae aa medana agaa pag-amona ya?
64 Nimimi nipuna ero agaa pagamede. Nimina kone ake ya? Goa sa rabu onaanumi nipu tu maomape simi.

65 Goa pisa raburi onaanumi Yesuna yogane madaa sope rapi-aawa nipuna ini rigitua gupa simi: Aapimi ne ta? Abi la. Goa simi raburi plisman-numi page nipuna to yogane tisimi.

Pita-me Yesu gimisa (Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18,25-27)

66 Go tisimi raburi Pita-me Aa Mudu-na ada kepo ru-nane pa pirisa. Go rabu Gote-na miru irae aa muduna kogono ona meda ipisa.
67 Epenaloa Pita-me adaasa-pulu go oname nipu waru adaba sua lalo: Ne page go Nasaret su-para piri aa Yesu raapu piriside.
68 Yapare Pita-me dia loa gupa sa: Nena agaare neme napagoa nanimi-naato sa. Go raburi ada peraa-nane pua pora gaape-nane pisa. Go-para pulaina yaa kutame agaa sa.
69 Go-nane pisa raburi kogono pape oname Pita adoa pa piri onaanu-para lakesa: Go aare nipu Yesuna disaipel aa yaade sa.
70 Goa sa pare Pita-me wala dia sa. Wala orope ogesi-daa pa pirua onaanumi Pita-para gupa lakesimi: Nere ora disaipel aa yaade. Ya agaa nalape. Ne ora Galili su piri aa yaade simi.
71 Go rabu Pita-me nimu-para ora yaa madaa makuaa puri paloa lalo: Niri go tame aa maarea ni ora dia yaade sa.
72 Goa sa rabu yaa kuta wala rana laapo agaa sa. Go rabu Pita-me Yesuna agaa wala niminaasa. Yesumi aba gupa lakesa: Yaa kuta agaa rana laapo tea raburi neme nina bi rana repo gimali sa. Go agaa niminaasa-pulu nipumi odome omoa re waru lo pirisa.

15

Yesuri Pailat piri mea pisimi (Mat 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38)

1 Gore wala yapi lapaasa rabu Gote-na miru irae aa mudunu page kone makuaae aanu page rekena agaana tisaanu page kaunsel-nu page nimu rayome yada robesimi.

* **15:1:** Yesu tulalore ora warua medaa pua ripinaawa Rom gavman-na aa mudu Pailat piri mea pisimi.

Goa pisa raburi nimumi Yesu opeme adia Pailat* piri-para mea pisimi.
2 Goa pisimi raburi Pailat-me Yesu nipu agaa misa: Ne Juda aanuna ora aa mudu ya sa. Nipumi Pailat-para lalo: Ne ora lae sa.
3 Goa sa raburi Gote-na miru irae aa mudunumi Yesu madaa wae yae pinalo agaa adaapu lakesimi.
4 Goa simi rabu Pailat-me Yesu-para agaa wala gupa misa: Ne agaa mada nate ya? Nimumi ne wae yae pape kone adaapu madaa agaa tamega neme napagae ya sa.
5 Goa sa pare Yesu agaa meda yago natisa rabu Pailat-me kone adaapu kibu pisa.

Yesu repena polopea madaa tu maomasimi
(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jon 18.39–19.16)

6 Gore oro yaalo Pasova yapina di raburi onaanumi kalabus ada-para pati aa padane esepeape kone isa-pulu Pailat-me goa pulalo pisa.
7 Go raburi kalabus ada-parare gavman-na iaanu pirisimi. Nimuna rikiraanare onaa tu maomaasade aa meda Barabas pirisa.
8 Go raburi onaa adaapumi Pailat-para ipua lalo: Ne Pasova-na maali di madaare aa meda esepeape simi.
9 Goa simi rabu Pailat-me nimu-para agaa gupa misa: Nimina kone akepu saleme? Neme Juda aanuna aa mudu esepealua ya?
10 Goa sa pare Pailat-me nimuna kone aba adesa. Nipumi Gote-na miru irape aa mudunumi Yesu madaa udipa kone sua aditalo ipisimi-daa adesa.
11 Yapare Gote-na miru irae aa mudunumi onaanu mapogo-lasaasimi rabu nimumi Pailat-para Barabas maesepeaape agaa lakes-imi.
12 Goa simi raburi Pailat-me nimu agaa wala misa: Gore nimina Juda aa muduri nipu madaa ake palua ya sa.
13 Nimumi nipu-para wala yaasimi: Repena polopea madaa tu maomape simi.
14 Goa simi raburi Pailat-me nimu-para lalo: Akeane ya? Nipu madaa wae yae meda naia sa. Yapare ni-mumi puri paloa gupa simi: Repena polopea madaa tamina simi.
15 Goa simi raburi Pailat-me on-aanu madaa pedo pisa-pulu nipumi Barabas esepeasa. Goa pua Pailat-me Yesu repena unimi tua onaanumi repena polopea madaa tinalo mea kasa.

Yada pape aanumi Yesu marake-peaa agaa simi
(Mat 27.27-31; Jon 19.2-3)

16 Goa pua soldia aanumi Yesu gavman-na koso lape ada ru-nane mea pua soldia aanu medaloma page yaasimi.
17 Go raburi go aanumi Yesu madaa epe kane mamina maya-maawa aalu madaa ope etolo etolo ae mua raguna wariaawa maadi-paasimi.
18 Goa pisimi raburi nimumi nipu madaa marakepeae agaa gupa simi: Ne Juda onaanuna aa mudu-ga oro yaalo epe-rupa pirape simi.
19 Goa loa nimumi Yesuna aalu repena unimi tua sope rapiaawa rumu koba pua adaniaawa mapi-raasimi.
20 Gore nimumi nipu madaa giri laasimi raburi nipuna epe kane mamina koloa ora nipuna mamina mayamaasimi. Goa pisimi raburi repena polopeane tulalo mea pisimi.

Repena polopea madaa tisimi
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

21 Goa pisimi raburi pa aa medana biri Saimon nipuna su Sairini gimoa pa ipisa rabu nimumi go aa repena polopea pasaane mariaasimi. Go aare nipu Aleksanda-para Rufus-para go naaki lapona aaraa nipu Sairini su-para pirisa.
22 Go raburi nimumi Yesu Golgo ta su-nane lamua pisimi. Go Golgo ta su biri adaa agaa madaare aalu uni rogaae su teme.
23 Mea pisimi raburi nimumi nipu wae rero pi ipa katalo pisimi pare

gimisa. Go ipare wain-para rero pi yae meda raapu moropea kasimi.
24 Goa puare nimumi Yesu repena polopea madaa tisimi. Goa puare nimumi nipuna mamina-nu padane padane lo mua satu-rupa tu pirisimi.
25 Gore go naare pena opalaina Yesu repena polopea madaa tisimi.
26 Go tisimi raburi nimumi koso lape agaa pepa madaa gupa tisimi: Go aare Juda aanuna aa mudu yaade lo tu isimi.
27 Goa pisimi rabu Yesu paake ne aa laapona rikiraana tua aa meda ora ki-nane tu aa meda koya ki-nane tala pasimi.
28 Goa pisimide konere Gote-na buk madaa aba gupa tu isa: Nipu wae paake ne aa raapu mapiraasimi.
29 Goa pisa rabu pora one lobasa apone lobasa pi onaanumiri nimuna aalu ma-wage wage pua ero agaa gupa simi: Neme lotu ada kilipia yapi repome wala maaulua aba side.
30 Nena bipa ne raba mea. Abiare repena polopea gimoa su amaa ipu simi.
31 Gote-na miru irae aa mudunu page rekena agaa tisaanu page nimumi Yesu-para ero agaa gupa lo pirisimi: Nipumi onaa medaloma raba mua oro yaalo mapiraasa-ga nipuna bipa nipu raba mua oro yaalo pirinalo adamina simi.
32 Go aare onaa Raapu Pirape Aa page Israel aa mudu page nipu gorupa pia-pulu go repena polopea gimalia-daare niaame nipu madaa kone rulamina simi. Go repena polopea meda madaa mudiasimi aa laapome page Yesu-para ape sipi.

Yesu omesa (Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

33 Gore naare rikiraana aasa rabu go su rayo ribaa yabaasa. Goa pua su rayo rigitaama pua naare nogo-nane pabola pupulaina yapi wala lapaasa.
34 Go naare pabola popesa raburi Yesumi puri paloa gupa yaasa: Eli Eli lama sapaktani sa. Go adaa agaamere gupa sa: Naa Aapa Gote neme ni akolo gimae pae sa.
35 Pa piri onaa medalomanu pagoa gupa simi: Gore nipumi Elija yalaade simi.
36 Goa sa raburi aa padane aipapulu ipua lubi nona piane yaeme rero pi ipa paba palae repena rugi-nane aguta palaawa nenalo kasa. Yesu kaloa gupa sa: Adoaape. Elija-mere nipu repena polopea madaa esepeaalia yapae niaame adamona sa.
37 Goa sa raburi Yesu agaa puri palo yaa loa pu imu udunasa rabu omesa.
38 Goa pisa raburi lotu ada-para mudiabae mamina so rugi-nane riripi taboa none rugi-nane pua riripi kiritisa.
39 Goa pisa raburi mo soldia aa mudumi Yesu ini adupisa adesa-pulu gupa simi: Go aare Gote-na Si ora ria yaade sa.

40 Goa pisa rabu ona adaapu mo-para pirua adesimi. Ona medare Maria nipuna adaare Makdala su-para pirisa. Ona medare Maria nipuna si Jems-para Josep-para nimu raapu pirisimi. Ona meda Salomi page pirisa.
41 Aba Yesu Galili su-para pirisa raburi mo onaanumi nipu rata mea pua nipu raba misimi. Ona medalomanuri Yesumi Jerusalem su-para gimoa ipisa rabu nimu raapu meda ipisimi onaanu pirisimi.

Yesu aana apedaa-para rogaasimi (Mat 27.57-61; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)

42-43 Gore riba yolalo palaina Arimatea su-para piri aa Josep ipisa. Go aare ora epe kaunsil aa pirisa. Nipumi Gote-na Surube Su epenalo adolalo pirisa. Nipu ipisa rabu ekeraa-nanere Kitu Pirape Yapi ya-pulu nipumi Pailat piri-para pua Yesuna ro rogaata ponolo pua ogesa.
44 Gore ogesa raburi Pailat-me Yesu aba ini adupisa lo napagesa.

Goa pisa-daa nipumi soldia-na surube aa meda yaaloa gupa lakesa: Mo aa ini adupia pae loa agaa misa.
45 Gore yada pape surube aame e sa, ora omaade sa-daa Pailat-me Josep gupa lakesa: Yesuna ro mada mula pope sa.
46 Goa sa raburi Josep-me yaako pi mamina mua ro rogaawa aana apedaa matmat-para rogaasa. Nipumi rogaabaawa pora gaapenane aana-me garulaniaasa.
47 Goa pisa raburi Makdala su-para piri Maria-me page Josep-na agi Maria-me page Yesuna ro mo mea rogaasa-para adesipi.

16

Yesu wala rekesa
(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

1 Gore Kitu Pirape Yapi dia naloa Makdala su-para piri Maria-para Jems-na agi Maria-para Salomi-para epe kaa pi wabala meda kabesimi. Nimumi Yesuna ro madaa sula pisimi.
2 Gore adaa orona yapipu rabu go onanu aana apedaa matmat-para adola pisimi.
3 Goa pisimi raburi nimumi agaa gupa laarisimi: Aapimi pora gaape aana mea lusu rubalia pae simi.
4 Goa simi raburi nimumi adasaawa adesimi pare aana lusu rube adesimi. Go aana-re ora adaape.
5 Gore nimumi aana apedaa matmat-para odobatalo pua nimuna popoke-nane ogege aa meda adesimi. Nipuna yaako pi mamina yamoa pirisa. Adesimi raburi ora paala omoa pogolasaasimi.
6 Goa pisa pare mo naakimi nimupara lalo: Paala naomalepape. Nimimiri Nasaret su-para piri Yesu asapula epamede niminaato. Go aare repena polopea madaa tamade. Yapare nipu aba laade-rupa rekaa pua go-para napia. Adalepa, go-para aba rogaarimide.
7 Yapare nimi abi pua nipuna disaipel aanu-para Pita-para nipu Galili su-para aba pua pirina laketapape. Nipumi nimi aba lakesa-rupa go supara mada adalimi sa.
8 Goa sa raburi nimumi aana apedaa matmat gimoa aipapulu pisimi. Pisimi rabu ora pururu aawa paalame omesimi. Nimu paalame omesimi-pulu onaanu abi napua lakesimi.

Makdala su-para piri Maria-me Yesu adesa
(Mat 28.9-10; Jon 20.11-18)

9 Goa pisa raburi Yesu adaa orona yapipu rekesa. Rekesa raburi Makdala su-para piri Maria-me Yesu aba adesa. Go ona madaare Yesumi wae remo 7-pela aba marakepeaasa.
10 Go onamere nipu pua Yesuna adaami onaanu-para lakesa. Nimumi odo omoa re lo pirisimi rabu lakesa.
11 Yapare oname neme Yesu adaawa pa pia lakesa rabu nimumi kone narulasimi.

Disaipel aa laapo piri-para Yesu opesa
(Luk 24.13-35)

12 Oropere Yesuna disaipel aa laapo pulaawa ipisa raburi nipuna to rado piane nona pi pirisa. Go rabu go aa laapore su amaa pora-nia pisipi.
13 Goa pua go aa laapome onaa medaloma-para pua lakesipi pare nimumi go agaa madaa kone narulasimi.

Yesu disaipel aanu kogono kasa
(Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

14 Wala oropere disaipel aa 11-pela reke madaa eta no pirina Yesu ipisa. Gore aba onaa medalomame nimupara Yesu pa pia epa lakesimi pare kone narulasimi go agaa robaa-para naodabasimi-pulu nipumi nimu mo lagiame agaa madaa kone narulaarimi paloa ape sa.
15 Go raburi Yesumi nimu-para lalo: Su ada rayo-nini pua onaa rayopara epe agaa pua lakelatepape sa.

16 Onaa rayome go agaa madaa
kone rulaawa baptais muare oro
yaalo kagaa piraama laama pal-
imi. Pare onaa rayome go epe
agaa madaa kone narulalimi-daare
pupitagi ne kone madaa wae yoto
mealimi sa.
17 Kone rulae onaanumi puri mua
gupa palimi: Na bi loa wae remo
marakepealimi. Nimumi aba napage
adaa agaa radonu page teme.
18 Nimumi paaka ripinaalimi rabu
naomalimi. Nimumi romo maalu
nona piane ipa nalimiri ora naoma-
limi. Nimumi yaina ome onaanu
aaluna kimi oraalimi rabu perekeal-
imi sa.

Yesu yaa-para mea pisa (Luk 24.50-53; Kog 1.9-11)

19 Gore Aa Mudu Yesumi nimu-
para agaa gupa lakenaloa so yaa-
para mea pisa. Goa puare Gote-na
popo ki-nane pirisa.
20 Goa pisa raburi disaipel aanumi
su rayone pua epe agaa mogeasimi.
Goa pisimi raburi Aa Mudumi nimu
raba mua puri kasa. Puri kasa rabu
nipumi disaipel aanumi agaa pamu
lo napiaa page pamu pua nipuna
agaa puri mapalaasimi. Go yaade.

Luk
Ripia Agaa

Luk-mi go buk-na agaa go-rupa tisa: Yesumi Israel onaanu-para pa onaanu-para page wala mulalo ipisa. Yesumi nipuna kogono ripima pulalore onaanu agaa lakesa (Luk 4.18). Go buk madaa Luk-miri Yesumi onaa kedaa rini odome omoa epea pi madaa remaa waru ia. Yesuna pisa-amere nipuna ruru onaame nipu madaa pedo waru peme. Maria-me nipu madisa rabu onaanumi pedo waru pisimi (1.42-48; 2.10). Goa pua Yesu so yaa-para pisa rabu page pedo waru pisimi (24.52).

Oyae adaapu Yesumi pisa yaenu rayo Luk padaneme remaa sa. Go yaenu madaare pa buk meda madaa agaa naia. Luk padaneme Yesu go su amaa ipua pisa yaenu adaapu madaa remaa ta. Luk-na agaame Yesumi Samaria aame aa meda raba misa sa. Nipumi saa agaa page tu isa. Naakimi aaraa gimoa pe saa agaa page Yesuna saa agaa medaloma page ia. Sakias takis mi aa madaa pisa yaenu page Luk-mi agu remaa ta.

Luk-mi agaa adaapu sa yaenuri: Beten puri palo lape-para Holi Spirit-na kogono-para Gote-me onaana waeanu mea rubape konena agaa tisa. Onanumi pia mada page Luki-mi agaa adaapu sa.

Luk-na agaare go buk madaa-daa nadia yaalia. Dia. Go buk Aposel-nuna kogono temade page Luk-mi agu ti yaade. Go buk-miri Yesu aba yaa-para penaloa Aposel aanumi pisimi kogono madaa remaa page sa.

Robonu gupa adamina:

Go agaana re (1.1-4)
Yesu madinaloa Jon baptais page pirisipa (1.5–2.52)
Jon baptais-na remaa (3.1-20)
Yesu baptais misa remaa page Satan-me Yesu ko tisa remaa page (3.21–4.13)
Yesu Galili su-para kogono pamu pisa (4.14–9.50)
Yesu Galili su gimoa Jerusalem su-nane pisa (9.51–19.27)
Yesu Jerusalem taun re-para pua sarara padane pirisa (19.28–23.56)
Yesu wala rekoa popesa-daa disaipel aanumi nipu adesimi (24.1-53)

Luk-mi go epe remaare pepa madaa tuare aa Tiofilus-para rapaasa

1 Yesa Tiofilus: Abadere aa adaapumi niaana rikiraana Gote-me maopasaade yaenu pepa madaa tisimi.
2 Gore ora ripia rabu go oyae adoa epe agaa lakesimi onaanuna agaa pagesimi. Nimumi niaa lagisimi agaare aa adaapumi pepa madaa tisimi.
3 Goa pea-pulu aa mudu Tiofilus-re neme page go remaa rayo pepa madaa tua ne piri-para repaalua kone sawa. Go remaana re rayo madaa kone waru niminaawa epe-rupa taato.
4 Gupa taato-ga neme apo agaa rayona re niminaawa kone re lainalo pepa tu repaato.

Ensel-me Sakaraia-para Jon madi-ape di epaa lakesa

5 Herot Judia su-para aa mudu pirisa rabu Gote-na miru irae aa meda Sekaraia pirisa. Nipuri Gote-na miru irae aa meda Abaisa ruruna rikiraana pirisa. Sekaraia-na orena biri Elisabet. Go ona page Gote-na miru irae aa ruruna ru-nane pirua madisa.
6 Go repaayare Gote-na ini agaana epe-rupa pirua rekena agaa rayo pagoa epe-rupa pirisipi. Nipu lapome Aa Mudu-na agaa waru pagoa epe-rupa ora pirisipi.
7 Pare Elisabet-re onagae pirisa-pulu nipu nogo naaki namadisa. Goa pua nipu ora onagae yomagae lapo pirisipi.
8 Oro medare Sekaraia nipuna ruru aanu epa kiritaawa Gote-na kogono pulalo ipisimi.

9 Go rabu miru irae aanuri ni-
mumi oyae kasa-rupa tuare aana
reke madaa miru iritalo pisimi.
10 Sekaraia-me Gote-na lotu ada
ru-nane miru iratalo pirina onaa
adaapu ada gaa-nane beten pua lala
pirisimi.
11 Sekeraia ru-nane pisa rabu Aa
Mudu-na ensel meda so miru irae
aana reke popo ke-nane epa rekasa.
12 Gore Sekaraia nipumi mo ensel
adoa ora paalame waru omoa pogo-
lasaasa.
13 Go raburi ensel-me lalo:
Sekaraia, neme paala naomape.
Gote-me nena beten aba pagaa.
Nena oname naaki madialia. Ne-
mere go naakina bi Jon ma-ape.
14 Go raburi ne pedo pua raana
waru omali. Nipu madiali raburi
onaa adaapumi nipu madaa pedo
palimi.
15 Gore nipuri Aa Mudu-na ora aa
mudu piralia. Nipumi ipa wain-para
puri pane ipa bia nanalia. Nipuna
agina robaa-para piralaina Gote-na
Holi Spirit nipu madaa rulatabalia.
16 Mo Gote-na ruru Israel su-para
piri onaa adaapumi kone perekea
nimuna Mudu Gote madaa kone ru-
laliminalo Jon-me agaa laketea sa.
17 Nipumi Elija-na kone mogeawa
puri waru paboa aa adaa pirua Gote-
na agaa laketea. Goa puare Jon-me
agi aaraanumi nimuna nogo naaki
epe-rupa mapiraaina tea. Nipumi
agaa rasini onaanuna kone mae-
peaawa Aa Mudu-na epaliade yapi di
madaa kone sua ado pirinalo laketea
sa.
18 Go raburi Sekaraia-me ensel
gupa lakesa: Neme go agaare akea
pua ora lae kone salua ya? Ni page
nina onagae sa laapo aba ogaetepa
sa.
19 Goa sa rabu ensel-me Sekaraia-
para gupa lakesa: Niri Gebriel.
Neme Gote-na ini agaa madaa
rekaayo. Goa pe-pulu Gote nipumi
ni mea rapariaa-daa neme ne go epe
agaa lagialuame epa pi.
20 Gore go agaana re ora palia pare
neme go agaa kone narulaate-pulu
nena agaa rabutea. Nena agaare
maara palae puare ora lagiawade
agaana re opaliade raburi nena agaa
lapali sa.
21 Sekaraia ada ru-nane adaalupu
pirisa-pulu onaa rayome kone
adaapu sua adoaasimi.
22 Gore nipu orope amaa-nane ip-
isa pare mo onaanu agaa mada
nalakesa-pulu nipumi nimu adenalo
pa ki maalame robo isa. Nipu agaa
maare aa pirisa-pulu onaanumi nipu
lotu ada ru-nane upaa-rupa adesa-
pulu niminaasimi.
23 Wala oropere Sekaraia nipuna
miru irae kogono pi di dia sa raburi
nipuna adaa wala pisa.
24 Orope nipuna ona Elisabet naaki
akua supumi padaa pirua kaledesa.
Go rabu nipumi lalo:
25 Abiare Aa Mudumi ni madaa
odome omoa ni-para goa pea. Gore
abade naaki napirisa rabu onanuna
ini agaa madaa yala posu pare abia
epe ta sa.

Ensel-me Yesu Maria neme madi-ali lakesa

26 Akualu 6-pela popesa rabu Elis-
abet naaki padaa aba pirina Gote-me
ensel Gebriel mo Galili su robo ru-
nane adaare Nasaret-para penaasa.
27 Nipumi ona inumakua meda
piri-para pisa. Abade go onare aa
meda Josep-me rumaatalo oyae kal-
abaasa. Go aare akua Devit-na ru-
rumi madini aa pirisa. Ona inu-
makuana biri Maria.
28 Go rabu ensel mo ona Maria piri
puare go ona epe-rupa pirape sa. Aa
Mudumi nere odome omoa ne raapu
padane-para pia sa.
29 Ona Maria-me go ensel-na agaa
pagoa kone adaapu isa. Go aa-na
agaare akepu ta pae kone sua kedaa
waru omesa.
30 Go raburi ensel-me Maria
lakesa: Neme paala naomape. Gote-
na konemere ne puri meainalo pi sa.
31 Waru paga. Neme naaki padaa
pirua naaki meda madiali. Nipuna
biri Yesu ma-ape.
32 Go naaki nipu aa adaa piralia
rabu onaanumi nipu so yaa madaa
pia Gote-na Si teme. Gore Gote-me

nipu akua Devit-na ruruna ora aa mudu mapiraalia.
33 Nipuri Jekop-na ruruna aa mudu page oro yaalo piralia. Goa pua nipuna Surube Su ora namadia yaalia sa.
34 Goa sa rabu Maria-me mo ensel agaa misa: Go naakiri akea pua madialua ya? Neme aa page meda abi nape-ga.
35 Go raburi ensel-me gupa lakesa: Holi Spirit-mi ne madaa ipua Gote-na puri ora so madaame ne waru surubalia. Goa palia-pulu orope go naaki neme madiali. Gore onaanumi go epe naaki nipu epe aa loa Gote-na Si teme.
36 Gore paga. Nena aai Elisabet aba onagae yapare nipuna robaa-para naaki meda pia. Abare onaanumi gupa simi: Nipumi nogo naaki mada namadialia simide pare abia nipuna akualu 6-pela popea sa.
37 Gore Gote-me napape yaere meda ora naia sa.
38 Gore Maria-me lalo: Pagape. Niri Aa Mudu-na kogono ona ya-pulu neme go lae yaenu pa pinawa sa. Goa sa raburi ensel-me pagoa wala pisa.

Maria-me Elisabet adola pisa

39 Gore orope Maria nipu rekoa aipapulu so rudu-nane ae adaare meda Judia pisa.
40 Nipu pua no Sekaraia-na ada-para pua odobaawa Elisabet-para epe naare pa lo agaa pua lakesa.
41 Elisabet-me Maria-na agaa pagesa raburi mo Elisabet-na robaa-para piri naaki pogosa. Go rabu Elisabet madaa Holi Spirit rulatabesa.
42 Go rabu Elisabet-me Maria-para puri paloa gupa sa: Robaa-para pirana page nipu epe puri mealia.
43 Gore neme epe kogono napede pare nina Aa Mudu-na agimi ni adola epaa.
44 Pagape. Nena agaa pagawade rabu no robaa-para piri naakimiri pedo pua popa pogolaade.
45 Aa Mudumi abade ne lagisade agaare neme go ora adolalo pi sa. Goa pe-ga neme raaname omape. Elisabet-me apo agaa gupa sa.

Maria-na yaasa

46 Gore Maria-me lalo:
Nina konemere Aa Mudu-na bi minasaayo.
47 Goa pua nina Raba Mi Aa Gote madaa pedo waru pe.
48 Niri nipuna kogono ona madaare nipumi ni odome omoa raba muaaya.
Gote-me puri pane epe oyae medaloma ni madaa mea epea-pulu abia page orope page go puri pane Gote-me ni raba mualia.
Go pea-pulu onaa rayome ni ora epe ona teme.
49 Goa pea-ga nipuna biri oro yaalo epe aalia.
50 Onaa rayome nipuna agaa waru pagoa paala omemere nipumi oro yaalo epe raba mi kone katalo pia.
Goa pea rabu oro yaalo madini onaanu madaa go kone ia.
51 Nipumiri abade napiaa kogono pisaaya.
Go rabu nipumi kone pogati onaa medaloma ratu tisaaya.
52 Nipumi su amaa aa mudu puri pane aanu rabuaniaawa
onaa naraanuna bi minasaasaya.
53 Onaame nipuna agaa pagolalo kone imi onaare nipumi oyae waru mea kaloaaya.
Pare nipumi amope onaanu gimoa oyae nakasa.
54 Niaana akuanu-para aana oraawa lakesa agaa nagimisa.
Nipumi niaa Israel su-para piri kogono onaanu raba mulalo ipisa.
55 Go-rupare nipumi Abraham-para nipuna orope madini naakinu-para oro yaalo odome omoa raba muaaya sa.
56 Elisabet raapu Maria nipu akualu repo pirisa pare orope wala nipuna ada pisa.

Elisabet-me Jon madisa

57 Elisabet-na naaki madiape di raname sa raburi mo naaki Jon madisa.
58 Elisabet nipuna rurunu-para nipuna adaare padane-para piri onaanumiri Elisabet naaki madi-aade remaa pagesimi. Gore Aa Mudumi nipu odome omoa raba misa-pulu nimu Elisabet raapu pedo pu pirisimi.
59 Gore yapi 8-pela pa piru-are mo naakina yogane ruguta pisimi. Nipuna biri aaraana bi-rupa Sekaraia talo pisimi.
60 Go simi pare mo naakina agimi dia sa. Nipuna biri Jon lamina sa.
61 Go rabu nimumi lalo: Nena ai Aapa page nena ruru page go-rupa bi ma-ae meda dia yaade simi.
62 Go rabu nimumi aaraa agaa mu-lalo pa kimi robo sua agaa misimi. Nipumi mo naakina biri akepu bi ma-aalia pae kone sua agaa misimi.
63 Sekaraia-me pepa tape yae meda mea gialepa loa gupa pepa madaa tisa: Go naakina biri Jon lo tisa. Goa tisa raburi mogo pirisimi onaame kone adaapu isimi.
64 Go kone adaapu saapirinare mo Sekaraia-na agaa lapaasa. Go rabu nipuna agaa namaarea sa raburi nipumi agaa lapaawa Gote-na bi mi-nasaasa.
65 Go raburi mo nimuna adaare padane-para pirisimi onaamere paalame omesimi. Go remaare Judia su rayona pagesimi.
66 Onaa rayome go agaa kone-para su kiritua nimu kone adaapu isimi. Nimumi gupa simi: Oropere go naakimiri akea palia pae? Gore mo naaki madaa Aa Mudumi puri kasa adesimi-pulu goa simi.

Sekaraia-me Gote-na lakene agaa lakesa

67 Go rabu Holi Spirit aaraa Sekaraia madaa rulatabenaloa nipumi Gote-na lakene agaa gupa lakesa:
68 Niaamere Israel su-para piri Gote ora Aa Mudu-na bi minasaam-ina. Nipu ipua nipuna onaa raba mula epea. Goa pua niaa esepeasa.
69 Nipumi nipuna kogono aa Devit-na ruru-para naaki mapiraasa. Nipumi go puri pane Raba Mi Aa mapiraasa.
70 Ora abade go agaare Gote-me nipuna agaa lakene aanu gupa lakesa:
71 Nipumi niaana iaanumi nati-nalo raba mealua sa. Gore onaa rayome ratu yawoa niaa talimiri nimuna puri mada mea esepealua sa.
72 Nipumi niaana akuanu madaa odome omoa raba mealua sa. Gote-me Abraham agaa lakesa waru makuaawa niminaasa.
73 Go rabu Gote-me yaa madaa makuaa loa akua Abraham-para agaa gupa lakesa:
74 Nimina iaanuna puri madaa wae-rupa pitimiri esepealua sa. Goa puare paala naomalimi pare kogono waru palimilo lakesa.
75 Goa pea-ga oro yaalo niaa piral-ima rabu nipuna ini agaa madaa ko-gono waru pu epe kone su piralima.
76 Go naaki nere oropere so yaa-para pia Gote-na agaa ne aa piraina teme. Ne Aa Muduna ririna pua nipuna pora managola saina.
77 Go rabu nipumi onaanuna pupitagi ne kone mea ruboa oro yaalo kagaa pirape kone meaminalo laketea.
78 Gore niaana Gote-re pawa pirua odome omoa raba meape kogono pea. Goa pea-ga nipumi so yaa-para i paa niaa madaa epena tea. Go epe paare naare opea-rupa niaana robaa-para maepalia.
79 Goa pua so yaa-para i paare omape kone su wae-rupa piri on-aanu madaa mea katea. Goa pua niaa epe-rupa pirape pora pamuam-inalo paa gialia.
80 Oropere go naaki Jon adaa yoa nipuna kone waru puri paboa pirisa. Go rabu nipu onaa napiri su-para pua pirisa. Orope Israel su-para piri onaanumi adalimide di rabu nipu go su gimoa opapaasa.

2

Maria-me Yesu madisa (Mat 1.18-25)

1 Go raburi Rom su-para piri aa mudu Sisar Ogastus-mi puri pane lo meda isa. Nipuna surube onaa rayona bi pepa madaa talepape sa.
2 Gore pena ripima bi pepa madaa tisimi raburi Kwirinius-ri nipu Siria suna namba wan gavman aa pirisa.
3 Goa puare onaa rayona bi pepa madaa mea sulalore nimuna adaare-para pisimi.
4 Josep-re nipu Nasaret su-para pirisa. Nipu aa mudu Devit-na ruru pirisa-pulu nipu Galili su robo ru-nane pua adaare Nasaret gimoa su Yutia-para pisa. Go su-parare akua Devit-na adaare Betlehem-para pisa.
5 Nipuna ona Maria raapu bi pepa madaa mea tu sulalo pisipi. Go raburi Josep-me Maria pena ru-maasa pare nipu naaki padaa aba pirisa.
6 Nipu go su Betlehem-para pa pirina Maria-na naaki madiape di rudu sa.
7 Go rabu nipuna naaki mupaa madua pa mamina-me mea rigi-tua isa. Goa pua gawana eta nape wako madaa mea madu isa. Mo kimisu onaa patuladede pi ada aba rulatabesa-pulu gawana ada-para epa pirua madisa.

Ensel-numi mena sipsip puni aanu lakesimi

8 Go raburi go su-parare mena sipsip puni aanu medaloma adaare-para amaa aasimi. Gore nimumi ribaane-para nimuna sipsip mena surubisimi.
9 Gore Aa Mudu-na ensel meda nimu pirisimi-para ipisa-pulu ni-mumi adesimi. Go rabu Aa Mudu nipuna epe paana purimi nimu pirisimide-para epaa roasa. Roasa rabu nimumi paalame omo pirisimi.
10 Paala omesimi pare ensel-me nimu gupa lakesa: Nimimi paala naomalepape. Pagalepa. Neme nimi piri-para epe agaa mea i-pulu. Go agaa madaare onaa rayome raaname omalimi.
11 Abia go ribaare Devit-na adaare-para ona padaneme nimi Raba meape Aa madiaade sa. Go aare ora Aa Mudu Krais yaade.
12 Nimimi nipuri gupa adoa niminaalimi sa: Nimimi puare naaki meda mamina-me rogaae adalepape. Nipu gawana eta ne kopo madaa apo mapataeme-daa sa.
13 Ensel-me goa sa raburi ora aipapulu so yaa-para ensel-nu ora adaapu nipu raapu epa pabo aawa Gote-na bi gupa minasaasimi:
14 So yaa-para piri Gote-na biri ora minasaamina simi. Go su amaa onaanuri Gote-me pedo pea-ga epe-rupa pirina simi.

Mo sipsip puni aanumi Yesu adola pisimi

15 Ensel-numi mo aanu gimoa so yaa-para penaaloa mo mena puni aanu nimumi gupa lala pirisimi: Abia Aa Mudumi niaa aba lagiade-ga aipapulu go naaki madiana-para adamina bai simi.
16 Nimu aipapulu pua Maria Josep nipu lapo asapua adesimi. Go rabu mo naakiri gawana eta ne wako madaa madu saabaena adesimi.
17 Nimumi pua adoa aba so ensel-numi mo naaki madaa lakesimide remaa lakesimi.
18 Mo onaa rayome sipsip puni aanuna remaa pagoa kone adaapu isimi.
19 Yapare Maria-me mogo agaa rayo nipuna kone-para mea sua kone adaapu su pirisa.
20 Mo sipsip puni aanu nimu wala pisimi rabu nimumi pagoa adame oyae madaa Gote-na bi minasaawa yaasa simi. Go remaare mo ensel-numi lakesimide-rupa adesimi.

Nimumi no naaki Yesu lo bi maasimi

21 Orope yapi ru laapo penaloa mo naakina yogane kepeata pisimi. Go rabu nipuna bi Yesu maasimi. Go biri agimi mo naaki nipu madaa napirina ensel-me go bi lakesa.

Simiono-para Ana lapome adaa lotu ada-para naaki Yesu adesipi

22 Oropere Josep Maria lapome
Moses-na rekena agaa mogeawa
to yogane kepeata* pisipi. Go
rabu page nipu lapome naaki so
Jerusalem su-para madia pua Aa
Mudu katalo lamua pisipi.
23 Go kone madaare Aa Mudu-na
rekena agaa madaa go-rupa tisa: On-
aanumi naaki mupaa madu sama
palimiri go naakinuri Aa Mudu-na
kogono pinalo mea kalape.
24 Mo Aa Mudu-na rekena agaa
meda page mogeaatalo pisipi. Gore
to yogane kepene rekena agaa gupa
isa: Miru iritalo yaa puluma ipa lapo
pa epe yaa lapo pua mea irape isa.
25 Go raburi aa meda Simeon
Jerusalem su-para pirisa. Go aare
ora Gote-na pora kurua epe aa pirisa.
Nipumi Israel su-para piri onaanu
raba mu mapiraape di ado pirisa.
Simeon-re Holi Spirit-mi rulatabesa.
26 Holi Spirit-mi nipu-para agaa
gupa lakesa: Nere abi naomali pare
Gote-me nipuna agaa garulae aa Mea
Repae Aa aba adainalo lakesa.
27 Gore Holi Spirit-mi Simeon go
kone kasa-pulu nipu epe adaa lotu
ada-para odobasa. Goa pua agi
aaraame rekena agaa mada mo-
geawa mo naaki Yesu adaa lotu ada-
para mea ipisipi.
28 Ipisipi rabu Simeon-me mo
naaki Yesu nipuna kimi upia Gote-
na bi minasaawa gupa sa:
29 O Aa Mudu, neme madaa kone sua
agaa garulae.
Goa pea-ga ni nena kogono aa
omano laa.
30 Neme niaa raba mulalo paenare
nina inimi go adalo.
31 Neme onaa rayona ini agaa madaa
go managola sua pae.
32 Go epe paa padanemere ruru
rado-para nena pora mea
waatea.
Goa puare niaa nena ruru Is-
rael onaanu madaare onaa
medalomame epe kone salimi.
33 Simeon-me mo naaki-para agaa
lakesa rabu agi aaraa lapo nipu kone
adaapu isipi.
34 Gore Simeon-me nimu epe puri
pane agaa lakelalaawa mo naakina
agi Maria gupa lakesa: Pagape. Gote-
me go naaki mapiraasa-pulu nipumi
Israel su-para piri onaanu adaapu
maoyaalia. Goa pea pare medaloma
page oro yaalo mapiraalia Gote-me
nipu rado piane aa mapiraalia rabu
onaa adaapumi nipu madaa waea
teme.
35 Goa teme raburi go onaanu-
miri nimuna kudiri pi kone mea
waateme. Pare nena pu robaa-para
odo omape konere rai napimi-rupa
awalia sa.
36 Gote-na agaa lakene ona meda
Ana pirisa. Nipu Fanuel-na wane-
ga Aser-na ruru-para pirisa. Nipuna
aani raapu maali 7-pela pirisa.
37 Orope nipuna piruasa. Nipumi
oro yaalo lotu ada nagimisa pare
Gote-na kogonore ribaane-para page
naare paalu page ora pu pirisa. Go
rabu nipumi eta madaa imaa niti
pua beten agu lala pirisa.
38 Yesu Gote-para kasimi rabu
Gote-para ora pi sa. Goa pua nipumi
mo naaki madaa remaa lakesa. Gore
onaa rayore Gote-me Jerusalem su-
para piri onaa maesepeainalo ado
piruaeme-para remaa lakesa.

Josep nipuna Nasaret adaare-para wala pisa

39 Agi aaraa lapome mo Aa Mudu-
na rekena agaa rayo lo kiritua so
Galili su robo ru-nane pua nipuna
adaare Nasaret su pisipi.
40 Mo naaki nipu aba adaa yoa puri
pasa. Go rabu nipu kone ora waru
mealaina Gote-me puri page waru
kasa.

* **2:22:** Moses-na rekena agaame agaa meda gupa isa: Ona medame naaki madialia-daare gore amulu pea simi. Go agaa aba isa-pulu Maria-me Yesu akua lu padanena sarara laapo (40 de) pa pirua wala orope lotu ada-para mea pisipi. Gore go rekena agaa ratua mea pisipi. Gore Maria-para Josep lapome to yogane radepenalo mea pisimi.

Yesu nipu ogege aa rabu lotu ada-para pisa

41 Mo Yesuna agi aaraa lapo nipuri oro yaalo maali patinaloa nipu so Jerusalem su-para puala pisipi. Go rabu Juda aanuna olode meda Pasova di adola pisipi.
42 Go raburi Yesu nipu maali 12-pela patisa. Go raburi mo olode rudu sa rabu so Jerusalem su-para pisimi.
43 Orope so Jerusalem su-para pua kiritaaware mo olode dia naloa adaa reko pisimi. Pare mo ogege aa naaki Yesu nipu Jerusalem su-para pa pirisa. Pirisa pare nipuna agi aaraa lapomere na-adesipi.
44 Agi aaraa lapo nipuna konere aba onaa medaloma raapu puana kone sua nipu pisipi. Pulaina yapi meda dia sa pare naaki na-adesipi-pulu nipuna ruru-para adami aanu medaloma adola pisipi.
45 Nipumi asapu pirisipi pare ora penaame napirisa. Go raburi nipu lapo wala Jerusalem su-para asapula pisipi.
46 Nipumi asapala pirina yapi repo pa popesa. Go rabu mo lotu ada ru-nane wala asapa amaa ipua epa adasaasipi. Nipu Juda tisaanu raapu pirisaaya. Nipumi nimuna agaa pago nipumi agaa medaloma agaa mulalo pirisaaya.
47 Mo nipuna agaa pagesimi ona aanumiri go naakiri kone adaa waru sana loa nimu pogolasaasimi.
48 Agi aaraa laapome nipu pua adoa pogolasaawa agimi lalo: Go naaki. Akeane neme saa gimae ya? Nena aaraa saa lapona robaa-parare kedaa ora waru pea. Saame ne asapu pirapa sa.
49 Nipumi agi aaraa lapo gupa lakesa: Nipimi niri akeane asapape pae? Nipiri naa Aapana ada-para piritalo pawa kone nasapena pae?
50 Nipumi saa agaa sa pare go agaana re naniminaasipi.
51 Gore nipu agi aaraa lapo raapu pua Nasaret su-para pua pirisimi. Go Nasaret ada pua pirua agi aaraa lapona agaa epe-rupa pagoa pirisa. Nipuna agimi mode agaa rayo kone-para mea su pirisa.
52 Gore Yesu nipu adaa sa raburi nipuna to yogane-para page kone page ora adaa sa. Goa pua nipu Gote-para su amaa piri onaanu-para nimuna kone-para ora epe naaki kone isimi.

3

Jon Baptais-mi agaa lakesa (Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Jon 1.19-28)

1 Aa mudu Sisar Taiberias-re nipuna Surube Su maali 15-pela popesa. Go rabu Pontius Pailat-re so Judia su robo-para namba wan gavman pirisa. Go raburi Herot-re Galili su-para adaa gavman pirua nipuna ame Filip-ri Ituria-para Trakonitis su lapone aa mudu pirisa. Go rabu page Lisanias-re Abilini su-para adaa gavman aa pirisa.
2 Go rabu page Anas-para Kaiafas lapore Gote-na miru irae aa mudu lapo pirisipi. Go rabu Sekaraia-na si Jon nipu onaa napiri su-para pirina Gote-me nipu agaa lakesa.
3 Go agaa pagoa nipu ipa Jordan popea-para go su rayona agaa pamu lakesa. Pamisa rabu go onaa nim-imi kone perekea baptais mealepa lo lakesa. Goa palimi-daare Gote-me nimina pupitagi nape kone mea rubalia sa.
4 Go madaare Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me pepa madaa gupa tisa: Onaa abuna napiri su-parare aa medame agaa gupa yaatea sa: Aa Mudu-na pora managola salepape. Nipuna pami poranu maredepo yatepape.
5 Su awaro rayo-parare su awo pabalepape. Rudu-para pore rayo kadolo rubalepape. Mawae pora rayo maepeaatepape. Pora rayo madaa aana iare mea rubalepape.
6 Goa puare onaa rayome Gote-na oro yaalo mapiraape kone mada adalimi.
7 Onaa adaapuri Jon-me baptais kanalo ipisimi. Ipisimi raburi nimu

gupa lakesa: Nimiri wae paakame madini onaanu pimi. Gote-me nipuna ratu yawape kone epaliaga nimimi gimalepape lo aapimi laguaaya pa sa?
8 Nimina wae kone perekealimidaa adena epe kogono pipape. Nimina pa agaame marekaawa gupa natapape: Abraham-re ora niaana akua pirisa-ga kone naperekealima lo natapape. Pagalepa. Gote-me go aaya aana-re ora Abraham-na sinu mada ma-aulaalia.
9 Rai gaapi aba no repena re-para apo ia-daa epe repena ini waru namadialiare po rua repena sulaa-para mea iralia sa.
10 Nipumi goa sa rabu onaa adaapumi nipu agaa misimi: naamere ake palima ya?
11 Gore nimu-para agaa gupa lakesa: Aa medame mamina laapo saliare aa meda mamina nasaliade aa kalape. Eta nape yae salia aame page go-rupa rumaape sa.
12 Mone takis mi aa medaloma page nimu baptais mulalo ipisimi. Goa pua nipu agaa misimi: Tisaa, niaame ake palima ya?
13 Nipumi nimu lakesa: mone-re so gavman-me ta-rupa mealepape. Nimina kone sua meda pa namealepape sa.
14 Soldia aa medalomame page Jon nipu agaa misimi: Niaame ake palima ya? Gore nimu gupa lakesa: Nimimi paama koso natapape. Go page makirae agaa naloa onaanuna mone paake namealepape. Ora nimina kogono madaa mone mi-rupa agu mealepape sa.
15 Go epe agaa adaapu lakesa-pulu onaanumi kone puri paloa sua gupa simi: Go Jon-re Gote-na Mea Repae Aa yapae dia yapae kone isimi.
16 Kone gupa isimi raburi Jon-me nimu gupa lakesa: Neme nimi madaa pa ipame baptais meaato pare orope aa meda epaliare nipuna purimi ni maoge yaalia. Nipu ora epe ta-pulu neme nipuna aariti esepea kege radepetalo palua. Pare nipumi baptais epa mealia rabu Holi Spirit-na puri repena sulaa nona piane nimi baptais gialia.
17 Nipuna lama sapara nipuna kimi ripinua epalia. Nipuna wit-na ini ripu raapu raloa epe yaenu kiritae ada-para sulalo palia sa. Pare mo wit-na ini o yaliadenuri naudinape repena sulaa-para mea lopalia rabu pa roalia sa.
18 Jon-me nimuna kone maredepo yatalo epe agaa rado rado lakeloa mogeasa.

Aa mudu Herot-me Jon kalabus ada mapatasa

19 Go agaa lakesa pare Jon-me aa mudu Herot-para nena amena ore Herodias nayolo rumaape lo lakesa. Go page Herot-me pisa waea rayo madaa agaa lakesa.
20 Goa pisa-pulu Herot-me go agaa madaa yaala poloa kalabus ada-para mapataasa.

Jon-me Yesu baptais kasa (Mat 3.13-17; Mak 1.9-11)

21 Onaanu rayo baptais misimi rabu Yesu nipu page baptais misa. Nipu baptais mua beten lala pirina yaa pora lobesa.
22 Goa pua Holi Spirit yaa puluma nona piane so yaa gimoa ipisa. Gore Yesu madaa ipisa raburi so yaa-para agaa meda gupa pagisimi: Nere ora nina epe Si. Neme ne madaa ora pedo pi sa.

Yesuna akuanuna rurununa bi (Mat 1.1-17)

23 Yesu nipuna kogono mea ripima pisa raburi nipuna maali 30-pela pirisa. Onaa rayomere nipu Josepna si niminaasimi. Gore Josep-na aaraare Heli.
24 Heli nipuna aaraare Matat pirisa. Matat nipuna aaraare Livai pirisa. Livai nipuna aaraare Melki pirisa. Melki nipuna aaraare Janai pirisa. Janai nipuna aaraare Josep meda pirisa.
25 Josep nipuna aaraare Matatias pirisa. Matatias nipuna aaraare Amos pirisa. Amos nipuna aaraare Nahum pirisa. Nahum nipuna

aaraare Esli pirisa. Esli nipuna aaraare Nagai pirisa.
26 Nagai nipuna aaraare Mat pirisa. Mat nipuna aaraare Matatias meda pirisa. Matatias nipuna aaraare Semen pirisa. Semen nipuna aaraare Josek pirisa. Josek nipuna aaraare Joda pirisa.
27 Joda nipuna aaraare Joanan pirisa. Joanan nipuna aaraare Resa pirisa. Resa nipuna aaraare Serubabel pirisa. Serubabel nipuna aaraare Sealtiel pirisa. Sealtiel nipuna aaraare Neri pirisa.
28 Neri nipuna aaraare Melki pirisa. Melki nipuna aaraare Adi pirisa. Adi nipuna aaraare Kosam pirisa. Kosam nipuna aaraare Elmadam pirisa. Elmadam nipuna aaraare Er pirisa.
29 Er nipuna aaraare Josua pirisa. Josua nipuna aaraare Elieser pirisa. Elieser nipuna aaraare Jorim pirisa. Jorim nipuna aaraare Matat meda pirisa. Matat nipuna aaraare Livai meda pirisa.
30 Livai nipuna aaraare Simeon pirisa. Simeon nipuna aaraare Juda pirisa. Juda nipuna aaraare Josep meda pirisa. Josep nipuna aaraare Jonam pirisa. Jonam nipuna aaraare Eliakim pirisa.
31 Eliakim nipuna aaraare Melea pirisa. Melea nipuna aaraare Mena pirisa. Mena nipuna aaraare Matata pirisa. Matata nipuna aaraare Netan pirisa. Netan nipuna aaraare Devit pirisa.
32 Devit nipuna aaraare Jesi pirisa. Jesi nipuna aaraare Obet pirisa. Obet nipuna aaraare Boas pirisa. Boas nipuna aaraare Salmon pirisa. Salmon nipuna aaraare Nason pirisa.
33 Nason nipuna aaraare Aminadap pirisa. Aminadap nipuna aaraare Atmin pirisa. Atmin nipuna aaraare Arni pirisa. Arni nipuna aaraare Hesron pirisa. Hesron nipuna aaraare Peres pirisa. Peres nipuna aaraare Juda meda pirisa.
34 Juda nipuna aaraare Jekop pirisa. Jekop nipuna aaraare Aisak pirisa. Aisak nipuna aaraare Abraham pirisa. Abraham nipuna aaraare Tera pirisa. Tera nipuna aaraare Nahor pirisa.
35 Nahor nipuna aaraare Seruk pirisa. Seruk nipuna aaraare Reu pirisa. Reu nipuna aaraare Pelek pirisa. Pelek nipuna aaraare Eber pirisa. Eber nipuna aaraare Sela pirisa.
36 Sela nipuna aaraare Kainan pirisa. Kainan nipuna aaraare Arpaksat pirisa. Arpaksat nipuna aaraare Siem pirisa. Siem nipuna aaraare Noa pirisa. Noa nipuna aaraare Lamek pirisa.
37 Lamek nipuna aaraare Metusela pirisa. Metusela nipuna aaraare Enok pirisa. Enok nipuna aaraare Jaret pirisa. Jaret nipuna aaraare Mahalalel pirisa. Mahalalel nipuna aaraare Kenan meda pirisa.
38 Kenan nipuna aaraare Enos pirisa. Enos nipuna aaraare Set pirisa. Set nipuna aaraare Adam pirisa. Adam nipuna aaraare Gote pirisa.

4

Satan-me Yesuna kone ko tua pupitagi manatalo ipisa (Mat 4.1-11; Mak 1.12,13)

1 Holi Spirit Yesu nipu madaa rulatabenaloa Yesu nipu ipa Jordan-na gimoa pisa. Go rabu Holi Spirit-mi onaa napiri su-para mea pisa.
2 Mo onaa napiri su-para Yesu nipu yapi 40-pela pirina Satan-me pupitagi manatalo ko tisa.

Go raburi Yesu nipu eta ora nanisa-pulu go yapi rayo dia naloa Yesu nipu reame omesa.
3 Gore Satan-me Yesu-para lalo: Nere Gote-na Si yaalore go aana-nu bret ma-aulaawa mea na sa.
4 Go rabu Yesumi Satan nipu-para gupa lakesa: Gote-na agaa i buk madaa gupa ia sa: Onaa bret agu nanalepape. Dia, pare Gote-na agaa rayo pagoa oro yaalo pitimi sa.

5 Go rabu Satan-me Yesu upaa
nona piane mapaawa sone lamua
pua aipapulu su amaa piri onaa rayo
ma-adasa.
6 Goa puare Satan-me Yesu nipu
lakesa: Go su amaa piri onaanuri
go puri rayo-para nimuna epe oyae
rayo neme ne mada gialua. Go
yaenu rayore ni misude-pulu neme
aa meda katalo paluare mada palua
sa.
7 Gore go ada yaenuri ni madaa
rumu pege pua beten te-daare rayo
ne gialua sa.
8 Yesumi lalo: Gote-na agaa i
buk madaare gupa ia: Nimimi
Mudu Gote padanena bi minasaawa
nipuna kogono padane pipape sa.

9 Wala Satan-me Yesu nipu so
Jerusalem su-para lotu ada madaa
mea pua puaa mapiraasa. Go-para
mapiraasa rabu Yesu-para lalo: Nere
ora Gote-na Si yaliare go-pare aawa
no su amaa pogola.
10 Go madaare Gote-na agaa i buk-
mi gupa ta: Nipuna ensel-nu laketea
raburi nimumi ne waru surubalimi
sa.
11 Gote-na buk-mi page gupa ta:
Goa puare nimuna kimi ripinaalimi-
pulu aana eke medame nena aa
mada natalia sa.
12 Go raburi Yesumi agaa gupa
lakesa: Gote-na buk madaa agaa
meda gupa ia: Nena Mudu Gote-na
kone adolalo ko natape sa.
13 Satan-me Yesu oyae rayo mea
mapatalo ko tisa pare wala ko nati
Yesu gima pisa.

Yesu nipuna kogono Galili su-para ripima pisa
(Mat 4.12-17; Mak 1.14,15)

14 Goa pisa rabu Yesu Holi Spirit-na
puri waru misa. Go rabu nipu Galili
su-para wala pisa. Nipuna remaare
go su rayona aba pago kiritisimi.
15 Go rabu nimuna lotu adanu-
para pua onaa agaa mogeasa. Mo-
geasa raburi nimumi nipuna bi mi-
nasaasimi.

Nasaret onaanumi Yesu masaa ri-lasimi
(Mat 13.53-58; Mak 6.1-6)

16 Goa puare Yesu nipuna Nasaret
su-para puaa-mama pu pisa. Go
adaare-para nipu oge naaki rabu
pirua adaa sa. Goa pisa raburi
Kitu Pirape yapiri nipumi abade pala
pisa-rupa lotu ada-para pua Gote-na
agaa dipiala aasa.
17 Go rabu nimumi Gote-na agaa
lakenalo Aisaia-na buk Yesu nipu
mea kasimi. No buk loboa agaa
meda asapuare gupa dipisa:
18 Aa Mudu-na Holi Spirit-ri ni
madaa epa pia. Nipumi ni mudu
aa mapiraawa onaa naraa nipuna
epe agaa lakelanolo pisa. Nipumi ni
mea epenasa-daa wae adini onaanu
epe agaa laketalo ipisu. Nimu ini
wae onaanu wala maepeaatalo ipisu.
Nimu wae-rupa piri onaa rayo mae-
sepeaatalo ipisu.
19 Aa Mudu nipuna onaanu epe-
rupa mapiraape di laketo. Go ko-
gono madaare nipumi ni mea epe-
nasa.
20 Yesumi apo agaa pepa madaa
dipi kiritua buk rogaawa mo buk
surubae aa kaloare nipu agaa lake-
talo pirisa. Goa puare mo lotu ada-
para pirisimi onaamere nipu padane
odoba isimi.
21 Gore nimu agaa ripimaawa
lakesa: Abiare go agaa dipiawa rabu
pagamedere Gote-na agaana re-re
ora gupa epaade.
22 Go raburi onaanumi nipu
madaa epe kone sua nipuna ora epe
lakene agaa madaa ora raaname
omesimi. Goa pisimi pare nimumi
lalo: Go aare Josep-na side kone
salema.
23 Go rabu nipumi nimu-para
lalo: Nimimi saa pi agaa pagalimi
kone salo. Gore dokta nena bipa
nena yaina aba maepeaa teme kone
salo. Goa teme kone salo: Neme
Kaperneam su-para napiaa pawade
remaa pageme. Goa pea-ga neme go
niaana adaare-para page abi pape
teme kone salo sa.

24 Pagalepa. Gote-na agaa lakene aare nipuna adaare-para go onaanumi nipu epe-rupa nasurubeme sa.
25 Goa pea-ga nina agaa waru pagalepa: Elaija pirisade raburi ona wasaa adaapu Israel su-para pirisimi. Go raburi maali repo-para akua 6-pela popesa pare yai naipisa. Goa puare su rayona reae adaape pabesa.
26 Goa pisa pare Gote-me Elaija mo Israel ona wasaanu piri-para namea rapaasa. Dia, pare nipumi no Saidon su-para Sarefat adaare piri ona wasaa-para mea rapaasa.
27 Go puare Gote-na agaa lakene aa Elisa pirisa Raburi Israel su-para yakimi ti onaa adaapu pirisimi. Goa pisa pare nimuna rikiraana padanedaa namakaapu yaawa epeasa. Dia, pare Siria su-para piri aa Neman-na padanere maepeaasa.
28 Yesumi agaa gupa sa rabu mo lotu ada-para pirisimi onaanumi go agaa pagoa nimuna pu robaa-para ratu yawesimi.
29 Nimumi ratu yawoa Yesu ripinaawa nipu so adaare-nane mea ratu tisimi. Go adaarere rudu meda madaa warisimi rabu go pore rata mea pua nipu lopatalo pisimi.
30 Goa pisimi pare nipu onaa rayona rikiraana pua wala pisa.

Yesumi remo pabo piri aa meda maepeaasa
(Mak 1.21-28)

31 Yesu nipu adaa su robo Galili-na adaare Kapaneam-para pisa. Go Kitu Pirape Yapi rabu nipumi onaa rayo Gote-na agaa mogeasa.
32 Mogeasa rabu ora puri pane agaa lakesa-pulu onaanumi ora paalame omoa ki kidipaa ragi tu pirisimi.
33 Go rabu mogo lotu ada-para aa meda pirisa. Go aa madaare wae remo meda pirua nipumi go aa ora puri paloa rui gupa malasa:
34 Aya, go Nasaret su-para piri aa Yesu-ya. Nere niaa madaa ake pulalo epae pae? Nemere ne adaede-ga neme niaa tulalo epae pae? Nere ora Gote-na epe agaa lagiape aa yaade sa.
35 Goa sa rabu Yesumi remo-para agaa mana lalo: Neme agaa loraawa go aa gimoa pu sa. Goa pua mo wae remome mo aa tua gona rikiraana malopaawa go aa gimisa. Goa pua mo wae remome mo aa tua malopaawa go aa gimisa. Goa pisa rabu go aa wala namaeyasa.
36 Go rabu onaa rayome ki kidipaa ragi tua nimumi lakelala pu pirisimi. Ora pua agaa gupa simi: Go agaare ake agaa ya? Go aame nipuna mo wae remo madaa agaa mana lakenaloa nimumi agaa pagoare mo aa gimoa pula simi.
37 Goa pisa raburi Yesu nipuna remaa go su rayona mone mone laama pisimi.

Yesumi Saimon Pita-na orena agi maepeaasa
(Mat 8.14-17; Mak 1.29-34)

38 Yesu nipu rekoa go lotu ada gimoa puare Saimon Pita-na ada-para pua odobasa. Mo Saimon Pita-na orena agiri kekapu yaina ora wae meda omesa-pulu Yesumi raba minalo lakesimi.
39 Yesu nipu mo yaina ome onana reke re-para pua mo yaina-para rakepea lo agaa lakesa. Go rabuga mo onana yaina perekea pora pamua nimuna eta oyae managola sasa.

Yesumi onaa adaapu raba misa
(Mat 8.16-17; Mak 1.32-34)

40 Naare pabola pupulaina onaa medalomana adami aanu yaina omesimi-pulu go aanu Yesu piri-para lamua ipisimi. Yesu nipuna ki mo onaa rayona aalu madaa sama pisa. Goa puare nimuna yaina rayo maepeaama pisa.
41 Mo wae remonumi onaa adaapu gimisimi rabu gupa yaasimi: Nere Gote-na Si simi. Gore remonumi Yesu nipu ora Gote-na Mea Repae Aa niminaasimi-pulu nipumi nimu-para agaa nalaketepape loa agaa maloraasa.

Yesu nipu adaare medaloma-para epe kogono pamu pisa
(Mak 1.35-39)

42 Ora abasade yapi lapaasa rabu Yesu go adaare gimoa onaa napiri su-para pisa. Goa pisa pare onaa rayome nipu asapua piri-para ip-isimi. Go rabu nipuna pena-ga pa piramona kone isimi.
43 Goa simi pare nipumi nimu gupa lakesa: Ni adaare medaloma-para pua Gote-na Surube Su madaa Epe Agaa laketoa. Gote-me ni mea rapaasare go kogono pamu panolo pisa.
44 Gore nipumi Gote-na Epe Agaa Judia su robona lotu adanu-para mo-geasa.

5

Yesumi sa rabu Pita-me ena adaapu misa
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

1 Oro medare Yesu ipa Gene-saret ini repaa-nane aasa. Go rabu onaanu Gote-na agaa pagolalo maregepea-mama pua nipu piri ip-isimi.
2 Go rabu ipa ini repaa-nane oge ipunu lapo mea adibasimi-daa Yesumi adesa. Go ena meape aanumi mo ipunu gimoa ena agona radepeala pirisimi.
3 Yesu nipu Saimon-na ipunu madaa pua pirisa. Goa pua nipumi Saimon-para lalo: Ipa repaa-nane gimoa ipunu ogesi-daa yola pua bana sa. Go rabu Yesu ipunu madaa piruare onaa adaapu agaa mogeasa.
4 Mo onaa agaa aba lakelo kir-ituare orope Saimon gupa lakesa. Ipunu madaa mo ipa rikiraana bana sa. Go ipa rikiraana puare ena agona lopaniaawa ena mealepape sa.
5 Saimon-me gupa sa: Aa Mudu, abia go ribaare niaa rayome kalai adaa pa amaa pare niaame ena meda abuna nameama. Yapare neme apo lae-daa neme ena agona lopaniaato-daa sa.
6 Nimumi goa puare ena ora adaa-pupe misimi. Ora adaapu waru misimi-pulu agona kurupu tabolalo pisa.
7 Goa pisa raburi mo nimuna yagonu medaloma ipunu rado madaa pirua raba minalo ki wage pisimi. Gore nimu ipuare mo ipunu lapo madaa mo ena mea marulatabasimi. Go raburi mo ipunu lapore ena kedaamere ugitalo pisa.
8 Saimon Pita-me go adoa Yesuna kibu-para rumu koba pua gupa sa: Aa Mudu, neme ni gimoa ne pu. Niri epe aa-daa dia yapare ora wae aa pi sa.
9 Pita-para aa medaloma nipu raapu aasimi aanumiri mogo ena adoa paalame omesimi.
10 Saimon nipuna yago lapore Sebedi-na si Jems-para Jon lapore nipu page pogolasaasipi. Gore Yesumi Saimon lakesa: Neme paala naomape. Oropere go ena meae-rupare onaa mealepape sa.
11 Go raburi ena mi aanumi nimuna ipunu ipa repaa-nane yolasa suare ena oyae rayo gimoa Yesu nipu raapu pisimi.

Yesumi yakimi ti aa meda mae-peaasa
(Mat 8.1-4; Mak 1.40-45)

12 Rana medare Yesu su adaare meda-para pirisa rabu aa meda yakimi tua kikiaa rayo rugula mimi pi aa pirisa. Go aa nipumi Yesu adoare su amaa lopoa nipuna ini agaa adaniaawa gupa sa: Aa Adaa, nena koneme ni maepeaano kone sali-daare Gote-me ni maepealia.
13 Go rabu Yesumi nipu madaa ki salaawa lalo: Neme nena rerenu kaapu na kone salo sa. Pena goa lalaina-ga go yakimi ti aa-na rere aba dia sa.
14 Goa pisa rabu Yesumi nipu-para agaa puri pane gupa sa: Neme wala aa meda nalakelape. Nena to yoganere Gote-na miru irae aame adena abi pu. Goa puare Moses-me sa-rupa miru irae yae iraina. Goa pali raburi onaanumi mo nena yaina dia yana-rupa mada adalimi sa.

15 Goa sa pare mo Yesuna pisade
kogonore su ada rayona pago kiri-
tisimi. Goa pisa raburi onaa adaa-
pumi nipuna agaa pagolalo ipisimi.
Go page nimuna yaina rayo rake-
peainalo ipisimi.
16 Goa pisimi raburi nipu oro yaalo
onaa napiri su-para puare nipumi
beten pua lo pirala pisa.

Yesumi pora napami kikiaa uni rayo oma pae aa meda maepeaasa (Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

17 Oro medare Yesu nipumi
Gote-na agaa onaa rayo mogeaata
pirisa. Go rabu Farisi aanu-
para rekena agaana tisaanu-para
pirisimi. Nimuri Galili su robo-para
Judia su robo-para Jerusalem su
robo-para go su rayona adaare-para
epa-mama pua ipisimi. Go rabu Aa
Mudumi Yesu nipu puri kasa-pulu
yaina ome onaa adaapu maepeaasa.
18 Go rabu aa medalomame reke
madaa aa meda riaa ipisimi. Go aa-
na kikiaa uni rayo omapasa. Nipu
ada ru-nane riaa odobaawa Yesu
nipu piri re-para pua ru sulalo
pisimi.
19 Goa pisimi pare ada rulatabesa-
pulu mo aa mada naria ipisimi.
Mo ada rulatabesa raburi mo yaina
ome aa wala so ada masaa-nane
riaa opasasimi. Riaa puare ada
pira kegepemina lapaawa mo onaa
pirisimi rikiraa madaa lopaniaawa
Yesu re-para masaasimi.
20 Yesumi mo aanu nimu waru
kone rulasimi-pulu nipumi go aa
adoa lalo: Nena pupitaginu mea
rubaato sa.
21 Goa sa raburi rekena agaa
tisaanu-para Farisi aanu-para
nimuna bipa agaa adaapu gupa simi:
Go aare aapi ya? Nipumi Gote-para
ero agaa ta. Pupitaginu mea rubape
aare go su amaa meda dia yaade.
Go kogonore Gote-me padane mada
palia simi.
22 Yesumi nimuna kone-para aba
adokaru misa-pulu nimu-para agaa
gupa lakesa: Nimina kone adaapuri
akolo imi ya?
23 Akepu toa-daa epeaalia yapae?
Pupitaginu mea rubaayo toa rabu
epeaalia yapae? Neme ne rekoa pu
toa puri patea yapae?
24 Yapare neme agaa laketoa rabu
Gote-na Mea Rapae Aare neme go su
amaa puri mua kogono mada palua-
daa adalimina. Goa pua wae yaenu
neme mea rubaato. Go rabu mo uni
oma pae aa-para agaa gupa lakesa:
Neme go lalo-ga nena u pati yainu
mea ripinua nena ada pu sa.
25 Pena goa lalaina go pirisimi
onaana ini agaa madaa aipapulu
rekesa. Mo aa nipuna u pati yaenu
mea ripinua ada pisa. Nipu pua re
Gote-na bi minasaama pisa.
26 Go raburi onaa rayo ora pogo-
lasaasimi. Nimumi paala omoa
pora rado meda adoa Gote-na bi mi-
nasaasima

Yesumi Livai Yaasa (Mat 9.9-13; Mak 2.13-17)

27 Yesu nipu puare mone takis
mi aa Livai nipuna ada-para pirina
adesa. Go aare Yesumi gupa lakesa:
Ni rata mea epape sa.
28 Gore mo aa nipuna oyaenu rayo
gimoa Yesu rata mea pisa.
29 Goa puare Livai-mi Yesu eta
adaa yawesimi. Yawesimi rabu takis
mi aa adaapu page pa onaa adaapu
page nimu padane nipuna ada-para
eta no pirisimi.
30 Go rabu Farisi aa medaloma-
para nimuna rekena agaa tisaanu
nimumi Yesuna disaipel aanu-para
agaa adaapu simi. Gore nimumi
gupa simi: Nimiri go takis mi aanu-
para wae riabo aanu raapu go etare
akolo neme pae?
31 Go rabu Yesumi agaa gupa
lakesa: Yaina naome onaare dokta
piri-para napeme pare yaina ome
onaare dokta piri-para pemede.
32 Neme ora epe kone i onaanu-
para kone perekealiminalo agaa
nalaketa ipisu. Dia, pare wae riabo
onaa rayome kone perekealiminalo
su amaa ipisu sa.

Eta niti pua gimape kone (Mat 9.14-17; Mak 2.18-22)

33 Onaa medalomame Yesu agaa
gupa lakesimi: Jon-na disaipel aanu-
miri rana adaapu eta niti pua go eta
gimoa beten teme. Farisi aanuna dis-
aipel aanumi page goa peme. Yapare
nena disaipel aanumi eta pa no ipa
oyaeyae pa apo neme-daa simi.
34 Goa simi rabu Yesumi nimu
lakesa: Ona rumaatalo aa meda
nipuna adami onaa raapu piralia-
daare go adami onaanu eta gimoa pa
piralimi ya? Dia gupa napemede.
35 Dia, pare go ona rumaatalo pea
aare orope nimumi nipuna adami
onaanu raapu mea palimi. Go di
raburi eta madaa niti pua pa piralimi
sa.
36 Yesumi nimu-para saa agaa page
meda gupa sa: Aa medame kagaa
mamina meda mea riripia abana
mamina narabutemede. Pare aa
medame goa palimi-daare nipuna
kagaa mamina maoyaawa mo kagaa
rugini mamina-re mogo abana mam-
ina rado-rupa aalia.
37 Go page aa medame abana
meme mena yogane-para kagaa ipa
wain nano pabalia. Yapare aa
medame goa paliare mo kagaa wain
ipame abana meme mena yogane
rugula tabalia. Goa pua mo ipa wain
su madaa koyoa mo meme mena
yogane page mada o yalia.
38 Gupa peme-ga kagaa ipa wain-
ri kagaa meme mena yogane-para
mea koyo pabalepape. Goa pali rabu
ipa wain no pabape yogane laapo
epeaalia.
39 Yapare pa aa medame abana ipa
wain aba noare nipumi kagaa wain
madaa kone naia. Dia-ga nipumi
lalo: Abana wain-ri ora epe ta tea sa.

6

Kitu Pirape Yapi di madaa agaa misimi
(Mat 12.1-8; Mak 2.23-28)

1 Orope Kitu Pirape Yapi di meda
rabu Yesu nipu wit-na ini maapu
pamisa. Go rabu nipuna disaipel
aanumi mo wit-na ini medaloma
keresimi. Goa puare nimuna kimi
rakepea nisimi.
2 Go kogono pisimi rabu Farisi
aanu medalomame nimu-para lalo:
Go pemeare Kitu Pirape Yapi di
raburi rekena ia-ga akolo naratua
kogono peme pae?
3 Go raburi Yesumi nimu-para
agaa gupa lakesa: Nimimi Devit-
para nipuna adami aanu-para ni-
mumi reame omoa pisimiyaade re-
maa nadipisimi ya?
4 Reame omesimi rabu nipumi
Gote-na ada ru-nane pua odobasa.
Goa pua miru irae aame Gote kane
bret misa. Devit-mi noare nipuna
adami aanu page kasa. Goa pisa pare
niaana rekena i agaa madaare Gote-
na miru irae aanu padanemere go
bret mada nalimi simi.
5 Yesumi nimu gupa lakesa: Onaa
Raapu Pirape Siri Kitu Pirape Yapi
diri nipuna surubea sa.

Kitu Pirape Yapi dimi ki rudu ae aa meda Yesumi maepeaasa
(Mat 12.9-14; Mak 3.1-6)

6 Orope Kitu Pirape Yapi di meda
raburi Yesu lotu ada-para pua
onaanu agaa pamu lakesa. Go
ada-parare aa meda pirua nipuna
popoke kiri ora o sa.
7 Go rabu Farisi aanu-para rekena
agaa tisa aanumiri Yesu madaa koso
lape agaa talo pirisimi. Goa pisimi-
pulu nimumi waru adolalo mo yaina
ome onaa Kitu Pirape Yapi di rabu
Yesumi onaa maperekeaata palo
kone mulalo adaba pirisimi.
8 Goa pisimi pare Yesumi nimuna
kone adesa-pulu mo ki rudu ae aa
gupa lakesa: Ne rekoa go-pare ipu.
Goa sa rabu nipu rekoa pua aasa.
9 Gore Yesumi nimu-para lalo:
naamere Kitu Pirape Yapi di raburi
rekena agaamere ake ta pae? Ni-
aame epe kogono pamina yapae
maoyaape kogono pamina ya? Ni-
aame onaanu raba meamina yapae
niaame onaanu tu maomamina ya?
10 Go rabu Yesumi aa rayo ad-
abaina sana go aa goa lakesa: Nena
ki epe-rupa ridula sa. Mo aame
nipuna ki ridulasa rabu nipuna kide
ora epe sa.

11 Go rabu nimumi Yesu-para ratu
waru yawoa nimumi Yesu madaa
niaame ake pamina yapae simi?

Yesumi aposel kogono aa 12-pela misa
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Go raburi Yesu nipumi beten
talo rudu meda madaa pisa. Go rabu
Gote re-para beten lala pirina yapi
paa lapaasa.
13 Naare rapasa raburi nipuna di-
saipel aanu-para ipulupa loa yaasa.
Goa pua nimuna rikiraana piri aa ru
repona bi loa sana ora aposel kogono
aanu mapiraasa. Nimuna bi gupa sa:
14 Saimon wala Yesumi bi Pita
maasa. Nipuna ame Andru-para
meda Jems-para Jon-para Filip-para
Batolomyu-para
15 Matyu-para Alfius-na si Jems-
para Saimon nipuna ruru bi Selot
nipu-para
16 Jems-na si Judas-para Judas
Iskariot-para go aa rayore Yesumi
mapiraasa. Judas Iskariot-re nipu
orope Yesu iaana kina mea isade aa
yaade.

Yesumi onaa adaapu madaa ko-
gono pisa
(Mat 4.24-25; Mak 3.7-12)

17 Gore Yesu nimu raapu meda
rabu rudu madaa kilipia ipuare su
paluapae-para nipuna disaipel aanu
raapu epa rekasimi. Go rabu onaa
adaapu pirisimi. Nimuri Judia su
rayo-para Jerusalem su-para nabisi
adaare Tair Saidon lapo-para piri
onaanu epa kiritasimi.
18 Nimu rayo ipuare nipuna agaa
pagoa nimuna yaina maepeainalo
ipisimi. Go page onaa adaapu wae
remome tinu epenaloa Yesumi mae-
peaasa.
19 Go raburi onaa rayome nipu
kimi oraatalo pisimi. Nipuna
purimi mo yaina ome onaa rayo
maperekeasa-pulu goa pisimi.

Yesumi pedo peme onaanu-para re
teme onaanu-para agaa lakesa
(Mat 5.1-12)

20 Yesumi nipuna aposel kogono
aanu waru adaba sua lalo:
Nimi naraa aanu raaname waru
omalimina. Gote-na Surube Su rayo
mada adalimina.
21 Nimi onaanuri abia reame
apo omeme-ga raaname omalimina.
Nimina robaa rulatabenalo eta
adaapu nalimina.
Abia nimimi re apo lo pimiri
oropere giri lo epe-rupa pirua
raaname omalimina.
22 Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na
Sina agaa pagalimi rabu pa onaan-
umi nimi adoa rono omoa nimi
masaa rilalimi. Goa pua nimumi
ero agaa loa nimi wae bi gialimi
pare go kone madaare pa raaname
omalepape.
23 Nimumi nimi-para goa palimi-
daare nimimi raana ora waru omoa
pedo pipape. Pagalepa. Aba nim-
ina akuanumi apo kone mogeawa
agaa lakene aanu-para page go-rupa
pisimi. Gore nimina so yaa-para
i yago tape yaere ora epe adaape
mealimina.
24 Pare nimi abia amo ne onaanuri
waru adalepape. Nimina pa epe-
rupa pirape kone aba muaeme.
25 Abia go onaanu nimiri eta
noa nimina robaa-para rubita-ga
oropere reame waru omalimina.
Abia giri teme onaanuri nimimi
waru adalepape. Oropere nimi re
ora waru lo pitimi.
26 Go page onaa rayome nimi
madaa pedo palimiri nimimi waru
adalepape. Nimuna akuanumi yaa
agaa ne aanu-para page aba gupa
pisimi.

Niaana iaanu raapu kone perekea
pedo pamina
(Mat 5.38-48)

27 Yapare nina agaa pageme on-
aanu nimi lagialo: Nimina iaanu
madaa pedo pi kone salepape. Onaa
medalomame nimi-para wae ratu
yawape kone salimiri ora pi loa epe
kone sua raba meape.
28 Onaa medalomame nimi-para
wae agaa temere beten loa mae-
peaatepape. Onaa medalomame

nimi maoyaatalo palimiri go page beten loa raba mealepape.
29 Gore onaa medame nena pea-para paarame rola taliare perekea tua medane tina lape. Go page onaa medame nena seket mea paliare gore nena siot meda page kalape.
30 Aa medame oyae rome teare gore kalape. Go page onaa medame nena oyae mua saapiralimiri wala abi aipapulu gi pi natapape.
31 Onaanumi raana pi kone sulalo palimi-daare nimi page kone padane go-rupa salepape.
32 Gore nimimi onaa meda madaa pedo pi kone salimi-daare nimumi nimi madaa pedo pi kone salimi. Go pea-ga go kone madaare puri mada namealimi. Dia-ga pupitagi nape onaa medalomame page nimu madaa pedo pi kone salimi-daare nimumi go page kone padane-rupa salimina.
33 Go page nimi-para epe kone salimide onaanuri nimimi page nimu-para epe kone salimiri go madaare epe puri namealimi. Dia-ga pupitagi ne onanumi page goa peme.
34 Go page nimimi onaa medaloma yaenu kaloa wala aba gi kone salimiri go kone madaare epe puri namealimi. Dia-ga pupitagi ne onaanumi page waea peme onaanu oyae kateme. Gore yago mada abuteme kone sua kateme.
35 Pare nimimi go kone namo-geatepa. Nimimi iaanu pedo pua raba mealepape. Go page oyaenu kaloa raba mealimi raburi gore niaa madaa epe yae mada abuteme kone nasalepape. Gote-me ora pi natemenu page pupitagi neme onaanu page nimu madaa epe kone sua odome omea. Go epea palimiri nimi so yaapara pia Gote-na si wanenu pitimi.
36 Nimimi onaanu odome omalimiri Aapa yaa madaa piame page odome omalia.

Nimimi medana palimide aanu narumalepape
(Mat 7.1-5)

37 Nimimi onaa medaloma madaa epe onaa wae onaa kone nasua natapape. Goa palimiri Gote-me page nimi madaa koso lape agaarupa namea rumaalia. Go page onaa medaloma madaa kedaa pi kone narumaatepape. Goa palimiri Gote-me page nimina kedaa narumaalia. Nimimi onaa medana waeanu mea rubalimiri Gote-me page nimina waeanu mada mea rubalia.
38 Nimimi oyae pa onaanu pa katemere Gote-me page nimi go kone madaa oyaenu pa gialia. Gialia rabu nimina ki-para waru rubalia rabu rulaniaawa marubiaawa koyaalia. Nimimi oyae rumaawa onaanu katemede-rupare Gote-me go kateme-rupa rayo abuloa saniaalia.
39 Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa sa: Ini rubu pi aa medame nipuna ini rubu pi yago pora mada mea waatea ya? Dia-ga nipu lapo rata naaku-para lopalipi.
40 Go page skul teme nogo naakinuri nimuna tisaa-rupa mudu mada piralimi ya? Dia, pare nimu aba skul waru loare nimu page wala mo tisaa nona palimi.
41 Gore mo nena amena ini-para ini mare apo ia te pare nena ini-para adaape mo ia aba mea.
42 Akea pua nimina ame gupa madaa laketeme ya? Ameya, nena ini-parare ini mare ia. Goa teme pare adaa repena rekepene nimina ini-para aayare ora na-ademe. Nimina kone namaredepo yawa pimipulu ora maeyae onaa pimi. Aba ripiare nimina ini-para aaya repena rekena aba rasalepape. Oropere nimina ini waru ria pirua mo nimina amena ini-para aaya oge loma mada rasalimina sa.

Wae repena madaare wae ini etalia
(Mat 7.16-20; 12.33-35)

43 Yesumi wala gupa sa: repena epemere ini wae-daa namadita. Go page wae repename epe ini namadita.

44 Onaanumiri repena ini aba etea
adoare go ini epe talo o talo aba
niminaaeme. Onaanumi repena eto
madaa pa repena fik ini nakereteme.
Go page ope meda madaa wain ini
nakereteme.
45 Epe onaanumi nimuna robaa-
para epe kone adaapu sua epeaanu
adaapu peme. Wae aame wain
maapu pua nipuna kikiaame page
waea agu pea. Gore nimuna robaa-
para ia konere nimuna agaa-para
teme.

Ada papena re laapo (Mat 7.24-27)

46 Akeane nimimi ni-para Aa Mudu
loa nina agaa wala napageme?
47 Onaa nimi ni piri-para ipua nina
agaa pagoa kone rulaawa ratalimi-
daare ora epe-rupa pimi. Nimuna
kone madaa remaa lagialo.
48 Go agaa page aare aa medame
ada pulalo pea. Aba ripiare naaku
ora no-para pua robo suare ada pigi
mea paboare aana mua ruluaawa
puri mapalaaya. Goa puare orope
ipa roa go ada marobaatalo pea pare
mada dia. Mo aa nipumi abade go
ada waru pisa-pulu ora puri paloa
aasa.
49 Pare aa medame nina agaa
pagoa naratalia. Go aare nipuna ada
gupa pisa: Nipumi no su ru-nane ada
pigi puri namapalae pa amaa awesa.
Oropere go adaare ipa roa tisa rabu
ora aipapulu robesa. Gore lopesa
rabu ora kalalu waru sa.

7

Yesumi soldia aa muduna kogono naaki maepeaasa (Mat 8.5-13)

1 Yesumi onaanu agaa lakelo kiri-
tua Kaperneam su-para pisa.
2 Gore soldia aanuna surube aa
meda pirisa. Go aana kogono naaki
yaina adaa mua ini adupitalo pisa.
3 Mo soldia aa mudumi Yesu pia
remaa pagesa rabu nipumi kone
makuaae Juda medalomame mo
Yesu adola penaasa. Nipumi mo
naakina yaina epa maepeaaina kone
isa.
4 Nimu Yesu piri-para pua agaa
puri paloa gupa pua ogesimi: Apo
soldia aare epe aa ya-pulu neme
raba meaina.
5 Nipumi niaa Juda onaanu madaa
pedo pi kone sua nipumi niaana lotu
ada meda wariasa simi.
6 Gore Yesu nimu raapu pisa. Nimu
ada regepea aba pua opapasimi rabu
mo aa mudumi adami aa medaloma
Yesu-para agaa gupa rapaasa: Aa
Adaa, neme kalai napape. Ni epe aa
dia ya-pulu na ada-para naepape sa.
7 Go page ni epe aa-daa dia ya-pulu
ne piri-para page mada naepalua.
Pare neme abia pa agaame te
rabu nina kogono naakina yaina
perekena sa.
8 Gore ni page soldia aa mudunumi
agaa lagialimi rabu pagalua. Gore
ni page soldia aanu pawa surube.
Gore neme soldia aa meda pu toare
mada palia. Goa pua neme soldia
aa meda ipu toare mada epalia. Goa
pua nina kogono naaki-para kogono
pa lo laketoare gore nipumi mada
palia.
9 Yesumi go agaa pagoa mo aa
madaa kone adaapu sua aasa.
Nipumi wala pereke tua mo nipu
rata mea ipisimide onaa gupa lakesa:
Gore pagalepa. Israel su-parare naa
agaa pagae onaa meda go-rupa na-
ade.
10 Go rabu mo agaa mea ipisimi
aanuri adaa wala puare mo kogono
naaki aba perekesa-daa adesimi.

Yesumi ona wasaana naaki marekaasa

11 Orope ogesi pirua Yesu nipu
wala adaare Nain pisa. Nipuna dis-
aipel aanu-para onaa adaapupe nipu
raapu pisimi.
12 Go adaare-na pora kerepo-nane
odobatalo ipisimi rabu onaanumi
aaro meda go ria ipisimi. Mo ome
naakiri ona wasaana naaki padane
pirisa. Go adaare-para piri onaa
rayore mo ona raapu re lama ipisimi.

13 Aa Mudumi go ona adoa nipumi
odome ora waru omesa. Go rabu
nipumi mo ona-para gupa lakesa:
Neme re nalape.
14 Goa loa nipu re-para pua mo
aaro isa-para ipua kimi oraasa. Goa
pisa rabu mo aaro risimi aanuri pa
reko aasimi. Yesumi lalo: Go ogege
aa neme lalo-ga ne reka.
15 Mo aare ora ini adupisa pare
rekaa pirua agaa lo pirisa. Goa pisa
rabu Yesumi go naaki nipuna agi
wala kasa.
16 Goa pisa raburi onaa ray-
ome paalame omoa Gote-na bi
minasaataawa lalo: Gote-na agaa
lakene aa mudu meda niaana
rikiraana abia go epa pia. Goa loa
nimumi lalo: Gote su amaa ipua
nipuna onaa oro yaalo mapiraatalo
epaana simi.
17 Gore Yesuna remaare onaanumi
Judia su rayona pago kiritisimi.

Jon-me nipuna disaipel aa lapo Yesu piri epenasa (Mat 11.2-19)

18-19 Jon-na disaipel aanumi go re-
maa Jon lakenaloare nipumi disaipel
aa lapo-para ipulupa sa. Go aa la-
pore Aa Mudu piri-para pua agaa
mealepa lakesa. Gupa tapape sa:
Nere Jon-me aba aa meda epalialo
lagisa aa yapae pa aa meda ado pi-
ralima yapae tapape sa.
20 Go aa lapore Yesu piri-para aba
pua nipumi lalo: Nere abade epalia
simide aa yapae pa rado aa meda ado
piralima yapae sipi?
21 Go raburi Yesumi onaa yaina
rado rado ome onaa adaapu mae-
peaawa wae remo nimu madaa piri
rayo mea rubisa. Nipumi ini rubu pi
onaa adaapu page maepeaasa.
22 Yesumi nipu agaa gupa pua lake-
tapape sa: Nipimi abia go adoa paga-
pede remaa Jon piri-para pua lake-
tapape sa: Ini rubu pi onaanumi
oyae wala waru adame. Aa wae
onaa page pora epe-rupa pamuame.
Yakimi ti onaanuna rere page kaapu
yaade. Aane poae onaanumi page
aane lobenaloa agaa pageme. Ome
onaanu page wala reka pimi. Onaa
naraanumi page epe agaa waru pa-
galaeme. Go yae rayo madaa remaa
pua tapape sa.
23 Aa medame ni madaa kone
laapo nasua puri paloa kone ru-
laliare go onaare pedo waru pu pi-
ralia sa.
24 Jon-na agaa mea rapae aa lapore
wala pisipi. Go rabu Yesumi Jon
madaa onaa rayo-para remaa gupa
lakesa: Aba Jon onaa napiri su-para
pirina nimi go su-para puare ake
adola pisimi pae? Nimimi po ripumi
kabe ragualae adola puame ya?
25 Nimi puare ake adola puame
pae? Nimi puare aa medalomame
epe epe set maarae adola puame
pae? Dia-ga epe epe set maarae go
piane aanuri aa mudununa ada-para
piralemede.
26 Gore nimi puare ake adola
puame pae? Nimimi Gote-na agaa
lakene aa mudu adola puame. Gore
ora pagalepape. Go aa Gote-na agaa
lakene aa yapare ora Gote-na agaa
lakene aanu medalomare nipumi
maoge yaaya.
27 Goa pea-ga Jon madaare Gote-
na agaa i buk-mi gupa ta: Gote-me
lalo: Go aare nina agaa lakelape aa
neme nipu aba mea penaatoa. Go
aamere nimina pu robaa maredepo
yaata epalia sa.
28 Pagalepa. Jon-mere go su amaa
madini onaa rayo maoge yaalia pare
Gote-na Surube Su-para piri pa aa
medame Jon page maoge yaalia sa.

29 Goa sa rabu takis mi aanu-para
onaa rayome pago kiritisimi. Ni-
mumi Gote-na epe agaa mana page-
naloa abade Jon-me baptais kasa.
30 Goa pisimi pare Farisi aanu-para
rekena agaana tisaanuri Jon-na bap-
tais gimisimi. Goa pua nimumi Gote-
na epe pora gimisimi.

31 Yesumi lalo: Gore abia reko pimi
onaanuri ake piane onaanu-rupa pi-
ralimi lano yapae? Nimuna kone-
para ake kone saa pimi agaa lano
yapae?

32 Nimuri gupa lano: Nogo naakinu maket amaa pirua nogo naaki radonu-para gupa teme: Niaame nimi madaa emaa tema pare nimimi yaasa napabeme. Niaame odo ome yaasa tema rabu nimimi re nateme.
33 Yesumi wala gupa sa: Gore Jonme baptais ipua bret nanoa ipa wain page nanisa. Goa pisa pare nimimi nipu maeyae aa simi.
34 Abiare Onaa Raapu Pirape Aana Si ni ipua eta ipa no pi. Goa pe pare nimimi lalo: Adalepa. Go aare eta adaapu noa ipa wain adaapu ne aa teme sa. Go aare mo takis mi aanu-para naraa onaanu-para nimuna adami aa raapu piruaaya teme.
35 Nimimi goa teme pare onaanumi Gote-na kone memere niaa nimuna makuaae yae-daa go-rupa waateme.

Ona wae medame Yesuna aa madaa wabola koyasa

36 Farisi aa medame Yesu nipuna ada-para eta nola epape sa. Yesu mo Farisi aa-na ada-para pua eta nala pirisa.
37 Gore ona wae medame Yesu mo Farisi aa-na ada-para eta nala pia remaa pagesa. Go remaa pagoa mo ona nipumi epe kaapu ti wabola aana pe-para pirapalae Yesu piripara mea ipisa. Go wabolana yotore ora adaapu madaa ora adaape.
38 Mea ipuare Yesuna masaa-nane pua aa regepeaasa. Goa pua nipu re lala pirisa. Nipumi re loa go ipa Yesuna aa madaa pogo sa. Goa puare re ipare nipuna aalu irimi kunua makaapu yaasa. Mo oname Yesuna aa madaa nunu loa aa madaa epe kaa pi wabola pepeminasa.
39 Mo Farisi aame adoa nipumi gupa kone isa: Go aare ora Gote-na agaa lakene aa yaalore nipu orae ona mada niminaata pea. Go oname wae pupitagi ne ona-ga mada adalia kone isa.
40 Go rabu Yesumi mo aa-na kone adoa lalo: Saimon, neme ne remaa meda lagialo. Saimon-me lalo: Tisaa, nena agaa la.
41 Gore Yesumi lalo: Aa lapona yago aa padane madaa aaya. Aa medana yagore 2,000 kina misa. Aa medana yago 200 kina misa.
42 Mo aa lapome go yago abulaperupa komome omesipi. Go raburi mo yago kane aame mo aa lapo yago na-abulapape sa. Goa pisa raburi mo aa lapomere aapimi pedo waru pisa pae?
43 Saimon-me agaa gupa lakesa: Neme gupa kone salo. Aa medame nipuna yago adaapu mu rugulua na-abuni aare raaname omesa kone salo. Gore Yesumi lalo: Gupa ora lae sa.
44 Goa sa rabu nipumi go ona piripara pereke tua Saimon-para neme go ona ada sa. Ni nena ada ru-nane epawade pare nina aa radepeape ipa nagiaede. Yapare go ona nipuna re ipame nina aa radepeaawa nipuna aalu irimi makaapu yariaade.
45 Nena ada ru-nane epawade rabu nunu nalaede pare go onamere nina aa madaa nunu laade.
46 Neme nina aalu-para wabola napaaride pare go oname nina aa madaa wabola pariaade.
47 Goa pea-ga ne lagialo: Nipumi ni madaa raaname omoa ora nipuna waeanu adaapupe Gote-me mea rubata. Pare Gote-me onaa medana waeanu ogepusi mea rubaliare go onaare ogepu raaname omalimi.
48 Gore Yesumi mo ona lakesa: Neme nena waeanu mea rubaato sa.
49 Goa sa rabu aa medaloma nipu raapu reke madaa pirua eta nala pirisimi aanuri agaa makibumaawa goa simi: Go aare aapimi waeanu mada mea rubalia ya?
50 Goa simi pare Yesumi go ona lakesa: Nena kone rulaeme ne maepeaawa ne Gote raapu mapiraata. Abia pua nena pu robaa epe-rupa ina sa.

8

Ona medaloma Yesu rata mea ipisimi

1 Orope Yesu nipu su rayo-para
mo pora-nia pamisa. Nipumi Gote-
na Surube Su-na Epe Agaa laketalo
mogeasa. Go rabu disaipel aa 12-pela
nipu raapu pamisimi.
2 Yesumi ona medaloma nimuna
wae remonu marakepeawa nimuna
yainanu rayo maepeaasa. Go onanu
nipu raapu pora pamisimi. Go ona-
nuna bi gupa: Makdala adaare piri
Maria-re abade Yesumi wae remo 7-
pela mea rubaasa.
3 Ona medana bi Joana-re nipu
aa mudu Herot-na ada surube aa
Susa-na ore pirisa. Ona medalomare
Susana-para ona rado adaapu page
nipu raapu pamisimi. Go onan-
umiri mo disaipel aanu-para Yesu-
para nimuna oyaeyae raba meaa-
mama pulalo pisimi.

Aa medame konape wit maapu poasa
(Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

4 Ora adaare rado rado-para piri
onaa adaapumi Yesu piri-para epa
kiritasimi. Goa pisimi rabu nipumi
nimu-para saa agaa meda gupa
lakesa:
5 Aa medame wit-na ini maapu-
para pola pisa. Nipumi ini maapu-
para polalo pisa rabu medaloma
pora-nia lopesa. Go iniri onaanumi
rabuatua yaanumi page nisimi.
6 Pare go aame wit ini medaloma
poasa rabu aana madaa lopesa. Go
aana madaa lopesa rabu suri aana
madaa ogepusi isa-pulu rayo kaapu
yabesa.
7 Wit-na ini medalomare repena
eto ae-para lopesa. Go-para opesa
pare mo opeme adaa yoa minabaasa.
8 Wit-na ini medalomare epe su-
para lopoa opea. Gore waru opoare
wit-na ini etesa rabu ini 100-pela
madisa. Go saa agaa loare Yesumi
gupa sa: Onaa rayo nimi aane aalia-
daare waru pagalepape sa.

Yesuna saa agaana re lakesa
(Mat 13.10-17; Mak 4.10-12)

9 Go raburi nipuna disaipel aan-
umi go saa agaana re agaa misimi.
10 Goa puare nipumi lalo: Gote-
na Surube Su-na kudiri pi agaana
re nimimi aba ademe-daa lagialo.
Yapare pa onaa medalomamere go
Surube Su madaare pa saa agaa
pageme. Goa pua nimuna in-
imi ademe pare oyae meda na-
adalimi. Nimumi agaa pageme pare
go agaana re-re mada naniminaal-
imi.

Yesumi wit-na ini madaa saa agaana re lakesa
(Mat 13.18-23; Mak 4.13-20)

11 Go saa agaana re-re gupa sa: Go
wit-na iniri Gote-na agaa yaade.
12 Pora-nia lopea iniri go-rupare
onaanumi agaa pa pageme pare
orope Satan ipua mogo agaa nimuna
robaa-para wala paake mea. Ni-
mumi kone rulaawa oro yaalo ka-
gaa piraama laama palimi kone sua
Satan-me paake muaaya.
13 Aana i su-para lope iniri go on-
aanumi epe agaa pagoare pedo waru
peme. Yapare ora robaa ru-nane
pitaa napua odobaaya-pulu nimumi
kone ogepusi rulaeme. Orope Satan-
me epa ko tulalo pea-daa wala Gote-
na agaa gimeme.
14 Etolo etolo aaya su-para lope
iniri go onaanumi agaa pageme pare
go su amaana kedaanu page amaa
yape page go pedo pape kone ray-
ome nimu minabaaya. Goa pea-pulu
regepe minaawa ini waru naetea.
15 Su epe-para lopea iniri go on-
aanumi epe agaa pagoa robaa-para
waru irulu saapiruaeme. Nimu
pawa pirua pageme-pulu nimumi ini
waru maditimi sa.

Onaanumi lam pa ewoa reke rolo-para nasuaeme
(Mak 4.21-25)

16 Yesumi wala lalo: Aa medame
lam ewoare baket rolo-para page
reke rolo-para napagaa salia. Dia,
pare onaanu ada ru-nane pirua lam-
na paa minalo mudialimi sa.
17 Gore oyaeyae adaapu kuduripu
imi yaenuri gore rayo penaame

paana mea salia. Goa pua rig-iteme yae rayore orope penaame mea salia-daa mada adalimi sa.
18 Nimina pageme agaare waru surubalepape. Onaa rayome kone waru su piralimi-daare Gote-me kone oyae medaloma wala gialia. Pare onaa rayome kone oyae waru nasu piralimi-daare gore nipuna saapia yae rayo aba mu paaya.

Yesuna agi-para nipuna amenu nimu agaa lakesa
(Mat 12.46-50; Mak 3.31-35)

19 Yesu nipuna agi-para amenu nipu piri-para ipisimi. Go rabu onaa adaapu kiritisimi-pulu nipu pirisa re-para pirape ae naisa.
20 Go raburi onaa medame nipu lakesa: Nena agi-para nena amenuri nimumi ne adola ipua amaa-nane epa aeme sa.
21 Go raburi Yesumi agaa gupa lakesa: Onaanumi Gote-na agaa pagoa kone rulaawa ratalimi-daare go onaare nina ama-para nina amenu-para pimi sa.

Yesumi adaa po ripu maloraasa
(Mat 8.23-27; Mak 4.35-41)

22 Oro meda Yesu nipuna disaipel aanu raapu ipunu madaa pirisimi. Gore nipumi nimu lakesa: Nimi mo ipa ini mone pane kenaama baina sa. Go rabu nimu polalo pisimi.
23 Ipunu madaa pirua pisimi rabu Yesu nipu u patisa. Go rabu po ripu adaa meda awaro kanapu-nane ipisa. Goa pua mo ipunu madaa ipa epa rubitalo pisa-pulu nimu paala omoa pirisimi.
24 Go rabu disaipel aanumi Yesu pua marekaawa lalo: Adaa Aa, Abi-are niaa ora apo tala-daa simi. Yesu nipu rekoa sana mo poripu-para mo adaa ipa lapo-para puri pane agaa lakesa. Go agaa lakesa rabu po ripu ipa lapo rata loraawa ipame eto eto wala napisa.
25 Go raburi nipumi disaipel aanu-para agaa misa: Naa agaa robaa-para mea imi pae? Goa sa rabu nimumi pogolasaawa paala omoa agaa lala pirua gupa simi: Go aare aapi ya? Po ripu-para ipa lapo rata agaa laketa rabu nipuna agaa pagepe simi.

Yesumi aa medana remo rake-peaasa
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

26 Goa pua Yesu-para nipuna disaipel-nu ipunu madaa pirua Gerasa su-para pisimi. Go suri ipa Galili mone pane aasa.
27 Yesu nipu ipunu gimisa rabu mo aa madaata ipisa. Go aare wae remo medaloma nipu madaa pirisa. Go aa ora abasade nipu mamina nayamoa ada-para napirisa pare onaa rogaae aana apedaa-para pirala pisa.
28 Go aame Yesu adoa puri pane agaa loa Yesuna kibu-para epa lopesa. Nipumi ora rui loa gupa yaasa: Yesu, nere so yaa madaa pia Gote-na Si yaade. Neme niri ake pali ya? Goa pua go aame agaa gupa misa: Neme ni radaa manape yae nagiape sa.
29 Yesumi mo wae remo pane pu sa rabu mo wae remome agaa puri palo yaaloa gimoa pane pisa. Onaanumi oro yaalo puri pane opeme go aana ki aa lapo rogaawa nipu adisimi pare go wae remonu nipu madaa epa pirisimi. Goa pisimi-pulu nipumi go puri pane openu rugulu rubebe pala pisa. Go rabu wae remome mo onaa napiri su-para go aa mea puala pisimi.
30 Gore Yesumi nipu agaa gupa misa: Nena biri aapi ya sa? Nipumi lalo: Paapu sa. Gore wae remo adaapu nipuna yogane-para pua odobasa-pulu go bi paapu lakesa.
31 Go wae remonumi puri paloa Yesu-para gupa yaasimi: Neme niaa wae su naaku-para namea mapi-raape simi.
32 Go rabu mena adaapupeme oge rudu meda re-para eta epa nala aasimi. Goa pea-pulu mo remo wae nimumi Yesu-para puri paloa gupa simi: Neme niaa pawa go mena madaa odobamona lape simi.

Goa simi rabu Yesumi nimu penaasa rabu nimu go mena-para pisimi.
33 Goa sa-pulu gode wae remo rayomere mode aare gimoa rayo mode mena madaa pua odobasimi. Goa pisimi rabu mena rayore oge rudu kilipia ipa ini repaa-nane awaropara lopoa omabesimi.
34 Gore mo mena puni aanumi goa adoa simina pogolasaasimi. Goa pisimi rabu go agaa remaare adaarepara page pua lakeloa su rayona pago kiritisimi.
35 Pagesimi rabu onaa rayome go remaana re adola ipisimi. Nimu Yesu piri-para ipua aa epa adesimi pare wae remome mode aa aba gima pisaaya. Mo aa nipu mamina yamoa nipuna kone waru isa. Go aa nipu Yesuna aa re-para adaniaaba pirisaaya. Mo onaa rayome goa adoare paalame omesimi.
36 Onaanu medalomame aba go pisade adesimi-pulu nimumi onaanu-para gode aare goa palo remaa laama pisimi.
37 Go remaa pagesimi rabu mo Gerasa su robo ru-nane piri onaa rayomere Yesu nipu epa lakesimi: Nere pa pi-ga niaa gimoa pane pu simi. Nimumi ora paalame waru omoa simi. Go rabu Yesu nipu ipunu madaa pirua wala pisa.
38 Go rabu mo wae remome aba gimisade aame Yesu-para gupa ogesa: Niri ne raapu bana sa.
39 Nena adaare-para wala pua Gote-me ne-para paade remaa rayore onanu pua lakelape sa. Go rabu mo aa nipu pua mo nipuna adaarepara piri onaanu-para Yesumi nipupara pisade remaa rayo pua lakesa.

Yesumi aa muduna wane wala marekaawa puare mamina oraasa ona page maepeaasa
(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

40 Yesu nipu ipa ini one pane wala ipisa raburi onaa rayome nipu ado pirisimi. Goa pua nipu adoa simina raaname omesimi.
41 Go raburi aa meda nipuna biri Jairus ipisa. Go aare lotu adana surube aa mudu pirisa. Nipu Yesuna aa re-para epa lopoa agaa puri paloa gupa ogesa: Nere nina ada-para epape sa.
42 Nipuna nogo padane-ma madu isa. Go nogona maaliri 12-pela yapare nipu ini adupitalo pisa.

Go raburi onaanumi Yesu marege paa-mama pisimi.
43 Go rabu ona meda nipu onaa rayo raapu pamisa. Go onare yaapi pupulae yainare maali 12-pela patisa. Gore go ona nipumi mone oyaenu yaina maepeaainalo doktanu kasa pare nipuna yaina mada namaepeaasimi.
44 Go onare Yesuna masaa-nane resi-para ipuare Yesu oraawa mode yaapi kaapu yoa wala napopesa.
45 Go rabu Yesumi lalo: Niri onaa medame oraaria kone salo sa. Nimu rayome ni dia ni dia agu simi. Go rabu Pita-me lalo: Aa Adaa, onaa adaapumi kuta pua ne maregepeaarimide.
46 Goa sa rabu Yesumi lalo: Aa medame ni oraaria rabu nina puri aba yola meade sa.
47 Mode onare nipu mada nakalesa-pulu nipu pururu pua Yesuna kibu re-para epa adaniaa pirisa. Goa pisa rabu onaa adaapuna ini agaana lakesa: Neme oraaru rabu nina yaapi ora mogo aipapulu kaapu yaade sa.
48 Gore Yesumi nipu lakesa: Go nogo, nena kone rulaeme nena yaina maepeaaria-ga epe pu robaa raapu pu sa.
49 Nipumi mo agaa pena lakelalaina mo adaare aa muduna agaa mea o taape aa meda ipisa. Nipumi aa mudu Jairus-para yaaloa lakesa: Nena nogo aba ini adupiaade sa. Apo tisaa-para nena kogono namapaape sa.
50 Yesumi go agaa pagoa nipumi Jairus-para gupa lakesa: Neme paala naomape pare kone waru rulape. Nena nogo wala epeaalia sa.
51 Gore Yesu nipu go aa muduna ada-para puare ada ru-nane onaa rayo napulupape lo lakesa. Dia, pare

Pita-para Jon-para Jems-para mo agi aaraa lapo-para go-rupare Yesu nipu raapu ru-nane pisimi.
52 Onaa rayo mo nogo madaa re lala pirisimi. Go rabu Yesumi lalo: Nipu naomaana-ga re nata-pape. Nipu pa u pata sana sa.
53 Goa sa rabu mo nogo ora aba omesa adesimi-pulu Yesu madaa giri laasimi.
54 Gore Yesumi nogona ki mina mua gupa yaasa: Go nogo, ne reka sa.
55 Goa sa rabu mo nogona wasupa wala epa odobaawa nipu aipapulu rekasa. Goa puare Yesumi nimu lakesa: Nimimi eta medaloma kat-apa sa.
56 Mo nogona agi aaraa nipu lapore ora paalame omesipi pare Yesumi nipu-para agaa puri paloa gupa sa: Go remaare onaa meda nalaketapape sa.

9

Yesumi nipuna disaipel aa 12-pela kogono kasa
(Mat 10.5-15; Mak 6.7-13)

1 Yesumi disaipel aa 12-pela yaaloa nipumi puri-para suruboa paade kogono lapo kalaama pisa. Ni-mumi wae remonu rakepeainalo yaina maepeaainalo page puri kasa.
2 Goa pisare nimumi Gote-na Surube Su-na agaa mogeawa yaina ome onaanu medaloma mae-peaainalo mea rapaasa.
3 Go pua nimu lakesa: Nimimi pora pamualimi rabu oyae namea pulupape sa. Nimimi rimaapu-para roka nu-para sapi-para mone-nu page namea pulupape sa. Nimimi go page mamina lapo namealepape.
4 Nimumi nimi ada ru-nane epe-rupa lamua palimiri gore nimi go ada padane-para pawa pua piralepape sa. Oropere nimina kogono dia naloa go adaare gimoa pulupape.
5 Yapare nimumi nimi ada-para nalamua palimiri gore nimimi go adaare gimalepape sa. Goa pua nim-ina aa madaa kege kunua salepape sa. Go kunua salimi rabu go onaame nimuna wae kone mada niminaal-imi sa.
6 Goa sa-pulu nimi pua su adaare rado rado-para pu pa yabesimi. Goa pua Gote-na Epe Agaa remaa pamu lakeloa yaina ome onaana yaina maepeaasimi.

Aa mudu Herot-me Yesuna remaa pagesa
(Mat 14.1-12; Mak 6.14-16)

7 Galili adaarena aa mudu Herot-me go remaa rayo aba pago kiritisa-pulu nipumi aapi-para tame pae loa kone adaapu isa. Gore onaa medalomame Jon matmat-para wala rekasimi-pulu nipumi go aa kone isa.
8 Gore onaa medalomame Elaija wala epa pia simi. Medalomame Gote-na ora abade agaa lakene aa padane wala rekaana simi.
9 Go agaa madaare Herot-me lalo: Jon-na maare aba kepesude sa. Go remaa pagalo aare aapi yapae? Goa loa nipumi Yesu adolalo pisa.

Yesumi aa 5,000 eta kasa
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Jon 6.1-13)

10 Disaipel aanu nimu wala ipua niaa kogono gupa pa amaa lo Yesu nipu epa lakesimi. Go rabu nipumi nimu mea pua onaa gimoa adaare meda Betsaida-para agu raapo pisimi.
11 Orope onaanumiri nimu puame lo remaa pagesimi-pulu nipu rata mea pisimi. Nimu nipu piri-para ipisimi raburi nipumi piralepa loa sana nipumi nimu Gote-na Surube Su madaa agaa lakesa. Go rabu page nipumi yaina ome onaanu page medaloma maepeaasa.
12 Gore naare pabalaina mo aa 12-pela nipu piri-para ipua lalo: Neme go onaanuri nimuna ada pe-naala simi. Go-parare onaa adaapu napimi. Goa pea-ga mo adaare-nane eta kabo u patape ada page asapua kabena penaala simi.

13 Pare Yesumi nimu lakesa: Nimimi eta katapa sa. Nimumi lalo: Niaana etare gupa: bret ipa supupara ena laapo ima. Nemere go onaa rayona eta kabamona kone sae ya?
14 Gore aanu 5,000 pabo pirisimi.

Go rabu Yesumi nipuna disaipel aanu lakesa: Nimimi mo onaanu 50, 50 laatapu mapiraatepa sa.
15 Goa pua disaipel aanumi onaa rayo mapira kiritasimi.
16 Yesu nipumi mo bret supu-para mo ena mua yaa-para adaba sua Gote-para ora pi sa. Goa puare nipumi bret piribia disaipel aanu kanaloa nimumi onaanu rumaasimi.
17 Gore nimu rayome ora mada nisimi. No kirituare eta ebo nu 12-pela madu isimi.

Pita-me Yesu Onaa Raapu Pirape Aa-na Si yaade lo lapaasa (Mat 16.13-19; Mak 8.27-29)

18 Oro meda Yesu nipu padane beten lala pirina nipuna disaipel aanuri nipu piri-para ipisimi. Go rabu nipumi nimu agaa misa: Onaanumiri niri aapi teme pae?
19 Gore nimumi agaa gupa lakesimi: Medalomamere nere Jon Baptais teme Medalomamere ne Elaija teme. Medalomare ne abade Gote-na agaa lakene aa meda wala rekaana teme.
20 Gore nipumi nimu lakesa: Nimimiri ni aapi teme ya? Gore Pita-me gupa sa: Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na Si yaade sa.

Yesu nipu omoa wala rekalua sa (Mat 16.20-28; Mak 8.30–9.1)

21 Goa loare Yesumi nimu ora puri paloa agaa mana lakesa: Go agaare pa onaa nalaketapape.
22 Gore nipumi lalo: Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri kedaa adaape riaalua. Goa pua kone makuaae Juda aanu page Gote-na miru irae aa mudunu page rekena agaa tisaa aanu page go aa rayome ni masaa rilalimi. Goa pua ni tu maomalimi pare wala yapi repo dia naloa wala matmat-para rekalua sa.
23 Gore nipumi onaa rayo lakesa: Gore onaa rayome ni madaa kone rulaawa palimi-daare nimuna kone rabuaniaawa repena polopeana kedaa oro yaalo rua nina pora kuralimina sa.
24 Gore aa medame nipuna kone wasupa pa irulu saapitiare gore nipuna wasupa page alupalia. Pare aa medame ni madaa kone sua nipuna bipa yogane madaa kone nasaliare nipuna wasupare gore oro yaalo piraama laama palia.
25 Pare aa medame mone oyae waru mua su amaa oyaenu page rayo waru saliare nipuna kone wasupa go yaenumi akepu raba mealia ya?
26 Gore onaa rayome ni-para nina epe agaa-para masaa rilalimi-daare ni Onaa Raapu Pirape Aamere go onaa masaa rilalua. Wala epalua rabu naa puri page Aapana epe paana puri page epe ensel-nuna page mea epalua.
27 Pagalepa. Onaa medaloma gopara pimiri abi naomalimi. Dia, pare aba nimumi Gote-na Surube Su epenalo adalimi sa.

Yesuna to rado nona piane aulaawa aasa (Mat 17.1-13; Mak 9.2-13)

28 Yesumi apo agaa aba loare sarara padane aba dia sa. Go rabu nipumi Pita-para Jon-para Jems-para lamua pua rudu medane beten talo pisimi.
29 Nipumi beten lala pirina nipuna ini agaa aba rado perekea sana nipuna mamina page yaako pu tua lepo lepo atasa.
30 Goa puare aipapulu aa lapome nipu raapu agaa lala pirisipi. Go aa laapore Moses-para Elaija laapo Yesu raapu agaa sipi.
31 Nipuri yaa madaana epe paana puri raapu ipisipi. Nipu lapome Yesu-para orope Gote-na kogono pu kiritainalo Jerusalem su-para omali agaa lala pirisimi.
32 Go rabu Pita-para mo adami aanu-para u waru patisimi. Gore

nimumi rekoa pua Yesuna epe paana puri-para mo rekasipide aa lapo page adesimi.
33 Gore mo aa lapome Yesu gimoa polalo pisipi rabu Pita-me Yesu gupa lakesa: Aa adaa, niaa go-para pimare ora epe ta. Gore niaana pokaalo ada ipa repo paminaapa. Medare nena meda Moses-na medare Elija-na pamina sa. Pita nipumi go agaa lakesa pare go agaana re nanimi-naasa.
34 Nipumi go agaa pa lalaina moae medame nimu aba rigitisa. Moaeme nimu rabuaniaasa rabu nimumi paala omesimi.
35 Go moae-parare agaa meda gupa lakesa: Gore ora nina epe naaki-ga neme nipu aba mapiraasu. Nimimi nipuna agaa pagalepape.
36 Gote-me agaa lakenaloa Yesu nipu padane pirina adesimi. Gore disaipel aanu nimumi agaa loraawa go adesimide yaenu madaa remaa nasimi.

Yesumi wae remo piri naaki meda maepeaasa
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-29)

37 Ekeraare so rudu gimoa kilip-isimi rabu onaa adaapumi Yesu nipu pora-nia madaata ipisimi.
38 Go onaana rikiraana ae aa medame gupa yaaloa ogesa: Ti-saa, neme nina naaki odome omoa adape. Go naakiri ora naa padane-ma naaki yaade.
39 Wae remo medame nipu ir-ulu ripinaaya. Goa pea raburi mo wae remome nipu orolopaawa maeyaatea. Goa pua nipuna agaa-para rako sope madita. Go rabu nipuna yogane maoyaaya. Goa pua go remome naa naaki abi nam-inarepaaya.
40 Neme abade nena disaipel aan-umi go wae remo mea rakepealepa lo ogesude pare nimumi mada narakepeasimi.
41 Yesumi go kirita pirisimi onaanu-para gupa lakesa: Nimiri kone waru narulaawa nimina robaa-para page ora o ta. Nimi raapu ni rana akepu raapo piralua pae? Nimina wae kedaanu akepu raapo rialua pae? Goa loare go aa-para lakesa: Nena naaki lamua ipu sa.
42 Nipuna naakiri pena ipulaina mo wae remome oro lopaawa maeyaesa. Go rabu Yesumi go remo-para puri pane agaa lakeloa mo naaki maepeaasa. Goa pua nipuna aaraa mea kasa.

Yesumi nipu omalua lo rana laapo lakesa
(Mat 17.22-23; Mak 9.30-32)

43-44 Onaa rayome Gote-na adaa puri adesimi-pulu nimu ora pogo-lasaasimi Go rabu Yesumi nipuna disaipel aanu-para gupa sa: Neme agaa lagialua-ga nimimi go agaa waru pago piralepape. Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri aa medalo-mame wae aanu mea kateme sa.
45 Pare nimumi go saa agaana re naniminaasimi-pulu nimu paalame omoa nipu agaa namisimi.

Ririna epea aare aapi yapae simi
(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

46 Gore disaipel aanumi arere pua niaana rikiraanare riri-nane aape aare aapi yapae lo agaa lala pirisimi.
47 Gore Yesumi nimuna kone adoa nipumi naaki oge meda nipu raapu mea mapiraasa.
48 Goa puare nipumi nimu lakesa: Onaa rayo naa bi loa go oge naaki raba mealimi-daare nimimi ni page raba meme sa. Onaa rayo kogono pua naaki ora oge gupiane raba mealimi-daare onaa mudu pitimi sa.

Nimi iaa napiralimi-daare nimina adami onaa piralimi
(Mak 9.38-40)

49 Go rabu Jon-me agaa gupa abusa: Aa Adaa, aa medame nena bi loa wae remo mea rakepea-daa adama sa. Goa pea pare go aame niaana rikiraana disaipel aa napia-pulu nipu gimape lo lakelama.
50 Go rabu Yesumi nipuna disaipel aa medaloma gupa lakesa: Nimimi nipu gimoa natapape sa. Onaa rayo

nimi-para iaa na-aulalimi-daare gore nimina adami onaa pitimi sa.

Yesu Samaria su-para polalo pisa rabu naepape simi

51 Gote-me Yesu so yaa-para mea pope di rudu sa. Goa pisa raburi Yesu nipu Jerusalem palua kone sua pisa.
52 Go raburi aa medaloma-para wai agaa aba lo rapaasa. Go aanu nimu puare Samaria adaare meda-para odobaawa nipuna yaenu man-agolo satalo pisimi.
53 Goa pisimi pare go su-para piri onaanumi Yesu nimuna adaare-para lamua pope gimisimi. Gore Yesuri nimuna iaana su Jerusalem su-para penaalo adesimi.
54 Disaipel aa Jon Jems lapome go kone adoa nipu laapome wala pua Yesu-para lalo: Aa Mudu, niaame so yaa-para ia repena sulaame go on-aanu rabenalo mea repaamina ya?
55 Goa simi pare Yesumi wala pereke tua nipu-para ora dia sa.
56 Goa pua nimu su rado-para pisimi.

Onaa medalomame Yesu rata mea polalo pisimi
(Mat 8.19-22)

57 Nimu pora-nia pisimi rabu aa medame Yesu goa lakesa: Ne su ray-ona pali-parare ni go-para rata mea epalua sa.
58 Goa sa rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Raa kira aune yana nimuna aana apedaa raa-para pati ada aaya. Go page yaanuri nimuna ada aaya pare Ni Onaanu Raapu Pirape Aana Siri patape ada meda na-aaya sa.
59 Nipumi aa rado meda gupa lakesa: Neme ni rata mea ipu sa. Goa sa pare go aa nipumi lalo: Neme nina Aapa aba rogaata pono laa sa.
60 Yesumi nipu lakesa: Dia, nimuna wasupa ome onaanuri ora nimuna ome yagonumi rogaaina lape. Ne pua Gote-na Surube Su madaa agaa pua lakelape sa.
61 Aa medame gupa sa: Aa Adaa, neme ne raapu banalo pi pare neme nina onaanu nimu-repaa abi pi-ralepape ta pono laa sa.
62 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Aa medame nipuna aalumi masaa-nane wala adaa-mama paliare Gote-na Su-rube Su-para mada napua piralia sa.

10

Yesumi aa 72-pela epe kogono pula penaalo mea rapaasa

1 Orope Aa Mudumi aa 72-pela meda muare laapo laapo lo mea rapaasa. Gore Yesu orope penaalo adaare-para su rayo-parare nimumi aba agaa laketa pisimi.
2 Goa pua nipumi nimu gupa lakesa: Eta adaapu apo maapunu-para ia pare kogono aa adaapu napimi. Goa pea-ga nimimi apo maa-puna aaraa-para beten tapape. Goa pua aaraame aa medaloma mo etanu mea kirita inalo beten tapape.
3 Pulupa. Nimiri sipsip mena-rupa mo maeyae yanana rikiraana apo mea rapaato.
4 Nimina mone paus-para roka nu-para aariti go yaenu namea pulu-pape. Goa pua pora-nia ae onaa-para abi piralepape pi natapape sa.
5 Gore nimimi ada meda-para pua odobalimi-daare aba nipu gupa tapape: Go ada-para piri onaare epe-rupa piralepa tapape. Gore epe kone i aa meda go ada-para pitia-daare nipumi nena epe kone mua abutea.
6 Pare aa meda gupa napitia-daare nimina epe konere nimina wala mealimina.
7 Nimi ada meda-para pua piral-imina gialimide nape eta oyaenuri nalepape. Goa pua-ga kogono aare nipu agaa abulape oyae mada mealia. Pare nimuna ada rado radonu-para oyae namula pulupape.
8 Nimi adaare meda-para palimi rabu nimuna ada-para epe-rupa mea odobalimiri gore eta nimumi gialim-ide nalepape.
9 Go adaare-para yaina ome on-aanu maepeaatepape. Goa puare

nimimi nimu gupa laketapape: Gote-na Surube Su nimi piri re-para epea tapape.
10 Goa pua nimi adaare meda-para puare nimi nimuna ada-para nala-mua palimiri go adaare pora-nane pua aawa gupa tapape:
11 Nimina adaare-na kegere ni-aana aa madaa ina apo kunu satema-daa tapape. Pare Gote-na Surube Su abia go re-para epaade tapape.
12 Neme nimi lagialo: Sodom adaare-para wae onaanu pirisimi-pulu kedaa adaa meda kasa. Goa pisa pare go adaare-para epe agaa gimalimiri kedaa ora waru katea sa.

Onaanumi kone napereketeme-pulu odo waru pea (Mat 11.20-24)

13 Yesumi wala lalo: Korasin su-para mo Betsaida go lapo piri onaanu-para page ora odo waru pia. Nimina su-para napiaa kogono pisude-rupa Tair su-para Saidon su lapopare go-rupa pula pisu yaalore go su lapone piri onaanumi pupitagi gimoa kone pereketa peme. Goa pula pisimi yaalore nimumi mamina kobere yamoa repena egaa taga irita pisimi.
14 Gore Gote-me onaa wae yoto katea raburi go wae su lapo Tair Saidon lapo-para odome omoa kedaa katea. Goa palia pare go adaare-para pirua kone narulae onaanuri nimi ora adaa kedaa meda mealimi sa.
15 Nimi Kaperneam su-para piri onaanuri nimina so yaa-para polalo peme pae? Dia nimi wae repena sulaa-para mea lopalia sa.
16 Goa loa nipuna disaipel aanu lakesa: Onaa rayome nimina agaa pagalimiri gore nina agaa page pageme. Pare onaa rayome ni masaa rilalimi-daare gore ni page masaa rilaeme. Gore ni masaa rilalimiri abade nimumi ni rapaasade Aapa page masaa rilalimi sa.

Mode epe kogono aa 72-pela wala ipisimi

17 Orope mo epe kogono aa 72-pela wala ipua raaname omoasimi. Gore nimumi lalo: Aa Mudu, niaame abade nena bi lakelaama pisima rabu wae remonu page niaana agaa pagaame simi.
18 Go rabu Yesumi nimu goa lakesa: Go rabu yaa madaare Satan so repena sulaa-rupa aipapulu lopesa-daa adesu.
19 Pagalepa. Neme nimi puri aba gisude-pulu nimimi paaka-para supi kalainuna agaa mada rogaal-imi sa. Goa puare nimimi Satan-na puri rayo rabuaniaalimi rabu oyae medame nimi mada namaoyaalia sa.
20 Pare wae remome nimina agaa pa pageme-pulu go padane madaa raaname naomalepape. Dia, pare nimina bi so yaa-para aba tisade-ga go madaa pedo pipape sa.

Yesumi pedo waru pua Aapa Gote-para ora pi sa (Mat 11.25-27; 13.16-17)

21 Go raburi Holi Spirit-mi Yesuna robaa-para raana omape kone kasa rabu rulatabesa. Go rabu Yesumi lalo: O Aapa, nere su amaa page yaa-para page ora Aa Mudu pi. Abia neme kone adaapu i onaanu-para makuaae onaanu-para nena kone kudiri pua skul-nane onaanu mea waalaede sa. Ora gore Aapa, nena raanana ratua gupa pede-ga ora pi.
22 Nina Aapame kone-para oyae rayo neme surubanolo gisa. Pare onaa rayome Sina kone na-ademe. Dia, pare Aapa padanemere adea. Go page onaa rayome Aapana kone na-ademe pare Simi padanemere aapa adea. Goa pea pare Simi on-aanu Aapana kone waatalo palia-daare nimumi page Aapa mada adal-imi.
23 Go rabu Yesumi pereke tua di-saipel aanu-para lalo: Nimimi go adaleme yae madaare nimi pedo pu piralimina.
24 Neme nimi lagialo: Abade aa mudunu page Gote-na agaa lakene aanumi page abia nimi ademe yae adolalo pisimi. Pare nimumi go oyae na-adesimi. Go page abia nimimi

go pageme agaa pagolalo pisimi pare napagesimiya sa.

Samaria aa medame nipuna iaa odome omesa

25 Gore rekena agaana tisaa meda Yesu piri-para ipua Yesu ko tulalo pisa. Tisaa-ya, neme akea pua oro yaalo kagaa pirape kone wasupa mealua ya?
26 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gote-na buk-parare akepu ia? Neme akepu dipiti pae?
27 Gore nipumi agaa gupa abusa: Nena Mudu Gote madaare pu robaa rayome page kone wasupa rayome page puri rayome page pedo pu raana omalepape ta. Go page nimina bipa nimi raana omeme-rupare nimina yagonu page padane go-rupa pipape sa.
28 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gore neme agaa waru abulae. Neme goa paliri ne oro yaalo epe-rupa kagaa pirali sa.
29 Yapare go rekena agaa tisaamere nipuna bi padane waru epena kone isa-pulu nipumi Yesu wala lakesa: Gore rekena agaame nina ada lapa piri onaanuri aapi-para ta pae?
30 Gore Yesu nipumi remaa gupa lakesa: Aa medame nipuna Jerusalem su-para gimoa Jeriko sunane pisa. Go rabu wae paake ne aanu nimu pora madaasimi rabu tua nipuna mamina-nu koloa nipuna oyaenu misimi. Goa puare nipu waru tua pora-nia pa ini adupitalo palaina gima pisimi.
31 Go raburi Gote-na Miru Irae Aa meda go pora kura mea pisa. Gore nipumi go aa adaa pare gimoa mo pora nebo-nane puaa-mama pua pisa.
32 Goa pisa rabu aa meda nipu Livai-repaa ruru piri aa nipu ipisa. Nipu pora nebo-nane ipua mode aa tapaina adoare mo pora aane-nane pakeawa gima pisa.
33 Goa pisa pare Samaria kimi supara piri aa padanere mo pora-nia ipua go aa tapaina adoa sana nipuna pu-para ora odome omesa.
34 Goa pisa-pulu nipu re-para pua minasaawa marasin wel-para ipa wain koyo paboa mo nipuna rere rogaasa. Mo rere rogaa kiritua mo aa marekaawa nipuna donki mena masaana mea mapiraasa. Goa puare nipumi pora kimisu aanu patape ada meda-para pua waru pua surubesa.
35 Ekeraa-nanere go aame kimisu aanu patape ada surube adana aaraa mone 100 kina-rupa pua kasa. Go pua nipumi gupa lakesa: Neme go aa waru surubape. Gore nena mone medaloma mogo aa madaa palia-rupa wala ipua epa abutua.
36 Goa loa sana Yesumi wala lalo: Gore abia neme ake kone sae pae? Aa repo pora-nia epame pare mode tapasade aana adami aare aapi ya?
37 Go rabu mo rekena agaana tisaame lalo: Go kimisu aare odome omoa raba meade aa sa. Go rabu Yesumi nipu lakesa: Ne puare neme goa pua pape sa.

Yesumi Marta-para Maria lapo adola pisa

38 Yesu nipuna disaipel aanu raapu adaare meda-para pisimi. Go-parare ona meda nipuna biri Marta go oname Yesu nipuna ada-para epe-rupa lamua pisa.
39 Marta nipuna aaki meda nipuna biri Maria pirisa. Maria nipu Aa Mudu-na aa re-para epa pirua nipuna agaa pagesa.
40 Goa pisa pare Marta-re kogono adaapu pua nimuna nape eta managolata pirisa. Goa pisa rabu Marta nipu Yesu piri-para pua agaa misa: Aa Mudu, nina aakimi ni gimaade-ga neme padane eta iru pi-ga go kone madaare ake kone sali pae? Ni epa raba mina neme lakela sa.
41 Goa sa pare Aa Mudumi nipupara agaa gupa lakesa: Marta, ni odo pia. Neme kone adaapu sua nena robaa-para ari-yapa pea. Nere oyae rayo madaa kone sae.

42 Goa pea pare neme kone padane
sape. Go nena aki Maria-me mulalo
pia yaere niaame rutu nalamina sa.

11

Yesumi beten lape-rupa moge riaasa
(Mat 6.9-13; 7.7-11)

1 Yapi medame Yesu nipu su meda-
nane beten lala pirisa. Orope beten
aba lo kiritinaloare nipuna disaipel
aa medame nipu goa lakesa: Aa
Mudu, neme niaare beten lape-rupa
mogeape. Abade Jon-me nipuna di-
saipel aanu mogeasaya-rupa neme
page niaa mogeape sa.
2 Gore nipumi nimu gupa lakesa:
Beten lape agaa teme raburi nimimi
gupa tapape sa:
O Aapa, Nena biri oro yaalo ora epe-
rupa ina.
Nena Surube Su epena.
3 Abia go yapi padane madaare ni-
aana eta giaina.
4 Niaana wae yaenu mea rubaina-
ga niaame page aba wae kone
saapiraina onaanuna kone
mea rubalima.
Neme niaa kedaame omape yae
ko natina.
5 Yesumi goa loa sana nipuna dis-
aipel aanu gupa lakesa: Gore nimi
medamere ribaa ruma rumana pua
nimina adami aa agaa gupa mealimi:
Adami aa, neme ni bret ipa repo
giaina pua te.
6 Nina adami aa meda pora kimisu
pamua reame omoa nina ada-para
epa pia. Goa pea pare neme kalape
eta dia ya te.
7 Goa te raburi mo ada ru-nane
pia adami aame gupa tea: Neme ni
radaa pi kogono nagiape. Pora gaape
ora poa loko aba tua nina nogo naak-
inu raapu aba patawa tea. Neme
rekoa oyae mada nagialua tea.
8 Goa tea rabu neme ake pali ya?
Neme nimi lagialo: Gore mo aame ne
nipuna adami onaanu bret nagialia-
daare ne yala napote pare ne pirua
agaa lakete. Agaa pa amaa yaate-
pulu nipu rekoa nena ia yaenu gialia.
9 Go remaana re neme nimi la-
gialo: Gore nimimi Gote-para beten
go-rupa tapape. Goa palimiri nipumi
nimi oyae su gialia. Nimimi oyae
asapalimiri nimimi mada adasaal-
imi. Nimimi pora gaape tu piralimiri
Gote-me pora gaape mada epa lob-
alia.
10 Onaanumi Gote-para beten
temere gore oyae mada mealimi.
Onaanu oyae asapalimiri nimumi
oyae mada adasaalimi. Onaanumi
pora gaape talimiri gore Gote-me
nimu-para pora ora lobalia.
11 Gore nimina naaki nogonumi
nimi-para ena meda gialepa teme-
daare paaka wae meda mea kateme
ya?
12 Dia-ga mo naakimi yaa Aapa
meda gi tea-daare betamu meda mea
kateme ya? Dia, mada nakateme.
13 Gore nimi wae aanu pimi
pare nimina naaki-para epe yaenu
katemede. Goa pemede-ga waru
pagalepa. Niaana so yaa-para pia
Aapamere onaanumi beten teme-
daare Holi Spirit gialua sa.

Yesu Belsebul raapu kogono pea simi
(Mat 12.22-30; Mak 3.20-27)

14 Wae remome aa medana agaa
mamaraasa rabu Yesumi go remo
mea rubisa. Go rabu go aa-na agaa
lapaasa. Goa pua onaa rayome kone
adaapu sua pogolasaasimi.
15 Goa pisa rabu onaa medalo-
mame lalo: Wae remonuna aa mudu
Belsebul-mi Yesu puri kata rabu mea
rubaaya simi.
16 Goa simi rabu aa medalomame
Yesu ko tulalo pisimi-pulu Yesumi
napiaa kogono meda pinaloa ada-
mona simi.
17 Pare Yesumi nimuna kone
adokaru mua nimu gupa lakesa:
Adaa kagure meda-para piri onaanu
rugulala paawa yada palimiri go
adaa rururi ora o yalimi. Go
page ada medana aaraalu rugulala
paliare go aaraalu mada nakibuma
piralimi.

18 Gore Satan-me nipuna surube
onaanuri marugulala paalia yaalore
nipuna puri page akea pua epe-rupa
salia ya? Mada Dia, pare nimimi wae
remonuna mudu Belsebul-na purimi
mea rubaayo teme.
19 Neme go purimi mea rubaayo
teme-daare gore nimina naakinu
madaare akea pua neme nimuna
remonu mea rubaayo pae? Nim-
ina naakinuna wae remo radonu
mea rubaayo pare nimimi ora agaa
nalaeme.
20 Dia-ga Gote-na purimi ni puri
gisa-pulu go wae remonu mea
rubaayo. Goa pe-pulu Gote-na
Surube Su nimi piri-para aba epaade
sa.
21 Gore puri pane aa medame
etaa ripinua nipuna ada-para su-
rubaliare gore nipuna oyae rayo epe-
rupa pa salia.
22 Goa palia pare puri waru pane
aa rado apo aana ada-para ipua
tuare maoyaalia. Goa puare apo
aana etaa-para rai napi-para go
surubape yae paake noa tema aa
medalomanu-para surubape yae
ruma katea sa.
23 Onaa rayo nina adami onaa
napitimi-daare gore nina iaa pimi.
Onaa rayome ni raapu oyae nakirite-
mere gore nimumi raa-para mea
ratu rubalimi sa.

Wae remo wala ipisa (Mat 12.43-45)

24 Gore wae remome aa meda gi-
maliare gore nipu su kaapu ne-para
kitu pirape su asapulalo pea. Gore
nipumi go su epe meda na-adoare
nipumi lalo: Abade nina pirisude
ada-para wala palua tea.
25 Goa pea-daa nipu pua nipuna
abana ada-para wala pua adea rabu
nimumi puluma kia pepena pua
waria piralimi.
26 Goa adea raburi wala ora wae
remo 7-pela medaloma pua lamu
misa. Goa puare nimu rayo mo
ada ru-nane pua odobaawa pimi.
Goa peme rabu abade mo aa nipuri
wae-rupa pirisa pare wala abia rayo
piruaeme-pulu go aa abia ora wae-
rupa meda pia sa.

Pedo waru pua pirape kone

27 Yesumi onaa adaapu kirata piri-
naloa agaa gupa lakesa: Go rabu
nimina rikiraana piri ona padaneme
agaa gupa sa: Gore abade ne madua
adu gisade ona nipu padanemere
pedo waru pina sa.
28 Goa sa pare Yesumi gupa sa:
Ora lae pare onaame Gote-na epe
agaa wala pagoa ratalimi onaanu-
miri gore ora pedo pina sa.

Onaa medalomame napiaa kogono adamona paina simi (Mat 12.38-42; Mak 8.12)

29 Onaa adaapu pa epa kiritaba pi-
rina nimu gupa lakesa: Abia go yapi
di rabu pimi onaanuri ora wae onaa
pimi. Nimumi napiaa kogono meda
adamona teme pare neme go-rupa
kogono meda nawatoa. Dia, pare
Jona nipuna napiaa kogono pisade
go padane mea waatoa sa.
30 Abade Jona Gote-na agaa lakene
aa pirina mo Ninive su-para piri on-
aanumi Gote-na puri pane kogono
adesimi. Abia go rabu page ni Onaa
Raapu Pirape Aa-na Si Gote-me go
onaanumi adenalo napiaa kogono
palia rabu adalimi sa.
31 Oropere Gote-me onaanuna
koso lape di madaare no re-nane
ona mudu padaneme rekoa abia piri
onaanu nimuna wae yae madaa koso
lape agaa lagialia. Gore go oname
abade Solomon-na epe agaa mana
pagola pisa-pulu nipu su rayona
aane-nane pamisa. Goa pisa pare
nimina rikiraana pia yaeme apo
Solomon-na kone ora maoge yaaya.
Goa pea pare onaanumi nipuna agaa
napageme.
32 Gote-me onaanuna koso lape
agaa di madaare gore Ninive su on-
aanumi rekoa go abia piri onaan-
umiri Joname agaa lakesa-daa ni-
mumi kone perekeasimi. Goa pisimi-
pulu nimi madaa koso lape agaa
mada lagialimi. Goa palia pare abia

nimina rikiraana piri aame Jona maoge yaaya sa.

To yoganena paa madaa agaa lakesa
(Mat 5.15; 6.22-23)

33 Yesumi wala lalo: Onaanumi lam ewoa go lam baket rolo-para nasalemede sa. Dia, pare nipumi mudianaloa onaanumi go paa adoa ada ru-nane epa odobalimi.
34 Nena iniri nena yoganena paa lam-rupa roaaya. Gore nena ini epeaaliare gore nena to yogane rayo paa rulatabea. Pare nena ini o yaliare gore nena to yogane rayo ribaa yabalia sa.
35 Gore nena robaa-para ia paa wala ribaa yalia waru adalepape.
36 Gore nena to rayo-para paa paliare kalae-nanedaa page ribaa nayaabalia. Go rabu lam-na paa ne madaa pirata ipulade-rupa nena to yogane-para paa gupa rulatabalia sa.

Farisi aanu rekena agaa tisaanuri waea pisimi
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 20.45-47)

37 Yesumi go agaa aba naloa Farisi aa medame nipuna ada-para eta nola ipu sa. Goa sa rabu mo aa nipuna ada-para pua eta nala pirisa.
38 Gore Yesumi eta nolalo ki naradepea-pulu mo Farisi aame adoa nipumi kone adaapu isa.
39 Goa pisa rabu Aa Mudumi nipu gupa lakesa: Gore nimi Farisi aanuri nimimi plet kap-nuna yogane radepeteme. Goa pea pare nimimi plet kap-nuna ru-parare naradepeteme. Goa pea pare nimina robaa-para oyae adaapu saapirape kone su pupitagi nape kone page apo rulatabea-daa sa.
40 Nimiri maeyae aanu pimi. Gote-me onaana to yogane waria nipuna robaare nawarisa pae?
41 Pare nimina plet kap-nupara saapiri yaenu medalomame naraa onaanu katapape. Goa palimi rabu nimi epe-rupa piralimi sa.
42 Pare Farisi aanu nimi waru adalepape. Nimi yabia meda-para rakia-para padi raani medaloma-para warea go oge yae page Gote medaloma kateme. Goa peme pare nimimi epe-rupa sape kone-para Gote madaa kone rulape kone-para gimeme. Pare nimimi go kone sua mogea nagimalimiri gore epeaalia.
43 Nimi Farisi aanu nimimi waru adalepape. Nimi lotu ada ru-nane pua riri-nane pirape siaa madaa raaname apo omeme-daa. Go page nimi kiritae maket ada-para pua onaanumi nimi-para abi piralepape teme-daa raaname omeme.
44 Nimiri waru adalepape. Nimina kone gupa: Nimi pa matmat-rupaga gore pa onaanumi na-adoare rekena lusua rabuaemede.
45 Go rabu rekena agaana tisaa medame gupa sa: Tisaa, neme goa loa niaa-para ero agaa niaa mari-aaye.
46 Yesumi lalo: Nimi rekena agaana tisaanuri waru adalepape. Nimimi kedaa pi yae onaanuna masaa-nane mea mariaaeme. Goa peme pare nimu riape-rupa maarea pare go kedaa pi yae rinalo nimimi raba meape kone naimi.
47 Nimimiri waru adalepape. Nimina akuanumiri Gote-na agaa lakene aanu tisimiya. Goa pisimi pare nimimi go akuanuna rogaape apedaa wariaawa pepena epe-rupa paeme.
48 Goa peme rabu nimimi nimina akuanuna wae pisimide kone niminaawa raaname omeme. Nimina akuanumi Gote-na agaa lakene aanu tu maomaawa rogaasimi-para nimimi nimuna matmat wariaawa pepena paeme.
49 Go madaare Gote-me epe makuaae kone sua lalo: Neme nina agaa lakene aanu page aposel kogono aanu page nimu piri-para penaato. Goa palua pare nimumi go aa medaloma tu maomaawa medaloma kedaa pi yae kateme.
50 Goa sa-pulu go pimi onaanuri abade mo Gote-na agaa lakene aanu tu maomasimi madaa abia page ora kedaa adaape mealimi.

51 Aba Gote-me su yaa warinaloa
mo aa Abel tu mao-mama ipua
Sekaraia epe tu maomasimi rabu
page kedaa adaape mealimi. Go
aare Gote-na ada ru-nane pirisa rabu
aana reke-para Gote-na epe pirape
ada lapona rikiraana tu maomasimi.
Gore neme nimi lagialo: Abade Gote-
na aanu tisimide kogonona kedaare
abia go piri onaanu nimimi rialimi.
52 Nimiri rekena agaa tisaanu-ga
nimimi waru adalepape. Nimimi
kone makuaae meapena pora lobape
ki nimimi riti peme. Goa peme
pare nimina odobatalo pora gaape
nalobeme. Go page onaa meda
odobainalo page kone naimi pare
nimimi pora gaape garulaeme.
53 Yesumi go su gimisa rabu mo
rekena agaa tisaanu-para Farisi
aanu-para Yesu madaa wae ero agaa
loa nipu madaa agaa rado rado
misimi.
54 Nimumi agaa loa nipu ko tulalo
pisimi-pulu nipu agaa adaapu agaa
misimi. Nipumi pa yada tea-daare
nimumi nipu koso madaa mea adi-
talo pisimi.

12

Makirae konere waru adalepape (Mat 10.26-27)

1 Onaanu ora adaapupe kiritaawa
rulatabaawa medana aa madaa ata
pisimi rabu Yesumi nipuna disaipel
aanu-para agaa aba gupa sa: Nimi
go Farisi aanuna bret ma-adaa
yaape yis-ri waru adalepape. Neme
nimuna makirae agaa madaa lalo.
2 Oyae rayo rigitabaaya yaere
oropere amaa salia. Go page oyae
rayo kudiri pu iare oropere penaame
waatea.
3 Goa pea-pulu agaa rayo ribaane-
para simiyaade agaare onaanumi
epe paa-para pirua pagalimi. Gore
agaa medaloma pawasi ru-para
pirua simiyaadere so rudu madaa
aawa lamonealimi sa.

Onaame Gote madaa paala omamina (Mat 10.28-31)

4 Nina adami onaanu nimiri gupa
lagiano: Onaanumi to yogane talimi-
daare paalame naomalepape. Goa
puare orope nimumi yada meda
mada napalimi.
5 Nimi paala omape onaa nimi la-
giano. Gote madaa paala waru oma-
lepape. Nipumi onaa tu maomaawa
orope repena sulaa-para mada mea
lopalia. Gore neme nimi lagialo.
Go aa padane madaa paalame oma-
lepape.
6 Nimimi ademe mone 2 toea-rupa
yaa magata supu kabeme. Pare Gote-
me yaa oge go-rupa madaare kone
narugulaaya.
7 Nipumi nimina aalu iri rayo
aba dipita. Gore nimimi paala
naomeme-ga nimimi ogege kabape
yaa-rupana yoto maoge yaeme.

Ni Yesuna ruru yaade lapere palaa naomamina (Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Gore neme nimi lagialo. Onaa
rayo pa onaanuna ini agaa madaa
nina bi laketemere gore ni Onaa
Raapu Pirape Aa-na Si neme page
Gote-na ensel-nuna ini agaa madaa
go onaanuna bi laketoa.
9 Goa palua pare onaa rayome on-
aana ini agaa madaa ni masaa rilal-
imiri gore Gote-na ensel-na ini agaa
madaa Onaa Raapu Pirape Aa-na Si
neme nimu masaa rilalua.
10 Onaa rayome Onaa Raapu Pi-
rape Aa-na Si madaa wae agaa teme-
daare gore Gote-me go onaana wae
yae mada mea rubalia. Goa palia
pare onaa rayome Holi Spirit madaa
ero agaa teme-daare Gote-me go on-
aana wae yae namea rubalia.
11 Gore nimumi nimi lotu ada-
para mea pua namba wan gavman
page adaare aa mudunumi page
koso pagenalo mea palimi. Go
rabu nimimi paalame naomoa kone
adaapu nasalepape. Gore niaame
agaa akepu abutema yapae niaame
agaa akepu laketema yapae kone
nasalepape.

12 Gore nimimi lape agaare Holi
Spirit-mi nimina kone-para mapi-
raalia.

Amope maeyae aa mudu madaa saa agaa lakesa

13 Go rabu go pirisimi onaana
rikiraana piri aa medame gupa sa:
Tisaa-ya, Aapana moae yaenu mo
ameame rumaawa gina. Neme ru-
maawa ni gina neme lakela sa.
14 Goa sa pare Yesumi nipu goa
lakesa: Ake ya? Ni nimina koso pa-
gape aa-para nimina oyae rumaape
aa-para ni-daa dia.
15 Gore nipumi nimu gupa lakesa:
Nimimi waru adoa surubalepape.
Nimimi epame omape kone gi-
malepa. Aa medame nipu oyae
adaapu salia-daare nipumi go yaenu
madaa epe pirape kone mada
namealia.
16 Go rabu Yesumi nimu-para saa
agaa meda gupa sa: Amope medana
epe su adaapu i-para maapu eta oyae
adaapu opoa nape ta.
17 Go raburi go amo ne aa nipuna
kone-para gupa isa: Abiare mo eta
medaloma kirita sape adaare dia
yaade-ga neme ake palua pae kone
isa.
18 Gore nipumi kone gupa isa:
Neme goa palua. Neme nina eta
sape adanu kilipia ada ora adaape
medaloma palua. Goa puare nina
wit-na ini-para mo eta rayo go
adanu-para mea kirita salua sa.
19 Goa palua kone salo: Go aa
nipuna epe yae rayore saapirano
maali adaapumi popalia pare epe-
rupa piralua. Goa pea-ga abiare
neme kitu pirua eta ipa nala puare
pedo pu piralua kone isa:
20 Go kone isa pare Gote-me nipu
lakesa: Nere maeyae aa sa. Abia go
ribaa ne omali-ga abade nena mea
kiritae saede oyaenuri aapimi meali
ya?
21 Go rabu Yesumi agaa gupa lo
kiritisa: Onaanumi epe oyae adaapu
salimiri apo maeyae aa-na kone mo-
geteme. Goa palimi pare nimu Gote-
na ini agaa-para naraa onaa pimi sa.

Gote madaa kone rulaatepape (Mat 6.25-34)

22 Go rabu Yesumi nipuna disaipel
aanu gupa lakesa: Go remaa madaa
kone mealepa. Niaame ake nalima
palo epe-rupa piralima palo kone
adaapu nasalepape. Go page nimimi
niaare yogane madaa ake maraal-
ima palo kone adaapu nasalepape.
23 Gore epe-rupa pirua yogane su-
rubalima eta nape yae-para mam-
ina maraape-para go madaa kone
adaapu nasalepape.
24 Nimimi yaanuri adalepape. Ni-
mumi onaana kone namogeaawa
nape repena ini napoa eta namea
kiriteme. Nimuna eta kiritape ada
page na-aaya. Dia, pare Gote-me
nimu raba mua eta kata. Gore nimi
onaamere mo yaanu ora rabuani-
aaeme.
25 Nimina onaa medame go oyae
madaa kone adaapu salia-daare
gore nipuna maali ogesi-daa wala
adaalupu mada yolo pitia yapae?
26 Dia-ga gore nimimi oge eta
yaenu nasurubeme-ga nimimi pa
yae medaloma madaa kone adaapu
nasalepape.
27 Nimimi plaua ini adalepape. Ni-
mumiri mamina waritalo kalaipu
kogono napeme. Dia, pare pa-
galepa. Abade mo amope Solomon-
mere nipuna pepena rayo pisa pare
mo plaua ininumi nipuna pepena
maoge yaaya.
28 Gore Gote-me mo su amaa ripu
maopaawa nipuna pepena paaya.
Goa pea pare go ripunu ekeraa-
nanere nimumi poa repena sulaa-
para iralimi. Goa pua nimimi go
ripu maoge yateme-pulu Gote-me
nimina maraape mamina gua nimi
waru surubalia. Go kone adaapu
saleme rabu nimina kone rulapere
ora ogepu saapiruaeme.
29 Goa pea-ga nimimi nape yae
madaa kone adaapu nasalepape. Go
page niaa ake nalima palo kone
nasalepape.
30 Gore go su amaa pirua kone
narulae onaanumi go yaenu rayo

asapeme. Pare Aapame nimina kone gupa imilo aba makuaaya.
31 Nimimi Gote-na Surube Su madaa kone rulaatepape. Goa palimi rabu mo oyaenu page mada gialia sa.

Yaa-para epe yaenu mea kirita sape kone
(Mat 6.19-21)

32 Nimi oge sipsip menasinu nimimi paala naomalepape. Nimina Aapame nipuna Surube Su gulalo pedo pu pia.
33 Goa pea-ga nimina oyae rayore nimumi kabenaloa mone-re mo onaa naraanu katapape. Goa palimiri nimina mone paus ora puri pane sua so yaa-para epe yaenu mada kirita salimina. Goa pua so yaa-para i yaere naetapalia. Go page so yaa-parare paake ne aame page namealia. Go page so yaaparare alurai-para daalinu-para nimumi page go yae nanalimi.
34 Gore nimimi epe yaenu kiritaeme-parare nimina kone page go-para agu pea sa.

Kogono naakinu managolae remaa
(Mat 24.42-44)

35 Nimina mamina aako leteme marudu yatapape. Goa pua lam wadunua managolaawa piralepape.
36 Nimi go-rupa piralepape sa: Kogono naakinuri nimuna aa adaa ado piralemede-rupa piralepape. Go surube aare nipu mo ona rumaatalo eta yaweme-para adola palia. Goa pea-ga mo kogono naakinu ado pimi. Nipu ipua pora gaape epa taliare kogono naakinumi pora gaape aipapulu mada lobalimi.
37 Go adaa aame epa adalia rabu nipuna kogono naakinumi u napatua adaba pitimi. Go rabu go kogono naakinuri pedo pu pitimi. Pagalepa. Go aa adaame raaname omoa mamina aako leteme marudu yawa nimu reke madaa mapiraalia Goa puare nipuna eta epa katea.
38 Gore nipu ora ruma rumana epalia palo yaa kuta mupaa rekalade rabu epalia palo marea pare nimi u napatalimi. Goa pea-pulu nipumi go kogono naakinu madaa ora pedo waru palia.
39 Nimi go agaa pagalepa. Gore adana aaraame paake ne aa nipuna ada opalialo kone sua napataalia pare pa pitia. Go rabu mo paake ne aa epalia mada naodobalia.
40 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Si nimimi naniminaawa pa piralimi rabu epalia. Goa pea-ga nimimi page waru ado pitapape sa.

Epe kogono naaki-para wae kogono naaki laapona remaa
(Mat 24.45-51)

41 Go rabu Pita-me goa sa: Aa Mudu, neme go lae agaare niaa-para agu lae pae pa onaanu rayo-para lae ya?
42 Gore Aa Mudumi lalo: Gore epe kogono pua epe kone i naakiri aapi ya? Go naakiri nipuna aa adaame ada piri onaanu surubenalo kogono katea. Go naakimiri onaa medaloma nimuna eta rumaainalo mapiraalia
43 Orope aa adaa ada-para wala ipua mo kogono naakimi lakesarupa kogono pina adaliare nipu madaa raaname omalia.
44 Neme nimi ora lagialo. Go rabu aa adaame nipu oyae rayo su surubenalo aa mudu mapiraalia
45 Yapare mo kogono naakimi kone gupa mada salia: Nina aa adaare abi aipapulu naepalia kone salo. Goa kone sua nipumi kogono naaki nogo medaloma tua eta no ipa bia noa nipu maeyaalia.
46 Kogono naakimi goa pu pirua aa adaa abi naepea kone su eperupa nasuruba pitia. Goa palia rabu nipuna aa adaa oro meda aipapulu epalia. Ipuare rai mua mo kogono naaki nipu waru tua nipu kogono waru nasurube naakinu raapu mea rubalia.
47 Mo kogono naakimiri mo nipuna aa adaana kone adea pare nipumi aa adaana kogono napaliare aa adaame ora puri waru paboa aipuyame talia.

48 Pare mo kogono naakimi nipuna
aa adaana kone na-adoa yapare wae
kedaa kogono pinaloa aa adaame
ogepusi aipuyame talia. Gore on-
aanu kone oyae adaapu palimiri ni-
mumi page oyae adaapu wala mada
abuteme. Goa pea-ga onaanu ora
kone oyae adaapu muaemere ni-
mumi ora oyae adaapu medaloma
page abuteme sa.

Yesu madaare onaanu rugulala pasimi
(Mat 10.34-36)

49 Neme go su amaa ipisuri
repena marata ipisu. Goa pea-ga go
repenare abi rena kone salo sa.
50 Neme kedaa pi baptais rado
nona pi mealua pare nina robaa-
para kedaa waru pia.
51 Gore nimimiri niri go su amaa
piri onaa epe-rupa mapiraatalo ipisu
kone imi pae? Neme go su amaa epe-
rupa pirape kone namea ipisu. Dia,
pare onaana rurunu marugulata ip-
isu.
52 Abia page orope page onaa supu
padane ada-para pitimiri nimu rugu-
lala paawa piralimi. Goa pua aa re-
pomere mo aa laapo-para iaa aulal-
imi. Goa pua mo aa laapomere mo
aa repo-para iaa aulalipi.
53 Go rabu aaraame nipuna naak-
inu raapu yada kepeaalia. Goa pua
naakinumi nimuna aaraa-para iaa
aulalimi. Go page agimiri nipuna
wanenu raapu yada kepealipi-pulu
wanenumi nimuna aginu madaa iaa
aulalimi. Ayaa medalomame nipuna
naakina ore madaa yada kepealia-
pulu go orenumi nimuna aayaanu
madaa iaa aulalimi sa.

Wae kedaa riape di waru adalepape
(Mat 16.2-3)

54 Yesumi go onaanu-para page
lakesa: Nimi naare pabala aaya-
nane moae meda rekalaina ademe
rabu aipapulu nimimi yai epolalo
pia teme. Gore ora teme rabu yai ora
mada epea.
55 Go page no re-nane puri pane
po ripu epea rabu ademere abia pani
pia teme. Gore ora teme rabu naare
reade.
56 Nimiri makirae onaanu pimi.
Nimimi yaa-para su lapona robore
waru ado kiriteme. Goa peme pare
nimimi abia go di rabu palia yaere
na-amakuaaeme sa.

Ne aditalo paliade aa raapu agaa epe-rupa tapape
(Mat 5.25-26)

57 Gore nimimi oyae ademe rabu
nimimi akolo waru na-ado reke
peme?
58 Aa medame ne koso laawa
aditalo palia-daare nipi pena pora-
nia pulaawa nipina agaa maredepo
yaawa pulupape. Goa napaliri
nipumi ne mo koso page aa piri-para
mea palia. Gore koso pagape aamere
etaa rini aanu mea katea. Go rabu
etaa rini aanumiri mo kalabus ada-
para mea mapatalimi.
59 Goa pea-ga neme ne lagialo:
Ne mo kalabus ada-para aipapulu
mada naesepealimi pare aba ripia
oge yago aba abulaina sa.

13

Onaame kone naperekeyo saliare gore nipu wae su-para palia

1 Go raburi onaa medaloma pirua
Yesu-para Galili su-para piri aanu
madaa remaa lakesimi. Go aanumiri
nimumi Gote madaa mena yaapi
oyae raapu aana reke madaa irisimi
rabu Pailat-me nimu tu maomasa.
2 Gore Yesumi nimu-para agaa
gupa lakesa: Nipumi Galili aanu
gupa tu maomasa-pulu nimimi
Galili su-para piri onaa medalomana
pupitagi nape kone maoge yasimi
kone imi pae?
3 Neme ora nimi lagialo. Ora dia-
ga nimi rayo pupitagi nape kone
naperekealimiri nimu omesimi-rupa
agu omalimi.
4 Gore abade Siloam su-para piri
aa 18-pela nimuna remaa napageme
pae? Nimu kogono pua aana-
me warini adaalu ada meda nimu
madaa lopoa tu maomasa. Goa

pisa-pulu nimumi mo Jerusalem supara piri onaa medalomana pupitagi nape kone maoge yaasimi kone imi pae?
5 Dia-ga nimi waru lagialo. Nimina pupitagi nape kone nagimoa kone naperekealimiri nimi rayo go-rupa wae su-para agu palimi sa.

Repena meda ini namadita madaa remaa

6 Gore Yesumi saa agaa meda gupa sa: Aa medame nipuna wain maapu rikiraana repena fik poasa. Orope nipu nape ini medaloma etea pame adama ipisa pare naetesa.
7 Goa pisa raburi nipumi mo maapu surube aa gupa lakesa: Abiare maali repome go maapupara repena ini etana pame asapula epawa pare naetana. Go repena po rubape. Go repename mo suna ipa pa noa maoyariana sa.
8 Mo maapu surube aame agaa gupa lakesa: Aa adaa, abia go maali pandanere pa aainawa. Gore nipuna pitaa re-para aawa piriri pua gawa menana i mea awo pabalua.
9 Wala go ma-alimi ini madialiare epe tea pare namadialiare gore po rubaina sa.

Kitu Pirape Yapi di rabu Yesumi ona medana yaina maepeaasa

10 Kitu Pirape Yapi di meda rabu Yesumi lotu ada ru-nane aawa agaa mogeasa.
11 Go-para ona meda pirisa ona nipu madaa wae remo meda pirisa. Gore romome mo ona nipuri yaina maali 18-pela patisa rabu mo upege pi oname nipuna masaa mada namaridulaasa.
12 Yesumi go ona adoare gupa yaasa: Go ona, nena yainare aba mea rubaarude.
13 Nipumi mo onana aalu madaa ki isa rabu aipapulu mode oname masaa maridulawa reka aasa. Go rabu oname Gote-na bi minasaasa.
14 Go raburi Kitu Pirape Yapi di yaade. Goa pea-ga Yesumi go onana yaina maepeaainaloa mo lotu ada surube aa mudumi ratu yawesa. Goa pisa rabu aa mudumi onaanu gupa lakesa: Gore kogono pape diri yapi 6-pela ia. Nimimi yaina maperekeaina kone salimi-daare kogono pape di rabu ipulupape. Pare go kone salimiri Kitu Pirape Yapi rabu napulupape.
15 Go raburi Aa Mudumi nipu gupa abusa: Nere makirae agaa ne aa yaade. Nimiri Kitu Pirape Yapi rabu nimina gawa mena-para donki mena-para gonumi ipa nenalo adapara pua esepeatalo peme.
16 Goa peme pare go onare nipu akua Abraham-na wane pia pare Satan-me maali 18-pela ru-para nipu rogaasa. Goa pea-pulu Kitu Pirape Yapi orome nipuna yaina naesepealua yapae?
17 Nipumi goa sa rabu nipuna iaanumi yala posimi. Goa pea pare onaanumi nipuna epe yae rayo madaa raaname waru omesimi.

Repena mastet madaa saa agaa loa bret madaa yaape yis-na agaa lakesa

(Mat 13.31-32; Mak 4.30-32)

18 Yesumi gupa lakesa: Gote-na Surube Suri ake madaa meano ya? Ake madaa mealua-daa epeaalia ya?
19 Go piane lano: Oge repena mastet ini-rupaga aa medame go ini mua nipuna maapu-para poasa. Gore orope opoa sana adaa repena nona piane opalia. Go rabu yaanuri go repenana palaa madaa nimu ada waria piralimi.
20 Gore Yesumi wala sa: Neme Gote-na Surube Su madaare ake lagiano ya?
21 Gupa lagiano: Gore bret maadaa yaape yis-rupa ona medame go yis mua palaawa ipa repo raapu adaa pe-para mea morope sa. Go palaawa ora adaa yalia. Go-rupare Gote-na Surube Su adaa yalia rabu onaanu adaapu pitimi sa.

Oge pora gaape

(Mat 7.13-14,21-23)

22 Yesumi adaa adaare-para page oge adaare-nini page pamisa. Go rabu nipumi onaa medaloma agaa

mogeaa-mama pua nipu Jerusalem su-para polalo pisa.
23 Go rabu aa medame nipu agaa misa: Aa adaaya, gore Gote-me onaa ogepusi oro yaalo kagaa piraama laama mapuaalia ya? Go rabu Yesumi nimu goa lakesa:
24 Abia nimimi oge pora gaape-para ora odobata polalo pulupape. Neme nimi lagialo. Onaa adaapu go pora gaape-para odobatalo palimi pare mada dia.
25 Orope mo ada surube aame rekoa ada pora gaape po salia. Goa palia rabu nimi amaa-nane epa rekaawa pora gaape tua gupa teme: Aa adaa, niaa epomona pora loba teme. Go rabu nipumi nimi-para gupa lagialia: Nimi na-adawade-ga aa-para pirua epame palo ni maarea tea.
26 Go rabu nimimi nipu gupa laketeme: Niaare abade ne raapu ipa no eta namade teme. Neme abade niaana adaare-para ipua niaa agaa page lagiade.
27 Pare nipumi nimi gupa lagialia: Nimiri aa-para pirua epame palo gore ni maarea tea. Nimi rayo pupitagi noae onaanu pimi-ga nimi rayo ni piri gimoa pulupa tea.
28 Gore Abraham-para Aisak-para Jekop-para Gote-na agaa lakene aa rayo-para nimumiri Gote-na Surube Su-para pitimi. Goa pua nimimi nimu adalimi pare nimi amaa-nane mapiraalia Go rabu nimimi abulu regepe noa re lo piralimi.
29 Go rabu onaanuri naare opalanane page naare pabala-nane page re lapone page epalimi. Go rayore Gote-na reke madaa eta no piralimi.
30 Go rabu abia aapu-nane pimi onaa medaloma riri-nane pua aba mudu piralimi. Go page abia mudu onaa medaloma pimiri go rabu nimu ora orope aapu-nane piralimi sa.

Yesu Jerusalem suna re sa (Mat 23.37-39)

31 Oge-daa pirua Farisi aanu medaloma Yesu piri-para ipua agaa lakesimi: Aa mudu Herot-me ne tu maomaatalo pia-ga neme go su gimoa su rado-para pu simi.
32 Gore Yesumi nimu goa lakesa: Nimimi go kira yanana si-para gupa pua laketapape: Abia-para ekeraa lapore neme go wae remonu mea ruboa yaina ome onaanu maperekeyatalo pi. Goa pua kogono repome nina kogono dia yalia-ga pua laketapape sa.
33 Go rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Pare abia ekeraa rudane ni pamualua. Goa pua Jerusalem su-para padane-para nimumi Gote-na agaa lakene aa mada tu maomalimina.
34 Go rabu Yesumi lalo: Jerusalem su-para piri onaanu-ya. Nimimi Gote-na agaa lakene aanu tu maomaeme. Gote-me mea rapae onaanu page aana-me temede. Ora rana adaapu go su-para piri onaa rayo nina kimi mea kiritaawa upitalo pe. Gore yaa kuta kebome nipuna sinu popaa rolo-para mea kirita mapiraatade-rupa upiaatalo pe pare nimimi ni gimemede.
35 Pagalepa. Gote-me nimina su Jerusalem su-para aba gimoaaya. Nimimi ni abia na-adalimi pare orope ni mada adalimi. Nimimi mada adalimi pare aba gupa teme: Aa Mudu-na bi mea ipisana aare nipu ora puri mina teme sa.

Yesumi to pabopae aa meda maepeaasa

14

1 Kitu Pirape Yapi di meda rabu Yesu nipu Farisi aanuna aa mudu medana ada-para eta nola pisa. Goa pisa raburi onaanumi nipu ora waru adaba pirisimi.
2 Go rabu ki aa lapo pabopae aa medare nipu mo Yesu piri-para ipisa.
3 Yesumi go aa odoa sana mo rekena agaa tisaanu-para mo Farisi aanu-para agaa gupa misa: Niaana rekena agaa madaare Kitu Pirape Yapi di rabu yaina ome aa mada maperekeaina yapae dia yapae?

4 Goa sa pare nimu agaa nane
pa pirisimi. Goa pisimi raburi
Yesumi mo aa mua nipuna yaina
maepeaawa nipuna adaa penaasa.
5 Goa puare nipumi nimu lakesa:
Aa padanemere nipuna mena gawa
ipa naaku-para lopaliare nimimi
Kitu Pirape Yapi di rabu amaa-nane
nayola salimi ya?
6 Goa sa pare nimumi go agaa
mada na-abusimi.

Aa medame nipuna kone rabuani-aaliare epe ta

7 Yesumi eta nala pirisa rabu aa
medaloma aba riri-nane reke madaa
agu piritalo pisimi rabu Yesumi goa
adesa-pulu nipumi saa agaame nimu
gupa lakesa:
8 Gore aa medame nimi ona ru-
maape eta yawe-para yaateare aba
riri-nane i reke madaa napua pi-
ralepape. Dia-ga mo ne yaateade
aame adaa bi ia page aa mudu meda
go-pare epa pira tea rabu pua pirua
agaa pagaina.
9 Go rabu mo ne yaateade aame
gupa epa lagialia: Neme go riri-
nane ia rekere mo aa mudu kala tea.
Go rabu ne ora yala adaape poloa
nipuna reke minarepaawa masaa-
nane popali.
10 Goa pea pare aa medame eta
nola epape tea raburi reke masaa-
nane pua piralepape. Go raburi mo
ne yaata aame ne epa adoa gupa
lagialia: Adami aaya tea. Nere go
riri-nane epa pira tea. Go rabu mo
ne raapu eta no piralimi aanumi ne
adaa bi gialimi.
11 Gore onaa rayome nimuna bi
minasaatalo palimiri orope nipu
yala poloa oge aa pitia. Goa pea
pare onaa rayome nimuna kone
rabuaniaalimiri go onaare nimuna
bi minasaalia.
12 Go rabu Yesumi nipu eta nola
epapa laade aa gupa lakesa: Neme
eta waima yawali raburi nena adami
onaanu-para amenu-para rurunu-
para nena su medanu mone adaapu
imi onaanu-para rayo nayaalape.
Dia-ga nimumi ne yaateme rabu
nimuna ada-para eta nainaloare
nena eta abuteme.
13 Dia, pare neme eta waima
yawaliri gore onaa naraanu-para ke
wae onaanu-para ini rabuni onaanu-
para eta nenalo yaatapape.
14 Go onaanumiri nena eta mada
na-abuteme pare nimu puri waru
mealimi. Orope Gote-me epe onaanu
matmat-para marekaliade di rabu
Gote-me abutea sa.

Eta waima adaape yawe madaa saa agaa lakesa (Mat 22.1-10)

15 Yesu go agaa lakesa rabu reke
madaa pirua eta nisade aa medame
Yesu gupa lakesa: Onaanumi Gote-
na Surube Su-para ru-nane pua
nipuna reke madaa pirua eta nalimi-
daare nimuri pedo pedo pu piralimi
sa.
16 Pare nipumi saa agaa gupa
lakesa: Aa medame eta adaape ya-
wolalo pisa rabu onaa adaapupe-
para eta nola ipulupape lo lakesa.
17 Gore eta nape di rudu sa
rabu nipumi kogono naakinu
mearepaawa mo eta nenalo yaasade
aanu ipulupa lo pua laketapa sa.
Eta rayo aba managola kiritaarima
tapape sa.
18 Pare mo onaa padane padane
laatapu nimumi pa agaa loa mada
napalima simi. Aa medame agaa
gupa sa: Nina emaapu meda
kabawa-ga ni go adola palua sa. Goa
pe-pulu ni ora odo pia abia mada
napalima.
19 Gore aa medame agaa gupa
lakesa: Nina mena gawa 10-pela
kabawa-pulu adia kuta-para mea
pulu. Go kogono abia ia-daa odo pia
sa.
20 Gore aa medame agaa gupa
lakesa: Abia ni ona pena go rumaato-
pulu ni mada napalipa sa.
21 Go raburi mo kogono naaki nipu
wala pua nipu aa mudu laketa pisa.
Go rabu mo aa adaame ratu yawoa
nipuna kogono naaki goa lakesa:
Mogo adaare-para pua pora-nia page
aipapulu pua onaanu mealepa sa.
Goa puare neme naraanu-para ke

wae onaanu-para ini rabuni onaanu-para nimu rayo nina ada ru-nane lamua epape sa.
22 Orope go kogono naakimi ipua lalo: Aa adaa, nena agaa aba pamu lawade pare reke medaloma pa pu pa ia sa.
23 Go rabu aa mudumi kogono naaki gupa lakesa: Ne pua adaa pora kepaa-nini pua mo maapu pora kepaa-nini page puare nina ada ora rulatabena onaa rayo ora lamua epape sa.
24 Neme ne lagialo. Abade onaa rayo neme yalawade onaanumiri naa eta ora ogesi page mada nanalimi sa.

Aa medame Yesu rata mea palimiri abana kone gimoa pulupape
(Mat 10.37-38)

25 Onaa adaapupe Yesu raapu pamisimi rabu nipu pereke tua nimu agaa gupa lakesa:
26 Gore onaa rayo ni rata mea epalimiri gore nimumi nimuna ama aapanu-para ore-para nogo naakinu-para ame baaninu-para nipuna kone-para ora gimoa epalimi. Goa pua nimu naa disaipel onaanu piralimi.
27 Onaa rayome repena polopea waru mea rua ni rata mea epaliami-daare gore ora nina disaipel onaa piralimi.
28 Nimina onaa medame ada adaalupe meda palua kone saliare nipu pirua go ada mada pu kiritalua palo waru pirua koneme niminaalia.
29 Goa napalia-daare nipumi ada pa pua napu kiritalia rabu onaame nipu giri laalimi. Akolo ya? Kone waru nasua ada pame pea-pulu giri laalimi.
30 Go rabu nimumi lalo: Go aamere mopo ada pea pare nipumi go ada mada napu kiritalia teme.
31 Gore aa mudu medame aa mudu rado meda raapu yada pula polalo palia-daare nipumi kone waru niminaa piralia. Gore nipuna yada pape aanuri 10,000-pela pimi pare mo aa meda nipuna yada pape aanu 20,000-pela mea epalia. Goa peapulu nipu mada ratalia kone sua gimalia.
32 Gore mo aa mudu nipumi mada naratalua kone salia-daare gore nipumi agaa lo maayaape aanu aa mudu meda piri-para mea penaatea. Goa pua niaa yada gimoa epe-rupa pirapana laketa penaatea.
33 Apo remaana re madaare Yesumi gupa lakesa: Nimina rikiraana onaa medame epe kogono pape kone nasua nipuna oyae rayo-para masaa narilaliare go aare nina disaipel onaa-rupa mada napiralimi sa.

Aipa sol-na remaa
(Mat 5.13; Mak 9.50)

34 Apo epe kogono napu piralimiri ora wae aipa sol-rupa piralimi. Aipare ora epe yae aaya pare mo aipana rede dia yalia rabu niaame ake pua nipuna epe rede wala mapalima pae?
35 Go piane aipare maapu-para poae yae page mada namaopaalia. Goa pua mena gawana i re-para mea imi page madaa namaopaalia. Onaa rayome go agaana re niminaaba piralimiri waru pagalepape sa.

15

Mena sipsip alupae remaa
(Mat 18.12-14)

1 Oro medare takis mi aa adaapu-para riabo onaanu medaloma Yesuna agaa pagolalo epa kiritaawa pirisimi.
2 Pirisimi rabu Farisi aanu-para rekena agaana tisaanu-parame ratu yawe agaa gupa simi: Go aamere wae aanu raapu pirua eta nala simi.
3 Goa simi raburi Yesumi nimu-para saa agaa meda gupa lakesa:
4 Gore nimina rikiraana aa medame sipsip 100-pela punalia pare go sipsip mena padane alupalia. Goa palia raburi mo 99-pela su meda-para eta nalaina punini aame mo padane alupariaade asapa amaa puare mada pua mealia.

5 Gore nipumi ora pua adasaawa
muare nipuna pasaa madaa mea rua
pedo pua ria epalia.
6 Goa pua nipuna ada-para epa
opapalia rabu nipuna adami aanu-
para nipuna ada padane-para ae
aanu-para ipulupa tea. Nimu epa
kirita pirinaloa nipumi nimu goa
laketea: Nimiri ni raapu pedo pu
piramin aapa tea. Nina sipsip meda
alupaaria pare neme asapaa-mama
pua adasaawa meawa tea.
7 Neme go saa agaana re wala
nimi lagialo: Onaa adaapumi gupa
99-pela ora epe-rupa pirua wala
kone pu robaa wala meda mada
naperekealimi-pulu so yaa-para ni-
mumi raaname omeme. Goa peme
pare wae aa padane-mame kone
perekealia rabu so yaa-para raana
pia ora waru palimi sa.

Mone alupaena saa agaa

8 Gore ona medame mone ini 10-
pela salia pare padane ma-alupalia
rabu nipu ake pali ya? Gore nipumi
lam wadunua ada-para waru aasa
asapa amaa pua adaasa mealia.
9 Nipumi aba adasaawa muare
nipuna adami onaanu-para ada
padane-para ae onaanu-para ip-
ulupa tea. Nimu epa kirita pirinaloa
nimu gupa laketea: Nimiri ni raapu
pedo pedo pamin aapa tea. Nina
mone-re padane alupaaria pare
neme wala asapua meawa tea.
10 Neme nimi-para go remaana re
lagialo: Gote-na ensel-numi wae aa
padane kone perekealia rabu pedo
waru palimi sa.

Aa ogege aame aaraa gimina saa agaa

11 Yesumi wala lalo: Aa medame
naaki lapo madu ia.
12 Gore laapo pa naakimi Aapa
yaaloa lalo: Nena moae oyaenuri
rumaawa nina giali-rupare abi gi sa.
Go raburi aaraame oyae rayo ru-
maawa mo nipuna naaki laapo kasa.
13 Gore mo naaki nipuna rumaa
kane oyaeyaede rayo kabenaloa
mone mubisa. Goa puare su adaalu-
para pisa. Goa puare nipu su adaalu
meda-para pua pirisa. Goa pua
nipuna monedere nipuna pupitagi
noa aba yolo rubebe pisa rabu dia
sa.
14 Goa puare nipuna mone oy-
aeyaede rayo pa rubebe pisa raburi
orope go su-para reae ada meda
pabesa. Go rabu nipu oyae ogesi-daa
abuna meda naisa.
15 Goa pisa raburi nipu go su-para
ae aa meda piri-para kogono asapula
pisa. Go aame kogono muare mena
surubainalo go kogono mea kasa.
16 Mo menanu nimuri besaa
abu nisimi rabu robaa mataalo go
naakimi menana eta nalua kone isa.
Goa pisa pare pa aa medame page
eta nakasimi.
17 Goa pisa raburi nipuna kone
aba niminaawa gupa kone isa: Nina
Aapana kogono naaki rayona eta
adaapu suaayaade kone isa. Gore ni
go ada su-para aaware ora reame ni
go omalo-daa kone isa.
18 Neme go su gimoa nina Aapa
piri wala palua kone isa. Gore neme
Aapa yaaloa gupa pua toa kone isa:
Gote-na ini agaa madaa page nena
ini agaa madaa page neme pupitagi
no pirisude toa kone isa.
19 Abiare ni epe naaki-daa dia-ga
nina si pi nalape toa kone isa. Niri pa
nena kogono naaki-rupa mapiraaina
toa kone isa.
20 Goa kone suare nipu rekoa
aaraa piri wala polalo pisa.

Goa pisa pare nipu su adaalu-para
pena ipulaina aaraame aba adesa.
Go rabu aaraa nipuna robaa-para
odo ora waru omesa. Goa pua aaraa
nipu aloma puare mo si pua upipalae
sua nunu sipi.
21 Go rabu mo naakimi Aapa
yaaloa neme Gote madaa page ne-
para page pupitagi nape aa-rupa pi-
rawade. Niri neme nena si pi-daa
nalape. Niri epe naaki-daa dia.
22 Goa sa pare aaraame nipuna ko-
gono naaki yaaloa goa lakesa: Nim-
imi ora epede set adaalu mea ipua
epa yamatepa. Goa pua nipuna ki

madaa rini meda mea mapiraatepa. Goa pua aariti page mea maraatepa.
23 Goa pua epe midi waru ae gawa menana si mea ipua tu yawatepa. Gore niaame eta yawoa noa epe kone sua pedo pedo waru pamin aapa.
24 Gore nina naakiri aba omana kone isude pare wala epa pia. Abare ora alupariaade pare wala go adasaato-daa. Go rabu nimumi pedo waru pu pirua eta no pirisimi.

25 Goa pisa pare nipuna mupaa naakiri maapu-nane pirisa. Orope nipu wala adaa ipua re-para opapaawa rabialo-para mata-para pagesa.
26 Pagesa rabu nipumi kogono naaki meda yaaloa agaa misa: Apo ada-parare nimu ake peme pae?
27 Mo kogono naakimi nipu lakesa: Nena ame ada wala epa yaade rabu nena Aapame gawa waru aayaade tu yawea. Gore mo naaki aba alupasade wala nena ada-para epe-rupa epa pia-daa pedo peme.
28 Goa sa raburi mo naaki mupaa nipu ratu yawoa nipu ru-nane napua odobasa. Goa pisa raburi nipuna aaraa amaa-nane epenaloa saa ora ru-nane banalo ogesa.
29 Goa sa pare mupaame aaraa gupa lakesa: Paga. Maali adaapumiri ni nena kogono adini naakirupa pirua nena kogono pasude. Neme nena agaa rana padane-daa narasisude. Goa pede pare neme ake giae ya? Gore neme pa meme menasi meda gula pisi yaalore naa adami aanu raapu pedo pu pirua mada yawo nola pisima pare goa napiside.
30 Pare go nena naakimiri nena yaenu rayo wae onanu madaa apo rubebe pisa. Wala epaana rabu page nipu odome omoa gawa epe yae apo tu yawaaride sa.

31 Go rabu aaraame nipu-para agaa gupa lakesa: Go naaki-ya. Oro yaalo yaalo nere saana apo pipa-daa. Goa pea-ga naa oyae rayore ora nena yaade.
32 Goa pea pare abia niaame eta yawoa pedo pamin aapa. Go nena amere aba omana kone ide-ga abiare wala go epe-rupa go epaana-daa. Gore ora alupasade pare abiare wala epaana-daa sa.

16

Surube aa medame rome rudu maredepo yaena saa agaa

1 Yesumi nipuna disaipel aanu gupa lakesa: Aa mudu meda nipuna mone oyae surubape aa meda mapirisa. Go rabu aa medaloma mo aa mudu piri ipua agaa meda gupa epa lakesimi: Nena mone oyae surubape aamere nena oyaeyae mea mabebolaria simi.
2 Go raburi mo oyae surube aa nipu-para ipu loa lakesa: Nemere yada paena tame-ga ake pae? Nemere nina oyae rayo surubeaede-ga oyae pua dipia sa. Goa puare nere nina oyae wala nasurubaina sa.
3 Gore mo kogono aa nipuna konere gupa: nemere ake palua pae kone isa. Aa adaame abia ni ratulalo pia. Goa pea-ga neme su awape kogono wala meda papere neme pa onaanu meda-para eta oyae gialepa lapere yalame omalua kone isa.
4 Pare neme ora goa palua kone isa: Goa paluare nina kogono mada mea rataliade rabu adami onaanumi nimuna ada-para epe-rupa mada palua kone isa.
5 Pirua kone gupa isa mo surubape aame nipuna aa mudu yago i onaanuri padane padane lo yaasa. Go raburi nipu piri ipisimi. Gore aa padanere nipu aba epenaloa mo mone surube aame nipu agaa misa: Nina aa muduna yagore neme akepu mea ya?
6 Gore nipumi lalo: Wabala repenare 100 dram misude sa. Go rabu surube aame nipu gupa lakesa: Neme go yago tape pepare abia meano ne pa aipapulu pirua yago 50 dram abulape sa.
7 Orope aa meda epenaloa mo oyae surubape aame nipu agaa misa:

Nena yagore akepu raapo ya? Gore
nipumi lalo: Neme wit-na iniri bek
100 misu sa. Go rabu nipu goa
lakesa: Neme go yagona pepare i-ga
gore neme medaloma gimoa 80 bek
abulape sa.
8 Gore go surube aame su amaa
kone sua go-rupa kogono pisa. Goa
pisa-pulu oropere mo aa mudumi
makirae surube aa-na bi minasaasa.
Gore pa su amaa piri onaanu ni-
mumi yago madaa kogono puare
aakone sua peme. Goa pua ni-
mumi epe paa-para piri onaanu
makiraawa nimuna kogono peme-
rupa maoge yaeme sa.
9 Go rabu Yesumi wala goa sa:
Gore neme nimi lagialo. Go suna
mone mu surube aanuri nimina
adami onaanu raapu piralepape.
Goa pua mone dia yalia raburi nimi
oro yaalo pirape ada-para epe-rupa
mada piralimi.
10 Oge oyaesinu kanaloa onaa
rayome waru epe-rupa surubalimi-
daare gore adaa oyaenu page ni-
mumi waru surubalimi. Go-rupa
page onaa rayome oge oyaenu epea
napaliare oyae adaa page epeana
palia
11 Nimimi go su amaa pirua go su
amaa ia yae waru nasurubaemere
nimimi ora adaa yae mada nasu-
rubalimi.
12 Go page nimimi onaa medana
oyae waru nasurubalimiri aapimi
nimina meape oyae mada gialia ya?
13 Kogono naaki meda nipumi
aa laapona kogono mada na-
palia. Dia-ga nipumi aa meda
epe kone masalaawa meda ratu
yaawa nipumi meda madaare ora
raaname omoa-ga medare gimape
kone salia. Nimimiri Gote-para
mone kogono lapo rata raana raapu
mada napalimi.

Yesumi agaa meda lakesa

14 Mo Farisi aanuri ora mone
madaa raaname omoa Yesuna agaa
rayo pagesimi rabu nipu-para ero
agaa simi.
15 Goa simi raburi Yesumi nimu
gupa lakesa: Nimina kogono pa pua
onaanuna ini agaa madaa epe-rupa
piritalo makiraeme. Nimimi goa
peme pare Gote-me nimina robaa-
para adea. Onaanumi pa oyae
madaa pedo peme pare Gote-na ini
agaa madaare go yae ora ramea sa.
16 Gore Gote-na agaa lakene aa-
nuna agaa-para Moses-na rekena
agaa-para go lapore Jon namadisa
rabu page pagesimi. Pare mo Jon
madita yapina ipuare abia page
Gote-na Surube Su madaa Epe Agaa
su rayo-para aba pageme. Goa peme-
pulu onaanu rayo Gote-na kepo ru-
nane odobatalo peme.
17 Gore su yaa lapo ora aipapulu
mada dia yalia pare rekena agaana
rugisi-daa page ora mada nadia
yaalia sa.
18 Aa rayome ore gimoa rado
rumaalimi-daare ona paake yone aa
pitimi. Go page aa rayome rasini ona
rumaalimi-daare nimu ona paake
yone aa-rupa pitimi sa.

Amo ne aa mudu-para Lasarus lapona remaa

19 Abade amo ne aa meda pirua
nipumi oro yaalo epe kane mam-
ina agu maraawa epe mamina page
yamoa epe epe eta agu no aasa.
20 Gore nipuna ada pora gaape
resi-para aa naraa meda Lasarus
nimumi ria ipisimi. Go aa-na to
madaare rere putipe pirisa.
21 Gore Lasarus nipumi mo amo ne
aana ada reke rolo-para lope oyae
eta ebo asapu nolalo pirisa. Goa
pisa rabu yana medaloma ipua mo
nipuna rere epa pete pete pua sala
pisimi.
22 Gore orope mo Lasara nipu om-
enaloa yaa madaa ensel-numi go
aa-na wasupa mea ria pua Abra-
ham raapu so yaa-para mapiraasimi.
Orope mode amope nipu page omesa
rabu rogaasimi.
23 Gore nipu wae naaku-para pua
pirua nipu radaa adaape nisa. Goa

pisa rabu nipumi ora so-pare Abraham adasaasa rabu Lasarus raapu pirisa.
24 Go adasaasa rabu mo amo ne aame gupa yaasa: Aapa Abraham. Neme ni odome omape sa. Neme Lasarus wala epenaloa nipuna ki maalame ipa pataawa nina eke madaa epa saina. Goa pua nina eke madaa ogesi kogorena sa. Neme go repena sulaa-para radaa ora adaape nalo sa.
25 Goa sa rabu Abraham-me gupa sa: Nina naaki. Neme kone narugulape. Abade su amaare ne epe-rupa pirua epe epe yaenu agu meade pare Lasarus-ri no su amaa pirua wae yaenu mu pirisa. Goa pisade pare abia go-para nipu epe-rupa pirina ne wala wae-rupa apo piruaye-daa sa.
26 Gore yae meda page gupa apo ia-daa sa: Apone pimi aanu-para one pima aanuna rikiraanare Gote-me adaa kuba meda apo isana-daa sa. Goa pisana-pulu niaa-para nimi-para padane-para mada nakibu mapiralima sa.
27 Go rabu mo amope aame gupa ogesa: Aapa, neme Lasarus su amaa wala penaaloa nina Aapana ada-para laketa penaala sa.
28 Nina ame supu pimi-ga Lasaaraame nimu puri pane agaa laketa penaaloa nimu page go radaa no piruape su-para mada epalimilo lalo sa.
29 Go raburi Abraham-me lalo: Nena amenuri Moses-na agaa remaa-para Gote-na agaa lakene aanuna agaa pagenawa sa.
30 Go rabu mo amope aame Abraham-para lalo: Aapa Abraham dia. Go-rupare mada napagalimi pare aba ome aa meda wala matmat madaa rekoa pua laketeare gore mada pagalimi. Go raburi paala omoa kone mada perekealimi sa.
31 Goa sa pare Abraham-me nipu lakesa: Gore Moses-na agaa-para Gote-na agaa lakene aanuna agaa napagalimiri aa meda matmat madaa wala rekoa penaaloa go aame pua tea agaa madaa kone narulalimi sa.

17

Wae koneme kone rulae yae maoyaaya
(Mat 18.6-7,21-22; Mak 9.42)

1 Go raburi Yesumi nipuna disaipel aanu gupa lakesa: Pa epaliade oyaeyae wae yae rayomere onaanu pupitagi manaalia. Goa palia pare onaa medame go pupitagi nape yae palia-daare nipu madaa odo waru pea sa.
2 Gore onaa medame oge nogo naakinuna kone rulae yae mabebolalia-daare gore waru adalepape. Goa palimi-daare nimuna maa-para adaa aana madu mudiaawa ipa ini-para mea lopalimiri ora o ta sa.
3 Go kone namogealimi-daare nimi waru adoa piralepape lalo sa.
4 Gore yapi padane madaare nipumi ne-para rana 7-pela waea palia pare nipu wala ipua ne-para ni odo pia loare kone perekealia. Goa tea-daare nipuna wae yae rana 7-pela mea rubape sa.

Yesumi kone rulae kone madaa agaa lakesa

5 Aposel aanumi Aa Mudu gupa lakesimi: Neme niaana kone rulaere ora waru ma-adaa yape simi.
6 Go rabu Aa Mudumi nimu gupa lakesa: Gore nimina kone rulae konere go oge yamo ini-rupa yalia go repena gupa mada laketeme: Nena pita rasua no ipa solwara masaana pua aape te-daare go repename nena agaa pagoa goa mada palia sa.
7 Yesumi wala lalo: Gore nimi padanemere nimina kogono naaki medame maapu-para su awoa page mena sipsip punita teme. Goa pua nipu kogono gimoa ada-para epalia raburi neme go naaki aipapulu nena eta mea naa te ya?
8 Gore dia-ga neme nipu gupa lakete: Naa eta aba mea rumaa te. Goa puare nena mamina marudupu yamoa neme eta aba no pirano pa

ado pira te. Ni aba no kiritanoloa orope ne naina te.
9 Gore nena kogono naakimiri nena agaa pagalia-daa ora pi mada te ya? Mada dia nipu kogono napua eta page nanaade.
10 Goa palia-ga nimimi page Gote-me lagi yaenu rayo pu kiritua gupa tapape: Niaare pa kogono naakinu pima. Goa pua niaame oyae pemare ora niaana kogono pema tapape sa.

Yesu yakimi ti aa 10-pela mae-peaasa

11 Yesu nipu Jerusalem su-para pora-nia puare Samaria Galili su lapona robo rikiraana pamisa.
12-13 Nipu oge adaare meda-para pamisa rabu yakimi ti aa 10-pela nimu pora madaasimi. Go rabu nimu ogesi-daa mo-para rekoa puri paloa gupa yaasimi: Yesu, ne aa adaa-ga niaa madaa odome omape simi.
14 Gore Yesumi nimu adoa gupa lakesa: Nimina yoganere mo Gote-na miru irae aanu pua mea waat-apa. Goa sa-pulu nimu pisimi rabu nimuna rerenu kaapu yoa ora rayo epe simi.
15 Go rabu aa padane nipuna yo-gane wala epe sa adesa-pulu nipu Yesu piri-para wala puare Gote-na bi minasaasa.
16 Yesu piri-para pua Yesuna kibu re-para aipapulu lopoa nipu-para ora pi sa. Go aare nipu Samaria adaare-para pirisa.
17 Yesu nipumi go aa adoa gupa sa: Nemere aa 10-pelana yaina maperekeaaru-ga aa 9-pelare aa-para puame pae?
18 Go pora kimisu aa padanere wala Gote-para ora pi lo laketa epaana. Go aa medaloma aa-para pimi pae?
19 Go rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Nere abade kone rulaari-pulu nena yaina epeade-ga rekoa adaa pu sa.

Gote-na Surube Su-na di orope epalia
(Mat 24.23-28,37-41)

20 Gore Farisi aanumi Yesu gupa agaa misimi: Gote-na Surube Su-na di aa-rabu epalia yapae simi? Go raburi Yesumi nimu gupa lakesa: Gote-na Surube Su epaliade di raburi nimina pa oyaenu mada na-adalimi.
21 Onaanumi Gote-na Surube Su-na diri mogo-nane ia-ga adalepa pi-daa mada nateme pare Gote-na Su-rube yaere aba epa ia.
22 Go rabu Yesumi nipuna dis-aipel aanu lakesa: Orope epaliade di rabu nimimi kone gupa salimi: Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri yapi padanere niaame aipapulu abi ada-mona teme. Pare nimimi mada na-adalimi.
23 Gore nimina rikiraana pimi onaa medalomame nimi gupa lagial-imi: Adalepa. Mo-nane nipu mo aaya-daa. Go-rupa lagialimi pare nimuna agaa naratalepape.
24 So yaa-para ari-yapa pili pili popeade-rupa Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina di aipapulu go-rupa epalia.
25 Goa palua pare neme kedaa adaapu aba rialua rabu go abia go pimi onaanumi ni madaa masaa ri-lalimi sa.
26 Gore abade mo Noa pirina pirisimide-rupa abia ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si madaa page gupa palimi:
27 Noa pirisa rabu onaanu pirua nimumi eta ipa bia nama pu ona ru-maama pu pua mo Noa nipu ipunu-para pua odobasa rabu page paa-mama pu pirisimi. Go rabu ipa adaape roa sana onaa rayo tabesa.
28 Lot pirisa rabu page padane-rupa pisimi. Nipu pirisa rabu on-aanumi ipa no eta no oyae kaboa rumaama puaawa emaapu poa ada wari goa pisimi.
29 Pare go aa Lot-me Sodom su gimoa pisa raburi ora go yapimi so yaa-para i repena sulaa page aana meda pugu pi yae lapore yai nona

piane su amaa madu lopesa. Goa pua go su ada onaa rayo rabisa.
30 Apo pisade-rupare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si nina di penaame waatoa raburi gupa wala pu piralimi sa.
31 Go di raburi onaanu nimina ada amaa-nane piralimiri gore nimina oyaenu ada ru-nane ina mada namula palimi. Go page onaanu nimuna maapu-para pitimiri gore nimu ada-para oyae wala namula palimi.
32 Nimimi Lot-na oreme pereke tua oyae adesade remaa waru nim-inaatepape.
33 Gore onaa rayome nimuna yogane surubolalo palimiri nimuna wasupa page alupalia. Goa palia pare onaa rayome nimuna yogane gimoare nimu oro yaalo pa pitimi.
34 Neme nimi lagialo: Go ribaare aa laapo padane reke madaa patalipi pare Gote-me medare mua medare pa pata ina gimalia.
35 Go rabu ona laapome eta wariape kogono palipi pare Gote-me meda mua medare pa pirina gimalia.
36 Gore aa laapo maapu-para kogono palipi pare Gote-me aa medare mua aa meda gimalia sa.
37 Go rabu disaipel aanumi agaa gupa misimi: Aa Mudu-ya. Goare aa-para palia yapae simi. Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Paga, mo ome onaana ro pa rogaabaayare yaa itaayama epa kiritaawa ruaemepare sa.

18

Ona wasaana koso pagena saa agaa

1 Go rabu Yesumi nimu saa agaa meda mogeasa. Go agaana rere beten nagimalepape lo lakesa. Yesumi lalo:
2 Taun meda-parare koso page aa meda pirisa. Go koso page aamere Gote madaa paalame naomoa onaanu madaa page kone waru namapiraasa.
3 Gore ona wasaa medare go adaare-para pirua oro yaalo koso page aa piri-para ipua gupa epa lakelala pisa: Nina iaame ni madaa waea pea-ga koso pagali rabu ni raba meape sa.
4 Aba ripia go koso page aame naraba mulalo pisa pare orope nipuna robaa-para gupa kone isa: Nemere Gote page paala napea onaanu page paalame naome.
5 Goa pea pare go ona wasaame ni komo mapaaya-ga nipu koso madaa raba mealua kone isa. Gore goadaa napaluare nipu oro yaalo koso madaa agu epalia rabu orope ni ora waru komo palia kone isa.
6 Go rabu Aa Mudumi gupa sa: Nimimi go koso page wae aana konere waru adalepa sa.
7 Gore Gote nipuna onaanumiri nipu-para oro yaalo ribaa aebo page nipu yaaloa re lo pimi. Goa pea pare Gote-me nimuna koso madaa eperupa naraba mealia ya? Nipumi ado piraama piraama pua abi naraba mealia yapae?
8 Nipumi nimi aipapulu epe-rupa raba mua beten pagalia. Goa pea pare oropere ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epalua rabu su amaa piralimide onaanumi kone rulalimi yapae?

Takis mi aanu-para Farisi aanu-para saa agaa lakesa

9-10 Gore onaa medaloma ora wae onaanu kone isimi. Goa pisimi-pulu Yesumi saa agaa gupa lakesa: Aa laapome beten talo lotu ada-para pisipi. Aa medare Farisi aa yaade. Aa medare mone takis mi aa yaade.
11 Farisi aare nipu agu raapo rekaawa beten gupa sa: O Gote, niri pa aa radonu-rupa napi-daa neme ne-para ora pi lalo. Nimumi oyae paake no ona rasini mu goa peme pare niri nimu-rupa napi. Go page abia mo mone takis mi aa go aayadaa niri nipu-rupa napi-daa ora pi lalo.
12 Gore sarara rayona ru-para yapi laapome eta madaa niti pua gimede.

Gore neme oyae rayo medalomare rugulua ne ode gede.
13 Goa sa pare mo mone takis mi aare mo-para yola moneaawa nipumi beten sa rabu yala po sa-pulu na-adasaasa. Dia, pare nipuna aako rupitua beten gupa sa: O Gote, niri ora wae aa ya-pulu neme ni madaa odome omape sa.
14 Yesumi lalo: Neme nimi lagialo. Go takis mi aare nipuna ada-para wala pisa rabu Gote-na ini agaana nipu redepo ne aa-rupa pirisa. Pare mo Farisi aare pisa rabu redepo ne aa-rupa napirisa. Onaa rayome nimuna bi minasaalimi-daare Gote-me go onaa rabuaniaalia. Pare onaa rayome Gote-na ini agaana nimuna bi rabuaniaalimi-daare go onaana biri Gote-me minasaalia sa.

Yesumi oge naaki nogonu agaa mana kasa
(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

15 Go rabu onaa medaloma nimuna yonu-para i nogo naaki nimu Yesu piri lamua ipisimi. Yesumi nipuna kimi aalu madaa oraainalo mea ipisimi. Goa pisimi pare disaipel aanumi go kone adesimi rabu nimu-para ape simi.
16 Goa simi pare Yesumi mo nogo naakinu re-para ipulupa loa lalo: Nimimi apo nogo naakinuri ni piri epenatapa. Gote-na Surube Su-para go piane nogo naaki adalimi.
17 Pagalepa. Onaa rayome Gote-na Surube Su go oge nogo naaki-rupa namu piralimiri ora mada na-adalimi sa.

Amope aa meda madaa remaa lakesa
(Mat 19.16-30; Mak 10.17-31)

18 Juda aa mudu medame Yesu agaa gupa misa: Epe tisaa-ya. Neme oro yaalo kagaa piraama laama pope konere ake pua mealua yapae?
19 Gore Yesumi nipu agaa gupa misa: Niri akeane epe aa lae ya? Gote padanere ora epe ta.
20 Nimiri rekena agaa aba pagemede. Neme ona paake nay-olape. Onaa meda natu maomape. Neme paake nanape. Neme aa meda-para yaa agaa nalape. Nena ama Aapana bi minasaa agaa waru pagape sa.
21 Gore aa mudumi lalo: Aba ni oge naaki rabu page abia go rabu page neme rekena agaa rayo waru pagoa rate sa.
22 Yesumi go agaa pagoa nipu goa lakesa: Ora lae pare ne apo agaana pora padane nakuriti: Nena oyae madaa me mone-re onaa naraanu pua rumaa kalape. Goa pali raburi so yaa-para nena epe yoto rado ora pua meali. Goa puare ni rata mea ipu sa.
23 Gore mo aa mudumi go agaa pagoa nipuna robaa-para kedaame ora waru omesa. Akolo ya? Nipu oyae adaapu isa-pulu.

24 Yesumi nipuna kedaa pi kone adoa lalo: Amope onaanuri oyae adaapu imi-pulu Gote-na Surube Su-para polalore kalai peme.
25 Gore mena kamel-me noi kego nona piane-para palia-daare kalai waru palia. Gore ora kalai kogono yapare amopenu Gote-na Surube Su adola polalore apo agaare maoge yaaya.
26 Onaanumi go agaa pagoa ni-mumi lalo: Go laede oro yaalo kagaa pirape kone wasupare aapimi mada mealia yapae simi.
27 Yesumi lalo: Go-rupa piralimi-daare onaanumi mada napalia kone i yaere Gote-me mada palia sa.

28 Gore Pita-me lalo: Paga. Niaame ne rata mea epolalo niaana oyaenu-para adanu-para aba gima epa amaa sa.
29-30 Yesumi nimu goa lakesa: E, yapare nimi lagialo: Onaa ray-ome Gote-na Surube Su kone madaa rulaawa nimuna su adaarenu-para onaanu-para amenu-para ama aapa lapo nu-para nogo naakinu-para gi-moa epalimi-daare gore abia gore yoto waru mealimi. Goa pua orope kagaa di rabu page Gote-me oro yaalo kagaa pirape kone kalo abutea sa.

Yesu nipu omoa wala rekalua lo rana repopa lakesa
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

31 Yesumi nipuna 12-pela disaipel aanu mo-para agu raapo mea puare nipumi lalo: Abiare niaa Jerusalem su-para baina. Go su-parare abade Gote-na agaa lakene aanumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si madaa lakeloa pepa madaa tisimide agaare gore ora yaluame pia.
32 Go su-parare nimumi ni pa ruru radonu lamu kateme. Goa pua nimumi ni madaa giri laawa ero agaa loa sope rapialimi.
33 Goa pua nimumi ni repena unimi kudu tuare mada tu maomalimi. Goa palimi pare wala yapi repo dia naloa wala rekalua sa.
34 Go agaa lakesa pare disaipel aanu nimumi go saa agaana re naniminaasimi.

Yesumi oyae ogene aa medana ini maepeaasa
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

35 Yesu Jeriko su-para pisa rabu ini rabuni aa meda pora aane-nane pirua onaanu-para mone ogeyo pirala pisa.
36 Gore nipumi onaa adaapupe epeme remaa pagesa-pulu nipumi onaa medaloma agaa gupa misa: Gore apo onaanumi ake teme pae?
37 Gore nipu goa lakesimi: Nasaret ada-para aede Yesu epea tame simi.
38 Gore nipumi puri paloa gupa yaasa: Yesu, nere Devit-na si yaade. Neme ni madaa odome omape sa.
39 Gupa yaasa rabu aba riri-nane pisimide onaanumi nipu-para ape gupa simi: Nena agaa loraa simi. Pare nipumi agaa wala ora puri paloa yaasa: Nere Devit-na si-ga neme ni odome omape sa.
40 Go rabu Yesu nipu pa aawa nimu lakesa: Apo aare ni piri lamua ipulupa sa. Nipu re-para ipisa raburi Yesumi nipu agaa misa:
41 Neme nere ake pano kone sae? Nipumi lalo: Aa Adaa, nina ini maepeaape sa.
42 Go rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Nena inimi oyae ada. Neme kone rulaari-pulu nena ini maepeaato sa.
43 Goa sa rabu aipapulu nipuna inimi oyae adesa. Goa pua nipumi Yesu rata mea pua Gote-na bi minasaasa. Onaanumi page goa adoa Gote-na bi minasaasimi.

19

Sakius-na remaa

1-2 Yesu nipu Jeriko su-nane pisa rabu aa meda nipuna biri Sakius nipu go-para pirisa. Go aare takis mi aanuna aa mudu pirua nipu mone adaapu isa.
3 Go aamere Yesuri aapi yapae kone sua waru adolalo pisa. Goa pisa pare onaa adaapupe rekaawa maebesimi-pulu nipu ora rudu aasi yaa-pulu Yesu adaape-rupa maaresa.
4 Gore nipu aipapulu riri-nane aba pua Yesu adolalo repena meda pua rumisa. Yesu go pora-nane epalia kone sua ruma pirisa.
5 Gore Yesu nipumi mo porania pua so Sakius pirisade-para adasaawa gupa lakesa: Sakius, ne aipapulu kilipia ipu. Abiare nena ada-para pirapana sa.
6 Goa sa rabu nipu aipapulu kilipia pedo pua nipuna ada-para lamua pisa.
7 Goa pisa pare onaa rayome go kone adoare ratu yawoa gupa simi: Nipuri aa wae medana ada-para patula pula simi.
8 Go rabu Sakius nipu rekaawa Aa Mudu gupa lakesa: Aa Adaa pagape, abiare nina oyae rayo rikiraana rumaawa medalomare onaa naraanu kalano. Go page abade neme makiraawa onaa medana oyae paake meala pere go yagore rana maala ode abutua sa.
9 Yesumi nipu gupa lakesa: Abiare go nena ada-para piri onaanu oro yaalo kagaa pirape kone mealimi. Ne go aa page Abraham-na ruruna si piraena.

10 Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri
neme alupae onaanu asapua raba
mulalo ipisu sa.

Yesumi mone meape kone madaa saa agaa lakesa (Mat 25.14-30)

11 Nimu go agaa pago pirisimi on-
aanuri Yesumi saa agaa rado meda
lakesa. Go rabu nipu Jerusalem
su re-para pisa-pulu nimumi Gote-
na Surube Su-na di aba epena kone
isimi.
12 Go kone isimi rabu Yesumi nimu
gupa lakesa: Epe aa mudu meda
su adaalu-para polalo pisa. Go su-
parare nimumi nipu aa mudu mapi-
raainaloa orope wala nipuna on-
aanu pua surubalia.
13 Gore nipu polalo pisa rabu
nipuna kogono naaki 10-pela
yaloare nipumi 800 kina padane
padane lo rumaa kasa. Goa pua
nimu gupa lakesa: Ni apo su-para
piralua rabu go mone-re rome pa
amaa pa amaa pu piralepape sa.
14 Pare mo nipuna ada padane-
para piri onaanumi nipu gimolalo
ratu waru yawesimi. Goa puare nipu
aba penaaloare aa medaloma wala
orope mea penaasimi. Gonu nimumi
mo mudu mapiraape aanu-para go
aa niaana aa mudu mada napiralia
simi.
15 Pare apo su-para nipu aa mudu
mapiraainaloa nipuna adaa re-para
wala orope ipisa. Go rabu nipumi
abade mone kasade kogono naaki
repaa-para aipapulu ni piri-para ip-
ulupape lo agaa rapaasa. Nipumi
nimuna ode mone-me akepu raapo
saapiruaeme palo adano kone isa.
16 Gore aa medame aba ripia
mone misade aare nipu ipua sa: Aa
adaaya. Neme gode 800 kina gi-
side pare neme rome pa amaa puare
wala mone ode 8,000 kina meda page
meawa sa.
17 Gore aa mudumi nipu gupa
lakesa: Nere ora epe kogono pape
naaki. Neme nina oge yaenu page
waru surubaena-pulu abia neme
adaare 10-pela mada surubaina sa.
18 Gore naaki laapo ipua epa lalo:
Aa adaa, neme nena 800 kina rome
pa amaa pisu pare wala 4,000 kina
meda pa ode mea sawa sa.
19 Gore aa mudumi lalo: Epe ta-ga
nere adaare supu mada surubaina
sa.
20 Gore mo naaki meda ipua epa
lalo: Aa adaa, nena dola padanere
go-para ia-ga neme abade hankisip-
mi rogaawa paga isu sa.
21 Nere ora puri pane aa ya-
pulu oyae waru muaayede-daa ni
paala omoa nena mone pagaa saaru.
Neme onaa radonuna oyae mu pa
onaa radome eta poaemedere gore
neme aawa me tede sa.
22 Gore mo aa mudumi go kogono
naakiri gupa lakesa. Nere ora ko-
gono naaki wae yana. Neme go laede
agaa madaa koso lape. Niri ora puri
pabe aa lore neme ade pae? Pa oyae
pa onaa radome saapiri gore neme
mealode lae? Eta pa onaa radome
poaere awalode lae?
23 Goa paena-ga neme nina mone-
re abade mo mone kiritape ada-para
nasaari pae? Goa pula pisi yaalore
ni wala ipuare ode medaloma raapu
epa mula pawa-ga akeane gupa na-
paari pae?
24 Go rabu nipumi mo epa
rekasimide onaanu-para gupa
lakesa: Nimimi go saapirana mone
800 kina-re mua mo 4,000 kina
saapimi naaki mea kata pa tea.
25 Goa sa rabu mo onaame nipu
lakesimi: Aa adaa, nipuri 8,000 kina
ode aba go sana-daa simi.
26 Gore nipumi lalo: Pagalepa.
Onaa rayome oyae saapitimi-daare
neme medaloma wala katoa sa.
Yapare onaa medalomame oyae
waru nasaapitimi-daare go nimuna
saapimi oge yaenu page wala
mealua sa.
27 Pare nina iaanuri ni nimuna
aa mudu napirina kone imi-ga go
onaanuri go-pare mea ipua nina ini
agaa mada epa tu maomatepape sa.

Yesu Jerusalem su-para aa mudu-rupa pisa

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Jon 12.12-19)

28 Yesu nipumi go agaa loare Jerusalem su-para pora-nia aba pisa.
29 Nipu Betepasi su robo ru-nane puare Betani adaare-para pisa rabu nipu Rudu Oliv re-para pisa. Goa puare nipuna disaipel aa laapo aba penaasa.
30 Go aa lapo-para gupa lakesa: Nipiri mogo adaare mo-nane aaya-para pulupape. Go-para puare mena donki mena si-daa aa meda nipuna masaana abi napirina ope pua koloa mea ipulupape.
31 Gore aa medame go mena donki akeane nipimi iti esepealepa teare nipimi agaa gupa laketapape: Aa Adaana kogono ia-daa mula pulu-pape la tapape sa.
32 Yesumi nipu lapo mea rapaasa raburi mo nipumi lakesa-rupa oyae rayo gupa adesipi.
33 Nipumi mo donki mena ope kolala pirina mo donki menana aaraanumi nipu gupa lakesimi: Ake pea-daa nipimi go donki mena si kolapatepe pae simi.
34 Nipumi lalo: Aa Adaana kogono ia-daa pipa sipi.
35 Gore nipumi mo donki mena si Yesu piri mea ipisipi rabu nimuna mamina meda mo donki mena madaa madu isipi. Goa pua Yesu nipu mo mena donki mena masaana mapiraasipi.
36 Gore nipu mo donki mena masaana piraama pisa rabu onaa rayo nimuna mamina-nu pora-nia saapisimi.
37 Nipu Oliv Rudu-nane pe pora rugulaniaawa re-para ipisa rabu nipuna disaipel onaa adaapumi pedo pisimi. Nimumi abade mo napiaa kogono adesimi-pulu ni-mumi puri paloa Gote-para ora pi loa nipuna bi minasaama pu yaasa laa-mama pu pisimi.
38 Go rabu nimumi gupa yaasimi: Aa Mudu-na bi mea epe aa muduna bi minasaamina simi. Gote so yaa madaa epe-rupa piana adaa bi kalamina simi.
39 Go rabu Farisi aanu medalo-mare mo onaanu raapu pisimi. Go aanumi Yesu-para gupa lakesimi: Tisaa-ya, nena disaipel-nu agaa lo-raatepa lo lakela simi.
40 Gore Yesumi agaa gupa lakesa: Pagalepa. Nimuna agaa loraata peme yaalore gore mo aana-me Gote-na bi minasaalimi sa.

Yesumi Jerusalem su madaa re sa

41 Yesu nipu Jerusalem su re-para pisa rabu nipumi adoa re sa.
42 Re sa rabu nipumi lalo: Go su-para piri onaanu-ya, abia go yapi di madaa nimimi epe-rupa pirape kone mada namealimi. Goa pea pare nimimi na-ademe.
43 Orope yapi medame iaanumi ipua yada kepo epa kutapuba piral-imi. Goa puare nimi mada napogola palimi.
44 Go rabu nimumi go nimina adaare Jerusalem su-para aana kepo padane padane lakepe rubalimi. Nimimi raba meape di na-ademe-pulu go kepo ru-nane piralimi onaa rayo tu maomalimi sa.

Yesumi lotu ada-para oyae ropo pape aanu ratutisa

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Jon 2.13-22)

45 Goa pua Yesu nipu lotu ada-para pua odobaawa mo rome pape kogono pi aanu pua ratu tisa.
46 Go rabu nipumi nimu goa lakesa: Gote nipuna buk madaa gupa tu isa: Nina adaare beten lape ada aayaade lo tisana. Goa pea pare nimimi go epe kone gimoa paake ne aanuna kaledape ada-rupa wariamena sa.
47 Goa pua Yesu oro yaalo lotu ada-para onaa agaa mogeasa. Goa pisa-pulu Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaana tisaanu-para on-aanuna aa mudu-para nimu rayo kiritaawa Yesu tu maomaatalo yada robesimi.

48 Goa pisimi pare onaa rayome
Yesuna agaa waru pago pirisimi-
pulu aa mudunumi go rabu mada
natisimi.

20

Yesu nipu aapimi go puri gisa palo agaa misimi
(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

1 Oro meda Yesumi lotu ada ru-
nane onaanu Epe Agaa mogeasa
rabu Gote-na miru irae aanu-para
rekena agaana tisaanu-para kone
makuaae aanu-para nimu rayo Yesu
nipu piri-para ipisimi.
2 Ipisimi rabu nipu gupa lakesimi:
Neme niaa lagi. Nena go kogonore
aapimi mogeaaria-daa neme go ko-
gono pamu pe pae?
3 Gore Yesumi nimu-para agaa
gupa lakesa: Neme page nimi agaa
meda agaa mealua-ga nimimi ni la-
gialimina sa:
4 Jon baptais me kogonore Gote-me
kasa pae pa onaanumi kasimi pae?
5 Gore nimuna kiritaawa agaa
gupa simi: Niaame ake tema pae?
Gore niaame Gote-me kasa tema-
daare nipumi gupa tea: Nimimiri
akeane Jon madaa kone narulaeme
pae lagialia.
6 Gore niaame pa onaanumi
kasimi tema-daare go pimi onaa
rayome aana-me niaa talimi. Go
pimi onaanumi Jon-re ora Gote-na
agaa lakene aa kone waru rulaeme.
Goa pea-ga pa onaanumi Jon kogono
kasimide mada natema simi.
7 Nimumi Yesuna agaa abusimi
rabu niaare Jon-na baptais kogonore
aapimi kasa pae maarea simi.
8 Go rabu Yesumi nimu goa lakesa:
Gore nimimi maarea lamede-ga
neme go kogonore aapimi puri ni
guaaya-daa pe palo nalagialua sa.

Wae onaanumi maapu surubeme remaa
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

9 Go rabu Yesumi onaanu-para saa
agaa meda gupa lakesa: Aa medame
nipu wain maapu poasa. Goa puare
nipuna maapuri yoto meape aan-
umi surubenaloa nipu pora kimisu
adaalu-para pisa.
10 Gore ora epe ini etesa raburi
nipumi kogono aa meda maapu su-
rubape aanu maapu-para eta ininu
meaata penaasa. Goa pisa pare
maapu surubape aanumi go aa rip-
inaawa tua wala penaasimi pare
oyae nakasimi.
11 Goa pisimi-pulu mo maapuna
aaraame kogono naaki meda pe-
naasa. Goa pisa pare mo aanumi
nipu page ero agaa loa nipu tua oyae
nakasimi.
12 Goa puare mo aame kogono aa
repo mea rapaasa. Gore maapu su-
rubape aanumi go naaki nipu page
radaa kaloa kepo amaa-nane pua tu
rubisimi.
13 Goa pisimi raburi mo wain maa-
puna aaraame lalo: Neme ake palua
ya? Gore nina epe naaki padane mea
rapaluare nipuna agaa mada pagal-
imi kone salo sa. Goa pua nipuna si
mea repasa.
14 Goa pisa pare mo maapu su-
rubape aanumi mo nipuna naaki ip-
isa adesimi rabu nimumi gupa simi:
Go naakimiri orope aaraana moae
oyaenu mealia-ga niaame tu mao-
maamina simi. Goa puare go maapu
niaana mada surubamina simi.
15 Gore mo naaki kepo ru-nane
epenaloa nimumi tu maomaawa
amaa-nane pua rubisimi. Goa pua
go maapuna aaraa nipumi ake palia
pae?
16 Nipumi gupa palia lo lagialo:
Nipumi ipua mo maapu surubape
aanu epa tu maomaawa go wain
maapuri pa aanu medalomame su-
rubenalo mea katea sa. Gore go
onaanumi go Yesuna agaa pagoa ni-
mumi lalo: Dia, nipumi goa napalia
simi.
17 Goa simi rabu Yesumi nimu ad-
aba sua lalo: Dia tame pare Gote-
na buk-mi iade agaana re madaa ake
teme ya? Pagalepa sa:

Kamda kogono pi aanumi aana
meda mea rubisimide.

Pare go aana-re ora epe Aa
Mudu-na aaya sa.
18 Onaa rayome go aana madaa ma-
gatabalimiri nimu ogegepu rugula
tabebe palia. Go aana-me onaa meda
magataboa lopaliare go aare aasatua
rugula palia sa.

Sisare tagisi mone katema palo agaa misimi
(Mat 22.15-22; Mak 12.13-17)

19 Yesumi go saa agaa lakesa rabu
rekena agaana tisaanu-para Gote-na
miru irae aa mudunu-para nimumi
niaa madaa agaa ta kone isimi. Ora
go raburi nimumi nipu ripinaatalo
pisimi. Goa pisimi pare onaanu
madaa paala omoa gimisimi.
20 Goa puare nimumi nipu rip-
inaatalo waru adapaba aasimi. Goa
pua go aanumi pa aa medalomana
mone kanaloa makirae kone sua
Yesu piri penaasimi. Nimumi Yesu
agaa mulalo pisimi. Goa pua nipu
ko tisimi. Goa puare mo namba
wan gavman-na purimi koso page-
nalo pisimi.
21 Go makirae aanumi Yesu agaa
gupa lakesimi: Tisaa, nena agaare
ora epe ta. Neme onaa rayo epe
agaa mogeaate. Neme Gote-na pora
madaa ora agaa agu mogeaaye rabu
aa mudununa biri paalame naome.
22 Goa pe-ga nemere ake kone sae
pae? Niaana rekena agaa madaare
niaame Rom suna aa mudu Sisar-
para takis kalamina yapae dia yapae
simi.
23 Pare Yesumi nimuna makirae
agaa madaare adokaru misa-pulu
nipumi nimu lakesa:
24 mone meda ni mea waatapa.
Go mone madaa pia piksa-para bi
lapore aapina yapae?
25 Gore nimumi lalo: Sisar-na
simi. Goa simi-pulu Yesumi nimu-
para gupa lakesa: Sisar-na yaere
nipuna katapape pare Gote-na yaere
Gote nipuna katapape sa.
26 Gore makirae aanumi onaanuna
ini agaa madaa Yesu namakiraeme-
pulu nimu agaa loraawa pa pirisimi.
Go page nipuna agaa madaa kone
adaapu isimi-pulu agaa nalo pa
aasimi.

Sadyusi onaame ome onaa wala narekalimi simi
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

27 Sadyusi aanu medaloma Yesu
nipu piri ipisimi. Mo Sadyusi aanu
nimuna konere ome onaanuri wala
mada narekalimi kone isimi.
28 Gore nipu agaa misimi: Tisaa-
ya, Moses-me agaa meda niaa-para
gupa tisana: Aa meda ona ru-
maawa omalia pare nogo naaki
meda namadu salia. Goa puare
go ona wasaame ome aa-na nogo
naaki namadialia-daare go ome aa-
na ameme go ona mada rumaalia
ya? Moses-me gupa tisana simi.
29 Gore amealu 7-pela pirisimi.
Aba mupaamere ona rumaasa pare
nipuna nogo naaki namadiaawa
nipu omesa.
30 Gore laapopa aame mo ona
wasaa nipu misa.
31 Wala go aana masaa-nane aame
repome page goa pisa. Goa paa-
mama puare mo amealu 7-pela ni-
mumi mo ona padane misimi pare
nimu nogo naaki namadiaawa pa
omesimi.
32 Oropere go ona page omesa.
33 Gore aba ome onaa wala
rekalimide raburi go ona padanere
aapina ore ora pitia ya? Mo
aa 7-pelame go ona aba padane
rumaasimide simi.
34 Gore Yesumi nimu goa lakesa:
Abia go rabu su amaa pimi on-
aamere repaya pitimi.
35 Pare orope ome onaa wala
rekoa piralimide onaanumiri nimu
repaaya aulape kone nasalia.
36 Nimu Gote-na akero-rupa
piralimi-pulu nimu wala mada
naomalimi. Gote-me nimu matmat-
para marekaalia-pulu nimu Gote-na
si wane-rupa oro yaalo piralimi.
37 Ome onaa matmat-para wala
rekapere Moses-me page aba ti-
saaya. Go buk-ri repena rabe remaa
lakesa rabu nipu Aa Mudu Abraham-
para Jekop-para Aisak go repona
Gote pa pia-daa tisa.

38 Go agaana re gupa sa: Gote-re
ome onaanuna Gote-daa Dia, pare
nipu kagaa piraama laama pope on-
aanuna Gote yaade. Onaa rayo wala
rekalimilo go agaa lakesa.
39 Nipumi goa sa raburi rekena
agaa tisaanumi gupa simi: Tisaa,
neme ora waru lae simi.
40 Goa simi pare nipu wala agaa
meape paalame omesimi-pulu pa
ora lae simi.

Gote-na Mea Rapae Aa madaa agaa misimi
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

41 Yesumi nimu goa lakesa: Gore
nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na
Siri nipu Devit-na si piralia teme. Go
agaana re ake ya?
42 Buk Sam madaare Devit nipuna
agaa gupa sa:
Gote-me nina Aa Mudu-para gupa
lakesa:
Nina popeke ki-nane aa mudu
mapiraalia sa.
43 Oropere neme iaanu nena aa rolo-
para marabuaniaalua sa.
44 Gore Devit-mi Aa Mudu nipu
lakesa. Goa lakesa-pulu Onaa Raapu
Pirape Aa-na Siri Devit-na si-daa
napiralia sa.

Rekena agaana tisaanuna kone
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 11.37-54)

45 Go onaa rayome pa pirua Yesuna
agaa pago pirisimi rabu Yesumi
nipuna disaipel aanu gupa lakesa:
46 Rekena agaa tisaanuna kone
waru adalepape. Nimumi mamina
epe yamoa maket-na pua onaanumi
abi piralepape teme rabu raaname
omeme. Go aanumiri Juda aanuna
lotu ada-para page eta yawaeme-
para page reke riri-nane aba pua
pimi.
47 Go aanumiri ona wasaana oyae
paake no peme. Goa pua nimumi
beten adaalupu yoloa teme rabu
onaanu makiraeme. Goa peme-
pulu orope Gote-me koso salia rabu
nimuna wae yoto ora adaape meal-
imi sa.

21

Ona wasaame oge mone ofa-rupa lopasa
(Mak 12.41-44)

1 Yesumi adesa rabu amo ne aan-
umi lotu ada-para mone i pe-para
mone epa lopasimi.
2 Go rabu naraa piri ona wasaa
meda nipuna oge mone ipa laapo
epa lopasa. Go mone-re ora ogesi
gupa 2 toea yaade.
3 Goa pisa pare Yesumi lalo: Neme
nimi lagialo. Go naraa piri ona
wasaame mone lopata rabu nipumi
onaa medalomana mone maoge
yaawa rabuniaaya.
4 Medalomamere mone adaapu
imi-pulu pa ode meda mua go
mone epa lopasimi pare mo ona
naraamere nipuna eta kabape mone
rayo epa lopasa.

Yesumi lotu ada kilipialimi lo lakesa
(Mat 24.1-2; Mak 13.1-2)

5 Onaa medalomame lotu ada
madaa agaa lala pirisimi. Nimumi go
lotu adana aana pepena-para page
Gote-me oyae pa katade-para ora epe
ta simi. Go rabu Yesumi lalo:
6 Abia nimimi go adaleme yaenuri
orope yapi di epaliade rabu go
adaa lakepe rubalimi-pulu aana
padanede page na-aritalia sa.

Yesumi kedaa adaapu epalia sa
(Mat 24.3-14; Mak 13.3-13)

7 Gore nimumi Yesu nipu agaa
gupa misimi: Tisaa, nena laede
yaenuri aa-rabu epalia ya? Niaame
ake adalima rabu go yaena yapi di
epalia mada niminaawa makuaali-
maa ya simi.
8 Yesumi lalo: Nimimi waru
adalepape. Makirae aa adaapu ipua
nina bina gupa lagialimi: Niri Onaa
Raapu Pirape Aa-na Si yaade teme.
Medalomamere go epaliade yapi di
abia go epaana-daa teme. Pare nimu
narata mea pulupape.
9 Oropere nimimi yada pape
remaa-para wae-rupa pogolasaape
remaa pagalimiri paalame naoma

piralepape. Go yaenu aba palia pare su yaa perekene diri go-daa dia.
10 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Go raburi ruru rado radonu yada palimi. Go-rupa gavman adaa su robo rado radonu page yada palimi.
11 Go raburi su rado rado-para suminini eto eto adaa paa-mama pua reae adaa paboa wae yainanu page epalia. Go raburi so yaa-parare paala piae adaapu pua wae oyae epape di page epalia.
12 Pare go oyae rayo abi naepalia. Dia aba nimumi nimi ripinaaba pirua wae kedaanu gialimi. Nimi mo lotu adanu ru-nane mea pua koso loa kalabus ada mapatalimi. Goa puare nimumi nina kogono onaa rabuani-aatalo palimi rabu nimiri kadipinu-para adaa aa mudunu nimuna ini agaa madaa mea palimi.
13 Go rabu nimimi nina Epe Agaa laketeme-daa goa palimi.
14 Nimumi nimi kosona mea pal-imi raburi ni ake lano yapae kone aba namasatepape.
15 Dia-ga neme agaa-para epe kone-para lagialua rabu nimina iaa rayome nimina agaa mada rasalimi.
16 Go rabu nimina ama aapanu-para ame baaninu-para nena ruru-para adami aanu-para nimumi iaanu mea kateme. Goa pua nimumi nimi medaloma tu maomalimi.
17 Nimi nina agaa rateme-pulu onaa rayome nimi-para ora ratu yawo gimalimi.
18 Goa palimi pare nimina aalu-para ae iri meda mada ora napudia lopalia.
19 Nimimi puri paloa ado piral-imiri oro yaalo kagaa piraama laama palimi sa.

Yesumi Jerusalem siti-ri o yalia lo lakesa (Mat 24.15-21; Mak 13.14-19)

20 Gore nimimi soldia aanu so Jerusalem su epa kuta pina adalimiri go su go adaare pabo tape yapi di go opapa yada.
21 Go rabu Judia piri onaanu nimiri ora rudu-nini aana apedaa-para pogola pulupape. Onaa medaloma ada-para piralimiri pogola pulu-pape. Go page pa su rarane ae onaanu wala adaare-para naepa odobatepape.
22 Gore Gote-na buk madaa i agaa rayore ora yalia go raburi Gote-na ra-turi go onaanu madaa koyaalia rabu wae yoto yapi di mea salia.
23 Go raburi nogo naaki padaa piri onanu-para adu nalae-para aipapulu napalimi-ga ora odo pea. Go su madaare ora adaa kedaape meda epalia-ga Gote-me go su amaa piri onaanu madaa ora ratu waru yawalia.
24 Go rabu nimumi onaa medalo-manu rai kutumi tua medaloma iaanumi adi rulubaawa ruru radona rikiraana pua mapiraalimi. Go rabu page pa onaa ruru rado medame Jerusalem mabebola-mama puare orope go wae di dia yalia.

Siri ora epalia (Mat 24.29-31; Mak 13.24-27)

25 Go raburi naare akua ubanuri rado rado aalimi. Go su amaa onaanu rayona robaa-parare adaa kedaa mu piralimi. Go ipa sol-warame agaa loa ralia-daa paalame waru omalimi.
26 Onaa adaapumi go su-para oyae meda ipula kone sua pu robaa-para paala waru omalimi pare ini-para page emelalu mapalia. Gore so yaa-para uba kedo oyae eto eto palia-daa paalame waru omalimi.
27 Goa pinaloa Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri yaa moae raapu ipulaina puri adaape adalimi.
28 Gore orope gode yaenu ripima epalia rabu aipapulu rekoa nimina aalumi waru adalepape. Go raburi Gote-me nimina oro yaalo kagaa Pi-rape Yapi diri go mea epea-daa sa.

Repena fik madaa saa agaa lakesa (Mat 24.32-35; Mak 13.28-31)

29 Go rabu Yesumi nimu saa agaa meda gupa lakesa: Nimimi repena fik page pa repena medanu page adalepape.

30 Kagaa ma-apulu saawa yo aaliadaare gore pani pua naare ralia kone salemede.
31 Gupiane yaenu adalimi-daare gore Gote-na Surube Su-na di aba repara go epaana-daa kone salepape.
32 Go agaa pagalepa: Abia go pimi onaa naomalimi pare go yaenu aba epenalo adalimi.
33 Su yaa rayona yaere aba dia yalia pare nina agaa oro yaalo pa salia sa.

Waru adaba piralepape

34 Gore nimimi waru adalepape. Nimimi oro yaalo eta adaapu nayawo ipa bia noa maeyae ne aarupa napiralepape. Go page go su amaa yoganena yaenu madaa kone adaapu nasalepape.
35 Go yapi diri nimi piri ora aipapulu epalia-ga gupa napiralepape. Go yapi di epalia rabu kona-rupa onaanu madaa perekea taboa ripinalia.
36 Goa palia-pulu nimi oro yaalo ado piralepape. Goa pua Gote-me nimi puri gina ora yaalo beten tapape. Goa palimiri wae yaenumi nimi piri epalia pare nimimi puri mua Onaa Raapu Pirape Aa-na Si raapu epe-rupa mada piralimi sa.
37 Oro yaalo Yesumi onaa lotu ada-para pua mogeasa. Goa pua ribaane-para nipu mo Oliv Rudu madaa patulalo puare lotu ada-para wala yapipu epala pisa.
38 Goa pisa rabu onaame Yesuna agaa pagolalo ipisimi.

22

Yesu tulalo yada robesimi (Mat 26.1-5,14-16; Mak 14.1-2,10-11; Jon 11.45-53)

1 Bret-para yis nasua yawo ne Pasova yapi Diri aba rudu sa.
2 Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaana tisaanu-para nimumi Yesu tulalo pisimi. Goa pisimi pare onaanu madaa paalame omoa kudiri pi kone su pirisimi.
3 Go raburi Satan-me Judas aanuna robaa-para pua odobasa. Mo Judas aanuna bi medare Iskariot teme. Go aa nipu mo 12-pela disaipel aa runane pirisa.
4 Satan nipuna robaa-para odobasa-pulu Judas nipu pua Gote-na miru irae aa mudunu-para mo lotu ada surube aanu-para agaa nimu raapu pua lo pirisimi. Nipumi Yesu nimumi tinalo yada robesa.
5 Go raburi nimu pedo pedo waru puare nipu kalape mone medaloma kirita su pirisimi.
6 Gore Judas aanumi nimuna agaa pagoa epe ta simi. Goa puare nipuri akea pua mada mea waatoa pae kone sua kone kone adaapu mu pirisa. Nipumi rana meda onaa adaapu raapu napitimide rabu nimu waatoa kone isa.

Yesu raapu disaipel aanu padane rabu Pasova eta nisimi (Mat 26.17-25; Mak 14.12-21; Jon 13.21-30)

7 Olode rabu bret-para yis nasape di rudu sa raburi Pasova eta irape sipsip mena si meda tulalo pisimi.
8 Go rabu Pita-para Jon lapo Yesu nipumi repaawa agaa gupa lakesa: Nipimi niaana Pasova eta namina oyae pua managola salepape sa.
9 Gore nipumi agaa gupa misipi: Niaame aa-para pua managola sua namina yapae sipi.
10 Gore Yesumi nipu gupa lakesa: Pagalepa. Nipimi adaare-para palipi rabu ipa norini aa meda madaalipi. Go aa nipu rata mea pulupape. Goa pua odobaliade ada-para pulupape.
11 Goa puare nipimi go adana aaraa gupa laketapepe sa: Tisaa-me ne agaa meape laa: Nipuna disaipel aanu raapu Pasova eta nalima-pulu neme go eta managolape ada rum meda waalape lo pua agaa meape sa.
12 Goa tepe raburi mo aame nipi adaa so madaa-nane mea pua epe pepena pi ada rum ae-para mea waatea. Go-parare reke madaa oyae managola salepape sa.

13 Go agaa lakenaloa mo aa lapo
pua nipumi lakesade-rupa adesipi.
Go rabu nipu lapome Pasova eta
managola sasipi.

Yesumi nipuna disaipel aanu eta kasa
(Mat 26.26-30; Mak 14.22-26; 1Kor 11.23-25)

14 Eta nape di raburi Yesu nipuna
disaipel aanu raapu reke madaa
pirisa.
15 Gore nipumi nimu gupa lakesa:
Neme go etare nimi raapu nolalo ora
raaname waru omalo. Gupa noa
oropere neme kedaa pi yaenu rialua
sa.
16 Neme nimi lagialo: Neme eta
wala meda nimi raapu nanalua pare
Gote-na Surube Su rabu etana re
adalimina sa.
17 Go rabu nipumi kap madaa pira-
palae wain mua Gote-para ora pi loa
nimu-para kalalaawa lalo: Nimimi
go kap-para mua rumaawa nalepa.
18 Neme nimi lagialo: Abia neme
nimi raapu wain ipare wala nanalua.
Dia, pare Gote-na Surube Su madaa
go yaena re adoa nalua sa.
19 Goa puare nipumi bret mua
Gote-para ora pi loa piribisa. Goa
pua nimu kalalaawa lalo: Go bret-
re nina yogane-ga nimi raba minalo
gialo. Nimimi ni madaa kone sua
nalepape sa.
20 Goa puare orope aba no kir-
itinaloa ipa wain pirapalae mua
kalalaawa lalo: Go kap-para piri
wain-ri nina yaapi kupame nimi
raba minalo koyaato. Gore Gote
raapu pogatu pirapena nimi madaa
omalua sa.
21 Yapare adalepa. Ni yada lore
aanu mea kalape aare abia ni raapu
go reke madaa padane-para eta go
no piralepa-daa sa.
22 Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri
Gote-na agaa ratua omalua sa. Goa
pea pare mo ni iaanuna ki-nane mea
kateade aare ora kedaa waru mealia-
daa odome omalo sa.
23 Nipumi goa sa raburi nimumi
aapimi palia yapae lala pisimi.

Disaipel aanuri aapi ora pia lo arere pisimi

24 Disaipel aanumi arere pua
nimuna rikiraanare aa muduri aapi
ora yapae simi.
25 Gore Yesumi nimu gupa lakesa:
Ruru radona aa mudunu nimumi
puri paloa nimuna ruru onaanu su-
rubeme. Goa puare mo surube on-
aanumi bi onaanuna raba mi aanu lo
bi ma-aeme.
26 Pare nimi gupa napiralepape.
Dia-ga aa meda nimina rikiraana aa
mudu aba piralia-daare gore nipu
pora poa madini aa-rupa aba piralia.
Nimina mudu pirape aare aba ko-
gono pua nimina raba mi aa-rupa
piralia.
27 Gore aa medame eta pa nolalo
piruaaya pare aa medame kogono
pua eta rumaaya. Gore mo eta aba
nolalo pia aare nipu aa mudu yana.
Pare ni nimina rikiraana piruaayo
rabu nimi raba muaayo.
28 Neme kedaa ruaayo rabu nimi ni
raapu pirua nagimisimide.
29 Gore neme su rayo surubanolo
Aapame nipuna puri gisa. Goa pea-
ga neme page nimi surube kogono
gialua.
30 Gore nina Surube Su-para pirua
nimi naa reke madaa pirua eta nam-
ina. Goa pua nimi epe reke madaa
pirua Israel su-para piri ruru 12-pela
onaana koso agaa pagolalo piralimi.

Yesumi orope Pita-me ni masaa rilalia lo lakesa
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Jon 13.36-38)

31 Ora Saimon, neme pagape. Gore
wit poape aamere nipuna etare epe
ta palo o ta palo eta waru adalia. Go-
rupare neme puri kasu-pulu Satan-
me nimi ko tulalo epalia.
32 Yapare Saimon neme kone rulae
yae nagimainalo neme ne raba mu-
lalo beten to. Orope neme ni madaa
kone wala pereke sua nena amenu
puri kalape sa.
33 Gore Pita-me goa sa: Aa Mudu,
niri ne raapu abia banalo kalabus

ada-para page ni ne raapu mada omalua kone salo sa.
34 Gore Yesumi lalo: Pita ne lagialo. Abia go ribaare yaa kutame e talo palia rabu neme Yesu ni na-ade rana repo te sa.

Mone paus-para nu-para rai kutu-parana agaa lakesa

35 Go rabu Yesumi nimu gupa lakesa: Nimiri abade mea rapa-sude raburi nimina mone paus-para rokanu-para aariti go yaenu namea pisimide. Goa pisimide-ga nimi oyae meda rudu sa pae? Gore nimumi lalo: Niaa muaema simi.
36 Gore nimu gupa lakesa: Abi-are onaa rayome mone paus-para rokanu-para saapitimiri mea pulu-pape. Onaa rayome nipu adaalu rai kutu nasalimiri nimina mam-ina madaa mone mua rai kutu ka-balepape.
37 Gore nimi lagialo: Gote-na buk madaa ni-para gupa sa: Nipu onaa waenu raapu page mapiraaeme lo tisana. Go agaana re-re orope ni madaa epalia-ga adalimina sa.
38 Go rabu disaipel aanumi lalo: Aa Mudu, neme ade. Niaame adaalu rai kutu laapo go saapima simi. Gore nipumi lalo: Apo saapimi mada sa.

Yesumi Getsemani su-para beten sa (Mat 26.36-46; Mak 14.32-42)

39 Nipu amaa pua sana nipuna oro yaalo puala pia-rupa Oliv Rudu madaa pua pisa. Go rabu nipuna disaipel aanumiri nipu raapu pisimi.
40 Mo Oliv Ruduna puare nipuna disaipel aanu gupa lakesa: Wae yaeme nimi nako tina beten tapape sa.
41 Goa loare nimu gimoa ogesi-daa puare rumu koba pua beten sa. Nipu pisade-rupare aana mea lopatema-rupa mada pisa.
42 Go rabu nipumi lalo: Aapa, neme kone saliri ni radaa nape pe kap mea pu. Yapare nina kone gimoa nena raana ratano lape.
43 Go rabu yaa-para piri ensel meda nipu piri-para ipua nipu epa puri mapalaasa.
44 Yesu nipu madaa kedaa adaape rinalo pisa-pulu nipumi beten puri paboa wala sa. Goa puare nipuna pudu ekatare yaapi kupa nona piane kilipia su amaa popesa.
45 Nipumi beten aba loa sana rekaawa nipuna disaipel aanu piri-para pisa. Nipumi pua adesa pare nimuna robaa-para kedaa waru pisa-daa u patisimi.
46 Gore nimu gupa pua lakesa: Nimiri akeane u patu pimi? Nimi madaa wae yaeme nako tinalo beten lo piralepape sa.

Yesu aditalo ipisimi (Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Jon 18.3-11)

47 Yesu nipumi agaa pa lakelalaina onaanu adaapupe meda ipisimi. Gore Judas riri-nane epena onaanu nipu rata mea ipisimi. Go aare disaipel aanuna ru-para pirisa. Nipu re-para ipua Yesu-para nunu talo ipisa.
48 Goa pisa pare Yesumi Judas gupa lakesa: Neme Onaa Raapu Pirape Aa-na Si nunu loa mea waaloa yada lore aanu katalo pae?
49 Gore disaipel aanu nipu raapu pirisimi aanu mo ipisimide adoa ni-mumi lalo: Aa Mudu, niaame nimuri go adaalu rai kutumi tamona ya?
50 Go rabu disaipel aa medame ko-gonome adini naaki meda rai kutumi tisa. Go naakiri Gote-na miru irae aa-na kogono pisa. Tisa rabu mo popo ki-nane aane pona taboa lopesa.
51 Goa pisa pare Yesu nipumi goa adoa lalo: Go yada gimalepa. Nipuna kimi mua mo aane wala mea maasa.
52 Goa puare mo aanumi Yesu ripinaatalo ipisimi. Gore Gote-na miru irae aa mudunu-para lotu ada surube surube aanu-para aa mudu medalomanu-para ipisimi. Ip-isimi rabu nipumi lalo: Nimina rai kutunu-para repena uninu mea epamena-ga gore nimimi ni paake ne aa kone sua tulalo epame pae?

53 Oro yaalo niri nimi raapu lotu
ada-para pimade pare nimimi ni tal-
ima kone naimide. Goa pemede pare
abia go yapi di raburi ora nimina
puri-para ribaana purimi rabuaata
sa.

Pita-me lalo: Niri Yesu na-ade sa (Mat 26.57-58,69-75; Mak 14.53-54,66-72; Jon 18.12-18,25-27)

54 Goa puare nimumi Yesu epa adia
Gote-na miru irae aa muduna ada-
para mea pisimi. Goa pisimi raburi
Pita nipumi nimu rata mea pisa pare
nipu ogesi-daa mo-pare pua pirisa.
55 Go rabu aa medalomame epe
pokaalo ada ru-nane repena adala
pirisimi-pulu Pita nipu page nimu
raapu pua pirisa.
56 Gore kogono ona medame Pita
repena re-para pirina adesa rabu go
oname Pita nipu-para goa sa: Go aa
page abade Yesu raapu pirisa sa.
57 Pare Pita-me lalo: Go ona ni-daa
dia-ga go aa-daa ni na-ade sa.
58 Pare wala ogesi-daa pirua aa
medame wala nipu adoa lalo: Ne
page Yesu raapu piriside sa. Gore
Pita nipumi lalo: Go aa ni-daa ora dia
sa.
59 Orope ogesi-daa adaalupu pirua
aa medame agaa ora puri paloa gupa
sa: Go aa nipuna adaare Galili ya-
pulu nipu abade Yesu raapu pirisa.
60 Goa sa pare Pita-me lalo: Ne-
mere go lae aa ora ni na-ade sa.
Nipumi goa pa lalaina yaa kutame
aba aipapulu rekoa agaa sa.
61 Go rabu Aa Mudumi pereke tua
Pita ada moneasa. Goa pisa rabu
Pita-me Aa Mudumi abade nipu-para
lakalaade agaa wala niminaasa. Aba
Yesumi gupa lakesade: Go rabu yaa
kuta abia rekoa agaa tea pare neme
ni rana repo gimali lakesade.
62 Go raburi Pita nipu so amaa-
nane pua re puri palo lala pirisa.

Yesu ero agaa loa tisimi (Mat 26.67-68; Mak 14.65)

63 Go rabu Yesu surube aanu ni-
mumi nipu epa ripinaabawa ero
agaa loa nipu tisimi.
64 Nipuna ini mamina-me rigitua
nipu agaa gupa misimi: Nere aapimi
tala paa simi. Nere Gote-na agaa
lakene aa-ga agaa la simi.
65 Goa puare nimumi ero agaa
rado rado lakesimi.

Yesu nipu kaunsil piri mea pua koso la simi (Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Jon 18.19-24)

66 Orope yapi lapaasa raburi Is-
rael onaana aa mudunu-para Gote-
na miru irae aanu-para mo rekena
agaa tisaanu page epa kiritasimi.
Goa puare Yesu nipu kaunsil piri
mea pua agaa gupa misimi:
67 Nere Onaa Wala Meape Aa-na
Si yapae dia pae simi. Gore nipumi
nimu lakesa: Gore mada lagialua
pare nimimi ni kone narulalimi.
68 Go page neme nimi agaa
medaloma mealuare nimimi agaa
mada na-abuteme.
69 Abia page orope page ni Onaa
Raapu Pirape Aa-na Siri so yaa-para
puri pane Gote-na popoke ki madaa
oro yaalo pitua sa.
70 Go raburi nimu rayome lalo:
Gore nere ora Gote-na Si yapae simi.
Nipumi nimu goa lakesa: Nimina
bipa go tame yaade sa.
71 Gore nimumi lalo: Niaame ake
wala tema ya? Niaame nipuna agaa
go pagalema-pulu pa adasae aanuna
agaa medaloma gimalima simi.

23

Yesu Pailat piri-para mea pisimi (Mat 27.1-2,11-14; Mak 15.1-5; Jon 18.28-38)

1 Go rabu kaunsil rayo aipapulu
rekoa Yesu aa mudu Pailat piri mea
pisimi.
2 Goa puare nimumi koso gupa laa
simi: Go aamere niaana kone rado
mogea Sisar-para mone takis nakat-
apape laa simi. Go page niri ora aa
mudu Krais ta simi.
3 Go rabu Pailat-me nipu agaa
misa: Nere Juda onaanuna Aa Mudu
yapae sa. Yesumi lalo: Nena go lae-
daa sa.

4 Go rabu Pailat-me Gote-na miru
irae aa mudunu-para onaa rayo-
para gupa lakesa: Neme apo aa-na
wae kone meda penaame na-adalo-
ga akolo wae yoto katoa pae sa.
5 Goa sa pare nimumi agaa puri
paloa gupa simi: Nipumi onaanu-
para agaa mogeaaya rabu nimu wae-
rupa pogolasaasimi. Go kogonore pa
amaa pua Galili su-para pua Judia
su-para pua abia go su-para page epa
pia simi.

Yesu nipu Herot piri koso laatalo mea pisimi

6 Pailat-me go agaa pagoa nipumi
agaa gupa sa: Go aa nipuna suri
Galili ya?
7 Gore nimumi e simi-pulu Pailat-
me Yesu Herot piri-para mea pe-
naasa. Gore Herot-mere Yesu ma-
dini su surubesa-pulu goa pisa. Go
rabu Herot nipu page Jerusalem-
para pirisa.
8 Herot-me Yesu adoa raaname
waru omesa. Yesu madaa remaa
abade pagesa-pulu nipumi Yesu
adolalo pisa. Herot nipuna konere
Yesumi napiaa kogono palia rabu
adalua kone isa.
9 Go rabu Herot nipumi Yesu nipu
agaa rado rado misa pare Yesu
nipumi agaa meda na-abusa.
10 Go rabu Gote-na miru irae
aa mudunu-para rekena agaana
tisaanu-para nimumi rekaawa Yesu
madaa puri pane koso agaa lo pisimi.
11 Go rabu Herot-para nipuna sol-
dia aanumi Yesu-para makiraawa
ero agaa waru simi. Nimumi ora
pepena epe-rupa pi adaalu mamina
meda mua Yesu madaa yamasimi.
Goa pua Pailat piri lamua pisimi.
12 Abadere Herot nipumi Pailat
raapu iaa-rupa pirisa pare wala go
rabu kone padane sua adami aa-
rupa wala pirisipi.

Yesu repena polopea madaa nil talepa sa

(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15; Jon 18.39–19.16)

13 Go rabu Pailat-me Gote-na miru
irae aa mudunu-para Juda aanuna
aa mudu medalomanu-para onaa
rayo page yaaloa makiritasa.
14 Go rabu nimu gupa lakesa: Nim-
imi abade go aa ni piri lamua epame
yaade. Nipumi wae pora rado on-
aanu mea waata lamede. Go agaa
madaare nimina ini agaa madaa
nipu apo agaa meawade pare nim-
imi mo nipu koso laatalo pimi pare
go aa nipumiri go waea meda na-
pana kone salo sa.
15 Herot-me page go aa-na waea
meda na-adesa. Pare na-adea-ga
wala niaa piri-para go epenalana.
Pagalepa. Go aamere abade nipumi
waea meda napana-daa niaame nipu
madaa natu maomalimina.
16 Goa pea-ga neme repena unimi
nipu mea kudu tuare nipu mea
repaano sa.
17 Gore oro yaalo eta yawe nape
Pasova yapi di rabu Pailat-me kal-
abus ada piri aa padane maese-
peaata pisa.

18 Go rabu mo piri onaa rayome
puri paloa gupa yaasimi: Apo aare tu
maomamina. Go aa Jisas Barabas-re
niaana wala esepea epenala simi.
19 Jisas Barabas-me abade go
adaare-para yada meda marekaawa
aa meda tu maomaa nipu kalabus
ada-para mapataasimi aa-para simi.
20 Gore Pailat-me Yesu wala maese-
peaatalo kone sua onaanu-para agaa
wala yaasa.
21 Goa pisa pare nimumi ora puri
paloa gupa simi: Repena polopea
madaa mea taminapa. Repena polo-
pea madaa tamin aapa simi.
22 Goa simi pare Pailat-me wala
rana repo gupa lakesa: Go aamere
nipuna wae yae meda ake pana?
Neme wae yae meda ora na-
adawade. Goa pea-pulu neme
repena unimi mea tua esepealua sa.
23 Goa sa pare nimumi ora puri
paloa Yesu repena polopea madaa tu
maomamina simi. Goa pua nimumi
Pailat-na agaa rabuaniaasimi.
24 Goa pua Pailat-me Yesu talepa
loa nimuna agaa ratisa.

25 Nimuna wae aa Barabas mea esepeasa. Go aamere aba onaa wae-rupa mapogolasaawa aa meda tu maomasa rabu nipu kalabus ada-para mapataasimi. Goa pisa pare mo onaanumi go aa wala esepea lo simi rabu nimuna agaa pagoa Pailat-me Yesu nimuna pinalo mea kasa.

Yesu repena polopea-para nil tisimi
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Jon 19.17-27)

26 Nimumi Yesu nipu mea pisimi rabu pa aa meda madaasimi. Go aa-na biri Saimon nipuna su Sairini gimoa ipua no adaare-para polalo pisa. Go rabu nimumi repena polo-pea nipuna pasaane mariaasimi. Nipumi mea ruare Yesuna masaa-nane rata mea pisa.

27 Goa puare ora onaa adaapumi Yesu rata mea pisimi. Nimuna riki-raanare ona medalomame re loa yaasa odo pi laa-mama pisimi.

28 Pare Yesu nipumi wala pereke tua nimu gupa lakesa: Nimiri Jerusalem onanu-ya. Ni madaa re natapape pare nimi madaa page nimina nogo naaki madaa re lo piralapape sa.

29 Pagalepa. Orope kedaa meape di epalia rabu nogo naaki namadua adu nakane onanuri aipapulu mada pogola palimiri ora epe ta teme sa.

30 Go di raburi onaanumi mo rudunu-para gupa laketeme: Niaana masaa-nane lopoa niaa tu maomape teme. Gore wala oge rudunu-para gupa laketeme: Niaa makaledaape teme.

31 Abiare ora pani pia-daa go kedaa pia peme-ga orope wae yai epalia rabu ake kedaa ora omalimi ya?

32 Go rabu nimumi pupitagi ne aa lapo page lamua pua Yesu raapu nil tulalo pisimi.

33 Nimu pua su meda Aalu Rogaae su temede go-para pua aasimi. Go-para Yesu repena polopea madaa nil tisimi. Mo wae aa laapo page nil-mi tua medare Yesuna popo ki-nane tua medare koya-nane tisimi.

34 Gore Yesumi lalo: Aapa, nimumi kone nasua pimi-ga nimuna wae yae mea rakepeape sa. Go pimi aare nimumi go yaena re na-adoa pimi sa. Go rabu go aanu nimumi Yesu nipuna mamina koyo mua satu tu pirisimi.

35 Go rabu pa onaanumi pa rekaawa adapaba pirisimi. Goa pisimi pare mo Juda aa mudun-umi Yesu-para ero gupa simi: Nipumi abade onaa medaloma raba meaaria-ga nipuna bipa nipu raba mea simi. Gore Gote-me nipu Mea Rapae Aa ya-pulu mada palia simi.

36 Soldia aanumi page nipu-para ero agaa simi. Nimumi Yesu re-para ipua rero pi ipa wain epa katalo pisimi.

37 Gore nimumi gupa simi: Nere ora Juda aanuna aa mudu yalia-daare gore nena bipa raba mua no suna ipu simi.

38 Pepa meda so repena polopea rugi madaa tu saabaasimi: Go aare Juda aanuna Aa Mudu yaade lo simi.

39 Mo aa wae lapo abade tu mudi-asimide medame Yesu-para ero agaa gupa sa: Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si laede-ga neme saa page raba mea sa.

40 Go rabu mode mudiasimide aa medame aa-para gupa ape sa: Ni-aame kedaa padane-rupa meamade-ga nere Gote paala napea pae sa.

41 Saana kedaare saana papade aena ora mada gialeme. Pare abia go aare nipumi abade waea meda napisa sa.

42 Goa pua nipumi Yesu-para lalo: Yesu nere aa mudu pirali raburi ni madaa kone saina sa.

43 Gore Yesu nipumi nipu gupa lakesa: Neme ora ne lagialo. Abiare nere ni raapu so Gote-na epe maapu-para pirapana sa.

Yesu nipu ini adupisa
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Jon 19.28-30)

44 Go naare paalu rabu naare udunua ribaa yoa su rayo rigitaama pua naare nogo-nane pabola popesa.

45 Goa pisa raburi mo lotu ada
ru-nane mudiabae adaa mamina
so rugi-nane riripitaboa none rugi-
nane pua riripi kiritisa.
46 Yesu nipumi puri paloa gupa sa:
Aapa, nina wasupare nena ki-nane
apo salo-daa sa. Nipumi goa sa rabu
pu imu udunasa.
47 Mo soldia aanuna aa mudumi
go adesa-pulu nipumi Gote-na bi mi-
nasaawa lalo: ora yaana go aare ora
epe aa yana sa.
48 Onaa adaapumi nipu pia adolalo
epa ado pirisimi pare nimuna aako
rupitua ada wala pisimi.
49 Yesuna adami aanu rayo-para
onanu medaloma aba so Galili su-
para pirua Yesu nipu rata mea ip-
isimi. Nimu ogesi-daa mo-para
rekaawa mo oyae rayo ado kiritisimi.

Yesu matmat-para mea rogaasimi (Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Jon 19.38-42)

50-51 Aa meda nipuna biri Josep
pirisa. Nipuri Juda aanuna adaare
meda biri Arimatea su-para pirua
nipu ora epe aa pirua Gote-na
Surube Su epenalo adolalo pirisa.
Gore nipumi kaunsil raapu pirisa
pare Yesu tu maomamina simi rabu
nipumi dia sa.
52 Go aa nipu Pailat piri pua Yesuna
rore nina mea ria pono sa.
53 Goa pua nipuna ro mea ruare
mamina yaako pimi rogaa palae mea
pisa. Goa pua nipu aana apedaa
meda-para pua rogaasa. Go-parare
abade aa meda abi narogaasimi.
54 Go yapi diri Kitu Pirape Yapi
rudu sa-pulu go adaa oro rabu nape
etanu maredepo yaasimi.
55 Onaanu abade Yesu nipu Galili
su gimisa rabu nimumi nipu rata
mea ipisimi. Nimumi Josep raapu
pua mo aana apedaa matmat-para
Josep-me rogaasa-rupa adesimi.
56 Goa pua nimumi adoa nimuna
ada wala pua epe kaa pi yaenu
Yesuna ro madaa sainalo manago-
lata pisimi.

24

Yesu wala rekesa (Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Jon 20.1-10)

1 Gore adaa oro rabu kogono mu-
paa yapi di rabu mo onaanu matmat-
para pisimi. Nimumi mode kaa pide
yaenu-para aba managola sua mea
madisimi.
2 Matmat-para ipisimi rabu mode
pora gaape aana aba mea lusu rube-
naloa adesimi.
3 Goa pua nimumi no mat-
mat apedaa-para pua adesimi
pare Aa Mudu Yesu nipuna rode
nasabasaaya.
4 Goa pua nimu pa rekaawa kone
adaapu su pirisimi rabu aa lapo
nimu re-para aipapulu opapasipi.
Go aa lapore nipuna mamina-nu ora
yaako pu ti maraasipi.
5 Onanu nimuri paalame omoa su
adaniaawa pirina aa lapome nimu
gupa lakesipi: Nimimiri akeane
matmat-para go aa asapeme pae? Go
aa ora pa pia-pulu go-para mada na-
adalimi sipi.
6 Nipuri go-paradaa napia nipu
aba rekaade. Abade nipu so Galili
su-para pa pirua nimi lagisade agaa
wala niminaatepa. Aba gupa lagisa:
7 Onaana Si Mea Rapae Aare wae
onaanuna ki madaa mea kateme
rabu nipu repena polopea madaa
tu maomalimi. Goa pea pare wala
yapi repo dia naloa wala rekalua lo
lagisade sipi.
8 Go rabu onanumi Yesu nipuna
abade lakesade agaa niminaasimi.
9 Go rabu nimumi mo matmat
apedaa gimoa wala pisimi. Go rabu
nimumi pa onaa medaloma-para di-
saipel aa 11-pela rayo piri-para pua
mo nimumi adesimi yaenu rayo pua
lakesimi.
10 Matmat-para pua adesimide
onanuna biri gupa: Maria nipuna
su Magadala-para Jon-para Jems-na
agi Maria-para go onanu nimumi go
yae adesimi. Go onanu-para pa ona
medaloma-para mo agaare moge
riaae aanu lakesimi.

11 Lakesimi pare aposel kogono
aanumi mo onanu pa amaa po
ripu agaa pa tame kone isimi-pulu
nimuna agaa madaa kone naru-
lasimi.
12 Pare Pita nipu rekoa matmat-
para wala aloma adola pisa. Nipumi
no aana apedaa matmat-para pua
adaniaawa mamina padane adesa.
Nipu wala ada pua kone adaapu sua
gore ake pana pae kone isa.

Emeus pora-nia Yesu adesipi (Mak 16.12-13)

13 Go raburi mo disaipel aanu ipa
laapo Emeus su-para polalo pisipi.
Nipu Jerusalem su gimoa Emeasa
pora-nia ogesi-daa adaalu pu pisipi.
14 Nipu go pora-nia pulaaware
mo abade adesipide remaa la-mama
pisipi.
15 Nipu laapome agaa la-mama
pula pirina Yesu nipu ipua nipu
raapu pisimi.
16 Go nipu laapome nipu adesipi
pare ora Yesu-rupa naniminaasipi.
17 Go rabu Yesumi nipu lapo
lakesa: Nipimiri ake laa-mama pula
pipi?

Nipumi goa sa rabu nipu laapo pa
rekabaawa nipuna kone pu robaa-
para kedaa pua ini agaa-para odo
pina aasipi.
18 Go aa meda nipuna biri Kliopas
go aame agaa gupa misa: Jerusalem
su-para pamede aanu-para lapade
pare onaanu-para kimisu onaanu-
para nimumi ademe-ga ne padane-
mare abade gona remaa napage aa-
para pirua lae pae?
19 Yesu nipumi nipu agaa gupa
misa: Ake-para tape pae? Nipumi
nipu gupa lakesipi: Nasaret Yesuna
remaa-para lapade. Go aare ora
Gote-na agaa lakene aa pirua Gote-
na ini agaa-para ona rayona ini agaa-
para ora puri pane agaa madaa ko-
gono laapo pea.
20 Pare niaana miru irae aa
mudunu-para niaana aa mudu
medalomanu-parame kaunsil mea
kalamede sipi. Gore nimumi nipu
tu maomatepape lakenaloa nipu
repena polopea madaa tamede sipi.
21 Gore abade niaame go aamere
Israel onaanu niaa wala minalo mea
rapae aa kone sama.

Gonu rayo pame raburi abiare
yapi repo aba go popaade.
22 Abiare niaana ruru ona medalo-
mame niaa mapogolasaarimi. Ora
abade yapipu nimu matmat aana
apedaa-para adola puame ya.
23 Pare Yesu nipuna ro na-adame
ya. Goa pua nimu wala ipua niaame
ensel medaloma adama lo lagiame.
Gore ensel-numi Yesuri aba rekoa
epe-rupa pia lo lagiame lame.
24 Niaana ruru aa medalomame
matmat-para pua mo onanumi epa
lagiamede-rupa pua adame pare
nipu na-adameya sipi.
25 Go rabu Yesumi nipu gupa
lakesa: Gore nipiri kone nasua
tepe. Nipina robaa-parare mo Gote-
na agaa lakene aanumi lagisimide
remaa madaa kone ora ogepusi ru-
laaripina.
26 Nipi naniminaaepe? Gote-na on-
aanu wala minalo Mea Repae Aame
aba ripia radaa noa epe paana puri
mealialo napagapena?
27 Gore Yesumi Moses-na agaa
madaa mea ripimaawa Gote-na agaa
lakene aanuna remaa rayo lakeloa
Gote-na buk madaa i agaame nipu
madaa ta-rupa go rayo lakesa.
28 Nimu agaa laa-mama pua mo
aa lapo nipuna polalo pisipi adaare
re-para opapasimi. Go rabu Yesu
nipuna raaname ogesi-daa adaalu
pu pisa.
29 Goa pua mo aa lapome nipu-
para lalo: Adoaa. Ogesi-daa pa pi-
ramina. Naare pabola pea-ga nere
saa raapu piramina sipi. Go rabu
nipu ada ru-nane pua nipu raapu
padane-para pirisimi.
30 Gore eta nolalore Yesu nipu
raapu reke madaa pirisipi. Go rabu
nipumi bret mua Gote-para ora pi loa
piribia mo aa laapo kasa.
31 Nipumi goa pisa rabu nipu
lapome ini rupaawa robaa-para paa

ipisa rabu waru adesipi. Goa pisipi pare go rabu Yesu pa aipapulu pisa-pulu wala na-adesipi.
32 Gore go aa lapome lalo: Saa aba pora-nia epapade rabu nipumi saa Gote-na agaa mogeaaria-daa saana pu robaa-para rekatabea sipi.
33 Nipu lapome goa loare aipapulu rekoa wala Jerusalem su-para pisipi. Nipumi mo aposel kogono aa 11-pela page pa adami aa medaloma page nimu kiritaba pirina adesipi.
34 Gore mo aanumi nipu gupa lakesimi: Aa Mudu ora rekaa yaade simi. Saimon-me nipu ora adaa yaade sipi.
35 Go raburi go aa lapome mo onaanu-para mo pora-nia pisade remaa lakesipi. Goa pua Aa Mudu nipumi bret mea piribiaawa niaa gia rabu saame waru ada pa sipi.

Disaipel aanumi Yesu adesimi (Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Jon 20.19-23)

36 Nimumi go agaa lala pirina Yesu aipapulu nimuna rikiraana epa rekasa. Go rabu nipumi nimu-para lalo: Nimina robaa-para epe kuma pi kone su piralepa sa.
37 Pare nimumi remo meda kone isimi-pulu nimumi paalame omesimi.
38 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Nimiri akeane pogolasaarimi ya? Nimina robaa-para kone adaapuri akeane saleme pae?
39 Gore ora ni yaade-ga nina ki aanu adalepa. Nimina kimi naa yogane uni lapo-para oraatepa. Remore gupa-daa dia yaade sa.
40 Nipumi goa loare nipuna ki aa lapo nimumi adenalo mea waasa.
41 Nimumi pedo ora waru pua kone adaapu isimi-pulu nimumi kone narulasimi. Go raburi nipumi nimu agaa misa: Nimiri eta medaloma saapimi pae sa.
42 Nimumi aba irabae ena piribini mea kasimi.
43 Gore nimumi adabaina nipumi mua nisa.
44 Nipumi nimu goa lakesa: Abade ni nimi raapu pa pirisude rabu nimi go yae madaa aba lagisude. Gore mo Moses-na rekena agaame page Gote-na agaa lakene aanumi page buk Sam-para page ni madaa loa tisimi yaade. Go remaana re ora adalimina lagiawade sa.
45 Go rabu nipumi nimuna robaa-para paa maepasa-pulu nimumi mo Gote-na agaa waru adesimi.
46 Go rabu nipumi Gote-me onaanu wala minalo Mea Repae aamere kedaa adaa meda rua matmat-para pirua yapi repo dia naloa ome su gimoa rekalialo i yaade sa.
47 Nipuna bina purimi su rayona piri onaanumi kone perekeaminalo agaa lakelatepape sa. Goa puare Gote-me onaanuna wae yae mea rubalia-ga agaa laketepape sa. Go kogonore so Jerusalem-para ripima pua su rayona pinalo lakelatepa.
48 Yesumi apo agaa lo kiritua nimu-para wala lalo: Nimimi go adalemade yaenu madaa remaa laketapape.
49 Abade Gote-me puri gialua lo lagisa-pulu neme ora mea repaalua. Pare nimimi so yaa-para i puri nimi madaa epenalo Jerusalem siti-para adoaatepape sa.

Yesu yaa-para mea pisa (Mak 16.19-20; Kog 1.9-12)

50 Go rabu nimu go adaare gimoa Betani su-para lamua pisa. Goparare nipuna ki minasaawa nimu-para epe puri minalo agaa lakesa.
51 Nimu-para lakelaama pua nimu piri-para gimisa. Goa pua Gote-me nipu yaa-para mea pisa.
52 Gore nimumi nipuna bi minasaawa Jerusalem su-para wala pisimi. Pisimi rabu pedo waru pua raaname omoa pisimi.
53 Goa puare oro yaalo nimu lotu ada-para pirua Gote-para ora pi lo pirisimi.

Jon
Ripia Agaa

Aba ripiare Jon-me remaa lapatalore Yesumi napiaanu kogono madaa remaa tisa-pulu niaame Yesu Gote-na ora gialua loa Raba Meape Aa yadade lo makuaaema. Onaa medalomame Yesu madaa kone rulaasimi pare medaloma nipuna iaarupa pirua nipu kedaa waru mea kasimi. Sapta 13-17 remaa adalimi raburi Yesu nipuna disaipel aanu raapu pirisa rabu soldia aanumi nipu aditalo ipisimi. Goa pua kedaa kasimi pare Yesumi disaipel aanu epe agaa lakeloa nimu puri kasa. Sapta medalomana remaare Yesu adi rua koso laawa repena polopeane tisimi. Goa pisimi pare matmat-para wala rekenaloa nipuna disaipel aanumi nipu adesimi.

Ona paake rume remaare Jon-na tisade buk medaloma-para naia pare medaloma Sapta 8-para tapa ia.

Jon-me buk-narupare Yesu onaa rayo kagaa oro yaalo piraama lama pope kone wasupana agaa lagisa. Gore pa amaa gea-pulu abia page orope page pa pirualima. Goa pea pare niaame Yesu nipuri pora ora ria page ora agaa ria page oro yaalo pirape kone wasupa nipu yaade lo koneme niaa kagaa ma-piraalia. Jon-me oyaenu waru adoa agaa lapaaya. Nipumi bret-para paa-para sipsip-para ipa waini-para epe eta ini page go rayo madaa remaa lapaaya.

Robonu gupa adamina:

Jon-me agaana re lapaaya (1.1-18)
Jon Baptais page Yesuna disaipel aanuna remaa page (1.19-51)
Yesu nipuna kogono pisa remaa (2.1-12.50)
Yesu Jerusaleme su-para pirua ada ru-nane pirisa remaa (13.1-19.42)
Yesu matmat-para wala rekenaloa onaanumi nipu adesimi remaa (20.1-31)
Yesu Galili su-para ipisa remaa (21.1-25)

Agaame aa aulua niaana rikiraana epa pia

1 Abade su yaa lapo nawarini rabu Gote-na Agaa* aba pirisa. Go Agaare nipuna bipa nipu Gote-rupa pirisa.
2 Aba ripiare go Agaa nipu Gote raapu pirisipi.
3 Gote-me oyaeyae rayo go Agaame warisa-pulu wariape yae meda parupa naopapasa.
4 Go pirisa Agaare nipuna kagaa piraama laama pope kone isa-pulu nipumi go kone su amaa mea ipua onaanuna robaa-para paa mea kasa.
5 Go paare ora ribaane-para roasapulu ribaana wae yaenumi go paa namaudunaaya.
6 Gote-me aa medana bi Jon temenalo mea rapaasa.
7 Go aamere go epe paa madaa agaa laketalo ipisa. Laketalo ipisa pare onaanumi go agaa pagoa Yesu madaa kone rulaminalo ipisa.
8 Go aare nipu go paa meape aa-daa dia yapare nipumi mo paa madaa agaa laketalo ipisa.
9 Ora go epe paare su amaa madisa rabu onaa rayona robaapara makuaa adenalo paa katalo ipisa.
10 Go Agaare su amaa ipisa. Gote-me warisa yaere go Agaame warisa. Nipu epa Agaa pirisa pare onaanumi go Agaa waru na-adesimi.
11 Go Agaare nipuna adaare-para epa pirisa pare nipuna onaanumi nipuna agaa gimoa napagesimi.
12 Go rabu onaa medalomame nipuna pora kurua nipu madaa kone rulaeme. Goa peme-pulu Gote-me nimu ora nipuna nogo naaki-rupa mapiraaya.

* **1:1:** Ora abade oyae medaa nai rabu Agaa aba pirisa. Go Agaa madaare Goteme go su yaa lapo page oyae rayo page maopaasa. Go Agaa nipu go suna ipua epaa omoa wala rekoa niaa rapu go pia-daa go Agaare Yesu Krais yaade.

13 Nimu Gote-na nogo naaki-
rupa piruaeme agi aaraa lapome
madini nogo naaki napiruaeme. Dia,
nimuna aaraare Gote padaneme
madisa-pulu rado-rupa piruaeme.
14 Go Agaare nipu yogane maawa
sana aa-rupa piruare niaana riki-
raana epa pirisa. Nipuri nipuna
Aapana Si padane ya-pulu Aaraana
puri paa mu pirina adema. Ni-
aana rikiraana pirisa rabu ora agaa-
para raba meape kone page nipuna
robaa-para rulatabesa.
15 Jon-me nipu madaa gupa lakesa:
Go aa madaare neme abade agaa
gupa sude: Nipuri nina masaa-nane
epalia pare nipuna purimi ni maoge
yaalia. Nipu aa mudu piralia pare
ni abi namadini raburi nipu aba pa
pirisa lagesude.
16 Nipuna epe raba meape kone-
para titame omea-para rulatabena
nipumi niaa padane padane laatapu
epe raba meapa kone page titame
omea page gisa.
17 Gore Gote-me rekena agaa kasa
rabu Moses-me mea ipisa. Goa pisa
pare epe kone-para ora agaa-parare
Yesu Krais-me mea ipisa.
18 Aa medame Gote ora na-ademe.
Ora dia. Mo nipuna naaki nipu
padane Gote raapu medaa-rupa pipi.
Go naakimi nipuna Aapana agaa
niaa piri-para mea ipua waata.

Jon Baptais-mi agaa lapedepesa (Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)

19 Jerusalem su-para piri Juda aan-
umi Gote-na miru irae aanu-para Li-
vai aa-para nimu rayo Jon piri-para
mea repaasimi. Goa pua nimumi Jon
agaa gupa misimi: Nere aapi ya?
20 Go rabu Jon-me agaana kudiri
pi redepo ne agaa gupa lakesa: Niri
Krais-daa dia sa.
21 Go rabu nimumi lalo: Gore nere
Krais-daa dia yaana-ga nere Elaija
yapae simi. Dia sa. Gore ne Gote-na
agaa lakene aa ya? Dia sa.
22 Go rabu nimumi wala lapopa
Jon-para lalo: Gore nere aapi
yapae simi. Niaame mo niaa mea
repaarimi aanu-para agaa waru ipua
laketema-pulu ne-parare niaame
ake teme ya?
23 Go rabu Jon-me Aisaia-na agaa
mogeawa lakesa: Niri gupa pu-
lalo pi: Neme onaa napiri su-para
agaame yalano: Aa Mudu-na pa-
muape pora maredepo yaatapape to
sa.
24 Go agaa mulalo pisimi aanuri
Farisi aanuna rurumi o taasimi.
25 Nimumi Jon agaa meda wala
agaa gupa misimi. Gore nere Krais-
daa dia laede. Go page nere Gote-
na agaa lakene aa-daa dia laede. Go
page ni Elaija dia laede. Goa pea-ga
neme onaana baptais-ri akolo kate
pae simi.
26 Goa simi rabu Jon-me gupa sa:
Neme pa ipame baptais meaayo pare
nimina rikiraana aa meda rekaaya
pare naniminaaeme.
27 Go aare nina masaa-nane epalia
pare nipu ora epe aa ya-pulu nipuna
aariti esepea kege radepeta palua sa.
28 Apo agaare Betani su-para pisa.
Go suri ipa Jordan-na mone pane
go su-para Jon-me baptais kalaama
pirua sa.

Yesuri Gote-na sipsip mena-rupa pirisa

29 Ekeraa-nanere Jon-me Yesu ip-
isa rabu adoa lalo: Adalepa. Gote-
na sipsip si-rupa ya-pulu nipumi su
amaa piri onaa rayona pupitagi ne
kone wae rayo mea rubaalia.
30 Go aa madaare abade neme
gupa sude: Nina masaa-nane aa
meda epalia pare nipu ni nama-
dini rabu nipu aba pirisa-pulu nipu
adaape pia.
31 Neme abade nipu na-adesu pare
Juda onaanumi nipu adenalo baptais
meaata ipisude sa.
32 Jon agaa gupa lakesa: Neme aba
Holi Spirit yaa nona piane biyaa ipua
Yesuna aaluna epa pirisa rabu adesu.
33 Go raburi niri Yesu yapae lo
waru naniminaasu pare Gote-me ni
gupa lagisa: Holi Spirit yaa nona
piane biyaa ipua aa meda madaa
epa piraliade aamere Holi Spirit-na
baptais meala epalia sa.

34 Jon-me wala lalo: neme ora adawa pare nipu Gote-na Si ria yaade sa.

Yesumi nipuna disaipel aa medaloma aba mapiraasa

35 Ekeraa-nane Jon nipuna disaipel aa laapo raapu pirisimi.
36 Go rabu Yesu pamualaina adoa nipumi lalo: Nipu adalepa. Go aare Gote-na sipsip mena si yaade sa.
37 Mo disaipel aa laapome go agaa pagoa Yesu rata mea pisipi.
38 Rata mea pisipi rabu Yesumi pereke tua nipu adesa-pulu agaa gupa misa: Gore nipiri ake asapipi? Nipu lapome lalo: Rabai, nere aapina ada-para pi? Go bi Rapaina re-re tisaa teme.
39 Go rabu nipumi lalo: Epa adalepa. Goa sa-pulu nipu raapu pua nipu piri ada-para pua pirisimi. Go yapi rayo nipu raapu pirisimi. Ada-para pirina naare nogo-nane pabola popesa.
40 Gore aa laapome Yesuna agaa pagesipi go aa medare Yesu raapu pisipi. Go aa-na biri Andru nipu Saimon Pita-na ame pirisa.
41 Go rabu Andru-mi ame Saimon adasaawa agaa gupa lakesa: Niaame Mea Repae Aa aba adama sa. Mea Repae bina re gupa Mesaia Krais teme.
42 Go rabu Andru-mi ame Yesu piri-para mea ipisa. Yesumi go ame adoa lalo: Nere Jon-na si Saimon yapare oropere nena bi Sifas† teme sa. Go bi perekeaere Pita temena pare go bina re-re aana yaade.

Yesumi Nataniel-para Filip lapopare ipulupa sa

43 Ekeraa-nane Yesu nipu Galili su-para polalo pisa-pulu nipumi Filip adasaawa lalo: Saa bana sa.
44 Filip-ri nipu madini suri Betsaida. Go adaare-re Andru Pita lapona adaare-para pirisipi.
45 Gore Filip-mi Nataniel asapuare gupa lakesa: Moses-me abade rekena agaa madaa remaa tisade aare niaame aba adasaarima. Gote-na agaa lakene aanumi page go aa epalialo pepa madaa tu isimide. Goa aare Nasaret su-para piri Josep-na si yaade sa.
46 Goa sa-pulu Nataniel-me agaa gupa misa: Gore epe yaenuri Nasaret su-para mada epena ya? Filip-mi agaa go-rupa sa: Adola bana sa.
47 Gore Yesumi Nataniel nipu piri ipisa rabu nipu agaa gupa lakesa: Go aare nipu ora Israel aa meda yaade. Nipumi yaa agaa nane aa yaade sa.
48 Go rabu Nataniel-me nipu-para agaa gupa misa: Niri aa-rabu makuaari ya? Gore Yesumi lalo: Abade Filip nipi repena fik re-para piralaina adawade.
49 Goa sa rabu Nataniel-me lalo: Tisaa, ne ora Gote-na Si yaade. Ne ora Israel onaana aa mudu pi sa.
50 Goa sa rabu Yesumi lalo: Neme nere mo repena fik re-para pirae lawade-ga go madaa kone rulaari ya? Orope adali yaena purimi go abia adae yaenu maoge yaalia sa. Orope yae medalomame nina puri waru mea waatea.
51 Yesumi nimu-para lalo: Neme ora ria lagialo. Oropere yaa-para pora lobenaloa Gote-na ensel-nu ni nipuna Onaanu Raapu Pirape Aa madaa epala puala palia-daa adalimina sa.

2

Aa medame Kana su-para ona rumaasa

1-2 Wala yapi laapo dia naloa aa medame Galili su ru-nane pirua Kana adaare-para ona rumaasa. Nipumi ona rumaasa-pulu Yesuna agi-para nipuna disaipel aanu-para yaasimi rabu adola ipisimi.
3 Nimumi yawe eta aba noa oropere wain ipa dia sa rabu Yesuna agimi nipu-para lalo: Nimuna ipa wain dia yaade sa.

† **1:42:** Sifas-na bi-ri adaa agaa Arameik madaa maasimi. Goa pea pare Grik onaana adaa agaa madaa bi. Pita maasimi. Go bi lapo ratana rere aana teme.

4 Gore Yesumi lalo: Go ona, nina
kogono aa neme agaa meda abi
nakelape. Nina kogono pape yapi
diri abi naepea.
5 Goa pisa rabu Yesuna agimi di-
saipel aanu gupa lakesa: Nipumi
gupa pipape teare nimimi goa ora
pipape sa.
6 Go ada aana-me warini ipa pe
oraapu isa. Go aana pe padanere
wabola piralade pe dila nona piane
isa. Juda aanu nimuna rekena kone
isimi-pulu oro yaalo nimuna waswas
tape ipa pe mea isimi.
7 Yesumi nipuna disaipel aanu-
para lalo: Mogo aana pe madaa ipa
nalepa sa. Goa sa-pulu nimumi no
rubia palala pua isimi.
8-9 Go rabu Yesumi nimu-para lalo:
Abia go ipa meda noria pua mo eta
surube aa pua katapa. Nimu mo ipa
mea pua kasimi rabu mo aame mo
ipa rede pea pame mea nadesa. Go
yaere abade pa ipa pirisa pare abia
ipa wain-ga go eta surube aame ipa
aa-para mea pae loa namakuaasa.
Yapare ipa no pabe kogono aanu
nimumi adesimi. Goa pea-pulu mo
eta surube aame mo ona rumaatalo
pi aa-para lakeloa ipu sa.
10 Go rabu nipumi lalo: Aa
medalomame epe ipa wain aba
rumaainaloa onaanumi adaapu
nenaloare wala orope wae wain
rumaasimi. Goa peme pare neme
epe wain orope mea rumaariaa sa.
11 Go puri pane kogonore Yesumi
Galili su robo ru-nane aaya Kana
adaare-para aba ripima pisa. Go
adaare-parare Yesumi nipuna epe
paana puri wanaloa nipuna disaipel
aanumi nipu madaa kone rulasimi.
12 Goa puare Yesu-para nipuna
agi-para amenu-para disaipel aanu-
para mo Kaperneam adaare-para
pua pirisimi.

*Yesu Juda aanuna adaa lotu ada-
para pisa*
*(Mat 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk
19.45-46)*

13 Gore Juda aanuna Pasova yawe
ne adaa yapi di rudu sa-pulu Yesu
Jerusalem su-para pisa.
14 Lotu ada ru-nanere aanumi
maket pua gawa sipsip yaa madaa
yoto mealaina Yesumi adesa. Goa
pua mone sens pape aanu reke
madaa pirina adesa.
15 Yesumi ope mua ote meda waria
apo mena-para mena puni aanu-
para lotu ada amaa-nane ratu tisa.
Go page mo mone misimi aanuna
reke musaawa mone lakepe rubebe
pisa.
16 Go rabu mo yaa madaa yoto
mealae aanu-para Yesumi lalo: Go
yaanu amaa mea pulupa. Nina
Aapana lotu ada namabebolatepa.
Dia nimina stua ada-rupa namula
tapape sa.
17 Goa sa rabu nipuna disaipel
aanumi Gote-na agaa i buk madaa
kone wala rulasimi. Mo buk madaa
agaa gupa isa: Gote, nena lotu ada
madaare neme kone mapiraae-pulu
nina pu robaa ora rekoaaya.
18 Go rabu Juda aanu Yesu agaa
gupa misimi: Niaame nena puri
waru adamona-ga ake piane napiaa
kogono pali-daa adalima pae simi.
19 Yesumi nimu agaa gupa lakesa:
Nimi go Gote-na ada kilipialimi rabu
neme yapi repona ru-para wala
wariabalua.
20 Goa sa rabu nimumi pogo-
lasaawa Yesu-para agaa wala gupa
lakesimi. Neme go ada yapi repona
ru-para mada wariali ya? Go lotu
ada warisima diri maali 46-pela ru-
para wariasima simi.
21 Yapare Yesumi lotu ada wari-
alua agaa lakesa rabu nipuna to yo-
gane goa palia lo lakesa.
22 Gore orope Gote-me Yesu mat-
mat madaa marekainaloa nipuna
disaipel aanumi mo sade agaa wala
niminaasimi. Go rabu nimumi
Yesuna agaa-para Gote-na buk
madaa i agaa-para kone rulasimi.

*Yesumi onaa rayona kone adoa
niminaaya*

23 So Jerusalem su-para Pasova yawe ne adaa yapi di isimi rabu Yesu page pisa. Go rabu Yesumi napiaa kogono pisa-pulu onaa adaapumi nipu madaa kone rulasimi.
24 Pare Yesumi onaa rayona kone adesa-pulu pa onaanu raapu piruapena kone narulasa.
25 Nipumi onaa rayona robaa-para adokaru misa-pulu pa onaa medame nipu kone makuaae meda nalakesimi.

3

Yesu Nikodemus raapu agaa lala pasipi

1 Farisi ruruna aa medana biri Nikodemus nipu Juda aanuna aa mudu pirisa.
2 Go aame yapi meda ribaa Yesu piri-para ipua gupa sa: Tisaa, nere Gote-na agaa mogeainalo mea rapaasa. Go konere niaame makuaaema pare Gote ne raapu piapulu neme napiaa kogono epe-rupa pe sa.
3 Yesumi saa pi agaa gupa sa: Neme ne ora lagialo. Aa medame agina robaa-para wala napiralia-daare Gote-na Surube Su mada na-adalia sa.
4 Go rabu Nikodemus-mi lalo: Akea pua aa meda robaa-para wala mea madialia ya? Aa meda agina robaa-para wala piralia rabu rana laapo mada namadialia.
5 Goa sa rabu Yesumi lalo: Neme ora lagialo. Aa medamere nipu ipa-para Holi Spirit-para namua piraliare Gote-na Surube Su mada naadalia.
6 Onaana yoganeme madini onaare yogane pa ia. Go page Holi Spirit-mi madini onaare Holi Spirit raapu pia.
7 Goa pea pare ne kagaa opainalo remaa lagiawade-ga kone adaapu nasape.
8 Po ripu nipuri aa-para popea palo mada na-ade. Niaame nipuna ketedaa pagema raburi aa-para epea pae aa-para pea palo niaame na-adema. Holi Spirit-mi madini onaamere po ripu-rupa go yaena re mada ademe.
9 Goa sa rabu Nikodemus-mi lalo: Go lae agaa madaare akea pua kagaa palua ya?
10 Yesumi lalo: Nere ora Israel onaanuna profet ya-pulu neme go agaa naniminaate?
11 Neme ne lagialo. Niaame agaa tema rabu niaana ade yae-para page agaa tema pare nimi rayome go agaa gimaleme.
12 Neme go su amaa yaenuna re lagialo rabu kone narulaeme. Goa pea-pulu orope yaa madaa yaenuna re lagialua rabu page kone ora narulalimi.
13 Gore pa onaa meda yaa-para abi napeme. Onaanu Raapu Pirape Aana Siri ni padane yaa-para pirua su amaa ipisude sa.
14 Abadere Moses-me onaa napiri su-para pua repena rugi madaa paka rogaawa minasaasa. Go-rupare orope nimumi Onaanu Raapu Pirape Aana Si mea tua pitalimi.
15 Goa pea-pulu onaa rayome ni madaa kone rulalimiri go onaa rayo oro yaalo kagaa piraama laama palimi.
16 Gore Gote-me su amaa piri onaa rayo madaa pedo pu raaname omesa-pulu ora nipuna Si padane mea repasa. Goa pea-ga onaa rayome ni madaa kone mapiraalimiri nimu ora naomalimi pare oro yaalo kagaa piraama laama palimi.
17 Goa pea-pulu Gote-me ni nipuna Si su amaa koso agaa pagenalo namea rapaasa. Dia, pare onaa epe pora mea wanalo mea rapaasa.
18 Onaa rayome ni madaa kone rulalimiri nipu koso agaa natea. Yapare onaa medalomame ni madaa kone narulalimiri nimu koso madaa aba popalimi. Go onaanuri ni Gote-na Si padane madaa kone narulaeme-pulu koso madaa wae yoto mulalo pimi.
19 Go koso lapena re-re gupa: Epe paa go su amaa aba ipisa pare onaanumi waeanu pu pimi. Nimumi

go epe paa gimoa ribaa madaa raana omoa pimi.
20 Go waea peme onaanuri epe paame nimuna wae yaenu penaame waatea lo go paa masaa-nane mea roto tu ruboa pimi. Goa pua nimu epe paa roaaya-para naepeme.
21 Goa pea pare epea peme onaanuri Gote-na agaa pago pimi-pulu paa-para peme epe kogono wanalo epeme sa.

Jon-me Yesuri go piane aame kogono pealo onaa lakesa

22 Orope Yesu nipuna disaipel aanu raapu Judia su robona ru-nane pisimi. Go su-parare Yesu nimu raapu pirua baptais kasa.
23 Go rabu Jon-me Ainon su-para ipa adaapu popesa-pulu baptais gopara pua kasa. Haran suri Salim su re-para aasa. Onaanu nipu pirisapara epenaloa baptais kasa.
24 Go raburi Herot-me Jon kalabus ada abi namapaatisa.

25 Go rabu Jon-na disaipel aa medalomame Juda aa meda-para ipame radepene rekena agaa madaa ape simi.
26 Ape simi rabu nimu Jon piri ipua lalo: Tisaa, aa meda abade ne raapu ipa Jordan-na mone pane pisipide kone niminaate? Go aa madaa agaa aba lagisi. Go aare abia baptais kane aa ya-pulu onaa rayo nipu piri-para pua baptais meme sa.
27 Go rabu Jon-me lalo: Gote-me onaanu oyae nakateare nimumi mada namealimi.
28 Nimimi nina agaa aba pagesimi rabu neme agaa gupa sude: Niri ora Gote-na Mea Repae Aa-daa dia yapare Gote-me ni aba mea epenasade.
29 Aa medame nipuna ona rumaatalo paliare go ona ora nipuna ore piralia. Go rabu go aa-na adami aanumi pago piralimi. Go adami aame ona rumaatalo aa-na agaa pagalia rabu raaname omalia. Go konere nina raaname omape kone go-rupa ora epeaalia.
30 Gore Yesuna biri ora sone minasaamina pare nina biri su amaa pa rabuaniaalimina.
31 So yaa-para piruaaya epe aare niaa rayona aa mudu pia. Su amaa madini onaare ora su amaa onaa yapulu su amaa agaa madaa laketeme. Goa pea pare so yaa-para pirua none epe i aare oyae rayona aa mudu pia.
32 Nipumi adoa pagea yae madaa agaa laketa pare onaanumi nipuna agaa madaa kone narulaeme.
33 Goa pea pare onaa rayome nipuna agaa madaa kone rulaemepulu Gote-re ora agaa ne aa yaade.
34 Gote-me epenasa aare Gote-na Holi Spirit robaa-para marulatabaayapulu go aamere Gote-na agaa laketa.
35 Gore Aapame nipuna naaki madaa pedo pu raaname omoa nipuna puri kanaloa oyae rayo surubea.
36 Goa pea-pulu onaa rayome Gote-na Si madaa kone rulalimi-daare oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Yapare onaa rayome Gote-na Sina agaa rasalimiri oro yaalo napiralimi. Dia, pare Gote-na ratu yawe konere go onaanumi oro yaalo mealimi.

4

Yesu Samaria su-para piri ona raapu agaa sipi

1 Farisi aanumiri Yesumi nipuna disaipel aa adaapu mua baptais katalo pagesimi. Goa pisa-pulu Yesuna disaipel onaanumiri Jon-na disaipel onaa maoge yaasa-daa pagesimi.
2 Yapare Yesumi baptais nakasa pare nipuna disaipel aanumi agu baptais kasimi.
3 Yesumi go agaa pagoa Judia su gimoa Galili su-para wala pisa.
4 Gore Judia su gimoa Galili su puaa-mama puare Samaria su-para pua opopasa.
5 Mo Samaria suna adaarena bi medare Sikar simi. Go adaare-re abade Jekop-me nipuna si Josep rumaa kasade su maapuri go adaare re-para aasa.
6 Go su-parare abade Jekop-me ipa nape naaku awesade. Yesu nipu

pora pua paalame omesa-pulu mo ipa naaku re-para pua kitu pirisa. Goa pua pirisa naare iniri 12 klok rabu pirisa.

7 Go rabu Samaria ona meda ipa nola ipisa rabu Yesumi nipu-para lalo: Ipa meda no gi sa.

8 Go raburi nipuna disaipel aanuri aba mo adaare-para eta kabolalo pisimi.

9 Goa sa rabu Samaria oname Yesu-para lalo: Nere Juda aa yapare niri Samaria ona ya-pulu akeane ni-para ipa nano gi lae ya? Gore Juda aanuri Samaria onaa raapu eta medaa-para nanisimi.

10 Yesu nipumi mo ona-para agaa gupa lakesa: Neme Gote-me pa giape yae niminaawa go ipa nano gi ta aana bi pagola pae-daare gore ni agaa mula pae yaalore ora ipa yokea-rupa epe agaa mada lagula pawa.

11 Mo oname lalo: Aa adaaya, nena ipa nape pe nasana. Go ipa naaku ora no-para pia-ga go epe ipa yokea-rupa aa-para meali ya?

12 Niaana akua Jekop-me go ipa nape naaku wari gisa. Gore nipumi page sinumi page mena gawa sipsip-numi page go ipa no aema. Goa pea-ga nere Jekop rabuniaawa pi ya?

13 Yesu nipumi lalo: Onaa rayome go ipa nalimi-daare orope nimuna peto kaapu yaalia rabu wala nolalo epalimi.

14 Yapare onaame nina gulalo pi ipa nalimi-daare ora mada teme. Nina ipare onaana robaa-para ipa yokea-rupa mapiraalua-pulu pa ipa meda nane go ipame oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

15 Goa sa-pulu oname lalo: Aa adaa, go laede ipa giaina ni orope go ipa naaku-para wala nanola epalua.

16 Goa sa rabu Yesumi nipu-para lalo: Nena aani aba pua yaaloa one ipulupape.

17 Oname lalo: Ni aa meda napia sa. Yesumi lalo: Nena aani napia laere gore ora lae.

18 Nere aa supu piside pare go abia ne raapu pipi aare ora nena aani-daa dia. Go nena agaare ora lae.

19 Goa sa rabu oname lalo: Aa adaaya, abia neme nere adalo pare ne Gote-na agaa lakene aa yaana.

20 Niaana Samaria* akuanumi go rudu madaa rumua kiritaawa Gote-na bi minasaasimi. Goa pisimi pare nimi Juda aanumiri no Jerusalem su-para Gote-na bi minasaamina teme sa.

21 Yesumi nipu-para lalo: Ona, naa agaa waru paga. Orope epali-ade yapi di rabu onaanumi go rudu madaa page Jerusalem su-para page Gote-na bi naminasalimi.

22 Nimi Samaria onaanuri nimi kone nasua bi minasaaeme pare niaa Juda onaanumiri bi niminaawa minasaaema. Oro yaalo pirape konere Juda aanumi mea ipisimi.

23 Pare abia page orope epaliade yapi di rabu page onaanumi Aapana bi padane epe-rupa minasaalimi. Nipuna bi epe-rupa minasaaeme on-aanuri Aapame raaname omea.

24 Gote-re nipu ora Holi Spirit pia-pulu onaanumi nipuna bi minasaalimi-daare nimuna kone wasupame-para ora agaame lotu loa bi minasaamina.

25 Go rabu oname Yesu-para lalo: Gote-na Mea Repae Aa nipuna bi meda Krais-re nipu epalia simi-daa niminaato sa. Go aa epalia rabu niaa oyae rayona re lagialia sa.

26 Yesumi lalo: Go aare ni yaade. Abia ne raapu agaa go tapa-daa sa.

27 Goa lalaina Yesuna disaipel aanu ipua Yesu pa ona meda raapu agaa lakeloaaya-ga kone adaapu isimi. Pare disaipel aanumi paala omoa nalakesimi: Neme ake pua go ona lakelae pa simi.

28 Go rabu go oname nipuna ipa pe gimoa mo adaare-para pua onaanu-para gupa pua lakesa:

* **4:20:** Go onaanumi lotu tape rabu so pore Samaria madaa simi. Go porere Gerisim su-para aasa. Nimu go pore mada pua lotu pua lala pisimi pare Juda onaanumi Jerusalem su-para lotu pua lala pisimi. Luk 9.53 page adape.

29 Go aa meda epa adalepa. Nipumi nina pisude-anu rayo epa lagia-pulu nipu Gote-me Mea Repae Aa yapae sa.
30 Goa sa rabu nimu su adaare gimoa Yesu piri-para adola ipisimi.

31 Go ipisimi raburi mo disaipel aanumi nipu-para lalo: Tisaa, ne eta na simi.
32 Pare Yesu nipumi lalo: Nina eta medaloma ina nimimi na-ademe.
33 Goa sa-pulu disaipel aanumi nimuna lala pirua gupa simi: Aa medame nipuna eta epa kalame ya?
34 Yesumi nimu-para lalo: Nipumi ni mea epenasadere nipuna agaa pagoa kogono pu kiritaayo. Go kogonore nina eta yaade.

35 Nimina saa pi agaa gupa teme: Akua 12-pela piruare eta nape awalimi. Nina saa agaa pagalepa. Mo maapu-para adalepape. Mo maapu-para pore nape eta adaapu etea-ga keralimina.
36 Maapuna eta kiritape aare yoto aba mea-pulu etamere oro yaalo kagaa piraama laama mapuaalia. Goa pea-pulu eta pone onaa-para eta aawae onaa-para nimu raapu raaname omalimina.
37 Saa agaa meda gupa teme: Aa padaneme maapu-para eta wai poaaya pare aa medame eta awoa nalia teme.
38 Apo saa agaana re gupa sa: Nimi go maapu-para e napoaeme pare awalimina. Onaa medalomame go maapu eta poasimi-pulu nimimi nipuna kogono madaare eta mealimina.

39 Gore mo adaare-para Samaria onaa adaapumi mo onana agaa pagesimi-pulu Yesuna agaa madaa kone rulasimi. Mo oname aba gupa sa: Nina abade pisude wae yae rayo lagiaa sa.
40 Gore Samaria onaanumi Yesu piri-para ipua lalo: Niaana adaare-para pa piramina. Goa simi rabu Yesu nipu yapi laapome go su-para pirisimi.
41 Yesumi epe agaa lakesa-pulu onaa adaapumi nipu madaa kone rulasimi.
42 Goa pisimi rabu mo ona-para gupa lakesimi: Abia kone rulatema pare nena agaa agu-daa padane madaa kone narulatema. Dia, pare nipuna agaa pagemade-pulu onaa rayona Raba Meape Aa yaanaloa kone rulaema simi.

Yesumi surube aa muduna sina yaina maepeaasa

43 Yesu yapi laapo dia naloa Galili su-para pua pirisa.
44 Goa pua Yesumi gupa sa: Gotena agaa lakene aare nipuna madini su-parare nipuna bi naminasaaeme sa.
45 Goa pea-pulu go su-para gimoa Galili su-para pisa raburi onaanumi nipuna ki mua raaname omesimi. Abare nimumi Juda aanuna eta yawe ne adaa yapi di rabu Jerusalem su-para Yesu pisa-daa adesimi.
46 Gore Yesu Kana adaare-para wala ipisa. Go adaare Galili su runane aaya pare nipumi go su-para kagaa ipa wain aba warisaaya. Go su-parare gavman surube aa meda pirisa. Nipu Kaperneam su-para piri naakiri yaina omesa.
47 Gore go aamere Yesu Judia su gimoa Galili epaade remaa pagesa-pulu Yesu piri ipisa. Pisa rabu nipuna naaki ini adupitalo pisa-pulu Yesu Kaperneam su-para ipua nipuna naakina yaina maepeaainalo agaa misa.
48 Yesumi nipu-para lalo: Nimumi napiaa kogono rado rado na-adalimi-daare ni madaa kone narulaeme.
49 Bosboi-mi Yesu-para lalo: Aa adaa, nina naaki aba ini adupita-ga aipapulu bana sa.
50 Yesumi nipu-para lalo: Ne pu, nena naakiri aba rekoa pia sa. Goa sa rabu mo aame Yesuna agaa madaa kone rulaawa ada pisa.
51 Nipu pora-nia pulaina nipuna kogono naakinumi pora madaawa

lalo: Nena naakiri aba rekoa pa pia simi.
52 Goa simi raburi nipumi nimu agaa gupa misa: Aa-rabu yaina perekea ya? Nimumi lalo: Abala aebo bero raburi perekea nipuna kekapu dia yaade simi.
53 Goa simi raburi mo naakina aaraame ora go rabu Yesumi nena naaki pa pia lakelaa-daa niminaasa. Go agaa niminaaya-pulu go aame page nipuna ona nogo naakinu page Yesu madaa kone rulasimi.
54 Yesumi Judia su gimoa Galili su-para pisa rabu go piane kogonore nipumi napiaa rana laapo pisa.

5

Yesumi aa meda ipa Betesda ini repaa-nane maepeaasa

1 Gore apo napiaa kogono dia sa raburi oropere Juda aanuna eta nape olode yapi di rudu sa rabu Yesu Jerusalem su-para pisa.
2 So Jerusalem su-para adaarena kepo rikiraana pora gaape meda isa. Go pora gaapena biri sipsip menana pora gaape simi. Go pora gaapena re-parare oge ipa ini meda isa. Go ipa inina repaa-parare pokaalo ada supu aasa. Juda aanuna adaa agaa madaare go ipa ini biri Betesda teme.
3 Go pokaalo ada ru-nanere yaina ome onaa adaapu epa pirisimi. Nimuna yainare ini rubu pi onaanu page aa wae onaanu page pora napami onaanu page epa pirisimi. Nimu mo ipame etoto pia-rupa adolalo pirisimi.
4 Goa pua Gote-na ensel medame no ipa ini-para pua odobaawa mo ipa maeto eto mapaasa. Goa palia rabu aa padaneme aba no eto piade ipa ini-para odobaliare nipuna yaina dia yalia.
5 Gore aa meda mo pokaalo ada-para nipu yaina pa inare maali 38-pela patisa.
6 Yesumi mo aa-na yaina maali adaapu patisa adesa-pulu nipu-para lalo: Nena konemere yaina maperekealua kone i?
7 Yaina ome aame lalo: Aa adaa, mogo ipame eto palaina ni no ipa-para maodobape aare meda dia ya. Nina ipa-para odobatalo pe rabu pa aa meda aba ipa-para pua odobaaya sa.
8 Yesumi nipu-para lalo: Ne rekoa nena yapara mea rua pora pamua sa.
9 Goa sa rabu mo aa-na yaina aipapulu perekea nipuna yapara mea rua pora pamisa.

Mo aa-na yaina perekesa raburi Kitu Pirape Yapi di pisa.

10 Goa raburi Juda aanumi mo maperekeae aa-para lalo: Abiare Kitu Pirape Yapi di yaade. Nena yapara rini kogonore niaana rekena agaa rasaede simi.
11 Go aame lalo: Mo nina yaina maperekeae aame ni-para lalo: Nena yapara mea rua pora pamua lade sa.
12 Goa sa rabu nimumi nipu-para lalo: Gore nena yapara mea rua pora pamualore aapimi lagiaa ya?
13 Goa simi pare yaina maperekeae aame Yesu inimi waru na-adesa. Go pokaalo ada ru-nane onaa adaapu aba pirisimi-pulu Yesu pisa rabu mo aame waru na-adesa.
14 Orope Yesumi mo aa Juda aa-nuna lotu ada-para adesa. Go raburi Yesumi lalo: Paga, abia nena yo-ganere epe-rupa aaya. Goa pea-ga ora adaa waeape meda ne mada epalia-ga nena pupitagi ne kone gimape sa.
15 Go rabu mo Juda aa piri-para pua Yesumi ni maperekeaaria lo re-maa pua lakesa.
16 Goa sa rabu Yesumi Kitu Pirape Yapi di madaa go aa maperekeasa rabu Juda aanumi waea pua Yesu kedaa katalo pirisimi.
17 Goa pisa-daa Yesumi nimu lakesa: Nina Aapame oro yaalo kogono pala pia-ga neme page go pora ratua pe.
18 Goa sa rabu Juda aanumi nipu ora talima kone isimi. Nimuna konere Yesumi Kitu Pirape Yapi di orona rekena agaa rasa. Go page Yesumi Gote-re nina Aapa sa-pulu

nipuri Gote nona piane pia-daa Juda aanumi tu maomaatalo pisimi.

Gote-na Siri kogono pape puri ia

19 Go kone isimi rabu Yesumi nimu-para lalo: Gore neme ora lagialo. Nina kogono pa amaa nape. Ni Aapana Si ora ria yaalo Aapana kogono pe. Nina Aapame kogono pea-rupa adoa pe. Aapame pea-rupa adoa mogeaayo.
20 Goa pea-ga nina Aapame ni nipuna naaki madaa pedo pu raaname omoa nipuna pape kogono ni waatea.
21 Goa pea-pulu Aapame ome onaa marekaawa oro yaalo mapiraaliarupa go kone mogeawa nina kone sua onaanu oro yaalo kagaa piraama laama mapualua.
22 Go page Aapame koso lape agaa onaa madaa natea pare ni nipuna naaki go puri gisa-daa neme palua.
23 Goa palua-pulu onaanumi Aapana bi minasaaeme-rupa nina bi page minasaalimina. Yapare onaanumi nina bi naminasalimiri ni mea rapaasa Aapana bi page naminasaaeme.
24 Neme ora lagialo: Onaa rayome nina agaa pagoa ni mea epenasa aapa madaa kone rulalimiri oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Go onaa madaare koso lape agaa natoa pare nimu omape kone aba gimoa oro yaalo kagaa piraama laama palimi.
25 Neme ora lagialo sa: Abia go di rabu page orope epaliade di rabu page ome onaanumi Gote-na Si nina agaa pagalimi. Pagalimi-pulu oro yaalo kagaa piraama laama palimi.
26 Gore Aapare oro yaalo kagaa pirape konena re pia-pulu nipumi nipuna naaki ni page go mapiraape re gisa.
27 Niri Onaanu Raapu Pirape Aana Si ya-pulu Aapame ni koso lape agaana puri gisa.
28 Go agaa madaare kone adaapu nasalepape. Gore yapi di meda epalia rabu matmat-para rogaae onaanumi nimu yaatea rabu pagalimi.
29 Pagalimi-pulu nimu matmat su gimoa amaa epalimi. Goa pea-ga onaa medaloma epea palimi-nuri marekaawa oro yaalo kagaa piraama laama mapuaalia. Pare onaa medalomame waea palimiri marekaawa koso lape agaa loa wae yoto katoa sa.

Onaa medalomame Yesuri aapi ya-pae simi

30 Go yaere neme agu raapo napalua pare Gote-me lagi koso lape agaa toa. Goa pea-ga nina bipa nina kone namogeto pare ni mea rapaasa Aapana kone rate. Goa pea-pulu nina koso lape agaare ora redepone yaade.
31 Pare neme nina agaa lagere yaa agaa to kone saleme.
32 Yapare aa medame ni madaa agaa laketa rabu ora ta kone salimi.
33 Gore nimimi Jon piri aa medaloma agaa mea o taainalo penaasimi rabu nipu ora agaa madaa lakesa.
34 Gore neme onaa medana agaa madaa kone namapiraayo pare Gote-me onaa raba minalo go agaa nimi lagialo.
35 Jon-re epe paata nona pi ipua nipuna roasa paa onaanu kasa-pulu nimi Juda aanumi nipuna paa adoa pedo pu pirisimi.
36 Jon-me ni madaa puri pane agaa lakesa pare nina Aapame gisa kogono pe rabu Jon-na agaa maoge yaato. Go kogono palua rabu Aapame ni mea epenasa-daa madaa adamina.
37 Gore Aapame ni mea rapaasadaa neme lagula ipisu. Nimimi nipuna agaa napagoa nipuna ini agaa na-ademe.
38 Nipumi ni mea repaawa nipuna agaa robaa-para naimi-pulu ni madaa kone narulaeme.
39 Nimumi oro yaalo kagaa piraama laama polalo kone imi-ga Gote-na buk dipiaeme.
40 Goa peme pare nimi ni piri oro yaalo kagaa pirape kone-daa namula epeme.

41 Niri onaanu pedo pua agaa
pagoa raana omenalo na-aato.
42 Goa pea pare nimina kone ade.
Nimina robaa-para Gote madaa kone
narulaeme.
43 Ni ipisude rabu Aapame mea
repaawa puri gisa pare nimimi ni
ora gimeme. Goa pea pare aa meda
nipuna puri mea epalia-daare nim-
imi nipu madaa epe kone sua meal-
imi.
44 Nimina konere pa pedo pedo
pala pimi. Yapare Gote-na pedo pi
agaare kone naimi-pulu akeane kone
rulalimi ya?
45 Pare nimina koso lape agaa
Aapa laketoa kone nasalepape. Dia,
nimimi Moses madaa kone rulasimi-
pulu nipumi nimi koso lape agaa
madaa tea.
46 Pare nimimi Moses-na agaa
madaa kone waru rulasimi-daare
Moses-me ni madaa pepa tisa-ga ni
madaa page kone mada rulasimina.
47 Pare nipuna tisade agaa madaa
kone narulaeme-pulu nina agaa
madaa page kone mada narulalimi
sa.

6

Yesumi onaa 5,000 eta kasa (Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

1 Go agaa lakeloa Yesu nipu Galili
ipa ini mone pane wala pisa. Go ipa
inina bi medare ipa Taiberias teme.
2 Go raburi onaa adaapumi Yesuna
puri pane kogonome yaina ome onaa
maperekeasa-daa adesimi-pulu ni-
mumi nipu rata mea pisimi.
3 Go rabu Yesu-para nipuna di-
saipel aanu-para nimu rudu meda
rumua pisimi.
4 Go rabu Juda onaanuna Pasova
yawe ne adaa yapi di rudu sa.
5 Go rabu Yesumi onaa adaapu
nipu piri epenalo adesa-pulu nipumi
Filip-para lalo: Gore mo onaa
adaapu epa pimi-ga nimuna nape
etare aa-para kabalima ya?
6 Nipumi Filip-na kone adolalo go
agaa sa pare Yesu nipuna pape kone
aba niminaasa.
7 Go agaa sa rabu Filip-mi lalo:
Go onaa rayome eta ogepusi nalimi
sa. Niaame bret kabape mone ora
adaapu ruboa kabalimare sa.
8 Gore Saimon Pita-na ame Andru-
mi lalo:
9 Naaki ogesi meda go pia-ga
nipuna bret ipa supu-para ena laapo-
para saapia. Goa pea pare go onaa
adaapu pimi-pulu mada nanalima
sa.
10 Yesumi nipuna disaipel aanu-
para lalo: Go onaanu mapiraatepa
sa. Go suna ripu adaapupe aasa. Go
ripu aasa-para onaa rayo pirisimi.
Goa pua nimu 5,000-rupa pirisimi.
11 Go rabu Yesumi bret mua Gote-
para ora pi loa ripu madaa piri on-
aanu ena mea rumaasa. Mo ena oge
laapo page goa pinaloa onaanumi
mo eta raapu nisimi.
12 Eta noa ebo rubisimi rabu
Yesumi nipuna disaipel aanu-para
lalo: Nimimi eta ebonu rayore
makiritaatepa. Medaloma narubal-
imina dia.
13 Goa sa-pulu bret supuna ebore
basket 12-pela madu isimi.
14 Onaanumiri Yesuna napiaa ko-
gono adesimi-pulu gupa simi: Go
aare Gote-na agaa lakene aa su amaa
epa yaade aa simi.
15 Goa simi rabu mo onaanumi
Yesu nipu aa mudu mapiraatalo
pisimi. Pare Yesumi go kone adesa-
pulu nipu wala so rudu madaa agu
raapo pua pisa.

Yesu ipa masaana pamisa (Mat 14.22-33; Mak 6.45-52)

16-17 Ora aebo raburi nipuna dis-
aipel aanu mo ipa ini mone pane
Kaperneam su-para polalo ipunu
madaa pirua pisimi. Goa pua ribaa
yabaasa pare Yesu nimu piri-para
abi naipisa.
18 Go raburi po ripu adaape ipua
ipa ini madaare morope morope
laama ipisa.
19 Gore mo disaipel aanumi ipunu
madaa pirua ipa oge-daa adaalu-
para modo kepaa nona piane yaeme
ipa apeaawa pisimi. Gupa polalo
pisimi rabu Yesu ipa masaana

pamisa-daa nimumi nipu adoa paalame omesimi.
20 Go rabu Yesumi nimu-para lalo:
Nimimi paala naomalepape. Gore ni
yaade.
21 Goa sa rabu nimumi nipu ipunu
madaa epa pirina kone isimi. Goa
pua go ipunu polalo pisimide su-
para aipapulu mea pisa.

Onaanumi Yesu asapu pirisimi

22 Ekeraa-nanere ipa ini mone
pane pirisimi onaanumi ipunu
padane aba ina adesimi. Gore
Yesu nipuna disaipel aanu raapu
ipunu madaa napirina disaipel
aanu nimuna pisimi-daa onaanumi
niminaasimi.
23 Goa pea pare ipunu medaloma
Taberias su gimoa ipa ini repaa-nane
isa. Go ipa repaananere Yesumi
abala-rupa bret madaa ora pi loa
rumaainaloa onaanu adaapu nisimi.
24 Gore onaanumi Yesu-para
nipuna disaipel aanu-para nimu
raapu napirina adesimi. Goa pua
nimimi mo Taiberias su polalo pi
ipunu madaa pirua Kaperneam su-
para Yesu asapula pisimi.

Yesu onaanuna oro yaalo nape eta nona pi pia

25 Gore onaanumi Yesu ipa ini
mone pane pua adoare agaa gupa
misimi: Tisaa, go-parare aa-rabu
epae ya?
26 Yesumi lalo: Neme nimi ora la-
gialo. Neme napiaa kogono pawade
rabu nimimi ni asapula epame ya?
Dia, pare nimimi bret abala noa
robaa rulataba-daa nimimi ni asa-
pula epamena.
27 Go etare ramualia-ga nimimi go
eta madaa kogono napipape. Dia,
pare oro yaalo noa kagaa pirape
eta madaa kogono pipape. Eta
go-rupare ni Onaanu Raapu Pirape
Aana Si yaade pare Gote nina Aa-
pame ni madaa pedo pua mea
repasa-pulu neme go eta gialua sa.
28 Go rabu nimumi nipu-para agaa
gupa misimi: Niaame akea pua Gote-
na kogono madaa palima ya?
29 Yesumi agaa gupa abusa: Gote-
na kogonore gupa ia sa: Niri nipumi
mea epenasa-ga ni madaa kone ru-
laatepape sa.
30 Nimumi lalo: Niaame na-adema
yae meda mada pali ya? Gore ake
kogono pali ya? Niaame nena napiaa
kogono adalima-daa ne madaa kone
rulalima.
31 Niaana akuanumi onaa napiri
su-para eta nisimi. Go madaare
Gote-na buk madaa agaa gupa ia
simi: Nipumi yaa-para isade bret eta
kasa-pulu nisimi.
32 Yesumi wala lalo. Neme
nimi ora lagialo: Moses-na bret
nisimidere ora yaa-para i bret-daa
dia sa. Dia, nina Aapame ora yaa-
para iade bret guaaya.
33 Nina Aapame guaaya bret-re
neme yaa madaa gimoa su amaa
ipua nimi onaanu oro yaalo mapi-
raape kone raapu gialua.
34 Nimumi nipu-para gupa simi:
Adaa Aa, go oro yaalo kagaa mapi-
raape bret niaa ora giape simi.
35 Yesumi nimu-para lalo: Niri oro
yaalo kagaa piruae bret yaade. Onaa
rayo ni piri-para epalimiri oro yaalo
reaeme naomalimi. Onaa rayome
ni madaa kone rulalimiri nimuna
robaa-para ipa mada roalia.
36 Gore nimi aba lagiawade. Nim-
imi ni aa ademe pare kone naru-
laeme.
37 Naa Aapame onaa rayo ni gea-
pulu ni piri-para epalimi. Goa pua
onaa ni piri-para epalimiri nagi-
malua.
38 Naa Aapame ni su amaa mea
epenasare nina kogono panolo
namea epenasa. Ora dia yapare
nipuna gisade kogono palua.
39 Nipumi ni kogono gua mea pusa
kogono gupa palua. Nipuna giape
onaanuri ora na alupalimina pare
orope epaliade yapi di rabu nimu
rayo matmat-para marekaawa oro
yaalo mapiraalua.
40 Nina Aapana kone gupa ia. Onaa
rayome niri Aapana Si adoare ni
madaa kone rulalimiri oro yaalo

epe-rupa kagaa piraama laama palimi. Goa pea pare orope porapo yape di madaare neme nimu marekaalua sa.

41 Yesu nipu yaa-para i bret epawa sa rabu Juda aanumi mumu agaa loa ape simi.

42 Go raburi nimumi lalo: Go aa Yesuri ora Josep-na si yaade. Niaame nipuna agi aaraa lapo page ademade. Gore akeane yaa-para gimoa ipisu laa ya?

43 Yesumi agaa gupa abusa: Nimimi mumu agaa nalala piralepape.

44 Onaa meda ni piri-para pa mada naepalimi. Dia, Aapame onaa meda mea epena kone saliare mada epealimi. Go Aapamere ni page epenasa. Goa pea-pulu orope go di epalia raburi neme nimu matmat-para marekaalua.

45 Aba Gote-na agaa lakene aanumi buk madaa agaa gupa tisimide: Onaa rayore Gote-me nimu mogeaataalo pea agaa gupa tisimide. Onaa rayore nina Aapana agaa pagoa nipu kone mapiraalimiri ni piri-para mada epalimi.

46 Go agaa lagialo pare onaa padaneme page Aapa abi na-ademe. Dia, ni Gote raapu pirua ipisudepulu neme agu raapo Aapa ade sa.

47 Neme nimi ora lagialo. Onaa rayome ni madaa kone rulalimiri oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama palimi.

48 Nemere onaanu oro yaalo kagaa mapiraawa nape bret yaade.

49 Nimina akuanumi yaa-para i bret eta onaa napiri su-para nisimi pare nimu aba omesimi.

50 Pare yaa-para pirua su amaa epaawade bret onaanumi go bret nalimiri nimu naomalimi.

51 So yaa-para pirua su amaa epawa bret-re ni ya-pulu ni oro yaalo piritalo nape bret yaade. Onaanumi go bret nalimiri oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Gore nina yoganere bret nona piane yae ya-pulu neme go yaogane onaa nimu gialua-pulu go su amaa piri onaanuri oro yaalo piralimi.

52 Goa sa-pulu mo Juda aanumi wae ape lo pirua gupa simi: Gore ake pua nipuna yogane niaame namonalo mada gialia ya simi.

53 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Neme nimi-para ora ria lagialo. Ni Onaanu Raapu Pirape Aana Si ya-pulu nimimi nina yogane kupa yapi lapo namea nalimiri nimi epe-rupa oro yaalo mada napiralimi.

54 Pare onaa rayome nina yogane mea nalimiri nimu epe-rupa oro yaalo yaalo piralimi. Goa pua orope epaliade porapo yapi di rabu neme nimu matmat-para marekalua.

55 Goa pea-ga nina yogane-para yaapi laapore ora eta ria yaade.

56 Onaa rayome nina yogane-para nina yaapi lapo nalimiri nimu ni raapu piralimi ni page nimuna robaa-para piralua.

57 Nina oro yaalo kagaa pirape Aapame ni mea rapaasa. Gore nipuna purimi ni raba minaaba oro yaalo piruaayo. Go-rupare onaa rayome ni nalimiri nimu oro yaalo piralimi.

58 Yaa-para sua none epede bret-re abade akuanumi nisimide bret nona piane-daa dia go bret rado yaade. Akuanumi nisimi bret-re noa omesimi pare onaa rayome nina bret nalimiri oro yaalo kagaa piralimi.

59 Go agaare Yesumi Kaperneam lotu ada-para aawa lapedepesa.

Yesumi oro yaalo kagaa pirape agaa madaa agaa lakesa

60 Gore nipuna disaipel aa medalomame go agaa pagoa lalo: Go agaare ora kedaa pia. Aapimi go agaa pago ratalia ya?

61 Aa medame Yesu agaa nalakesa pare nipuna disaipel aanumi go agaa madaa mumu agaa simi-daa nipumi nimu-para lalo: Go agaamere nimina kone maoyaawa ni gimalimi ya?

62 Gore ni Onaanu Raapu Pirape Aana Siri nipuna pirua epe-para wala palia rabu nimimi ake teme ya?

63 Holi Spirit-mi oro yaalo kagaa pirape kone wasupa nipumi gupaayaga pa yoganeme niaa madaa naraba mealia. Go nimi lagialo agaamere nimi Holi Spirit-para oro yaalo kagaa pirape kone-para mealimi.
64 Pare nimuna rikiraanare onaa medalomame kone narulaeme. Gore aba ripia onaa medalomame nipu madaa kone narulatalo pisimi-daa niminaasa. Go page aa medame nipuna kawae madini aa pirisa-daa adesa.
65 Nipumi agaa meda gupa sa: Gore neme aba lagiawade. Ni madaa kone narulaliare onaa medame nina Aapame naraba mina ni piri-para mada maepalia.
66 Go kedaa pi agaa lakesa-pulu Gote-na disaipel onaa adaapumi Yesu masaa rilaawa nipu raapu wala napamisimi.
67 Goa pisimi-pulu Yesumi nipuna disaipel aa 12-pela goa lakesa: Gore nimi page ni gimoa palimi ya?
68 Go sa raburi Saimon Pita-me Yesu-para agaa gupa abusa: Aa Mudu, niaare aapi piri pomonalo lae ya? Nena agaame niaa oro yaalo kagaa pirape yae guaalia.
69 Gore niaame abia ne madaa kone rulaarimaade. Nere Gote-me nipuna epe naaki padane epenasadaa niminaaema.
70 Yesumi agaa gupa lakesa: Gore ake lano ya? Neme nimi 12-pela aa mada misude pare nimina rikiraana aa padane nipu ora wae remo medana si pisa.
71 Nipumi Judas madaa lakesa. Judas-re Saimon Iskariot-na si pirisa. Gore Judas-re nipu disaipel aa ru repona rikiraana pirisa pare orope nipumi Yesu tinalo kawae madu pirisa.

7

Yesuna amenumi nipuna agaa napagesimi

1 Yesu nipu Galili su robo ru-nane pamisa. Goa pisa pare Juda aanumi Yesu tulalo pisimi-pulu Yesu Judia su robo ru-para gimoa napamisa.
2 Go rabu Juda aanuna olodere pokaalo ada waria eta nape yapi di olode rudu sa.
3 Go rabu Yesuna amenumi nipupara lalo: Nena disaipel aanumiri napiaa kogono adenalo go su gimoa Judia su-para pope simi.
4 Aa medame kogono pulalo paliadaare nipumi oyae kudiripu napea. Gore neme go napiaa kogono pe rabu su amaa pima onaa rayome adenalo go kogono mea waate simi.
5 Gore nimuna amenu page nipu madaa kone narulasimi-pulu go agaa simi.
6 Yesumi nimu-para lalo: Onaa rayome ni adape yapi diri abi naepa pare nimina di oro yaalo pa ia.
7 Onaanumi nimi madaa iaa aulape kone naimi pare ni madaa goa peme. Neme nimuna waea madaa agaa laketo-pulu go wae iaa kone imi.
8 Nimina apo eta yawe ne adaa yapi di adola pulupa sa pare nina popede yapi diri abia naepaa-daa abi napalua sa.
9 Nipumi nimu goa lakeloa Galili su-para pa pirisa.

Pokaalo ada-para eta nape yapi di opesa-daa Yesu adola pisa

10 Pare nipuna amenu eta yawe ne yapi di adola aba pisimi rabu Yesumi page adola orope pisa. Pisa rabu nipu kaleda-mama pua oge pora-nia pisa.
11 Gore Juda aanumi eta yawe ne adaa yapi di rabu su-para pirabaina naadesimi-pulu Yesu nipu aa-para pia pae simi.
12 Onaa adaapumi page Yesu madaa mumu agaa lo piruasimi. Goa pua medalomame nipu epe aa yaade loa medalomame dia sa rabu nipumi makirae agaa ta simi.
13 Goa simi pare onaanumi Juda onaa madaa paala omoa pa mumu agaa simi.
14 Go eta yawe ne adaa yapina di rabu Yesumi lotu ada-para pua odobaawa onaanu-para agaa moge riaasa.

15 Mogeasa rabu Juda aanumi kone
adaapu sua lalo: Akea pua go aame
kone adaapu ia pae loa nipu skul aa-
para pua laa ya?
16 Yesumi lalo: Neme mogeaato
agaana re-re nina agaa-daa dia.
Gote-me ni mea epenasa-pulu
nipuna agaa mogeaayo.
17 Onaa rayome Gote-na agaa waru
pagalimi-daare nina agaa gore ora
nina agaa yapalo Gote-na agaa ya-
palo mada waru niminaalimi.
18 Aa medame pa nipuna kone
madaa agaa tea-daare gore nipuna
bi minasaatalo pea. Pare nina Aa-
pame ni mea epenasa-daa neme ora
agaa loa yaa agaa meda na-aato.
19 Gore Moses-me rekena agaa
gisade pare nimina rikiraana aa
padaneme go rekena agaa naratea.
Gore akeane nimimi ni tu maomaat-
alo pimi.
20 Goa sa-pulu mo onaa rayome
nipu-para goa simi: Wae remo meda
nena masaana pia. Nere aapimi tu
maomalia ya?
21 Yesumi lalo: Neme abade napiaa
kogono pawade rabu nimimi pogo-
lasaasimi.
22 Moses-me abade yogane ke-
peape agaa mana lagisa-pulu nim-
imi Kitu Pirape Yapi di rabu naaki-
nuna yogane kepeteme. Pare nim-
ina akuanumi go kone aba gisimi-ga
Moses-me aba nagisa.
23 Gore nimimi Moses-na rekena
agaa gimola pisimiri Kitu Pirape
Yapi di rabu oge naakinuna yogane
kepesimide. Goa pea pare neme Kitu
Pirape Yapi di rabu aa medana yaina
maperekeaayo rabu nimimi ni ratu
akolo yawaleme ya?
24 Nimi koso lape agaa-rupa teme
rabu pa kone sua teme. Gupa napi-
pape yapare redepo ne kone sua
koso lape agaa-rupa tapape.

Go aare Gote-na Mea Repae Aa yapae simi

25 Jerusalem su-para pirisimi onaa
medalomame lalo: Go aare nimumi
tu maomaatalo pimi ya?
26 Gore adalepa. Nipumi pa on-
aana ini agaa madaa lalaina nimumi
nipu madaa agaa meda nateme. Goa
pea-ga mo aa mudunumi go aare ora
Gote-na Mea Repae aa yana kone
imi?
27 Pare go aa-na adaarere niaame
adema-pulu nipu-daa dia. Gote-
na Mea Repae Aa epaliade raburi
nipuna adaarere aa medame mada
na-adalia sa.
28 Yesu adaa lotu ada-para agaa
mogeawa puri pane agaame lalo:
Nimimi ni-para nina adaare-para
waru ademe kone imi? Gore nina
kone sua naipisude. Dia, pare Aa-
pame ni mea epenasare nipu ora
agaana aaraa pia. Nimimi nipu na-
ademe.
29 Yapare nipumi ni epenasa-pulu
nipu piri-para gimoa ipisude.
30 Goa sa rabu nipu kalabus ada
aditalo pisimi pare nipuna yapi di
naipisa-daa kimi naripinaasimi.
31 Pare go kiritisimide onaana riki-
raanare onaa adaapumi nipu madaa
kone rulaawa lalo: Gore Gote-na
Mea Repae aa epalia raburi go aame
napiaa kogono mada maoge yaalia
ya?

Yesu kalabus ada mea penaalo polis-mi mulalo ipisimi

32 Farisi aanumi Yesu madaa
mumu loa karome agaa simi-daa pa-
gesimi. Goa pisimi-pulu nimu-para
Gote-na miru irae aa mudunu-para
nimumi Yesu kalabus ada patinalo
polis medaloma mea rapasimi.
33 Gore Yesumi lalo: Abia ni nimi
raapu rudupu piruare wala nipumi
ni mea epenasade aa piri-para wala
palua sa.
34 Go rabu ni asapalimi pare nim-
imi ni na-adasaalimi. Ni piralua su-
parare mada naepalimi.
35 Goa sa rabu Juda aanu nimuna
agaa gupa lo pirisimi: Nipu aa-para
palia rabu niaame asapu piralima
ya? Gore Grik adaare-para kimisu
palia ya? Go-parare Juda aanu pirua
nipumi Grik onaa mogeteme-pulu
go-para palia ya? Kone su pirisimi.

36 Yesumi lalo: Nimimi ni asapalimi pare nimimi ni mada naadasaalimi. Go page nipumi lalo: Nina palua su-parare nimi mada naepalimi. Goa sa-pulu go agaana re-re akepu tapae kone simi.

Yesuna agaa onaana robaa-para suare ipa madaa epea

37 Gore mo eta yawe ne adaa yapi di padanere ora mudu yapi di yaade. Go rabu Yesu rekoa puri pane agaa gupa lakesa: Onaa rayome nimumi ipa mada pu imu kaapu yala temedaare neme ipa giano ipulupape.
38 Gote-na buk madaa gupa tisana: Onaa rayome ni madaa kone rulalimi-daare nimuna robaaparare oro yaalo yokala pia ipa popea-rupa agaa laketeme.
39 Nimumi Yesu madaa kone rulalimi rabu Holi Spirit mealimina-ga Yesumi Holi Spirit madaa go saa agaa lakesa. Go raburi Gote-me Yesu wala namarekaawa epe paana puri abi nakasa-pulu onaanumi Holi Spirit abi namisimi.

Juda onaa yada rugulala pasimi

40 Gore mo Yesuna agaa pagesimipulu nimumi lalo: Go aare ora Gotena agaa lakene aa yaade simi.
41 Medalomame lalo: Nipuri Gotena Mea Repae Aa yaade simi. Pare medalomame lalo: Gote-me Mea Repae Aare Galili su-para mada naepalia.
42 Gote-na buk madaare Gote-na Mea Repae Aa Devit-na ruru piralia pare Devit madisade su adaare-para epalia.
43 Go agaa rado radore Yesu madaa simi-pulu onaa rayo yada rugulala pawa pirisipi.
44 Medalomame nipu koso laawa aditalo pisimi pare namula pisimi.

Juda aa mudunumi Yesu nipu madaa kone narulasimi

45 Go raburi polisman-nupara Gote-na miru irae aa mudunu-para Farisi aanu-para wala pisimi. Gore nimumi mo aanu-para gupa simi: Akeane mo aa nalamua epame ya?
46 Plisman-numi lalo: Gore abade go aame agaa lakela-rupadaa wala aa medame gupa mada natemede.
47 Goa sa-pulu Farisi aanumi nimupara agaa gupa misimi: Go aame nimi page makiraaria ya?
48 Gore niaana aa mudu padanemame page Farisi aa padane-mame page nipu madaa kone rulaemede remaa pageme ya?
49 Go kiritae onaanumi Moses-na rekena agaa napageme-pulu Gotame wae yoto katea.
50 Gore go onaanuna rikiraanare aa meda Nikodemus pirisa.
51 Nipuri abade Yesu adola pisa. Nipumi onaanu-para lalo: Niaana rekena agaamere pa onaa-para koso lape agaa tema-daare nipuna agaa aba pagoa nipuna wae kone nimi-naamona sa.
52 Goa sa-pulu onaanumi nipupara ape agaa gupa simi. Gore ne page Galili piri aa ya? Rekena agaa dipia makuaali. Gote-na agaa lakene aare Galili su-para mada naopalimi iade.
53 Goa pua onaa rayo nimuna adaarenu-para pisimi.

8

Farisi aanumi paake yone ona adesimi

1 Go raburi onaa rayo nimuna ada pisimi pare Yesu Oliv rudune pisa.
2 Ekeraa-nanere yapi lapaasa raburi Yesu nipu rekoa lotu ada ru-nane wala pisa. Go rabu onaa adaapu nipu piri-para kiritainaloa Yesumi pirua nimu agaa moge riaasa.
3 Go rabu rekena agaana tisaanu page Farisi aanu page nimumi paake aa rume ona pirina adesimi-pulu mo onaa piri-para go ona mea ipua waatalo rikiraana marekasimi.
4 Go aanumi Yesu-para lalo: Tisaa, go oname aa paake rumea rabu adama.
5 Niaana rekena agaa madaare Moses-me gupa sa: Ona medame aa paake rumea-daare aana mua tu

maomatepapelo buk madaa gupa tu ia simi. Gore nemere ake te pae simi.
6 Go makirae agaa madaare ni-
mumi Yesu koso lape agaa ko tulalo
pisimi. Yapare Yesumi kubuniaawa
nipuna ki maalame su madaa pepa-
rupa tisa.
7 Nimu paboa aawa agaa misimi
rabu Yesumi rekoa nimu-para lalo:
Gore nimina rikiraanare pupitagi
nane aa meda pia ya? Go-rupa piri
aare nipumi ona aana-me aba tina
sa.
8 Goa loare wala kubuniaawa ki
maalame su madaa pepa-rupa tisa.
9 Nimumi go agaa pagoa nimu
padane padane laatapu popesimi
rabu aa mudunu aba penaaloa aa
medalomanu orope pisimi.
10 Nimu penaaloare Yesumi rekoa
ona-para lalo. Go ona, mo aanuri aa-
para pimi? Aa medame ne koso lape
agaa-daa nata?
11 Oname lalo: Adaa Aa, rayo aba
puame. Yesumi lalo: Gore neme
page koso agaa nalano. Abia paina
yapare pupitagi wala nanape sa.

Yesuri go su amaa piri onaa ray-ona epe paa

12 Yesumi nimu wala gupa lakesa:
Niri su rayone pimi onaa rayona
epe paa yaade sa. Onaa rayome ni
madaa kone rulalimi-daare nimu
ribaane-para napamualimi pare
nina paamere nimuna oro yaalo
piraama pope pora waatoa sa.
13 Go rabu aanumi nipu-para lalo:
Gore abia nere agaa te-pulu nena
gode agaare ora agaa-daa dia simi.
14 Yesumi agaa gupa abusa: Gore
nina agaa lagedere neme ipisude su-
para wala paluade su page ade-pulu
ora agaa lagialo. Gote ni aa-para
palua palo aa-para ipisu palo nimimi
na-ademe.
15 Nimina koso lape agaare go su
amaa kone madaa teme.
16 Pare neme koso lape agaa toa-
daare ni agu raapome nalano-ga
nina koso lape agaa ora lagialua.
Aapame ni epenasare ni raapu pipa.
17 Nimina rekena agaa madaa
gupa tu iade: Aa laapome oyae
meda madaa padane agaa tepere
nipu lapona agaa ora epe ta toa.
18 Goa pea-ga neme nina agaare la-
gialo rabu Aapame ni mea epenasa-
ga nipumi ni madaa agaa page lagea.
19 Goa sa-pulu nimumi nipu agaa
mulalo pisimi: Nena Aapare aa-para
pia ya?
Yesumi lalo: Nimimiri ni-para
nina Aapa page na-ademe. Pare nim-
imi ni ademe-rupa Aapa page ademe
sa.
20 Yesu nipu adaa lotu adana mone
paus kiritape ada ru-nane pirua go
agaa lakesa. Gore goa sa rabu
nipuna yapi di narudu sa-pulu pa aa
medame nipu na-aditalo pisa.

Yesumi lalo: Ni palua su-parare nimi mada naepalimi sa

21 Yesumi nimu-para wala lalo:
Ni palua-pulu nimimi ni asapalimi
pare nimina pupitagi nape kone
pa saapimi-pulu nimi omalimi. Ni
palua su-parare mada naepalimi.
22 Goa sa rabu Juda aanumi lalo:
Nipuna talo ni palua su-para mada
napalima ta-ga akeane ta pae simi?
Go agaana re-re nipuna ope nalia ya?
23 Yesumi lalo: nimiri go su amaa
pimi onaa yapare niri sogo yaa-para
pirua ipisu. Nimiri su amaa madini
onaa yapare niri su amaa aa-daa dia.
24 Goa pea-pulu nimina pupitagi
nape kone saapirua omalimi-daa
aba lagiawade.
25 Goa sa rabu nimumi nipu agaa
mulalo pisimi: Nere aapi ya? Yesumi
lalo: Aba ripia nimi lagisude niri
gode yaade.
26 Nimina pupitagi nape kone imi
madaa neme agaa adaapu lagialua.
Goa palua pare nipumi ni mea epe-
nasadere nipu ora pia-pulu nipuna
agaa pagaliminalo laguaayo sa.
27 Mo saa agaare Aapame lakene
agaa yapare naniminaasimi.
28 Goa pea-pulu Yesumi nimu-para
lalo: Oropere nimimi ni Onaanu
Raapu Pirape Aana Si minasaalimi

rabu niri go agaana re yaa-pulu mada niminaalimi. Go rabu nimimi nina koneme oyae napawa pare Aapame lagi agaa nimi laguayo-daa niminaalimi.
29 Nipumi ni epenasadere aba ni raapu pipa. Nipuna kone oro yaalo mogeaayo-pulu Aapame ni madaa pedo palia. Goa pea-ga ni agu raapo napiruaayo.
30 Yesumi go agaa sa rabu onaa adaapumi nipu madaa kone rulasimi.

Ora ne agaame onaa ode mapiralia

31 Juda medalomame Yesu madaa kone rulasimi-daa Yesumi nimupara lalo: Gore nimiri nina agaa pago mogealimiri nimi ora nina disaipel onaa piralimi.
32 Nimimi ora agaa niminaalimi rabu ora agaame nimi ode maesepeaalia.
33 Goa sa-pulu nimumi lalo: Gore niaare Abraham-na si wane akuanu pima-pulu niaare aa medana kogonome adini aa-rupa napiraema. Goa pea-pulu neme akeane niaa ode mapiraalua lae ya?
34 Yesumi nimu-para lalo: Onaanumi pupitagi ne kone saapiralimiri nimuri pupitagina kogonome adini onaa-rupa pimi sa.
35 Kogono adini aa meda nipuna kogono pi aaraana ada-para oro yaalo napiralia. Dia, pare Siri oro yaalo ode mada piralia.
36 Niri Aapana Si ya-pulu neme nimi esepealuame nimi oro yaalo ode onaa-rupa piraliminalo pi.
37 Ni makuaayo, nimiri Abraham-na si akuanu yaade. Pare nina agaare nimina robaa-para naia-pulu nimimi ni tu maomaatalo pimi.
38 Aapame ni mea wasade yae madaa lagialo pare nimimiri nimina aapanumi lagisade-a pa peme.
39 Nimumi nipu-para lalo: Niaana Aapare Abraham pirisade simi. Yesumi lalo: Nimi Abraham-na sinu pirisimi rabu nipuna pisade kogono mogeteme.
40 Pare neme Gote-na lagi agaa nimi ora agaa oro yaalo laguaayo. Neme laguaayo pare nimumi ni tu maomaatalo peme. Go konere Abraham page napisa.
41 Go konere nimina Aapame pisade-a peme. Nimumi lalo: Niaana Aapa Gote padane pia. Go Aapare Gote ya-pulu niaa pa paake aa yoloa madini naakinu-daa dia simi.
42 Yesumi nimu-para lalo: Gore Gote-re nimina Aapa ria yaalo ni madaa pedo pu raaname omola pame. Ni Gote raapu pirua go su amaa epawa. Nipumi ni mea epenasa rabu ipisu pa aama nina kone sua naipisude.
43 Go lagialo agaa akea pua mada naniminaaeme? Gore nina agaa gimoa napageme-pulu nanimiaaeme.
44 Nimi Satan-na sinu ya-pulu nimina Aapana kone mogeaatalo pimi. Nipuri ora abade onaa tu maomae aa pirisade. Nipuri ora agaa nane aa ya-pulu nipuna kone sua ora agaa ne aa pia. Nipumi yaa agaa tea rabu nipuna kone sua mogeaaya. Nipu yaa agaana ne aa pirua yaa agaa rayona aaraa pia-pulu go kone mogeaaya.
45 Neme ora agaa lagialo pare nimimi ni madaa kone narulaeme.
46 Nimina rikiraanare aa medame nina pupitagi nape kone meda adea? Dia-ga neme ora agaa lagialo-ga akeane ni madaa kone narulaeme?
47 Gote-na si wanenumiri nipuna agaa pageme pare nimi Gote-na sinudaa dia yaa-pulu nina agaa napageme sa.

Yesumi lalo: Abraham napirina ni aba pirisu sa

48 Goa sa-pulu Juda aanumi Yesupara lalo: Ne Samaria su-para piri aa loa nena raapu remo meda pia lamaga ora lama pae?
49 Yesumi lalo: Remo-daa nina masaana napia. Neme Aapana bi minasaayo pare nimimi nina bi rabuaniaaeme.
50 Neme nina bi napamu minasaayo dia. Aa medame nina bi

minasaatalo pia-pulu go aare ni madaa koso lape agaa epe-rupa mada tea.
51 Neme nimi-para ora lalo: Onaa rayome nina agaa pagoa saapiral-imiri oro yaalo naomalimi pare ka-gaa piralimi.
52 Goa sa-pulu Juda aanumi Yesu-para lalo: Abiare nena masaa-nane remo pia-daa niaame waru adema. Onaa rayome nina agaa pagalimiri oro yaalo naomalimi laede.
53 Goa lae pare Abraham-para Gote-na agaa lekene aa-para omes-imi. Nere niaana Aapa Abraham mada maoge yaate simi? Gore Gote-na agaa lakene aanu page omesimi-ga ne aapi nona pi pirali ya?
54 Yesumi lalo: Neme nina bipa nina minasaalua dia. Pare nina Aa-pame nina bi minasaaya. Go Aapare niaana Gote padane aba lamede.
55 Nimimi nipu na-ademe pare neme nipu ade. Neme nipu na-adolape yaalore ni nimi yaa agaa ne onaanu nona piane piruaayo. Pare neme nipu ade-pulu nipuna agaa mogeaato.
56 Nimina akua Abraham ni madini adolalo pisa-pulu pedo pu pirisa. Gore adesa rabu ora raaname waru omo pirisa.
57 Go raburi Juda aanumi nipu-para lalo: Ne madini diri maali 50-pela dia ya-pulu akeane neme Abra-ham ade lae ya?
58 Yesumi lalo: Neme ora lalo. Abade Abraham namadini rabu ni aba pirisude.
59 Go raburi nimumi aana mua nipu tulalo pisimi pare Yesu nipu kaledoa adaa lotu adaa gimoa amaa pisa.

9

Yesumi ini rubu pi aa maepeaasa

1 Yesu pora pamisa raburi nipumi ini rubu pi aa meda adesa. Go aare agimi ini rabula palae madisa.
2 Go aa adesa rabu disaipel aanumi Yesu nipu agaa gupa misimi: Tisaa, nipu ini rubu pi aa ya-pulu aapimi pupitagi noa ini rubu mapasa ya? Go aa nipuna bipa pupitagi nisa palo nipuna agi aaraa lapome pupitagi nisipi-daa pisa pae simi.
3 Yesumi lalo: Go aa-na iniri nipuna pupitagi page agi aaraa pupitagi page nanisa. Dia, pare nimimi Gote-na kogono adenalo agina robaa-para pupalae madisa.
4 Abia naare rea raburi niaame nipuna ini epenasa Aapana kogono pamina. Orope ribaa yalia rabu ko-gono madaa napalima-pulu Aapana kogono abia pamina.
5 Ni su amaa onaa raapu pa pi rabu nimu paa mea katoa sa.

6 Goa loare Yesumi sope risa. Mo sopere su raapu mokopea sana mo aa-na ini sua palae kimi mea oraasa.
7 Go rabu nipumi agaa gupa sa: Go Siloam ipa ini-para waswas tula pu sa. Go ipa Siloam-na biri adaa agaa meda madaa mea penaasa teme. Goa lakesa rabu go aa ipa pua ini radepea wala ipuare ini epe-rupa rupaawa oyae adesa.

8 Gore nipuna adaare-para piri onaa medalomame nipu oyae oge-talo adesimi-pulu agaa gupa misimi: Abade go aamere oyaeyae oge mua gialepa lala pirisa simi.
9 Onaa medalomame lalo: E, go aa yaade simi. Pare onaa medalomame lalo: Dia, padane go piane ae rado simi. Go simi-pulu go aame lalo: Gore ni yaade sa.

10 Nimumi nipu agaa misimi: Nena iniri akea pua epea pae simi.
11 Gore aame lalo: Nimina aa Yesu temede aame sope su raapu moko-pea nina ini-para pepeminaaria. Go rabu nipumi ni-para ne no ipa Siloam ini madaa waswas tula pu laa. Goa laa rabu waswas tula puaware ini rupaawa oyae waru adawa.
12 Nimumi agaa misimi: Mo aa-na adaare aa-para pia ya? Nipumi maarea sa.

13 Go raburi mo ini rubu pi aa Farisi aanu piri-para mea pisimi.

14 Gore Yesumi mo aa-na ini-para kege mokopea maepeaaria diri Kitu Pirape Yapi rabu pa simi.
15 Go rabu Farisi aanumi go aa-para lalo. Nena iniri akea pua wala epea pae simi. Nipumi nimu-para lalo. Nipumi nina ini-para kege tainaloa nina ini agaa radepeaawa abia neme oyae epe-rupa ade sa.
16 Farisi aa medalomame lalo: Nipumi rekena agaa rasu Kitu Pirape Yapi di madaa kogono paapulu Gote-me go aa namea epenasa simi. Medalomame lalo. Pupitagi ne aamere go piane napiaa kogono mada pea pae simi. Apo agaame nimu rugulala pawa pirisimi.
17 Mo aa wala agaa misimi: Gore nipumi nena ini marupariaa-daa lae-pulu nemere nipu madaa ake te ya? Go aame lalo: Nipuri Gote-na agaa lakene aa kone salo sa.

18 Yapare Juda aanuna konere nipu aba ini rubu pi aa pirua pare abia nipuna ini maepeaaria-daa dia kone isimi. Go kone isimi-pulu nimumi go aa-na agi aaraa yaasimi.
19 Goa pua nimumi agaa gupa misimi: Go naakiri nena ya? Neme madisi raburi ini rubu pi madu i si palo lagi. Gore akea pua nipumi abia oyae mada adea?
20 Goa pua nipuna agi aaraa lapome lalo: Ora saana si yaade. Go page agimi ini rabula palae madu isa.
21 Pare abia nipuna iniri akea pua rupariaa yapae saa naniminaaepa. Go page aapimi nipuna ini maruparia palo nipu pua agaa mealepa. Nipu oge naaki-daa dia ya-pulu nimi mada lagialia sipi.
22 Agi aaraa nipu lapo Juda aanu paalame omesipi-pulu nipumi goa sipi. Abare Juda aanumi agaa gupa robesimi: Aa medame Yesuri Gotena Mea Repae Aa mo lotu adapara teme-daare so amaa ratasamina simi.
23 Goa simi-pulu agi aaraame lalo: Nipu adaa aa ya-pulu nipu pua agaa mealepa sipi.

24 Go rabu mo ini rubu pi aa wala yaaloa nipu-para lalo: Gote-me ne adea-ga neme yaa madaa makuaa loa ora agaa lape. Go nena ini marupae aare pupitagi ne aa-rupa niminaatema.
25 Go aame lalo. Nipu pupitagi nea palo epe aa yapalo ni maarea. Pare padane yae-daa niminaato. Abade nina amame ni madisa raburi ini rubu pi aa pirisude. Goa pea pare abia nina ini epe ta-daa pi sa.

26 Nimumi lalo: Nipumi ne mada ake paa? Nena iniri akea pua maepeaaria pae simi.
27 Gore nipumi lalo: Neme nimi aba mo lagiawade pare nina agaa napagoa wala agaa mealeme: Gore akeane wala pagalimi? Gore nimi nipuna disaipel aa-rupa piralimi pae sa.

28 Goa sa-pulu nimumi nipu-para ero agaa gupa simi: Ne padanere go aa-na disaipel aa pi. Niaare Moses-na disaipel aanu pima.
29 Niaare Gote-me abade Moses agaa lakesa-daa niminaawa go aare aa-para epa palo niaa maarea simi.
30 Go raburi mo aame lalo: Go tame agaare ora rado meda. Go aare aa-para epa palo nimimi na-ademe pare nina ini nipumi maepaaria
31 Gore niaame ademe-ga Gote-me pupitagi ne onaanuna beten mada napageade. Dia, pare onaanumi nipuna bi minasaawa nipuna agaa mogeteme-daare go onaana beten-re Gote-me pagea.
32 Ora su yaa warisa rabu onaanu omala ralala pua abia page aa medana agimi ini rabula palae-rupa nipuna ini maepeariaade remaa napageme.
33 Gore Gote-me go aa-daa namea epenata pisa yaalore nipumi go kogono mada napula paa sa.

34 Nimumi agaa gupa abusimi: Nena amame nere pupitagi noa madiana. Gore neme niaa agaa lagiali ya? Goa loare go aa lotu adaa amaanane ratisimi.

Kone rulae yaena saaba pimi onare ini rubu pi pimi

35 Gore nimumi mo aa lotu ada
amaa-nane ratisimi rabu Yesu go re-
maa pagesa. Go rabu mo aa asapua
adasaawa agaa gupa misa: Ne On-
aanu Raapu Pirape Aana Si madaa
kone rulaate pae sa.
36 Go aame lalo: Tisaa, go aare aapi
ya? Neme ni lagiali-daare neme nipu
madaa kone rulano.
37 Yesumi nipu-para lalo: Neme
nipu ade-ga abia saa laapo agaa tepa
sa.
38 Go rabu go aame lalo: Aa
Mudu, neme kone rulaato. Goa loare
nipuna rumu koba pua Yesu re-para
pirisa.
39 Go rabu Yesumi lalo: Ni go su
amaa ipuare koso lape agaa rumaat-
alo pi. Goa pua ini rubu pi onaanumi
oyae mada adalimi pare oyae ademe
onaanuri ini rubu pi onaanu piral-
imi sa.
40 Goa sa-pulu Farisi aa medaloma
nipu raapu pirisimi rabu go agaa
pagoare agaa gupa misimi: Gore
niaa ini rubu pi aa-rupa pima lae pae
simi.
41 Yesumi lalo: Nimi ini rubu pi-
ata peme yaalore nimi pupitagi nape
kone nasula peme. Goa pea pare
nimimi niaana iniri epe ta teme-
pulu nimina pupitagi nape kone pa
saapitimi sa.

10

Yesuri sipsip menana epe surube aa

1 Yesumi nimu-para lalo: Neme ora
lagialo. Aa medame mena sipsip-na
kepo ru-nane polalo paliare nipumi
pora gaape aba lobalia. Goa pea pare
kepo kabulalia-daare nipu paake ne
aa yaalo pea.
2 Gore pora gaape-para odobaawa
ru-nane pope aare nipu sipsip puni
aa yaade.
3 Goa pea-ga pora gaape surube
aame pora lobalia. Go rabu mo aame
sipsip nimuna bi padane padane
laatapu yaaloa amaa-nane mea pe-
naatea.
4 Goa puare sipsip puni aame
amaa mea puare nipu aba palia. Goa
pua sipsip puni aa-na agaa pageme-
pulu rata mea palimi.
5 Sipsip-numi puni aa padanena
agaa pageme-pulu pa aa meda
narata rata peme pare pogola peme
sa.
6 Yesumi nimu saa agaa lakesa
pare go agaana re naniminaasimi.

Yesuri mena sipsip epe-rupa puni aa-rupa pia

7 Yesumi agaa wala lalo: Neme
nimi ora lagialo. Niri sipsip mena-na
pora gaape nona piane pi.
8 Aba ripia ipisimi onaanuri paake
ne onaa ipisimi. Goa pisimi pare
mena sipsip-numi nimuna agaa na-
pagesimi.
9 Niri pora gaape ya-pulu pora
gaape lobanoloare onaanu ru-nane
mada odobaawa oro yaalo epe-rupa
kagaa piraama laama palimi. Goa
pea-pulu nimu ru-nane odobaawa
amaa pua go-rupa eta nalimi.
10 Goa pea pare paake ne aame
oyae paake nolalo ipua sipsip tu
maomaatalo epea. Onaanumi ni rata
mea ipuare oro yaalo kagaa piraama
laama palimi. Ni ipisuri onaanuna
robaa-para oro yaalo kagaa pirape
epe kone mea kaloa rulatabenalo ip-
isu.
11 Niri sipsip epe-rupa puni aa
ya-pulu nina sipsip-nu nimu madaa
omaluame pi.
12 Pare mone kogono pi aa medare
nipu sipsip-na aaraa dia-ga wae yana
epenalo adaliare go aare pogola
palia. Goa pea-pulu wae yaname
sipsip ratu noa ratu rubebe palia.
13 Go aare nipu pa mone yoto ko-
gono pi aa ya-pulu nipumi sipsip
madaa kone waru naia pare wae
yana epalia rabu pogola palimi sa.
14-15 Goa pea pare niri ora sipsip
epe-rupa puni aa yaade. Go kone
madaare neme sipsip ade-rupa ni-
mumi ni ademe. Nimumi ni mada
talimi pare neme nimu punu piru-
aayo. Gore Aapame ni adea-rupare
neme Aapa ade. Gore neme nina

sipsip raba mulalore nimu madaa omaluame pi.
16 Nina pa sipsip medaloma page pimi pare go kepo ru-nane napimi. Goa pea-ga nimu page ru-nane mea epalua. Go rabu nina agaa pagena loa padane kuta-para kiritinaloa nimu surubalua.
17 Goa pea-ga nimu madaa omaluame pi-pulu Aapame ni madaa pedo pu raaname omea. Nimumi ni tu maomalimi rabu neme wala rekoa epe-rupa piralua.
18 Pa onaame ni mada natu maomalimi. Dia, nina kone sua ni mada tinalo gimalua. Nina oro yaalo kagaa pirape kone wasupare nimumi tina toa page neme wala mealua page nina palua. Aapame go agaa aba lagisa-pulu goa palua su.

19 Juda aanumi go agaa pagesimipulu nimu rugula palapa pu pirisimi.
20 Onaa medalomame lalo: Nipuna masaana remo pia-pulu nipu maeyaaya simi. Akeane nimimi nipuna agaa pageme simi.
21 Pare onaa medalomame lalo: Dia, remome masaana piruare agaa go-rupa mada natea. Akeane remome ini rubu pi aa-na ini maepeaaria ya simi.

Juda onaame Yesu masaa rilasimi

22 Gore Jerusalem su-para Kitu Pirape Yapi di rudu sa. Go yapi di raburi abade nimuna lotu adana pora gaape lobesimi.
23 Go rabu Yesu mo lotu ada-para pua Solomon-na robene rum-para pamisa.
24 Go raburi Juda aanumi Yesu piri-para epa kutapubaawa nimumi gupa lakesimi: Akeane neme niaana pu imu marekaari ya? Goa pua go agaa lagiali ya? Nere Gote-na Mea Repae aa yaalo agaa waru lagiape simi.
25 Yesumi lalo: Neme aba lagiawade pare nimimi go agaa napageme. Aapana puri kogono pe rabu naa bi ma-adaa ademe.
26 Ademe pare nimiri nina sipsip dia ya-pulu ni madaa kone narulaeme.
27 Nina sipsip-mi ni adoa nina agaa pagoa ni rata mea epeme.
28 Neme nimu oro yaalo piraama pope kone wasupa kaato-pulu ora mada naomalimi. Goa pua nina sipsip nina surubaayo-ga pa onaa medalomame mada napaake mealimi.
29 Nina Aapare onaa rayona mudu aa ya-pulu nipumi nimu surubena pa onaa medalomame mada napaake mealimi.
30 Aapa saa lapore ora padanerupa pipa.

31 Goa sa rabu Juda aanumi aana mua nipu tulalo pisimi.
32 Yesumi nimu-para lalo: Aapame napiaa kogono adaapu panolo guaaya-pulu gore nimu aba waalawade wala ake kogono madaa kone sua aana-me ni tu maomaatalo palimi pae sa.
33 Juda aanumi agaa gupa abusimi: Nena epe kogono madaa aana-me natu maomalima yapare ne Gotepara ero agaa lae-pulu aana-me tu maomalima simi. Nere pa agaame akeane ne Gote nona piane pirali pae simi.
34 Yesumi lalo: Gore nimina rekena agaana buk madaare Gote-me gupa sa: nimiri Gote nona piane pimi lo tu ia.
35 Gore Gote-na buk-ri oro yaalo ora agaa lo aaya-daa pageme. Gore Gote-me nipuna agaa onaa lakeloa nimi Gote nona piane pimi lakesa.
36 Niri Aapame nipuna ririna sua su amaa mea rapaasa. Goa pisa-ga neme Gote-para akolo ero agaa toalo lame ya? Niri Gote-na Si lawade lame ya?

37 Neme Aapana kogono napaayo kone sua ni madaa kone narulaeme.
38 Pare nipuna kogono paluare go napiaa kogono madaa kone rulata peme. Goa pea-pulu Aapa saa lapo padane-rupa pipa-ga niminaalimina sa.

39 Go rabu nimumi wala aditalo
pisimi pare mada naripinaasimi.
40 Go raburi Yesu nipu wala ipa
Jordan pua kenaawa mone pamisare
abade Jon-me onaa baptais kasade-
para pua pirisa.
41 Go rabu onaa adaapumi nipu
piri-para ipua lalo: Jon-me go piane
kogono napisa pare nipumi go aa
madaa lagisade agaare ora yaana
simi.
42 Go raburi onaa adaapumi Yesu
madaa kone rulasimi.

11

Lasarus omesa

1 Aa medana biri Lasarus nipu Be-
tani su-para pirua yaina omesa. Go
adaare-parare nipuna baani Maria
Marta laapo raapu pirisa.
2 Go Maria-mere abade epe kaa
pi wabola medame Yesuna aa laapo
madaa koya suare nipuna irimi
makaapu yaasa.
3 Go onana baani Lasarus yaina
omesa-pulu nipuna baani laapo Yesu
piri-para agaa laketa pisipi. Nipumi
lalo: Abia nena epe adami aare yaina
omea sipi.
4 Yesumi go agaa pagoa gupa
lakesa: Lasarus-re ora ini adupiape
yaina-daa dia. Gote-me nipuna epe
paana puri orope adaminalo abia
yaina omea. Go yaina madaare Gote-
me nipuna naaki page epe bi gialim-
inalo meapana sa.
5 Yesumi Marta-para aki-para
baani Lasarus-para pedo pu
raaname omesa.
6 Goa pisa pare nipumi Lasarus
yaina omea remaa pagesa rabu yapi
lapome nipu su-para pa pirisa.
7 Piruare nipumi disaipel aa-para
lalo: Niaa wala Judia su-para baina.
8 Mo disaipel aanumi lalo: Tisaa,
go su-parare Juda aanumi aana-me
ne tu maomaatalo pamede-ga ne go
su-para akeane pali pa?
9 Yesumi saa pi agaa gupa sa:
Naare ralade rabu aa meda pora go
rabu paame nipu raba mealia-pulu
pora-nia namagataba lopalia.
10 Pare ribaa yalaina go aa-na
robaa-para paa naia-pulu go aa pora-
nia magataboa lopalia.
11 Goa loare Yesumi wala goa
lakesa: Niaana adami aa Lasarus-ri
aba u pataade pare neme nipu wala
marekata palua sa.
12 Mogo aanumi lalo: Gore nipu
u patare epe ta-ga nipuna mada
rekalia simi.
13 Pare Yesumi go saa agaana re-re
Lasarus pa ini adupiaade lakesa pare
disaipel aanumi pa u patana kone
isimi.
14 Go kone isimi-pulu Yesumi go
saa agaana re gupa lakesa: Lasarus
ini adupia yaade sa.
15 Pare neme nipu piri-para
napirawa-ga epe ta. Nimumi ni
madaa kone rulalimi-daare abiare
nipu piri palima.
16 Tomas-na bi medare Didimus
nipumi disaipel aa medaloma-para
lalo: Tisaa, nipu raapu baina-ga ini
adupiamona sa.

Yesuri wala rekapena page kagaa pirapena page re yaade

17 Gore Yesu Betani su-para
pua puaa adesa pare Lasarus
yapi medame matmat-para ro-
gaabasaaya.
18 Gore Betani su oge-daa mo-pare
aawa Jerusalem su-para oge-daa mo-
para aasa. Goa pisa-daa Juda onaa
adaapumi Lasarus ini adupia remaa
pagoare nimu Maria Marta lapo piri-
para ipisimi.
19 Goa puare go ona lapona robaa-
para makuma patalo ipisimi omaa
ada.
20 Marta-me Yesu epea remaa
pagesa rabu nipu pora-nia madaata
pisa pare Maria ada pa pirisa.
21 Marta-me Yesu-para lalo: Aa
Mudu, ne go su-para pirita epola pae
yaalore nina baani mada naomala
paa.
22 Gore abia page neme oyae meda
Gote-para beten te-daare nipumi
mada gialia-daa niminaato sa.
23 Yesumi lalo: Nena baaniri wala
rekoa piralia.

24 Go oname lalo: Gore wala orope
epaliade yapi di rabu nipuna rekalia-
daa niminaato sa.
25 Yesumi lalo: Gore niri onaanu
wala marekaape re page nimuna
kone wasupa oro yaalo kagaa mapi-
raapena re page pi. Onaa rayome ni
madaa kone rulalimi-daare omalimi
rabu nimuna kone wasupa oro yaalo
kagaa piraama laama palimi.
26 Goa pea-ga onaa rayome pirua
ni madaa kone rulalimiri ora mada
naomalimi. Neme go agaa madaa
kone rulaate pae dia ya?
27 Marta-me lalo: Aa Mudu, neme
ne madaa kone rulaayo. Nere Gote-
na Mea Repae Aa yaade. Nere Gote-
me su amaa mea rapaasa-pulu ne
ora Gote-na Si kone sua kone rulaayo
sa.

Yesumi re sa

28 Marta-me gupa lakeloa sana
nipuna aki Maria-para pawasi
yaaloa pua lakesa: Tisaa epa pirua
ne yaata-ga pulade sa.
29 Maria nipumi go agaa pagoa
Yesu aipapulu madaama pisa.
30 Yesu nipu adaare-para abi
naopapasa pare aba Marta nipu lapo
madaasipi-para aasa.
31 Gore Maria rekoa pisa rabu
Juda aanumi nipuna pu robaa-para
makuma patalo pirisimi-pulu Maria
rata mea pisimi. Nimumi Maria
matmat-para re ta polalo pula kone
isimi.
32 Maria Yesu pirisa-nane pua nipu
adoare kibu ripinaaba pirua lalo: Aa
Mudu, ne go su-para epa pirita pae
yaalore nina baani mada naomala
paa kone salo sa.
33 Yesumi Maria-para Juda aanu
nimu raapu pirua re lala pirina
adesa. Goa pua nipuna robaa-para
kedaa pua nipuna pu o sa.
34 Go raburi nipumi nimu-para
lalo: Nipu aa-para rogaarimi ya?
35-36 Nimumi lalo: Aa Mudu, epa
ada simi. Yesumi re sa-daa mo Juda
aanumi lalo: Adalepa. Mo ome aa
madaa pedo ora pua re ta simi.
37 Pare aa medalomame lalo: Gore
nipumi ini rubu pi aa-na ini mae-
peaaria. Goa pea-ga akeane nipumi
Lasarus akeane omena gima?

Yesumi Lasarus wala marekaasa

38 Gore Yesuna pu robaa-para wala
o sa-daa nipu matmat-para pisa.
Go matmat-re ora aana apedaa-para
aasa pare adaa aana-me pora gaape
garulasimi.
39 Go raburi Yesumi lalo: Go
pora gaape garulaarimide aana pane
mealepa sa. Mo ome aa-na baani
Marta-me lalo: Aa Mudu, nipu ro-
gaabaina yapi maala popea-pulu abi-
are nipuna ro pugu palia.
40 Yesumi nipu-para lalo: Gore
abade neme lagiawade. Neme kone
rulali-daare Gote-na epe paana puri
mada adaina lawade.
41 Goa sa raburi aana kapea mu
pasa. Go rabu Yesumi yaa-para
adasaawa lalo: Aapa, nina agaa
waru page-daa ora pi lalo.
42 Oro yaalo nina agaa page pare
go onaanu madaa apo lalo-daa. Goa
lalo-ga nimumiri neme ni go su
amaa mea rapaasa-daa kone rulal-
imilo lalo sa.
43 Nipumi goa loa sana puri paloa
gupa yaasa: Lasarus, ne rekoa amaa-
nane ipu sa.
44 Gore mo aba ome aa rekoa ip-
isa rabu nipuna ki aanuri abade ro-
gaae mamina ralapata palae ipisa.
Nipuna ini agaa page mamina-me
rogaae-rupa pa rogaa palae ipisa. Go
rabu Yesumi nimu-para lalo: Nipu
pora pamina esepealepa sa.

Aa mudunumi Yesu tulalo yada robesimi

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

45 Go rabu Maria adola ipisimide
Juda onaa adaapumi Yesuna pisa
adoare nipu madaa kone rulasimi.
46 Pare aa medaloma Farisi-numi
aanu piri-para pua mo Yesumi pisa
yaenu pua lakesimi.
47 Go simi-pulu Farisi aanu-para
Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para
nimumi kaunsil aanu piri-para pua

kiritaawa yada robesimi. Go raburi nimumi lalo: Go aame napiaa kogono adaapu pea-ga niaame akea pamina ya?
48 Nipumi oro yaalo goa paliare onaa rayome nipu madaa kone rulalimi. Goa palimiri Rom suna surube aanumi ipua niaana lotu ada epa kilipia niaana rurunu rayo page yada pua tu maomali simi.
49 Goa simi pare nimuna rikiraana aa meda pirisa. Go aa-na biri Kaiafas nipu go maali padane-mame Gote-na miru irae aa mapiraasimi. Go aame ero agaa gupa sa: Nimiri ora kone nasua agaa pa teme.
50 Gore aa padaneme onaa rayo madaa omaliare ora epe ta. Pare niaana rurunu tu maomalimiri o ta sa.
51 Go agaa sa pare go agaana re naniminaasa. Yapare nipu Gote-na miru irae aa mudu go maali napirisa-pulu nipu Gote-na agaa lakene aa-rupa pirua lakesa. Go lakesade agaana re-re Yesumi Juda onaa madaa omoa raba minalo lakesa.
52 Yesumi onaa rayo madaa omali-pulu Gote-na onaa rayo ruru padane-para mapiraaliminalo go agaa Kaiafas-me lakesa.
53 Goa sa-pulu go yapimi ripiamama puare Juda surube aa aanumi Yesu tu maomaatalo yada robo pirisimi.
54 Goa pisa-pulu Yesu Judia supara mada napisa pare go su gimoa adaare meda-para pua pirisa. Go adaarena biri Efraim. Go-parare nipuna disaipel aanu raapu pirisa.
55 Juda aanuna eta yawe nape Pasova yapi di aba napena mo su aane-nane adaare-para piri onaa adaapu Jerusalem su-para ipisimi. Goa pisimi rabu nimuna yogane Gote-na ini agaa maepeaatalo pua kiritasimi.
56 Go rabu onaame Yesu asapulalo pisimi. Nimu lotu ada ru-nane epa kiritaawa agaa gupa simi: Ake kone sae ya? Nipuri go eta yawe ne Pasova yapi di adola epalia pae simi?
57 Farisi aanu-para Gote-na Miru Irae Aa mudunumi agaa gupa lakesimi: Aa medame Yesu nipu adaliadaare niaa lagialepa simi. Nimumi Yesu aditalo pisimi-pulu go agaa lakesimi.

12

Maria-me Yesuna aa madaa wabola koyo sa
(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

1 Gore yapi di 6-pela aba dia naloa Juda aanuna Pasova ne yapi di sula palimi-pulu Yesu ipu Betani su-para pisa. Go suri Lasarus omesa rabu Yesumi nipu matmat-para marekaatalo pisade su yaade.
2 Go adaare-parare nimumi Yesuna eta yawaasimi-pulu Marta-me eta panapu kasa rabu Lasarus-para onaa medaloma Yesu raapu eta no pirisimi.
3 Go rabu Maria nipu wabola napu pe rayo mea ipuare Yesuna aa mada koyo sua pisa. Koyoare nipuna aalu irimi makaapu yaasa. Go wabolana epe kaare ada ru-nane rulatabesa.
4 Goa pisa pare Yesu nipuna disaipel aa medare Judas Iskariot orope Yesu gimaliade aa nipumi lalo:
5 Akeane go wabola madaa mone 1,200 kina nameape ya? Goa pua mone-re aa naraanu kalamina.
6 Goa sa pare nipumi naraanu madaa kone naisa. Dia, pare nipu mone paus surubape aa pirisa pare medaloma paake no pisa. Nipuri paake ne aa ya-pulu apo yaa agaa sa.
7 Goa sa rabu Yesumi lalo: Pinawa. Nipuna wabola koyaade konere orope omalua rabu rogaalimide onaanumi nipuna kone madaa agaa loa piralimina.
8 Gore naraame ome onaanuri oro yaalo nimi raapu piralimi pare ni nimi raapu oro yaalo napiralua sa.

Gote-na miru irae aanumi Lasarus tulalo pisimi

9 Yesu nipu mo Betani su-para pirisa rabu Juda aa adaapumi remaa pagoa Betani su-para ipisimi. Nimu Yesu padane adola pisimi

pare Yesumi Lasarus matmat-para marekaasade aa page adola ipisimi.
10-11 Lasarus marekaasa-pulu Juda adaapumi nimuna aa mudu gimoa Yesu madaa kone rulasimi. Goa pua Gote-na miru irae aa mudunumi Lasarus tu maomape yada robesimi.

Yesu Jerusalem su-para aa mudu-rupa pisa
(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

12 Ekeraare eta yawe ne Pasova yapi di epalia-pulu onaa adaapumi Yesu Jerusalem su-para epalialo re-maa pagesimi.
13 Pagesimi-pulu nimumi repena yonu muare Yesu epape pora-nia su-lalo ria pisimi. Pa ipulaawa gupa yaasimi: Gote-na bi minasaamina simi. Go aare Gote-na bi madaa ipula-ga Gote-me raba mina simi.
14 Gore Gote-na buk madaa isa-rupare ratua Yesumi donki mena adibae mua go donki menana masaana pirisa. Gote-na buk madaa agaa gupa isa:
15 Su adaare Saion onaanu paalame naomalepape. Nena aa mudumi donki menana masaana pirua epea-ga adalepa.
16 Pare go raburi Yesuna disaipel aanumi go buk madaa i agaa nanim-inaasimi. Pare orope Yesu nipu epe paana puri mula rekenaloa disaipel aanumi apo buk madaa i agaare aba pisimi-daa wala niminaasimi.
17 Abare Yesumi Lasarus matmat-para marekaasa rabu onaa adaa-pumi adesimi-pulu go remaa lama yola tisimi.
18 Goa pisimi-pulu onaa adaapumi Yesuna napiaa kogono madaa remaa pagesimi-pulu nimumi nipu pora-nia madaata pisimi.
19 Go rabu Farisi aanumi gupa simi: Gore su amaa onaa ray-ome Yesuna pora kuritimi-ga niaame agaa mada narasalima simi.

Grik onaa medalomame Yesu adolalo ipisimi

20 Onaanu Jerusalem su-para ipua Gote-na bi minasaata pisimi rabu nimuna rikiraanare Grik onaa medaloma pisimi.
21 Nimu Filip piri-para ipua lalo: Niaame Yesu adamona simi. Go Filip-na ada Galili su ru-nane aasa. Go suna biri Betsaida simi.
22 Filip-mi Andru pua lakenaloa nipu lapome Yesu laketa pisipi.
23 Yesumi nipu-para lalo: Abi-are Onaanu Raapu Pirape Aana Siri nipuna epe paana puri meape diri epaade.
24 Neme nipi ora lagialo: wit-na ini padanere su amaa poaeme pare naope pa saliare ora epe ta-daa dia. Pare go ini su-para poainaloa kaapu yoare wala opoa ini adaapu madi-alia.
25 Aa medame nipuna yogane kone wasupa madaa pedo pu piraliare mada nasaapiralia. Pare aa medame su amaa pirua yogane waru yae-daa kone dia salia-daare nipu oro yaalo kagaa piraama laama palia.
26 Onaa rayome nina kogono palua teme-daare ni rata mea ipulupape. Goa pea-pulu onaa medame nina kogono raba meape onaa piraliare ni nipu raapu piralua. Aa medame nina kogono paliare nina Aapame go aana bi minasaalia sa.

Yesumi nipuna omape di madaa agaa lakesa

27 Yesumi lalo: Abiare neme kone adaapu robaa-para mua kedaame omalo-ga neme ake lano ya? Aa-pame abia go di ni madaa gimena toa. Gupa lano ya? Dia, goa natoa-ga ni madaa go kedaa ginalo ipisude.
28 Aapa, nena bi madaa puri ma-palaina. Goa sa rabu yaa-para agaa meda gupa ipisa: Nina bi madaare puri masaawa orope page masaalua sa.
29 Gore re-para piri onaa rayome go agaa pagoa gupa simi: Yaa-para ari kululu ta simi. Pare onaa medalo-mame lalo: Ensel medame nipu-para agaa ta simi.
30 Pare Yesumi nimu-para lalo: Go ta agaare ni pagape agaa-daa dia. Nimi raba mulalo pagaliminalo epaa ta.

31 Abiare go su amaa onaa madaa koso lape agaa ipula. Abiare go su amaa aa mudu Satan rabuaniaalia.
32 Pare ni su amaa piranore repena polopea madaa mea tua mudiabalimi* rabu neme onaa rayo page raba mua mea palua sa.
33 Apo agaana re-re nipumi kedaa rua omaliade madaa ta sa.
34 Onaanumi Yesu-para lalo: Niaana rekena agaa madaa gupa pagema simi: Gote-na Mea Repae Aare oro yaalo piralima lo buk madaa tua ia simi. Gore akea pua nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si mea mudiabalimi ya? Go aare aapi yapae?
35 Yesumi saa pi agaa gupa abusa: Oge rudu yapina nimi raapuri ni paa nona piane piralua. Goa pea-ga nimi paa raapu epe-rupa piralepape. Goa palimiri ribaame nimi narigitalia. Onaame ribaane-para pamualimiri aa-para pora pamualimi palo na-ademe.
36 Goa pea-pulu paa raapu piralimi raburi go paa madaa kone rulalimina. Go paare nimina robaa-para epenalo sa.

Juda aanu adaapumi Yesu madaa kone narulasimi

Yesumi go agaa loa sana nimu piripara gimoa sana kaleda pirisa.
37 Yesumi abade napiaa kogono pisa-daa adoa nipu madaa kone narulasimi.
38 Goa pisa-daa Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me nipuna agaa ora aata penaalo goa pisimi. Nipumi agaa gupa tu isa: Aa Mudu, niaana lakene agaa madaare aapimi kone rulaaya? Aa Mudu-na puriri aapipara mea waatea yapae?
39 Gore nimumi kone mada narulasimi-rupare Aisaia-me agaa aba tu isa-pulu goa pisimi. Agaa gorupa tu isa:
40 Gote-me nimuna ini aba rigitisa. Nipumi nimuna pu robaa-para aana ma-aulaawa nimuna kone madia yaasa. Goa pisa-pulu nimuna inimi oyae waru na-ademe. Nimuna robaa-para paa naepena-ga ni kone napereketeme. Goa pea-ga neme nimu mada namaepealua sa.
41 Apo agaare Aisaia-me Krais-na epe paana puri adesa-pulu nipumi go agaa madaa lo isa.
42 Go rabu page Juda aanuna aa mudunumi Yesu madaa kone rulasimi pare Farisi aanu madaa paala omesimi-pulu agaa kudiripu karome simi. Go rabu Farisi aanumi nimu lotu ada amaa-nane ratu talima loa pisimi.
43 Nimuna konere onaana pedo pape agaa loa Gote-me nimu raaname omea kone naisimi.

Yesuna kosome onaanu rumaalia

44 Gore Yesumi puri paloa agaa gupa sa: Onaa rayome ni madaa kone rulaeme nimumi ni madaa agu raapo-daa narulalimi. Dia, pare nimimi ni mea rapaasade Aapa madaa page kone rulalimi.
45 Onaa rayome ni ademe rabu nimimi ni mea rapaasade aa page ademe.
46 Neme go su amaa ipisuri paarupa ipisu-pulu onaa rayome ni madaa kone rulalimiri ribaane-para mada napiralimi.
47 Onaa rayome nina agaa pagoa rasalimiri neme nimu madaa koso lape agaa natoa. Dia, neme su amaa piri onaa raapu koso talo naipisu pare nimi raba mulalo ipisu.
48 Onaa rayome ni gimoa naa agaa napagalimiri nimuna koso pagape aa meda pa pia. Gore orope yapinu dia yalia rabu nina lagialo agaame nimuna koso agaa pagalimi.
49 Nina koneme agaa palano kone sua nalage. Ni mea rapaasa Aapame ni lagisa agaa nimi laguaayo.
50 Nipuna lagi agaamere oro yaalo kagaa piraama laama pope kone gia-

* **12:32:** Yesuna pisa kogono-para saa agaa page maoge yae nona pisa-daa Yesumi goa sa. Abiare ni go suna go aayo-daa sa. Wala orope oge-daa piruare repena madaa tua mudiabalimi raburi onaa rayo go pora-para yola popalua sa.

daa niminaato. Goa pea-daa Aapame lagisade agaa toame pi.

13

Yesumi nipuna disaipel aanuna aa radepeasa

1 Mo Juda aanuna Pasova ne yapi diri wala yapi di meda popenaloa epalia. Go raburi Yesumi nipu go su gimoa Aapa piri-para wala paloa kone niminaasa. Nipumi nipuna su amaa onaa rayo madaa oro yaalo pedopu raana omape kone kalo kiriti isa-pulu abia page go kone ia.
2 Gore orope aebo Yesu nipuna disaipel aanu raapu eta nisimi. Go rabu Saimon Iskariot-na si Judas-me Satan-na kone kasa rabu Yesu madaa kawae madia pirisa.
3 Gote-me Yesu nipu puri rayo kasa. Goa pisa-pulu Yesumi nipu aapa raapu aba pirua ipisu-para palua kone sua niminaasa.
4 Goa pea-ga Yesumi nipu eta nane gimoa rekesa rabu nipuna mamina kolo isa. Goa puare nipuna mamina meda mua kego madaa yamesa.
5 Goa puare nipumi kopo-para ipa koyo paboare nipumi moge riaae aanuna aa radepeasa. Goa pa amaa puare nipuna mamina taul muare kunama pisa.
6 Goa puare nipu Saimon Pita piri ipisa rabu Pita-me lalo: Aa Mudu, nemere nina aa radepetalo pae?
7 Goa sa rabu Yesumi nipu-para lalo: Abiare nina napiralua pare orope mada niminaali sa.
8 Pita-me lalo: Nina aa naradepeape sa. Yesumi lalo: Neme nena aa-daa naradepealuare ne nina disaipel aa-rupa mada napirali sa.
9 Go rabu Saimon Pita-me lalo: Aa Mudu, gore nina aa agu naradepeape pare nina ki aalunu page rayo radepeapeaina.
10 Yesumi saa pi agaa gupa sa: Aa medame nipuna to rayo aba radepealiare nipuna amulu madaa wala waswas natalia. Nipuna aa agu radepeaalia. Nimi rayo amulu pea pare aa padane amuluna pea.
11 Yesuna aposel kogono aa padaneme yada roboa kawae madini aba adesa-pulu nipumi nimi rayo amulu pi-daa napimi pare aa padane amulu pealo lakesa.
12 Gore Yesuna disaipel aa rayona aa radepea kiritisa. Goa pua nipuna mamina mea maraawa nipuna eta nape siaa madaa pua pirua nimu agaa gupa misa: Gore abia neme nimi madaa pawadeana re-re niminaaeme pae?
13 Nimimi niri Tisaa-para Aa Mudu-para teme. Goa teme-ga ni ora go-rupa pi.
14 Niri Tisaa page Aa Mudu page yapare nimina aa apo radepeaato. Goa pea-ga nimimi nimina amenuna aa page radepeatepape.
15 Neme nimi walalo kone mua nimimi go-rupa ratalepape.
16 Neme nimi-para ora lagialo. Kogonome adini aamere nipuna kogono surube aa wala narabunia. Goa page agaa wai lo repaae aamere nipuna mea rapaasa aa narabualia.
17 Abia ora agaa page pare go agaa pagoa kogono palimi-daare raaname omalimi.
18 Neme nimi rayo-para nalalo. Dia, nina mapiraarude aanu-para lalo. Pare go agaa madaare Gotena buk madaa gupa adalimina: Aa meda ni raapu eta nalipa pare go aame ni rabuaniaalia.
19 Abia go yaenu abi napea pare agaa lagialo-ga go di epaliade raburi nimimi ni mea Repae Aa madaa kone rulaatepape.
20 Neme ora agaa lagialo. Aa medame neme mea rapaato onaanu mealimiri ni page mealimi. Goa peaga nimimi ni mealimi rabu nimumi ni mea rapaasade Aapa page mealimi sa.

Judas-me Yesu yada lore aanu ora mea katea

(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Yesumi goa loare nipuna robaapara kedaa pisu-daa agaa gupa sa: Neme nimi-para ora lalo. Aa

medame nimina rikiraana pirua ni yada lore aanu mea waatea.
22 Goa sa rabu nimuna ini agaapara one adala mone adala pirisimidaa aapi-para ta pae kone isimi.
23 Disaipel aa meda Jon-re Yesu repara pirisa. Yesumi nipu raaname omesa.
24 Goa pisa-pulu Saimon Pita-me ni-para ini pobolo ridipiaawa aapipara lama palo agaa mua lagisa.
25 Goa pisa rabu nipumi neme Yesu ora re-para pua pirua lalo: Aa Mudu, nemere aapi-para lae ya?
26 Yesumi lalo: Neme oge bret sapalae katoade aare go aa yaade. Goa loare oge bret mua Judas kasa. Go aare Saimon Iskariot-na si pirisa.
27 Judas-me mo eta misa rabu Satan aipapulu nipuna robaa-para pua odobasa. Go rabu Yesu nipu-para lalo: Neme yada pulalo pali-daare aipapulu pape sa.
28 Goa sa pare nimumi go agaana re waru napagesimi.
29 Judas nipu mone paus surube aa ya-pulu nimumi Yesumi Judas ekeraa yawape eta kabola penaalo laketa kone isimi. Goa laketa palo medalomame Yesumi Judas madaa naraa onaanu oyae kata penaalo ta kone isimi.
30 Pare Judas go eta mua sana amaa-nane aipapulu pisa. Go rabu ribaa yabasaaya.

Yesumi rekena agaa kagaa moge riaae aanu lakesa

31 Judas penaaloa Yesumi lalo: Abiare ni Onaanu Raapu Pirape Aana Siri nipuna epe paana puri mea waatea-daa adalimina.
32 Gore Gote-me nipuna epe paana puri ni madaa waatea-ga ni Onaanu Raapu Pirape Aana Si mada adalimina. Ora abia go nipumi waatea sa.
33 Go rabu Yesumi lalo: Nina naakinu, abia oge rudupu yapi dina piramina. Oropere nimimi ni asapalimi pare ni paluade su-para mada naepalimi. Go agaare abade Juda onaanu page lakesude.
34 Abiare neme nimi kagaa rekena agaa lagialo. Neme nimi madaa pedo pu raana omalo kone ia-rupare nimina yagonu raapu kone padane gorupa sua pipalepape.
35 Nimimi onaa madaa pedo pu raana omalimiri pa onaa rayome nimiri nina disaipel aa-rupa pirualimi sa.

Pita-me Yesu nipu masaa rilaawa gimalia
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

36 Saimon Pita-me Yesu-para lalo: Aa Mudu, nere aa-para pali pae? Yesumi lalo: Ni palua-parare neme ni mada narata mea epali pare orope mada rata mea epali.
37 Goa sa rabu Pita-me agaa gupa misa: Aa Mudu, ne raapu abia mada napalipa ya? Nimumi ne tu maomalimiri ni page tinawa sa.
38 Yesumi lalo: Neme ni madaa ora mada omalua lo ora lae palo maarea. Neme ne ora lagialo: Yaa kuta mupaa narekeaina neme nina bi rana repo ni namakuaayo te sa.

14

Yesuri Aapa piri pope pora ria yaade

1 Yesumi nipuna disaipel aanupara lalo: Nimina robaa-para kone adaapu nasua kedaame omape kone page nasalepape. Nimimi Gote madaa kone rulaawa ni madaa page kone rulaatepape.
2 Nina Aapana ada adaapu aaya-ga nimina pirape ada managola saata palua. Neme yaa agaa nalagialo.
3 Nimina pirape su pua managolaawa suare nimi mulalo epalua. Goa pea-ga niaa raapu piramina.
4 Ni palua-para nimimi pora mada adoa epalimi.
5 Tomas-me Yesu-para lalo: Aa Mudu, ne pali-parare abia namakuaatema. Akea pua niaame adoa pamualima ya?
6 Yesumi nipu-para lalo: Niri nimina epape pora page ora agaana

re page oro yaalo kagaa piraama laama popena re page pi. Ni padane go-rupa pi-pulu onaa medame pora rado meda asapuare Aapa piri-para mada napalia.
7 Nimimi ni ademe-pulu nina Aapa page mada adalimi. Gore abia rip-ima puare nimimi Aapa adoa nipu niminaaba piralimi.
8 Filip-mi Yesu-para lalo: Aa Mudu, neme Aapa niaa mea wala-ga ni-aame nipu padane adoa raaname omamona.
9 Yesumi lalo: Nimi raapuri oro adaapu piraarude. Gore Filip neme ni waru na-adae sa. Aa medame ni adea rabu Aapa page adea. Goa pea-ga akeane neme ni Aapa walaina lae ya?
10 Gore Aapa saa medaa pipa-para kone narulaaye? Neme lagiawade agaare nina agaa-daa dia. Aapa ni raapu pirua nipuna kogono pea.
11 Aapa saa padane-para pirapa lo lagiawade-ga go madaa kone narulalimiri gore napiaa kogono neme pisude madaa kone rulaatepape.
12 Neme nimi-para ora lagialo. Onaa rayome ni madaa kone rulalimiri neme pe kogono-rupa palimi. Nimumi goa puare kogono adaapupe rado meda page mada palimi.
13 Nimimi nina bi madaa oyae agaa mealimiri go yaenu mada gialua. Gore Aapana epe paana puri nipuna Si mada epenatea-ga adalimina.
14 Nimimi nina bimi beten temere neme oyae mada gialua sa.

Yesumi Holi Spirit epenatoa lo lakesa

15 Nimimi ni madaa pedo pu raaname omalimiri nina agaa mana waru ratalepape.
16 Neme Aapa-para agaa mealua-ga nipumi nimi raba meape aa meda mea epenatea. Go aare ora agaana Holi Spirit ya-pulu oro yaalo nimi raapu padane-para piralia.
17 Pa su amaa onaanumi nipu na-adoa naniminaaeme-pulu mada namealimi. Pare nipu nimi raapu piru robaa-para rulatabalia-pulu nimimi nipu mada adalimi.
18 Gore ni palua rabu nimi agu raapo napiralimi. Niri nimi piri-para wala epalua.
19 Wala orope oge-daa go su amaa onaame ni wala na-adalimi pare nimimi ni mada adalimi. Go rabu neme oro yaalo piralua-pulu nimi page go-rupa oro yaalo piralimi.
20 Go di raburi nimimi ni Aapa raapu piralipa-daa adalimi. Nimi ni raapu piralimiri ni page nimi raapu piramina.
21 Onaa rayome nina kagaa agaa mana pagoa mogealimiri nimumi ni madaa pedo pu raaname omalimi. Goa pua ni madaa pedo pu raaname omape onaanuri Aapame page nimu pedo pu raaname omea. Goa pua neme nimu madaa pedo pu raaname omoa nina kone mea waatoa.
22 Go rabu Judas medame nipu Judas Iskeriot aa-daa dia nipumi lalo: Aa Mudu, nena kone niaa-para mea waate pare akeane pa su amaa pimi onaanu page nawaate ya?
23 Yesumi lalo: Gore aa medane ni madaa pedo pu raaname omaliadaare nipumi nina agaa mogealia. Goa palia-pulu Aapame page go aa madaa pedo pu raaname omalia. Goa pea-ga Aapa saa go aa nipu piri-para pua nipu raapu piralipa.
24 Onaa rayome ni madaa pedo pu raaname naomalimiri nina agaa napageme. Goa pea pare go pagamede agaare ora nina-daa dia yapare Aapame ni mea rapaawa lagisa.
25-26 Go nimi raba meape aare Aapame ni madaa alopae aa meda epenatea. Go aare Holi Spirit ya-pulu nipumi nimi oyae rayo mogeawa neme aba lagi agaa page nimina kone-para mea saapiralia.
27 Niri nimi gimoa nimi kuma pi kone robaa-para inalo gialua. Neme go kuma pi kone gialo pare go su amaa piri onaanumi nimi guaeme-rupa naguaayo. Goa pea-ga kone adaapu nasu paalame naomalepape.

28 Ni palua pare nimi piri-para
wala epalua lagiawade agaare aba
pagemede. Nimimi ni madaa pedo
pu raaname omola peme yaalore ni
Aapa piri-para palua-pulu nimi pedo
pu raaname omalimina. Nina aapa
aa mudu ya-pulu nimimi go madaa
pedo peme.
29 Gore abia agaa go lagialo-ga apo
epapede di epalia rabu nimi ni mada
kone rulalimi.
30 Go su amaa nimi raapu agaa
adaapu nayoloa lagialua. Dia-ga go
su amaa piri onaanuna aa mudu
Satan epalia. Goa pea pare nipuna
purimi ni mada narabuaniaalia.
31 Gore neme Aapana agaa rayo
mogeaayo pare su amaa piri onaame
neme Aapa madaa pedo pu raaname
omalo-daa niminaalimina. Yapare
baina rekalepa. Niaa go su gimoa
baina.

15

Yesuri repena wain ria nona piane pia

1 Yesumi lalo: Niri ora wain ria
nona piane. Nina Aapare go wain
ope surubape maapuna aaraa pia.
2 Gore nina ope palaa rayome ini
namadialiare Aapame go ope palaa
pona tu rubea. Pare medalomame
ini adaapu etalia-pulu Aapame go
palaana rikininu rayo yaadea. Goa
puare go palaame epe-rupa aawa ini
ora adaapu madialia.
3 Neme nimi-para agaa aba
lagisude-pulu nimi repena palaa
wae-rupa aina yadoa rube epe
yaade.
4 Ni nimi raapu piruare niaa oro
yaalo epe-rupa piramina. Niaa gupa
napiralimare nimi ini namadialimi.
Go palaare repena madaa waru
naopaliare nipuna ini page mada
maetaalia.
5 Niri repena ria nona piane pi
pare nimiri go repenana palaa nona
piane pimi. Aa meda ni raapu
piralia-daare go aame nina agaa
pagoa nipuna ini madialia. Goa pua
nimimi go kogono agu raapo napal-
imi.
6 Aa medame saa raapu napiralipa-
daare go aare pa repena palaa-rupa
yado rubalia. Goa puare kaapu
naloare nimu mea pua kiritaawa
repena sulaa-para iralia.

7 Goa pea pare nimi ni raapu pirua
nina agaa pago piralimiri gore nim-
ina raana madaa beten teme yae
mealimina.
8 Gore nimi opoa ini waru madial-
imi rabu nina Aapana bi minasaal-
imi. Goa palimiri nimi nina disaipel
onaa-rupa piralimina.
9 Aapame ni madaa pedo pu
raaname omea-rupare neme nimi
madaa page go kone mapirayo.
Nimimi go kone mua saapiralepape.
10 Nimimi nina agaa pago piral-
imiri nina pedo pu raana omape
kone ru-para pimi. Gore neme
Aapana agaa pago nipuna pedo
pu raana omape kone muayo-rupa
mealimina.
11-12 Nina agaa manare gupa:
Neme nimi madaa pedo pu raaname
ome-rupa nimina ame baaninu
madaa page pedo pu raaname
omape kone mealepape.
13 Aa medame nipuna adami aa
madaa pedo pu raana waru oma-
liare adami aa tu maomaatalo palimi
rabu page nipu talepa teare gore ora
epea pea.
14 Gore nimimi nina agaa
pagalimi-daare nina adami onaa
piralimina.
15 Goa pea-ga pagalepa. Kogono
pi aanuri nimumi nimuna surube
aa-na kone na-ademe. Goa pea
pare Aapame ni lagi agaa rayo nimi
lagiawade-pulu neme nimi-parare
adami aa-na bi toa.

16 Nimimi ni abade namapiraasimi
pare neme nimi aba nina epe kogono
mapaawa ini adaapu madialiminalo
mapiraasude. Go epe kogonona in-
inu oro yaalo pa madu aalia. Goa
pea-ga nimimi nina bi madaa beten
temere Aapame go yae gialia.

17 Goa pea-ga neme go agaa mana
lagialo: Nimina ame baaninu madaa
pedo pu raaname omalepape.

Moge riae aanuna agaa pageme onaame yada loralimi

18 Gore su amaa onaanumi nimi
madaa pu imu-para wae rero pi kone
salimiri nimumi ni madaa page go
kone aba simi-ga niminaatepa.
19 Gore nimi go su amaa on-
aana ruru pimi-daare nimumi ora
raaname omena nimuna si wane-
rupa piralimina. Yapare nimi su
amaa pirisimi rabu neme nimi
yaaloa rado-rupa mapiraasu-pulu go
onaanumi nimi madaa wae kone ini.
20 Neme aba lagiawade agaa pa-
galepa: Gore kogono aamere nipuna
aa adaa mada narabuaniaaya. Goa
pea-ga nimumi ni tulalo pisimi-pulu
nimi page tulalo palimi. Nimumi
nina agaa pagalimiri nimina agaa
page mada pagalimi.
21 Gore nimiri nina kone rulae
onaa ya-pulu nimumi nimi page tu-
lalo palimi. Nina Aapame ni mea
rapaasa-daa naniminaawa peme.
22 Neme nimu-para agaa nalakeloa
pola pisu yaalore nimuna pupitagi
ne kone nasaapirata peme. Ya-
pare ni ipua lakesude-pulu nimuna
pupitagi ne kone saapiruaeme.
23 Gore aa medame ni madaa iaa
aulalia-daare naa Aapa page go-rupa
iaa aulalimi.
24 Neme nimu piri napiaa kogono
ora rado-rupa napula pisu yaalore
nimuna pupitagi ne kone nasaapi-
raama laama palimi. Pare nina ko-
gono adesimi pare nimumi ni-para
naa Aapa saa raapu iaa auloame.
25 Yapare goa pea-ga nimuna
rekena agaa madaa aba tisimide-
rupa abia epaade: Nimumi pa aama
ni madaa ratu yawe kone suaeme
pepa madaa tisa.
26 Gore nimina raba meape aare
Aapa raapu pirua epalia. Nipu
ora agaana Holi Spirit ya-pulu Aa-
pame mea rapalia rabu nimi piri-
para epalia. Neme nipu Aapa piri-
para mea penaatoa-pulu nipumi ni
madaa agaa lagialia.
27 Gore nimi page aba ripia ni
raapu pirua abia page go-rupa pima-
pulu nimimi page ni madaa agaa
laketapape sa.

16

1 Nimimi epe kone rulae agaa nag-
imaliminalo agaa abia lagiawade.
2 Oropere nimumi nimi nimuna
lotu ada amaa ratu talimi. Orope
di meda epalia rabu nimi tu
maomalimi-daa ora niaame Gote-na
kogono pema kone sua palimi.
3 Nimumi Aapa saa lapo na-ademe-
pulu go lawade-rupa palimi.
4 Pare neme go agaa lagialo-pulu
nimuna palimede di epalia rabu
nimimi go agaana re niminaaba pi-
ralimina sa.

Holi Spirit-na kogono pea-rupa

5 Aba ripia nimi raapu epa
pirisude rabu go agaa nalagisude.
Pare abia nipumi ni abade mea
rapaasade-para palua. Goa palua
pare nimina rikinaana aa medame
ne aa-para pali palo agaa nameme.
6 Aba lagiawade-pulu nimina
robaa-para kedaame omoa pimi.
7 Yapare neme nimi ora agaa la-
gialo: Neme nimi gimoa paluare epe
ta. Akeane epe ta toa ya? Gore ni
napaluare Holi Spirit naepalia. Pare
ni palua-ga nipu nimi piri-para mea
epenatoa.
8 Gore nipu epalia rabu su amaa
piri onaanumi pupitagi ne kone-
para redepo ne kone-para Gote-
na koso lape agaa-para go ray-
ona re makuaaliminalo nipumi mea
waatea.
9 Gore su amaa piri onaanumi ni
madaa kone narulaeme-pulu nimimi
pupitagi nape konena re na-ademe.
10 Goa pua ni Aapa piri-para
ponoloa nimimi ni na-ademe-pulu
nimumi redepo ne konena re na-
ademe.
11 Goa pua go su amaa piri aa
mudu Satan madaa koso lape agaa

aba lakesade-pulu nimumi koso lape konena re na-ademe.
12 Nimi agaa adaapu lagialua pare nimimi mada napagalimi.

13 Yapare ora agaa ne Holi Spirit epalia rabu nipumi ora agaana re rayo mea waatea. Nipumi agaa lagialia rabu nipu agaa natea. Dia, pare agaa lagialia rabu nipumi pagaliade agaa-para orope epaliade yae-para lagialia.
14 Nipumi nina agaa pagoa nimi lagialia-pulu nipumi nina bi minasaalia.
15 Aapana oyaeyae rayore nina saapiruayo-pulu neme nimi aba gupa lawade: Neme Holi Spirit lakene agaare nipumi nimi mea lagialia-daa makuaalimi.

Robaa-para kedaa saliare epe agaa pagalimi-daare raana alo palia

16 Yapi di rudu rabu nimimi ni naadalimi pare wala orope ogesi-daa pirua nimimi ni wala adalimi sa.
17 Goa sa-pulu disaipel aa medalomame nimuna yagonu-para agaa gupa simi: Go ta agaana re-re akepu ta pae? Nipumi gupa laade simi: Orope ogesi-daa pirua nimimi ni na-adalimi laade pare orope wala nimimi ni adalimi laade simi. Go page nipumi gupa laade: Nina Aapa piri-para palua-pulu go agaa lagialo laade simi.
18 Goa laade-ga go agaana re akepu ya? Go agaana re niaa maarea simi.

19 Yesumi nipu agaa mulalo pisimidaa adesa rabu nipumi nimu gupa lakesa: Gore orope nimumi ni ogesi-daa pirua na-adalimi pare orope wala nimimi ni mada adalimi lawade. Apo agaa madaa agaa mulalo pimi pae?
20 Neme nimi-para ora lagialo. Nimimi odo adaa omoa re adaa teme pare go su amaa piri onaamere raaname omalimi. Nimina robaapara kedaa palia pare orope nimina robaa-para i kone perekea wala raaname omalimi.
21 Go-rupa sa: Nogo naaki maditimi rabu onanumi nimuna madiape di rudu ta rabu onanuna pu robaa-para kedaa pea. Pare nimumi mo nogo naaki madu suare pedo pedo pua kedaa pi kone naimi.
22 Go-rupa abia nimuna robaapara kedaa palia pare neme nimi wala adalua rabu nimi raaname omalimi. Gore nimimi raaname omalimi rabu aa medame go raana omape kone mada namu palimi.
23 Go di epalia raburi nimimi ni-para oyae meape agaa nateme. Neme nimi ora lagialo: Nimimi Aapa-para nina bina beten temere Aapame go oyae gialia.
24 Abadere nimimi nina bi madaa beten nasimide. Goa pisa pare abia agaa mealimina go yae gialia rabu nimina robaa-para raaname waru omalimi.

Go su amaa ia wae yaemere nimi mada narabuaniaalia

25 Neme saa agaame aba sude. Goa pea pare oropere saa agaa madaa natoa. Go rabu Aapana ora agaame lagialua.
26 Go yapi di epalia raburi nimimi nipu-para nina bimi beten lamina. Gore nimimi beten teme rabu nimi raba minalo neme beten akolo toa ya?
27 Aapare nipu nimi madaa pedo pu raaname omea-pulu nimi nagialia. Nimimi ni madaa raaname omoa ni Aapa piri-para ipisu-daa kone rulaarimi-pulu Aapame go kone ia.
28 Gore Aapa piri gimoa su amaa ipisude-ga abiare su amaa gimoa aapa piri wala palua.
29 Go rabu nipuna disaipel aanumi nipu-para lalo: Abiare neme saa pi agaa nalae pare agaa epe-rupa lagiaede.
30 Abiare neme oyae rayo lagiadedaa niminaatema. Goa pea-ga aa medame agaa wala mada namealia. Goa pea-pulu ne Gote raapu pirua gimoa ipisi-daa kone rulaema. Yesumi lalo: Abia kone waru narulaeme sa?

31-32 Pagalepa. Abia di apo rudu yala-daa nimimi ni piri-para gimoare nimina ada padane padane pogola pua piralimi. Go rabu ni agu raapo pitua. Yapare Aapa raapu pipulu ni padane napitua.

33 Gore nimi ni raapu pirua nimina robaa-para kuma pi kone inalo apo agaa lagiawade. Go su amaa piri onaanumi nimi kedaa waru gialimiga paalame naomalepape. Neme go su amaa piri onaanuna wae kone mea rubalua sa.

17

Yesumi nipuna disaipel aanu beten la sa

1 Yesumi agaa loa sana so yaapara adasaawa lalo: Aapa, nina di rudu yala. Neme nena Si ni-para epe paana puri giali-ga neme page ne puri gialua.

2 Gore neme su amaa onaa rayo surubape kogono giside-pulu nena giside onaanu oro yaalo kagaa piraama laama pope kone kaato.

3 Oro yaalo kagaa piraama laama pope agaana re-re gupa: Onaanumi ne ora Gote padane-ma kone rulaawa neme ni rapaasade Yesu Krais madaa page kone rulaeme.

4 Neme nina kogono pu kiritisupulu nena epe paana puri mea waasude.

5 Aapa-ya, aba su yaa laapo waria pirisipa-rupare nina epe paana puri isude-rupa abia wala giaina.

6 Go su amaa pirua nena disaipel onaanuri neme ni giside-pulu neme nena bi lakelo kiritisude. Nimu nena onaanu yapare neme aba rumaawa giside.

7 Gore nimumi nena agaa pago mogesimi-pulu neme ni oyae rayo gisi-daa abia niminaaeme.

8 Neme agaa ni gisidere nimu aba lakesu rabu nimumi go agaa madaa kone rulaeme. Abade ne raapu pirua ipisude-pulu nimumi ora agaa niminaawa neme ni mea epenaside-daa kone rulaeme.

9 Neme nimu madaa beten gupa laalua: Neme pa su amaa onaa madaa beten na-aato pare neme giside onaanuri nena onaanu ya-pulu nimu madaa beten laato.

10 Neme kone rulae onaare neme surubano-ga neme nina kone rulae onaa page surubaina. Goa peaga abia go onaanumi nina bi minasaaeme.

11 Abiare ne piri epalua-ga ni su amaa piri aa dia yapare go onaanuri su amaa pimi. Ora epe Aapa-ya, nena puri pane bimi nimu surubape. Saa pirapade-rupare nimu page niaa padane-rupa piramina.

12 Nena bi giside-ga onaa raapu piruare neme nena bina purimi surubesude. Neme nimu surubesupulu nimu padane-daa naeta palimi. Nena buk madaa aba tisa-rupare aa padane nipu aba etapasa.

13 Abiare ne piri epalua pare go su amaa piri onaana robaa-para ni madaa raana waru omalimi-pulu go agaa lagialo.

14 Neme kone rulae onaanu-para nena agaa lakesude rabu go su amaa onaanumi ratu yawesimi. Gore kone rulae onanuri ni raapu pimi-pulu go su amaare ora nimuna adaare-daa dia.

15 Gore abia neme kone rulae onaanu so yaa-para mea epainalo ne agaa namealo. Dia, pare neme nimu waru surubaina Satan-me nimu mada namabebolainalo beten laato.

16 Ni page nimu page niaana ora adaare go su amaa-daa dia-ga niaana adaare ora yaa-para aaya.

17 Nena agaare ora agaa ria yapulu go agaame nimu ne raapu mada mapiraalia

18 Abade neme ni su amaa mea rapaside-rupa neme nimu su amaa piri onaa-para epe agaa laketapape loa lakelawa.

19 Neme nimu ora nena si wanenu piralimina kone sua ni mea pu lo ne lagialo.

20 Pare neme go onaa padane madaa beten nato. Dia, pare onaa

rayome epe agaa pago ni madaa kone rulaeme-daa beten laato.
21 Aapa-ya, Saa pirapanare imu page piramina. Goa puare su amaa onaame neme ni mea epenasi-daa kone rulalimi.
22 Neme ni giside epe paana puri padane-rupa nimu kasu-pulu saa padane pirisipa-rupa nimu page pu robaa padane-rupa su piralimi lo beten laato.
23 Saame nimu raba mua pirina labana. Saa pipa-rupare nimuna pu robaa padane-rupa su prina lapana. Goa pea-pulu su amaa onaanumi neme ni mea epenaside niminaal-imi. Go page neme ni madaa pedo pu raaname ome-rupa nimu madaa go piane kone saina.
24 Gore Aapa-ya, Nemere aba go onaanu ni giside. Goa pea-ga ni piri-para epalimi rabu nimu saa raapu piramina kone salo. Go rabu neme epe paana puri ni giside-daa go paa ade. Gore su yaa nawarisu rabu neme ni madaa pedo pu raaname omeside.
25 Gore redepo ne Aapa-ya, su amaa onaanumi ne na-ademe. Goa pea pare neme ne ade-rupa kone rulae onaame page ne ademe.
26 Neme nena konei-rupa mua nimu lakelala pu piralua. Goa puare ni madaa pedo pu raana omape-rupa nimu page mogeteme. Goa puare ni nimu raapu piralua.

18

Yesu aditalo ripinaasimi (Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

1 Yesumi beten aba loare nipuna disaipel aanu raapu go su gimoa oge ipa Kidron pua kenaasimi. Go su-parare maapu meda isa-ga Yesu nipuna disaipel aanu raapu go maapu-para pisimi.
2 Yesuna disaipel aanu raapu mo maapu-para aba kiritisimi-pulu Yesu madaa kawae madini aa Judas-me page mo maapu aba adesa.
3 Juda aa medaloma maapu-para lamua pisa. Go ipisimi aanuri soldia aanu-para lotu ada surube plisman-nupara nimu Judas raapu pisimi. Go surube aanuri Gote-na miru irae aa mudunu-para Ferisi aanumi page mea repaasimi.
4 Yesumi oyaeyae rayo nipu madaa epenalo adesa-pulu nipumi go aasimi aanu-para lalo: Gore nimimi aapi asapimi?
5 Nimumi lalo: Nasaret su-para piri aa Yesu simi. Nipumi lalo: Ni yaade sa. Go rabu yada robe aa Judas nimu raapu aasa.
6 Gore Yesumi ni yaade sa rabu nimu pogolasaawa simina su amaa lopesimi.
7 Yesumi nimu agaa wala misa: Nimiri aapi asapimi pae sa. Nimumi lalo. Nasaret su-para piri Yesu simi.
8 Yesumi lalo: Nimiri ni asapeme-daa lagiawade. Nimimi ni adasaarimi-ga go disaipel aanu mea penaatapa.
9 Yesumi gupa sa: Aapa, neme giside onaanuri ora padane naeta-palimi. Nipumi nimu go aba lakene agaana re ora adaminalo nimu mea penaatepa lo lakesa.
10 Go raburi Saimon Pita-me nipuna rai kutu mua Gote-na miru irae aa muduna kogonome adini naaki meda nipuna aane popo ki-nane karapu tu rubisa. Go kogono adini naakina biri Malkus.
11 Goa pisa-pulu Yesumi Pita-para agaa gupa lakesa: Neme mo rai kutu nipuna ada-para wala paba. Nina Aapame ni mea gi kap-na kedaa pi yaere mada nanalua kone sae ya?

Yesuri Anas piri mea pisimi

12 Go raburi soldia aanuri nimuna surube aa mudu page Juda aanuna plisman-nu page nimumi Yesu rip-inaawa opeme rogaasimi.
13 Goa pua Anas piri-para mea pisimi. Go maali ru-nanere Kaiafas nipu Gote-na miru irae aa mudu pirisa. Nipuri Anas-na akua pirisa.
14 Go aamere aba Juda aanu-para gupa lakesa: Aa padane-mame onaa

rayo raba mulalo nipu omalia-daare ora epe ta sa.

Pita-me lalo: Yesuri ni na-ade sa
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

15 Saimon Pita Jon saa laapome Yesu rata mea pisipa. Gote-na miru irae aa mudumi nipu aba waru adesa-pulu ni Yesu raapu ni Aa Mudu-na ada gaa-nane pua pirisipa.
16 Goa pisa pare Pita amaa-nane pora gaape regepea pirisa. Go rabu nipu Gote-na miru irae aa mudumi adesa-pulu nipu amaa-nane wala pua mo pora gaape surube ona agaa lakesu. Go rabu nipumi Pita ru-nane mea ipisa.
17 Go rabu pora gaape surube on-ame Pita-para gupa lakesa: Ne page mogo Yesuna disaipel aa kone salo. Pita-me lalo: Ni-daa dia sa.
18 Go rabu ora upaa pisa-daa ko-gono aanumi page plisman-numi page repena meda irua adesimi. Goa pea-pulu Pita nipu nimu piri-para pua rekaawa repena adala pirisa.

Gote-na miru irae aa mudumi Yesu agaa misa
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

19 Go raburi Gote-na miru irae aa mudumi Yesu-para nipuna disaipel aanu madaa nipuna moge riaae agaa page agaa misa.
20 Yesumi lalo: Neme kudiri pi kone nasaapirawa. Nina disaipel aanu agaare lotu ada-para Juda aanu kiritasimi rabu go-para lakesu.
21 Goa pawa-pulu akeane ni agaa meae ya? Agaa pagemede on-aanu agaa meape. Abade nimumi nina agaa pagesimi-pulu nimu agaa meape.
22 Yesumi goa sa rabu polisman medame Yesu kimi paara tua sana lalo: Akeane Gote-na miru irae aa mudu-para ero agaa lae pae?
23 Yesumi lalo: Neme agaa wae laware go piri onaanu-para go agaa lakelape. Yapare neme ora agaa lakelawa-ga niri akolo tae?
24 Goa sa rabu nipu pena adibaina Anas-me Gote-na miru irae aa Ka-iafas piri-para mea pisa.

Pita-me Yesu ni na-ade lo rana laapo sa
(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

25 Pita pirua repena adala pirina go pirisimi aa medalomame nipu-para lalo: Go aa page nipuna disaipel aa kone salema simi. Pare Pita-me yaa agaa gupa sa: Ni-daa dia sa.
26 Goa pua Gote-na Miru Irae Aa muduna kogono aa medame Pita adoa lalo: Nere neme adawade rabu nipu raapu mo maapu aaripide kone salo sa. Goa sade aare abade Pita-me aane karapu tu rubisa aa-na ruru piri aa ya-pulu adesa.
27 Go rabu Pita-me wala lalo: Ni-daa dia sa. Goa sa rabu yaa gula rekoa agaa sa.

Yesu aa mudu Pailat piri mea pisimi
(Mat 27.1-2,11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

28 Go rabu nimumi Yesu muare Kaiafas-na ada gimoa mo namba wan gavman-na ada mea pisimi. Gore ora yapi lapaasa rabu Juda aan-umi yogane oto napinalo ruru rado piri gavman madaa niti pua ru-nane napisimi. Yogane oto pi yaalore Juda aanumi Pasova eta mada naneme.
29 Goa pisimi rabu aa mudu Pailat-me nimu madaata pua amaa-nane aawa lalo: Go aare akeane aditalo pame pae?
30 Nimumi lalo: Go aamere wae yae meda napula pea yaalore ne piri-para mada namea epola pema simi.
31 Pailat-me nimu-para lalo: Gore nimimi nimina nipu mea epame-rupa nimina koso lape agaa nipu madaa tapape. Gore nimina kogono sa. Pare Juda aanumi lalo: Gore niaame aa meda tu maomape-nare rekena agaa ia-pulu mada natalima simi.
32 Go agaa madaare abade Yesumi nipuna omape agaa lo mapaata sa-rupa lakesa-pulu abia go agaa ora ya talo pisa.

33 Go raburi Pailat gavman ada ru-
nane wala pua Yesu-para lalo: Nere
Juda aanuna aa mudu?
34 Yesumi lalo: Go laede agaare
ora neme lae yapae aa medalomame
lagiame-daa lae ya?
35 Pailat-me agaa gupa abusa: Niri
Juda aa pi kone sae ya? Gore
nina ruru-para nimuna miru irae aa
mudunu page nimumi ne ni piri-
para mea epame yaade. Goa pea-ga
abade neme ake pisa pae?
36 Yesumi lalo: Nina surubape
suri go suna-daa dia. Go su amaa
onaa surubola pulape yaalore naa
disaipel onaanumi ni raba minaloa
yada pula pema. Goa pula pema
pare Juda aanumi ni madaa nameal-
imi. Dia, su amaare nina surube su-
daa dia sa.
37 Goa sa-pulu Pailat-me agaa gupa
misa: Nere onaa rayona aa mudu
yapae sa. Yesumi lalo: Nena laede-
ga ni aa mudu pi. Gore neme ora
agaa laketalo pere amame ni madini
rabu go su amaa epa pirua go kogono
padane pe. Goa pua onaa rayo ora
agaana pora mogealimiri nina agaa
pageme sa.
38 Go raburi Pailat-me lalo: Ora
agaare ake yapae?

Aa mudu Pailat-me Yesu repena polopeana tamina sa
(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Go raburi Pailat amaa-nane pua
Juda onaanu piri-para pua lalo:
Neme go aa-na waea meda na-
adawade. Akeane tu maomatepape
toa ya?
39 Go raburi nimumi Aapa akua-
nuna kone mogea Pasova yapi di
rabu kalabus ada pati aa meda ese-
peatalo pisimi. Goa pea-ga Pailat-me
lalo: Go Yesu Juda aanuna aa mudu
esepeano yapae abi tapa sa.
40 Goa rabu nimumi puri paloa
gupa simi: Go aa ora dia. Mo
aa Barabas esepe rapaaina. Go aa
Barabas-re nipumi pora pamua onaa
tua oyae paake no pisa pare go aa
esepeaina simi.

19

1 Goa simi rabu Pailat-me Yesu mea
epenasa rabu aipuyame kudu tisimi.
2 Go rabu soldia aanumi ope iti-
tumi raguna meda waria Yesuna
aalu madaa maadipasimi. Goa puare
nimumi mamina kane mua Yesu
madaa maraasimi.
3 Goa pua nimumi nipu-para lalo:
Juda aanuna aa muduri abia epe-
rupa pirape simi. Goa loare mo Yesu
nipu ki paarame pua tisimi.

4 Pailat-re nipu ada gimoa wala
amaa pua sana lalo: Adalepa. Nipu
madaa wae yaenu meda na-ade-pulu
nipu amaa-nane lamua epalua-daa
adamina sa.
5 Gore Yesu nipu amaa puare
nipuna ope ititu raguna maadipae-
para kane mamina-para page
maraasa. Go rabu Pailat-me onaanu
lakesa: Go aa adalepa sa.

6 Gore Gote-na miru irae aa
mudunu-para plisman-nupara go
rayome Yesu adoa gupa simi: Nipu
repena polopea madaa nil-mi tam-
inapa. Nipu repena polopea-para
nil-mi taminapa simi raburi Pailat-
me nimu-para lalo: Gore nimina
kogono-ga mua repena polopea
madaa nil-mi talepa. Nipu madaa
wae yae meda na-ade-ga nimina mea
talepa sa.
7 Juda aanumi lalo: Niaana rekena
agaa madaare go aa nipu Gote-na Si
laa-pulu niaame rekena agaana pora
ratua nipu maomalima simi.

8 Pailat-me go agaa pagoare
paalame waru omesa.
9 Nipuna gavman ada ru-nane
puare Yesu-para lalo: Nena suri aa-
para pirua epae? Pare Yesumi agaa
na-abusa.
10 Goa pua Pailat-me nipu-para
lalo: Akeane ni agaa nalagiae ya? Ni
aa mudu ya-pulu ne mada mea ra-
palua palo ne repena polopea madaa
taminalo page neme mada toa sa.

11 Yesumi lalo: Gote-me ni surube-
nalo puri gula pisa yaalore neme go
mada gula pisu. Goa pea-ga abade
ni ne piri-para mea epamede aare

nipuna pupitagi ne kone ora adaape saapira.
12 Pailat-me go agaa pagoa kone adaapu sua Yesu repaalua kone isa. Pare Juda aanumi gupa yaasimi: Neme go aa repaaliri ne ora namba wan gavman Sisar-na adami aa-daa dia simi. Go aare nipu aa mudu laa-pulu nipuri Sisar-na iaa pia simi.

13 Pailat-me go agaa pagoare nipumi Yesu so amaa-nane lamua ipisa. Goa puare nipuna koso pagape reke madaa pua pirisa. Go pisimi su madaare biri Aana-me Warini Pora simi. Juda aanuna Hibru agaa madaare Gabata bi maasimi.
14 Goa pisimi rabu naare rikiraana aina ekeraa adaa eta Pasova nape yapi di epalia. Go rabu Pailat-me Juda aanu-para lalo: Nimina aa mudu adalepa sa.
15 Nimumi puri paloa gupa yaasimi: Nipu tamina nipu tamina pu simi. Repena polopea madaa nil-mi taminapa simi. Pailat-me nimu agaa gupa lakesa. Gore nimimiri nimina aa mudu repena polopea madaa tu maomamina kone saleme? Goa sa rabu miru irae aa mudunumi lalo: Ora aa mudu padane pia go aare Sisar yaade simi.
16 Go rabu Pailat-me Yesu mea pua kasa rabu repena polopea madaa tulalo mea pisimi.

Yesu repena polopeana nil-mi tisimi
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

17 Goa pua nimumi Yesu mea pisimi. Mea pisimi rabu Yesu repena polopea mariaawa lamua pisimi. Goa puare nipu su rado-para mea pisimi. Go pisimi suna biri Aa Aalu Rogaae Su teme. Go suri Hibru agaamere Golgo ta bi maasimi.
18 Go su-parare nimumi nipu repena polopea madaa nil-mi tisimi. Tisimi rabu wae aa lapo page repena polopea madaa tua Yesuri rikiraana tisimi.
19 Go rabu Pailat-me pepa meda tua so repena polopea rugini mudi-asa. Go pepa madaa agaa gupa tua mudiasa: Nasaret su-para piri Yesuri Juda aanuna Aa Mudu yaade.
20 Gore Yesu nipu tisimi-parare adaare adaape meda re-para aasa-pulu Juda adaapumi mo pepa dip-isimi. Go pepare Pailat-me Juda agaa-para Rom agaa-para Grik agaa-para tisa.
21 Gupa tinaloa miru irae Juda aa mudunumi Pailat-para lalo: Gore nipu Juda aanuna aa mudu lo pepa madaa natu saabape simi. Pepa gupa tape simi: Go aame lalo: Ni Juda aanuna Aa Mudu yaade laa tape simi.
22 Goa simi pare Pailat-me lalo: Mo pepa madaa tawade agaare naperekealepape sa.
23 Mo soldia aanumi Yesu aba repena polopea madaa tu mao-maawa simina mo Yesuna mamina rekepua 4-pela rumaasimi. Goa pua etaa rini aa maala pirisimi. Nimumi nipuna mamina misimi pare go mamina rabula palae dia.
24 Goa pua-ga soldia aanumi lalo: Go mamina-re adaalupe ya-pulu nariripiamina. Go mamina kasa pua aa padaneme mina simi. Goa pisimi-daa Gote-na agaa i buk madaa agaa gupa isa: Nimumi nina mamina oyae mea rumaawa go madaa kasa pua misimi. Pepa madaa gupa tisa-pulu soldia aanumi goa pisimi.
25 Tisimi rabu go aanu nimu Yesuna repena polopea re-para pua rekaasimi. Yesuna agi-para nipuna papa-para nipuna agina yago Maria laapo page go rayo pirisimi. Go yago laapo medare padane Klopas-na ore pirina medare nipuna bi Mari Makdala bi ma-asimide ona pirisa.
26 Gore Yesumi nipuna agi aaraa lapo Jon page adoa agi-para lalo: Go ona gore nena naaki sa.
27 Goa loare Jon-para lalo: Go onare nena ama pia. Goa sa-pulu neme nipuna agi nina ada-para lamua pua pisu.

Yesu ini adupisa
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

28 Go raburi Yesumi nipuna kogono dia sa-daa goa sa: Ni ipa nalame omalo sa. Nipuna agaa aba Gote-na buk madaa isa-pulu go agaa lakesa.
29 Goa sa rabu rero pi ipa meda kap-para pira palae isa. Soldia aanumi lubi omae nona piane yae meda mua go yaeme oge kap-para rero pi ipa meda pua kasimi. Goa puare nimumi repena uni madaa rukataawa Yesu nipu nenalo manaasimi.
30 Yesumi rero pi ipa noa lalo: Nina go su amaa kogono ora dia yaade sa. Goa loa sana nipuna aalu adaniaawa sana ini adupisa.

Yesuna perani ramame awesimi

31 Go raburi Juda aanumi Pailat agaa gupa misimi: Niaame mo repena polopea madaa ti aanuna aa uni ugituare niaa aaro mea ria pomona simi. Gore ekeraa-nanere nimu Kitu Pirape Yapi kone isimipulu apo aa ronu repena polopeapara pa saabaliare o yalia kone isimi.
32 Pailat-me e sa-pulu soldia aanumi mo Yesu raapu nil tisimide aa lapona kibu rodope tisimi.
33 Goa pua nimu Yesu nil tabaepara kibu ugitula ipisimi. Goa pisa pare nipu aba ini adupisa-daa adesimi.
34 Goa pisa pare soldia aa padaneme nipuna ramame Yesuna perani-para awenaloa yaapi ipa laapo* aipapulu raa kilipisa.
35 Ni Jon-re neme waru adesu-pulu lagialo. Gore niaame nipu laketema agaa ora agaa kone sua niminaamina. Goa pua nipumi page kone mada rulalimi.
36 Soldia aanumi go pasimi-anuri Gote-na buk madaa gupa isa: Nipuna uni meda mada nakopetaliminalo buk madaa gupa isa-daa agaa ratisimi.
37 Gote-na agaa meda buk madaa gupa ia: Onaanumi nimina ramame awede aa adalimina tu ia.

Yesu aana apedaa matmat-para rogaasimi
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

38 Gore Yesu aba rogaata loare adaare Arimatea su-para piri aa Josep nipumi Pailat lakeloa Yesu nipuna ro rita pono sa. Go Josepre nipumi no Juda aanu madaa paalame omea-pulu nipumi kudiri pi kone sua Yesu madaa kone rulasa. Pailat-me e sa-pulu nipumi ria pisa.
39 Gore Nikodemus-mi page go aa abade ribaa Yesu piri-para ipisade aare nipu Josep raapu pisa. Nipumi repena ipaa-para repena yo rado meda-para go yae lapo mea pisipi. Go yaenuna kedaare 30 kilo nona piane mea pisipi.
40 Go aa laapome Yesuna ro mua apo repena ipaa yo lapo sapalae mamina-para rogaa rua pisipi.
41 Mo Yesu repena polopea madaa tisimide re-para maapu meda saabaasa. Go maapu-parare aana apedaa matmat kagaa meda isa. Go aana apedaa-para aa meda aba narogaasimi.
42 Gore Juda aanuna Kitu Pirape Yapi diri ekeraa-rupa ya-pulu Yesu ro go re-para isa aana apedaa-para rogaasimi.

20

Yesu wala rekesa
(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

1 Gore adaa oro rabu ribaa pa yabaina Makdala su-para piri Maria mo aana apedaa matmat-para ipisa. Go rabu nimumi go aana apedaa pora gaape aba lobapaina mo-pare aawa adesa.
2 Go rabu Maria-me aloma ipua Saimon Pita-para ni Jon Yesuna raaname ome disaipel aa saa-para

* **19:34:** Yesuna peraani-para ramame awesimi rabu yaapi-para ipa kagaa karerene lapo koyasa adesare Yesu nipuna kone mapiraawa raana omesa-daa aame adalo pisa. Gore Jon 19.26-27 agaame page ta-rupa ada.

lalo: Aa Mudu-na rodere aba mea ria puamena-ga aa-para pua ru imi pae maarea sa.
3 Goa sa rabu Pita saa lapo nipu gimoa mo aana apedaa matmat-para adola pisipa.
4 Gore Pita saa lapo aloma pisipa pare neme Pita maorope yawoa aba aloma pisu.
5 Ni mo apedaa-para pua none patabaawa rogaae mamina adesu pare no ru-nane na-adola pisu.
6-7 Pare Saimon Pita-re orope aapu-nane ipuare mo apedaa-para ora odobaawa pua adesa. Nipumi ro-gaae mamina padane isa-ga adesa. Goa pua mo mamina medaloma raapu naisa pare nipu pakipu palae isa.
8 Go rabu aana apedaa-para ni aba aloma pua neme odobaawa ru-nane pua adesu-pulu kone rulasu.
9 Gore Gote-na buk-mi Yesu wala rekalia sa pare saame nanimi-naasipa.
10 Goa puare saa disaipel aa lapore ada wala pisipa.

Makdala su-para piri Maria-me Yesu adesa
(Mat 28.9-10; Mak 16.9-11)

11 Maria aana apedaa repaa-nane pua rekaawa re lala aasa. Re pa lala aawa sana nipu kubuniaawa aana apedaa ru-nane adaniaasa.
12 Go rabu nipumi mamina yaako pi maarae ensel laapo adesa. Go ensel laapore Yesu ro rogaasimi-para pirisipi. Medare aalu-nane pirina medare olake-nane pirisa.
13 Go ensel laapome Maria-para lalo: Go ona, akolo re lae? On-ame lalo: Nina Aa Mudu mea ria pisimina-ga aa-para mea ru imi pae?
14 Goa loare nipu wala pereke tu-are Yesu rekesa-daa adesa pare go aa Yesu ora naniminaasa.
15 Yesumi nipu agaa gupa misa: Go ona, neme akeane re lae? Nere aapi asapi? Maria-na konere go aa mo maapu surube aa kone sua nipu-para lalo: Aa adaa, nipu aa-para ria puame? Nina mea rita pono ni lagi.
16 Yesumi nipu-para lalo: Maria sa. Goa sa-pulu Maria pereke tua Juda aanuna agaame Rabonai yaasa. Go bina re-re ada agaame tisaa simi.
17 Yesumi nipu-para lalo: Nina Aapa piri-para abi nape-pulu ni nasaapiraina-ga nina amenu gupa pua lakelape: Ni so yaa-para puare niaana Aapa piri wala palua. So yaa-parare niaana Aapa Gote piri palua lo lakelape.
18 Goa sa-pulu Makdala su-para piri ona nipu puare niaa disaipel aanu-para gupa epa lagisa: Neme Aa Mudu adawa. Nipuri niaana Gote piri-para palua lagia.

Disaipel aanumi Yesu wala ades-imi
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

19 Go adaa oro rabu naare pabola pulaina niaa disaipel aanuri Juda aanu paala omesima-pulu ada ru-nane kiritaawa pora gaape garu-laawa pirisima. Go rabu Yesu nipu pa ipua niaa piri-para epa aawa lalo: Nimina lo robaa kuma pu ina epe kone su piralepape.
20 Goa loa sana nipuna ki laapo-para perani page mea waasa. Go rabu niaame Aa Mudu adesima-pulu raaname omoa pedo pedo pu pirisima.
21 Go raburi Yesumi niaa-para wala lagisa: Nimina lo robaa epe kumapu ina piralepape. Aapame ni mea epenasa-rupa neme onaanu piri-para mea repaalua.
22 Goa loa sana nipuna popome niaa madaa komo polo paboa lalo: Nimimi Holi Spirit mealepa.
23 Onaa rayona wae yaenu raakepe rubalimiri go wae yaere ora dia yalia. Goa pua narakepe rubalimiri go wae yaere namea rabuniaalia sa.

Tomas-me Yesu adesa

24 Yesu niaa piri-para ipisa rabu di-saipel aa padane-mare napirisa. Go aare Tomas pare nipuna bi medare Didimus.
25 Go aa napirisa-pulu niaame nipu lagesima: Paga, niaame Aa

Mudu adama sima. Pare Tomas-me lalo: Gore nipuna ki madaa nil-mi tide kodo page nipuna perani-para nil-mi tide kodo oraalua-daare go rabu kone rulalua sa.

26 Wala sarara meda penaaloa niaa disaipel aanu ada ru-nane pirisima. Go rabu Tomas niaa raapu pirisima. Niaame pora gaape garulasima pare Yesu niaana rikiraana epa opapaawa lalo: Nimina lo robaa kumapu ina piralepape.

27 Goa loa sana Tomas-para lalo: Nena kimi nina ki kodo oraa. Ora oraawa adape. Gore oraaware nena ki ridulaawa nina perani-para tide kodo page oraape. Nere kone laapo nasape. Ni madaa kone rulape.

28 Go rabu Tomas nipumi lalo: Nina Aa Mudu loa nina Gote sa.

29 Yesumi nipu-para lalo: Neme ni adae-pulu ni madaa kone rulaate? Onaanumi ni na-adoa kone rulalim-ide onaare nimu raana omoa piral-imina sa.

Go dipiae buk-na re

30 Yesu napiaa kogono medaloma pisa rabu niaa disaipel aanumi ades-ima. Goa pisa pare go buk madaa rayo natu ima.

31 Pare go buk-para iade agaare nimimi Yesu ora Gote-na Si page ora Gote-na Mea Repae Aa kone rulaminalo tisude. Goa pua go kone nimuna robaa-para maodobaawa nipuna madaa kagaa piraama laama palimi.

21

Disaipel aa 7-pela nimumi Yesu adesimi

1 Oropere niaa nipuna disaipel aanu ipa ini Taiberias repaa-nane pirisima rabu Yesu ipisa-daa niaame nipu adesima.

2 Niaa piri-para gupa ipisa. Yesu nipuna disaipel aanu Sai-mon Pita-para Tomas nipuna bi meda Didimus-para Nataniel-para pirisima. Go aa Nataniel nipuri Galili adaa su robo ru-nane Kana adaare-para madini aa pirisa. Gore nipu-para Sebedi-na naakinu-para aa meda laapo-para niaa rayo padane-para pirisima.

3 Go rabu Saimon Pita-me niaa-para lalo: Neme ena mula pulu sa. Goa sa rabu neme lalo: Niaa page baina sima. Goa loare niaa ipunu madaa pua pirisima. Goa pirisima pare go ribaa ena padane-daa meda namisima.

4 Gore naare opapatalo palaina Yesu nipu no ipa repaa-nane epa reka aasa. Reka aasa pare niaame Yesu kone-daa naisima.

5 Go rabu nipumi niaa agaa misa: Nopo naaki-repaaya, nimimi ena medaloma meame? Niaame lalo: Nameama sima.

6 Go rabu nipumi lalo: Nimina ena agona mo ipunu popo ki-nane lopatepa sa. Goa puare go agona-para ena rulataboa enana kedaa pisa rabu ipunu ru-nane mada nay-olasaasima.

7 Go raburi neme Jon Pita lakesu: Go aare Aa Mudu sude. Gore Saimon Pita-me nipuna mamina kolo ruboa kogono pala aasa. Yapare nina agaa pagoare nipuna mamina maraawa ipa-para pua pogoloa ki sama pua Yesu aasa-para pisa.

8 Niaa disaipel aa medalomare ipunu madaa piruare mo ena agona apalae mea pisima. Niaa ipa repaa adaalu pu napirisima-pulu disaipel aanumi mo ena agona ogesi adaalu (gupa 100 mita) yolasaasima.

9 Niaa ipa repaa-nane ipisima rabu repena meda rala aasa-daa ades-ima. Go-para ena-para bret-para go repena sulaa-para iraba aasa-daa adesima.

10 Go rabu Yesumi niaa-para lalo: Meamede ena medaloma mea ip-ulupa.

11 Goa sa-pulu Saimon Pita nipu mo ipunu madaa pua sana mo ena agona yola ria ipisa. Go ena agona-parare ena ora rulatabesa pare ag-ona narugulatabisa. Gore ena dip-isima pare ena 153-pela pirisa-ya.

12 Go rabu Yesumi niaa-para lalo:
Epa nalepa. Goa sa pare niaame
nere aapi yapae lo gupa nasima. Ora
Aa Mudu niminaasima-pulu agaa
nasima.
13 Go rabu Yesumi bret mua niaa
gisa. Mo ena page goa pisa-daa mea
misima.
14 Yesu matmat madaa aba rekoa
puare niaa piri-para rana repo ipisa-
daa adesima.

Yesu Pita laapo agaa sipi

15 Niaa eta aba noare Yesumi Pita-
para lalo: Nere Jon-na si Saimon
yaade. Ni madaa pedo pi kone
guaayere go konemere disaipel aa-
nuna go kone maoge yaape? Pita-me
lalo: Aa Mudu, neme ne madaa pedo
waru pe sa. Yesumi nipu-para wala
lakesa: Nina sipsip sinu suruboa eta
kalape sa.
16 Wala rana laapo Yesumi lalo:
Jon-na si Saimon-re neme ni madaa
pedo pu kone waru suaaye pae? Aa
Mudu, neme ne madaa pedo ome-
daa ade sa. Yesumi nipu-para lalo:
Gore neme nina sipsip menanu eta
kalape sa.
17 Wala rana repo Yesumi Pita-para
lalo: Saimon ne Jon-na si nemere ni
madaa pedo pu raaname ome ya?
Gore Yesumi rana repo agaa misa-
daa Pita-me odome omoa lalo: Aa
Mudu, neme oyae rayo ade-ga neme
ne madaa pedo pu raaname ome-daa
niminaate sa. Yesumi nipu-para lalo:
Gore nina sipsip menanu suruboa
eta kalape.
18 Ne-para ora agaa lagialo. Ne
ogege aa pirisi rabu nena kone sua
aako aapu lapo yamoa pora pamisi.
Pare ne yomagae pirali rabu nena
ki ridulainaloa aa medame ki adia
nipuna kone sua ne mea palia.
19 Yesumi go saa agaa sa-daare
orope Pita-na omape di rabu nimumi
ki adia tu maomaliminalo pare Gote-
na bi minasaalia sa. Go rabu Yesumi
Pita-para lalo: Ni rata mea ipu sa.

Yesu Jon lapo agaa sipi

20-21 Abare ni Yesu re-para pirua
eta nisipa rabu Pita-me agaa gupa
misa: Aa Mudu, nena kawae madini
aare aapi yapae? Gore abia Pita-
me pereke tua ni adesa rabu nipumi
lalo: Go aa madaare ake palia ya?
22 Yesumi lalo: Gore nipu pa pirina
epalua kone sanore nena kogono ya?
Ne-para lawade ni rata mea ipu.
23 Yesumi go agaa sa-pulu ni mada
naomaluade remaa lakesa pare Yesu
gupa nasa. Dia, nipu pirina epalua
kone saluare nena kogono yapae lo
gupa sa.
24 Ni Jon neme go oyaenu madaa
remaa lagisude. Neme page pepa
madaa tisu. Go agaa madaare Yesu
ora agaana re adema.
25 Pare Yesumi kogono medaloma
adaapu pisa. Go kogono rayo rado
rado pepa tulalo palimare go su
amaa buk ora rulatabalia kone salo.
Ni Jon go buk tisude. Go yaade.

Aposel Aanuna Kogono
Ripia Agaa

Go buk Aposel aanuna kogonore Luk-na agaa ogesi-daa wala lapopa oda ta saaya. Go buk page Luk-mi tisa. Go buk-para adalima yaere gore Holi Spirit-mi Aposel aanu pora waasa rabu Yesuna Epe Agaa pamu lakesimi. Gore Jerusalem su-para page Judia su-para page Samaria su-para page ora su rayona page pamu lakesimi (1.8).

Buk Aposel-mere Krais-na lotu ada Juda aanuna rikiraane rekataboa oropere adaare rayona page su rayona page pisa remaa sa. Luk-mi goa mea waatalo pisa: Krais-na kogono-para onaanuna kone wasupame Yesu ratiae lapore, Gote-me abade Israel onaa lakesaya-rupa waatalo pisa.

Adaa yae meda Buk Aposel-me tare Gote-na Holi Spirit-na kogono. Aba ripiare Holi Spirit-ri Pentikos yapi di rabu disaipel aanu piri ipisa. Wala oropere Holi Spirit-mi nimuna kone maredepo yaawa puri kasa.

Go buk madaare agaa adaalupenu Aposel-numi pa onaanu lakesimi page ia. Niaame adalema. Onaa adaapumi go Epe Agaa kuritimi rabu lotu ada adaa ta.

Moge riaae aanuna kogono madaare Aposel aanuna remaa adaapu ia pare agaa adaapuri Pita-para Pol lapona kogono pi-rupa page ia. Pita-re Yesu raapu pami disaipel yaade. Go yapare Pol-mere aba ripia Yesu narata mea pamisa. Dia, Yesuna lotu teme onaanu rabuaniaatalo kogono pisa. Pare Yesumi Pol yaaloa nipuna kogono neme aba riri-nane paina palimina sa.

Go buk-na meda-paranuri Luk-mi Pol madaa pia remaa talore: Niaame pemae ta. Makuae aa adaapumiri Luk page Pol raapu pamisana kone imi.

Robonu gupa adamina:

Yesumi agaa lakeloa yaa-para pisa (1.1-11)
Judas-na kogono aa medame misa (1.12-26)
Jerusalem su-para epe agaa madaa kogono pisimi (2.1–8.3)
Judia su-para Samaria laapo ratana epe agaa lakasimi (8.4–12.25)
Pol pamua su adaarenu rayona epe agaa pamu lakesa (13.1–28.31)

1 Yesa Tiofilus:* Nina aba pepa padane madaare neme aba Yesuna pisade kogono-para nipuna agaa-para apo pepa madaa tua repaasude.
2 Nipuna kogono ripima pa amaa pua so yaa-para penaalo go agaa rayo pepa tua repaasude. Goa pua Yesumi Holi Spirit-na purimi nipuna mapiraasade aposel kogono aanu-para agaa mana lakeloa sone pisa.
3 Gore aba omenaloa yapi di 40-pela popenaloa aposel kogono aanu raapu epa kiritaawa pirisa. Nimu raapu pirisa rabu nimumi nipu ora pa pia kone inalo oyae adaapu pisa. Goa pua epe kogono radonu pu Gote-na Surube Su madaa agaa adaapu lakesa.
4 Aposel aanu raapu kirita pirisa rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Nimimi Jerusalem suri nag-imalepape. Nina Aapame gialiade yae mealiminapa ado piralepape. Go yae madaare neme agaa aba lagisude.
5 Gore Jon-me onaanu pa ipame baptais meaasa pare wala ogesi-daa pa pirua Holi Spirit-na puri mada baptais mealimina sa.
6 Aposel aanumi Yesu raapu kiritasimi rabu nipu agaa gupa misimi: Aa Mudu, niaa Israel onaanuri aa-rabu niaame go su-para suruba piralima yapae?

* **1:1:** Go kogono aanuna buk-ri Luk-mi tua isa. Buk medaa Luk nipuna page tisa. Goa pua nipuna yago medaa Tiofilus piri tua repasa.

7 Yesumi lalo: Aapana yapinu
nipuna ia-rupa mada na-adema.
Aapa nipuna bipa di ia-pulu ni
naniminaayo.
8 Yapare Holi Spirit nimi madaa
epenatea rabu puri mealimi-pulu
nina pisude remaa Jerusalem su-
nane page Judia Samaria lapona apo
ipanu popea-nane su rayona laketa
pulupape sa.

Yesu yaa-para pisa (Mak 16.19-20; Luk 24.50-53)

9 Nipumi go agaa loa nimumi ada-
paba pirina Yesu yaa-para pua moae
yako yaa medame nipu mea pua
rigitisa.
10 Yesu so yaa-para pisa rabu
aposel kogono aanumi adaba pi-
rina aa laapo nipu raapu rekasipi.
Go aa laapona mamina-re yaako pi
maraasipi.
11 Nipu lapome lalo: Galili aanu-
ya, akolo yaa-para adaba pimi pae?
Go puade Yesuri wala orope go-rupa
wala epalia sipi.

Judas-na kogono aa medame minalo mada misimi

12 Goa pua aposel kogono aanu
Rudu Oliv kilipia wala Jerusalem su-
para pisimi. Rudu Oliv-ri Jerusalem
su-para siti re-paraga gupa wan
kilomita-rupa adaalupu aasa.
13 Jerusalem su-para puare
nimuna so ada rum ae-para pua
pirisimi. Go pua pirisimi aanuna
biri go-rupa: Pita-para Jon-para
Jems Andru laapo page Filip Tomas
laapo page Bartolomyu Matyu laapo
page Jems medare Alfius-na si page
Saimon-re nipu Selot-repaa page
Juda-re Jems medana si page nimu
rayo pirisimi.
14 Go aanu rayo nimuna kone
padane-para sua beten lala pirisimi.
Go ona raapu page Yesuna agi ame
baaninu page beten lala pirisimi.
15 Goa pua yapi medaloma pisa
rabu kone rulae onaanu kiritasimi.
Onaare gupa 120-pela kiritasimi. Go
rabu Pita-me rekoa agaa gupa sa:
16 Ame baaninu, pagalepape. Gote-
na pepa madaa Holi Spirit-mi Juda
onaanuna kone Devit aba kasa-pulu
nipumi pepa madaa tisa. Go Juda-
re Yesu gimoa iaanumi tinalo yada
robesa.
17 Goa pisa pare Judas-re ora niaa
raapu pirua niaana kogono raba mi-
nalo Yesumi Judas mapiraasa.
18 Yapare go aame yada roboa
mone misa. Go mone-mere su
meda kaboa orope ope noa lopoa
robaa rugulataaboa lo koyapape pua
omesa.
19 Jerusalem su-para piri onaanu
pagoa go suna biri Akeldama
maasimi. Go bina re aa yaapi i su
teme.
20 Go madaare Buk Sam-para go aa
madaa agaa gupa tisimiya: Nipuna
ada pa rai aina. Aa medaloma go
ada-para mada napirina sa. Goa
page tisa: Aa medame nipuna ko-
gono mina sa.
21 Goa pea-ga abiare niaame aa
meda meamina. Go aa nipuri niaa
raapu oro yaalo Yesumi agaa mo-
geasa rabu page niaa pamisima rabu
page go rayo ado kiriti aa adoa
meamina simi.
22 Jon-me Yesu baptais mea kasa
rabu page Yesu omoa rekoa wala yaa
madaa pisa rabu page go rayo ado
piri aa meamina simi. Go piane aa
mua niaa raapu Yesuna omoa wala
rekesa-ga pamu lamina simi.
23 Pita goa sa rabu aa laapo mada
minalo gupa simi: Medare Josep
nipuna bi medare Barsabas page Jus-
tus page temede. Aa medare nipuna
bi Matias teme.
24 Go rabu beten gupa simi: O
Aa Mudu, ne onaa rayona kone ade.
Go aa laapo niaame makeme tu-
lalo palima aa neme aa padane mea
waalape.
25 Goa puare go alopatema aame
Judas-na kogono mina. Go aa Judas-
re nipuna yoto mua ora wae su-para
pua simi.
26 Goa loa nimumi aa laapo adoa
Matias madaa raana omesimi. Go aa
kogono aa 11-pela raapu aasimi.

2

Holi Spirit epenasa

1 Yapi di Pentikos rudu sa rabu
kone rulae onaanu ada padane-para
epa kiritasimi. Kiritasimi onaanuri
120-pela pirisimi.
2 Go Pentikos yapi rabu yae
medame yaa madaa mu mu loa sana
aipapulu adaa po ripu-rupa ipisa.
Go rabu nimu piri ada-para epa
rulatabesa.
3 Goa pisa rabu nimumi repena
sulaa-rupa rugula rugula pisa rabu
nimumi adesimi. Rugula rugula pua
rabu repena sulaa nona piane yaere
nimu madaa padane padane lo epa
pirisa.
4 Goa pisa rabu nimu madaa Holi
Spirit-mi epa rulatabesa-pulu adaa
agaa rado rado simi. Go agaare Holi
Spirit-mi nimu kasa.
5 Goa pisa rabu Juda aanu
medaloma Jerusalem su-para epa
pirisimi. Gote madaa kone rulae
aanuri adaare su rayona page gimoa
epa pirisimi.
6 Gore onaa rayome go po ripu
nona piane yae pagesimi rabu nimu
rayo adola kiritasimi. Goa pua
nimuna adaa agaa pagesimi rabu
nimu ora paala omesimi.
7 Goa pua nimumi kidipaa ragi tua
gupa simi: Go adaa agaa teme aanuri
ora Galili su-para piri onaanu yaade
simi.
8 Goa pea pare nimumi agaa
lalaina pagalema rabu niaana adaa
agaa pagalima simi.
9 Niaana suri Partia-para Midia-
para Elam-para Mesopotemia-para
Judia-para Kapadosia-para Pontus-
para Esia-para
10 Frigia-para Pamfilia-para Isip-
para mo adaa su Libia-para Sairini
su page pirua epa amaa. Gore niaa
medalomare Rom page pima simi.
11 Niaare ora Juda-para ruru rado
onaanu lotu padane tema onaa page
pima. Niaa medalomare su Krit Are-
bia lapo page pima. Goa pea pare
kone rulae onaanumi agaa teme
rabu nimu rayome niaana adaa agaa
pagoa Gote-na epe kogono madaa
pagamade simi.
12 Goa pisa-pulu aanuri ora pogo-
lasaawa ki wage wage pua agaa gupa
lo pirisimi: Go aare ake piane yapae
simi.
13 Goa lo pirisimi pare pa aa
medalomame giri laawa gupa simi:
Go aanuri ipa wain (bia) noa maey-
ateme simi.

Pita-me agaa lapedepesa

14 Go rabu Pita aposel kogono
aanu 11-pela raapu rekaawa onaa
rayo-para agaa puri paloa gupa
sa: Juda onaa-para, Jerusalem su-
para onaanu-ya, nimimi go agaa
pagalepa.
15 Nimina konere nogo aanu ipa
bia noa maeyateme* kone saeme
pare abia naare pena ipulaina pa 9
klok rabu aema sa.
16 Ribaa rabu ipa bia nemede. Go
kone madaare Gote-na agaa lakene
aa Joel-me Gote-na buk madaa aba
agaa gupa tu isaya:
17 Gote-me lalo: Orope su yaa dia
yaliade rabu neme gupa palua: Nina
Holi Spirit onaa rayo madaa mapi-
raalua. Goa pua nimina nogo naak-
inu nina agaa laketeme. Goa pua
nimina aanumi oyae adalimi.
18 Go di rabu neme nina kogono
onaanuri Holi Spirit-na puri katoa.
Katoa rabu nina epe agaa laketeme.
19 Goa pua neme so yaa-para oyae
radonu mea salua. Goa pua su amaa
oyae radonu mea salua rabu yapi
page repena sulaa page wae miru
page maopasalua.
20 Go Aa Mudu epaliade yapi di
madaare naare aba udinina toa sa.
Goa pua akuare yaapi pi nona piane
ma-alia.
21 Go rabu onaa rayome Aa Mudu-
na bi madaa agaa lo kone rulalimiri
oro yaalo kagaa piraama laama pal-
imi sa.

* **2:15:** Pitame go agaa lakesa re-re ia-daa sa. Akolo ya? Juda onaanuri yapipu eta noa ipa bia page nanisimi-daa sa.

22 Pita-me gupa sa: Israel onaanu-
ya, go agaa pagalepape: Neme
Nasaret aa Yesu madaa lalo. Yesuri
Gote-me nipu mapiraawa puri kasa-
pulu kogono waru pisa. Goa pua
nipumi puri pane kogono-para ora
epe kogono rado rado-para Gote-na
puri mea waasa-daa niminaaeme.
23 Yesuri Gote-me kone mapiraasa-
pulu wae kimisu onaanumi repena
polopea madaa tinalo mea rapaasa.
24 Goa pisimi pare omape yae es-
epenalo Gote-me nipu marekaasa.
Gore omape yaeme Yesu matmat-
para naripinaasa.
25 Go madaare Devit-mi Yesu
madaa aba gupa sa:
Aa Mudu-ri oro yaalo ni raapu pipa-
daa ade.
Goa pua ni raba mea-ga ni paala
naomalua sa.
26 Goa pea-pulu epe koneme robaa-
para rulatabea-daa pedo pi.
Nina yogane matmat-para ro-
gaalimi pare nina kone wa-
supa oro yaalo kagaa piralia.
27 Neme nina kone wasupare omape
su-para napenalo surubape.
Nina epe kogono aa-na yogane
mada naramualia.
28 Neme epe pora waaloa go pora
oro yaalo kagaa pirape pora
ya-pulu ne raapu raana omo
piralua sa.
29 Ame baaninu-ya, niaana akua
Devit-na agaa epe-rupa lagialo. Nipu
omenaloa matmat-para rogaasimi.
Goa pua nipu rogaae aana apedaa go
su-para aaya.
30 Nipu Gote-na agaa lakene aa
pirua Gote-na ora agaa waru nimi-
naasa. Gote-me yaa madaa makuaa
loa sana gupa sa: Devit madini su-
para ora aa mudu meda piralia sa.
31 Devit-mi Yesuna pape-anu orope
epaliade yaenu adesa-pulu nipu
rekaluana agaa lakesa. Goa pua
Krais ome onaana su-para napirua
yogane page naramualua sa.
32 Pagalepa. Gote-me go aa Yesu
Krais marekaasa-daa niaame inimi
adesima.
33 Gore Yesu marekaasa rabu Gote-
na popo ke-nane pua pirisa. Goa
pua Gote-me ora agaa loa Holi Spirit
gialua sa. Goa sa-pulu nimimi abia
go ademede yaere Holi Spirit nipumi
mea epenalade.
34 Gore Devit-ri Yesu pisa-rupa so
yaa mada napirisa. Devit-mi lalo:
Gote-me Aa Mudu Yesu-para.
Nina popo ke-nane piraina sa.
35 Iaanu nena rolo-para mapiraalua
sa.
36 Israel su-para piri onaa rayore
ora Gote-me go Yesu Aa Mudu mapi-
raasade kone niminaatepape. Go
Yesuri nimi repena polopea madaa
tisimi pare Gote-me nipu ora nim-
inaa loa Mea Repae Aa yaade lo
lakesa.
37 Onaanu go agaa pagesimi rabu
nimuna robaa-para kedaa pisa-daa
nimumi Pita-para aposel kogono aa
medaloma-para gupa simi: Amenu,
niaa ake palima ya?
38 Pita-me lakesa: nimi padane
padane laatapuri kone perekea Yesu
Krais-na bi madaa baptais mealepa.
Goa pua nipumi nimina pupitagi
marabuaniaawa Holi Spirit nimi pa
gialia sa.
39 Gote-na ora agaare nimi-para
nimina sinu-para su rayona lo kiri-
tasimi. Go onaa rayore niaana Mudu
Gote-me nipu raapu mapiraalia sa.
40 Go puri pane agaare Pita-me
nimu lakesa. Goa pua agaa mana
adaapu loa gupa sa: Abiare pupitagi
ne onaa adaapu pimi-ga nimiri nimu
gimoa wae kone nasalepape sa.
41 Goa sa rabu onaa adaapu nipuna
agaa madaa raaname omoa pagoa
baptais misimi. Go yapi di rabu onaa
3,000-pela disaipel onaa raapu epa
pirisimi.

Onaanu rayo pu robaa padane isimi

42 Nimumi moge riaae aanuna
agaa pagoa epe-rupa pirua kone
padane sua eta noa beten lo pirisimi.

43 Goa pua aposel kogono aanumi napiaa kogono page epe rado kogononu page pisimi-pulu onaa rayome paala omoa pirisimi.
44 Goa pua kone rulae onaa rayome kone padane sua nimuna oyaenu kiritaawa rumaa pirisimi.
45 Goa pua pa onaanumi mo kone rulae onaanuna oyae kabenalo nimumi mone mua pa piri onaa rumaa kaloa nimu rayo epe-rupa pirisimi.
46 Goa pua nimumi kone padane sua yapi padane padane laatapumi lotu ada-para kiritasimi. Go page nimuna ada-para eta noa ora raaname omo pirisimi.
47 Goa pua nimumi Gote-na bi minasaa pirua onaa rayome lalo: Nimi epe-rupa pimi onaa. Goa pua oro yaalo Gote-na kone rulae onaa raapu onaa adaapu epa-mama pua nimuna naba adaapu popesa.

3

Pora napami aana ke maepeaasa

1 Gore beten lape di rabu Pita-para Jon nipu laapo aebo lotu ada-para pisipi.
2 Pisipi rabu go epe lotu adana pora gaape-nane pora napami aa meda pirisa. Go aare agimi aa oyapalae madu isa. Oro yaalo epe pora gaape temede amaa-nane ria ipua mapiraasimi. Go aame lotu ada-para odobalimide onaanu-para mone oyae meda ogenalo mea mapiraasimi.
3 Pita Jon laapo lotu ada ru-nane odobatalo pisipi rabu go aame oyae meda gialepa loa ogesa.
4 Goa sa rabu mo aa laapome pora napami aa-na ini agaa waru adaba sua Pita-me lalo: Saa adape sa.
5 Gore pora napami aa nipumi kone gupa isa: Ora oyae gialipi kone isa-pulu go aame waru adaba isa.
6 Go rabu Pita-me nipu goa lakesa: Ni mone oyae nasabaayo-pulu yae meda gialuame pi sa. Nasaret supara piri Yesuna bina purimi ne marekaluame lalo sa.
7 Goa loa go aa-na ki mina marekaasa. Marekaasa rabu go aana aa galo puri pasa.
8 Go aa raana omoare rekoa pora pamisa. Goa pua nipu page Pita Jon raapu epe lotu ada-para pisimi. Pisimi rabu go aame ora pogolaari pua Gote-na bi minasaasa.
9 Nipu pamua Gote-na bi minasaasa rabu onaa adaapumi nipu adesimi.
10 Go aa oro yaalo epe pora gaapenane pirua mone ogesa-pulu onaanumi nimuna ini agaame adesimi. Gore nipu abia pora epe-rupa pamua ru-nane ipisa-daa go onaanumi paala omoa ki wage pisimi.

Pita-me epe lotu ada-para agaana re lakesa

11 Go lotu adana pokaalo ada meda aasa. Gona biri Solomon-na pokaalo ada simi. Mo aame Pita Jon laapo waru upia go pokaalo ada aasa-para onaa adaapu nipumi aipapulu adola pisimi.
12 Pita-me onaa rayo adoa agaa gupa lakesa: Israel onaanuri akeane nimimi ki wage pua pimi pae sa. Gore akeane saa adoba imi pae? Nimi ake kone imi pae? Saame epe kone sua saana purimi go aa maepeaaripa ya? Ora saana purimi-daa dia.
13 Gore Gote-me paa. Ora niaana akua Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote-me go aa maepeaaria. Nipumi nipuna raba mi naaki Yesuna bi minasaatalo paa. Go Yesuri nimimi apo kadipi Pailat-na ini agaana yada roboa masaa rilasimide. Pailat-mere Yesu repaalua kone isa pare nimimi go agaa napagesimide.
14 Goa pua Yesu ora Gote-na epe redepo ne aa pirisa pare nimimi nipu gimoa Pailat-para onaa tu maomaatalo go aa epenala simide.
15 Goa pua nimimi oro yaalo kagaa pirapena re Yesu yapare tisimide. Tisimi pare Gote-me matmat-para marekaasa. Niaame go rayo adema.

16 Go Yesu nipuna bimi go pora napami aa maepeaaripa. Nipumi Yesu madaa kone rulaasipi-daa Gote-me nipu puri kasa. E, gore nimimi go aa adaba pimi. Go aame Yesuna agaa robaa-para maodabaria-pulu nipu epe-rupa pia sa.

17 Nina ame baaninu, nimi page nimina aa mudunumi page Yesu-para pisimide yaere naniminaawa pisimi yaade.

18 Goa pea pare Gote-me nipuna agaa lakene aanu-para gupa lakesa: Krais Mesia radaa noa omalia lakesa. Go aanumi agaa lakenaloa go agaana re maoyaasimi.

19 Goa pimi-ga kone perekea Gote-na kone mua nimina pupitagi gimal-imina go rabu nipumi mea rubaalia.

20 Gote-me kagaa puri ginalo goa pipape. Goa pua Gote-me Yesuri niminaa loa Mea Repae Aa ya-pulu aba mada mua mea repaasa.

21 Pare nipu abia yaa-para ora pirua orope su amaa ipua kagaa yaenu masaalia. Go madaare Gote-me nipuna agaa lakene aanu lake-naloa nimumi simi sa.

22 Go madaare Moses-me aba gupa sa: Gote-me ni nipuna kogono panolo mapiraasa sa. Go pea-ga nipuna lakene aa-na agaa rayome pagalimina.

23 Goa pua onaa rayome nipuna agaa napagalimi-daare Israel su gi-moa ora nimu omabalimina. Moses-me agaa gupa tisa.

24 Pita-me wala lalo: Gote-me agaa lakene aa Samuel madaa piruaama ipuare agaa lakene aanumi rayo go agaa padane gupa simide. Nimuna agaana re abia adema sa.

25 Gote-me akuanu raapu aana oraawa sana agaa lakene aanu agaa lakesa. Go ora agaare ora nimina pagoa meape agaa yaade. Gote-me Abraham-para agaame pogatu-lalo gupa sa: Nena madiali si akuan-umi su amaa piri onaa rayo puri kanalo mapiraalua sa.

26 Goa sa-pulu Gote-me niaa raba meape aa Yesu mea epenasa. Gote-me Yesu marekaawa nimi piri-para aba epenasa. Goa pua nimimi pupitagi ne kone masaa rilainalo epe puri mea epenasa.

4

Nimumi Pita-para Jon lapo adisimi

1 Pita-para Jon lapome onaa agaa lakesimi rabu aanumi nipu laapo aditalo ipisimi. Aanu gupa ipisimi: Gote-na miru irae aanu page lotu adana aa mudu polis page Juda aa-nuna page Sadyusi ruru aanu page aditalo ipisimi.

2 Gore Pita Jon laapome onaanu-para Yesu matmat-para rekoa pia sipi. Goa sipi-pulu onaanumi ome onaanu page wala rekoa piralimi. Goa sipi-pulu mo aanumi ratu waru yawoa aditalo ipisimi.

3 Goa pua adisimi pare ribaa sa rabu ekeraa koso teme sa. Goa pua koso nalo pi ada-para surubesimi.

4 Goa pisimi pare onaa adaapumi nipu laapona agaa pagoa kone ru-lasimi. Go rabu aa adaapumi gupa 5,000 kone rulasimi.

5 Wala ekeraa-nane kaunsil-na aa mudunu page kone makuaae aanu page rekena agaa tisaanu page Jerusalem su-para kiritasimi.

6 Gote-na miru irae aanuna mudu Anas-para Kaiafas-para Jon-para Aleksader-para miru irae aa mudu rayo kiritasimi.

7 Goa pua nimumi aposel kogono aa laapo agaa misimi. Nipina ko-gonore aapina bi madaa puri mepe pae simi.

8 Goa simi rabu Pita madaare Holi Spirit odobasa-pulu gupa abusa: Onaa rayona mudu yapatu page kone makuaae aanu page nina agaa pagalepape sa.

9 Gore nimimi agaa mulalore saame pora napami aa raba mua maepeaaripade agaa meme pae simi.

10 Go madaa waru pagalepape. Go rekoa pia aare Nasaret su-para piri Yesu Krais-na purimi nipu ora maepaaripa. Go Yesuri

nimimi repena polopea madaa nilmi tisimide pare Gote-me nipu matmat-para marekaasa. Nipuna purimi pisa.
11 Gote-na buk madaa i agaame Yesu madaa saa pi agaa gupa isa: Nimi kamda kogono pulalo meme aana-re gimisimide pare go aana abia ora riri-nane aana sa.
12 Gore nipu padaneme oro yaalo kagaa piraama laama pope kone wasupa mada gialia. Su rayo-para pimi onaanumi Yesuna bi padaneme niaa epe-rupa mapiraalia teme sa.

13 Goa sa rabu kaunsil piri aanu paala omesimi pare Pita Jon laapome puri pane agaa sipi. Go aa laapore skul nalo agaa mana waru napage aa lapo-ga puri pane agaa sipi-daa adesimi. Nipu Yesu raapu pirisipidaa adesimi. Goa pua mo aanumi kone adaapu isimi.
14 Yapare pora napami aa perekea nimu raapu pirisa-pulu nimumi Pita Jon laapo-para agaa na-abusimi.

15 Goa pua nimumi go aa laapo kaunsil gimoa amaa mea pulupa simi. Nimumi nipu laapo madaa koso lape agaa yada robesimi.
16 Go aa laapo madaare ake palima ya? Nipuna puri pane napiaanu kogono Jerusalem su-para onaa rayome pagamede. Goa pea-ga niaame go aa laapome ke wae aa namaepeaaripiri mada natapape sipi.
17 Yapare go agaa su payome pua pagena-ga go aa laapo-para Yesuna remaa onaa medaloma nalaketapape simi.
18 Goa loa go aa laapo ru-nane mea ipulupa loa sana agaa mana gupa simi: Yesuna agaa-para nipuna bipara onaa medaloma nalaketapape lamina.

19 Goa simi pare Pita Jon laapome agaa gupa abusipi: Nimimi tapape. Nimina agaa pagaleme palo ora Gote-na agaa pagaleme palo tapape. Gote-me sa adea-ga nimimi tapape.
20 Gore saame adoa pagesipa-pulu agaa mada tepa kone salepa sipi.

21 Goa sipi rabu kaunsil aanumi nipu-para yada malue tape agaa wala loa mea repaasimi. Onaa rayome go aa laapona kogono madaa Gote-na bi minasaasimi rabu kaunsil aanumi nipu laapo natisimi.
22 Mo wala yaina perekene aare nipuna madini maaliri 40-pela pirisa.

Gote-na kone rulae onaanumi puri minalo beten lala pirisimi

23 Repaasimi rabu Pita Jon laapome adami onaa piri pua Gote-na miru irae aa mudu-para kone makuaae aanu-para nimumi pisimide agaa pua lakesipi.
24 Go onaame pagesimi rabu Gote madaa kone padane sua agaa lalo: Aapa, ne ora mudu. Neme su yaa lapo page ipa page yae rayo page warisi.
25 Nena Holi Spirit-mi niaana akua Devit agaa lakesa rabu nipumi pepa madaa gupa tisa:

Akeane ruru rado onaanu ratu yawoa wae agaa lo pimi?
26 Su rayona aa mudunumi pepena
pua mudu yapatu kiritasimi.
Nimumi Gote-para nipuna Raba
Meape Aa madaa page rabuaniaatalo kirita pirisimi sa.

27 Devit-mi gupa tisa-ga abia Herot page Pontius Pailat page go aa mudu ruru rado onaanu page Israel supara piri onaanu page nimu rayo kiritaawa nena raba mi aa Mesia tulalo pisimi.
28 Gote neme aba kone ina go mada palimi-pulu nimu kiritatalo pirisimi.
29 Gote abiare neme nimuna yada palimiri waru adobaina. Goa pua niaare nena raba mi onaanumi nena agaa puri paloa lakelamona puri giape.
30 Nena koneme onaana yaina maepeaawa epe kogono mapaawa puri pane kogononu rado pamona puri giape simi. Nena epe raba meape si Yesuna bimi giape sa.
31 Go beten lo kiritisimi rabu nimu piri-para pururu aasa. Goa pua Holi Spirit-mi nimu rayo rulatabenaloa

Gote-na epe agaa puri paloa lakesimi.

Kone rulae onaa kone padane imi

32 Kone rulae onaanumi kone padane sua nimuna oyaenu rumaatalo padane-rupa pirisimi. Aa medamere nina agu raapo saapiralua kone naia.
33 Goa pua aposel kogono aanumi Aa Mudu Yesu matmat-para aba rekesa-daa agaa puri paloa lakesimi. Ora goa pua nimu madaare Gote-na epe raba meape kone mea isa.
34 Goa pua kone rulae onaanuna rikiraanare naraa onaa meda ora napirisa. Dia, onaa rayome su ada laapo yoto misimi rabu aposel kogono aanu kasimi.
35 Goa pua nimumi oyae dia ne onaanu-para mea rumaasimi.

36 Goa pisimi rabu aa medalomame Josep nipuna su kabesimi. Go aare nipu Livai-repaa su Saiprus madini aa pirisa pare aposel kogono aanumi bi Barnabas maasimi. Adaa agaa madaare go biri epe kone sape aa.
37 Go aare yoto mua aposel kogono aanu mone pua kasa.

5

Ananaias Safaira repaaya pirisipi

1 Kone rulae onaanu oyae gupa rumaasimi pare Ananaias Safaira repaaya pirisipi. Ananaias-me nipuna su meda madaa mone yoto misa.
2 Go rabu nipumi medaloma paga sua medalomare aposel kogono aanu kasa. Go konere nipuna oreme kasa.
3 Goa pisa rabu Pita-me lalo: Ananaias, akolo Satan-me ne makirae kone mea gia pa. Goa peaga neme Holi Spirit-para yaa agaa lae. Kone gupa saere su yoto mone medaloma nena pa pagaa saapi sa.
4 Go suri ora nena su yaade. Gore yoto meaede mone page nena yaade. Ora-ga akeane ne kone laapo sua mone pagaa i pae? Ne pa onaanupara yaa agaa nalakelae pare neme ora Gote-para yaa agaa lakelaede sa.
5 Ananaias-me go agaa pagoa sana nipu lopoa ora ini adupisa. Goa pua onaa medalomame go remaa pagoare paalame omesimi.
6 Goa pisa rabu naaki ogege aanu ipua Ananaias-na ro mea rua matmat-para pua rogaasimi.
7 Wala orope ogesi-daa pirua Ananaias-na ore Pita piri-para ipua mo pisana remaa napagesa.
8 Pita-me mo ona agaa misa: Nena aani laapo mo su madaa mone meapede pare akepu meape pae sa. E, meapade pare medaloma dia yaade sa.
9 Goa sa rabu Pita-me lakesa: Akeane nena aani raapu wae kone sua Gote-na Holi Spirit-para yaa agaa lakelape? Nena aanina ro rogaae aanu pora-nane pimi-ga nena yogane page go onaanumi rogaalimi sa.
10 Goa sa rabu go ona Pita-na aa repara lopoa omesa. Goa pua aanumi ipua go onana ro ria pua aanina matmat re-para pua rogaasimi.
11 Gore Yesuna disaipel onaanu page onaa medalomanu page apo remaa pagoa ora paala omesimi.

Aposel aanumi puri pane kogonopara epe rado kogono-para pisimi

12 Aposel aanumi onaana rikiraana napiaa kogono page epe rado kogononu page pisimi. Oro meda aposel kogono aanu-para onaa medaloma Solomon-na wane adapara pua kiritasimi.
13 Go rabu pa onaa medaloma nimu raapu nakirita pirisimi pare kone rulae onaanu pala omoa nimu raapu nakiratasimi.
14 Goa pisa rabu Aa Mudu madaa kone rulae onaa adaapu nimu raapu meda-para pirisimi.
15 Aposel aanumi kogono waru pisimi-daa onaanumi yaina ome onaa pora-nia ria pua reke madaa page yapara madaa page mapiraasimi. Goa pua Pita pamisa rabu nipuna wasupame yaina i onaa

madaa kabulasa rabu ome onaa maepeaainalo mapiraasimi.
16 Goa pua Jerusalem su mone pane piri yaina i onaa page remo pabo piri onaa page maepeaainalo mea ipisimi. Goa pisimi rabu aposel kogono aanumi nimu maperekeasimi.

Aposel aanumi radaa nisimi

17 Goa pisimi rabu Gote-na miru irae aa mudunumi page Sadyusi aanu page nimumi aposel kogono aanu madaa wae udipa kone isimi. Go rabu nimumi ratu waru yawesimi.
18 Nimumi aposel kogono aa mapataatalo wae onaa piri karupusa ada-para mea pisimi.
19 Goa pisimi pare go ribaa Gote-na ensel medame kalabus adana pora loboa aposel kogono aa meda amaanane mea pua agaa gupa lakesa:
20 Epe lotu ada-para pua onaa rayo Yesumi kagaa kone gina laketapape sa.
21 Goa sa rabu aposel kogono aanumi ensel-na agaa pagoa yapi lapaasa rabu epe lotu ada-para pua agaa pamu mogeasimi. Gote-na miru irae mudu-para nipuna kogono aanu-para nimumi mo Juda aanuna kaunsil rayo kiritainalo yaasimi. Go rabu kalabus ada-para agaa repaawa disaipel aanu mea epenalo lakesimi.
22 Goa pisa pare polis kalabus ada ru-nane pua odobasimi rabu aposel kogono aanu napirisimi. Na-adesimi rabu nimu kaunsil piri-para agaa gupa pua lakesimi:
23 Niaa kalabus ada adola puaama pare pora gaape ora loko tua oda polis adaba pirina sima. Goa pua pora gaape loboa ru-nane pua go aanu-daa niaame na-adama simi.
24 Epe lotu adana mudu polis page Gote-na miru irae aa mudunu polis page Gote-na miru irae aa mudunu page nimumi go aposel kogono aanu pa puamede remaa pagoare kone adaapu isimi.
25 Go kone su pirisimi rabu aa medame ipua lalo: Pagalepa. Apo pateme aanumiri lotu ada-para pirua onaanu agaa mogeaeme sa.
26 Goa sa raburi plisman-nu nimuna mudu raapu aposel kogono aanu mula pua wala ipisimi. Goa pisimi pare onaanumi nimu aanaame talima kone sua pawa mea ipisimi.
27 Goa pua aposel kogono aanuri ru-nane mea pua kaunsil piri-para ma-ainalo Gote-na miru irae aame agaa mulalo pisa:
28 Yesuna bi madaare agaa nalakelape aba lamade. Goa lamade pare nimimi ora pa teme-daa adema. Go Jerusalem su-para rayome nimina lakene agaa pageme. Goa pea-ga tu maomape kone niaa madaa masaatalo peme.
29 Goa sa rabu Pita-para aposel kogono aanu medalomame agaa gupa abusimi: Niaa Gote-na agaa mana pagoa makuaaema. Goa pua aa medaloma agaa mana napageme.
30 Niaana akuanuna Gote-me matmat-para Yesu marekaasa. Goa pisa pare nimimi aba repena polopea madaa nil-mi tu maomasimide.
31 Goa pisimi pare Gote-me Yesu marekaawa ki popo ki-nane pirua ora Aa Mudu page onaa Raba Meape Aa mapiraawsa. Nipumi Israel onaa rayo wae kone perekeamina wae kone rabuaniaamina puri pasa.
32 Niaame page go kogono aba adesima. Goa pea-ga Gote-me Holi Spirit-na puriri nipuna agaa pagemede onaanu-para kasa sa.
33 Kaunsil aanumi go agaa pagesimi rabu ratu waru yawoa aposel kogono aanu tamona kone isimi.
34 Go kone isimi rabu Farisi aa medare nipuna bi Gamliel* pirisa. Go aare kaunsil aanu piri-para pua rekasa. Go aare rekena agaa mogeasa-pulu onaa rayome nipuna

* **5:34:** Aba ripia Pol nipu Yesu madaa kone abi narulasa rabu Gamaliel nipu Pol-na tisaa pirisa. Moge Riae Aanuna Kogono 22.3 go-para ia.

bi minasaasimi. Nipumi rekoa lalo: Go aposel aanu amaa mea pulupa sa.
35 Amaa pisipi rabu kaunsil-nupara gupa lakesa: Israel aanu, nimimi go aa laapore ake palima kone saleme.
36 Abadere Theudas ipua ni ora Aa Mudu yaade lakesa. Goa sa-pulu aa adaapu gupa 400-pela nipu raapu pirisimi. Goa pisa pare tu mao-masimi rabu nipuna disaipel aa rayo pogola pisimi rabu nipuna kogono dia sade.
37 Wala orope nimumi onaanuna bi tulalo ipisimi rabu Galili aa Juda epa pirisa. Goa pua onaa adaapumi nipuna agaa pagesimi. Pagesimi pare omenaloa nipuna disaipel onaa pa gima pisimi.
38 Goa pisa-pulu abia neme agaa lagialo. Go aa laapo madaa koso natapape. Go aa laapo gimalepa. Nipuna pulalo pi kogonore go pa su amaa kogono-rupadaa ora dia yalia.
39 Yapare go aanumi Gote-na kogono peme-pulu nimimi mada narasalimi. Nimimi ora Gote madaa waea pua kogono maoyalimilo lalo sa.
Goa sa rabu kaunsil aanumi Gameliel-na agaa pagesimi.
40 Goa pisa rabu aposel kogono aa tinalo ru-nane wala mea ipua agaa mana puri pane gupa lakesimi: Yesuna bi mada agaa natapape loa repaasimi.
41 Go rabu aposel kogono aa laapo kaunsil gimoa pisipi. Gimoa pisimi rabu nimumi Yesuna bi madaa kedaa risimi-pulu nimu ora raana omoa pisimi.
42 Goa puare yapi rayome aposel kogono aanu lotu ada-para page on-aanuna ada-para page Gote-na Mea Repae Aa Yesu madaa Epe Agaa mo-geasimi.

6

Aa 7-pela raba meape aa madaa misimi

1 Go raburi disaipel onaana ruru adaa ya-mama pisa. Gore mo dis-aipel onaa Grik agaa simi repaame mo Hibru agaa ne repaa ratu yawes-imi. Goa simi: Nimimi eta wasaa onanu nakateme. Dia pare niaana wasaa ona eta nakateme-pulu epe-rupa nasurubeme simi.
2 Goa simi rabu aposel-na 12-pela page disaipel onaa rayo makiritaawa gupa simi: Niaame Gote-na agaa gi-moa eta oyaeyae rumaalima-daare go kone ora o yalia.
3 Amenu, gupa pamina. Nim-ina rikiraana aa 7-pela oyaeyae ru-maaina mapiraatepape. Go mapi-raalimide aanuri epe bi mealimi rabu nimu Holi Spirit waru mu re-depo ne kone waru su oyae surube-nalo mapiraatepa.
4 Go palimiri niaame oro yaalo beten loa Gote-na agaa laketema simi.
5 Aposel aa-na agaa pagoa ni-mumi raana omoa pisimi. Goa pua aa-na bi ma-ae Stiven-re Gote-na agaa page Holi Spirit page nipuna robaa-para rulatabesa. Nipu mapaamisa. Goa pua Filip-para Prokorus-para Nikanor-para Timon-para Parmenas-para Nikolas-para go rayo madaa misa. Nikolas-re Antiok su pirua aba Juda aanu raapu kone rulae aba misa.
6 Go kone rulae onaanumi mo aa 7-pela disaipel mea ipisimi. Goa pisimi rabu aposel kogono aanumi beten loa simina go aanu aalu madaa ki isimi.
7 Go raburi su rayona onaa adaa-pumi Gote-na agaa pagoa kone ru-lasimi. Goa pua Jerusalem su-para kone rulae onaa adaa yoa adaapu pisimi. Go page Gote-na miru irae aa adaapu nimumi Yesuna agaa waru pago kone rulasimi.

Juda aanumi Stiven adisimi

8 Gore Stiven-re Gote-na raba meape kone page Holi Spirit-na puri page waru misa-pulu nipumi onaa piri-para puri pane kogono-para epe rado kogononu-para pua pisa.
9 Goa pisa pare onaa medalomame Stiven raapu agaa arere pula pasimi. Go onaanuri Juda onaanuna lotu

ada medana bi Esepena Aanu simi. Go onaanu page lotu adaare Sairini suna Juda onaanu page Aleksandria suna Juda onaanu page Silisia Esia su laapo piri Juda onaanu page Stiven raapu agaame arere pisimi.
10 Goa pisimi pare Stiven-re Holi Spirit-na puri-para nipuna makuaae kone page adoa simina nipuna agaa mada narasisimi.
11 Mada narasisimi-pulu aa medaloma mone kaloa gupa tapape simi: Stiven-me Moses-para page Gote-para page ero agaa ta-daa pagema tapape simi.
12 Goa pua lakenaloa kone makuaae onaanu-para rekena agaa tisaanu-para nimuna kone wae-rupa marekasimi. Goa pua nimumi Stiven piri ipua kaunsil-na ada-para adi ria pisimi.
13 Goa pua nimuna yaa agaa ne aanumi ru-nane mea penaaloa yaa agaa gupa simi: Go aare oro yaalo niaana Gote piri lotu ada-para nipumi Moses-na agaa madaa ero agaa loaaya simi.
14 Gupa pagesima simi: Go aame lalo: Nasaret su-para piri Yesumi epe lotu ada kilipia Moses-me niaa gisade rekena agaa perekealia laasimi.
15 Goa loa makirasimi rabu kaunsil aanumi Stiven-na ini agaare ora ensel-na ini agaa nona piane adesimi.

7

Stiven-me agaa sa

1 Goa simi rabu Gote-na miru irae aa mudunumi Stiven agaa misimi: Nimumi ne-para lamede agaare ora tame pae simi.
2 Stiven-me go remaa gupa abusa: Amenu Aapanu, pagalepape. Niaana akua Abraham Haran su-para naepe Mesopotemia su-para pirisa rabu epe paa pi Gote-me opapaawa agaa gupa lakesa:
3 Nena su-para piri ruru gimoa su rado-para pope. Go suri neme waatoa.
4 Goa sa-pulu Abraham Kaldia su gimoa Haran su-nane pisa. Goa pua nipuna aaraa omenaloa Gote-me nipu go su-para mea epenasa. Nimi abia go pimi su madaa lalo.
5 Go rabu Gote-me Abraham nipuna surubape su kasa. Dia nipuna agu raapo pirape oge regepene su-daa nakasa. Yapare Gote-me orope Abraham nipuna sinu-para rurunu-para minalo ora agaa lakesa. Gote-me goa lakesa raburi Abraham-me naaki meda abi namadisa.
6 Gote-me gupa wala lakesa: Nena orope madiali naakina rurunuri pa kimisu naakinu ruru pirua nimu ora kogono madaa adini aa-rupa piralimi. Goa pua nimu ora maali 400-pela wae-rupa piralimi sa.
7 Gore Gote-me Abraham-para wala lakesa: Apo ada kimisu-para piri gavman-mere nena naakina rurunu kogono madaa adia surubalimi. Goa palimi pare neme wae yoto abulanoloa nena madini rurunu ne piri-para nina bi minasaatalo epalimi sa.
8 Goa loa sana Gote-me pogatu pirapena Abraham yogane kepene kone kasa. Goa puare Abraham yogane kepene kone kasa. Goa pisapulu Abraham-me Aisak madisa rabu yapi 8-pela pirua go naakina yogane kepeasa. Goa pua orope Aisak Jekop madisa. Jekop-mere niaana akua 12-pela madisa.

9 Stiven-me agaa gupa lakesa: Jekop-na sinumi Josep-para wae kone sua Isip yoto mua kimisu kogono aa-rupa mea pua yoto misimi. Yapare Gote-me Josep raapu pirua kedaa epalialo surubisa. Go rabu Fero ora Isip-na aa mudu pirisa. Goa pua Josep kabesimi rabu Gote-me Josep epe makuaae kone kasa.
10 Nipumi go kone kasa-pulu Fero-me Josep-para epe kone sua Josep ora Isip su rayona namba wan gavman aa mapiraasa. Goa pua nipuna ada page surubenalo surube aa mapiraasa.

11 Goa pisa-ga Isip su-para Kenan su laapo-para reae adaa paboa sapi e poape gimi omesimi. Goa pisimi rabu niaana akuanu eta asapu pirisimi.
12 Goa pisa rabu niaana akua Jekop-me Isip su-para eta ialo remaa pagoa nipuna sinu rana padane pora kimisu-para mea rapaasa.
13 Rana laapo pisimi rabu Josep-me amelu-para nipuna kone lakesa rabu Fero-me Josep nipuna ruru adesa.
14 Goa pisa rabu Josep-me nipuna aaraa Jekop-para agaa repaawa nipuna ruru Isip su-para ipulupape lo lakesa. Goa pisa rabu onaa 75-pela no-para pua pirisimi.
15 Go pisa rabu Jekop Isip su-para pua omenaloa niaana akuanu page go su-para pua omesimi.
16 Omenaloa nimuna ronu Sikem su-para mea ria pua rogaasimi. Go suri Abraham-me aa rogaape matmat kabenalo Hamo-na naakinu mone kasa.
17 Goa pisa pare Gote-me Abraham-para pogatu pirape agaa kanalo di rudu sa rabu niaana ruru onaa adaapu Isip su-para kimisu pua pirisimi.
18 Go-para pirisimi pare oropere Isip-na aa mudu meda pirua go aame Josep na-adesa.
19 Go aa mudumi niaana ruru yala mapolaawa akuanu radaa mapaawa nimuna nogo naaki pa omenalo su amaa-nane mea mapiraasa.
20 Go rabu Moses-na agimi nipu madisa. Go naakiri ini kaapu eperupa ae naaki agimi akua repo madu saapirisa. Goa pisa pare orope nipu kalae naaki-rupa pirisa.
21 Go rabu aa mudu Fero-na waneme mua ora nipuna si-rupa surubisa.
22 Go rabu Isip kone makuaae aanumi nipu mogeasimi. Goa pisapulu Moses-ri nipu yada yaba ne aa pirua puri pane agaa-para kogonopara pua aa mudu-rupa pirisa.
23 Wala orope Moses-na maali 40-pela patinaloa nipumi Israel su-para piri amenu adalua kone isa.
24 Goa pisa rabu Moses-me Isip aa medame ame ratu talaina adesa. Adesa-pulu nipumi ame raba mulalo pua nipumi Isip aa tu maomaawa yano abusa.
25 Goa pisa rabu Moses-me kone gupa isa: Gote-me ni puri ginalo neme amenu raba mealua rabu adalimi kone isa. Goa kone isa pare amenumi kone gupa naisimi.
26 Wala ekeraa-nanere ame laapome yada pisipi rabu Moses adoa yada napipape lo agaa gupa lakesa: Ame laapo, nipiri ora ameaya-ga nipimi akeane maoyaaripi ya?
27 Goa sa pare mo aame ratu yawoa go Moses orolopaawa lalo: Aapimi ne ora aa mudu-rupa mapiraria ya?
28 Abala go Isip aa meda taederupa ni tulalo pi pae?
29 Gupa pagesa rabu Moses paala omoa Midian su-para pogola pua yada taepe aa-rupa pua pirisa. Goa pua oropere nipumi naaki laapo madisa.
30 Maali 40-pela patisa rabu Moses onaa napiri su Rudu Sainai re-para pua ensel meda adesa. Adesa rabu repena sulaa ralae-na adesa.
31 Moses-me adesa rabu nipumi pala omoa rabu nipu re-para pua adolalo pisa. Go rabu nipumi Aa Mudu-na agaa gupa pagesa:
32 Niri nena akuanuna Gote yaade. Niri Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote yaade sa. Goa sa rabu Moses paala omoa pururu pisa pare Gote piri-para naadesa.
33 Goa pisa rabu Gote-me nipupara lalo: Nena aariti kolape. Abia ne reka aate suri ora epe su yaade sa.
34 Neme nina Isip su-para piri onaanuna wae radaa pi kogono-daa ora ade. Nimuna re pagoa nimu raba mulalo epawa. Goa pea-ga ne rekoa ne Isip su-para painalo pi sa.
35 Go Moses padanere Israel supara piri onaanumi aba gimoa gupa

simi: Aapimi ne aa mudu-para koso pagape aa-rupa mapiraria pae? Goa simi pare Gote-me Moses aa mudu-para raba mi aa-para pirinalo mea rapaasa. Go repena sulaa ralae-para pirisa ensel-me Moses raba minalo Gote-me Moses puri mapabasa.

36 Moses-mere Isip su-para napiaa kogono page rado kogononu page pisa. Nipumi onaanu Ipa kane kenaawa onaa napiri su-para maali 40-pela nimu surubisa.

37 Moses-miri Israel su-para piri onaa aba gupa lakesa: Gote-me ni mapiraasa-rupa nimina rikiraana agaa lakene aa meda mapiraalia.

38 Moses-re Israel su-para piri onaanu kiritasimi rabu nipumi raba misa. Nipumi ensel raapu Rudu Sainai madaa pirua agaa lakesa. Go ensel-me akuanu page agaa lakesa. Apo oro yaalo mapiraape agaa pagesimi rabu nimi page pagaliminalo lagisa.

39 Goa pisa pare go Moses-re niaana akuanumi masaa rilasimi. Nimimi nipu gimoa wala Isip su-para palima kone isimi.

40 Goa pua nimumi Aron gupa lakesimi: Remo medaloma waria simi. Goa pua nimumi pora wanaloa orope pomona. Moses-re niaa Isip su-para mea epaade pare nipu aa-para pua palo maarea simi.

41 Goa simi rabu nimumi remo mena gawa-rupa warisimi. Nimumi pa kimi warini mena gawa madaa gote ma-aulaawa pedo pedo pu pirisimi.

42 Go rabu Gote-me nimu yaa-para aatade uba kedonuna bi minasaainalo gimisa. Go madaare Gote-na agaa lakene aanumi buk madaa gupa tu isimi: Nimi Israel su-para piri onaanu-ya. Nimimi maali 40-pela su amaa pirua mena gawanu tua miru irisimide-ga gore ni-para pisimi pae? Ora dia.

43 Nimimi mo remo Molek-na mamina warini aba mea kilipia ria pisimi. Go raapu mo remo Refan-na uba wasupa page minasaasimi. Go remo wasupare nimimi wari kiritisimi. Goa puare neme nimi Babilon su-para mea pua mapiraalua sa. Profet aame buk madaa apo agaa tu isa.

44 Stiven-me agaa pena lala sa: Niaana akuanuri onaa napiri su-para pirua lotu ada sel mamina-me warisimi. Go adaare Gote-me Moses-para wariape lo robo isa-rupa warisimi.

45 Orope go mamina-me warini adaare akuanumi sinu-para kala-mama pua akuanumi kilipia ru pirisimi. Goa pua Josua-me ruru radonu rata mea pisa rabu akuanu sel ada go-para mea ria pisimi. Goa pulalo pisimi rabu Gote-me iaanu aba ratu rubesa. Go su-parare Devit madisa rabu page sel ada aasa.

46 Devit-ri Gote-me epe aa kone isa-pulu nipumi Gote-para ne ora akua Jekop-na Gote ya-pulu nena pirape lotu ada warialuame pi lo beten sa.

47 Go beten sa pare Devit-na naaki King Solomon nipumi go lotu ada warisa.

48 Yapare so Mudu Gote-re pa kimi warini ada-para napia. Go madaare Gote-na agaa lakene aame gupa sa:

49 Aa Mudumi gupa sa: Yaa-parare ora nina pirape siaa yaade. No suri ora nina aa i yae yaade. Goa pe-ga nimimi nina adaare ake piane palimi yapae? Go page nina kitu pirape su yaade.

50 Neme go oyaenuri nina kimi waritu sa.

51 Stiven-me kaunsil gupa lakesa: Nimiri pu rero pina raa-para piri onaa pimi. Nimina aane poaawa Gote-na agaa napageme. Nimiri nimina akuanumi Holi Spirit gimisimide-rupa peme.

52 Profet ora padane nimina akuanumi radaa nakasimi ya? Go page nimina akuanumi epe redepo ne aa madaa pora mea waalape aa tu maomasimi. Goa pua abia page nimimi nipu kawae madua tu maomasimi.

53 Nimiri ensel-me Gote-na rekena
agaa mea lagisa. Goa pisa pare nim-
imi go agaa rasua napagaeme.

*Nimumi Stiven aana-me tu mao-
maasimi*

54 Kaunsil piri aanumi Stiven-na
agaa pagoare ratu waru yawesimi-
pulu nimuna abulu regepe no
pirisimi.
55 Yapare Stiven-re Holi Spirit
nipuna robaa-para rulatabesa-pulu
nipumi so yaa-para Gote-na epe paa
adesa. Yesu Gote-na popo ke-nane
pirina adesa.
56 Adalepa. So yaa lobapaina Gote-
na ki popo ke-nane Onaa Raapu Pi-
rape Aa-na Si so pia-daa lo Stiven-me
gupa sa.
57 Goa sa rabu nimumi aa-ya loa
nimuna aane pora poaawa Stiven
aipapulu aditalo pisimi.
58 Nimumi nipu adaare amaa-nane
rata mea pua aana-me tisimi. Goa
pua nipu tu maomape aanumi mam-
ina kaloa ogege aa meda mea kasimi.
Go aana biri Sol yaade.
59 Nimumi aana-me talaina Stiven-
me Gote-para beten gupa sa: Aa
Mudu Yesu, nina wasupa mea sa.
60 Goa sa rabu rumu koba pua agaa
puri paloa sa: Aa Mudu, go aanuna
pupitagi wae yoto na-abulape. Goa
loa nipu ini adupia u patisa.

8

*Sol-me Gote-na kone rulae onaa
kedaa kasa*

1 Stiven tisimi go raburi Jerusalem
su-para piri kone rulae onaanu
madaa wae kedaa di marekaasa.
Goa pisa-pulu nimu su rado rado-
para yada ta reko pisimi. Nimu
Judia Samaria su-para yada ta pisimi
pare aposel kogono aanu padane
napisimi.
2 Go raburi Gote madaa kone waru
rulae aa medalomame Stiven ro ro-
gaawa re lo pirisimi.
3 Yapare Sol-me Gote-na ruru
kedaa katalo maoyasa. Nipu ada
padane padane laata pu-para pamua
kone rulae onaanu adia kalabus ada-
para mapatasa.

*Samaria su-para Gote-na epe agaa
lakesimi*

4 Yadata pisimi kone rulae onaan-
umi su rayona pua epe agaa lapede-
pesimi.
5 Filip-ri nipu su Samaria adaare-
pare pua apo piri onaanu-para Gote-
me Mea Repae Aana agaa mogeasa.
6 Nipumi napiaa kogono pisa rabu
onaa adaapumi nipuna agaa pagoa
kone rulasimi.
7 Goa pisa rabu Filip-mi remo
pabo piri onaa adaapuna remo rake-
peaasa. Go rakepeataina agaa puri
pane simi. Goa pua pora napami
ki wae onaanu page yaina omopa i
onaanu page maepeaasa.
8 Go rabu Samaria su-parare on-
aanumi ora raaname omesimi.
9 Go adaare-parare aa meda
nipuna bi Saimon pirisa. Go aare
nipu yaina pia aa ya-pulu Samaria
su-para piri onaa rayome nipu paala
omesimi. Nipumi ni ora aa mudu
sa-pulu onaanumi nipuna puri adoa
paala omesimi.
10 Samaria su-para piri onaa rayo
ora aa mudunu page riabo onaanu
page go yaina pi aa-na bi waru mi-
nasaasimi. Go aa madaa gupa simi:
Nipu Gote-na puri ia-pulu bi Ora Puri
lamina simi.
11 Ora raana adaapu nipuna yaina
pi kone adoa onaanumi nipu waru
pagesimi.
12 Goa pisimi pare Filip-mi Gote-
na Surube Su madaa Yesu Krais-
na bi madaa Epe Agaa lakesa rabu
Samaria su onaame agaa madaa
kone rulaawa baptais misimi.
13 Go yaina pia aa Saimon page
kone rulaawa baptais mua sana Filip
re-para pirisa. Goa pua nipumi puri
pane kogono-para kogono radonu-
para adesa rabu paala omoa ki
maalu tisa.
14 Samaria onaa Gote-na agaa
robaa-para maodaasimi rabu
Jerusalem su-para piri aposel ko-
gono aanumi remaa pagesimi. Goa
pua nimumi Samaria su-nane Pita
Jon lapo mea penaasimi.

15 Go aa laapo ipisipi rabu nipumi
kone rulae onaanu Holi Spirit mi-
nalo beten sipi.
16 Holi Spirit onaame abade
namisimi-pulu nipumi goa pisipi.
Nimu baptais misimi rabu Yesuna
bi padane pagoa misimi.
17 Goa pisa-pulu Pita Jon lapome
nimuna aalu madaa ki inaloa Holi
Spirit misimi.
18 Aposel aa laapome aalu madaa
ki isipi rabu go yaina pi aa Saimon-
me onaanu Holi Spirit misimi rabu
adesa. Adesa rabu Pita Jon lapo-para
mone-me kabano tapa lo agaa gupa
lakesa:
19 Go puriri ni gialepa. Nina kimi
pa onaanuna aaluna sanoloa Holi
Spirit mealimi sa.
20 Goa sa pare Pita-me agaa gupa
abusa: Nena mone raapu wae
repena sulaa-para pope. Neme
Gote-na pa ode gea yaere mone-me
kabalua kone nasape.
21 Nemere kogono pulalo niaa
raapu kogono aa mada napirali.
Nena robaa-para epe redepo ne kone
napia.
22 Pare nena robaa-para kone
maepeaawa Aa Mudu-para beten
lape. Goa pua wae kone marabuaina
beten lape.
23 Gore nena pu rero pi aa-rupa
adalo sa. Go koneme ne kalabus ada
mapiraaya.
24 Goa sa-pulu Saimon-me Pita Jon
lapo-para lalo: Aya, nena lae-rupa
ni mada wae yaenu naepena beten
tapape sa.
25 Goa pua Jon Pita lapome Aa
Mudu-na agaa kone rola mogeawa
Jerusalem su-para wala pisipi. Pora-
nia pisipi rabu Samaria su-para piri
onaanu Gote-na Epe Agaa lakesipi.

Filip-mi Itiopia su-para piri aa agaa lakesa

26 Oropere Gote-na ensel medame
Filip agaa gupa lakesa: Nena oyae
amege pua no-nane puare Jerusalem
su-para Gasa su lapone pora pa-
muape sa. Go porare onaa napiri su-
para go popesa.
27 Goa sa rabu Filip-mi oyae amege
pua pisa. Go pisa rabu Itiopia su-
para piri aa meda nipuna ada wala
polalo pisa. Go aare naaki nama-
dini abe aa yapare ora aa mudu
pirua Kwin ona muduna mone su-
rubisa. Go onana biri Kadasi nipu
Itiopia piri onaanu surubisa. Itiopia
aame Jerusalem su-para Gote-na bi
minasaawa ada wala polalo lotu ta
pisa.
28 Nipu hos-me yone kaaris madaa
pirua popesa. Pira palae pulaawa
agaa lakene aa Aisaia-na pepa
madaa dipiaama pisa.
29 Goa pua Holi Spirit-mi Filip
lakesa: Mogo hos-me yone kaarais
re-para pua aasa.
30 Goa sa rabu Filip go aa piri-para
aipapulu pua agaa lakene aa Aisaia-
na buk dipialaina pagesa. Pagoa
agaa gupa misa: Go dipiae agaana re
niminaae pae?
31 Go aame lalo: Aa medame go
agaana re nalagialiadere akea pua
niminaalua yapae? Itiopia surube
aame Filip gupa loa sana hos-me
yone kaaris madaa ni raapu epa pira
lo lakesa.
32 Mo dipisade agaana re gupa
lakesa: Gore nipu tape mena sipsip-
rupa nimumi nipu mea pisimi. Oge
mena sipsip-ri iri pudiatalo rogaawa
pemede-rupa agaa lorainaloa nipu
mea pisimi.
33 Gore nimumi nipu ora rabuani-
aawa nipu mariae koso agaa simi.
Gore nipu nogo naakinu page meda
ora napiri. Goa pua nimumi nipu
tu maomainaloa so yaa-para pisa.
Go agaare Aisaia-na buk madaa apo-
rupa tu isa.
34 Apode aame Aisaia-na buk
dipiare Filip-para agaa gupa misa:
Go agaa lakene aa-na agaare aapi
madaa loaaya pae? Ora nipu madaa
ta pae pa aa meda madaa ta pae?
35 Goa sa rabu Filip-mi Epe Agaa
adaapu mogeasa. Go aana aba dipisa
agaana re loare Yesuna Epe Agaa
mogeaatalo pisa.

36 Goa pua pora pulaaware Itiopia
surube aame ipa ini meda adesa.
Goa pua nipumi lalo: Go ipa ada.
Akeane neme baptais namealua ya-
pae sa.
37 Filip-mi nipu-para lalo: Nena
pu robaame kone waru rulali-daare
baptais mada meali sa. Goa sa rabu
go aame lalo: Abia Yesu Krais-re ora
Gote-na Si yaade kone rulaato sa.
38 Go rabu mo aame oseme yone
kaaris maloraawa nipu Filip lapo no
ipa-para pisipi. Goa pua Filip-mi
baptais kasa.
39 Ipa masaana gimoa ipisipi rabu
Holi Spirit-mi Filip pane mea pisa.
Mo aame Filip wala na-adisa pare
nipu pora-nia pisa rabu nipuna
robaa-para raana ora waru pisa.
40 Filip-mi kone mua nipu As-
dot su-para pa epa pirisa. Nipumi
adaare rayona Epe Agaa lakela-
mama puare Sisaria su-para pua
pirisa.

9

Sol kone perekeyo sua Gote-na agaa robaa-para maodasa
(Kog 22.4-16; 26.9-18)

1 Yapare go rabu Sol-me wae agaa
lala pua Gote-na aposel kogono aanu
tu maomaatalo pisa. Goa pua
nipumi Gote-na miru irae aa mudu
piri pua adesa.
2 Go aa mudumi pepa tinalo laketa
pisa. Goa pua Damaskus su-parare
Sol-me Juda aanuna lotu ada ru-nane
polalore Gote-na pora raati onaa lotu
ada-para madaa asapisa. Goa pua
nipumi nimu Jerusalem su-para kal-
abus ada aditalo mea pisa.
3 Gore Sol pua Damaskus adaare
resi-para pamisa rabu nipu piri-para
so yaa-para i paame nipuna ini agaa-
para paa-rupa ipisa.
4 Go rabu Sol nipu su amaa lopoa
agaa meda gupa pagesa: Sol Sol-
ya, neme niri ake pea-daa maoyaaye
pae?
5 Gore Sol-me lalo: Aa Mudu, nere
aapi ya? Agaa gupa abusa: Niri
Yesu yaade. Nemere ni oro yaalo
maoyaaye.
6 Yapare ne rekoa so adaare-para
pu. Neme orope pali yae aa medame
lagialia sa.
7 Go agaa sa rabu aa medaloma
Sol raapu pisimiri pa rekaawa agaa
nasimi. Nimumi go agaa pagesimi
pare pa oyae meda na-adesimi.
8 Sol su madaa rekesa pare ini-
para ribaa pa yabaasa. Goa pisa-
pulu nipuna adami aanumi ki mina
mua Damaskus su-para mea lamua
pisimi.
9 Gore yapi repome Sol-na ini-para
ribaa pa yabaina eta nanisa.
10 Goa pua Damaskus su adaare-
para Gote-na agaa lae disaipel aa
meda Ananaias pirisa. Nipumi
upaa adesa rabu Gote-me agaa gupa
lakesa: Ananaias-ya sa. Nipumi lalo:
Aa Mudu, ni go pi sa.
11 Gote-me nipu-para lalo: Ne
rekoa go pora-para pu. Mo porana
biri Redepone Pora, go pora-para
pope. Ne Juda aanuna ada pua Tasas
su-para piri aa Sol asapape. Abia go
aa Sol-me beten lala pia.
12 Nipuna kone-parare aa meda ne
Ananaias nipuna ada-para pua aalu
madaa ki epa saina kone saapia. Goa
pali rabu nipuna ini wala rupalua
kone saapia.
13 Ananaias-me gupa sa: Aa Mudu,
onaa adaapumi go aa-na wae kone
adoa ni lagiame. Jerusalem su-
parare nipumi nena epe kone rulae
onaa madaa wae kedaa mea kasa.
14 Gote-na miru irae aa nimu nipu
pepa kasimi-pulu go aa Damaskus
su-para ipuare nena bi minasaae
onaa aditalo pea.
15 Aa Mudumi nipu-para lalo: Abi
pu. Neme nipu nina epe raba mi aa
mapirayo. Nipumi nina bi su rayona
mea pua ruru radonu page nimuna
aa mudunu page Israel onaanu page
nimumi pagenalo mea palia.
16 Nina kogono madaare neme
nipuna radaa nape yaenu mea waa-
toa.

17 Goa sa-pulu Ananaias pua go
ada ru-nane pua odobaawa Sol-
na aaluna nipuna kimi oraasa.
Goa pua nipumi lalo: Ame-ya Sol,
aba ne pora-nia pamua Aa Mudu
Yesu adaede. Nipumi nena ini
rupaawa Holi Spirit nena robaa-para
rulatabenalo ni mea epenala sa.
18 Goa sa rabu Sol-na ini madaa
rigitisa yae rakepe pasa rabu ini
wala rupasa. Goa pisa rabu nipu
rekoa baptais misa.
19 Goa pua eta noa yogane-para
puri wala misa.

20 Nipu Juda aanuna lotu adanu-
para pua odobaawa Yesuna bi
madaa agaa lakesa. Gore gupa sa:
Yesu ora Gote-na Si yaade sa.
21 Go onaanumi pagoare kidipaa
ragi tu pirua agaa gupa simi: Go aare
aba Jerusalem su-para mea pirua
Gote-na bi minasaae onaa tu mao-
masade aa yaade. Go aare go-para
ipua nipumi Gote-na pora raati onaa
aditalo ipisa. Goa pua Gote-na miru
irae aa mudunu piri-para mea polalo
pi sa.

22 Goa simi pare Sol-me agaa
mogeasa rabu puri meaa-mama
pu pirisa. Nipumi Damaskus piri
Juda aanu-para Yesu ora Gote-na
Mea Repae Aa yaade lakenaloa agaa
mada na-abusimi.

23 Goa pua oro medare Juda aan-
umi nimu kirita pirua Sol tulalo yada
robesimi.
24 Pare Sol-me nipu tulalo pisimi
remaa aba pagesa. Goa pua Juda
aanumi Sol tulalo pisimi rabu ada
pora gaapenu ora ribaa page aebo
page kaleda pirisimi.
25 Goa pisa pare Sol-na disaipel
onaanumi nipu lamu mua adaa
nu basket-para kaleda mapiraasimi.
Goa pua kepo ralu rarane basket-
para madua pua mea lopaniaasimi.

26 Sol Jerusalem su-para pua dis-
aipel aanu raapu piritalo pisa. Goa
pisa pare nimumi nipu Gote-na di-
saipel aa dia yana kone sua paala
omesimi.

27 Go rabu Barnabas-me nipu
raba mua disaipel aanu piri lamua
pisa. Goa pua Barnabas-me Sol
pora pamisa rabu Aa Mudu adesade
remaa lakesa. Goa pua Barnabas-me
Aa Mudu Solo-para agaa lakesade
remaa lakesa. Sol Damaskus su-para
pirisa rabu Yesuna agaa puri paloa
mogeasade page remaa lakesa.
28 Goa lakesa-pulu Sol-me disaipel
aanu raapu pirua ora paala naomesa
pare Jerusalem rayona pua Aa
Mudu-na bi madaa puri pane agaa
lakesa.
29 Goa pua nipumi Grik agaa ne
Juda aanu-para arere agaa lo pirisa
rabu nimumi nipu tulalo pisimi.
30 Go disaipel aanumi go remaa
pagoare nimu Sol Sisaria su-nane
lamua puare Tasas su-para pe-
naasimi.
31 Goa pisa rabu Judia su robo-
para Galili su robo-para Samaria su
robo-para kone rulae onanu epe-
rupa pirisimi. Goa pua Holi Spirit-
mi puri kasa-pulu Gote-na ruru adaa
yoa puri palo pirisimi. Goa pua Gote-
na ruru piri onaanumi nipuna bi
waru minasaa pirisimi.

Pita-me Ainias-na yaina mae-peaasa

32 Pita nipuri su rayona pamua
agaa mogeasa rabu oro medare Lida
su-para piri kone rulae onaanu adola
pisa.
33 Go-parare aa meda nipuna bi
Ainias-re nipu pora napami aa ya-
pulu reke madaa pa pirisa. Go
yainare nipu maali 8-pela ru-nane
omesa.
34 Pita-me nipu-para lalo: Ainias,
Yesu Krais-me ne maepeaata-ga
rekoa nena yapara ludia marede-
poya sa. Goa sa rabu Ainias aipapulu
rekesa.
35 Nipu rekoa pisa-pulu Lida Saron
su lapo piri onanumi nipu adoa
nimuna kone perekea Gote-na agaa
ratisimi.

Pita-me ome ona Tabita marekaasa

36 Mo Jopa su-para Gote-na di-
saipel ona meda pirisa. Nipuna

biri Tabita yapare Grik agaa madaa Dorkas simi. Go bina re-re ora aipapulu pope yae-daa teme. Go onare oro yaalo epe kogono pua naraa onaanu oyae kalala pisa.
37 Go rabu nipu yaina meda mua ini adupisa. Gore nipuna to radepea ada rum sone mea ria pua isimi.
38 Gore adaa kagure Jopare Lida su regepea aasa. Goa pua Jopa su-para piri disaipel aanumi Pita Lida su-para pia remaa pagesimi rabu aa laapo repaawa agaa gupa lakesimi: Niaa piri aipapulu epape lo lakesimi.
39 Pita pagoa go su gimoa nimu raapu wala pisa. Opapasa rabu so ada rum ae madaa-nane lamua pisimi. Goa pua ona wasaa rayome Pita kutapu mawabaawa re lo pisimi. Nimumi Dorkas nipuna warini mamina-nu oyaenu Pita mea waasimi.
40 Pita-me onaa rayo amaa pulupa loare rumu koba pua beten sa. Beten loare go onaana ro i-para inimi nipu adaniaawa gupa sa: Tabita, nere reka. Goa sa rabu oname nipuna ini rupaawa Pita adoa reka pirisa.
41 Go rabu Pita-me nipuna ki mua marekaasa. Go rabu nipumi kone rulae onaa-para ona wasaanu-para yaaloa go ona epa adalepa sa.
42 Go remaare Jopa su one mone lakelo kiritisimi-pulu onaa adaapumi Gote-na agaa madaa kone rulasimi.
43 Goa pua Pita nipu Jopa su-para yapi adaapu pirua nipu Saimon raapu pirisipi. Go Saimon-re mena gawana yoganeme oyae warini aa.

10

Pita Kornilius laapona kogono

1 Aa meda nipuna bi Kornilius-ri nipu Sisaria su-para pirisa. Nipuri Rom suna aa mudu pirua nipumi soldia aa 100-pela surubisa. Gore nipuna soldia aanuri nimu madini su Itali ya-pulu go bi Itali-repaa simi.
2 Go surube aare nipu oro yaalo lotu lo nimu raapu Gote-na bi minasaaeme, Nipumi mone oyaeyae Juda aanuna naraa onaanu kalo oro yaalo Gote-para beten lala pirisa.
3 Oro medare naare pereke tula pulaina 3 klok rabu nipumi upaarupa pua oyae adesa. Adesa rabu Gote-na ensel meda ipua epa lalo: Kornilius-ya.
4 Nipumi mo ensel paala omoa pa adabaawa lalo: Aa Mudu, ake palua ya? Go rabu ensel-me gupa abusa: Nena beten-para oyaeyae raba mi kone-parare Gote-me adaba pia.
5 Abiare neme agaa mea pope naaki medaloma Jopa su-para penaala. Nimumi aa meda lamua ipulupape lo lakelape. Go adola palimide aa-na biri Saimon yapare nipuna bi meda Pita teme.
6 Go aare nipuna bi padane-rupa ne aa medana ada-para piralia. Nipuri mena gawana yogane raapu kogono pi aa yaade. Nipuna adaare no ipa solwara repaa-nane aaya-daa sa.
7 Ensel-me Kornilius agaa gupa lakeloa pisa. Kornilius-mi nipuna kogono naaki laapo-para soldia aa meda page nimu yaasa. Mo soldia aa medare nipu lotu agaa pagoa nipumi oro yaalo Kornilius raapu pirua raba meape kogono pisa.
8 Kornilius-mi go aa repo-para ensel-na remaa lakeloa mo Jopa su-para mea penaasa.

Pita-me upa-rupame yada adesa

9 Nimu pua pora-nia patua yapi lapaasa raburi wala puare Jopa su repara pua opapasimi. Go rabu naare rikiraana aina Pita-me ada masaana beten ta pisa.
10 Go ada masaana pirisa rabu nipu reame omoa eta nolalo pisa. Gore nimumi eta managola kiritisimi rabu Pita-me upaa nona piane yae meda adesa.
11 So yaa pora gaape lobenaloa nipumi yae meda adesa. Adaa mamina nona piane yaere nimumi rugi maala ripinaawa lopaniaataina adesa.

12 Go mamina-na ru-nanere mena
yaa yapa waasa paaka oyaeyae pabo
pirisa.
13 Go rabu agaa meda gupa pagesa:
Pita, ne rekoa mogo yaenu tu nape.
14 Pare Pita-me lalo: Aa Mudu, ni
mada dia. Niaana rekena agaa ia-
pulu neme wae etanu-daa nanalua.
15 Gore wala rana lapopa agaa
gupa lakesa: Gote-me eta oyae mae-
peaayare neme go wae etanu-daa
nalape.
16 Go agaare rana repo loa sana
mamina oyae so yaa-para aipapulu
mea pisa.

17 Gore Pita-me kone adaapu sua
apo upaame adalo yaere ake yapae
kone isa. Goa kone saapiralaina
Kornilius-mi mo mea epenasa aan-
umi agaa meama meama ipuare
Saimon-na ada pora gaape-nane epa
rekasimi.
18 Nimumi gupa yaasimi: Saimon
nipuna bi medare Pita-ya. Go aare
go ada-para pia pae napia pae simi.
19 Pita-me nipuna upaa pa nim-
inaata pirina Holi Spirit-mi gupa
lakesa: Pora gaapenanere aa re-
pome ne go asapeme-daa lo lakesa.
20 Goa pea-ga ne rekoa nimu
raapu pope. Neme go aanu mea
epenalawa-ga kone adaapu nasape
pare aipapulu pope sa.

21 Goa sa rabu Pita ada-para pua
aanu-para lalo: Nimimi asapuaarim-
ide aare ni yaade. Nimi ake pula
epame pae sa.
22 Nimumi agaa gupa simi: surube
aa Kornilius-mi pulupa laa-daa epa
amaa. Go aare epe aa pirua Gote-
na bi minasaae aa yaade. Juda
onaa rayome nipu-para epe kone
imi. Go aa-parare Gote-na ensel
medame gupa lakesa: Neme Pita-na
agaa mea rapape.
23 Go agaa pagoare Pita-me nimu
ada ru-nane lamua pua eta kalo
surubisa. Wala yapipu Pita-me
oyae amege pua nimu raapu pisa.
Jopa su-para piri kone rulae amenu
medaloma page pisimi.

Pita nipu Konilias-na ada-para pisa

24 Nimu puare pora padane kura
palae puare Sisaria su-para pua
opapasimi. Gore Kornilius-mi nimu
adaba pirisa-pulu nipuna ruru-
para nipuna adami onaanu-para
yaanaloa adola kiritasimi.
25 Pita ada ru-nane aba ripia
odobasa rabu Kornilius Pita-na kibu
re-para pua lopesa.
26 Goa pisa pare Pita-me nipu
marekaawa lalo: Ne rekaina. Ni
page pa nena yago yaade.
27 Goa pua Pita Kornilius laapo
agaa lama pua ada ru-nane
odobasipi. Go ada ru-nanere onaa
adaapu kirita pirisimi.

28 Pita-me nimu-para lalo: Nimimi
ademe. Juda onaanuri pa ruru onaa
radonu raapu mada napitimi. Niaa
Juda aanuna rekena agaame gupa
ta: Neme ruru radonu-para waea pi
onaa-rupadaa natoa. Dia-ga Gote-me
ni-para go kone gimala.
29 Goa pea-ga nimimi ni lamua ip-
isimide rabu neme agaa narasisude
pare agaa pagoa ni epawa. Gore
neme nimi abi agaa mealo: Ni
akeane yalame pae?

30 Kornilius-mi lalo: Gore numane
gupi rabu naare pereke tua aina ada-
para pirua beten lala pirisu. Go rabu
aa meda nipu epe yaako pi mamina
maraawa ni piri-para epa rekaawa
lalo:
31 Kornilius, Gote-me nena beten-
para oyae ode kane kogono-para
adoaaya.
32 Neme aa meda no Jopa su-para
penaaloa aa Saimon Pita lamu mula
penaalawa. Go aare bi padane ne
yagona ada-para pirina go ada ipa
solwara repaa-para aaya. Yagore
mena gawa yogane warini aa.
33 Goa sa rabu neme aa medaloma
aipapulu ne piri epena lawa. Ne
waru pagoa epae-ga niaa rayo abia
Gote-na ini agaa-para epa pima. Go
agaare ake ya? Gote-me ne lagi agaa
manare niaame pagolalo ado pima.

Pita-me Kornilius-na ada-para pirua agaa lakesa

34 Pita-me agaa aba gupa lapede-
pesa: Gote-me ruru rayo madaa
kone padane ia-daa niminaato.
35 Goa pua onaa rayome Gote-
na bi minasaawa nipu madaa epe
kone rulaeme-daare Gote-me nimu
raaname omea. Su rayona piri on-
aanu madaa epe kone ia.
36 Aba Gote-me niaa Israel su-para
piri onaanu-para Yesumi epe-rupa
pirape agaa laginalo mea rapaasa.
Yesuri onaa rayona Aa Mudu pia.
37 Nimimi Jon-me aba Epe Agaa
mogeawa baptais kasa-daa pageme
kone salo. Orope Yesumi Galili su-
para agaa lakeloare Juda su rayona
Epe Agaa mogeasa.
38 Nimimi Gote-me Yesu Holi
Spirit-para puri kasade remaa
pageme kone salo. Gote-re Yesu
raapu pirisa-pulu nipumi su rayo
pamua epe kogono pisa. Goa pua
nipumi onaa rayo Satan-na puri
gimenalo mea rapaasa.
39 Niaame Yesuna kogono rayo
adema. Juda su-para Jerusalem su-
para page onaanumi Yesuna kogono
adema. Go pisa pare nimumi go
aa repena polopea madaa tu mao-
masimi.
40 Goa pisimi pare yapi repo
matmat-para pirinaloa Gote-me nipu
matmat-para wala marekaasa.
41 Goa pua niaame adamonalo
Gote-me marekaasa. Niaa agu raapo
adamonalo namarekaasa pare onaa
medalomame page adenalo pisa.
Nipu matmat-para rekoa ipisa rabu
niaa nipu raapu padane-para eta no
pirisima.
42 Goa pua Yesumi niaa-para epe
agaa pua laketapape sa-pulu go
epe agaare onaanu pamu laketema.
Gote-me nipu padane koso pagape
aa mapiraasa-pulu niaame go agaa
laketema. Gore ora pa pitimi onaanu
page aba ome onaa page Yesumi
nimuna koso pago rumaalia.
43 Gote-na agaa lakene aanumi
Yesu madaa agaa lakesimi. Onaa
rayome Yesu madaa kone rulalimiri
Yesuna bina purimi nimina pupitagi
raakepe rubalia.

Onaa ruru rado medanumi Holi Spirit misimi

44 Pita-me go agaa lalaina Holi
Spirit nipuna agaa pago pirisimi
aanu rayo madaa ipisa.
45 Goa pua kone rulae Juda aanuri
Pita raapu pirua paalame omesimi.
Gote-me nipuna Holi Spirit ruru rado
onaanu-para kasa-pulu Juda aanumi
ki ragi tua paalame omesimi.
46 Gore ruru rado onaanumi
adaa agaa rado rado lo Gote-na
bi minasaasimi rabu Juda aanumi
paalame omesimi. Goa pua Pita-me
adoa lalo:
47 Go aanuri Holi Spirit meamedere
niaame page go-rupa misima, Goa
pea-ga aapimi madaa rekena salia
ya? Baptais mada mealimina sa.
48 Goa sa rabu Pita-me agaa mana
gupa lakesa: Yesuna bi madaa
baptais kalape. Goa pua Pita-me
mo aanu nimuna kone mua yapi
medaloma nimu raapu pirisa.

11

Pita-me Jerusalem su-para piri kone rulae onaa apo remaa lakesa

1 Goa pisa rabu Judia piri disaipel
aanu-para kone rulae aanu-para ni-
mumi pa ruru radome page Gote-na
epe agaa pageme remaa pagesimi.
2 Goa pua Pita Jerusalem su-para
wala pisa rabu oge naakina yogane
kado talo peme aanumi Pita-para
rono omoa ratu yawesimi.
3 Nimumi Pita-para lalo: Ne abade
ruru radonu yogane nakepene aa
raapu eta no pirisimide.
4 Goa simi rabu Pita-me go agaana
re waru gupa lakesa:
5 Niri Jopa adaare-para pirua
beten lala pirisu. Go rabu nina kone
mea perekea upaa nona piane yae
meda adesu. Goa pua ora mamina
nona piane oyae meda nipuna rugi
ripinaawa yaa-para epa kilipia ni
piri epa isa.

6 Gore neme mamina ru-nane waru adesu rabu neme uri arinu-para paakanu-para yaa yapanu oyae rayo adesu.
7 Go rabu agaa medame ni gupa lagisa: Pita, neme rekoa mo arinu tu nape.
8 Pare neme gupa lawa: Aa Mudu, neme madaa dia. Neme abade rekena i arinu madaa eta-rupadaa ora nanisude.
9 Pare yaa-para agaa wala lagisa: Gote-me oyaeyae rayo maepeaaya-ga oto pi yae kone nasape.
10 Go agaare rana repo paganoloa mo arinu oyae rayo wala so yaa-para yola pua.
11 Ora go raburi Sisaria piri aa repo ni lamua polalo nina ada-para epa opapasimi.
12 Holi Spirit-mi ne nimi raapu pu lo gupa lagisa-pulu neme kone adaapu naisu. Go aa oraapu ni raapu Sisaria su-para puare Kornilius-na ada-para pisima.
13 Gore Kornilius-mi ensel meda nipuna ada-para pirina adesa re-maare niaa lagisa. Go ensel-me nipu lakesa: Neme Jopa su-para aa mea rapaawa Saimon lamua ipulupape. Go aa nipuna bi laapopare Saimon Pita teme.
14 Go aa nipumi epe agaa lagialia rabu ne-para nena ada-para piri onaanu-para nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope remaa lagialia. Go ensel-me gupa sa.
15 Gore neme agaa pena lalano Holi Spirit nimu madaa ipisa. Abade niaa madaa ipisade-rupa ipisa.
16 Ipisa rabu neme Aa Mudumi agaa lagisade-rupa kone-para wala isu. Nipumi aba gupa sa: Jon-mere onaanu baptais kasa rabu pa ipame kasa pare nimiri Holi Spirit-na bap-tais mealimina sa.
17 Niaame Aa Mudu Yesu Krais madaa kone rulaawa Holi Spirit misima. Goa pua abiare go ruru rado onaanu padane-rupa misimi. Gore padane-rupa misimi-pulu neme Gote-na kogono mada namaoyalua kone isu.
18 Gore nimumi Pita-na agaa pagoare nimuna rono agaa gimoa Gote-na bi minasaasimi. Nimumi lalo: Gote-me ruru rado onaanu page oro yaalo kagaa piraama laama paliminalo kone perekeape pora waasa.

Antiok su-para piri onaame kone rulasimi

19 Stiven tisimi rabu adaa kedaa mea kasa-pulu kone rulae onaanu pu pa yabisimi. Goa pua Fonisia su-para Saiprus su-para Antiok su-para page epe agaa lakesimi pare nimumi Juda onaanu agu agaa lakesimi.
20 Goa pisimi pare Saiprus Sairini su laapo piri kone rulae aa medaloma Antiok su-para pua ruru rado onaa-para Aa Mudu Yesuna Epe Agaa pua lakesimi.
21 Goa pua Aa Mudumi puri kasa-pulu onaa adaapumi Epe Agaa madaa kone rulaawa Gote-para kone perekesimi.
22 Goa pisimi rabu apo Jerusalem su-para kone rulae onaanumi remaa pagesimi-pulu Barnabas mo Antiok su-para penaasimi.
23 Barnabas nipu pua opapasa rabu nipumi Gote-me go onaanu raba mina adoa raaname omoa agaa gupa lakesa: Go epe agaa nagimoa Aa Mudu raapu puri paloa kogono pu piralepape.
24 Barnabas ora epe aa pirua nipumi Gote-na agaa waru pagoa Holi Spirit nipu madaa waru ru-latabesa. Go rabu onaa adaapumi Aa Mudu-na agaa madaa kone rulasimi.
25-26 Goa pua Barnabas-me Sol mo Tasas su-para asapula pisa. Nipu aba adasaawa mo Antiok su-para lamua ipisa. Goa pua maali padanemere mo Antiok su-para Gote madaa kone rulae onaa raapu pirua onaa adaapu mogeasipi. Go Antiok su-parare ni-mumi disaipel onaanu Krais-na bi* aba kasimi.

* **11:25-26:** Barnabas-para Pol laapome Gote-na Epe Agaa lakesipi rabu onaanu lo robaa perekea Yesuna ruru pirismi. Go onaanuna biri Kristen misimi.

27 Go rabu Gote-na agaa lakene aa
medaloma Jerusalem gimoa Antiok
su-para pisimi.
28 Pisimi rabu agaa lakene aa meda
Agabus page ipisa. Holi Spirit-mi su
rayona reae ora adaape pabenalo go
aa-na kone-para mea kasa. Goa pua
Agabus-me onanu gupa lakesa. Gore
orope aa mudu Sisa Klodius pirisa
rabu reaeme waru omesimi.
29 Go agaa pagesimi rabu disaipel
onaanu Judia su-para piri ame baani
onaanu-para eta kabape mone mea
pena kone isimi. Nimuna kone sua
mone padane padane kaloa gupa
raba misimi.
30 Nimumi goa pua Barnabas Sol
lapo mone kanaloa lotu ada surube
aanu-para mea pisipi.

12

Kone rulae onaanu radaa pi yaenu wala misimi

1 Go rabu aa mudu Herot-me Gote-
na ruru medaloma-para kedaa waru
mea kasa.
2 Nipumi Jon-na ame Jems rai ku-
tumi tu maomasa.
3 Goa puare Juda aanumi nipu
madaa pedo pisimi. Goa pisa-pulu
Herot-me Pita page kalabus map-
atasa. Goa pisa yapi diri olode raburi
bret ma-adaa yis nasape di rabu pisa.
4 Pita adia kalabus ada-para soldia
16-pela nimumi Pita surubisimi.
Goa pisimi pare 4-pela surubenaloa
4-pela rado medame surubisimi.
Herot-na konere go olode Pasova dia
naloa Juda aanu piri-para Pita mea
palua kone isa.
5 Go pulalo pisa-pulu Pita kalabus
ada-para waru surubisimi. Go rabu
Gote-na rurumi Pita raba minalo
Gote-para beten waru laasimi.

Ensel-me Pita kalabus ada-para pane mea rapaasa

6 Go ribaa raburi Herot-me Pita
ekeraa-nane koso talo pisa. Goa
pua go ribaa rabu Pita nipu soldia
aa lapona rikiraana patisa. Nimu
hankap adaape laapome adia oda
plisman-numi kalabus ada pora
gaape-para surubisimi.
7 Ora go rabu Aa Mudu-na en-
sel epa aasa rabu kalabus ada-
para nipuna paa ewo aasa. Ensel-
me Pita-na pasaa tua marekaasa.
Marekaawa gupa sa: Ne aipapulu
ipu. Goa sa rabu hankap su amaa
kolataboa lopesa.
8 Ensel-me lalo: Aako lete yamoa
aariti maara sa. Pita-me goa pisa
rabu ensel-me lalo: Nena mamina
maraawa ni rata mea epape.
9 Pita go ensel rata mea pua kal-
abus ada gimisa pare go ensel-me
pisare Pita maaresa. Nipuna konere
pa upaa pi kone isa.
10 Pare nipu lapo pua oda polis
padane pirina popesipi wala laapo
pa pora gaape-para pirina pope-
sipi pare puri pane pora gaape-para
pisipi. Go pora gaapere nipu pulaina
nipuna pa lobesa. Nipu amaa puare
pora-nia pisipi rabu ensel-me Pita
aipapulu gimoa pisa.

11 Go rabu Pita nipuna kone epa
lobataboa gupa kone isa. Abiare
neme go paede yaere ora neme nim-
inaato. Aa Mudumi nipuna ensel
me epenala-pulu go ensel-me Herot-
na puri gimanolo epenasa. Goa pea-
ga Juda rurumi ni madaa pulalo
pamedere mada napalimi sa.
12 Nipumi go kone sua Maria-na
ada-para pisa. Go onare Jon-na
agi pirisa. Jon-na bi medare Mak.
Gore onaa adaapu go ada-para pirua
beten lala pirisimi.
13 Go rabu Pita-me amaa-nane
pora gaape tinaloa kogono ona Roda-
me pora labolalo ipisa.
14 Nipumi Pita-na agaa pagoare
robaa-para raana omoa-ga pora
gaape nalobisa rabu ru-nane
aipapulu wala pisa. Gore Pita ada
pora gaape-para epa aaya-ga nimi
rekalepa sa.
15 Go nogome nimu gupa lakesa
rabu nimumi lalo: Nere maeyata
pae simi. Pare nogome lalo: Ora
lawade sa. Goa pua onaanumi lalo:

Gore Pita-daa dia yapare nipuna ensel yaade simi.

16 Go agaa simi rabu Pita-me awoa kimi pora gaape tua ado adobasa. Goa pua ru-nane piri onaa ipua pora gaape loboa Pita-na ini agaa adesimipulu paalame omesimi.

17 Go raburi Pita-me nipuna ki musaawa wa wa loa agaa maloraasa. Goa pua mo kalabus ada-para Aa Mudumi nipu mea repaaria remaa lakesa. Goa pua Pita-me lalo: Nimi Jems-para nipuna amenu-para go remaa laketapape sa. Goa loa ada gimoa wala su rado-para pisa.

18 Gore naare rapaasa raburi Pita napirisa-pulu mo soldia aanumi pogolasaawa agaa adaapu simi.

19 Gore aa mudu Herot-me puri pane agaa lakenaloa asapisimi pare na-adasasimi. Goa pua aa mudumi mo surube aanu agaa mulalo ipulupa sa. Nimuna agaa pagoare apo surube aanu pua tu maomatepa lo lakesa. Go rabu Herot Judia su gimoa mo Sisaria su-para pua pirisa.

Herot nipu ini adupisa

20 Gore Herot-me Tair Saidon su lapona piri onaanu-para ratu yawesa. Goa pisa rabu go su lapo piri onaanu nimumi Herot adola pisimi. Nimumi kiritaawa aa Blastus-me nimu raba minalo yaasimi. Go aare nipumi Herot-na adana surube aa pirisa. Goa pisimi rabu Herot piri-para pua niaa epe-rupa piramina pua simi. Herot-na Surube Su rayo madaa nimuna eta misa-pulu go agaa lakesimi.

21 Onaanumi gupa lakesimi-pulu Herot-me agaa pagape di raburi nipuna epe pepena pawa nipuna epe pirape siaa madaa pirua onaanu-para remaa lakesa.

22 Go agaa sa rabu onaanumi lalaawa gupa yaasimi: Go agaare ora Gote-na agaa nona piane ta-ga ora pa aa medana agaa-daa dia simi.

23 Goa simi rabu Herot-me Gote-na bi naminasa-pulu ensel medame Herot tu maomasa. Goa pua ora ini omenalo mena kolaimi nipuna yogane waru nisimi.

24 Goa pisa pare Gote-na epe agaa puri paboa su rayona pisa.

25 Barnabas Sol laapome kogono pu kiritua Jerusalem gimoa go aa Jon Mak mea pua Antiok su-para pisimi.

13

Barnabas Sol laapona kogono

1 Antiok su-para piri onaanuna lotu ada-parare Gote-na agaa lakene aanu-para tisaanu page pirisimi. Nimuna biri gupa: Barnabas-para Simeon nipuna bi medare Niger-para Sairini su-para piri aa Lusius-para gavman adaa aa Herot-na ame Manain-para Sol-para nimu rayo lotu ada padane-para pirisimi.

2 Go aanuri oro meda lotu ada-para kiritaawa Gote-para beten loa eta adoaawa pirisimi. Go rabu Holi Spirit-mi nimu-para lalo: Go aa Barnabas Sol laapore neme kogono madaa mapirayo-pulu go aa laapome kogono palipinalo laketapape sa.

3 Goa sa rabu kiritae aanumi eta wala gimo beten medaloma loa nimuna kimi aaluna sua nipu laapo mea penaasimi.

Aposel aanumi Saiprus su-para epe agaa lapedesimi

4 Holi Spirit-mi Barnabas-para Sol laapo mea penaaloa aa lapo no Selusia su pua Saiprus su polalo ipa sip kaboa pisipi. Go Saiprus suri ipa solwara rikiraana aasa.

5 Go Saiprus su opapasipi rabu Salamis adaare-para pirisipi. Go rabu nipu Juda aanuna lotu ada-para pua odobaa-mama pua Gote-na epe agaa lapedepesipi. Mogeasipi rabu Jon Mak-me mo aa laapona kogono raba misa.

6 Nimu go ipa solwara rikiraana i su Saiprus pamua lakesimi rabu Pafos su adaare-para pisimi. Go su-para pisimi rabu nimumi yaina pape aa meda adesimi. Go Juda aanuna biri Bar Jisasre nipumi ni agaa lakene aa pi loa onaanu makirasa.

7 Go yaina pape aare nipu mo ipa
solwara rikiraana i su-para gavman-
na mudu aa raapu pirisa. Aa
muduri nipuna bi Sergius Paulus loa
kone makuaae aa simide. Apo aa
mudumi Gote-na epe agaa pagenalo
Barnabas-para Sol laapo ipulupape
lo lakesa.
8 Goa pisa pare yaina pape aame
aposel kogono aa laapona kogono
maoyaatalo pisa. Go yaina aaraana
biri Bar Jisas yapare adaa agaamere
Elimas simide. Nipumi gavman-
na aa mudumi Aa Muduna epe
agaa robaa-para maodobalialo agaa
mabebolaasa.
9 Goa pisa pare Sol-re nipuna
bi meda Pol Holi Spirit-na puri
nipu waru rulatabesa-pulu nipumi
Elimas-na ini agaa waru adabaawa
lalo:
10 Nere ora Satan-na si yaade. Nere
epe kone rayona iaa. Nere makirae
aa pirua neme Gote-na ora redepo ne
pora maoyaatalo paena.
11 Neme gupa pe-pulu Gote-na
kimi ne abia tina. Abia ne ini rubu
pi aa pirua naare mada na-adape.
Gupa sa rabu Elimas-na ini-para
kobere moae nona piane yaeme ini
epa rigitisa. Goa pisa-pulu nipumi
onaana ki ripinaatalo asapisa.
12 Gore gavman-na aa mudumi go
yae adesa rabu nipumi epe agaa
madaa kone rulasa. Nipumi Aa
Mudu-na epe agaa pago pirisa-pulu
nipu ora paala omesa.

Pol Barnabas laapo Pisidia Antiok su lapo-para pisipi

13 Pol nipuna ame raapu ipa sip
madaa pua pirua Pafos su gimoa
Perga adaare su-para pisimi. Perga
adaare-re Pamfilia su robo ru-nane
aasa. Goa pisimi pare Jon Mak-me
nimu gimoa Jerusalem su-para wala
pisa.
14 Nimumi su Pega gimoa puare
Antiok suri Pisidia su robo ru-nane
pua opapasimi. Goa pua oge oro
rabu Juda aanuna lotu ada-para pua
pirisimi.
15 Go Juda aanuna lotu ada-para
piri aa mudunumi Moses-na rekena
agaa dipiaawa Gote-na agaa lakene
aana agaa dipiare nimumi Pol-na
amenu piri-para agaa meda gupa
penaasimi: Amenu, nimimi onaa-
nuna robaa-para puri mapalaape
agaa saliare meda lagialepape simi.
16 Goa sa-pulu Pol rekoa ki waki-
aawa pagalepa loa sana lalo: Israel
onaanu nimimi pagalepape. Gote-
na bi minasaaeme ruru rado onaanu
nimimi page pagalepape.
17 Gore Israel su-para piri onaa-
nuna Gote-me niaana akuanu mapi-
raawa nimu Isip su-para yadata pe
aanu pirisimi rabu nipumi puri kasa.
18 Goa pua nimu maali 40-pela
onaa napiri su-para pamua kedaa
mu pirisimi. Go rabu Gote-me nimu
pa adabasa.
19 Goa pua Kenan su-para pirisimi
rabu Gote-me onaa ruru 7-pela tu
bebolasa. Goa pua nipumi nimu go
su kanaloa maali adaapu gupa 450
go su-para pirisimi.
20 Goa pua oropere nipumi koso
pagape aanu mapiraawa piraama
puare agaa lakene aa Samuel pirisa
rabu diasa.
21 Goa pua Israel onaanumi aa
mudu meda mulalo pisimi rabu
Gote-me Sol mapiraasa. Solo-re nipu
Kis-na si ora Benjamin-na ruru ru-
para pirisa. Nimuna aa mudu maali
40 pirisa.
22 Goa pua Gote-me nipu ratua
Devit aa mudu mapiraasa. Go aa
madaare Gote-me nipu remaa gupa
lakesa: Go aa Jesi-na si Devit-ri nina
kone mogeatalo pia-ga nipumi nina
kone rayo adoa palia.
23 Gote-me aana oraawa lakesa-
pulu aa Devit-na madini sinu Is-
rael onaanu raba minalo lakesa.
Goa lakesa-pulu Yesu Devit-na ruru
raapu pirisa.
24 Gore Yesu naipisa rabu Jon
aba ipua Yesuna pora amege pisa.
Goa pua nipumi Israel su-para
piri onaanu-para pupitagi ne kone

perekea baptais mealepape lo lakesa sa.
25 Jon-na kogono dia talo pisa rabu nipumi onaanu-para lalo: Nimimiri ni aapi kone imi? Niri mo nimina ada paba pimi aa-daa dia-ga pagalepape. Go aare nina masaa-nane epalia pare ni raba mi aa ya-pulu nipuna aariti esepea kege radepetalo palua.
26 Goa loa Sol-me wala lalo: Amenu page Abraham-na madini sinu page ruru rado Gote-na bi minasaaeme onaanu page pagalepape. Gote-na agaa niaa raba minalo nipuna epe agaa niaa re-para epenasa.
27 Go Jerusalem su-para piri onaanumi page nimina aa mudunumi page Yesu ora raba mi aa lo naadesimi. Go page oro yaalo Kitu Pirape Yapi rabu Gote-na agaa lakene aanuna buk dipinaloa gimoa napagesimi. Goa peme pare Yesu madaa koso lape agaa simi rabu nimumi Gote-na agaa lakene aa-na agaa ora yaana lo adesimi.
28 Gore nimumi Yesuna wae yaenu page meda na-adesimi pare Pailat-para Yesu tinalo agaa mulalo pisimi.
29 Gore nimumi Yesu madaa buk-para isade agaa rayo kuru kiritisimi. Goa pua nipuna ro repena polopea madaa kilipia aana apedaa-para rogaasimi.
30 Goa pisimi pare ora omape supara pirisa rabu Gote-me nipu wala marekaasa.
31 Goa pua aba Galili su gimoa Jerusalem su-para nipu raapu pora pamisimide aanumi nipu rana adaapu adesimi. Go adesimide aanumi abia pa pimi Juda onaanu-para agaa laketeme.
32 Niaa go-para epa pimare Gote-na Epe Agaa nimi lagula epa amaa. Go Epe Agaare Gote-me aba niaana akuanu lakesa.
33 Go lakesade agaare niaana akuanumi Si Yesu matmat-para marekaasa-daa madaa pisa. Go madaare Buk Sam madaa agaa gupa isa:

Nere nina si.

Abiare neme kogono gialo sa.
34 Gote-me Yesu nipu matmat-para marekainaloa nipuna yogane mada naramualia. Go madaare Gote-me buk-para gupa sa: Neme Devit-na epe raba meape puri ora gialua sa.
35 Goa pua Buk Sam-na agaa meda gupa tu isa: Nena oro yaalo epe-rupa pirape aa-na yogane mada naramualia sa.
36 Go Devit pirua Gote-na kogono pua nipu padaneme onaa raba mulalo pisa. Go pua omesa rabu nipuna ro akuanuna matmat amaa rogaawa yogane ramisa.
37 Goa pisa pare Gote-me marekaasade aare nipuna yogane naramisaaya.
38 Goa pea-ga amenu pagalepape. Neme go aa Yesuna bi madaa lagialo. Nipumi onaanuna pupitagi nape kone rakepea rubalia.
39 Goa pua onaa rayome nipu madaa kone rulaawa pupitagi ne kone madaa gimalimi. Moses-na rekena agaame go pupitagi ne kone mada namarakepeaasa pare Yesumi ora pisa.
40 Gore waru pagalepape. Abade Gote-na agaa lakene aanumi lakesimi-daa nimi piri-para epalialo sa. Nimumi gupa simi:
41 Nimi ero ne aanuri paalame omoa waru adalepape. Gore nimi abia pimi rabu neme epe kogono pe. Neme go kogono pe pare aa medame go yaena re mea waateare kone mada narulalimi.

42 Barnabas Pol lapome go remaa lakeloa Juda aanuna lotu ada amaa pisipi. Goa pua onaa medalomame lalo: Wala Kitu Pirape Yapi rabu niaa kiritamonaloa go agaa medaloma epa lagialepape simi.
43 Go lotu ada gimoa pisimi Juda onaanu page ruru rado kone rulae onaanu page Barnabas Pol lapo rata mea pisimi. Go rabu aa laapome lalo: Gote-na raba meape kone waru saapirua nipu madaa kone rulaatepape sipi.

44 Goa pua wala Kitu Pirape Yapi di
rabu adaare-para piri onaa rayo epa
kiritaawa Gote-na epe agaa pagolalo
ipisimi.
45 Goa pisimi pare Juda onaanumi
go onaa adaapu epa kiritaawa ades-
imi rabu nimuna robaa-para udipa
kone isimi. Goa pua nimumi Pol-
na agaa rabuaniaatalo ero agaa lala
pirisimi.
46 Goa pisimi pare Pol Barnabas
nipu lapomere Gote-na agaa puri
paloa gupa lakesipi: Saame nimi
Gote-na agaa aba lagiapade pare gi-
mamede. Goa gimamede pare nim-
imi go agaa gimoa niaa oro yaalo ka-
gaa piraama laama pope kone mada
napalima teme-ga adalepa. Abia saa
ruru rado meda-para palipa.
47 Aa Mudumi saa agaa mana gupa
lagia: Neme nere aa ruru rado
madaa ewape paa nona piane mea
salua. Goa pea-ga su rayona piri
onaanumi epe agaa pagoa kagaa pi-
raama laama paliminalo nina paa
nona pi piramina sa.

48 Gore ruru rado piri onaanumi go
remaa pagesimi rabu nimu raaname
omoa Gote-para epe agaa madaa ora
pi simi. Gote-me aba oro yaalo mapi-
raatalo mada misade onaanumi epe
agaa madaa kone rulasimi.
49 Goa pua go su-parare onaa ray-
ome Aa Mudu-na agaa pago kiri-
tisimi.
50 Goa pisa rabu Juda aanumi
go adaare-para piri lotu teme
aanu-para epe onaanu-para mudu
onaa medaloma page wae-rupa
marekasimi. Goa pua go onaanumi
Pol Barnabas laapo kedaa kaloa pa
su meda-nane ratisimi.
51 Goa pisimi pare aposel kogono
aa lapome onaanu nimuna wae-rupa
peme-daa kone inalo aa kege rade-
pisipi. Goa pua nipu wala Aikoniam
su-para pisipi.
52 Goa pua aposel kogono aanuri
Holi Spirit-na puriri nimuna robaa-
para rulatabesa rabu raaname omes-
imi.

14

Pol Barnabas lapome epe agaa Aikoniam su-para mogeasipi

1 Goa pua aba mogeasipi-rupa
Pol Barnabas lapo Aikoniam su-para
Juda aanuna lotu ada-para pua mo-
gesipi. Goa pisa rabu Juda onaa
adaapu page ruru rado onaa adaapu
page epe agaa madaa kone rulasimi.
2 Goa pisa pare kone narulae
Juda onaanumi ruru rado onaanuna
kone maoyaasimi rabu ame baaninu
madaa wae kone isimi.
3 Goa pisa-pulu Pol Barnabas nipu
lapo go su-para yapi adaapu pirisipi.
Pirisipi rabu Aa Mudu madaa agaa
puri paloa sipi. Go rabu Gote-
me ora nipuna raba meape kone
madaa agaa lakenalo waasa. Goa
pua go aa laapome napiaa kogono
page epe rado kogononu page pinalo
puri kasa.
4 Goa pisa pare go adaare-para piri
onaanuri kone laapo sua rugulalapa
pirisimi. Onaa medalomame Juda
aanuna pora kuritalo pirisimi pare
onaa medalomame aposel kogono
aa-na pora kuritalo pirisimi.
5 Go rabu ruru rado onaanu-para
Juda aanu-para surube aanu page
nimumi aposel kogono aanu madaa
wae kone sua aana-me tulalo pisimi.
6 Goa pisa pare aposel kogono aan-
umi go remaa pagesimi rabu nimu
Listra Derbe su lapo adaare-para
pogola pisimi. Go adaare lapore
Likonia su robo ru-nane aasa. Go su
rayona page pogola pisimi.
7 Go su-paranu nimumi Epe Agaa
mogeasimi.

Pol adaare Listra pirisa rabu aana-me tisimi

8 Go adaare Listra-parare pora na-
pami aa meda pirua nipuna aa laapo
omapasa. Agimi madisa rabu aa o
ya palae madu isa-pulu pora mada
napamisa.
9 Gore Pol-me agaa lakesa rabu
go aame waru pagesa. Pol-me nipu
waru adabaawa nipuna robaa-para
yaina perekene kone adesa.

10 Goa pisa-pulu nipumi puri paloa
lalo: Waru rekape sa. Goa sa rabu
mo aa aipapulu rekoa pora pamisa.
11 Gore go-para piri onaa adaa-
pumi Pol-na kogono adoa nimumi
adaa agaa Likioniame gupa simi:
Sogo yaa-para piri remonu yaa gi-
moa none ipua aa nona piane epeme
simi.
12 Goa loa nimumi Banabas-na bi
Remo Sus* bi maasimi. Goa puare
Pol-na bi Remo Hermes maasimi.
Gore Pol agaa adaapu ne aa pirisa-
pulu nimuna Hermes remo nona pi-
ane kone isimi.
13 Goa pua Remo Sus-na adaarena
pora gaape-nane aasa. Go remo Aa
Mudu yapatumi mena gawana maa
madaa repena kaladina ini sua kolo
ria ipisimi. Nimumi kolo ria ip-
isimi rabu onaa adaapuna konemere
mena gawa tua aposel kogono aanu
katema kone isimi.
14 Goa pisa pare Barnabas Pol lapo
go remaa pagesipi rabu nipuna ya-
gaa iri pudia onaanu piri rikiraana
aipapulu pua yaasipi:
15 Go konere akolo imi pae? Saa
ora nimi nona piane pa aa laapo
pipa. Saame Epe Agaa lagula epapa.
Nimimi omape remonu gimoa oro
yaalo piri Gote madaa kone rulal-
imina. Gote-mere su yaa ipa page
nipuna piri oyae page warisa.
16 Abasadere go pirisimide akuanu
nimuna kone oyaeyae rado isimi
rabu Gote-me nimuna goa ora pa
pina kone isa.
17 Goa pisa pare nimimi kone adal-
iminalo epe kogono pu pirisa. Goa
pua nipumi epe maapu oyae waru
openalo yai maepasa. Goa pisa-pulu
nimimi eta mada noa robaa-para epe
kone su pirisimi.
18 Go agaa sipi pare onaanumi
mena gawa aposel kogono aa laapo
katalo pode pisimi. Goa pisimi pare
nipumi rutu sipi.
19 Goa pisa rabu Antiok Aiko-
niam su lapo-para piri Juda onaa
medaloma Pol piri-para ipisimi. Goa
pua go Juda aanumi onaanu-para
aana-me Pol tulalo kone kasimi. Ni-
mumi Pol tua adaare su amaa mea
yolo rubisimi. Nimumi Pol ora ini
adupiana kone isimi.
20 Goa pisimi pare disaipel onaan-
umi Pol piri-para kiritainaloa Pol ora
rekoa adaare-para wala pamisa.
21 Goa pua ekeraa-nanere Pol
Barnabas lapo Derbe su-para pisipi.
Pol Barnabas lapome Derbe su-
para Epe Agaa mogesipi rabu onaa
adaapumi Gote-na pora ratisimi.
Goa pua nipu Listra su-para wala
puare wala Aikoniam su-para puare
wala Antiok su-para pisipi.
22 Nipumi kone rulae onaana
robaa-para puri mapalasipi. Agaa
mana gupa lakesipi: Nimiri epe agaa
waru suruboa mealepape. Gote-na
Surube Su pope pora madaare kalai
pua kedaa pi yae ria pua adalimina.
23 Goa pua nipumi lotu ada padane
padane laata surube aanu mada mu-
lalore beten lo eta nano pirisimi. Goa
pua nipuna Gote-na purimi go aanu
surubenalo beten sipi.

Pol Barnabas lapo Antiok Siria su-para wala pisipi

24 Orope nipu laapo Pisidia su robo
ru-nane pua gimoare Pamfilia su-
para opapasipi.
25 Goa pua nipumi epe agaa Pega
su-para piri onaanu Gote-na agaa
mogeawa no Atalia su-para pisipi.
26 Sipi muare wala Antiok su-para
pisipi. Go su-parare lotu surube aan-
umi nipu lapo Gote-me surubenalo
beten laawa penaasimi. Go pula
penaasimide kogonore abi dia sa.
27 Gore Antiok su-para opapasipi
rabu Gote-na ruru onaanu kiri-
tainalo yaasipi. Goa pua Gote-na
kogono madaa agaa lakesipi. Gote-
me ruru rado piri onaanu-para
epe agaa kone rulainalo pora mea
waaloa remaa lakesipi.

* **14:12:** Grik onaame gote adaapu pia kone isimi. Goa pua Pol-para Barnabas laapona agaa waru namua nimumi Pol-re gote Hermes simi. Barnabas-re gote Sus simi. Go remo rayona re go aa lapo-rupa simi.

28 Goa pua yapi adaapu mo kone
rulae onaa raapu pirisipi.

15

Onaanu Jerusalem su-para kiritasimi

1 Aa medalomare Judia su gimoa Antiok su-para ipua Krais-
na onaanu-para gupa mogeasimi:
Moses-na rekena agaa madaare
nimimi yogane rugi nakepealimi-
daare Gote raapu ora mada napitimi.
2 Goa simi rabu Pol Barnabas
lapo nimu raapu ape loa arere
pisimi. Goa pisimi-pulu Pol Barn-
abas lapo page Antiok su piri aa
medaloma page Jerusalem su-para
polalo pisimi. Goa pua nimumi
aposel kogono aanu-para lotu su-
rube aanu-para yogane kepene kone
madaa agaa mulalo pisimi.
3 Goa pua Yesuna pora rati on-
aanumi nipu mea penaasimi. Goa
pua Fonisia su-para Samaria su-para
puare agaa gupa simi: Adaa ruru
rado onaanumi wae kone perekea
Gote-na epe agaa robaa-para mao-
dasimi. Goa simi rabu Krais-na on-
aanumi raana omesimi.
4 Goa pua Jerusalem su-para
opapasimi rabu Gote-na ruru-para
aposel kogono aanu-para lotu su-
rube aanu-para nimu rayome nimu
ki mua ora raana omesimi. Go rabu
nimumi nimu-para Gote-na pisade
kogono madaa remaa lakesimi.
5 Go rabu Farisi kone rulae aa
medalomame rekoa lalo: Gore apo
ruru rado aanumi page yogane rugi
kado tapape teme. Nimumi Moses-
na rekena agaa go-rupa pagalimi-
nalo laketapape simi.
6 Goa simi-pulu aposel kogono
aanu-para lotu ada surube aanu
raapu kiritaawa apo agaa madaa
kone padane sulalo pirisimi.
7 Go agaa loa yolo kiritinaloa Pita-
me rekoa lalo: Ame baaninu, Gote-
me ni aba mada misa-daa adesimide.
Goa pea-ga neme Gote-na epe agaa
ruru radonu-para mogeasu. Nimimi
pagoa kone rulaliminalo mogeaayo.
8 Gore Gote-me onaa rayona
robaa-para adea-ga nipumi ruru
rado onaa nagimi yapare Holi
Spirit misima-rupa ada ruru rado
onaanumi page misimi.
9 Gote-me niaa Juda ruru on-
aanu mo ruru rado onaanu kone
padane sua Holi Spirit gisa. Nimumi
kone rulasimi-pulu Gote-me nimuna
pupitagi ne kone rakepea rubaasa.
10 Goa pisa-pulu akeane niaame
ruru rado-para Moses-na kedaa pi
kone mogealima ya? Abare niaa-
para akuanu-para go kedaa pi kone
mada nariaalima.
11 Dia, niaame Aa Mudu Yesu
madaa kone rulaema rabu nipumi
nipuna epe raba mi koneme niaana
robaa-para paa ginaloa oro yaalo ka-
gaa piraama laama palima. Ada ruru
rado nimumi page go kone padane
salima.
12 Go agaa lakenaloa onaanumi
agaa na-abusimi. Dia, pare Barnabas
Pol lapome Gote-na puri pane
kogono-para kogono radonu-para
lakesipi rabu waru pagesimi. Go
remaare ruru rado piri onaana su-
para pisipi rabu lakesipi.
13 Gore agaa lakenaloa Jems-me
lalo: Amenu, nina agaa pagalepape.
14 Gore Gote-me ruru rado onaame
nipuna bi pagenalo mapiraasa. Go
madaare Simiono-me niaa-para go
aba pisade aanuna remaa lagisa.
15 Go madaare Gote-na agaa ne
aanumi go pora adoa nimumi buk
madaa gupa tu isimi:
16 Aa Mudumi lalo: Oropere ni
wala epalua. Goa pua neme Devit-na
sinumi kilipini ada-rupa marekalua.
Wala marekalua rabu puri katoa sa.
17 Ruru rado rayona onaanumi ni
Aa Mudu asapalimi. Go ruru rayore
ora nina kone rulae onaanu mapi-
raalua sa.
18 Aa Mudumi gupa sade agaare
ora abade nipuna kogono waatalo go
agaa lakesa.
19 Jems-me wala lalo: Nina konere
ruru rado piri onaanumi Gote-
na agaa robaa-para maodabalimiri

nimu kone kedaa nakatema.
20 Dia, pare niaame nimu-para
agaa meda gupa tua repaaeme.
Nimumi remo yawoa kane eta
nanalepape tema. Go page ona
paake yolape kone gimoa mena yapa
maa moropene ariri nanalepape
teme. Go page yaapi nanalepape
tema.
21 Gore ora abade abia page tisaan-
umi Moses-na rekena agaa madaa
adaare rayo-para pirua oro yaalo
Kitu Pirape Yapi rabu rekena agaa
dipitimi.

Jerusalem su-para kone rulae on-aanumi ruru rado onaanu-para pepa tua o taasimi

22 Go rabu aposel kogono aanu-
para lotu ada surube aanu-para piri
onaa-para go nimu rayome kone
padane sua aa medaloma mada mua
Antiok su-para penaasimi. Goa
pua nimumi Pol Barnabas lapore aa
medaloma raapu penaasimi. Goa
pua epe aa mudu lapo Judas Sailas
lapo page mada mua penaasimi.
Judas-na bi medare Barsabas.
23 Mea pisimi rabu pepa tua
kasimi:
Niaa aposel kogono aanu page lotu
surube aanu page niaame nipi An-
tiok su-para Syria su-para Silisia su-
para ruru rado amenu epe-rupa pi-
ralepape lo o taatema. Niaame go
agaa lo o taatema.
24 Gore niaame remaa meda gupa
pagesima. Niaana ruru piri aa
medalomame agaa mana loa nimi
mareko oyaarimi. Goa pagesimi
pare niaame go agaa mana nalakes-
ima.
25 Pare goa simi-pulu niaa kiri-
taawa agaa laketema aa medaloma
mua mea penaatema. Go niaana epe
adami aanu Barnabas Pol lapo nimu
raapu epalimi.
26 Go aa lapore niaana Aa Mudu
Yesuna kogono pisipi rabu iaanumi
nimu ora tu maomasimi.
27 Goa pua mea o taarimade aare
Juda Sailas lapo penaatema. Go aa
lapore niaana agaa mua nimina ini
agaa-para pirua go agaa wala lagial-
imi.
28 Gore Holi Spirit-mi niaa agaa
lagisa-pulu niaame kedaa pi pora
medaloma nalagialima. Dia, pare go
rekena agaa agu lagialima:
29 Gore remo yawoa kane eta
nanalepape. Gore yaapi page
nanalepape. Go page mena yaa yapa
maa moropene page nanalepape.
Go page ona paake yolape kone
nasalepape. Apo rekena agaa maala
mogeaatepape. Go wae yaenu-
daa gimalimiri ora epe-rupa mada
piralimi. Abi patalepape.

30 Go rabu agaa lakene aanu mea
penaaloa Antiok su-para pisimi. Go
su-para opapasimi rabu kone rulae
onaanu makiritawa pepa kasimi.
31 Goa pua mo onaanumi go pepa
dipia go remaa madaa raaname
omesimi.
32 Juda Sailas lapore ora Gote-
na agaa lakene aa ya-pulu Krais-na
onaanu-para agaa lala pirisipi. Goa
pua nimuna robaa puri mapalainalo
agaa lala pirisimi.
33 Goa pua oro meda nimu raapu
pirua wala o taasimide onaanu piri
wala pulupape simi. Nipu po-
lalo pisipi rabu nimi epe-rupa piru
patalepape sipi.
34 Pisipi rabu Sailas nipuna konere
pa piralua kone isa.
35 Gore Pol Barnabas lapo An-
tiok su-para page pirua onaa adaapu
raapu Gote-na epe agaa mogeasipi.

Pol Barnabas laapo rugulala pasipi

36 Wala oropere Pol-me Barnabas-
para lalo: Gore aba Aa Mudu-na epe
agaa lakesipa su rayona wala bana.
Goa pua nimu epe-rupa pimi pae
adola bana sipi.
37 Goa sa pare Barnabas-mere Jon
Mak raapu mea palipa kone isa.
38 Goa sa pare Mak-me Pol Barn-
abas lapo aba gimoa Pamfilia su-
para kogono napula pisa. Goa pisa-
pulu Pol-me dia sa.

39 Go rabu ape loa agaame arere pua rugulala pasipi. Goa pua Barnabas-me Mak mua wala Saiprus su-para sipi madaa pirua pisipi.
40 Go rabu Pol-re Sailas raapu pisipi. Go rabu Krais-na onaanumi Gote-me nipu raba minalo lakesimi.
41 Goa pua Pol-me Siria Silisia su lapo pamua kone rulae onaanuna robaa-para puri mapalaasa.

16

Timoti page Pol Sailas lapo raapu pora pamisimi

1 Pol nipu Derbe su-para adola pua sana wala Listra su-para pamisa. Go su-parare nipumi disaipel aa Timoti adesa. Go Timoti-na kone rulae agiri Juda ona yapare nipuna aaraare Grik su-para pirisa.
2 Go Listra Aikoniam su lapone piri Krais-na onaanumi Timoti-ri epe agaa simi.
3 Goa pua Pol-re Timoti nipu raapu palipa kone sua Pol-me Timoti-na yogane rugi kado sa. Go konere nipu laapo pora pamualipide su-parare mo Juda aanumi Timoti-na aaraare Grik aa remaa pagalimilo yogane kado sa.
4 Go adaarenu-para pamisipi rabu abade so Jerusalem su-para piri aposel kogono aanu lotu ada surube aanu nimumi aba simide remaa lakesipi. Nipumi kone rulae onaanu-para go rekena agaana pora ratalepape lo lakesipi.
5 Goa sipi raburi Gote-na ruru onaanumi Gote-na agaa robaa-para waru mapira-mama pisimi. Go rabu nimu raapu onaa adaapu ralaamama pisimi.

Troas su pirisa rabu Pol-me upaarupa pua aa meda adesa

6 Gore nimu Frigia Galesia su lapo-para pamua Gote-na epe agaa mogeasimi. Go-para sone Esia su-para epe agaa laketa pisipi rabu Holi Spirit-mi go su-para napulupape loa dia sa.
7 Goa pua nipu Misia su robo ru-nane pisipi rabu nipuna konere Bitinia su-para polalo pisipi. Goa pisa pare Yesuna Holi Spirit-mi wala rekena isa.
8 Goa pisa rabu nipu Misia su gimoa Troas adaare-para pua pirisipi.
9 Go su-parare ribaa Pol-me Masedonia su-para piri aa upaame adesa. Go aame rekoa Pol-para puri paloa gupa sa: Niaana Masedonia su-para ipua neme niaa raba mea sa.
10 Gore Pol-me go upaa pinaloa niaa aipapulu Masedonia su polalo pisima. Niri Luk page pisu. Niaana konere Gote-me niaa mo Masedonia su-para piri onaanu epe agaa laketa pomonalo lakesa.

Ona Lidia-me kone perekesa

11 Goa pea-ga niaa ipa sip madaa pirua mo Troas su gimoa pua Samotres su redepo ne pora madaa pua opapasima. Gore ekeraa-nane Neapolis su-para pisima.
12 Go ipa repaa-para isa su gimoare go suna ru-nane puare Filipai su-para pua opapasima. Go Filipai suri Masedonia suna ru-para aasa. Go Filipai su-parare abade Rom su onaa epa pirisimi. Gore niaa yapi medaloma go su-para pirisima.
13 Goa pua niaame Juda aanuna beten lape su meda apo popea ipa repaa-para aaya kone isima. Goa pisa-pulu Kitu Pirape Yapi diri go su adaarena popea ipa repaa-para pua pirisima. Go rabu niaame kiritasimide onaanu epe agaa lakesima.
14 Go kiritasimi ona medana biri Lidia nipu pirisa. Go onare Taiataira su-para pirua nipumi dolo ini nona piane mamina-nu sua bisnis kogono pisa. Go onare aba nipumi Gote madaa kone rulasa. Goa pua Pol-me agaa sa rabu agaa pagenalo Aa Mudumi nipuna kone malobasa.
15 Go rabu nipu-para nipuna ada-para piri onaanu page baptais misimi. Goa pua nipumi niaa-para lalo: Nimi ake kone imi pae? Neme Gote madaa kone rulaayo kone salimiri nina ada-para epa piralepa. Nipumi go agaa puri pane sa-pulu nipuna agaa pagesima.

Pol-para Sailas lapo Filipai supara kalabus ada mapataasimi

16 Oro meda niaa beten lape supara pisima rabu kogono madaa
adini nogo pora-nia madaasima. Go
nogore nipuna masaana wae remo
pirisa-pulu go nogome orope epali-
ade kone agaame pa lakesa. Go
orope epaliade agaa lakesa rabu
nipuna kogonona aaraanumi ode
mone yoto adaapu misimi.
17 Go nogome Pol niaa raapu rata
mea ipua gupa yaasa: Go aanuri so
yaa madaa Gote-na kogono pi aanu.
Nimumi oro yaalo kagaa pirape pora
mea waateme.
18 Go nogome oro yaalo nimu
yasaa-daa niaa gupa rata mea pua
yaasa rabu Pol-na pumi adaniaasa
rabu nipu pereke tua nogona remo-
para goa lakesa: Neme Yesu Krais-na
bi madaa lalo: Go nogona masaana
abia rakepeape. Goa sa rabu re-
mome go nogo gimoa aipapulu rake-
pea pogola pisa.
19 Gore nogona aaraanumi
nimuna mone yoto mi yaade kone
sua Pol Sailas lapo opeme adibasimi.
Nimumi adibasimi rabu maket amaa
ae aa mudunu piri-para mea pisimi.
20 Go-parare Rom su gavman-na
aa mudunu piri mea pua lalo: Go
aanuri Juda yaade. Nimuri niaana
adaare mabebolaaeme.
21 Nipumi niaa Rom su-para piri
aanu-para pora rado mogetepe pare
go agaa madaa rekena suaaya-pulu
mada namogealima.
22 Goa simi rabu onaa adaapumi
page Pol Sailas laapo-para wae agaa
simi. Goa pua aa mudunumi Pol
Sailas lapona mamina kola mua
repena unimi kudu tamina simi.
23 Gore aipuyame kudu tabebe pua
kalabus ada-para mea mapataasimi.
Go rabu karapusa ada surube aa-
para waru surubape simi.
24 Go kalabus ada surube aa go
agaa mana pagoare mo aare kedaa pi
repename aa rikiraana mea rogaasa.
25 Goa pisa pare ribaa ruma ru-
manere Pol Sailas lapome Gote-para
beten loa yaasa lala pirisipi. Go
raburi nimuna mo kalabus yagon-
umi pago pirisimi.
26 Goa pisa pare ora puri pane
sumininimi kalabus adana daa rayo
rasa pabebe pisa. Goa pua pora
gaape aipapulu lobapaawa mo aanu
adini ope sen page esepe pasa.
27 Gore mo kalabus ada surube
aa rekoa mo kalabus ada pora
gaape rayo lobapa isare adesa.
Nipumi kalabus aanu amaa pogola
pu paayabeme kone sua rai napi
mua nipuna maa kepetalo pisa.
28 Goa pisa pare Pol-me yaaloa
gupa lakesa: Nena bipa ne natape.
Niaa rayo pa pima.
29 Go rabu mo surube aame lam
mea ipulupa sa. Nipumi muare
Pol Sailas piri-para aipapulu puare
paalame omoa nipuna kibu re-para
lopesa.
30 Goa pua nipumi nimu amaa-
nane mea pua lalo: Adaa aa laapoya,
Gote-me ni raba minalo neme ake
palua ya?
31 Nipumi goa sipi: Neme Aa Mudu
Yesu madaa kone rulape. Goa paliri
Gote-me ne raba mua ne-para nena
nogo naakinu page oro yaalo piral-
imi sipi.
32 Go rabu nipu laapome Gote-na
epe agaa mo aa-para nipuna ada piri
onaanu-para page mogeasipi.
33 Go rabu ora go ribaa agu mo
aa lapo mua nipuna rere radepeasa.
Goa puare nimu-repaa baptais mis-
imi.
34 Goa pua kalabus ada surube
aame Pol Sailas laapo nipuna ada-
para mea pua eta kasa. Go rabu
go aa-para nimu-repaapara Gote-na
agaa robaa-para mea misimi-pulu
raaname omesimi.
35 Gore yapi lapaasa rabu Rom aa
mudunumi plisman-na aa mudunu-
para agaa gupa o taasimi: Apo aa
lapo mea repaape lo lakesimi.
36 Go agaa pagesa rabu kalabus
ada surube aame Pol-para lalo: Bos-
boi aanumi ne Sailas lapo abia pulu-
pape lo lagiame-pulu pawa pulupa

sa.
37 Goa sa pare Pol-me plisman-
na aa mudunu-para lalo: Nim-
imi sa waea meda papa-daa adame
pae? Nimimi onaanuna ini agaana
aipuyame saa tamede. Goa puare
saa kalabus ada-para mapatarimi.
Abiare go kone madaa wala kudiri
pi kone sua saa repaalimi ya? Dia,
saana adaare Rom su ya-pulu mo
surube aa nimuna go-para ipua saa
repaalimina sa.
38 Gore plisman-numi Pol-na agaa
Rom su gavman aanu lakesimi.
Gore gavman aanumi Pol Sailas
nipuna adaare Rom su pagesimi
rabu paalame omesimi.
39 Nimu paalame omoa pua lalo:
Niaa odome omalema. Go rabu
nimu amaa lamua ipua lalo: Abia go
adaare gimalepape simi.
40 Go rabu Pol Sailas lapo kalabus
ada gimoa mo Litiana ada adola
pisipi. Goa pua nipumi Krais-na
onaanu adoa epe agaame nimuna pu
robaa puri mapalaatalo agaa lakeloa
pisipi.

17

Tesalonaika su-para pirisimi rabu

1 Pol Sailas laapo Amfipolis su-
para pamua puare wala Apolonia su-
para pua gimoare Tesalonaika su-
para pisipi. Go su-parare Juda onaa-
nuna lotu ada meda aasa.
2 Gore Pol-me nipuna pi-rupa mo
lotu ada-para pisa. Goa pua Kitu Pi-
rape Yapi repome nipumi Juda aanu
raapu Gote-na buk madaa i agaa lala
pirisimi. Go rabu Pol-me Juda aanu
raapu agaame arere pisimi.
3 Goa pua agaa lakesa rabu Gote-
na buk madaa dipia lakesa. Pol-me
gupa sa: Go Yesu nipu ora Gote-na
Mea Repae Aa Krais yaade. Nipumi
onaanuna kedaa rua matmat-para
nipu wala rekesa-daa go agaa lagialo
sa.
4 Goa pua onaanu medaloma kone
rulaawa Pol Sailas raapu pirisimi.
Goa pua kone rulae Grik onaa
adaapu page ona mudu medaloma
page Pol-para Sailas laapo rata mea
pisimi.
5 Goa pisa pare Juda aanumi
wae udipa kone sua pa piri riabo
aanu medaloma yaaloa onaa adaapu
makiritisimi. Goa pua adaare-para
piri onaa rayome mapogolasaawa
Jeson-na ada kutapu mawabaasimi.
Gore nimumi Pol Sailas lapo asapua
mo kiritae onaanu lamu katalo
pisimi.
6 Gore asapua napirisipi rabu
Jeson-para kone rulae amenu
medaloma-para adia gavman-na
surube aa piri mea pisimi. Nimumi
goa puare puri paloa gupa yaasimi:
Go aanuri mo su rayona waeanu
adaapu pamu peme rabu onaanu
wae-rupa mapogolasata pepe. Abi-
are niaana adaare-para page epa
pepe simi.
7 Go Jeson-me nimu eta kalo wamo
puaaya. Nimumi nabawan gavman
aa muduna rekena agaa rasitimi.
Nimuna aa mudu rado meda pia
nipuna biri Yesu teme.
8 Go agaa loare onaa rayome page
gavman aa mudunu page go agaa
pagoare nimu ora pogolasaasimi.
9 Go rabu surube aanumi Jeson-
para go aa lapo-para koso ka-
balepa simi. Goa pua nimumi mea
repaasimi.

Beria su-para pirisimi rabu

10 Gore ribaa sade raburi amenumi
Pol Sailas lapo aipapulu mo Beria
su-para penaasimi. Nipu go su-para
opapaaware Juda aanuna lotu ada-
para pisipi.
11 Mo Beria su-para piri Juda
onaanumi nimuna robaa-para epe
kone sua mo Tesalonaika su-para
piri onaanu-rupa naparisimi. Go
Beria su-para piri Juda onaanumi
epe agaa pagesimi rabu raana waru
omoa pago pirisimi. Goa pua oro
yaalo Gote-na buk-para onaanumi
waru dipia lakelo pirisimi. Gore mo
aa lapona agaa ora yaana pae dia
yana pame adolalo kone sua buk
dipisimi.

12 Goa pisimi-pulu onaa adaapumi
epe agaa madaa kone rulasimi. Goa
pua Grik mudu onanu page Grik
aanu page epe agaa madaa kone ru-
lasimi.
13 Goa pisa pare Tesalonaika su-
para piri Juda aanumi Pol epe agaa
Beria su-para mogeaata epealo pa-
gesimi. Pagesimi rabu nimu Be-
ria su-para piri onaa maoyaatalo ip-
isimi.
14 Go raburi Krais-na amenumi Pol
aipapulu no nabisi su-para mea pe-
naasimi. Goa pisa pare Sailas Timoti
lapo mo Beria su-para pa pirisipi.
15 Go rabu Pol lamua pisimide
aanu Pol raapu pua Atens su-para
pua opapasimi. Goa pua mo aanu
Beria su-para wala pua Pol-me Sailas
Timoti lapo ni piri aipapulu ipulu-
pape lo o taasa.

Pol Atens su-para pirisa rabu

16 Pol-me Sailas Timoti lapo Atens
su-para pa ado pirisa. Go raburi Pol-
me go adaare-para piri onaanuna
ribu robake wae remona aapa adesa-
pulu nipuna pu robaa o sa.
17 Goa puare nipumi Juda aanuna
lotu ada-para piri onaanu-para ruru
rado Gote-na bi minasaaeme onaanu
raapu yada loro pirisimi. Goa pua
nipumi maket su-para pirua pora
pamualae onaanu page agaa lakesa.
18 Gore Pol-me Yesu-para nipuna
wala marekaape di madaa agaa
lakesa. Goa lakesa-pulu mo
Epikurius aanu-para Stoik agaa
maalape aanu page Pol-para ero
agaa gupa simi: Go aare nipu
agaa loboa agaa ne aa ya-pulu ake
tea ya? Medalomame gupa simi:
Go aa-na agaare pa su rado-para
piri onaanuna yaa-para piri yakinu
madaa tapaaya simi. Gore Pol-me
Yesu matmat-para rekesa-para pa
yakinu-para agaa lala-daa kone gupa
misimi.
19 Goa pisa-pulu nimumi Pol kaun-
sil piri mea pua rudu Areopagus
madaa kiritasimi. Nimumi mea pua
gupa simi: Neme aba pamu laede
kagaa agaa pagamona ia simi.
20 Nena agaa medalomare ora rado
piane agaa ya-pulu go agaana re-re
ora waru pagamona simi.
21 Go Atens su-para piri onaanumi
page go su adolalo pora kimisu on-
aanumi page oro yaalo pirua kagaa
agaa madaa yada robesimi-pulu Pol-
para mo remaa laasimi.
22 Go rabu Pol nipu mo rudu Are-
opagus madaa pirua kaunsil aanuna
rikiraana rekoa gupa lakesa: Atens
aanu, nimiri neme adawade rabu
nimimi lotu lape-rupana kone waru
ratalepape.
23 Ni go nimina adaare pora-nia
pamua nimina bi minasaame yaenu
waru ade. Goa pua neme aana reke
meda ade. Go reke madaa agaa gupa
tu isa: Go aana rekere pa na-ade
yaa-para piri yakina yaade. Abiare
neme go na-ademe yaki madaa agaa
lagiano pagalepape sa.
24 Gore Gote-me su amaa i yaenu-
para su raapu warisa. Go Gote-
re su yaa lapona Aa Mudu ya-pulu
onaanumi warini adanu-para napia.
25 Goa pua go yaki goe-me aanu
warini yae madaa kone naia. Gore
nipumi onaanu rayo kone wasupa
gu komo page oyaeyae rayo gupa
guaaya.
26 Gote-me niaana akua padane
waria rayo go akuame madiasa.
Nipumi onaa su rayo-para mapi-
raawa nimuna pirape su robo kalo
nimuna omape di kalo pisa.
27 Go onaanumi Gote asapua nipu
adaliminalo goa pisa. Goa pisa pare
Gote niaa raapu re-para pia.
28 Gore nimina pepa tape aame
gupa tisa: Niaa Gote raapu pima.
Nipuna purina piruaema. Go nimina
kone makuaae aanumi page pepa
madaa gupa tisimi: Niaa page ora
nipuna si yaade simi.
29 Niaa Gote-na si pima-pulu
nipuna kone wasupare epe abu pi
aana-me page epe aana silva-para pa
aana-me warini yae-para go piane
napia-daa kone samina.
30 Abadere onaa nimu kone waru
nasu ribaa-para pirisimi rabu Gote-

me waru na-adabasa. Goa pisa pare abiare nipumi su rayona piri onaanumi wae kone perekeaminalo agaa mana laguaaya.

31 Go madaare nipumi su rayona onaanuna koso lape agaa pagolalo di meda aba mada misa. Go epaliade yapi di rabu nipuna mapiraae aame redepo ne kone sua yoto rumaalia. Nipumi go aa marekaasaga apo epaliade yapi di madaa agaa pagoa kone rula piramina.

32 Gore Pol-me go onaa piri-para wala marekaasade remaa lakesa rabu onaa medalomame ero agaadaa loa giri laasimi. Pare medalomame gupa lakesimi: Gore nena go remaa wala pagamona simi.

33 Go raburi Pol-me nimu kiritaepara gimoa pisa.

34 Goa pua onaa medalomame Pol raapu pirua epe agaa pago kone rulasimi. Nimuna rikiraanare rudu Areopagus madaa kaunsil piri aa Dionisius-mi kone rulasa. Go ona Damaris-para medalomanu nimumi page kone rulasimi.

18

Pol Korin su-para pirisa

1 Goa pisa raburi orope Pol-me Atens su gimoa Korin su-para pisa.

2 Go su-parare nipumi Juda medana biri Akwila adesa. Nipuna agi madini suri Pontus yapare ogedaa abade Itali su gimoa nipuna ore Prisila raapu Rom su-para ipisa. Gore gavman aa mudu Klodius-mi Juda onaanu rayo Rom su gimalepape lo lakesa-pulu Akwila Prisila lapo Rom su gimoa ipisipi. Go rabu Pol-me nipu adola pisa.

3 Pol nimuna kogono pisimi-pulu nimu raapu pirua mamina rabulape kogono pu kiritua mone yoto misimi.

4 Goa pua oro yaalo Kitu Pirape Yapi rabu Pol nipu Juda onaanuna lotu ada-para pirua nimu raapu agaa lala pirisimi. Nipumi mo Juda onaanu-para Grik onaa nu-para nimumi Gote-na bi minasaa minalo agaa lakesa.

5 Go Sailas Timoti lapo Masedonia su gimoa ipisipi rabu Pol-me onaanu-para epe agaa oro yaalo lakelo pirisa. Nipumi Juda onaanupara Yesuri ora Gote-na Mea Repae Aa yaade lo lakesa.

6 Goa pisa pare Juda aanumi mo agaa rasua nipu-para ero agaa simi. Go raburi Pol-me nipuna mamina-na amulu radepea lalo: Nimina amulu go adalepa. Gore abia neme nimi gimoa ruru radonu laketa palua pare aba lagiaade lo nimi kone masaalua sa.

7 Goa loa Pol-me gimoa aa Titius Jastus-na ada-para pua pirisa. Go aare ruru rado piri aa yapare Gote-na bi minasaae aa yaade. Nipuna adaare Juda aanuna lotu ada resipara aasa.

8 Go rabu go Juda aanuna lotu adana aa mudu Krispus-para nipuri paa nimumi Aa Mudu Yesu madaa kone rulasimi. Goa pua Korin supara piri onaa adaapumi epe agaa pagoa kone rulaawa baptais misimi.

9 Goa pua oro meda ribaare Pol-me upaa palaina Aa Mudumi nipu-para lalo: Neme paala naomape pare agaa waru lakelape.

10 Niri ne raapu padane-para pipa. Goa pea-pulu pa aa medame ne mada natalia. Dia-ga go adaareparare nina onaa adaapu pimi.

11 Goa pisa-pulu Pol nipu Korin supara pirinare maali padane patua akua oraapu popesa. Go raburi nipumi nimu Gote-na epe agaa moge riasa.

12 Gore orope Galio nipu Akaia suna namba wan gavman surubalalo pirisa. Go rabu Juda aanu kiritaawa Pol adia koso laata mea polalo gupa simi:

13 Go aamere onaanuna kone mabebolaawa Gote-na bi minasaa agaa lo mogeaaya. Go rabu niaana rekena agaa rasisimi.

14 Gore Pol-me agaa laketalo pisa pare Galio-me Juda onaanu-para lalo: Go aa pupitagi noa wae yae piare neme pawa pirua pagaluame pi.

15 Pare nimina yadanuna binu rekena agaanu teme-ga nimina koso tapape. Neme koso go-rupa napagalua.
16 Goa sa rabu nipumi nimu amaa mea ratu tisa.
17 Goa pisa rabu onaa medalomame lotu adana aa mudu Sosoteni mea ripinua koso pagape ada repara mea pua tisimi. Go tisimi pare Galio-me tinawa kone isa.

Pol Antiok su-para wala pisa

18 Goa pua Pol Krais-na onaanu raapu yapi medaloma go Korin supara pirisa. Goa pua walare nipumi Prisila Akwila laapo mua go su gimoa ipa sip madaa pirua Siria supara pisimi. Gore Pol mo Senkria su-para pirisa rabu Gote-para kepele napi agaa sa-pulu aalu iri napudisa. Orope nipuna kogono dia sa rabu aalu iri wala pudisa.
19 Gore nimu Efesus su-para opapasimi raburi Pol Juda aanuna lotu ada-para pua nimu raapu agaame arere pisa.
20 Goa pua Juda aanumi Pol-para niaa raapu yapi medaloma piramina simi pare Pol-me mada dia sa.
21 Goa pua nimu-para abi patalepape lakeloa lalo: Gote-me e tea-daare wala epalua. Goa pua nipumi ipa sip madaa pirua Efesus su gimoa pisa.
22 Pol sipi madaa pirua Sisaria supara pua sana wala Jerusalem supara piri kone rulae onaanu eperupa piralepa lo lakesa. Goa loa ogesi pirua Antiok su-para pisa.
23 Antiok su-para ogesi piruare gimoa Galesia Frigia su lapona oge adaarenu-para pua kone rulae onaanuna robaa-para puri mapalaawa pamisa.

Apolos nipumi Efesus Korin su laapo-para epe agaa mogeasa

24 Go Juda aa meda nipuna bi Apolos-re nipu madini su Aleksandria-para pirisa. Go aa Efesus su-para epa pirisa. Nipu agaa waru ne aa pirua Gote-na buk i agaa rayo dipia niminaasa.
25 Onaanumi nipu abade Aa Mudu-na pora madaa mogeasimi. Nipumi Yesuna agaa lakesa rabu puri paboa ora waru epe-rupa lakesa. Goa pisa pare nipuri Jon-na baptais misa padane aba makuaasa.
26 Gore nipumi Juda aanuna lotu ada-para pua puri paloa lakesa. Go rabu Prisila Akwila laapome nipuna agaa pagoare nipuna ada mea pua Gote-na disaipel agaa maredepo yasipi.
27 Goa pua oropere Apolos nipu Grik su Akaia-para polalo pisa. Go rabu Efesus su-para piri Krais-na onaanumi Grik su-para piri Kristen onaa-para pepa tua o taasimi. Go pepa madaare go aa Apolos raba mu ki waru mealepa lo o taasimi. Apolos Grik su-para ipisa rabu Gote-na epe raba meape kone niminaawa kone rulae onaanu-para puri waru kasa.
28 Go Juda aanu maket-para ipisimi rabu Apolos-me onaanuna ini agaana arere waru pisa. Goa pisa rabu nipumi Yesu ora Gote-na Mea Repae Aa waatalo Gote-na buk dipisa. Go rabu Juda aanumi agaa waru na-abusimi.

19

Pol-me Efesus su-para epe agaa lapedepesa

1 Apolos Korin su-para pirisa rabu Pol nipu mo adaa su robo ru-nane pua pamuare Efesus su-para opapasa. Go su-parare nipumi kone rulae onaa medaloma adesa.
2 Adesa rabu agaa gupa misa: Abadere epe agaa madaa kone rulasimi rabu Holi Spirit page misimi ya? Nimumi agaa gupa abusimi: Dia, Holi Spirit piare niaa napagema.
3 Go rabu Pol-me lalo: Gore nimina baptais-ri ake piane misimi ya? Nimumi lalo: Jon-na baptais misima simi.
4 Gore Pol-me lalo: Jon-na baptais-ri onaanumi pupitagi ne kone

pereketalo misimi. Goa pea pare Jonme Israel onaanu baptais kalalaina agaa gupa lakesa: Nina masaananane epaliade aa Yesu madaa kone rulaatepape lo lakesa.

5 Mo Efesus piri aanumi Pol-na agaa pagoare nimumi Aa Mudu Yesuna bi madaa baptais measimi.

6 Goa pua Pol-me nimuna aalu madaa ki inaloa Holi Spirit nimuna robaa-para ipisa. Go rabu nimumi adaa agaa rado rado loa simina Gote-na agaa ne aa-rupa pisimi.

7 Go-rupa simide aanuri 12-pela pirisimi.

8 Gore Pol nipumi Juda aanuna lotu ada-para Gote-na epe agaa mogeala pirinare akua repo popesa. Nipumi Juda raapu agaa puri pane lo pirua Gote-na Surube Su madaa laketalo pirisa.

9 Goa pisa pare onaa medaloma nimuna pu-para rero pisa-daa kone narulasimi. Go rabu nimumi onaa rayona ini agaana Aa Mudu-na agaa madaa wae ero agaa simi. Goa simipulu Pol-me aposel kogono aanu mua nimu gimoa pisimi. Goa pua oro yaalo nipu Krais-na onaa raapu pirua Tiranus-na skul ada-para agaa lo pirisimi.

10 Gore nipumi maali laapome epe agaa lakelala pirina Esia su-para piri onaa rayome Aa Mudu-na epe agaa pagesimi. Goa pua Juda onaanu page ruru rado piri Grik onaanu page epe agaa pagesimi.

Sipana sinuna remaa

11 Go rabu Gote-me Pol napiaa kogono pinalo raba misa.

12 Goa pisa rabu onaanumi Pol-na hankisip-para kogono pi mamina-nu yaina ome onaanu mea kasimidaare nimuna yaina pereke nimuna remonu rakepea pisimi.

13 Goa pisa pare kimisu su-para piri Juda aanu medaloma mone yoto pe yaenu mulalo onaanuna wae remo raakepesimi. Gupa raakepetalore Aa Mudu Yesuna bimi pisimi. Nimumi gupa lakesimi: Go aa Pol-me Yesuna bimi rakepeade-rupa go bina lamina simi.

14 Gore Gote-na miru irae aa mudu Skeva-na si 7-pela nimumi remo raakepetalo gupa pisimi.

15 Go aa-na sinumi apo agaa teme rabu wae remome nimu-para lalo: Yesuri niaa adema Pol page niaa adema pare nimiri aapi ya?

16 Go rabu mo wae remo pabo piri aame mo si 7-pelana rikiraana epa pogosa. Goa pua mo aa tulalo pua ora waru tisa-pulu nimuna yogane maoyasa. Go rabu nimuna mamina page rayo ririnaaloa amaa pogola pisimi.

17 Goa pisa rabu Efesus su-para piri Juda onaa page ruru rado onaa page nimumi go remaa pagesimi. Goa pua nimumi paalame omoa Aa Mudu Yesuna bi waru minasaasimi.

18 Go rabu kone rulae onaa adaapu ipua nimuna abade kudiri pi waeanu lapedepesimi.

19 Goa pua medalomare Rom maalu pi onaanu epa pirisimi. Go rabu nimuna waea pi buk mea kiritaawa onaanuna ini agaana repena sulaa-para irisimi. Go buk-na yoto mone dipiare gupa 600,000 kina-me kabesimi.

20 Go-rupare Aa Mudu-na epe agaa puri paloa pisa-pulu onaa adaapumi page pagoa adesimi.

Efesus su-para piri onaanumi yada marekaasimi

21 Goa pua orope Pol Jerusalem su-para polalore nipumi mo Masedonia Akaia su lapo aba adola pisa. Nipumi kone gupa isa: Go-para aba adola puare orope Rom su page adola palua kone isa.

22 Go rabu nipu Esia su-para pirua nipuna kogono aa laapo Timoti Erastus lapo Masedonia su-para mea repaasa.

23 Gore Pol-me Yesuna pora madaa agaa mogeasa-pulu onaa adaapumi rui loa wae-rupa pogolasaasimi.

24 Go remaana re gupa isa. Go epe aana silva warini aa meda Dimitirius pirua mo onaanu wae-rupa

marekaasa. Go aamere epe aana meda silva-me remo ona Artemis-na oge remo Aapa nona piane yae wari bisnis kogono pisa. Goa pua nipumi go yae wariape aa adaapu yoto mone minalo kogono kasa.

25 Gore Pol pirisa rabu apo surube aame aana-me oyae silva warini kogono aanu yago page makiritasa. Go rabu nipumi lalo: Pagalepa. Niaana aana silva kogono go bisnis epe yoto memade simi.

26 Goa pea pare nimimi Pol-na agaa pagoa niminaaeme pae? Go aa Pol-me onaa remo mada mawaritimi loa niaana warini gote-daa dia tea. Go tea-pulu go Efesus su-para piri onaa adaapumi page Esia su robo runane piri onaa adaapumi page Pol-na agaa pagoa niaana oyae nakabalimi simi.

27 Go kone agaa lapo o ta-ga niaana bisnis kogono maoyaalia. Go page ona remo Atemis-na ada mabebolaawa go remona puri madia yalia. Go remore Esia su-para piri onaanumi page su rayona piri onaanumi page Artemis-na bi minasaaeme-ga ake palima ya?

28 Nimumi go agaa pagoare nimuna robaa-para ora wae kone sua wae-rupa pogolasaawa gupa simi: Niaana remo Artemis-ri nipu Efesus su-parare ora mudu yaade.

29 Goa simi rabu go su-para piri onaa rayome rui loasimi. Go rui agaa ne onaanumi Pol Masedonia su pirua raba mi aa laapo Gaius Aristarkus lapo adia ria pua mo kiritae ada-para aipapulu pisimi.

30 Go rabu Pol-na konere onaa rikiraana polalo pisa pare Krais-na onaanumi nipu ripinaasimi.

31 Go page Esia gavman-na aa mudu medaloma Pol-na adami aanu nimumi pepa tua Pol piri-para repaawa gupa simi: Ne talimi-ga no kirita ada-para napope lo o taasimi.

32 Go rabu kiritae ada-para piri onaanumi ora rui loasimi. Goa pua nimuna kone agaa lapore rado rado pupa yabesimi. Goa pisa pare onaa adaapumi epa kiritasimi pare akea pulalo epa kiritasimi palo nanimi-naasimi.

33 Go rabu Juda aanumi aa meda Aleksandria onaanuna rikiraana maasimi. Go rabu Aleksandria-me ki musaawa mo onaanuna agaa gimenalo pisa.

34 Goa pisa pare mo onaanumi nipu Juda aa-rupa adoare rayome agaa padaneme yaaloa gupa simi: Remo Artemis-ri niaa Efesus su-para piri onaanuna remo mudu yaade. Goa lalaina naare ini laapo popesa.

35 Orope mo Efesus su adaarena kuskus-mi onaanu epe-rupa mapiraasa. Go rabu nipumi lalo: Efesus onaa pagalepa. Su rayona piri onaanumi go Efesus su adaare-para niaa remo Artemis-na ada surubema lo namakuaaeme. Go page nipuna piksa nona piane aana yaa-para i epa lopenaloa surubema-daa onaa rayome pageme sa.

36 Go agaa madaare pa aa medame mada narasalimi-ga nimi rayo pawa piralepa. Gore orope odo omape pora gimalepape sa.

37 Go nimimi abade go aanu mea epame pare niaana remo ada-para i yaenu meda napaake nemede. Go page niaana remo ona Artemis-para ero agaa natemede.

38 Go Demitrius-para nipuna yago kogono aanu-para nimumi go aanu aditalo agaa teme-daare go koso lape di lamina. Gore koso pagape aa page pia.

39 Goa pea pare nimimi pa yae medaloma madaa teme-daare nimina kiritae di rabu tapape.

40 Go abiare yada pode marekaarimide-ga niaa mapataatalo koso lape agaa mada teme yapae? Gore niaa wae-rupa pogolasae kone madaa ora agaa mada natema. Goa pea-ga koso lape agaa temere ake lano ya?

41 Gore kuskus-mi goa loa go kiritae onaanu-para pulupa.

20

Pol-me Masedonia Grik su lapona wala pamisa

1 Mo nimuna agaa loraasimi rabu
Pol-me disaipel onaa makiritasa. Go
rabu nimina robaa-para puri ma-
palainalo agaa lakeloa patalepape
sa. Go rabu Masedonia su-para po-
lalo pisa.
2 Gore nipu oge su-para epe agaa
lakela-mama pisa rabu onaanuna
robaa-para puri mapabasa. Goa pua
walare Grik su-para pisa.
3 Go su-parare akua repome pirisa.
Goa pua orope nipu Siria su-para
polalore sipi mula pisa. Goa pisa
pare Juda aanumi nipu tulalo yada
robesimi-pulu Pol-me Masedonia su-
para wala pono kone isa.
4 Go raburi Beria piri aa meda
Sopata nipu Pirus-na si pirua nipu
Pol raapu pisa. Aa medaloma Pol
raapu pisimi aanu go rupa: Tesa-
lonaika su-para piri aa Aristarkus
Sekundus lapo page Derbe su-para
piri aa Gaius page Timoti page Esia
su-para piri aa Tikikus Trofimas lapo
page nimu rayo Pol raapu pisimi.
5 Go aanu aba puare niaa Troas su-
para pua ado pirisimi.
6 Gore olode medana biri Bret
Nama-adaa Yape go yapi dia naloa
niaa Filipai su gimoa sipi madaa
pirua yapi supu pisima. Goa puare
Troas su-para niaame apo aanu
nimu madaasima. Go rabu sarara
padane pirisima.

Pol Troas su-para wala pisa

7 Gore wala oge oro rabu ribaa
niaame eta nola kiritasima. Go
raburi Pol ekeraa palia-ga onaanu
agaa lakelaama pua ora ribaa page
agaa adaalu yolo lakesa.
8 Goa pisa rabu niaa so kiritae ada
ru-nanere lam adaapu mudiasimi.
9 Go rabu Pol-me agaa lakelalaina
ogege aa meda Yutikus nipu widoa
re-para pirisa. Pirisa rabu nipuna
ini-para u ipisa-daa u patisa. U
patisa rabu ada ora sone robene ae
repona pirua lopesa. Go rabu nimu
pua puaa misimi pare nipu aba ini
adupisa.
10 Goa pisa pare Pol-me nipu
pua mo aa madaa pua kubuni-
aawa onaanu-para lalo: Nimimi ora
paalame naomalepape. Nipuna pu
imu naudunae pa ia.
11 Go rabu Pol wala so ada rum ae
repo madaa pua bret piribia nimu
raapu nisa. Goa pua Pol nipumi
nimu-para agaa adaapu lakelala pi-
rina yapi lapaasa. Go raburi Pol pisa.
12 Go rabu nimumi go Yutikus
nipu pa pirisa-daa mea lamua pua
raaname omesimi.

Pol Troas su gimoa Miletus su-para pamisa

13 Pare niaa Asos su polalo aba pua
sipi madaa pirisima. Niaame Pol
go Asos su-para madaatalo pisima.
Pol-me niaa di lagua nipu pora-nia
epalua sa-pulu goa pisimi.
14 Go-rupa Pol-me niaa Asos su-
para ada mua nipu niaa raapu sipi
madaa pamisima. Go puare niaa
Mitilini su-para pua pisima.
15 Niaa Mitilini su gimoa sipi
madaa pirua yapi padaneme Kios
su mone pane pua opapasima. Goa
pua ekeraare Samos su puare wala
ekeraa-nane Miletus su-para pua
pirisima.
16 Gore Pol-me Esia su-para yapi
adaapu napiralua kone isa-pulu Efe-
sus su gimisa. Nipuna konere
Jerusalem su-para aipapulu adola
pisa. Go rabu nipu Juda aanuna
Pentikos yapi di olode adolalo pisa.

Pol-me Efesus su-para pua lotu su-rube aa agaa lakesa

17 Niaa Miletus su-para pirisima
raburi Pol-me Efesus su-para agaa
aba gupa rapaasa: Lotu ada surube
aanu ni piri-para ipulupape.
18 Nimu ipisimi rabu nipumi nimu-
para lalo:
Nimimi nina kone ademe. Aba
ripia ni mo esia su-para ipisu yaade
rabu oro yaalo nimi raapu pirisi-
made.
19 Neme Aa Mudu-na kogono
pisudere nina bi minasaaminalo
nape. Dia, pare apo Juda aanumi

agaa rasu kogono mabebolaaeme rabu neme kedaa rua re page to.
20 Goa pisa pare neme nimi raba meape agaa nagimi lagisude. Goa pua neme agaa mogesude rabu pa onaanuna ini agaana page nimina ada-para page mogeasude.
21 Goa pua nina puri pane agaamere Juda onaanu-para Grik onaanu-para agaa gupa lagisude sa: Nimina pupitagi ne kone gimoa Gote-na kone mua Aa Mudu Yesu madaa kone rulaatepape sude.
22 Goa pua Holi Spirit-mi ni lagia-pulu abia Jerusalem su-para palu-ame pi. Go su-parare nimumi ni-para ake palimi palo maarea.
23 Goa pea pare Holi Spirit-mi ni agaa lagia: Pa adaare rayo adola pali raburi neme kalabus ada patu kedaa adaapu page meainalo lagia.
24 Goa pea pare Aa Mudu Yesumi Gote-na raba meape kone ni gua Epe Agaa lakelape lo kogono gisa. Goa pisa rabu go kogono paa-mama pua lakelo kiritaluare nimimi ni talimi page kone adaapu nasalo sa.
25 Goa pea pare neme nimina riki-raana ipua Gote-na Surube Sina agaa epa lagisude. Gore nimimi nina ini agaa wala na-adalimina kone salo.
26 Goa pea-pulu abia neme lagiano pagalepape. Abiare pa onaa meda alupaliare ni madaa agaa naepalia.
27 Dia-ga neme Gote-na kone agaa rayo lagiape nimi pala pururu na-pea.
28 Nimi waru piralepape. Gore onaanu medaloma surubaliminalo Holi Spirit nimi madaa mapiraasa. Go onaanuri Aa Mudu nipuna yaapimi kabesa-pulu nimimi nipuna sipsip waru suruboa nape yae waru kalatepape.
29 Gore ni palua rabu aa medalo-manu nimina rikiraana epa piralimi. Go aanumiri wae yana-rupa ipua Gote-na sipsip maoyaalimi.
30 Goa pua nimi Krais-na onaa-nuri orope nimina rikiraanare aa medalomame yaa agaa loa maki-ralimi. Goa pua Krais-na onaa medaloma nimuna agaa ratalimi-nalo makiralimi.
31 Goa pea-ga waru surubalepape. Nimimi go madaa kone waru salepape. Gore maali repome neme ribaa page yapipu page nimina kone padane padane marekaliminalo pawade. Goa pua kedaa rua neme agaa mogeaayo.
32 Abiare Gote-na surube kone meamina. Nipuna epe agaame nimi raba mu nimi puri ginalo. Goa pua nimi page Gote-na epe kone rulae onaa raapu piramina.
33 Go neme pa onaanuna mone sekere mamina-nu epaame ome kone naisu.
34 Gore aba ademe nina pora pami aanu raapuri nina kimi kogono pua niaana oyae kabesu.
35 Goa pua niaame kogono waru pua naraa onaanu raba mulalo pema-daa go pora rataliminalo mo-gesude. Niaame gupa palima rabu Aa Mudu Yesuna agaa niminaamina. Nipumi gupa sa: Oyae mealima rabu raana omalima pare oyae katema-rupa meape kone madaa raana palia.
36 Pol-me go agaa aba loare nipumi nimu raapu rumu koba pua beten sa.
37 Go rabu nimumi Pol upia re loa ki mua abi pope simi.
38 Nimuna pu robaa-parare kedaa waru pisa. Gore Pol-me orope nim-ina ini agaa mada na-adalua sa-pulu odome omesimi. Goa pua nimumi Pol sipi adibae-para mea pisimi.

21

Pol Jerusalem su-para pisa

1 Go rabu niaame onaanu patalepape loa sipi madaa pirua pisima. Niaa sipi madaa pirisima rabu redepo yabo pua mo Kos su-para opapasima. Goa pua ekeraa-nane go Kos su gimoa Rodes su-para pua piruare wala Patara su-para pua opapasima.
2 Go su Patara-parare Fonisia su pisa sipi meda mua nipu madaa pirua pisima.

3 Goa pua niaame Saiprus su
adoare go su-para none puare Siria
su-para opapasima. Go suna adaare
Tair-re sipimi madini kako-nu go
adaa mea sulalo pisima.
4 Go su-parare niaame Gote-na
disaipel onaanu medaloma adola
pisima. Goa pua nimuna adaa sarara
padane pirisima. Gore Holi Spirit-mi
mo Krais-na onaanu kone kasa-pulu
nimumi Pol-para Jerusalem su-para
napope lo lakesimi.
5 Goa pisa pare niaana pora
pamuape di madaare Tair adaare
gimoa polalo pisima. Pisima rabu
apo su-para piri Krais-na aanu nogo
naakinu-para niaa raapu pamua
adaare-para su ogege pora-para
lamua pisimi. Goa pua niaa sipi i-
para pua ipa repaa-nane rumu koba
pua beten sima.
6 Gore nimumi niaa-para abi
patalepape loa nimuna ada wala
pisimi. Go niaame page patalepape
loare sipi madaa pirisima.

7 Niaa sipi madaa pirua-mama pua
Tair su gimoa Tolemes su-para opa-
pasima. Go rabu niaame kone rulae
onaa adoa ki mua yapi padaneme
nimu raapu pirisima.
8 Ekeraa-nanere go su gimoa Sis-
aria su-para pua opapasima. Go
rabu niaame epe agaa lakene aa
Filip-na ada-para pua pirisima. Go
aare mo Jerusalem su-para kogono
aa 7-pela pirisimi-na padanere nipu
pirisa.
9 Go aana inumakua nogo
maalame Gote-na epe agaa pagoa
ratisimi.

10 Gore niaa mo aa-na ada-para
oro medaloma piramonaloa Gote-na
agaa lakene aa meda Agabus ipisa.
Nipu Judia su gimoa Sisaria su-para
ipisa.
11 Nipu niaa piri ipuare Pol-na
aako let mua nipuna ki aa lapo
rogaasa. Goa pua nipumi lalo:
Holi Spirit-mi gupa lagia sa: Neme
pawade-rupare Jerusalem su-para
pimi Juda aanumiri go aako let-na
aaraa rogaalima. Nimumi gupa ro-
gaawa ruru rado aa medaloma mea
kateme.
12 Niaame go remaa pagesima-
pulu go onaanu-para niaame Pol
madaa re loa puri paloa lalo: Ne
Jerusalem su-para napope.
13 Go rabu Pol-me lalo: Nimimi
akolo nina robaa-para kedaa map-
atalo goa tame pae? Gore nimumi
Jerusalem su-para nina ki aa lapo ro-
gaalimiri pinawa. Gore Yesu Krais-
na kogono madaa talimi-daare mada
pa omalua.
14 Gore Pol-na koneme nipu ora
palua kone isa-pulu niaame agaa lo-
raawa gupa sima: Aa Mudu-na kone
nipuna palia-ga pinawa sima.
15 Go yapi medaloma dia naloa
niaana oyaenu managola sua
Jerusalem su-para pisima.
16 Go pua Sisaria su-para piri
Krais-na onaa medaloma niaa raapu
pisima. Nimumi niaa Neson-na ada-
para pua piramonalo lamua pisimi.
Go aare Saiprus su pirua nipu ora
abade Gote-na pora ratisa.

Pol-me Jems adola pisa

17 Niaa Jerusalem su-para pisima
rabu Krais-na onaanumi niaa
raaname omoa lamu misimi.
18 Goa pua ekeraa-nane Pol nipu
niaa raapu Jems adola pisima. Go
rabu lotu ada surube aanu page epa
kiritasimi.
19 Pol-me nimu-para abia epa
amaa loare nipuna pisade kogono
rayo madaa agaa lakesa. Gore
ruru rado onaa piri-parare Gote-me
Pol raba misa-daa remaa padane
padane laatapu lakesa.
20 Go aanumi remaa pagoare Gote-
na bi minasaasimi. Go rabu nimumi
Pol-para lalo: Ame, ne ade. Juda
onaanuri ora adaapumi Gote madaa
kone rulaarimi. Go onaa rayome
Moses-na rekena agaa waru pago
ratua mogeteme.
21 Go Juda onaanumi nena agaa
madaa pageme. Nimuna konere
neme Juda aanu ruru radonu raapu

pimiri Moses-na rekena agaa gimalepape lo kone imi. Juda aanuna kone naratalepape kone imi.

22 Go kone imi-pulu ne abia epaede remaa pagalimi. Gore abia niaame ake palima ya?

23 Go abia neme niaana agaa pagape. Abiare aa maala pirua imaa niti kogono peme.

24 Gore ne go aanu lamu mua mea pu. Nimu raapu pua Juda aanuna kone mogeawa imaa niti pua eperupa piramina. Goa pua Juda aanuna kone mogeawa nimuna sipsip kabenalo mone kalape. Goa pua Juda agaa mogeainalo nimuna iri pudiape. Go rabu neme Juda aanuna rekena agaa mogeali-daare aba pagesimide remaa madaa kone nasalimi.

25 Goa pua mogo ruru rado kone rulae onaanumi adenalo nimu pepa tu o taasima. Go pepa madaare agaa gupa lakesima: Nimimi remo yawe eta nanalepape lo gupa tisima. Nimumi mena yaapi-para mena yapa maa kepene yae-para nanalepape lo gupa tisima. Nimumi onaa rayome kone nasalepape lo gupa tama.

26 Go rabu Pol-me mo aa 4-pela lamua pua ekeraare Juda aanuna epe lotu ada-para pisa. Goa puare Pol-me onaanu-para go imaa niti dia yalia di oro kerepo lakesa. Go diri dia naloare mena tua onaanu maepeaainalo Gote-para kateme. Goa pua Juda aanuna kone mogeasa.

Pol lotu ada-para pirina Juda aanumi aditalo ipisimi

27 Gore yapi 7-pela pode dia talo pisa rabu Esia su-para pipi Juda onaa medalomame Pol nipu lotu ada-para adesimi. Go raburi nimumi onaa rayo pogolasaawa Pol ripinaa palae aditalo pisimi.

28 Nimumi ripinaawa gupa yaasimi: Israel onaa, niaa raba mealepa. Go aare nipu su rayona pamua onaa agaa gupa pamu laketa simi: Israel ruru-para Moses-na rekena i agaa-para lotu ada-para nimu rayo gimalepa gupa laketa. Goa pea-pulu abia nipumi ruru rado Grik onaa go epe lotu ada-para mea ipisa. Goa pua go epe ada maoyaaya.

29 Go Efesus su-para piri ruru rado aa Trofimus Pol raapu pirina adesimi-pulu goa simi. Gore Pol-me go aa lotu ada-para mea pula kone isimi.

30 Go rabu Jerusalem su-para piri onaanu nimuri ora wae-rupa pogolasaasimi. Goa pua onaanumi aloma epa kiritaawa Pol ripinaa palae sua lotu ada amaa-nane kola pisimi. Goa pua lotu adana pora gaape rayo poasimi.

31 Go onaanumi Pol tulalo pisimi rabu Rom soldia aanuna surube aame Jerusalem su-para piri onaanu pogolasae remaa pagesimi.

32 Go rabu surube aame nipuna soldia aanu-para nipuna yada aa mudunu-para yaaloa onaanu piri-para aipapulu pisimi. Gore Pol tisimi onaanumi mudu surube aa soldia aanu adesimi rabu Pol gimoa natisimi.

33 Go raburi mudu surube aame Pol aditalo soldia aanu gupa lakesa: Nimiri nipu ope sen laapome adialepape. Go rabu nipumi onaanu agaa gupa misa: Go aare aapi ya? Nipumi ake pea pae?

34 Go raburi onaa adaapu pirua agaa rado rado loa yaasimi. Agaa adaapu simi-pulu mudu surube aame go yadana re waru na-adesapulu nipuna soldia aanumi Pol ada mea penaalo lakesa.

35-36 Gore soldia aanumi Pol mo ada reke madaa mea penaasimi rabu onaanumi Pol ratu tulalo pisimi. Go onaanumi nipu rata mea ipua goa laari ipisimi rabu gupa yaasimi: Go aa tu maomamina. Go rabu soldia aanumi Pol ria pisimi.

Pol-me agaa lakesa

37 Nimumi Pol soldia ada ru-nane lamua pisimi rabu Pol-me mudu surube aa-para lalo: Nina agaa mada pagali ya? Goa sa rabu Pol-me Grik agaa sa-pulu surube aame agaa misa: Nere Grik agaa ne aa ya sa.

38 Gore nere Isip su-para madini
aa kone sawade. Abade neme 4,000
soldia etaa rini aanu mea ipua yada
marekaside kone sawade. Goa pua
neme nimu onaa napiri su-para mea
pisi kone sawade. Pare ne mo aa dia
ya-daa adalo.
39 Pol-me surube aa-para lalo: E, ni
go adaa dia. Niri Juda. Nina amame
ni madini suri Tasare Silisia su ru-
nane aasa. Niri mudu adaare-para
piri aa yaade. Gore neme onaa-para
lakelanowa.
40 Gore Bosboi-mi lakelasa-pulu
Pol nipu mo reke madaa opasaasa.
Gore Pol-me ki wage pua wawa sa
rabu onaa rayome agaa loraasimi.
Go rabu Pol Juda agaame onaanu-
para agaa lakesa. Nipumi goa sa:

22

1 Aapanu amenu, nimina agaa
abulano pagalepape.
2 Pol Juda agaame sa rabu nimumi
agaa ora loraabaawa pagesimi.
Go rabu Pol-me lalo:
3 Niri ora Juda yaade. Nina amame
ni madini suri Tasas adaare-para
madisa. Go suri Silisia ru-nane aaya
pare ni Gameliel-na skul ta pisu rabu
Jerusalem su-para adaa yabesu. Ni-
mumi niaana akuana rekena i agaa
waru mogeasimi. Niri nimi abia
Gote-na kone waru ratu pimi-rupa ni
go-rupa pisude.
4 Onaa medaloma Gote-na disaipel
onaanu neme medaloma maoyaawa
tu maomasude. Neme onaanu adi
ria pua kalabus ada-para mapata-
sude.
5 Goa pisuri mo Gote-na miru
irae aa mudu page kaunsil page
ademe-daa neme ora lalo. Gore go
aa mudunumi pepa ginaloa neme
Damaskus su-para piri Juda kata
pisu. Goa pua neme kone rulae
onaa aditalo pua sen-me Jerusalem
su-para mapatata pisu.

Pol-me Gote-na agaa pagoa kone perekene remaa lakesa
(Kog 9.3-19; 26.12-18)

6 Go naare paalu bero rabu ni
Damaskus adaare re-para ipisu. Go
rabu ni piri-para epe paa meda ipua
nina ini-para epa royo pisa.
7 Go rabu ni su amaa lopoa agaa
meda gupa pagesu: Soloya, Neme
niri akeane maoyari ya?
8 Go rabu neme lalo: Aa Mudu,
nere aapi ya su. Niri adaare Nasaret-
para piri Yesu yaade sa. Neme ni
kedaa gua maoyaaride sa.
9 Go rabu onaa ni raapu pirisimiri
nimumi yaa-para i paa royo pisa
pare so agaa napagesimi.

10 Go rabu ni Pol-me gupa agaa
misu: Aa Mudu, neme ake paluaaya
su. Go rabu Aa Mudumi ni-para
lalo: Ne rekoa Damaskus su-para pu.
Go adaare-para aa medame Gote-na
gialiade kogono rayo lagialia sa.
11 Go rabu neme so adaa paa adesu
rabu ini rubu pi aa-rupa aasu. Goa
pisa rabu nina adami aanumi naa
ki ripinaawa Damaskus su-para mea
lamua pisimi.

12 Go su-parare aa meda Anana-
ias pirisa. Go aare niaana rekena
agaa waru pagesa-pulu Damaskus
su-para piri Juda onaanumi nipu ora
epe aa simi.
13 Go aare ni piri-para ipua lalo:
Nina ame Sol, inimi oyae wala
adaina. Ora go rabu nina ini ru-
painaloa neme nipu adesu.
14 Goa pua nipumi lalo: Niaana
akuana Gote-me nipuna kone nimi-
naatalore ne nipuna aa mapiraasa.
Goa pua neme nipuna Epe Redepo
Ne Si adoa nipuna agaa pagainalo
mapiraasa.
15 Gore neme onaa rayo-para
nipuna agaa pua lakeloa aba pago
ade yae rayo lakelape lo lakesa.
16 Gore akeane ne ado pabae pae?
Ne rekoa nipuna bi madaa beten loa
baptais meali-daare nena pupitagi
raakepe rubalia.

Gote-me Pol ruru rado onaa piri-para penaasa

17 Gore neme Jerusalem su-para wala pua lotu ada-para beten lala pirua upaa pi nona pua yada adesu.
18 Go rabu Aa Mudu adesu pare nipumi ni-para lalo: Jerusalem su-para aipapulu gimoa pope. Neme go su-para nina agaa lakete rabu napagalimi.
19 Go rabu neme goa lakesu: Aa Mudu, abade neme lotu ada rayona pamua ne madaa kone rulae onaanu adia tisude. Go remaa aba pagesimide su.
20 Gore abade nena agaa disaipel aa Stiven tu maomasimi rabu neme adabaawa nina robaa-para epe ta kone isude. Go raburi neme nipuna maomae aanuna mamina oyaeyaenu wamo pisude. Go remaa page pagesimide su.
21 Gore Aa Mudumi ni-para lalo: Nere su adaalu-para ruru radonu onaanu raba meainalo repaalua sa.

22 Gore mo onaanumi Pol-na agaa pena pagalaina mo ruru rado raba meanolo agaa sa rabu nimumi puri paloa gupa yaasimi: Nipu tu maomamin aapa simi. Go aare su amaa epe-rupa mada napiralia-ga tu maomamina simi.
23 Goa simi rabu nimumi ratu yawesimi-pulu yagaa iri pudi rubua gaapinu wage wage pisimi.
24 Go rabu Rom-na soldia surube aame soldia ada-para mea puare nipu aipuyame talepa sa. Gore mo Juda onaanumi Pol madaa pogolasaa simi-daa surube aame go yadana re asapisa.
25 Go pua soldia aanumi Pol opeme rogaawa aipuyame tulalo pisimi. Go rabu Pol-me Rom surube aa agaa gupa misa: Nimimiri Rom aa madaa koso nalaaware mada talimi ya?

26 Go surube aame go agaa pagesa rabu ora surube aa mudu piri pua agaa gupa mulalo pisa: Neme ake pali ya? Go aare nina su Rom yaade laa.
27 Goa sa-pulu mudu surube aame Pol piri pua agaa gupa pua misa: Abi la. Nere Rom aa yapae ni lagi. Pol-me lalo: E, niri Rom aa yaade sa.
28 Go rabu mudu surube aame lalo: Neme mone adaapu kaloare ni Rom su-para piritalo rubisu. Gore Pol-me lalo: Ora lae pare niri amame Rom su robo adaare Tasas-para madisaaya.
29 Go pagesimi rabu Pol-na agaa mulalo ipisimide aanumi Pol aipapulu gimisimi. Gore mudu surube aame paala omoa pirisa. Gore Pol-re ora Rom su-para piri aaga nipu sen-me adisa rabu rekena agaa rasisa.

Juda kaunsil aanu Pol-me agaa lakesa

30 Gore mudu surube aa mudumi Juda aanumi Pol koso madaa aditalo pisimi agaana re asapisa. Go kone sua ekeraa-nane Pol-na sen wala kolapasa. Go rabu surube aame Gote-na miru irae aanu-para kaunsil aanu-para epa kiritatepape lo lakesa. Go rabu nipumi Pol kaunsil-na ini agaana mea pisa.

23

1 Go rabu Pol-me mo kaunsil aanu waru adaba sua nipumi lalo: Naa Aapa amenu, ni oro yaalo Gote-na ini agaana epe-rupa pirua abia page. Nina pu robaa-para epe kone i.
2 Goa sa rabu Gote-na miru irae aa Ananaias-me Pol re-para aasimi aanu-para lalo: Go aa-na agaa-para talepa sa.
3 Gore tisimi rabu Pol-me nipu-para lalo: Gote-me ne page talia. Nena robaa-parare epe agaa naia pare tona pepena paena yaeme epe ta sa. Ne Moses-na rekena agaame ni-para koso agaa laina. Gore neme ni talepa agaa lakelae-pulu nemere rekena agaa rasade.
4 Pol-me goa sa rabu re-para pirisimi onaanumi Pol-para lalo: Gore neme Gote-na miru irae aa mudu-para ero agaa te ya simi.
5 Go rabu Pol-me lalo: Amenu, go Gote-na miru irae aa mudu kone nasawade. Go Gote-na buk madaa

gupa tu isa: Nimina aa mudu-para ero agaa natapape sa.
6 Goa pua Pol nipumi kaunsil aa medalomare Sadyusi aanu-para medalomare Farisi ruru aanu pirisimi-daa adesa. Goa adesa-pulu kaunsil-nupara gupa lakesa: Nina amenu, niri Farisi rurumi madini ya-pulu ni Farisi ruru aa pi sa. Neme aba ome onaa rekalimilo go madaa kone rulaayo. Goa kone suayo-pulu nimimi abia ni madaa koso lape agaa tame.
7 Goa agaa sa raburi Sadyusi Farisi ruru laapo aanumi ape loa rugula lapa pirisimi.
8 Gore Sadyusi aanumi aba ome onaanu matmat-para narekalimi loa ensel-nu page remonu page napimi loa kone rulaeme. Goa peme pare mo Farisi aanumi ome onaanu rekalimi loa ensel-nu remonu page pimi loa kone rulasimi.
9 Gore Pol-me go yaa madaa makuaae agaa sa raburi onaanumi rui loasimi. Go rabu rekena agaana tisaa medaloma nimu Farisi aanuna ruru raapu pirisimi. Go aanumi rekoa agaa puri pane simi: Niaame go aa adema pare wae yaenu meda naia. Niaana konere ensel medanumi yapae remo medanumi yapae nipu-para agaa laketeme kone ima.
10 Goa simi rabu ora pogolasaasimi-pulu soldia aanuna surube aa mudumi kone gupa isa: Aya, go aare nimumi nipu yolala pawa nipuna yogane rugula tabalia. Nipumi kone gupa isa-pulu surube aame soldia aanu lakesa rabu mo ruru lapona rikiraana Pol mua soldia ada-para mea pisimi.
11 Gore wala ekeraa-nane ribaare Aa Mudumi Pol piri-para ipua gupa lalo: Pol, kone robaa-para kedaa nameape. Neme aba nina agaa mo Jerusalem su-para lakesi-rupa go Rom su-para page wala lakelaina sa.

Juda aanumi Pol tulalo yada robesimi

12 Gore yapi lapaasa raburi Juda aanumi epa kiritaawa agaa roboa gupa simi: Niaame ora yaa madaa makuaa loa Pol ora tamina simi. Etanu ipanu oyaeyae abi naneawa Pol aba tamina simi.
13 Go agaare aa 40-pela aanumi tulalo simi.
14 Goa pua nimumi Gote-na miru irae aanu-para kone makuaae aanu-para pua lalo: Niaame niti pua ora eta ipa naneawa Pol nipu aba tamina simi.
15 Gore nimi aa mudunu-para kaunsil aanu-para nimimi mo Rom surube aame Pol mea epena tapape. Go kudiri pi konere nimimi Pol-na agaa wala epe-rupa pagola puluma loa kaleda pirua nipu pena epalia raburi tu maomalimina.
16 Go yada robesimi pare Pol-na awame mo Juda aanuna remaa pagesa. Goa pisa rabu nipu soldia ada-para Pol asapua pua lakesa.
17 Pol-me remaa pagesa rabu surube aa yaaloa nipu-para lalo: Go naakiri surube aa mudu piri neme lamua pu. Nipu madaa agaa ia-ga nipumi lagialia.
18 Go rabu nipumi naaki mua surube aa mudu nipuna ada-para lamua pisa. Goa pua nipumi lalo: Mo kalabus ada piri aa Pol-me ni yaaloa go naaki lamua pu laa-daa mea epawa. Nipu agaa meda ia-ga ne lagialia.
19 Gore surube aa mudumi go naaki nipuna ki mina mua nipu lapo agu raapo puare agaa gupa misa: Niri ake agaa lagiali ya sa.
20 Go naakimi lalo: Juda aanumi gupa lame. Ekeraare Juda aan-umi Pol kaunsil piri mea painalo lagialimi. Nimuna yaa agaare Pol madaa koso lape agaa medaloma pa maarimi.
21 Goa lagiame pare nimuna agaa napagape. Nimuna aa 40-pela Pol tu maomaatalo gupa kaleda piral-imi. Abade nimumi ora yaa madaa makuaa loa eta ipa niti pua Pol tu-are namina simi. Abiare pa kaleda pirua nena puri pane agaa madaa ado pimi.

22 Go raburi surube aa mudumi
mo ogege aa mea penaaloa agaa puri
palo gupa lakesa: Neme go lagiae
agaare aa meda nalakelape.

Pol mabawane gavman Feliks piri penaasa

23 Go raburi surube aa mudumi
soldia surube aa meda laapo ip-
ulupa sa. Nipumi nipu lapo-para
lalo: Nipimi soldia 200-pela ru-
maawa mea pulupape. Go page aa
70-pela hos masaana pirina tapape.
Go page rai kutu rama lapo ripini aa
200 rumaawa mea katapape. Nimi
rayo Sisaria su-para polalore abia go
ribaa nain klok-na gimoa pulupape.
24 Gore Pol nipu pirape hos page
meatepape. Pol-re nipu namba wan
gavman Feliks piri-para epe-rupa
mea pulupape.
25 Go raburi surube aa mudumi loa
o taape pepa meda gupa tua kasa:
26 Yesa, Feliks nere namba
wan gavman epe-rupa pirape Niri
Klodius Lisias-me go pepa apo tu
repaato.
27 Juda aanumi go aa ripinaawa
nipu tu maomaatalo pisimi. Goa
pisimi pare neme nipu Rom su-para
madini aa ya-pulu nina soldia aan-
umi nipu esepea apo mea ipulumi-
daa.
28 Neme Juda aanumi nipu koso
laawa aditalo pisimi remaa pagesu.
Goa pua neme nipu kaunsil piri-para
mea pisu.
29 Gore nimuna koso lape agaare
nimuna rekena agaa madaa Pol-para
agaame arere pisimi. Goa pisimi
pare nimumi go aa kalabus ada ma-
patape page tu maomape kone page
neme dia su.
30 Go Juda aanumi nipu tulalo pimi
remaa pagawa rabu neme ne piri-
para aipapulu mea repaaru. Go
rabu nipu koso lape aanumi ne-para
remaa mada lagialimi. Mo pepa
madaa agaa gupa loa tisa.
31 Gupa tisa rabu mo soldia aan-
umi mo surube aa muduna agaa
ratisimi. Nimumi Pol lamua puare
ribaa Antipatris su-para pisimi.
32 Goa pua yapi lapaasa rabu soldia
aanumiri nimuna ada wala pisimi.
Go rabu hos masaana pirua soldia
aanuri Pol raapu pisimi.
33 Gore Sisaria su-para pua opa-
pasimi rabu nimumi namba wan
gavman piri-para puare apo pepa
Pol lapo mea kasimi.
34 Go rabu gavman-na aa mudu
aame mo pepa mua adoare Pol-para
agaa gupa misa: Nena adaare aa-
para aaya ya? Pol-me Silisia su
lakesa.
35 Go rabu go aame Pol-para lalo:
Ne koso lape aanu epalimi rabu nena
remaa pagalua. Goa pua nipumi
lalo: Go aare gavman aa Herot-na
adaa ada-para waru adabaawa ma-
patape sa.

24

Juda aanumi Pol koso laasimi

1 Gore orope yapi supu dia naloa
Gote-na Miru Irae Aa mudu Anana-
ias Sisaria su-para pisa. Nipu pisa
rabu kone makuaae aa medaloma
page aa meda nipuna bi Tertulus
page nimu raapu pisimi. Go Tertulus
aare nipu yada loaaya-rupa pirisa.
Goa pua nimu rayo namba wan gav-
man Feliks piri-para pua Pol aditalo
koso lape agaana re lakesimi.
2 Go rabu Tertulus nipu koso page
loaayae aa ya-pulu nipumi agaa aba
sa. Go aame Pol aditalo koso lape
agaa gupa lakesa: Epe aa mudu Fe-
liks, neme epe aa mudu kogono pua
yada makuma pasi-pulu adaalupu
epe-rupa pima. Goa pua niaana
su rayona epe poranu pamu bisnis
marekasi-pulu go su robo ru-nanere
ora epe aaya.
3 Goa pea-pulu niaana robaa-
parare oro yaalo niaame ne madaa
ora pi tema.
4 Gore ne aa mudu ya-pulu neme
agaa adaapu nayolo pirapana. Neme
oge remaa lagialo-ga neme epe-rupa
mada pagaina.
5 Gore niaame go aa nipu wae
kone adaapu ina adama. Nipumi
Juda aanu piri-para su rayona yada

marekaaria. Nipu Nasaret onaanuna aa mudu pia-daa adema.
6 Nipumi adaa lotu ada maoyatalo pisa rabu niaame nipu aditalo pisima. Gore niaame rekena agaa madaa koso lape agaa talo pisimi.
7 Go rabu mo soldia aanu surube aa mudu Lisias-mere nipu ipua mo aa puri paloa mea rapaasa.
8 Go raburi Lisias-me Pol adiape onaanu piri-para mea pulupa sa. Gore neme go aa-na agaa meali-daare nipuna kone madaa ora agaa nata-pulu adali. Apo agaare Tertulus-mi sa.
9 Go agaa lakenaloa Juda aanumi ora ta lo pirisimi.

Pol-me Feliks-na agaa abusa

10 Go rabu namba wan gavman aame Pol-para ini pobolo ridipiasapulu Pol-me lalo: Nere ni ade. Neme go su-para maali adaapumi koso page aa pirisi. Goa pea-pulu nina konemere nena agaa pagapere ni ora raana pia.
11 Gore aba yapi di 12-pela popesa raburi ni Jerusalem su-para puare lotu ada-para beten ta pisu. Ora laloga nimu-para agaa meape.
12 Go rabu nimumi ni onaa raapu agaame arere pua wae-rupa mapogolasu-daa na-adesimi. Dia, neme onaa raapu lotu ada-para page epe lotu ada-para page su adaare-para page wae-rupa napirisima. Juda aanumi gupa na-adesimi.
13 Goa pea pare abia ni koso la talo pimi pare go madaare ora agaa mada nalagialimi.
14 Pare go koso lape agaa madaare neme ora agaa lagianolore niaana akuanuna Gote-na bi minasaawa nipuna pora kuramina. Neme Juda aanuna kone mogea Moses-na rekena agaa-para Gote-na agaa lakene aanuna buk-para go yae madaa kone rulaayo. Pare nimumi go kagaa porare ora pora-daa dia teme.
15 Gore go aanuri niaame Gote-para kone padane rulaema. Go konere aba ome onaa rayo Gote-me marekalia. Goa pua epe onaanu-para wae onaanu-para rayo Gote-me marekaawa koso lape agaa tea.
16 Goa pea-pulu nena robaa-para wae kone nasua Gote-na ini agaa-para onaanuna ini agaa lapo madaa epe-rupa piralua.
17 Gore neme maali adaapu Jerusalem su-para gimoa su rado-para pirisude. Jerusalem su-para wala ipisu rabu nina ruru raba mulalo mone oyae mea pisu. Go rabu page Gote madaa ora pi lo yawape oyae irita pisu.
18 Gore neme go kogono pulalore lotu ada-para pirano nimumi ni adasaasimi. Go lotu ada-para pirisu rabu neme Juda aanuna rekena agaa ratua amulu radepea epe-rupa pirisu. Go rabu onaa adaapu napirua wae-rupa nama-pogolasaasima.
19 Yapare go rabu Esia su-para piri Juda medaloma mo lotu ada-para epa pirisimi. Go aanuri nimumi ni madaa wae yae adoare nimumi ni koso laata peme.
20 Gore ni kaunsil raapu piri aanu nimumi naa waea pawade kone ake pua ademe pae?
21 Yapare neme wae kone padane sua nimuna rikiraana rekoa agaa padaneme gupa yaasude sa: Neme Gote madaa kone rulayore ome onaa rayo wala rekalimi sude. Go kone rulayo-pulu ni abia koso madaa ipuluri goane pimi.

22 Pol-me go remaa sa rabu Feliksmi koso lapere gimisa. Feliks-ri Gote-na pora waru adesa-pulu Feliks-mi nimu-para lalo: Gore nena koso madaare agaa lagialua pare soldia surube aa Lisias aba epenalo lamina.
23 Go rabu Feliks-mi Pol-na yada surube aa-para gupa lalo: Go aare waru suruboa nipu raba mulalo palimiri gimalepape. Nipuna adami aanumi eta oyaeyae kabenaloa nipu kana lo tapape sa.

Pol kalabus ada-para pa pirisa

24 Gore yapi medaloma dia naloa
Feliks nipuna ore Drusila raapu ip-
isipi. Drusila nipu Juda ona pirisa.
Go rabu Feliks-mi Pol lamua ipua
Pol-me Yesu Krais madaa kone rulae
agaa lakenaloa pagesa.
25 Go rabu Pol-me epe-rupa piru-
ape kone-para robaa-para surubape
kone-para orope epaliade koso di-
para agaa lakenaloa Feliks-mi paala
omesa. Paala omoare gupa sa: Abi
pope sa. Ni kogono meda nasalia
rabu neme ne yaaloa wala pagalua.
26 Yapare Filiks-na kone rado isa.
Kone medare Pol-me ni maesepeape
kone gialia kone isa. Goa pea-pulu
oro yaalo nipumi ipu loa agaa lala
pisipi.
27 Goa pua Feliks-mi Juda aanu
madaa pedo pisa-pulu Pol kalabus
ada-para pa patina sa. Oropere
maali lapo patuare Porsius Festus-mi
Filiks-na kogono misa.

25

Pol-me Sisar-para nina koso pa-gaina sa

1 Go raburi Festus nipu Sisaria
su robo-para namba wan gavman
pirita ipisa. Gore yapi repome piru-
are Jerusalem su-para pisa.
2 Go su-parare Gote-na Miru Irae
Aa mudunu-para Juda aanuna aa
mudunu-para nimumi Pol aditalo
koso lape agaa laketa ipisimi. Go
raburi nimumi Festus-para agaa
gupa lakesimi.
3 Gore rome agaa-rupa loa Pol
Jerusalem su-para mea pena agaa
lakesimi. Gore nimuna kudiri pi
konere nimumi kaledoa Pol pora-nia
tu maomalima kone isimi.
4 Go rabu Festus-mi agaa gupa
lakesa: Pol-re Sisaria su-para kal-
abus ada-para surubeme-pulu ni
orope ogesi Sisaria su-para adola
palua sa.
5 Go rabu nimina aa mudunu ni
raapu Sisaria su-para palima. Go-
parare go aa mudunumi Pol madaa
koso lape agaa teme. Goa pua
nipumi wae yae pea pae adainalo sa.
6 Festus nimu raapu Jerusalem su-
para pirina yapi 8-pela yapalo 10-
pela yapi popenaloa Sisaria su-para
pisimi. Ekeraa-nane Festus aa mudu
kogono pulalore koso pagape ada-
para pua reke madaa pirisa rabu Pol
mea ipu sa.
7 Gore Pol mea ipisa raburi
Jerusalem su-para piri Juda aanu Pol
re-para epa rekoa nimumi Pol-me
rekena agaa rasaa lo agaa simi. Goa
simi pare nimuna agaare Festus-mi
yaa agaa tame kone isa.
8 Go raburi Pol-me nipuna agaa
gupa sa: Gore neme Juda aanuna
rekena agaa narasisude. Neme lotu
ada nabebolaawa Rom su-para piri
namba wan aa mudu Sisar madaa
page waea napawade.
9 Pare Festus-mi Juda aanu-para
omeme pulalo pisa. Go raburi
nipumi Pol-para lalo: Gore nena
kone akepu sae? Jerusalem su-
parare nena koso pagenalo pali ya?
10 Pol-me nipu-para lalo: Niri
namba wan gavman aa Sisar-na koso
agaa lape ada-para piranoloa go ada-
para koso pagalimina sa. Ne nim-
inaate. Neme Judanu-para waea
meda napawa.
11 Go page neme ora waea pula pe
yaalore ni mada tu maomata peme.
Goa pula pe yaalore ni napogola
palua. Yapare nimumi ni madaa
pa yaa agaa teme-pulu ni nimumi
mada namea palimi. Abiare namba
wan gavman aa Sisar-me nina agaa
pagenalo lalo.
12 Go rabu Festus-mi nipuna kaun-
sil aanu raapu aba agaa lala piruare
Pol-para gupa sa: Namba wan Sisar-
me nena koso pagena laede-ga mo
Sisar piri-para mea palimi sa.

Festus nipumi King Agripa-para Pol agaa misa

13 Yapi medaloma dia naloa ora
Juda aanuna su rayona aa mudu
King Agripa-me Festus adola ipisa.
King Agripa-na ore Banis page ip-
isipi.

14 Nipu Sisaria su-para yapi medaloma pirisipi rabu Festus-mi mo aa mudu King Agripa-para Pol-na remaa rayo lakesa. Nipumi lalo: Karapusa ada-parare aa meda pirina Feliks-mi mapatasa.
15 Ni Jerusalem su-para pisude rabu Gote-na miru irini aa mudunu-para Juda aanuna makuaae aanu-para nimumi Pol madaa koso laawa aditalo pisimi. Goa pua neme Pol mapatanolo agaa lagisimi.
16 Pare nipumi agaa gupa lalo: Rom su-para piri aanumi koso teme-rupare pa aama napema sude. Dia, pare koso lape nipumi aba nipuna koso lape aa raapu rekoa nimuna agaa rabuaniaatalo pea su.
17 Gore nimu kiritainaloa neme aipapulu koso marekaawa ekeraa-nane koso pagape ada-para pisu. Go rabu mo aa mea ipulupape su.
18 Gore mo koso madaa adisimide aanumi rekoa remaa lagisimi. Goa pua mo aame ora wae yae pina kone sua lagismi. Pare gupa nalagisimi.
19 Nimuna ape ero agaare rekena agaa-para ome aa Yesu-para arere pisimi. Go aba ome aare Pol-me pa kagaa pia ta simi.
20 Gore ni go piane agaa pagoare ora kekapu pi kogono kone isu. Goa pea-pulu neme Pol-para agaa mulalo pisu. Nena koso-re Jerusalem su-para pagena pali yapalo agaa misu.
21 Pare Pol-me go agaa pu-para yolo mua nipumi gupa sa: soldia aanumi ni Rom su-para lamua pal-imiri namba wan Sisar-me nina koso agaa waru pagalia. Goa sa-daa neme nipu pa surubalepa loa orope Sisar-na ada-para mea palua su.
22 Go raburi King Agripa-me Festus-para lalo: Neme go aa-na agaa paganowa sa. Gore Festus-mi lalo: Ekeraa pagaina.
23 Go ekeraa-nane King Agripa Ba-nis lapo nipuna pepena waru pua onaanu pirina ipisipi. Go ipisipi rabu nipu lapo soldia aa mudunu-para adaare aa mudunu-para nimu raapu kiritae ada-para pedo pua ip-isimi. Goa pua Festus-me Pol mea ipulupa lo agaa lakesa rabu Pol ru-nane mea ipisimi.
24 Go rabu Festus-mi lalo: Aa mudu King Agripa page onaanu niaa raapu pimame page go aa adalepape sa. Go su-para piri Juda aanu page Jerusalem su-para piri Juda aanu page nimumi ni-para go aa-na wae yae madaa agaa talo ipisimi. Ni-mumi puri paloa agaa loa gupa yaasimi: Go aa tu maomalima simi.
25 Goa simi pare neme tu maomape konena re na-ade. Gore go aame aa mudu Sisar-na pu robaa yola misa-pulu neme Rom su-para mea repaalua kone isu.
26 Goa palua pare Rom su aa mudu Sisar-parare neme ake loa pepe tano ya? Agaa naia-daa ne aa mudu King Agripa-para page nimi piri-para page mea epawade. Goa pua nimimi nipuna koso agaa lagialimiri neme Sisar-para pepa mada repaalua.
27 Gore neme adini aa meda Sisar piri-para pa repaalua-rupa mada dia. Nipuna wae yaenu pepa madaa tua nipu raapu repaalua.

26

Pol-me King Agripa agaa aba lakesa

1 Go raburi King Agripa-me Pol-para lalo: Nena agaa pagano la. Go rabu Pol nipuna ki minasaawa sana nipumi lalo:
2 Mudu King Agripa, nina koso madaa abune agaare ne piri-para ipua lalore ora epe ta kone salo. Go Juda aanu nimuna koso laarimide agaa madaa lalo.
3 Go neme Juda onaanuna kone poranu niminaawa nimuna apelape agaa page pagesi. Goa pea-daa neme agaa lano pawa pagaina kone salo.
4 Gore Juda aa rayome ni naaki pira-mama pua abia page naa ruru raapu Jerusalem su-para pi-daa ademe.
5 Neme ora aba ripia rekena agaa mogea ni Farisi ruruna kone rate. Go Farisi ruru niaame Moses-na rekena

agaa waru mogeaema. Juda aanumi goa ademe pare agaa mada lagialimi palo maarea.

6 Gore Gote-me akuanu-para wala mare kape agaa lakesa-daa neme go agaa madaa kone rulaayo. Goa pea-daa abia nimumi ni madaa koso lape agaa temenalo piralo.

7 Oropere niaana ruru 12-pela go ome onaanu marekaape agaana re adawe kone sua Gote-na bi mi-nasaaeme. Aa mudu, paga. Neme go agaa madaa kone rulayo-pulu Juda onaanumi ni koso talo pemere go agaa madaa yaade.

8 Goa pea pare Juda aanuri akeane kone gupa imi pae? Gore Gote-me aba ome onaa wala marekalia-daare go madaa akeane kone narulalimi yapae?

9 Abade neme gupa kone isu. Neme Nasaret su-para piri aa Yesuna bi rabuaniaalua kone sua nipuna di-saipel onaa page kedaa mea kasu.

10 E, neme Jerusalem su-para goa pisude. Mo Gote-na miru irini aa mudunumi ni puri gisimi-pulu neme Gote-na ruru onaa medaloma kal-abus ada-para mapatasu. Goa pua Juda aanu nimu tu maomatepa simi rabu neme page go kone isude.

11 Gore rana adaapu nimu Juda aanuna lotu ada-para pirua nimumi Gote-para ero temenalo wae kedaa kasu. Goa pua neme ora ratu yawoa pa adaare-para kimisu pora pua rata mea pisude.

Pol-me nipu kone perekea Krais-na pisade remaa lakesa (Kog 9.3-19; 22.6-16)

12 Pol-me wala goa sa: Goa pua neme mo miru irini aanuna bi madaa Damaskus su-para pisu. Go pisu rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunumi ni pepa ginaloa go agaa rata mea ipisude.

13 Gore naare paalu pora-nia pisu rabu so yaa-para i paa meda ipisa-daa adesu. Aa mudu waru pagape. Go paare ora paa adaape ipua naare maogeasa. Go paa royo palaina ni raapu pisima aanumi page adesimi.

14 Go raburi niaa rayo su amaa lopalamona Hibru agaame gupa sa: Sol, Sol-ya, neme niri akolo maoy-aaye pae sa. Neme eke ae yae meda one mu lopa mone mu lopa apo pi-ga nere waru adape sa.

15 Goa sa rabu neme lalo: Aa Mudu, nere aapi ya su. Gore Aa Mudumi lalo. Niri Yesu yaade. Neme ni radaa guaaye-daa lawade sa.

16 Pare abia ne reka. Neme ne kogono pape aa mapiraato. Neme ni go abia adaede-ga onaa pua lakelape. Goa pua orope nina agaa ne waatoa rabu go page onaanu lakelaina.

17 Neme ne Israel su-para piri onaanu-para ruru radonu-para mea repaalua pare neme ne raba mealua-pulu nimumi ne madaa natalimi.

18 Abiare nimuna robaa-para ribaa pa yabaaya pare neme nimuna ini malobawa robaa-para paa epe-nalape. Go rabu nimumi Satan-na puri gimoa Gote-na kone mua ni Yesu madaa kone rulalimi. Go raburi neme nimuna pupitagi ne kone raakepe rubanoloa nimu Gote-na epe epenalape onaanu raapu piralimi sa.

Pol-me nipuna kogono madaa re-maa lakesa

19 Gore mudu King Agripa neme yaa-para go pisa yae adoare neme go agaa narasawade.

20 Neme agaa mogeasude rabu nimuna kone perekea Gote madaa kone rulaawa epe agaa ratalepape lo mogesude. Goa pua pa on-aanumi nimi kagaa kone ratalimi rabu adalimi sude. Go agaare neme Damaskus su-para Jerusalem-para pua lakeloare Judia su ray-ona pua lakeloare ruru radonu-para page lakesude.

21 Go epe agaa laatalo ni lotu ada-para pirisu rabu Juda aanumi ni rip-inaa palae mea pua ni tu maomatalo pisimi.

22 Yapare nina raba mi aa Gote-me ni raba misa-pulu abia go-pare aawa nimi go agaa lagialo. Gore

neme agaa lalo rabu aa mudunu-para riabo aanu-para lagialo. Nina agaare Moses-para Gote-na agaa lakene aanumi orope epaliade yae madaa lakesimi-rupa go padane-rupa lagialo.

23 Go agaare Gote-na Mea Repae Aare radaa adaape noa omoare nipumi ora aba matmat-para wala rekesa. Goa pua nipumi niaa Juda aanu-para page ruru radonu-para page epe paana re laketa palia. Go agaare lagisimide.

24 Pol-me agaa apo-rupa sa rabu Festus-mi Pol-para puri pane agaame lakesa: Pol, nere maeyae aa pi. Nere skul adaapu loaye-pulu ne maeyae aa pi kone salo.

25 Gore Pol-me lalo: aa mudu, ni namaeyaayo. Neme ora kone sua waru lalo.

26 Gore ne King-mi neme pi remaa rayo pagoa apo yae rayo remaa pagesa-pulu neme page pala naome lapedepealua.

27 King Agripa nemere Gote-na agaa lakene aa-na agaa madaa kone rulaaye ya? Nina konere go agaa madaa kone rulaate kone salo.

28 Go raburi King Agripa-me Pol-para lalo: Ne ake kone sae pae? Go oge di rabu ni Krais-na onaa piralua ya?

29 Goa sa rabu Pol-me lalo: Ora oge di rabu yapalo ora oropenu yapalo maarea. Pare neme Gote-para agaa gupa lalo: Ne King Agripa page pa pageme onaanu page ni raapu mada piramina kone salo. Yapare go sen-me nimi adina kone nasalo.

30 Go raburi aa mudu King Agripa page mo namba wan gavman aa Banis page medalomanu raapu rekoa pisimi.

31 Pisimi rabu amaa pua agaa lala pirua gupa simi: Go aare mapatape pora naia tu maomape pora page naia simi.

32 Go rabu King Agripa-me Festus-para lalo: Go aa nipu mada ese-pealua pare nipu aa mudu Sisar-me nipuna koso aba pagena sa.

27

Pol sip madaa pirua Rom su-para pisa

1 Gore niaa Rom su-para sipi madaa bainalo di isimi rabu Pol-para kalabus ada piri aa medaloma-para mea ipisimi. Go rabu soldia aa Julius-mi mo aanu surubesa. Julius-ri nipu Rom su soldia aa meda lo-mana surube aa pirisa. Nipuna sol-dia aanuna biri Sisar-na kiritae yada robe aanu simi.

2 Go rabu ipa sipi medame Adramitium su-para gimoa ipisa-pulu ni-aame mulalo pirisima. Go sip-ri Esia su robona ipa solwara repaa-nane adaare rayo-para polalo pisa. Go rabu aa meda nipuna bi Aristarkus niaa raapu pirisima. Go aa-na adaare Masedonia adaa su robo Tesalonaika su robona ru-para aasa.

3 Ekeraa-nane niaa Saidon su-para pua pirisima. Go raburi Julius-mi Pol madaa epe kone isa-pulu Pol-me nipuna adaami onaanu adola pisa. Goa pua nimumi eta oyaenu kalo surubisimi.

4 Gore go su Saidon gimoa wala puare po ripumi mea perekeyoa ora lopesa-pulu niaa wala pereke tua Saiprus su-para po ripu naepea-nane popesima.

5 Gore niaa pua pa ipa solwarana pora meda kenaawa Silisia Pamfilia su lapo re-para pisima. Goa pua wala Lisia suna adaare Maria-para pua opapasima.

6 Go su-parare soldia surube aame ipa sip meda Aleksandria su-para gimoa Rom su-para polalo pi sipi adesa. Nipumi adesa-pulu niaa go sipi madaa mapiraasa.

7 Gore po ripumi iru malasa-pulu niaa pawasi pula piramona yapi medaloma dia sa. Goa pua ora kalai pua mo Nidus su-para pua opapasima. Gore po ripumi niaana pora rabusa rabu niaa popape-para maaresa. Goa pisa rabu niaa po ripu naepea-nane pua Krit su-para puare Salmone su-para opapasima.

8 Go raburi niaa solwara madaa
pirua su repaa-nane pamua ora kalai
pua su meda adesima. Go suna biri
Ipana Epe Poranu teme. Go Poranu
adaare Lasea re-para aasa.
9 Gore kalai pu pua ora yapi
adaapu lo rumaata pisa-pulu go
akuame sipi madaa piramona po
ripu waru rekataboa niaa tulalo pisa
kone isima. Go rabu page Juda aan-
umi eta niti pisimi-ga olode aba dia
sa. Go rabu Pol-me sipi surube aanu
agaa gupa lakesa:
10 Aanu, niaa mo wae po ripu aaya-
nane palima rabu niaa kedaa waru
mealima. Go page niaana kako-para
sip-para maoyawa niaa page omal-
ima kone salo.
11 Pol-me gupa sa pare soldia
aanuna surube aa Julius-mi nipuna
agaa napagesa. Nipumi sipina
aaraa-para sipina surube aa-para go
aa laapona agaa pagesa.
12 Go page mo ipa solwarana ipa
pora isa pare wae po ripu ipisa
rabu go su-para mada napirisima.
Goa pisima-pulu sipi surube aa adaa-
pumi solwara rikiraana wala pua
Finiks su-para palima kone isimi. Go
Finiks suri adaa su robo Krit suna
ipa pora adaare su aasa. Go suri
naare pabala-nane kepo pi nona pi-
ane aasa-pulu orope po ripu rabu
piralima kone isimi.

Ipa sipi madaa pirisimi rabu po ripu adaa ipisa

13 Gore oropere epe po ripu oma
pae ipisa-pulu mo Finiks suna ipa
porana baina kone isimi. Go rabu
nimumi mo sipi adini aene ope yoloa
pisimi. Goa pua niaa Krit su repaa-
nane pisima.
14 Goa pisa pare ogepusi pirua
puri pane po ripu meda rekesa. Go
po ripu yai laapo ora adaape ipisa
rabu mo ipa rikiraana aasade su Krit
kanapu-nane ipisa.
15 Go po ripumi sipi tisa-pulu
sipi po ripu epe-nane mada napisa
pare pa po ripuna kone ratua pa
pamisimi.
16 Goa pua niaame ipa solwara
rikiraana aasa oge su meda none
pisima. Go rabu po ripumi sipi
waru natisa. Go ipa solwara riki-
raana aasade suna biri Kauda teme.
Goa pisima rabu niaame sipina oge
ipunu kalai pua mea rogaasima.
17 Goa pua adaa ipunu madaa
yolasaawa opeme rogaasimi. Go
rabu nimuna konere Libia su
repaananere ipa mu aana lapo aasa-
pulu talia kone isimi. Go raburi
nimumi ipunu mapopae sel mamina
yolaniaasimi. Go yolaniaasimi rabu
po ripumi sipi pa mea popesa.
18 Go po ripumi malakepe pirasa-
pulu wala yapi lapaasa rabu ni-
aame ipunu yapa pinalo mo kako ipa
solwara-para mea rubisima.
19 Goa pua wala yapi laapo dia
naloa nimuna kimi sipina raba mi
ope yaenu page mea rubisimi.
20 Goa pua yapi adaapu niaame
akua-para naare-para ubanu na-
adesima. Go rabu po ripu ora puri
ipisa-pulu ora omalima kone isima.
21 Gore yapi adaapumi aanu eta
nanisimi-pulu Pol-me nimu adola
pua gupa lakesa: Go aanu nimumi
abade nina agaa rasua Krit su-para
napirisima. Goa pisimide pare nina
agaa pagola pisimi-daare mo kako
rubape kone-para sipi mabebolape
kone-para rayo madaa napula peme.
22 Goa pea pare abiare paala nao-
malepape. Nimina aa meda naoma-
lia pare sipi padane maoyaalia.
23 Gore niri Gote raapu pirua
nipuna bi minasaayo. Goa pua neme
nipuna kogono ora pe. Go ribaa
ensel medame ni piri-para ipisa.
24 Goa pua nipumi lalo: Pol-ya,
Paala naomape lagia. Ne aa mudu
Sisar piri-para madaa pua adali.
Gote-me epe kone ia-ga ne raapu
pimi aanu page naomalimi.
25 Ensel-me goa sa-pulu paala nao-
malepape. Gore apo lagia-rupa
palia-daa kone rulaayo.
26 Goa pea pare po ripumi niaa
ipa rikiraana ae su meda-para mea
pena.

27 Gore wala sarara laapona rib-
aare yai po ripu laapome riaare ni-
aana sipi mo adaa solwara Mediterе-
nian ipana masaa-nane mea popesa.
Gore ribaa ruma rumanere sipina
kogono pi aame su meda re-para
opapamona kone isimi.
28 Go rabu nimumi ope mua
kedaa pi yae rogaawa ipa ru-nane
lopaniaasimi. Goa pua nimumi
mo ipa naaku-para maaka misimi
rabu ogesi-daa adaalu (40 mita) yolo
risimi. Nimu wala oge si-daa pua ipa
naaku-para maaka wala mua wala
rudupu (30 mita) yolo risimi.
29 Gore niaana sipimi aana talia
kone sua paalame omesima. Goa
pua nimumi mo sipina masaa-nane
pua sipi adini ope maala mea lopa-
niaasimi. Go rabu naare epenalo
adaba piralima kone isimi.
30 Go rabu sipina kogono pi aanu
medaloma sipi gimolalo kudiri pu
kogono pisimi. Nimumi oge ipunu
mea no ipa madaa lopaniaatalo
pisimi. Go rabu aa medalomame
nimu sipina rugi-nane kogono rado
meda peme kone isimi. Gore ni-
mumi sipi adini aene ope lopaniaal-
ima kone isimi.
31 Goa pisa pare Pol-me kudiri
pi kone adoa soldia surube aa-para
nipuna soldia aanu-para lalo: Go sip-
ina kogono pi aanu pogola palimiri
nimi page omalimi.
32 Goa sa rabu soldia aanuri mo
oge ipunu-na ope kadola repaasimi.

33 Gore naare openaloa Pol-me go
aanu agaa gupa lakesa: Nimi sarara
laapo ru-nane eta nanemade.
34 Abia eta nalepape. Nalimiri
puri mua mada piralimi. Gore niaa
ora padane-daa page naomo ora oge
radaa page nanama.
35 Go agaa loare Pol-me bret mua
sipi kogono pi aanumi adena nipumi
Gote-para ora pi loa sana bret nisa.
36 Go rabu nimuna pu robaa-pare
epe sa-daa nimumi page eta nisimi.
37 Gore niaa sipi madaa pirisima
aanuri adaapu (gupa 276) pirisima.

38 Gore eta mada noa nimumi
sipi yapa pinalo wit-na ini no ipa
solwara-para mea rubisimi.

Sipi o sa rabu

39 Gore naare rapasa rabu su ades-
imi pare sipina kogono pi aanumi go
su adoare pare bi namakuaasimi. Go
rabu nimumi sipina oge pora meda
ina adesimi. Go-parare ora epe ipa
mu isa-pare nimumi sipi mo ipa mu
madaa makusatalo pisimi.
40 Goa pulalo ope aene rayo
ponatua mo ipa solwara ru-nane pa
isimi. Go rabu page nimumi mo
ipa apeape repenanu esepea isimi.
Mo repenanuri mo sipina maredepo
yape isa. Goa pisa rabu nimumi
ipunu-na rugi-nane sel mamina
maridulasimi. Goa pua po ripumi
ipunu ipa repaa-nane mea palia
kone isimi.
41 Goa pisimi pare ipunu-mi adaa
ipa mu tua su madaa popesa. Goa
pua ipunu-na rugi-nane kusabasa
rabu napopesa. Go rabu ipunu-na
masaa-nanere ipa kaimi tua ipunu
marugula tabesa.
42 Go soldia aanumi kalabus ada
piri aanu palimilo ora talima kone
isimi. Nimumi ipa ki mogea pogola
palimi-daare ora talima kone isimi.
43 Yapare soldia aanuna surube
aame Pol raba mulalo mo aanu-
para natalepape lakesa. Goa pua su-
rube aame lalo: Ipa kimi mogealimi-
daare nimi aba ipa-para pogoloa ipa
repaa-nane pulupape sa.
44 Aa medalomare nimi ipunu-
na robene repena ripinaawa pa su
madaa pulupape. Gore goa pisima
rabu niaa rayo ipa repaa-nane epe-
rupa pua pirisima.

28

Pol Malta su-para pisa

1 Niaa solwara repaa-nane waru
pogola pisima go suna biri Malta
simi.
2 Go su-para piri onaanumi niaa
ora waru raba misimi. Gore yai ipua
upaa pisa-pulu nimumi repena irua
niaa re-para mea ipisimi.

3 Goa pua Pol-me repena uninu
yarepea repena sulaa-para mea iri-
naloa repena kekapumi omoa waiba
meda maopatabasa. Go rabu amaa-
nane ipua Pol-na ki madaa noa pa
saabaasa.
4 Gore onaa rayome mo Pol-na
ki apura palae isa adesimi rabu ni-
mumi lalo: Go aare abade onaa tu
maomae aa yana simi. Gore ipa sol-
warame nipu natisa pare wae yae pi
aa ya-pulu mada omalia kone isimi.
5 Goa pisa pare Pol-me ki mea
rupitua waiba repena sulaa-para
mea rubisa. Goa pisa pare Pol nipu
epe-rupa pa pirisa.
6 Go onaanumi Pol-na yogane
pabolalo pia pae aipapulu ini adupi-
talo pia kone sua adapaba pirisimi.
Pare nimumi adaalupu ado pirisimi
rabu Pol pa epe-rupa pirisa-pulu
nimumi kone perekea lalo: Go aare
pa yaki remo meda yaana simi.
7 Gore go ipa rikiraana ae adaare
su-para piri onaanuna aa mudu Pub-
lius pirisa. Gore go aame e maapu
adaapu surubesa pare nipuna su
medane pirisima. Goa pua nipumi
niaa adola ipua niaa nipuna ada-
para yapi repo me surubisa.
8 Go raburi Publius-na aaraa yaina
omoa pirisa. Nipuna yainare kekapu
yaina-para robaa kululu ne lapo
omesa. Go rabu Pol-me nipu piri pua
beten loare nipuna aalu madaa ki
sua sana maepeaasa.
9 Goa pisa rabu go su-para piri
yaina ome onaanumi Pol piri-para
ipisimi. Go rabu nimuna yaina mae-
peaasa.
10 Goa pisimi-pulu nimumi niaa pa
ode oyae adaapu gua niaana pope
di ipisa rabu nimumi niaana yaenu
mea pua sipi madaa pua isimi.

Pol Rom su-para pisa

11 Gore niaa go su-para akua repo
pirua ipa sip madaa piruare pisima.
Go ipunuri aba Aleksandria su gi-
moa po ripu yainu ipisa rabu niaa
piri-para epa aasa. Go sipina biri
Uba Kedo Laapo simi.
12 Niaa go sipi madaa pirua Sir-
akyus adaare-para yapi repome pua
pirisima.
13 Go su gimoare sipi madaa pirua
adaare mo Regium su-para pua opa-
pasima. Go suri ekeraa-nane po
ripu no-nane waru ipisa-pulu go po
ripumi yapi laapo ipunu raba mua
aipapulu mapopaasa rabu Puteoli
adaare-para pua opapasima.
14 Go su-parare niaame Krais-na
onaa medaloma adesima. Nimumi
niaa waru raba misimi-pulu sarara
padane nimuna ada-para pirisima.
Goa puare niaa Rom su-para pua
pirisima.
15 Gore mo Rom su piri kone ru-
lae onaa medalomame niaa epeme
lo pagesimi ya-pulu niaa madata
ipisimi. Nimumi Apius maket-na
madasima. Go-pare page pasidia ada
ipa repo aasa. Pol nipumi nimu aba
adoa nipuna pu robaa-para raana
pisa-pulu Gote-para ora pi loa puri
misa.
16 Gore niaa Rom adaare-para
pua pirisima rabu Pol kalabus ada
napirisa pare nipuna ada rado-para
pirina soldia aa padaneme nipu su-
rubesa.

Pol-me epe agaa Rom su-para la-pedepesa

17 Gore yapi repo dia sa rabu
Pol-me mo su-para piri Juda aa
mudunu nina ada-para kiritata ip-
ulupa sa. Nimu epa kiritasimi rabu
nipumi nimu goa lakesa: Amenu,
neme niaana ruru-para akuanuna
rekena agaa-para namaoyaaru pare
nimumi Jerusalem su-para Rom aan-
umi ni mapatainalo mea kasimi.
18 Gore mo Rom aanumi nina koso
pagoare ni mea esepe pasimi. Ni-
mumi ni tu maomape kone-daa na-
adesimi.
19 Goa pisa pare Juda aanumi nina
bi ora rabuaniaasimi-pulu Sisar-me
nina koso pagenalo lakesude. Goa
pisimi pare neme nina ruru madaa
agaa medame koso-daa nasude.
20 Gore Juda aanumi ni madaa
koso gupa simi-pulu neme nimi adoa

agaa lano kone isu. Gore neme Israel su-para piri onaanuna Mea Rapae Aa madaa adoa kone rulaayo. Goa pea-pulu nimumi ni ope sen-me adisimi.

21 Go rabu nimumi nipu-para lalo: Judia su-para piri aanumi pepa nao taarimi simi. Go page mo su-para piri Juda amenumi agaa ne madaa remaa page wae agaa page nala-giame.

22 Gore niaame nena agaa paga-mona abia lagiape. Pare su rayona piri onaanumi apo kagaa agaa pagoa ape teme.

23 Go rabu nimumi Pol-na agaa pagoa yapi di sua sana oropere onaa adaapu Pol-na ada-para pagola kir-itasimi. Go rabu naare opaa-mama pua pabisa rabu page Pol-me Gote-na Surube Su madaa agaa lakesa. Goa pua Pol-me nipuna kone perekea kone rulasa-daa remaa lakesa. Goa pua nimumi Yesu madaa kone rulal-iminalo Moses-na rekena agaa-para Gote-na agaa lakene aa-na buk-para dipisa.

24 Pol-me goa pisa raburi onaa medalomame nipuna agaa kone ru-lasimi pare medalomame kone naru-lasimi.

25 Gore nimumi agaa rado rado loa polalo pisimi rabu Pol-me agaa padane-ma gupa lakesa: Go Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me agaa waru sa. Holi Spirit-mi nimina akuanu agaa lakesa-pulu Aisaia-me buk madaa gupa tu isa:

26 Go onaanu-para pua lakelape: Nimina aaneme agaa pago piral-imi pare ora koneme naniminaalimi. Niminaawa ado piralimi pare ora na-adalimi.

27 Go onaanuna pu robaa-para ora wae kone simi. Nimuna aane poasa. Nimuna ini rubu pisa. Go-rupa na pitimiri nimuna inimi mada adalimi. Goa peme-pulu go-rupa pimi. Nimuna aaneme mada pagal-imi. Nimuna pu robaa-para kone mada salimi. Goa pua nimuna kone mada perekealimi. Goa palimi-daare Gote-me nimu maepealia.

28 Pol-me apo Aisaia-na agaa dipia wala lalo: Pagalepape. Gore ruru rado onaanumi Gote-na epe-rupa pi-rape agaa mada pagalimi-pulu nimu piri-para mea rapaasa.

29 Pol go agaa sa rabu Juda aanu ada gimoa agaa laari pisimi.

30 Gore maali laapome Pol nipuna kabesade ada-para pirua onaanumi nipu adola ipisimi rabu Pol-me epe kone kasa.

31 Go rabu Pol-me Gote-na Surube Su madaa agaa rayo lakesa. Go page Aa Mudu Yesu Krais-na madaa agaa waru lapedepesa. Nipumi agaa sa rabu kudiri pi kone nasua mo-geasa. Dia, pare nimumi nipu kedaa nakasimi-pulu nipumi agaa puri la-pedepesa.

Rom
Ripia Agaa

Pol-me go pepa tisare nipu mo Rom su-para piri Kristen onaanu adola pope raaname omoa tisa. Nimu raapu pa rudupu yapi dina pirua mo Spen su-para Epe Agaa mogeaata polalo pisa. Go pepa madaare Pol-me lapaawa lagiala. Gore Krais-na Epe Agaa-para Yesu rateme onaana piaenu madaa pagiala.

Riri-nanere Pol Rom adaare-para piri Kristen onaanu-para epe yapi di lo o taata. Goa pua nimu madaa neme Gote-me nimi raba minalo beten to sa. Oropere go pepana agaare goa tisa: Kone rulae yaena pora madaare niaa Gote-na iniagaane redepone onaanu opalima. (1.17) Pol-me gupa sa: Onaa rayo, Juda ruru page pa ruru medanu page, waea pi onaanu yaade. Goa pea-ga Gote-me nimi odome omoa nimu wala mina sa. Aa meda Yesu Krais kone rulalia-daare Gote-me nipu wala mealia. Goa pua nipu Gote-na adami aa-rupa pirua ora Yesu Krais-na ame piralia.

Gore Gote-me aa meda wala mealia-daare nipuna pu robaa kagaa opea. Gote nipu raapu pirua nipuna Spirit page nipu madaa rubitabea. Goa pea-pulu waea-para omape kone lapome nipu suruboa nipu rabuaape puri meda naipi. Go sapta 5 madaa pua sapta 8 madaa madia yare Pol-me Gote-na rekena agaana re-para Holi Spirit-na puri Yesu Krais kone rulae onaanu mea waata-rupana agaa sa.

Go sapta 9 madaa pua sapta 11 madaa madia yaare Pol-me nipuna kedaa adaa medana remaa sa. Pol-re Juda ruru yaade. Go onaa rururi abade Gote-me nipuna onaarupa mapiraasa. Yapare adaapumi Yesu masaa rilasimi. Pa ruru medanane epe onaanuri Yesuna disaipel pirisimi pare Juda rururi ora dia. Pol-me gupa sa: Juda aanu nimuna bipa waea peme sa. Go yapare Pol-me gupa kone isa: Oropere Juda onaa page Yesuna ruru pitimi kone isa.

Pol-me agaa madia yaatalore Kristen onaana papeae madaa remaa sa. Yago raaname omapena agaa adaapu sa. Gote-na kogono papena page agaa adaapu sa. Goa pua gavman-na rolo-para pirua yago raba meapena page agaa sa.

Robonu gupa adamina:

Go buk-na re madaa agaa (1.1-17)
Onaa rayome pupitagi neme (1.18–3.20)
Gote-na kagaa piraama lama pope pora (3.21–4.25)
Gote-me niaa maredepo-yaasa (5.1–8.39)
Gote-me Israel onaa nipuna loa mada misa (9.1–11.36)
Kristen onaanuna epe pora (12.1–15.13)
Pol-me go agaa mana madia yaare onaanu-para abi patalepape sa (15.14–16.27)

Pol-me Rom su-para piri onaanu-para pepa rapaasa

1 Ni Pol-re Yesu Krais-na aposel kogono aa pirua go pepa tua repaato. Gote-me nipuna Epe Agaa mogeanolo yaaloa ni mapiraasa.

2 Go Epe Agaare abasade Gote-me ora gialua sa-pulu nipuna agaa lakene aanumi Epe Buk madaa tisimi.

3 Go Epe Agaare Gote-na Si madaa buk tu isimi. Go Si Yesu Krais-re niaana ora Aa Mudu pia. Yesu su amaa madisa rabu aa mudu Devit-na ruru-para pirisa.

4 Nipu Gote-na epe kone su pirisapulu Gote-na adaa purimi matmatpara marekaasa. Goa pea-pulu niaame nipu ora Gote-na Si ora pia-daa adema.

5 Yesumi ni raba minalo Gote-me ni aposel kogono aa mapiraasa. Goa pua neme su rayona piri onaanupara Gote-na agaa waru pagoa Yesu madaa kone rulaliminalo mogeaato.

6 Goa pea-ga nimi Rom su-para piri onaanu page Gote-me nimi Yesu

Krais raapu padane-para piralimi-
nalo ni yaaloa mapiraasa.
7 Goa pea-ga neme nimi Rom
su-para piri onaanu-para pepa tu
repaato. Gote-me nimi madaa pedo
pu raaname omoa nimi Yesu Krais
raapu mapiraatalo yalaasa. Goa pua
niaana Aapa-para niaana Aa Mudu
Yesu Krais laapome nimi epe raba
meape kone-para kuma pi kone-para
gina.

Pol-me Gote-para ora piloa beten sa

8 Gore su rayona piri onaa ray-
ome nimi Yesu madaa kone rulaeme-
daa pageme. Goa pea-ga neme nimi
madaa Yesu Krais-na bimi Gote-para
beten loa ora pi to.
9 Neme Gote-na Si madaa Epe Agaa
mogeaato rabu neme kone waru sua
nipuna kogono mogeaayo. Goa pua
Gote-me ni adea-pulu neme ora agaa
lagianolo adea. Neme beten to rabu
oro yaalo nimi niminaawa beten to.
10 Goa pua Gote-me nipuna epe
kone sua pora mea waatea-daa neme
nimi adolalo epalua. Goa pea-pulu
neme Gote-para beten to.
11 Gore neme Gote-na agaame puri
nimina robaa-para mapalaalua-me
neme nimi ora adola epalua.
12 Nina-daa dia, yapare niaame
epe raba meape kone ropo pamina.
Goa pua ni kone rulaeme nimi raba
mua puri gialua rabu nimimi go
kone padane-rupa salimina.
13 Naa ame baaninu pagalepape.
Rana adaapu nimi adolalo pe pare
oyae medalomame ni pa saapia.
Neme nimu ruru rado raba misu
rabu nimumi Gote madaa kone
rulasimi-rupare nimi page go-rupa
raba mulalo pi.
14 Gore neme onaa rayo odome
omoa onaa rayo raba mulalo pi.
Goa pua ora epe-rupa piri onaanu
page raa-para piri onaanu page kone
makuaae onaanu page kone naimi
onaanu page raba mulalo pi.
15 Goa pea-ga neme nimi Rom su-
para piri onaanu page Epe Agaa mo-
gealuame pi.

Epe Agaare Gote-na puri ia

16 Neme Gote-na Epe Agaa madaa
kone padane i-pulu yala napea. Go
Epe Agaa Gote-na puri ia-pulu aba
Juda onaanumi page wala pa ruru
radonu page go agaa madaa kone
rulaeme rabu nimu oro yaalo kagaa
piraama laama palimi.
17 Go Epe Agaamere Gote-me on-
aanu maredepo yainalo go pora mea
waatea. Gore ripima pu piralimi-
daare Gote-na agaa robaa-para mea
saabaawa redepo ne onaa piralimi.
Gote-na buk-mi gupa ta: Gote-me
onaanu maredepo yaliade onaa ray-
omere Gote-na agaa robaa-para mea
saabaawa oro yaalo pa kagaa pi-
raama laama palimi.

Su amaa piri onaa rayome pupitagi ne kone pa saapiraama laama peme

18 Gore yaa-para piri Gote-mere
nipuna ratu yawape kone pupitagi
ne onaanu madaa mea waatea. Go
onaanumi wae kone saabaawa ora
agaa rabuaniaaeme-pulu Gote-me
ora ratu waru yawea.
19 Gote-me nipuna kone epe-rupa
mea wasa-pulu onaanumi Gote epe-
rupa mada adesimi. Gore Gote
nipuna go kone penaame mea
waata.
20 Gote-me aba su yaa wariaa-
mama pua abia page onaanumi
Gote-na kudiri pi kone-para nipuna
puri-para nipuna pa rado epe kone-
para waru ademe. Onaanumi Gote-
na warini yae ademe rabu Gote
nipuna puri page ademe. Goa
ademe-pulu niaame Gote-na kone-
daa na-adaawa agaa gupa mada
natema.
21 Nimumi Gote-na kone ademe
pare nimumi Gote nipuna bi nam-
inasaawa go page nimumi nipu-
para ora pi-daa nasimi. Dia, gupa
nasimi pare nimuna maeyae kone
sua nimuna pu robaa-para page
ribaa pa yabaasa.
22 Nimuna konere niaa ora
makuaae onaanu pima simi pare
nimu ora maeyae onaa-rupa
pirisimi.

23 Nimumi oro yaalo kagaa pi-
rapede Gote-na bi naminasaaeme
pare nimumi pa onaa-para yaa-para
paaka-para mena-para yapa-para go
yae nona piane warini yaena bi mi-
nasaaeme.
24 Gore maeyae onaa-rupa pimi-
pulu Gote-me nimu giminaloa
nimuna pu robaa-para i wae yae
madaa peme. Nimuna yogane
madaa wae yala polape kone sua
peme.
25 Nimumi Gote-na ora agaa gi-
moa yaa agaa madaa pageme. Gote-
re oyae rayo warisa pare nipuna
bi naminasaaeme pare nimuna pa
warini yaena binu minasaaeme.
26 Gote-na bi padane niaame oro
yaalo minasaamina. Onaanumi goa
peme-pulu Gote-me nimuna wae
yala polapea-anu pina gimisa. Goa
pua onanuri aanu raapu epe-rupa
napitimi pare ona yagonu raapu u
patape kone sua peme.
27 Go page aanu medaloma page
nimuna onanu gimoa pa aa yagonu
raapu yala pi kone sua peme. Aanu-
miri yala pia peme-pulu nimuna go
wae yaenu madaa yoto mealimi.
28 Onaanumi Gote niminaape kone
gimeme-pulu Gote-me nimuna wae
pugu pianu pinalo gimisa. Gote-me
nimu gimisa-pulu nimumi pupitagi
pa no pirua nagimisimi.
29 Goa pua nimumi ora wae yaenu
rayo gupa peme: Nimuna wae yaenu
pua wae konenu sua epaame omape
kone page sua waea peme. Nimumi
udipa kone page onaa tu maomape
kone page yada pape kone page
makirae agaa lape kone page onaa
medaloma mabebolape kone page
nimumi waea abulape kone page
imi.
30 Goa pua nimumi onaa medalo-
mana bi rabuaniaawa Gote madaa
ora wae kone imi. Nimuri pugu pi
kone sua rope pi kone sua nimuna
agaa adaapu teme. Nimuna konere
niaa akea pua wae kone rado meda
salima pae kone sua nimuna agi
aaraana agaa page rasitimi.
31 Goa pua nimumi ona paake
pua nimuna agaa namogeteme.
Goa pua nimumi onaa medaloma
odome naomeme pare pu robaa-
para rerome teme.
32 Gore Gote-na rekena agaa
madaare onaanu go-rupa piralimi-
daare mada omalimi. Goa pea pare
onaanu waea pa pala pimi. Go page
mada dia, pare nimumi waea peme
onaa medaloma-para page raaname
omeme.

2

Gote-na koso epe-rupa loa ru-maalia

1 Goa pea-ga Juda onaa nimumi pa
onaa medaloma-para koso lape agaa
mada nalaketeme ya? Nimimi onaa
medaloma-para koso lape agaa teme
rabu nimimi page nimuna wae yae
mogea peme. Goa pea-pulu nimuna
madaa koso lala palimi.
2 Gore niaa Juda aanumi gupa nim-
inaaema: Go onaame goa peme-ga
Gote-me nimu koso lape agaa tea-
daare ora epe aalia.
3 Pare nimi Juda aanumi gupa
kone imi? Nimi onaana piae madaa
koso lape agaa temere Gote-me nimi
madaa koso lape agaa natea ya? Dia,
nipumi nimi madaa page koso lape
agaa mada tea.
4 Gote-me epe kone sua pawa pirua
aipapulu ratu nayawea. Go konere
nimimi namakuaaeme? Gote-me
epe kone su pia rabu nipuna kone-
mere nimina wae kone perekealim-
inalo epe pora mea waatalo pia.
5 Goa pea pare nimina lo robaa o
ta-pulu wae yoto mealimina. Gote-
me nimi madaa ora ratu yawoa
nipuna orope epaliade yapi di rabu
wae yoto epa rumaalia. Go raburi
Gote-me nipuna redepo ne koso lape
agaa penaame waatea.
6 Go rabu Gote-me onaanuna ko-
gono peme-rupa adoa nipumi yoto
gupa rumaalia.
7 Onaa medalomame epe kogono
paa-mama pu piralimiri nimumi

Gote-na epe paa-para adaa bi-para oro yaalo kagaa pirape kone mealimi.
8 Pare onaa medalomame ni agu raapo ora piralua kone sua epe pora gimoa wae pora pameme. Goa peme-pulu Gote-me nimu ratu waru yawoa ronome omalia.
9 Onaa rayome wae pupitagi nal-imiri nimumi kedaa pi yae mua radaa mealimi. Go yaere Juda aanuri aba minaloare wala ruru radonu page mealimi.
10 Goa pea pare epe kogono pemede onaa rayo-parare Gote-me epe paana puri-para adaa bi-para kuma pi kone-para katea. Go konere Juda aanuri aba minaloa wala ruru radonumi page mealimi.
11 Go madaare Gote-me onaa rayo-para kone padane sua koso lape agaa epe-rupa laketea.
12 Gore ruru radonumi Moses-na rekena agaa napagesimi. Goa pea-pulu nimumi pupitagi noa omalimi rabu rekena agaana kepo rarane omalimi. Goa pea pare Juda aanu nimumi Moses-na rekena agaa pagesimi-pulu wae yae palimi rabu go rekena agaame nimu madaa koso loa yoto rumaalia.
13 Juda onaanumi rekena agaa pa pageme rabu Gote-me nimu redepo ne onaa kone naisa. Dia, pare rekena agaa ora pagoa rateme rabu redepo ne onaa pimi.
14 Ruru radonu rekena agaa namisimi pare nimuna koneme rekena agaa ia-rupa kuritimi-daare go onaanumi nimuna kone sua rekena agaa pageme kone isimi. Pare nimumi Gote-na rekena agaa nameme.
15 Namisimi pare nimuna kone mogea pora pameme rabu Gote-me nimuna pu robaa-para rekena agaa mada adea. Goa puare nimuna robaa-para i koneme goa-daa napi-pape tea. Goa pea pare robaa meda-para i koneme mada pipape tea. Goa pea-ga robaa-para i koneme rekena agaana pora mea waatea.
16 Goa pea-daa orope epaliade yapi di madaare Gote-me Yesu Krais-para laketea rabu nipumi onaana kudiri pi kone madaa adokaru mua koso lape agaa tea. Go madaare neme Epe Agaa mogeaayo.

Rekena agaa madaare Juda aan-umi kone gupa isimi

17 Goa pea-ga nimiri akea palimi ya? Niaa Juda loa rekena agaa pagoa Gote madaa agaa adaapu teme.
18 Goa pua nimimiri Gote-na po-rare niminaaeme. Nimimi rekena agaa pagoa epe kogono pulalo nim-inaaeme.
19 Goa pua nimina konemere ni-aame ini rubu pi onaanuna pora mada waatema. Goa pua niaame ribaane onaana robaa-para paa mea katema kone imi.
20 Goa pua niaame maeyae on-aanu epeae mogea nogo naakinu-para page kone katema kone imi. Nimuna konemere niaame rekena agaa madaare ora agaa rayo-para makuaae kone rayo-para muaema kone imi.
21 Nimimiri onaa radonumi page-nalo agaa mogeaaeme pare nimina bipa go agaa mogeteme? Onaanu-para nimimi paake nanalepape loa laketeme pare-ga nimimi paake neme ya?
22 Nimimi onaa radonu-para paake yone kone nasalepape lo laketeme pare nimimi goa peme ya? Nim-imiri remonu-para ero agaa teme pare nimimi nimuna ada-para pua pa paake neme.
23 Nimimi niaa agu raapo Gote-na rekena i agaa mu saapima teme pare nimimi Gote-na rekena agaa rasitimi rabu nipuna bi rabuaniaalia.
24 Nimina kone madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Nimi Juda aanuna kone madaare ruru rado onaanumi go kone adoa Gote-na bi madaa ero agaa teme.

---

* **2:25:** Yogane kepenena re-re Juda onaa nimuna rekena agaa ratua pisimi nimu epe aa aatalo. Gotena ini agaana page yogane kepea waea pa pala pirisimi-nuri pa nakepene-rupa wala aasimi.

25 Gore nimimi rekena agaa
mogealimiri yogane rugi kepeape*
konere epe ta. Goa pea pare nimimi
rekena agaa rasalimiri yogane aba
akolo kepesimi?
26 Apo ruru rado aanuri yogane
nakepeteme pare nimumi rekena
agaa mogealimiri Gote-na kone-
parare nimu ora yogane kepene
onaa-rupa pitimi.
27 Goa pua ruru rado onaanumi
nimi Juda onaanuri koso lape agaa
mada lagialimi. Nimimiri rekena
agaa i buk dipia yogane kepeteme
pare rekena agaa pa rasitimi. Goa
pea pare ruru rado onaanumi
rekena agaa pageme pare yogane
ora nakepeteme.
28 Gore ora yogane kepeteme on-
aanuri ora Juda aanu ya? Gore
ini-agaa adoa ora Juda pima teme
pare nimu ora Juda aanu-daa dia.
Nipuna yogane kepene yaere resa-
me kepeteme.
29 Goa pea pare ora Juda-re nipuna
pu robaa-para yogane kepene kone
salia-daare go aare ora Juda-rupa
pia. Go aa-na robaa-para yogane
kepene kone ia-pulu resa-me napisa.
Dia, Gote-na Holi Spirit-mi pisa. Goa
pisa-ga rekena agaame nimuna kone
naperekesa. Go-rupa piri onaanuri
onaa medalomame nimuna bi nam-
inasaaeme pare Gote-me go kone
adoa nimuna bi minasaaya.

3

Abana koneme epe kagaa kone mada narabuaniaalia

1 Goa pea-ga Juda aanu pirapere
ake ora epe ta pae? Go page yo-
gane rugi kepene konere Juda onaa
madaa akea pua epe ta pae?
2 Gore abare Gote-me Juda aanu
nipuna epe agaa surubenalo kasa.
Goa pea-pulu kone rayo madaa Juda
aanumi epe yae misimi.
3 Gore Juda medalomame kone ru-
lae gimeme pare Gote-me go kone
namogea nipuna agaa narasalia.
4 Dia-ga onaa rayore yaa agaa lala
peme pare Gote-me oro yaalo ora
agaa ta. Gote-na buk madaa agaa
gupa ia:
Neme agaa te rabu nimuna agaa lo-
raalimi.
Onaanumi koso lape agaa teme rabu
neme nimuna agaa rabua-
naalia.
5 Goa pea pare niaame wae yae
pema rabu onaanumi Gote-na re-
depo ne kone adola peme yaalore
gore ora epe ta pea. Goa pua Gote-
me niaa madaa kedaa gialia rabu ora
waea pi tema ya? Neme go agaa tore
su amaa piri aanuna kone maredepo
yainalo to.
6 Dia, gupa natema. Gote-re nipu
redepo ne kone su piruaaya. Goa
pea-ga nipumi su amaa piri onaa
rayo koso lape agaa mea katea.
7 Goa pea pare neme yaa agaa
lagula pe yaalore onaanumi Gote-na
ora agaa ria epe-rupa pagaliminalo
lagula pe. Go pula pe yaalore akeane
Gote-me ni pupitagi ne aa tea ya?
8 Goa tea-ga lamina: Niaame wae
yae pemare epe yae alo patalo pema.
Onaa medalomame neme apo agaa
loaayo teme pare makiraeme. Goa
teme-ga nimu madaa koso lape agaa
tea rabu nimuna wae yoto mealimi.

Onaa rayore redepo ne-rupa napimi

9 Goa pea-ga niaa Juda aanuri ruru
radona mudu pirua epe-rupa pima
tema? Dia-ga Juda page su ruru rado
page wae yaeme rigitea.
10 Gote-na agaa pa ti buk madaa
agaa gupa ia:
Su amaa piri onaa rayore redepo ne
onaa padane-daa napimi.
11 Goa pua kone makuaae onaa rayo
ora padane-daa napimi.
Onaa meda Gote aasa pulalo napimi.
12 Onaa rayome Gote masaa rilaawa
ora pa-rupa piruaeme.
Onaa rayome ora wae yae pu pimi.
Ora padaneme page epe kogono na-
pea.
13 Nimumi agaa teme rabu matmat-
para rogaaemede

aa rona pugu pi-rupa agaa teme.
Nimumi wae kone sua ora wae maki-
rae agaa teme.
Nimumi wae agaa teme rabu mugu-
nuna eke mua teme.
14 Nimuna agaame ne wae rero pi agaare
robaa-para rulatabea.
15 Nimumi aloma puare onaanu radaa mapaawa
tu maomaatalo peme.
16 Oro yaalo pora-nia pameme rabu
nimumi oyae maoyaawa wae kedaa
kateme.
17 Nimumi epe-rupa pirape pora
na-ademe.
18 Go pua nimumi Gote madaa
paalame naomeme.

19 Gore Gote-me onaanu-para nipuna rekena isade pepa kasa-pulu go onaanumi rekena agaa mogealiminalo gisa. Goa pea-ga su amaa piri onaa rayome Gote-na ini agaa madaa pa agaa mada na-abuteme. Dia go rekena agaame onaa rayo Gote-na koso lape agaa pagaliminalo mea gisa.

20 Gote-na rekena agaa mogealia-pulu go aare Gote-na ini agaa madaa redepo ne aa-rupa napia. Dia, rekena agaana kogonore aa medame pupitagi nalia-daare mea waatea.

Gote-me onaanu maredepo yalia

21 Pare Gote-me onaanu maredepo yaalia rabu go porare ora rekena agaana kogono-daa dia. Moses-me rekena agaa tisa rabu page Gote-na agaa lakene aanumi agaa lakesimi rabu page nimumi Gote-na mare-depo ne kone madaa tisimi.

22 Onaanumi Yesu madaa kone rulaeme-pulu Gote-me nimu mare-depo yaaya.

23 Onaa rayome pupitagi neme-pulu nimumi Gote-na oro yaalo mapiraape kone na-ademe.

24 Pare Gote-me epe raba meape kone sua onaanu esepe maredepo yaasa-pulu nimu Yesu Krais raapu epe-rupa mapiraasa. Goa pea-pulu nipumi nimu madaa natalia.

25 Gote-me Yesu mea rapaasa rabu niaana kone kedaa omenalo gisa. Go rabu niaame Yesu madaa kone rulalima rabu niaana wae yae mea rubalia. Onaanumiri Gote-me Yesu mea gisare onaanu nipu raapu epe-rupa pirinalo pisa. Abadere Gote-me pawa pirua onaanuna wae yaenu pa adaba pirisa.

26 Pare abia Gote-me onaanu nipu raapu epe-rupa mapiraainalo niminaaeme-pulu Gote-me onaana wae yaenu waru adea. Goa pea-ga Gote-me nipuna epe redepo ne kone mea waatea. Goa pua onaa rayome Yesu madaa kone rulalimiri nipumi go onaanu maredepo yalia.

27 Goa pea-daa niaa Juda aanu akeane agaa adaapu tema ya? Niaa rekena agaa mogealima rabu ni-aame agaa adaapu mada tema ya? Dia, pare niaame Gote madaa kone rulaema rabu agaa adaapu mada tema.

28 Gore gupa pagamina: Onaan-umi Gote madaa kone rulalimi-daare Gote-me go onaanu maredepo yalia. Onaanumi rekena agaa mogeaaeme-daare nipumi nimu namaredepo yalia.

29 Go Gote-re niaa Juda onanuna Gote agu pia? Onaa ruru radonuna Gote page napia? E, nipu ruru radona Gote page pia.

30 Gote-na kone ora padane ia. Juda aanumi nipu madaa kone ru-lalimi rabu Gote-me nimu maredepo yalia. Goa page ruru radonumi kone rulalimi rabu Gote-me nimu page maredepo yalia.

31 Goa pea-ga niaame kone ru-lalima rabu rekena agaa rasalima ya? Dia, niaame kone rulalima rabu rekena agaa puri waru mapalaal-ima.

4

Abraham epe aa pirisa

1 Goa pea-ga niaana akua Abra-ham madaa ake teme ya? Nipuri ake ado kiritisa ya?

2 Abraham-me kogono pua Gote-
na ini agaa madaa redepo ne aa-
rupa pirita pisa yaalore nipumi agaa
adaapu madata pisa. Goa pea pare
gupa napisa-pulu Gote-na ini agaa
madaa agaa adaapu nasa.
3 Gote-na buk madaa agaa gupa
ia: Abraham-me Gote madaa kone
rulaawa sana go kone nipuna robaa-
para isa-pulu Gote-me nipu kone re-
depo ne aa mapiraasa.
4 Aa medana kogono pua mone
yoto mealia. Goa pea-daa nipuna
yotore pame kane yae-daa dia ya-
pare nipuna kogono pua muaaya.
5 Pare pa aa medame rekena
agaana kogono napea pare nipumi
Gote madaa kone rulaaya. Gote-me
wae kone saapiri onaanu maepeaa-
yare Gote-me mo aa-na kone rulae
adoa go onaa maredepo yalia.
6 Devit-miri Gote-me aa medana
kogono na-adesa pare maredepo
yainalo lapedepesa. Gote-me goa
pisa-pulu go aa raaname omalia.
7 Go madaare Devit-mi agaa aba
loa mapataasa:

Gote-me onaanu medalomana wae
yae raakepe ruboa nimuna
pupitagi ne kone marabuani-
aaya.

Goa pea-pulu go onaanuri ora
raaname waru omeme.
8 Onaanuri Gote-me nimuna
wae yaenu madaa kone nalia-
daare go onaanu raaname
waru omalia.

9 Gore Devit-mi raaname ome
agaa tisadere mo abade nimuna
yogane kepene Juda aanu agu madaa
tisa ya? Dia, go konere yogane
nakepene ruru radonumi page
meme. Goa pea-ga niaa me Gote-na
buk-para gupa adoa teme: Abraham-
me Gote madaa kone rulaawa go
kone mapiraasa-pulu Gote-me nipu
redepo ne aa kone isa.
10 Abraham-re aa-rabu Gote-me
nipu epe aa kone isa ya? Nipuna yo-
gane kepesimi rabu pae nakepesimi
rabu pae go kone aa-rabu isa: Gore
nipuna yogane nakepesimi rabu
Gote-me nipu redepo ne aa kone aba
isa.
11 Abraham-na yogane orope
kepisimi-pulu Gote-me nipu aba
redepo na aa kone isa-daa onaan-
umi go kone adesimi. Goa pisa-
pulu Abraham-re yogane nakepene
kone rulae aa rayona akua pia.
Nimuna yogane nakepisimi pare
Gote-me nimu redepo ne onaa
mapiraasa. Gore nimumi Gote
madaa kone rulaawa go kone robaa-
para maodasimi-pulu nipumi nimu
redepo ne onaanu mapiraasa.
12 Goa pea pare Abraham-re
yogane kepene aanuna akua page
pirisa. Gore nimuna yogane
nakepesimi rabu nimumi Gote
madaa kone rulaawa Abraham-na
kone mua pirisimi. Abraham-na
yogane nakepesimi rabu nipu Gote
madaa kone rulaawa pora pamisa.
Goa pua yogane kepene onaanuri
Gote-me nimuna pora pami kone
adesa.

Onaanumi kone rulaeme rabu Gote raapu pogatu pirape agaa meme

13 Gote-me Abraham-para nipuna
si wane-para nimuna su rayo meal-
iminaloa aana oraawa agaa lakesa.
Abraham-me rekena agaa pagesa-
daa ora pogatu pirape agaa nalakesa.
Dia, pare nipumi Gote madaa kone
rulasa-pulu Gote-me nipu redepo ne
aa mapiraawa epe su gialua lakesa.
14 Gore Gote-me nipuna ora agaa-
para rekena agaa page Juda onaanu
agu nakata. Dia, onaanu medalo-
mame Gote madaa kone rulaawa
mealimi. Goa puare Gote raapu
ora pogatu pirape agaame onaanuna
kone rulae puri mapalaaya.
15 Rekena agaana kogonore Gote-
na ratu yawape kone mea epea. Goa
pea pare rekena agaa nai yalore
go onaanumi rekena agaa narasita
peme.
16 Goa pea-ga niaame kone ru-
lalima rabu go pogatu pirape agaa
mealima. Gote-me niaa kone rulae
onaa raba mua nipumi niaa ray-
ore Abraham-na si wane mapirinalo

pogatu pirape agaa pa guaaya. Gore Gote-na rekena agaa pa pageme onaanu agu nakatea pare onaanumi Abraham-na kone mogea kone rulaemere go onaanu page katea. Gore Abraham-re niaa kone rulae onaa rayona akua pirisa.
17 Goa puare Gote-na agaa pa ti buk-mi gupa ta: Ni Gote-mere Abraham su adaapuna aaraa mapiraato sa. Goa pea-ga niaa kone rulae onaanuri Gote-na ini agaana Abraham-na si wane pima. Gote-mere ome onaanu wala marekaawa puri pane agaa katea rabu aba nimu kagaa piralimi.
18 Abraham-me kone rulaawa ado pirisa-pulu Gote-me ake gialia pae kone isa. Goa pisa nagimisa-pulu nipuri su robo radona aaraa pirisa. Goa pea-daa Gote-na buk madaa ta: Abraham nena si wane ora adaapu piralimi sa.
19 Go rabu Abraham-na maali 100 pirisa pare nipumi nipuna yogane madaa kedaa isa pare nipumi kone rulaayae nagimisa. Nipuna yoganere igipi sa rabu nipuna ore page abe onaa pirisa. Goa pisa pare Gote-na agaa madaa kone mapiraasa.
20 Gore pogatu pirape agaa madaa nipu kone laapo nasua kone rulaayae nagimisa. Dia-ga nipuna kone rulaeme nipuna robaa-para puri mapalaawa Gote-na bi minasaasa.
21 Goa pisa-pulu Gote nipumi mo abade aana oraawa lakesade agaare Abraham-me ora agaa-daa yaade kone isa.
22 Go kone sua agaa robaa-para odesa-pulu Gote-na buk madaa gupa tisa: Gote-me nipu redepo ne aa mapiraasa.
23 Apo agaa nipu redepo ne aa mapiraasade agaare nipu madaa agu-daa natisimi.
24 Dia, pare niaa kone rulaawa redepo ne onaa piramonalo go agaa tisa. Gote-mere niaana Aa Mudu Yesu matmat-para marekaasa-daa niaame nipu madaa kone rulaema.
25 Go Yesuri nimumi iaanumi mea kanaloa niaana wae yaenu madaa tu maomasimi. Goa pisa pare Gote-me niaa maredepo yainalo nipuna Si marekaawa oro yaalo pa pia.

5

Gote-me niaa maredepo yaasa

1 Gore niaame Gote-na agaa robaa-para mea ima-pulu nipumi niaa maredepo yaasa. Goa pea-pulu niaana Aa Mudu Yesu Krais-me niaa kuma pi kone gisa-daa Gote raapu epe-rupa pima.
2 Yesuna agaa madaa niaame kone rulaemare Yesumi Gote-na epe raba meape kone niaa piri-para mea ipisa. Goa pea-pulu Gote-na epe paana puri medaloma ginalo niaa raaname omoa ado piramina.
3 Goa pua kedaa epalia rabu go kedaame niaana kone rulae yae puri mapalaainalo raaname omamina.
4 Go puri paloa rekape konere Gote-me niaa madaa epe kone suaaya. Go epe kone suaaya-pulu niaame epe-rupa ado piramina.
5 Go ado piralima raburi Gote-me niaa epe kone gialia-pulu yala napotema. Gote-na pa oyae gisare Holi Spirit niaana robaa-para rulatabea. Goa pea-ga yala napone piramina.
6 Niaa puri napane pirisima rabu Gote-me nipuna bipa Yesumi pupitagi ne onaanu raba minalo omena gimisa.
7 Gore aa meda epe aa raba mulalo omalia-daare mada yaade. Goa pea pare pa aa medamere goa mada palia ya? Nipu ora epe aa raba minalo mada omalia pae, maarea.
8 Pare niaa pupitagi ne onaa pirisima raburi page Gote-me niaa madaa pedo pua raaname omesa-pulu Yesumi niaa wae onaanu madaa omenawa sa.
9 Nipu omesa-pulu nipumi Gote-na ini agaa madaare niaa epe redepo ne onaa-rupa ma-aulaaya. Goa pea-pulu orope Gote-me ratu yawape agaa loa koso lape agaa tea raburi Yesumi niaa waru raba mealia.

10 Gore abare niaa Gote-na iaanu
pirisima pare nipuna Si omesa-pulu
nipumi niaa Gote-na adami onaanu
mapiraaya. Gore abia Gote-na adami
onaanu pima Yesumi niaa oro yaalo
makagaa piraama laama palia.
11 Goa pea pare gupa agu-daa
dia. Niaana Aa Mudu Yesu Krais-
mi niaa Gote-na adami onaanu
mapiraasa-pulu niaame Gote madaa
ora raaname omamina.

Adam-me omape yae mea ipisa pare Yesumi kagaa pirape yae mea epea

12 Aa padane Adam-me pupitagi
nisa-pulu su amaa piri onaa madaa
omape yae mea ipisa. Goa pea-pulu
onaa rayome pupitagi nisimi-pulu su
amaa piri onaa rayome omape pora-
para pirisimi.
13 Gore Moses-na rekena agaa
naisa rabu go su amaa pirisimide
onaanumi wae yae pisimi. Goa pisa
pare rekena agaa naisa-pulu Gote-
me onaanuna wae yaenu nadipi-
asade.
14 Pare Adam pirisa rabu page
omaama ipua Moses pirisa rabu
page omape konemere onaa rayo
rabuaniaasa. Adam-me Gote-na
agaa mana rasua omesa pare
omape koneme pupitagi go-rupa
nanisimide onaanu page rabuani-
aasa.
Adam aba epenaloa Yesu nipu
orope su amaa ipisa.
15 Nipu laapo kone rado rado Isip
pare Adam-re nipu orope epaliade
Yesuna piksa wasupa nona pirisa.
Goa pea pare apo aa laapo padane
piane napirisipi. Dia-ga Gote-na pa
gi yaere Adam-na wae yae madaa
ora rayo mea kasa. Go aa padaneme
pupitagi nisa-pulu onaa adaapu pa
omape kone misimi. Yapare Gote-me
odo pi kone ora adaape isa-pulu go
aa Yesu Krais niaa raba minalo mea
rapaasa. Gote-me go pa ode gi yaere
onaa rayo mea kasa.
16 Goa pea-ga Gote-na pa gi yaere
mo aa padanena pupitagi nape kone-
rupadaa dia. Goa pea-ga mo aa
padaneme pupitagi nenaloa Gote-me
onaanu-para wae yoto mealimi lo
lakesa. Goa pisa pare onaa rayome
pupitagi adaapu no pirualimiri Gote-
me mada talia pare nimi maredepo
yaata pea.
17 Gore mo Adam-me pupitagi
nisa-pulu omape koneme niaa
rabuaniaasa. Goa pisa pare go aa
meda Yesu Krais-me kogono ora
adaape pisa rabu Gote-me niaa
waru raba misa. Onaa rayome
Krais-na raba meape kone mua
nipuna maredepo yape kone page
pa mealimiri nimu oro yaalo kagaa
piraama laama palimi.
18 Goa pea-ga pupitagi nape
kone padaneme onaa rayo Gote-me
omape yoto mea kasa. Go-rupare
Krais-na epe kogono padaneme onaa
rayo mea esepenaloa oro yaalo
kagaa piraama laama palimi.
19 Goa page aa padaneme Gote-
na agaa rasisa-pulu onaa adaapumi
pupitagi nisimi. Go-rupare aa
padane Yesumi Gote agaa pagesa-
pulu Gote-me onaanu maredepo
yaasa.
20 Gore onaanumi wae yae waru
pisimi-daa Gote-me Moses-na rekena
agaa lakesa. Goa pua onaanumi
pupitagi waru nisimi rabu Gote-me
raba meape kone page waru gisa.
21 Goa pea-ga aba onaanumi
pupitagi noa omape kone saapi-
raama pisimiri abia Gote-me niaa
raba mua maredepo yalia-pulu Aa
Mudu Yesu Krais-me niaa oro yaalo
kagaa piraama laama pope kone
gialia.

6

Niaa wae yae madaa ome onaanu-rupa pima pare Yesu raapu oro yaalo kagaa pirape onaanu pima

1 Go sa-pulu niaame gupa lamina
ya? Gote-me nipuna epe raba meape
kone niaa waru gialia-pulu niaame
pupitagi pa no piralima ya?
2 Dia, gupa napamina. Niaa
pupitagi nape kone madaa ome
onaa-rupa pima-ga akolo pupitagi no
piralima ya?

3 Go agaa waru pagamina. Niaa Yesu madaa kone rulaawa baptais mua Yesu raapu pirisima rabu nipuna omape kone page mu pima.
4 Goa pea-ga niaa baptais mua niaa Yesu raapu omesimade. Goa pua nimumi niaare nipu raapu rogaasimi. Goa pua Aapana epe paana purimi Yesu ome onaa piri-para mea rekaasa-daa niaame page baptais mua kagaa kone sua oro yaalo kagaa piraama laama palima.

Niaa Yesu raapu kagaa kone meamina

5 Gore niaa nipu raapu omoa padane-rupa pirisima-ga nipu wala rekoa pirisa-rupa niaa page wala rekoa nipu raapu kagaa piraama laama palima.
6 Goa pea-pulu niaame gupa niminaamina: Krais repena polopea madaa omesa rabu niaana abana wae yaenu nipu raapu omesa. Goa pisa-pulu go abana pupitagi nape konena puriri nipumi rabuaniaasa-pulu pupitagi nape konena puri rolo-para ina lamina.
7 Goa pea-pulu onaa meda omalia rabu pupitagi nape kone nipu mada nasalia.
8 Gore niaame aba pupitagi nape kone Yesu raapu omesa-pulu nipu raapu kagaa piraama laama palima-pulu nipu madaa kone rulaema.
9 Gore Gote-me Yesu ome onaa piri-para marekaasa-pulu nipu wala naomalia-daa niminaaema. Go omape yaeme Yesu mada naripinaalia.
10 Nipuna omesa konena re-re nipumi rana padane-ma pupitagi ne onaanu madaa omesa. Goa pisa-pulu nipu abia pirape konere Gote raapu pa pia.
11 Go agaana re-re nimimi pupitagi nape kone madaa niaa omalima kone saaba piralimi. Goa pua nimi Yesu Krais raapu pirua Gote raapu niaa pa piralima kone samina.
12 Goa pea-pulu nimina pupitagi nape konemere nimina yogane narabuniaalia. Goa pua nimimi pupitagi nape kone namogealimi.
13 Goa pea-ga nimina ki aanu-para nimina yogane rayome wae yae napipape. Dia, nimi aba ome onaa-rupa pirisimi-daa Gote-me nimi marekaawa oro yaalo kagaa pirape kone gisa. Goa pea-ga nimimi ki aa yogane rayo Gote kaloa kogono pamina.
14 Gore pupitagi ne koneme nimi mada nasurubena. Dia, nimi rekena agaa rolo-para napirua nipuna koso lape agaa mada napagalimi. Diaga Gote-na epe raba meape koneme nimi surubena.

Niaa redepo ne konena kogonome adini aa piramina

15 Goa pea-ga naamere ake palima ya? Rekena agaame niaa-para koso lape agaa nalagialia-pulu Gote-me niaa-para epe raba meape kone gialia. Goa pea-ga pupitagi namina ya? Dia, gupa napamina.
16 Go agaa niminaatepape. Nimimi aa medana agaa pagalimiri nipuna kogono adini aa-rupa piramina. Goa puare niaame pupitagi nape kone mogealima-daare niaa ora omalima. Goa pea pare niaame Gote-na agaa pagalima-daare Gote-me niaa redepo ne onaa mapiraalia
17 Pare Gote-para ora pi lamina. Abare nimi pupitagi me adini onaa-rupa pirisimi pare abia epe agaa rayo robaa-para odenaloa waru pageme.
18 Gote-me nimina pupitagi ne kone maesepeasa-pulu abia redepo ne kone madaa adini onaa-rupa pimi.
19 Ni go adini agaa-para pa agaa gupa lalore nimina koneme abi naadoa meme-daa lalo. Abadere nimina yogane-para nimina kone-para pupitagi nape koneme rabuaniaasa. Goa pua nimi wae yae pape onaa pirua pupitagi nisimi. Go adini kogono madaa kone sua abia gupa pipape. Abia nimimi epe kogono palimi-pulu epe redepo ne koneme nimina wae kone rabuaniaalia.

20 Gore nimi pupitagi noa nipuna
adini onaa-rupa pirisimi raburi re-
depo ne kone namisimi.
21 Goa pua nimina abana pisimi-ae
madaare yala poteme-ga go yaeme
nimi raba misa ya? Dia-ga go aba
waea pisimide yaeme omape yae
gisade.
22 Pare abiare Gote-me pupitagi
ne kone madaa mea esepesa-pulu
nimi Gote-na kogonome adini onaa-
rupa pimi. Goa pea-pulu nimi epe-
rupa pirua nimimi kogono rayo Gote
madaa pamina. Goa pua oropere
nimi oro yaalo kagaa piraama laama
palimi.
23 Pupitagi ne konemere onaanu
yoto katea rabu omape yae mealimi.
Goa pea pare Gote-me ode pa gi
yaemere niaana Aa Mudu Yesu Krais
raapu oro yaalo kagaa pirape kone
mealima.

7

Lo robaa kagaa mulalo kogono pamina

1 Nina aame baaninu, Nimi
neme lagialua agaare aba nimi-
naaeme. Gore rekena agaa aba
niminaaemede lagialua. Onaanu
pa pimi rabu rekena agaa mada
makuaalimi.
2 Goa pea-daa lalo: Gore ona
medare nipuna aani pa piralia
rabu rekena agaame ta-rupa aani
raapu pa piralipi. Pare aani omalia
rabu nipuna aani raapu napia-pulu
rekena agaa mada gimalia.
3 Gore aani pa pirina aa rado
paliare go onare paake lami ona
teme. Pare aani aba omaliare mo
rekena agaa rolo-para napiralia. Go
rabu nipu pa ona wasaa-ga aa rado
rumaaliare aame rube ona napi-
ralia.
4 Goa pea-ga nina ame baaninu, go
rekena agaa madaare nimi Yesuna
ruru pimi-pulu go rekena agaame
nimi mada namaomalia. Gore ona
nipuna aani raapu pia-rupa Yesu
raapu go-rupa piralepape. Yesu
matmat-para marekaasa-ga niaame
Gote-na pora pamua kogono epe-
rupa pua piramina.
5 Abadere niaana koneme wae-
rupa mapiraawa rekena agaame
wae kone marekaasa. Go wae
konemere niaana pu robaa-para wae
kone sua pa omape kone gisa.
6 Pare abiare niaa Gote-na rekena
agaana rolo-para napiraaminalo
nipumi niaa mea esepeasa. Go
rekena agaame niaa adini onaa-rupa
saapirisa pare abia go agaa madaa
niaa ome onaa-rupa gimoa kagaa
pima. Abiare niaame aba rekena
isade agaana pora namogeatema
pare Holi Spirit-na kagaa pora moge
riaaya.

Rekena agaa rasima rabu wae yaeme yoto gisa

7 Goa pisa-ga abia niaame ake
lamina ya? Rekena agaare wae
yae lamina ya? Ora mada dia.
Rekena agaame abade ni wae yae
namea waata pisa-daare ni wae
yae-daa naniminaata pisu. Gore
rekena agaame gupa ta: Neme pa aa
medana oyae madaa epaame omape
kone nasape ta. Goa ta rabu neme
oyae madaa epaame omape kone
aba niminaayo.
8 Gore rekena agaame ni oyae
epaame omape kone gisa-pulu ni pa
epa pi kone adaapu sua pisu. Goa
pea-ga rekena agaa nateme-daare
wae yae pape konere ora puri nap-
atea.
9 Abade neme rekena agaa
napagesu-pulu ni pa pisu. Goa
pisu pare rekena agaa paganoloa
pupitagi nape kone ora rekesa rabu
ni pa omesu.
10 Goa pea-ga apo rekena agaa epe-
rupa mapiraape kone namea ipisa
pare nina omape kone gisa.
11 Gore pupitagi nape koneme ni
makiraasa-pulu rekena agaame mea
gisa. Goa pua go rekena agaame ni
tu maomasa.
12 Goa pea pare Gote-na rekena
agaare ora epe-rupa pirape yae
yaade. Goa pua go rekena agaa

rayore ora epe yae-rupa redepo nepara epe aaya.
13 Goa pea-ga epe rekena agaame nina omape yae mea ipisa ya? Ora Dia, pare pupitagi nape koneme omape yae mea ipisa. Wae konemere epe rekena agaa pereke tua naa robaa-para omape kone gisa. Goa pua go pupitagi nape koneme epe yae rigitua omape kone mea gisa. Goa pisa-pulu pupitagi nape konena re mada adamina. Goa pea-ga pupitagi nape konere rekena agaapara kaledesa-pulu ora wae yae-daa niminaamina.

Onaanuna kone wasupa omape yaeme surubea

14 Niaame Gote-na rekena agaapara Holi Spirit pia-daa niminaaema. Goa pea pare ni su amaa piri aa ya-pulu ni ora pupitagi mi adini aa-rupa pa pi.
15 Gore neme waea palua rabu neme go kone naniminaayo. Go rabu neme nina pulalo pi kone nape pare nina pape kone mogeto.
16 Gore neme gimape kogono palua rabu go konemere rekena agaa epe ta kone sua pe.
17 Goa pea-pulu neme agu raapo go kone namogeto pare neme nina robaa-para wae pupitagi nape kone epea.
18 Gore neme nina abana konepara epe kone naia-daa niminaato. Gore neme epe kogono palua kone i rabu ni puri napabe-pulu epe kogono mada napalua.
19 Neme epe kogono namogeto pare gimape kogono mogeto.
20 Goa pua neme gimape yae mogeto pare neme agu raapo go kogono nape. Dia, pare nina robaapara pupitagi nape koneme go gimape kogono yotea.
21 Goa pua neme go pora ade: Neme epe kogono pulalo pe rabu neme wae kogono agu pe.
22 Nina robaa-para i konemere Gote-na rekena agaa madaa raaname omea.
23 Goa pea pare nina yogane-para pora rado ia-daa ade. Go yoganepara i poramere nina koneme pulalo pe pora madaa yada pea. Goa pua nina to yoganena wae yae pape kone mogeaato rabu wae koneme ni pa saapiruaaya.
24 Gome nina kone o ta. Go to yogane-para i koneme ni tu maomaaya-pulu aapimi ni go wae kone madaa maesepeaalia ya?
25 Gore niaana Aa Mudu Yesu Krais-me ni maesepeaalia-pulu Gotepara ora pi to. Goa pea-ga ni gorupa pirano. Neme Gote-na rekena agaa nina koneme mogealua. Goa pea pare nina abana koneme waea pape konena pora mogeaatalo pea.

8

Yesumi niaa Holi Spirit gua wae yaenu mea rubea

1 Goa puare niaa Yesu Krais raapu pima-pulu wae yoto namealima.
2 Gore Holi Spirit-na kagaa porame niaa Yesu Krais raapu mapiraaya. Goa pisa-ga pupitagi nape pora-para omape pora-para Holi Spirit-mi niaa esepea wae yae mea rubisa.
3 Gore niaana abana kone ora o sa-pulu rekena agaame niaa mada naraba misa. Dia, pare Gote-me pisa. Gore Gote-me nipuna Si mea epenasa rabu niaa wae onaa raapu epa pirisa. Niaa su amaa piri onaanuna kone nona piane mua ipisa-pulu nipumi pupitagi nape kone madaa rubu aasa.
4 Goa pua niaame Holi Spirit raapu pirua abana kone namogeamina. Goa pea-ga niaame rekena agaana epe pora mada mogealiminalo Gote-me pupitagi nape kone madaa rubu aasa.
5 Goa lalo: onaanuri nimuna abana kone imiri go abana kone rupara pa pitimi. Goa pea pare onaanu nimuna robaa-para Holi Spirit mua pirinalo Holi Spirit-na agaa mulalo mogeteme.
6 Gore abana koneme nena robaapara sua moge riaayare ne pa omali. Goa pea pare nena robaa-para Holi

Spirit pirina nipuna agaa mogealiri ne oro yaalo kagaa pirape kone-para kuma pi kone-para meali.
7 Goa pea-ga onaa medame abana kone pa saapitiare nipu Gote-na iaa-rupa piralia. Gupa piralia rabu nipumi Gote-na rekena agaa mada napage-rupa piralia.
8 Gore abana kone raapu pameme onaanuri Gote-me nimu madaa pedo mada napalia.

9 Yapare nimiri abana kone raapu pami onaanu-rupa napimi. Gote-na Holi Spirit nimina robaa-para pi-are nimi Holi Spirit-mi kone mogea pia. Gore Yesuna Holi Spirit nim-ina robaa-para napiare nimi Yesuna ruru napimi.
10 Gore Yesuri nimina robaa-para pia pare nimina yoganeme pupitagi noa oma paaya. Goa pea pare Gote-me nimi maredepo yaasa-pulu Holi Spirit-mi kagaa oro yaalo kagaa pi-rape kone guaaya.
11 Gore Gote-na Holi Spirit-mi Yesu matmat-para marekaasa-pulu nipu nimina robaa-para pirina lamina. Goa pua Gote-me Krais marekaasa-pulu nimina omape yogane-para ka-gaa pirape kone gialia-ga Holi Spirit ora ria pia.

12 Ame baaninu, goa pea-pulu ni-aame goa waru pamina: Holi Spirit-na pora mogealima pare niaana abana kone wala namogeamina.
13 Gore nimina abana kone moge piralimiri nimina wasupanu pa omalimi. Goa pea pare nimimi Holi Spirit-na puri mua nimina waea pape kone tu maomalimiri nimi ora kagaa oro yaalo pirape kone wasupa mada mealimi.
14 Gore Gote-na Holi Spirit-mi pora walaade onaanuri nimu ora Gote-na si wane pimi.
15 Gore Gote-na gisade Holi Spirit-mi nimi paala omape kogono adini onaa-rupadaa namapiraaya. Dia, pare Holi Spirit-mi nimi Gote-na si wane mapiraasa-pulu niaame Gote-para niaana Aapa mada tema.

16 Goa pua Gote-na Holi Spirit-ri ni-aana kone raapu makibumalia-pulu niaa ora Gote-na si wane pima lo mada laketema.
17 Gore niaa Gote-na si wane pima-pulu Gote-me epe puri nipuna ruru ginaloa mema. Goa pua Gote-me Krais-na epe oyae saapiraayare mealima. Gore kedaa nipu raapu rialimare nipu raapu epe paana puri page mealima.

Orope epe pirape yae yaa-para mealima

18 Gore Gote-me epe paana puri niaa-para mea waatea rabu ora epe aalia. Goa pea-ga abia niaame kedaa pi yae ogesi-daa rialima rabu kone adaapu nasamina.
19 Gote-me warisade oyaenuri rayo Gote-me nipuna si wanenu epa teade adolalo pimi.
20 Gore Gote-me warini oyae ray-ore wae yoto katoa lo lakesa-pulu go wari isade yaenuri o yoaaya. Go yaenuri nimuna bipa-daa nao teme pare Gote-me kone sua pisa. Goa pisa pare go wari isade yaenuri go epe yae orope openalo pea.
21 Go warini yaenuri abia pa rabuaaya pare orope Gote-me ese-peaalia. Go rabu go oyaenuri Gote-na si wanenu raapu epe paana puri mu piramina.
22 Gore oyae warisaa-mama ipua abia page warini oyae rayo kedaame omoa piruaeme. Go kedaa pi konere oname naaki nogo madita rabu masaa nalade-rupa radaa noaeme.
23 Goa pea pare Gote-me warisade yaenu agu raapo radaa nano piru-aaya. Dia, niaame Gote-me aba ripia gisade Holi Spirit misimade-pulu nipumi niaa raba minalo ado pima. Goa pea-ga Gote-me niaa nipuna si wanenu mapiraalia rabu nipumi ni-aana oma pae yogane madaa esepe-naloa oro yaalo kagaa pirape kone mealima.
24 Gore niaa gupa ado pirisima rabu Gote-me niaa oro yaalo kagaa pirape kone gisa. Goa pea pare ni-aame ado pirape yae aba adalimare

gore akolo pa ado piralima ya? Dia aa medame aba ade yae madaa na-ado piruaaya.
25 Goa pea pare abade na-ade yae madaa ado piralima-daare epe kone sua pawa piralima.
26 Goa pua niaa omapaina pima rabu Gote-na Holi Spirit-mi niaa raba mulalo epea. Niaame beten tema rabu niaame epe beten waru naniminaaema. Dia, pare Holi Spirit-mi niaa raba mulalore Gote-para beten ta. Nipumi beten loa re adaapu laaya pare pa agaamere niaame gupa mada natema.
27 Goa palia rabu Gote-me niaana robaa-para kone adoa Holi Spirit-na kone page mada niminaaya. Gore Holi Spirit-mi Gote-para oyae oge yaaya rabu Gote-na kone adea-pulu niaa Gote-na ruru mada mapiraalia.
28 Go pora rayo madaare Gote-me go onaanu nipu madaa pedo pu raana ome onaanu raba mulalo pea. Gote-me nipuna epe kone sua go onaanumi nipuna kogono pinalo mapiraasa.
29 Gore Gote-me nipuna aba mapiraasade onaanuri nipuna si wanerupa piraminalo misa. Goa pua Sina kone mogeteme-daa nipuna Si Yesu ora mupaa naaki-rupa pirisa.
30 Goa pea-pulu Gote-me kone sua mada mi onaanu yaaloa mapiraasa. Goa page nipumi go onaanu maredepo yaawa sana nipuna epe paana puri go onaanu rumaa kasa.

Gote-me niaa madaa pedo pu raaname omoa Yesu mea rapaasa

31 Gore apo epe yae adema-ga gupa lamina: Gote-me niaa raapu pirua raba mealiare onaa medame niaa mada narabuaniaalimi.
32 Gore nipumi nipuna naaki nasaapirisa. Dia, pare Gote-me niaa raba misa-pulu pa onanumi nipuna naaki nimuna kedaa madaa tinalo pisa. Goa pisa-pulu nipumi niaa page oyae rayo pa gialia.
33 Goa pea-ga niaare Gote-me onaa madaa misa-pulu pa onaanumi niaa madaa wae koso lape agaa mada teme ya?
34 Dia, onaa medame niaa wae yoto mada nagialimi. Yesu Krais-me niaa madaa omesa pare ora naomesa. Dia, nipu wala rekoa Gote-na popo ki-nane pua pia. Goa pea-ga nipumi niaa raba minalo beten tea.
35 Goa pea-ga Krais-me niaa madaa pedo pua raaname omea pare pa onaa medame go epe kone niaa mada naepenalo rutu teme ya? Dia-ga niaa madaa wae po ripu epalia rabu page kedaa rialima rabu page radaa nalima rabu page reaeme omalima rabu page oyae dia yalia rabu page oyaeme niaa maoyaalia rabu page niaa tu maomalimi rabu page go yaenu rayome niaa Yesu raapu pirape mada narugulalia.
36 Gote-na buk madaa gupa ta:

Niaare nena onaanu pima-ga yapi
padane padane laatpu niaa tu
maomata palimi.
Niaare sipsip tu maomaatalo pemerupa pima.

37 Goa pea pare go oyaenumi niaa mada narigitabalia. Dia-ga nipu Yesumi niaa madaa pedo pu raana omesa-pulu niaame go kedaa pi yae mada rabuaniaalima.
38 Gote-me niaa madaa pedo pu raaname omea-pulu oyaenumi niaa mada namarugulalia rabu ora mada niminaato. Gore omape yaeme page pa pirape yaeme page ensel-numi page yaa-para piri aa mudunu page su surube yaenu page abia piri yaenumi page orope epaliade yaenu page niaa mada narugula-daa niminaato.
39 Go yaa-para piri yaenumi page no su-para piri oyaenumi page niaa Gote-na pedo pu raana omape kone mada narugulala palia. Gore Gote-me warini yae rayome page mada naminabalia-daa niminaato. Go konere niaana Aa Mudu Yesu Krais-me niaa gisa.

9

Gote-me Israel onaa nipuna loa mada misa

1 Neme ora agaa lagialo. Niri Krais-
na aa ya-pulu neme yaa agaa mada
nalalo. Holi Spirit-mi naa pu robaa-
para i kone suruboa nipumi ni-para
ora agaa lalo mogeaaya.
2 Neme goa lalo-ga ora nina Juda
ruru madaare ora nina yogane yaapi
padane pima-ga nina robaa-para
kedaa waru pua naa pu robaa-para
oro yaalo radaa pea.
3 Gore neme naa ruru raba mu-
lalore Gote-na wae yoto mada mua
Yesu raapu rugula lapa piralua pare
mada dia.
4 Juda onaanu Gote-me nimu ora
mada misa. Goa pea-pulu Gote-me
nimu nipuna nogo naaki-rupa mapi-
raawa nipuna epe paana puri kasa.
Gote-me nimu madaa pogatu pirape
agaa* lakeloa rekena agaa kasa. Ni-
mumi Gote-na bi minasaape kone
waru mua Gote-na pogatu pirape
agaa pagoa misimi.
5 Juda aanuri abade akuanumi
nimu madu isimi. Nimuna ruru
ru-nanere nimumi Krais-na to-rupa
pirua madisimi. Goa pea-ga Gote-me
onaa surubea-pulu niaame oro yaalo
nipuna bi minasaamina. Go ora.
6 Neme Gote-me palua ne agaa
napisa-daa nalalo. Dia-ga Israel
onaa rayore Gote-me ora nipuna
onaa loa namapiraasa.
7 Go page Abraham-na si wane
rayore Gote-na si wane rayo-daa
napimi. Dia-ga Gote-me Abraham-
para gupa lakesa: Aisak-na madu
saliade nogo naaki rayore nena nogo
naaki pirina toa sa.
8 Goa pea-ga pa aaraa radome ma-
dini nogo naakiri Gote-na si wanenu-
daa dia. Dia, pare go onaanu-parare
Gote-me aana oraawa agaa lakesa-
daa nimu ora nipuna nogo naaki
pimi.
9 Gote-me Abraham raapu pogatu
pirape agaa gupa lakesa: Gore nina
epe di epalia rabu ni wala epalua-
ga nena ore Sara-me naaki Aisak
madialia sa.
10 Go padane agaa agu-daa dia.
Dia-ga go ona Rebeka-na naaki
laapona aaraare niaana akua Aisak-
me madisa.
11-12 Goa pisa pare Gote-me nipuna
kone isa-pulu nipumi naaki padane
mada mua agi-para agaa gupa
lakesa: Mupaa naakimiri masaa-
nane piri naakina kogono palia
sa. Gote-me goa sa rabu agimi go
laapo pa madisa naaki laapome
epe yae-para wae yae-para na-
adisipi. Goa pisa-ga Gote-me go
naaki laapona kogono adoa nipuna
koneme mapiraasa.
13 Nimumi Gote-na agaa i buk
madaa gupa tisimi: Neme Jekop
madaa pedo pu raaname omesu pare
Iso madaa wae kone isu.
14 Goa pisa pare niaame Gote-me
wae kogono pisana lamina pae? Ora
dia.
15 Nipumi Moses-para gupa lakesa:
Neme nina kone sua onaa meda
madaa odome omoa raba mealua sa.
16 Goa pea-pulu pa onaa medame
mulalo pea kone-para nipuna pu-
lalo pea kogono-para page Gote-me
na-adea. Dia, pare nipumi odome
omape kone mea salia.
17 Gote-na buk madaa King Fero-
para agaa gupa lakesa: Neme nina
puri mea waaloa nina bi su amaa
piri onaa rayo-para mea pali-pulu
neme ne onaa rayona aa mudu mapi-
raasu sa.
18 Goa pea-ga Gote-me onaa madaa
odo omape kone salia-daa go palia
pare nipumi onaa medana kone
mea oropetalo palia-daare goa page
nipuna palia.

Gote-me wae yoto kalape kone-para odome omape kone-para go laapo isa

19 Goa pea pare nimina aa
padaneme ni gupa pa lagialia: Gote-
me goa palia-pulu akeane Gote-me
onaanu-para wae yae peme tea ya?

* **9:4:** Israel onaare Goteme nipuna paa-para puri page mea waloa nina nogo naakinu sa. Goa pua nipumi goa ora pamina madaa agaa rogaasa. Go page pogatu pirape agaa teme.

20 Yapare nina adami aa, akolo
neme Gote-para agaa gupa meali ya?
Gore sumi warini oyae pabe pe-mere
nipu warini aa-para gupa tea ya?
Neme niri akeane gupa warisi tea
ya?
21 Dia-ga sospen sumi warini
aamere nipuna kone sua su mua
warita. Nipumi su padane mada
mua pe laapo mada warialia. Goa
pua sospen padanere epe oyae
pabape waria yapare sospen medare
wae yae pabape mada warialia.
22 Gore Gote-me onaanu sumi
warini pe-rupa warita. Nipumi
nipuna ratu yawe kone page puri
page mea wanalo warita. Goa pua
nipumi ratu yawoa mea rubape
onaanu-para ora pawa pirua adesa.
Go onaanuri wae yae pabe pe nona
piane pimi.

23 Goa pea pare niaa onaa medalo-
mare epe yae pabe pe nona pi-
ane pima. Goa pua Gote-me ni-
aame nipuna epe paana puri mea
walaminalo pisa. Goa pua nipumi
niaa madaa odome omoa niaa waru
raba misa. Goa pea-ga nipumi niaa
nipuna epe paana puri meamanalo
mapiraaya.
24 Niaa Juda aanu piri-para page
ruru radonu piri-para page niaare
nipumi yaaloa mapiraasa.
25 Gore go madaare profet Hosea-
me Gote-na buk madaa gupa tisa: Go
onaanu aba nina dia sade onaanuri
ora nina toa. Go su rado madaa aba
pedo pu raaname naomere gonuri
ora nina pedo pu raana omape on-
aanu toa.
26 Goa pua aba su meda-para piri
onaame gupa simi: Nimi ora nina
onaanu-daa dia. Go su-parare oro
yaalo pa pia Gote-na si wanenu teme
sa.

27 Go page Aisaia-me Israel onaa
gupa lakesa: Go Israel onaanu nimiri
ora ipa solwara mu ia-rupa piralimi
rabu mada nadipialimi. Goa pea
pare pa medaloma oro yaalo kagaa
piraama laama palimi pare rayo-daa
dia sa.

28 Goa pea-ga Aa mudumi agaa
aipapulu loa su amaa piri onaanu
madaa yago rayo mea katea sa.
29 Aisaia-me abade page gupa
sa: So yaa-para piri Mudu Gote-
me niaana madu isade si wanenu
namapiraa pisare niaa go wae su
Sodom Gomora laapo onaa-rupa
pirita pema.

Israel onaame epe agaa namua redepone onaanu napirisimi

30 Goa pea-ga niaame gupa lam-
ina. Gore ruru rado onaanumi Gote-
na redepo ne kone-daa na-asapisimi.
Dia, pare nimumi Gote-na agaa
robaa-para mea isimi-pulu nipumi
nimu redepo ne onaanu mapiraasa.
31 Goa pisa pare Israel su-para
piri Juda onaanumiri rekena agaa
meda asapisimi. Nimu Gote-na ini
agaana redepo ma-yaatalo pirisimi
pare gupa na-adesaasimi.
32 Akeane go maredepo yaape
rekena agaa na-adesaasimi ya? Gore
nimumi asapisimi raburi Gote-na
agaa robaa-para namea isimi pare
nimuna pa kogono pisimi. Goa pua
Yesu nipu koyati i aana areke nona
piane pirisa-pulu Juda aanumi nipu
madaa makataaboa lopesimi.
33 Apo makataabape aana Yesu
madaare Gote-na agaa i buk madaa
gupa ia: Adalepa, neme Saion su-
para aana medame koya ti sua
mapiraasu. Nimumi go aana
rabuaawa lopalimi. Goa pea pare
onaa medame go aana mada kone
rulaliare nipu yala mada napotea.

10

Israel onaanumi Gote-na Epe Agaa namisimi

1 Nina ame baaninu, Gote-me
nina Juda onaanu raba minalo nina
robaa-para kedaa pi kone waru
i. Goa pua nimi oro yaalo kagaa
piraama laama paliminalo Gote
yaaloa beten laayo.
2 Neme nimuna kone waru ade.
Nimumi Gote madaa lotu kogono
waru peme pare wala waru nanim-
inaaeme.

3 Gore nimumi Gote-me onaa
maredepo yape kone-daa nanim-
inaaeme. Goa pua nimuna pora
kuritalo peme. Goa peme-pulu
nimumi Gote-me onaa maredepo
yape pora gimoa pirisimi.
4 Gore onaa rayome Yesu madaa
kone rulaeme-ga Gote-me go onaanu
maredepo yaaya. Goa pua Krais-me
rekena agaa madia yaasa.

Gote-me onaa rayo-para oro yaalo kagaa pirape kone mada katea

5 Gore Gote-me onaa maredepo
yape kogono madaare Moses-me
gupa tisa: Aa medame rekena agaa
rayo waru pago kiritaliare nipu oro
yaalo kagaa piraama laama palia.
6 Goa pea pare Gote-na agaa robaa-
para mea sua redepo ne onaa pirape
agaa madaare gupa tu isa: Nena
robaa-para kone gupa nasape: So
yaa-parare aapi mada palia ya?
7 Goa temere Yesu su amaa none
mea paliminalo. Goa page robaa-
para gupa kone nasape: No omape
su-parare aapi mada palia ya? Goa
temere Yesu matmat-para wala
mada marekalimi ya?
8 Gote-na buk-para gupa suaaya:
Gote-na Epe Agaare nimi raapu ia-
ga go agaare nimina robaa-para ina
nimina agaame teme. Go Epe Agaare
niaame nimimi robaa-para salimi-
nalo mogeaemade.
9 Niaame gupa mogetema: Nimimi
nimina agaame Yesu ora niaana Aa
Mudu loa nimina robaa-para Gote-
me Yesu matmat-para marekaasa-ga
kone rulalimiri oro yaalo kagaa pi-
raama laama palima.
10 Gore niaana robaa-parare kone
rulaema-pulu Gote raapu niaa re-
depo ne onaanu pima. Goa pua
niaana agaame Yesu ora Aa Mudu
tema-pulu oro yaalo kagaa piraama
laama palima.
11 Gore Gote-na buk madaa gupa
ia: Kone rulae onaanuri nimu yala
mada napoteme.
12 Goa pua Judanu-para Grik ruru
radonu-para padane-rupa pirua yala
napoteme. Gote-re ora onaa ray-
ona Aa Mudu padane ya-pulu onaan-
umi nipu-para yaateme rabu nipumi
nimu ora waru epe-rupa raba mua
puri katea.
13 Gote-na buk-mi gupa ta: Onaa
rayome Gote-na bi madaa yaateme-
daare nimu oro yaalo kagaa piraama
laama palimi.

14 Goa pea pare nipu madaa kone
narulalimiri akeane nipumi niaa
yaatea ya? Goa pua nimumi Epe
Agaa napagemere akeane kone ru-
lalimi ya? Goa pua onaa medalo-
mame nimu-para Epe Agaa nalakete-
mere akeane Epe Agaa mada pagal-
imi ya?
15 Goa pua agaa lakene aa namea
penaatemere akea pua Epe Agaa
mada mogealimi ya? Go madaare
Gote-na buk-mi gupa ta: Pora
pamua-ae Epe Profet onaanuna
konere ora epe ta isa.

16 Goa pea pare onaa rayome Epe
Agaa madaa raaname naomeme.
Aisaia-me agaa gupa sa: Aa Mudu-
ya, Onaanumi saana agaa madaa
kone narulaeme.
17 Goa pea-ga onaanumi Epe Agaa
pagoa agaa robaa-para mada mea
salimi. Goa pua Krais madaa Epe
Agaa mogealimi-daare go agaa mada
pagalimi.

18 Goa pea pare neme agaa gupa
mealua: Nimumi Epe Agaa aba pa-
gesimi ya? E, ora aba pagesimi-ga
Gote-na buk madaa agaa gupa isa:
Nimuna lakene agaare su rayo-para
piri onaanumi pagesimide. Agaa laa-
mama pua lakesimi rabu su rayona
piri onaanumi pagesimi.
19 Neme agaa wala mealo: Israel
onaanuri go agaa naniminaaeme
ya? E, nimu aba niminaaeme page
Moses-me agaa aba gupa sa: Neme
nimimiri oge ruru rado madaa udipa
kone masaalua. Neme nimimiri
su rado-para piri kone namakuaae
onaanu madaa ratu mayawalua sa.
Gore Epe Agaa pagesimi-pulu Juda
aanumi goa madaa kone isimi.

20 Go page Aisaia-me Gote-na agaa
tisa rabu puri pane agaa gupa sa:
Abade onaanumi ni na-asapisimide
pare go onaanumi ni adasaasimi.
Onaanumi ni-para ipu lo nasimide
pare ni nimuna rikiraana pua opa-
pasu sa.
21 Pare Aisaia-me Israel onaanu
madaa pepa gupa tisa: Oro yaalo
nina ki ridulaawa nimu raba mulalo
pisu pare go onaanumi nina agaa
rasua ni ora gimisimide.

11

Gote-me Israel onaanu odome omesa

1 Goa pea, neme agaa gupa mealo:
Gote-me nipuna Juda onaanu gimisa
ya? Dia, ni page Israel aa pi-
ga nimina akua Abraham-me ni
madisa. Goa pua Benjamin-na ruru-
para pirua ni madisa.
2 Gote-mere nipuna ripima mapi-
raasade onanu nagimisa. Gote-na
buk madaa i agaare nipuna agaa lak-
ene aa Elija-me Israel onaanu madaa
odome omoa Gote-para agaa gupa
lakesa:
3 Aa Mudu, nimumi nena agaa lak-
ene aanu tu maomaawa nena miru
irae aana reke page lakepe rubisimi.
Goa pua ni agu raapo go pi pare ni tu
maomaatalo asapeme sa.
4 Goa sa rabu Gote-me nipu-para
agaa gupa lakesa: Neme nina on-
aanu ora adaapupe gupa 7,000 su-
rube. Go onaanumi wae remo Bal-na
bi naminasaasimi sa.
5 Goa pisa pare abia page Gote-me
onaa medaloma madaa odome omoa
yaaloa mapiraasa.
6 Gote-me mapiraasare nipumi
nimuna kogono adoa napisa. Dia,
pare nipumi odome omoa raba misa.
Gore Gote-me onaanuna kogono
adoa mapiraata pea yaalore nipuna
odo omape kone-daa ora nasalia
pare onaanuna kogono abuta.
7 Goa pea-ga mo Israel onaan-
umi Gote-na redepo ne kone as-
apisimi pare na-adesimi. Na-adesimi
pare Gote-me mapiraasade onaan-
umi adesimi. Goa pua onaa medalo-
manumi Gote-na yaane agaa gimoa
pa pirisimi.
8 Go madaare Gote-na buk-para
agaa gupa tisimi: Gote-me nimuna
aane pora poaawa nimuna ini page
rigitisa. Abia page nimuna inimi na-
adoa aaneme page napageme pare
pa pimi.
9 Nimuna kone madaare Devit-mi
gupa sa:

Nimumi eta yawalimi rabu waasa
kona madaa roalade-rupa
nimu page go-rupa ripinaawa
tamina.
10 Go rabu nimuna ini-para ribaa
yoa oyae na-ademe.
Goa puare nimumi oro yaalo
kedaa rialimi-ga Gote-me
nimuna masaa ma oyaalia.

11 Goa pea-ga Juda Gote-na pora
gimoa lopesimi raburi oro yaalo
wae-rupa piralimi ya? Dia-ga ni-
mumi pupitagi nisimi-pulu Gote-me
pa ruru radonu-para oro yaalo mapi-
raape kone mea kasa. Goa pua Juda
aanumi go kone adoa ruru radonu
madaa wae udipa kone isimi.
12 Juda aanumi pupitagi nisimi
rabu go konemere su amaa piri on-
aanu ora epe pora mea waasa. Goa
pua Juda aanumi Gote-na pora gi-
moa epe kone naisimi rabu go kone-
mere ruru radonu-para epe raba mi
kone ipisa. Goa pea-ga Gote-me Juda
aanu rayo kepo ru-nane mea epalia
rabu su amaa piri onaanu waru raba
mealia.

Gote-me ruru radonu raba misa-pulu nimu oro yaalo kagaa piraama laama palimi

13 Abiare ni Pol nimi ruru radonu-
para agaa lagialua. Ni nimina aposel
kogono aa pirua neme nimina ko-
gono paayo rabu go madaa ni pedo
pu pi.
14 Ni go palua rabu nina Juda
ruru onaa medalomame nimi madaa
udipa kone salimi. Goa pua neme
nimu raba mua nimu oro yaalo epe-
rupa piramina kone sua kogono pe.

15 Gore aba Gote-me Juda aanu
gimisa rabu su amaa piri onaa
medaloma Gote-na adami onanu
pirisimi. Goa pea-ga Gote-me Juda
onaanu wala mea kepo ru-nane
mapiraalia-pulu nimu ome onaa
pirisimi pare wala oro yaalo epe-
rupa piralimi.
16 Gore aba bret Gote-na miru
irae aame piribia Gote katea-daare
bret rayo page Gote-me nipu mada
mealia. Go page repena pitaa lusu
kateare mo repena palaanu to rayo
page nipuna mada mealia.
17 Gore Juda aanuri nimu epe
repena oliv-rupa pirisimi. Goa pea
pare ruru radonu nimu pa raa-para
aayae repena oliv-rupa pirisimi. Goa
pua Gote-me apo epe repena oliv-na
palaa medaloma yado ruboa nipumi
raa-para aatade repena oliv palaa
medaloma mua mea rogaabasa. Goa
pea-ga nimi ruru radonuri nimi
raa-para repena palaa-rupa pirisimi
pare abia nimi Juda aanuna epe
kone-para puri-para mua nimi raapu
epe-rupa piruaeme.
18 Goa pea-ga nimimi ruru
radonuri apo repena palaa yado
rube madaa wae kone nasalepape.
Gore akea pua nimina pedo pu
piralimi? Nimi ora pa repena palaa-
rupa pimi-ga nimimi repena pitaa
irude namalaeme. Dia-ga repena
pitaa-mere nimi puri mapalaaya.
19 Goa pea pare nimimi gupa teme
ya? Gote-me mo repena palaa Juda
aanu yado ruboa niaa ruru radonu
gona pada-para malopaasa.
20 Ora lae pare nimumi Gote
madaa kone narulaeme-pulu Gote-
me nimu tulalo yado rubisa. Nimi
kone rulaeme-pulu go kone padane-
mere nimi epe-rupa mapiraasa. Go
madaare aakone nasalepape. Dia,
pare nimimi Gote madaa paala
omalepape.
21 Gore mo Juda aanu nimu ora
repena palaa-rupa pirisimi pare
Gote-me nimu ora yadoa rubisa. Goa
pisa-pulu nipumi nimi page waru
adalia.
22 Go madaare Gote-na epe kone-
para nipuna ratu yawape kone laapo
waru adalepa. Gore pupitagi noa
lopeme onanu madaare Gote-me
nimu-para ratu yawea. Goa pea
pare nimi-parare nipumi epe kone
ia-ga go epe kone mu piralimi. Goa
pea pare gupa napiralimiri nipumi
nimi page repena palaa-rupa yado
rubalia.
23 Goa pua mo Juda aanumi kone
rulae pora gimalimiri Gote-me nimu
aba pirisimi-rupa wala mapiraalia-
ga nimu repena oliv-na ora palaa-
rupa wala piralimi. Gore Gote-me
nimu wala mo repena palaa-para
mada marogaabalia.
24 Gore nimi ruru rado onaanuri
nimi raa-para aatade repena oliv-na
palaa-rupa pirisimi. Goa pua Gote-
me nimi yadoa epe maapu aatade
repena oliv-para rogaabaaya. Goa
pea-pulu Gote-me niaana repena
oliv palaa Juda aanu raapu mea ro-
gaapere ora kalai pi kogono-daa dia.

Gote-me niaa rayo odome omea

25 Nina ame baaninu, nimiri go
ora agaana re waru pagaliminalo
lalo. Go kone salimiri niaa ora
kone makuaae onaa pima pi mada
nateme. Go agaana re-re gupa: Go
Israel onaanumi yola mi kone imi
pare oro yaalo gupa nasalimi. Gote-
me ruru rado onaanu nipu raapu
epa kiritainaloa Juda aanumi apo
yola mi kone gimalimi.
26 Go raburi Gote-me Israel onaa
rayo oro yaalo kagaa piraama laama
pope yae katea. Go madaare nimumi
Gote-na agaa i buk madaa agaa gupa
tisimi: Saion su-parare aa meda nimi
raba mulalo epalia. Nipumi Jekop-na
ruruna pupitagi nape kone rayo mea
rubolalo epalia.
27 Gote-me sa: Nimuna wae yaenu
mea rubaawa palua ne aanu pu kiri-
talua sa.
28 Juda aanumi Gote-na Epe Agaa
gimisimi-pulu nimu abia Gote-na
iaanu piruaeme. Goa pua Gote-me
nimi ruru radonu raba minalo pimi.
Goa pea pare Gote-me Juda akuanu

mapiraasa-pulu Gote-me Juda aanu
medaloma page nipuna adami onaa
kone isa.
29 Goa pea-ga Gote-me go Juda
medaloma mapiraawa raba misa-
pulu nipumi kone maperekeaalia.
30 Goa pea pare nimi ruru
radonuri abade nimimi Gote-na agaa
rasisimi. Goa pisimi pare Juda
aanumi Gote-na agaa rasisimi-pulu
Gote-me nimu odome omesa.
31 Goa pua Gote-me nimi madaa
odome omesa-rupare nipumi Juda
aanu madaa page odo omape kone
isa. Goa pea-ga Juda aanu madaa
page Gote-me odome omea.
32 Gore Gote-me onaa rayo agaa
rasini onaa mapiraasa. Goa pisa-
pulu Gote-me onaa rayo madaa
odome omape kone mea waatea.

Niaame Gote-na bi minasaamina

33 Gote-na epe raba meape kone
ora adaape sua ora epe ta-pulu ipa
solwara ini-rupa ia. Goa pea-ga aa
medame nipuna kone namakuaaya.
Go page nipuna agaa mana nanimi-
naawa nipuna pora mada na-adea.
34 Go madaare Gote-na buk madaa
gupa ia: Gore aa medame Gote-na
kone na-adea. Aa medamere nipu-
para agaa mana mada nalaketea.
35 Onaanumi Gote oyae nakate-
mere nipumi nimu yago natalia.
36 Dia-ga oyae rayo nipumi waria
mo oyae rayo page nipumi surube-
nalo ia. Goa pea-ga niaame oro yaalo
nipuna bi minasaa piramina. Go ora.

12

Niaame Gote-na kogono madaare miru-rupa kalamina

1 Gore nina ame baaninu, Gote-
me niaa madaa odome waru omea-
pulu gupa paminalo puri paloa
lagialo: Nimina to-para kone-
parare miru irae yae-rupa Gote-
para kalamina. Goa pua nipuna
kogono pinalo katapape. Goa
palimiri Gote-me raaname omalia.
Nimimi nimina yogane-para kone-
para gupa kateme-daare Gote-na bi
waru minasaalimi.
2 Goa pua go su amaa piri
onaanuna poranu naratalepape.
Dia, pare Gote-me nimina robaa-
para i kone perekea kagaa kone
masaainalo nimimi nipuna kagaa
kone sua kogono palepape. Go kone
sua kogono palimi rabu nimimi
Gote-na kone mada niminaalimina.
Goa pua nimimi nipuna epe pora
mada adoa nipumi pedo pu oyae
mada niminaawa ora waru epe yae
page mada adalimi.
3 Gote-me ni Pol madaa odome
omea-pulu ni aposel kogono aa
mapiraasa. Goa pisa-pulu nimi rayo
lagialo: Nimi nimina yogane madaa
kone adaapu nasalepape. Dia, pare
nimina yogane mada kone epe-
rupa sua Gote-me gisade kone waru
adamina. Goa pua nimi rayo padane
padane laatapu nimina robaa-para i
epe agaa adoa kone rumaa salepape.
4 Gore niaana to yogane padane
madaare kinu aanu oyaenu rado
rado aaya-ga rugi meda medame ko-
gono rado rado ia.
5 Go page niaa onaa adaapu piru
su rado radonu page pima. Goa pea
pare niaa rayo Yesu raapu yogane
padane nona piane piriamina. Goa
pea-ga apo yoganena rugi-rupa niaa
makibumabaawa pima.
6 Goa pua Gote-me niaa madaa
raba meape kone gisa-pulu niaa rayo
go gisade kone rado rado sua kogono
pamina. Goa pua Gote-me niaa-para
nipuna ora agaa lakene kone gisa-
daare niaame kone rulaawa lake-
lamina.
7 Gore Gote-me onaanu raba
meape kone gisa-pulu go kogono
waru pamina. Gore tisaa kogono
gisa-daare go kogono page pamina.
8 Goa pua aa medame onaanu oyae
pa katoa kone salia-daare nipumi
oyae rumaalia rabu yago mealua-
daa natea. Goa pua aa medame
kone rulae onaa surubalia-daare
go kogono waru pea. Goa pua aa
medame onaa meda odome omoa
raba mealia-daare nipumi raana
waru omoa go kogono pina.

9 Gore nimimi pedo pu raaname omalimi rabu makirae kone nasalepape. Goa pua wae kone ora waru gimoa epe kone sua piralepape.
10 Gore nimimi Krais raapu ame baani madaa pedo pu raaname waru omalepape. Goa pua nimina ame baani raapu agaa waru loa epe kone salepape.
11 Goa pua kogono kalai pua kogono gimi naomalepape. Gore nimimi Gote-na kogono palimi rabu kogono waru pipape.
12 Gore nimimi Gote ado piralimiga go kone madaa raana omoa piralepape. Goa pua wae kedaa epalia rabu pawasi pirua oro yaalo beten lo piralepape.
13 Goa pua nimina ame baaninu nimuna oyae dia yalia rabu nimu raba mua oyae katapape. Go page pora kimisu onaa epalimi rabu nimimi nimu eta kaloa waru surubalepape.
14 Gore aa medalomame nimi kedaa gialimi rabu epe kone sua Gote-me nimu raba mina beten tapape. Goa pua Gote-me go onaanu tina natapape pare raba mea pena beten latepape.
15 Gore onaanumi odome omoa re teme-daare nimi page nimu raapu go-rupa piralepape.
16 Gore nimimi onaa rayo madaare epe kone padane sua piralepape. Goa pua aakone nasalepape pare pa bi nami kogono rayo page pipape. Goa pua niaa ora makuaae onaanudaa kone nasalepape.
17 Gore aa medame nimi madaa waea palia-daare nimimi nipu waea yago natalepape. Dia, pare onaanumi epe kone salimi-daare go-rupa pipape.
18 Gore nimina epe kone sua onaa raapu epe-rupa piramina.
19 Nimina ame baaninuri iaanumi nimi madaa waea palimiri nimimi go kone na-abutapape. Dia, pare Gote nipuna ratu yawe kone mea abutea.
20 Gote-na buk madaa agaa meda gupa ia: Nena yada lore aa reame omaliare eta kalape. Goa pua nipu ipa nalame omalia page ipa page kalape. Goa paliri nipu ora yala potea rabu nipuna lo radaa palia.
21 Gore wae yaeme nimi rigitulalo palia rabu nimimi epe kone sua epe kogonome waea rabuniaawa piralepape.

13

Niaame gavman kogono page pa wae yae kone nasamina

1 Onaa rayome gavman-na kogono waru aina madu pamina. Gore Gote-me surube aa rayo mapiraasa-pulu go abia pimi surube aanu page Gote-me mapiraaya.
2 Goa pisa-pulu aa medame gavman-na agaa rasaliare Gote-na agaa page rasalia. Onaa rayome goa palimiri nipuna koso lape agaa mea epalia.
3 Gore epe kogono peme onaanumi surube aa mudu madaa paalame naomeme. Dia, pare wae kogono peme onaanumi surube aa mudu madaa paalame omeme. Goa peaga neme surube aa mudu madaa paalame naomalua kone saliri epe kogono agu pape. Goa paliri nipumi nena bi minasaalia.
4 Gore surube aanuri Gote-na kogono pua ne raba mealimi. Goa pea pare neme waea pali-daare ne paala omaina. Goa pali rabu nipumi rai kutu saaya-pulu Gote-na ratu yawape kone sua abutea.
5 Goa pea-ga nimimi surube aanuna agaa pago piralepape. Goa palimi rabu Gote-me niaa madaa ratu yawalia kone nasalepape. Dia, pare nimina robaa-para i kone adoa epe kogono pipape.
6 Go madaare mone takis kalamina. Go surube aanumi kogono peme rabu Gote-me ni page raba minalo kogono peme.
7 Goa pea-ga nimuna mone rayo katapape. Goa pua mone takisri nimimi kalo nimina su oyaenu

madaa page katapape. Goa pua nimimi aa mudu madaa epe kone sua nimuna bi minasaatepape.

Niaa rayome yagonu raaname omamina

8 Gore nimimi onaanuna yano namealepape. Nimina yano-rupa padanere nimimi ame baaninu madaa pedo pu raaname omalepape. Gore onaa medame onaanu madaa pedo pu raaname omalia-daare go onaame Gote-na rekena agaa pago kiritalia.
9 Gote-na rekena agaame aba gupa lagisade: Neme ona meda nayolape. Neme aa meda natu maomape. Neme oyae paake nanape. Neme aa medana oyaenu madaa epame naomape. Go rekena agaa-para medalomanu page nimuna re-re go agaa padaneme ta: Nena ne pedo pu raaname ome-rupare nena ada yagonu raapu onaanu madaa kone padane-rupa sape.
10 Aa medame nipuna adaa lapa piri aa madaa epe kone salia-daare nipumi go aa madaa wae yae-daa mada namapalia. Goa pua pedo pu raaname omaliri neme rekena agaa rayo pago waru raate.
11 Gore abia go yapi diri kogono pape di ya-pulu nimimi go kone mogealepape. Abiare u pati onaa-rupa napiralepape pare rekoa epe-rupa piramina. Gore niaame Gote madaa kone rulalimare nipu raapu oro yaalo kagaa pirape di epalia rabu piramina. Goa pisa pare abia niaana oro yaalo kagaa piraama laama pope diri re-para epalia.
12 Gore ribaa ora pode dia yalia rabu yapi ora pode lapaalia. Goa pea-pulu niaame ribaana wae yae gimoa Gote-na paa-para pima-ga yada pape etaa mu saapiramina.
13 Niaa pora pamualima rabu niaame ora paa-para pima onaa-rupa epe kone samina. Goa pua niaame wae pupitagi nape yae napua ipa bia nanoa maeyamina. Goa pea-ga niaame paake nayoloa wae oto pi kone nasamina. Go page niaame yada napu onaanu madaa udipa kone nasamina.
14 Dia, pare niaana Aa Mudu Yesu Krais-na etaa ralubi-rupa mea ripinaamina. Goa puare nimina wae kone nasua gimalepape.

14

Nimimi ame baaninuna pia narumamina

1 Gore aa medame kone waru narulaaya. Goa pea pare nimina rikiraana mea epalimi rabu nimimi nipuna kone rulae yae madaa ina laatepape.
2 Gore onaa medalomamere puri paloa kone rulaawa oyae rayo pa neme. Goa peme pare kone waru narulaeme onaanumi midi naneme.
3 Goa pea-ga eta rayo ne onaanumi mo mena ari oyaenu-nane onaanu madaa wae kone nasalepape. Go page padi raani nona piane eta ne onaanumi eta rayo ne onaanu madaa koso lape agaa natepape. Diaga Gote-me mo eta rayo ne onaanu page wala misade.
4 Gore neme pa onaa medana kogono naaki madaa koso lape agaa mada nalape. Dia-ga go aa nipu kogono surube aa adaame nipuna kogono adoa teana epe kogono paenalo wae kogono paenalo page nipuna tea. Goa pea pare Aa Mudu nipuna naaki raba mealia-pulu nipumi kogono epe-rupa mada palia.
5 Gore onaa medalomame yapi di meda ora adaa yapi di kone sua pa pimi. Pare onaa medalomame yapi di rayo madaa kone padane sua pimi. Goa pea-ga onaa rayome go yapi diri padane padane laatapu waru yarera pamina.
6 Onaa medalomame yapi bi medare ora epe di kone sua go rabu Gote-na bi minasaaeme. Oyae eta rayo ne onaa page nimumi Gote-para ora pi loa neme rabu Gote-na bi minasaape. Goa page eta rayo-nane onaame page Gote-para ora pi loa neme rabu Gote-na bi makuaaeme.

7 Go madaare niaa rayo omalima
page Gote nipuna yaade. Pa piralima
page Aa Mudu raapu piralima.
8 Goa pua niaa omalima rabu page
ora Aa Mudu madaa kone sua pal-
ima. Goa pea-ga pa piralima page
omalima page ora niaa Aa Mudu
raapu piramina.
9 Gore Yesu omoa wala rekesa-
pulu nipumiri pa piri onaanu-para
aba ome onaanu nimuna Aa Mudu
pia.

10 Goa pea-ga nimimi nimina ame
baaninu-parare ake koso lape agaa
teme ya? Go page nimimi nimina
ame baani-para akeane gimoa pimi
ya? Niaa rayo Gote-na ini agaa
madaa piramona nipumi niaa-para
koso lape agaa lagialia.
11 Goa palia-ga Gote-na buk madaa
agaa gupa ia: Aa Mudu nipumi gupa
sa: Ni ora pa pi-ga onaa rayome ni
madaa rumu pege palimi. Goa pua
rayome Gote ora pia teme.
12 Goa pea-ga niaa padane padane
laatapuri niaana pemade kogonore
Gote lakelamina.

Nimina ame baaninu waea ma-pape kone nasamina

13 Goa pea-pulu niaame ame
baaninu-para koso lape agaa
naloamina. Dia, pare niaame gupa
pamina: Niaame oyae palima rabu
ame baaninumi wae kone masaatalo
napipape.
14 Ni Yesu raapu pi-pulu neme oyae
rayo ora wae yae-rupa adawade.
Goa pea pare aa medame wae yae
kone rulaliare go yae wae-rupa aaya.
15 Goa pua nimimi ame wae kone
masaatalo eta nalimiri nimimi nipu
madaa pedo pu raaname naoma-
lepape. Gore eta nalimi rabu Yesumi
raba mulalo omesade onaa go etame
namaoyaalia.
16 Gore nimimi epe kone sua
eta neme-ga onaa medalomame go
madaa wae bi kateme yaalore gupa
napitapape.
17 Gote-na Surube Su-parare ipa
noa eta nape-daa dia. Nipuna Su-
rube Su redepo ne kone-para epe-
rupa pirape kone-para raana omape
kone-para salimina. Go kone rayore
Holi Spirit-mi gialia.
18 Goa pua onaanumiri Yesuna ko-
gono go-rupa palimiri Gote-me nimu
madaa pedo palia. Goa pua pa on-
aanumi page nimu madaa epe kone
salimi.
19 Goa pea-ga niaame epe kone sua
onaanu epe-rupa piru pu robaa-para
puri mapalaina kogono pamina.
20 Gore nimimi eta nape yaenumi
Gote-na kogono nama-oyaatapape.
Gore epa nape yae rayore mada nal-
imi pare etame ame baani meda wae
kone masaaliare gore go eta nape
konere ora o ta.
21 Gore nimina ame baaninu
madaa kone waru salepape. Goa
pua nimimi mena ari no ipa wain
no oyae meda kone salimi rabu mo
ame baani wae kone masaalimi-ga
go napipape.
22 Goa pea pare go eta nape kone
madaare nimimi Gote madaa kone
sua pipape. Gore aa medame kone
laapo nasua eta noa robaa-para
kedaa nasaliare nipu raaname oma-
lia.
23 Goa pea pare go aame kone
laapo sua eta nalia-daare nipumi
kone narulaawa nalia. Goa pea-pulu
go eta nalia rabu Gote-me nipu wae
yoto katea. Gore aa medana robaa-
para Gote madaa kone narulaawa
oyae palia-daare nipumi pupitagi
nea.

15

Niaame Yesuna kone ratua nipuna pianu ratamina

1 Niaa kone rulaawa puri paloa
pima onaanu niaame puri napabe
onaanu raba mua nimuna kedaa
ria mina. Goa pua niaana yogane
madaa pedo napamina.
2 Dia, pare niaame kogono pua
ame baaninu madaa pedo pua raba
meamina. Goa palima rabu nimuna
robaa-para puri mapalalima.

3 Yesumi nipuna to yogane madaa
pedo napisa. Dia, pare Gote-na buk-
para Yesu madaa agaa gupa ia: Go
onaanumi ne-para ero agaa temere
nimuna ero agaare ni madaa teme
sa.
4 Gore Gote-na buk madaa tisade
agaare niaa mogeaatalo tisimi. Ni-
aame go agaa pagemare niaa pawa
piramonalo go epe agaame niaana
robaa-para puri mapalaalia.
5 Goa pea-ga Gote-me nipu go
pawa pirape konena re pia-ga
nipumi nimina robaa-para go kone
gua puri mapalaalia. Goa pea-ga
nimi rayo Yesu Krais-na epe agaa
mogea ame baaninu raapu epe-rupa
piramina.
6 Goa puare nimi rayo agaa padane
loa niaana Aa Mudu Yesu Krais-na
Aapa Gote-na bi padane minasaam-
ina.

Gote-na Epe Agaare ruru radonu page raba minalo lakesa

7 Goa pea-ga Yesumi nimi misa-
rupa nimimi ame baaninu-para
kone padane sua nimu raapu epe-
rupa piralepape. Goa pua nimimi
Gote-na epe paana puri waalamina.
8 Gore neme go agaa lagialo. Gote-
me Juda akuanu-para ora agaa ria
sa-pulu Yesumi go agaa ora agaa lak-
enalo Juda aanuna raba mi aa-rupa
epa pirisa.
9 Goa pua Yesuri ruru radon-
umi Gote-na odo omape kone mua
nipuna bi minasaatalo paawa epa
pirisa. Gote-na buk madaare agaa
gupa ia:

Ni ruru radona rikiraana pirua nena
bi minasalua.
Nena bi madaa yaasa toa.

10 Gote-na buk madaare agaa meda
gupa ia:

Nimi ruru radonuri Juda aanu
raapu raana omoa pedo pu
piralepape.

11 Gore mo buk meda madaare gupa
ia:

Ruru radonu page rayome Gote-na bi
minasaatepape.
Onaa rayome nipuna adaa bi
waru minasaatepape.

12 Gore Aisaia-me page gupa sa:

Akua Jesi-na si Devit-mi naaki meda
orope ma-aalia.
Go rabu nipu ruru radonuna aa
mudu piralia.
Goa pua nimumi Yesu madaa
kone rulamina sa.

13 Gore Gote-re kone rulape ko-
nena re piralia. Goa pea-ga nimimi
nipu madaa kone rulaeme-pulu
nipumi raana omape kone-para
kuma pi kone-para nimina robaa-
para mea rulatabena gialia. Goa pea-
pulu Holi Spirit-na purimi nimina
kone rulape kone ora madaa marula
kiritalia.

Pol-me nipuna kogono madaa rana waru omesa

14 Naa ame baaninu-ya, neme
nimimi epe kogono paminalo kone
i. Nimina pu robaa-para makuaae
kone rulatabea-ga nimimi Gote-na
agaa mogeala piralimina.
15 Goa pimi pare go pepa madaare
aba lagisude agaa madaa kone
narugulaliminalo puri pane agaa
medaloma repaato. Gote-me ni go
epe kogono gisa-pulu neme go puri
pane agaa lagialo.
16 Nipumi go kogono gua ni ruru
radonuna raba mi aa mapiraasa.
Goa pua neme Gote-na Epe Agaa
mogeto rabu ni Gote-na miru irae
aa-rupa pi. Goa pua Gote-me ruru
radonu madaa epe miru-rupa mi-
nalo kogono pe. Goa pua Holi Spirit-
mi niaa maepeaaya-pulu Gote raapu
mada piramina.
17 Goa pua ni Yesu Krais raapu
pipa-pulu neme Gote-na kogono
pedo pu raaname omalua.
18 Gore neme pisude kogono
madaa agaa lagialo rabu Krais-me
ni raba misa-daa ruru radonumi
Gote-na agaa pagesimi. Nimu raba
mulalore agaa loa kogono pua go
madaa puri pane agaa lagialo.
19 Goa pua Holi Spirit-na purimi
na-ade kogono-para puri pane
kogono-para neme kogono pisu. Goa

pua neme Jerusalem su-para mo Ilirikum su-para pa amaa puare Yesuna Epe Agaa lakela-mama pua lo kiritisu.
20 Goa pua neme onaanu Yesuna bi napagesimide su-para Epe Agaa laketalo pisu. Gore aa medame Epe Agaa lakesare neme nipuna kogono wala mada napalua.
21 Go madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Nipuna agaa nalakesimide onaanumiri nipu adalimi. Nipuna agaa madaa napage onaanumiri ora niminaalimi sa.

Pol nipu Rom su-para piri onaa adolalo pisa

22 Goa pea-ga mo kogonome ni oro yaalo pamuape awi naia-pulu nimi na-adola ipisu.
23 Pare abia go su-para kogono dia yaade. Goa pua neme maali adaapumi nimi ora adola epolalo pisu.
24 Goa pea-pulu oropere ni Spen su paluade rabu nimi epa adalua. Goa pua nimi raapu ogesi-daa pirano nimimi ni raba mealimina.
25 Goa pea pare ni abia Jerusalem su-para pua Gote-na ruru onaanu raba mula palua.
26 Gupa palua-daa Masedonia su-para Akaia su-para go su lapona lotu ada-para piri onaanumi kone sua onaa medaloma raba mealimi. Goa pua Jerusalem-para piri onaa medalomare Gote-na ruru onaanu pirua naraanu pimi-daa apo onaanumi mone oyae gua Jerusalem su-para onaanu raba mulalo kata pu lame.
27 Gote nipu madaa kone sua raba mealimi. Goa pea pare nimumi go onaanu madaa yago isimi. Gore Juda aanumi ruru rado raapu Gote-na kagaa pirape kone mea gialia. Goa peapulu ruru radonumi mo Juda aanupara pa oyae yago mada abulamina.
28 Gore Jerusalem su-para kogono pu kiritua nimuna mea kalape mone rayo kaloare Spen su polalore nimi aba adalua.
29 Goa pua nimi piri epalua rabu Yesuna epe puri rayo mea epalua.
30 Gore ame baaninu-ya, neme puri pane agaa lagialo. Niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bi madaa loa go page Holi Spirit-na pedo pu raana omape kone page lagialo. Goa peaga nimimi ni raapu kone padane sua Gote-me ni raba minalo beten waru latepape.
31 Goa pua Judia su-para pimi kone narulae onaanumi ni natina beten tapape. Go page neme Jerusalem su-para mone mea palua rabu Gote-na onaanumi raana omena beten tapape.
32 Goa pua Gote-me e tea-daa neme nimi adola epalua. Go rabu nina robaa-para raaname omoa epe kitu mapiraalua.
33 Gore Gote-re ora kuma pi konena re ya-pulu nipu nimi raapu pirina go ora yaade.

16

Pol-me onaa adaapu-para abi patalepape lo lakesa

1 Gore niaana baani Fibi-ri waru surubalepa lo agaa lagialo. Nipuri Senkria su lotu ada-para piri onaanu raba muaaya.
2 Nimiri Gote-na ruru piri onaanu ya-pulu Aa Mudu-na bimi nipuna ki mealepape. Goa pua nipuna oyaenu dia yaliare raba mealepape. Go onamere onaa adaapu ni page raba misa-pulu nimina rikiraana mea mapiraatepape.
3 Gore neme Prisila Akwila repaaya-para epe-rupa piralepa lo agaa repaato. Nipu laapore ni raapu Yesu Krais-na kogono padane pema.
4 Go lapomere ni Pol madaa kone sua kogono pisipi rabu nimumi nipu tulalo pisimi. Goa pea-ga neme page ruru radonuna lotu ada-para piri onaanu page nipu-para ora pi tapape.
5 Gore nipuna ada-para kiritaawa kone rulae onaanu-para page epe-rupa piralepape agaa lo repaato.

Nina epe adami aa Epinitas-para page epe-rupa pirape wai lo repaato. Go aare Esia rayo robo ru-nanere nipumi aba Yesu madaa kone rulasa.

6 Go ona Maria-re nimi raba mulalo kogono adaape epe-rupa pisa-ga epe-rupa pirape lo laketapape.

7 Go page ni kalabus ada-para pirisu rabu naa Juda yago laapo Andronikus-para Junias-para ni raapu pirisima. Gore nipu laapo-para epe-rupa piralepape wai lo repaato. Gote-na aposel kogono aanumi go aa lapona bi waru pagesimi. Gote neme kone aba narulasu rabu nipumi aba kone rulasipi.

8 Nimimi Ampliatus-para waru pirape lo laketapape. Go aare saa ora Aa Mudu naa adami aa pirisipa.

9 Goa page niaa raapu Krais-na kogono pape aa Eban-para naa epe adami aa Stekis-para epe-rupa piralepape lo laketapape.

10 Gore Apeles page epe-rupa pirape lo laketapape. Nipumi Krais-na agaa waru pagoa nipuna pora kurisa-daa adesima.

Go page Aristobulus-na ada-para piri onaanu epe-rupa piralepape lo laketapape.

11 Go page naa Juda adami aa Herodian-para epe-rupa pirape lo laketapape. Goa pua Narsisus-na ada-para piri Krais-na amenu-para page epe-rupa piralepape lo laketapape.

12 Gore aa laapore Trifina-para Trifosa laapo epe-rupa piralepape lo laketapape. Nipu laapome Aa Mudu-na kogono waru pepe.

Nina adami Persis-mi Aa Mudu-na kogono waru pisa-ga epe-rupa pirape lo laketapape.

13 Neme Rufus-para page waru pirape wai lo repaato. Nipumi Aa Mudu-na kogono ora waru pea. Goa pua nipuna agi page laketapape nina ama-rupa pirina.

14 Go page Asinkritus-para Flegon-para Hermes-para Patrobas-para Hermas-para mo Krais-na amenu nimu padane-para pimi-ga epe-rupa piralepape lo laketapape.

15 Medare Filologus-para nipuna ore Julia-para Nereus nipuna baani-para Olimpas-para Gote-na ruru nimu raapu piri onaanu-para page laketapape.

16 Niaa Gote-na ruru onaamere ame baaninu raapu ki mua epe-rupa piralepape.

Gore Krais-na lotu ada-para piri onaanumi nimi-para epe-rupa piralepape wai lo repaatema.

Onaa medalomame ne ruru ni ruru lo pimi

17 Ame baaninu-ya, gore wae onaa medaloma waru adoa masaa rilaatepape. Go wae onaanumi niaame mogeaarima agaa rasua onaanuna kone rulae mabebolaaeme. Goa pua nimimi onaanu marugulata palimi-ga nimimi nimu waru omeme napipape.

18 Go piane onaanumi niaana Aa Mudu Krais-na kogono napeme pare nimuna wae kone pa mogeatalo peme. Goa puare nimumi omeme agaa page pa epe makirae agaa teme rabu epe kone saapimi onaana robaa mealepape.

19 Nimimiri Epe Agaa pagoa mogeteme-pulu onaa rayo go remaa pageme. Goa pea-ga neme nimi madaa raana waru pea. Goa pua neme gupa kone salo. Nimimi poranu waru adoa epe pora pamualepape gore wae pora ora gimalepape.

20 Goa palimiri Gote ora kuma pi konena re ya-pulu nipumi Satan nimina aa rolo-para rabuaawa mapiraalia.

Niaana Aa Mudu Yesuna raba meape konere nimuna robaa-para epea-ga meamina.

21 Timoti saare kogono padane pua ameaya pipa-pulu nipumi epe-rupa pirape nimi-para o taata. Gore yagonuri Lusius-para Jeson-para Sosipater-para nimi epe-rupa piralepape.

22 Niri Tertius neme Pol-na agaa pepa ru-para pirina loa Yesu raapu epe-rupa piralepape agaa lo repaato.

23 Gaius-ri nipumi ni nipuna ada-
pare lamua pea. Nipumi nimi epe-
rupa piralepape lo o taata. Go aa-na
ada-parare Krais-na onaa medaloma
kiritaeme.
Go page Erastus-ri go adaarena
mone surube aare niaana ame
Kwartus page epe-rupa piralepe
agaa lo o taatepe.
24 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-
na epe raba meape agaa waru
mealepape. Go ora yaade.

*Niaame Gote-na bi kone mapi-
raawa minasaamina*

25 Niaame Gote-na bi minasaam-
ina. Nipumi nimina robaa-para puri
mapalalia-ga nimi puri paloa kone
rulatepape. Go madaare neme Epe
Agaa mogetore Yesu Krais bi mada
mogeto. Abade onaanumi go kudiri
pi agaa dia yaalore na-adola pisimi.
26 Dia, pare Gote-na agaa ne aan-
umi pepa madaa moge riaaeme.
Goa pisimi-pulu nipuna ora agaa
penaame mea isa. Goa pea-ga
oro yaalo kagaa pirape Gote-me
agaa lakesa-pulu gavman rado rado
surube sunu-para piri onaanumi
nipuna ora agaa madaa kone ru-
laawa mogeteme.
27 Gore Gote ora padane pirua oyae
rayo niminaaya. Goa pua Yesu Krais-
na epe paana purimi Gote-na bi oro
yaalo minasaamina. Go ora yaade.

Korin Egataa Ripia Agaa

Pol pirisa raburi Korin-ri ora adaa adaare meda aasa. Gore mo Grik su-parare Korin adaare robo Akaia su robo re-para aasa. Pol nipuri ora riri-nane mo Korin su-para Yesuna agaa lakene aa pirisa. Goa pua go su-para lotu ada marekaasa. Pol-me nimu gimoa su meda-nane kogono pisa raburi Korin onaa-repaana lotu ada-para kedaa adaapu rekesa. Goa pea-daa go kedaanu waria nimu epe kone kanalo go pepa Polo-me tu repaasa.

Pol-me kone kedaa waru misa. Ake pea-daa? Mo Korin su-para pirisimi Kristen ruru onaana kone rulae yae o yaatalo pirisimi. Goa pua Pol-me nimuna epe kone o tea lo kone-daa waru isa. Repaayame epe redepone ae ratapena agaa sa. Onaame Gote-na Spirit-mi nimuna pora pami-rupa namaredepo yaaina teme rabu epea kedaa madaa page agaa sa. Lotu-na epe ae-para Holi Spirit-mi Kristen-nu kata oyae-anu madaa page agaa sa. Ome onaanu wala rekalimi-na page agaa sa.

Go yae rayome Korin onaa kedaa kasa. Pol-me nimu Gote-na raana makuaainalo nimu epe agaa lakesa. Kristen adaapumi raana omeme agaare sapta 13 madaa ia. Go robo madaare yago raana omape aere Gote-me ora riri-nane nipuna onaanu kata sa.

Robonu gupa adamina:

Pol-me Korin onaa-para epe-rupa piralepape sa (1.1-9)
Korin lotu ada-para onaa epe-rupa napirisimi (1.10–4.21)
Onaanu paake rumape kone lotu ada-para pisimi (5.1–7.40)
Kristen kone ratua remo gimoa lotu teme (8.1–11.1)
Yesu-na pora mogetema (11.2–14.40)
Yesu wala rekesa-pulu kone rulae onaa page rekalimi (15.1-58)
Kristen onaanumi epe yae Judea onaa kasimi (16.1-4)
Pol nipuna bipa madaa yaade loa agaa garulasa (16.5-24)

Pol-me Korin su-para pepa egataa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Gote-me abade Yesu Krais-na aposel kogono aa mapiraat-alo yaasa. Ni go pepa talo raburi niaana ame Sostenes-re saa laapo pipa.

2 Saa piruare Korin su aaya lotu ada-para kirita pimi onaa nimi-para go pepa tua o taatepa. Go onaa-nuri Yesu Krais raapu piraminalo Gote-me nipuna ruru mapiraatalo yaasa. Gore nimi-para su rayona page niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bi minasaaema rabu gore nimimi Aa Mudu-na bi page minasaaeme. Goa peme-ga nimu rayo-para go pepa tu repaato.

3 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais-parame nimi epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para nimina robaa-para masaaina.

Pol-me Gote-para ora pi sa

4 Gote-me Yesu Krais mea repaawa nimi epe raba meape kone raapu gisa. Go pisa-pulu go madaare neme oro yaalo Gote-para ora pi to.

5 Nimi Krais raapu pirua nipuna kone adaapu misimi. Goa pua nim-imi Gote-na agaa-para kone lapo nimina lo robaa-para mea imi.

6 Gore neme Krais-na agaa lag-isude rabu nimina robaa-para puri paloa mea isimi.

7 Goa pea-ga nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais epaliade yapi di adolalo ado pimi. Ado piralimi rabu nimimi Gote-na puri ora rayo muaeme.

8 Goa puare Yesu Krais-me nimi puri mapala-mama puare orope Aa Mudu Yesu Krais epaliade yapi di raburi nimimi wae yae meda nasaapiralimi.

9 Gote-me abade nimi nipuna Si Yesu Krais niaana Aa Mudu nimi

raapu epe-rupa padane-para mapiraasa. Goa pisa-pulu niaame Gote nipuna ki madaa epe-rupa piraminalo nipumi niaa puri mapalaalia.

Lotu ada-para kiritae onaa rado rado rugula pua pirisimi

10 Nina ame baaninu, neme niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bina nimi agaa gupa lagialo-ga nimi rayome agaa padane-rupa tapape. Goa puare nimi rado rado rugula lapa lapapu napiralepape. Nimiri agaa lo kone sua robaa-para kone padane sua piralepape.

11 E, gore nina ame baaninu, mo Kloe ada-para piri onaanumi abade nimi ratu yawo pimilo aba lagiame.

12 Gore nimi padane laatapumi agaa rado rado lo pimi-daa go madaa lalo. Medaloma niaare ni Pol-na mogea onaanu teme. Medaloma niaare Apolos-na mogea onaanu teme. Medaloma niaare Pita-na teme. Medaloma niaare Krais-na mogea onaanu teme.

13 Gore ake tema pae? Krais mada mea rugula rugula palima-daa go epali yapae? Gore abade ni Polome nimi madaa repena polopeane omesu ya? Nimimi ni Pol-na bimi mua baptais misimi yapae? Ora dia yaade.

14 Nimina ruruna rikiraana Krispus-para Gaius lapore neme baptais kasude pare pa medalomare neme Gote-para pa ora pi sude.

15 Goa pea-ga nimina onaa medame abade ni Pol-na bi madaa baptais mua nina mogea onaa pi-daa mada nateme.

16 Gore ora neme Stefanas-na ada-para piri onaa padanere baptais kasu pare pa onaa medalomare kasu palo gore ni maarea.

17 Krais-me niri onaa baptais kalanolo namea rapaasa. Dia, nipumi nipuna Epe Agaa onaa rayo-para lakelanolo mea rapaasa. Gore Epe Agaa mogeaayo rabu pa su amaa pirua kone makuaae aanumi temede-rupa nato. Neme go-rupa lape yalore Krais repena polopea madaa omesade pare gona puri rabuaniaatape. Goa palua-daare onaanumi nipuna puri na-adalimi.

Yesuri Gote-na puri

18 Gore onaa medalomame nimu alupatalo pimi-pulu repena polopeana ome agaare pa maeyae agaa teme. Pare niaa Gote-na wala misade onaanumi repena polopeana agaare ora Gote-na puri tema.

19 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Gore neme kone makuaae onaanuna kone maoyalua. Neme buk adoa kone adaapu i onaanuna kone page ma-oyaalua.

20 Goa pea-ga kone makuaae onaanumiri ake palimi ya? Aa medalomame kone makuaae aanumiri ake palimi ya? Go su amaa pa amaa agaame yada yaba aanumiri ake palimi ya? Gote-me go su amaa onaanuna kone rayore ora maeyae konerupa mea waata.

21 Goa pea-ga Gote nipuna kone sua oyae rayo waru niminaawa kone gupa masaalua: Pa su amaa onaanumiri nimuna koneme Gote mada na-adola pisimi. Go onaanumi niaame laketema agaare pa makirae agaa kone imi pare go agaare onaa medalomame kone rulaminaloa Gote-me nimu kagaa piraama laama mapiraalia.

22 Gore mo Juda onaanumi lalo: Niaame so yaa-para i puri pane kogono adalimi-daare nena agaa mada kone rulalimi. Pare Grik onaanumi puri waru paloa kone waru i agaana re asapeme.

23 Pare niaame nimu Yesu aba repena polopea madaa tisimide remaa puri paloa laketema. Go agaamere mo Juda aanu maoyaaya. Go page mo ruru rado onaanumi nimina pa maeyae agaa teme.

24 Pare abade Gote-me yaaloa mapiraasade onaanumiri mo agaana re Krais pia-daa waru ademe. Goa pua Judanu-para apo ruru rado Grik-nupara niaame Krais adema. Krais-re Gote nipuna puripara nipuna makuaae kone page yaade.

25 Go su amaa onaame goa kone
imi: Gote-na kone medalomare o
ta kone imi. Go konemere kone
makuaae onaa medalomana kone
rabuaaniaaya. Go page Gote nipu
puri ora napabea teme pare nipuna
purimiri su amaa onaanuna puri
maoge yaaya.
26 Gore ame baaninu-ya, Gote-
me nimi aba yaaloa ipulupa sade
madaare kone waru salepape. Goa
pisa rabu nimina rikiraanare su
amaa onaanumi nimi kone makuaae
onaa kone naisimi. Go page puri
pane onaa adaapu napirisimide.
Go page Gote-me nimina rikiraana
onaa yaaloa mapiraasa rabu mudu
onaa adaapu napirua pa onaanu
pirisimide.
27 Gore su amaa onaanumi kone
sua pa naraa onaanu teme. Goa pea
pare Gote-me abade mo makuaae
aanu yala mapolatalo pisa-pulu go
naraa onaanu yaaloa mapiraasa.
Gore su amaa onaanumi puri na-
pabe onaa teme. Goa pea pare Gote-
me abade puri pane onaanu yala
mapolatalo pisa-pulu go pa-rupa
temede puri napabe onaa yaaloa
mapiraasa.
28 Goa puare go su amaa onaan-
umi naraa onaa loa gimoa bi nai
onaa temede pare Gote-me yaaloa
mapiraasa. Goa pua pa onaanumi
epe onaanu temedere Gote-me nimu
rabuaniaaya.
29 Nipumi goa pisa pare pa onaa
medame nipuna bi Gote-na ini agaa
madaa naminaslimi.
30 Gote-me abade nimiri Yesu
Krais raapu mapiraainaloa Krais-
me ora niaa kone guaaya. Goa pua
nipuna ini agaana niaa redepo ne
onaanu mapiraainaloa niaa mea
esepea Gote-na ruru onaa epe-rupa
piruaema.
31 Go madaare Gote-na agaa i
buk-mi gupa ta: Aa medame pedo
pedo paliare go aa nipumi Aa Mudu
padane pia-pulu go madaa pedo
palia.

2

Abade Pol-me repena polopea madaa onaa agaa lakesa

1 Nina ame baaninu-ya, abadere ni
nimina adaare-para ipua ora Gote-
na kudiri pi agaa nimi lagisude.
Go rabu neme pa agaa yoloa kone
makuaae aanumi teme-rupa nalag-
isude.
2 Dia, ni nimi raapu pirisu rabu
neme Yesu Krais padane madaa kone
sua agaa lagisu. Nipu repena polo-
pea madaa omesa-daa go agaa lag-
isude. Go rabu neme pa yae meda
madaa kone naisude.
3 Abade nimi raapu pirisude di
rabu ni puri napasu. Dia, pare ni
paala pururu omoa pisude.
4 Goa pua neme su amaa pirua
kone makuaae aa-rupa pirua epe
agaa nalagisude. Dia, pare Gote-na
Holi Spirit-mi puri gisa-daa nimimi
kone perekealiminalo ora agaa ria
lagisude.
5 Neme goa pedere nimimi pa
onaana makuaae kone rulae yae
madaa kone narulasimide. Dia, pare
Gote-na puri madaa kone rulaeme.

Gote-na Holi Spirit-mi niaa epe kone gea

6 Ora Gote-na kone mua aba puri
pateme aanuri gore nimumi kone
waru mua agaa ria pagema. Goa pua
nina lakene agaana re go su amaa
naia. Dia, go page go su amaa aa
muduna makuaae puri madaa dia.
Go aa mudu nimuna puri ora alu-
palia.
7 Dia, neme Gote-na kone laketo
raburi abade go kudiri pu i konere
Gote-me su amaa piri onaanu pe-
naame nawasade. Gote-me su yaa
nawarisa rabu nipumi niaa go epe
paana puri gulalo managola isa-pulu
nipuna makuaae konena re man-
agola adema.
8 Gore abade su amaa aa mudun-
umi go konena re naniminaasimide.
Dia-ga nimumi pagola pisimi yaalore
niaana epe Aa Mudu repena polopea
madaa nil-mi mada natula pisimi.
9 Go madaare Gote-na agaa i buk-
mi gupa ta: Onaa rayome Gote

madaa pedo pu raana omeme-daare Gote-me nimuna epe kone managola sasa. Go konere ora onaa rayome nameme pare onaa rayome Gote madaa kone sua raana omeme go onaanu mealimi.
10 Go konere nipumi abade kudiri pu isa pare Gote-na Holi Spirit-mi niaa mea waasa. Ora go Holi Spirit-mi oyae rayo adoa Gote-na kone kudiri pu i yaenu page rayo adea.
11 Aa medame pa onaa medana kone na-ademe. Dia, mo aa nipuna konenuri nipuna kone-para nimi-naaya.
12 Go-rupare onaa medame Gote-na kone na-ademe. Dia, Gote nipuna konenuri Holi Spirit-mi nipuna kone-para adea. Niaame abade go su amaa piri onaanuna kone namisima. Dia, Gote-na Holi Spirit niaa madaa ipisa rabu misima. Goa pua niaame Gote nipuna mea gi kone rayona re mada niminaaema.
13 Goa pea-ga Gote-na pa ode gi konena re-re niaame pa su amaa on-aanumi nalamina. Dia, Holi Spirit-mi abade niaa mogeasa-pulu onaanu Gote-na Holi Spirit nimuna lo robaa-para piame nimu-para epe agaana re mogeaaya.
14 Pare onaa medaloma Holi Spirit napiralia-daare nimumi Gote-na Holi Spirit-na kone ia-rupa na-ademe. Nimumi go agaa teme rabu ora maeyae agaa teme. Pare onaanu Holi Spirit raapu piralimi-daare go onaanumi agu raapo go agaana re pago niminaaeme.
15 Holi Spirit onaa raapu pimiri nimumi oyae rayona re mada adoa rumaalimi. Goa peme pare pa su amaa onaanumi Holi Spirit saapiri onaana koso lape agaa mada naru-maalimi.
16 E, gore Gote-na kone nanimi-naaeme madaare agaa i buk-mi gupa ta: Gore pa onaa medame Aa Mudu-na kone rayo na-ado kiritea. Pa aa medame nipu agaa mana mada nalaketea yapare niaa Holi Spirit muaema onaanuri Krais-na kone meme.

3

Lotu kogono peme onaanuri Gote-na kogono paeme

1 Gore ame baaninu-ya, abade neme nimi agaa lagisude rabu nimi Holi Spirit raapu napirisimide. Goa pisimide neme nimi su amaa kone sua piri onaanu lagisude. Nimiri Krais madaa kone rulaawa nogo naaki-rupa pimi.
2 Neme abade agaa mana lagisude rabu puri pane eta meda nagisu pare pa adu-rupa gisude. Go raburi nim-imi puri pane eta meda nanala pimi. Goa pea pare abia page mada nanal-imi.
3 Dia, nimimi su amaa kone saapimi-pulu puri pane eta mada nanalimi. Gore abia page nimimi ame baaninu-para udipa kone sua arere peme. Goa peme rabu go saapimi konere ora su amaa piri onaanuna kone sua abana kone pa saapimi.
4 Gore ni kone sua aa medame lalo: Niri Pol raapu pi tua pare wala aa radome lalo: Niri Apolos raapu pi tea. Go konenuri nimimi su amaa piri onaanuna kone rateme.
5 Go aa Apolo-para Pol laapore ake palipa ya? Saame nimi kone ru-lape pora mea waaloa Gote-na raba meape aa lapo pipa. Aa mudumi saa laapo kogono rado gisa-pulu go kogono pulalo pepa.
6 Neme abade eta ini wai poasu pare Apolos-me ipa kasa. Goa pisipa pare Gote nipumi go ini maopaasa.
7 Gore ini wai poape onaanu page ipa kateme onaanu page nimuna bi naminasaaema. Dia, Gote nipu padaneme eta maopaaya-pulu go nipu padane ora mudu piruaaya.
8 Eta ini wai poaaya onaanu-para ipa kata onaanu-para nimu bi padane-rupa meme. Gote-me on-aanuna kogono aba adoa go madaa yoto rado rado gialia.
9 Goa pea-ga saare padane-rupa kogono pepa pare nimiri Gote-na maapu-rupa pimi. Go page nimiri Gote-na ada-rupa pimi.

Lotu ada-para kogono peme onaanuri nimu ada warini aa-rupa pimi

10 Gote-na odo ni madaa gisa-pulu ni ora epe ada warini aa-rupa pi. Goa puare nemere ada daa aba su aawaama pe. Aa medamere go madaa epa kibu maawa go ada epa pea. Gore go ada epa palimi aanumiri waru adalepape.
11 Gore abade neme nimi-para Krais madaa mogeasude rabu Yesu Krais-re nimina ada daa-rupa mapiraasu. Gore ada daa rado wariape aare meda napia.
12 Gore onaanumi go ada daa madaa Gote-na kogono pulalo palimiri medalomame puri pane gol-me warini nona pi palimi. Medaloma epe aana silva-me waritimi. Medalomare ora yoto adaape pea aaname waritimi. Goa pea pare onaa medalomame ada daa madaa Gote-na kogono waritimi rabu pa repena-para yagi-para pa kaapu ne ripu palaame page waritimi.
13 Go page orope Krais-me onaanuna kogono penaame mea waatea yapi di raburi go kogonona re waru adalia. Go rabu page repena sulaa opalia-ga onaa rayo padane padane laatapu nimuna kogono repena sulaa mada adalimi. Go raburi kogono epe ta palo o ta pae onaanuna kogonona re adolalo palia.
14 Go page aa medame nipuna ada go ada daa madaa peare repena sulaa mada naralia-daare go madaa epe yoto mealia.
15 Goa palia pare aa medana kogono wae ada-rupa paliare go aana yoto alupalia. Go kogono aa nipu epe-rupa piralia pare repena sulaame rapula diaari pi aa-rupa piralia.

Nimiri Gote-na epe ada ria yaade

16 Gore niaare Gote-na epe lotu ada-rupa pima-pulu Holi Spirit-ri niaana lo robaa-para epa pia.
17 Gore niaa Gote-na epe lotu ada nona piane piramina Gote nipuna lotu adaare ora epe-rupa aaya. Goa pea-ga pa onaa medame Gote-na lotu ada maoyaalia-daare Gote nipumi page go aa tu maomalia.

Niaame pa su amaa onaanuna bi naminasaamina

18 Nimina bipa nimi makiraalimi waru adalepape. Pa aa medame go su amaa yaenu madaa ni waru makuaayo tea-daare go-rupa aba maeyae pia. Goa pua wala kone makuaae mada piralia.
19 Gote-me go su amaa makuaae kone i onaa rayona makuaae kone rayo tea. Goa pea-pulu Gote-me nimuna kone rabuaaya. Go madaare Gote-na agaa i buk-mi go-rupa ta: Nipumi pa nimuna makuaae koneme nimu malopaalia.
20 Gote-na agaa i buk-mi page goa ta:
Aa Mudumi makuaae aanuna kone aba adea:
Nipumi aba makuaaya. Oyae rayo aba palua kone imi pare mada napalia.
21 Goa pea-ga nimimi pa su amaa piri onaanuna kogono madaa agaa adaapu nalo piralepape. Dia-ga go su amaa i oyae rayore ora nimina mealimina:
22 Ni Pol-para Apolos-para Pita-para go su amaa oyaenu-para epe-rupa pirape yapi di page omape yapi di page abia i yaenu page orope adalimi yaenu page go rayo nimina mealimina.
23 Nimi Krais-na onaanu pimi. Goa pua Krais nipuri Gote-na mea rapaasade aa pia.

4

Aa mudumi nipuna aposel kogono aanu mapiraasa

1 Nimimi niaa ademe rabu niaare Krais-na kogono raba meape aanu kone salepape. Niaare Gote-na kudiri pu i agaa suruboa laguaema. Goa pea-ga niaa madaa kone padane salepape.
2 Gore kogono surube aa adaame niaa surubape kogono gialiare niaame go kogono pu kiritalima.

3 Gore nimimi page pa onaanumi
page su amaa kone sua koso lape
agaame nina kogono mea adolalo ko
talimiri ora pinawa. Gore neme nina
kogono madaa koso lape agaa na-
aato.
4 Gore neme nina kogono madaa
epe kone i pare go kone madaare
onaanumi ni epe aa pi-daa mada tea.
Dia-ga Aa Mudumi nina kogono adoa
ni madaa koso lape agaa tea.
5 Goa pea-ga Aa Mudu-na wala
epape yapi di aba epaliare nimimi
su amaa onaa madaa koso lape agaa
aipapulu natapape. Dia, Aa Mudu
epalia rabu onaa rayona robaa-para
i konere nipumi mua penaame mea
waatea. Goa pua Aa mudumi onaa
rayona kudiri pi kone adoa penaame
mea waatea. Go rabu Gote-me onaa
rayona kone waru adoare epe bi ru-
maape kone salia-daare gore mada
gialia.

Korin onaanumi nimuna bi mi-nasaasimi

6 Ame baaninu-ya, Go agaare
Apolos saa madaa pa lagiawade
pare go agaare nimimi kone sua go
agaana re waru niminaatepape. Go
agaare gupa teme: Pora epe-rupa
kuralepape lo teme. Goa pua nimimi
onaa medana bi narabuaniaata pua
medana bi naminasata pipape.
7 Gore nimiri aa mudu-rupare
aapimi mapiraasa pae? Gore nim-
ina imi oyae rayore Gote-me guaaya.
Gore ora pa gisa-ga go agaa-rupare
natapape: Niaana go yaenu pa
muaema lo natapape.
8 E, gore nimiri epe oyaeme ora
apo rulatabeade. Go page nimiri
oyae rayo sua epe-rupa pimi. Niaa
page rabuaniaawa ora adaa amo-
rupa aba pimi. Gore odo pia, nina
raaname page amope-rupa piralim-
ina kone salo. Goa pua niaa page
nimi raapu amo piramina.
9 Nemere gupa kone salo: Gote-
me abade niaa aposel kogono aanu-
para kogono mea gisa rabu niaa
ora aapu-nane mea mapiraasa.
Goa pua niaare pa onaanuna ini
agaana tu maomape onanu pirua su
amaa onaa rayo-para ensel-nupara
nimumi adabaina tu maomaatalo
peme.
10 Gore niaame Krais madaa agaa
mogetema-pulu onaanumi niaare
maeyae ne onaanu teme. Goa pea
pare nimiri Krais-na kone makuaae
onaa-rupa pimi teme. Niaare
puri napatema pare nimimi niaa
ora puri pane onaanu teme. Pa
onaanumi niaana bi rabuaniaaeme
pare nimina bi pa minasaaeme.
11 Abade page abia page niaame
Krais-na kogono pema rabu ora
reame omoa ipa nalame page omo
piruaema. Niaana mamina oyaenu
page dia yaade. Nimumi niaa repena
unimi taleme. Go page niaa kimisu
rado rado-para pamuaema.
12 Niaana oyae kabape mone
mealima-ga niaame kimi kalai pu
kogono pu pima. Nimumi niaa-
para wae agaa teme rabu niaame
wae agaa na-abuloa wala nimu raba
mulalo beten lamina. Nimumi niaa-
para wae kedaa geme raburi niaame
pa ado piruaema.
13 Nimumi niaa-para wae ero agaa
teme rabu niaame nimu-para pawa
epe agaa tema. Niaare ora wae-rupa
pima. Niaare aa rayona amulu-rupa
piraama ipua abia page go-rupa pa
pima.

Korin su-para piri onaanumi Pol-na agaa pagesimi

14 Go agaare neme nimi yala map-
olape agaa agu-daa nalalo. Dia, ya-
pare nimi nina nogo naakinu pimi-
daa neme odome omoa nimina kone
maredepo yaatalo lagialo.
15 Gore nimumi nimi Krais-na
kone mogeteme tisaanuri gupa
10,000 mada pitimi. Goa pea pare
nimina Aapa padane-ma pia. Gore
neme Epe Agaa nimi piri-para mea
ipisu rabu go agaa madaa kone
rulasimi-pulu ni padane-ma nimina
Aapa-rupa pi ta.
16 Goa pea-daa ni pora pamualo-
rupa nimimi page pamualepape.

17 Go pora pamualiminalo neme
Timoti nimi piri-para mea rapaalua.
Gore Timoti-ri ora nina si-rupaga
neme raaname omalo. Nipumi
Aa Mudu-na kogono waru surubea.
Neme Yesu Krais-na kone madaa mo-
geatalo pe-rupa nipumi nimi go agaa
mana wala lagialia. Go agaa manare
neme su rayona Yesuna ruru onaanu
go-rupa mogeaayo.
18 Gore nimina rika-nane piri onaa
medalomamere agaa rasua ni nimi
piri-para naepalua kone imi.
19 Pare dia-ga Aa mudumi ni nimi
piri epono kone salia-daare gore
neme aipapulu epalua. Go rabu
mo onaanumi agaa mana rasua pa
agaa adaapu temere nimununa puri
adalua.
20 Gore Gote-me nipuna Surube
Suna remaa pa aama agaa lape yae-
daa nawarisa. Dia, pare nipuna
Surube Suri onaanu nipumi ora puri
paloa surubea-ga mo onaana kone
adalua.
21 Nimimiri ake kone madaa
raaname omalimi ya? Nimi piri-para
epalua rabu neme agaa rasini onaa
aipuyame kudu tulalo epalua palo
epe kone adoa pedo pu raana omape
kone sua pawa epalua palo nimimi
tapape.

5

Ona paake yolala aa paake rumaala pi kone lotu ada-para sapirisimi

1 Pagalepa. Nimina rikiraanare
wae kone sua ona paake rume kone
imi-daa neme remaa page. Nimimi
ora kone rado meda sua peme-ga
ribaane-para piritalo onaanumi goa
napipape. Gore nimina aa medame
nipuna Aapana ore raapu pirua mu-
lalo pea remaa pagawa.
2 Goa pea-ga abiare nimimi kone
pogati akolo pa saapimi pae? Dia-
ga nimimi go wae kone madaa kedaa
waru omalepape. Go waea pi aare
nimi raapu napirina nipuna rado-
nane penaatapape.
3 Gore niri mo pane rado pi pare
nina konere nimi piri-para epenato.
Goa pea-ga ni page nimi raapu pima-
daa niaana Aa Mudu Yesuna bimi
abade go waea pisaaya madaa koso
lape agaa lawade.
4 Neme aba gupa lawade: Nim-
imi Gote-na bi minasaatalo kirital-
imi rabu niri nimi raapu pi-rupa Aa
Mudu Yesuna purimi gupa pipape:
5 Go aare nimimi rasua ora Satan
kalamina. Goa puare Satan-me go
aana yogane mada talia. Goa palia
pare Aa Mudu epalia rabu go aa-
na kone wasupare Gote raapu kagaa
piraama laama palia.

Korin su-para piri onaame waea pi aa ratu rubisimi

6 Gore nimimi waea pa adoa pogati
kone saapimi-ga gore epea-daa
napeme. Go saa agaa aba pageme
kone salo: Gore yis ogepusimi bret-
re ma-adaa yaalia.
7 Goa pea-ga nimimi abana yis-
ri gimalepape. Goa pua nimiri ka-
gaa bret yis nai nona pi piralepape.
Ni makuaato. Nimiri aba bret yis
nai-rupa pimi. Ake pea-daa. Gore
Yesu Krais aba ofa-rupa tua kasimi.
Nipu sipsip-rupa Gote re-para miru
irape ofa-rupa kasimi. Gore Gote-me
mo Israel onaanu esepe rapasa-pulu
niaa ora epe-rupa mapiraasa.
8 Goa pea-ga abia eta nalema
rabu abana bret ma-adaa yaape yis
nanamina. Dia, go abana yaemere
pupitagi nape kone-para ona paake
rume kone-para mea isa. Niaame eta
nalema rabu pa epe bret namina. Go
bret-mere ora agaa-para epe pirape
kone-para mea isa.
9 Pepa rado medare nimi-para
abade mea o taasude madaare gupa
sude: Nimiri wae paake rume on-
aanu raapu napiralepape sude.
10 Gore neme go agaa lagisu rabu
go ribaane-para piri onaa rayo gi-
maliminalo nalagiawade. Dia-ga
apo ona yone aanu aa meda epame
omeme onaanu agaa rasimi onaanu
pa remonuna bi minasaape onaanu
go rayo gimoa palimiri nimimi go
pa su amaa page gimoa or asone
palimina.

11 Pare go agaana re-re abade
neme tisudere gupa: Aa medame
ni Krais-na ame baani teme pare
nimumi paake aa rumi kone pa sua
onaa medana oyaenu adoa epaame
omoa pa remonuna bi minasaaeme.
Go page nimumi ero agaa loa ipa bia
noa maeyaawa oyae paake neme-
pulu gonuri nimu raapu eta padane-
para nanalepape.
12-13 Gore neme pa amaa-nane
aeme onaanu madaa koso teme agaa
na-aato. Pare rarane piri onaare
Gote nipumi wae yoto katea. Dia,
onaa nimina rikiraana pirua Gote-na
onaanu koso lape agaa mada tapape.
Goa pea-ga Gote-na buk i agaa nag-
imalepape. Go agaana re-re gupa:
Nimina rikiraana pirua waea pi aare
mea ratu rubape ta.

6

Krais-na onaanumi nimina ame baani-para koso lape agaa natapape

1 Gore nimina rikiraana onaa
medame ame baani-para arere
pua koso lape agaa talo pea-daare
Gote-na ruru onaanumi go agaa
mada pagalimi. Gore pa su amaa
pirua koso pagape aame apo agaa
rumaaliare ora yala poteme.
2 Gore niaa Gote-na ruru onaa ni-
aame su amaa piri onaa rayo madaa
koso lape agaa pago rumaalima-pulu
nimimi nanimimaateme pae? E,
gore mo su amaa piri onaanuna agaa
pago rumaalima-pulu akeane nim-
imi mo oge agaa mada napagoa ru-
maalimi yapae?
3 Gore niaame ensel-nuna agaa
page pagoa rumaalima-ga go page
niminaaeme pae? E, gore nimuna
agaa pagoa yoto rumaalima-pulu go
niaana su amaa agaa oyaeyaenu
page rayo ora mada pago surubalim-
ina.
4 Goa pea-ga nimi apo agaa
madaa agaa loa rumaalimi-daare
akeane Gote-na ruru napiri onaanu
surubena teme?
5 Neme nimi yala potemenalo go
agaa lagialo. Gore nimina riki-
raanare mo niaana ame baaninuna
agaa pago rumaape makuaae aa
meda dia ta pae?
6 Gore nimina ame medame ame
rado-para koso lape agaa tea-ga
makuaae aanu napimi kone salo. Go
rabu kone narulae aanumi apo koso
lape agaa pagoa rumaalimi.
7 E, gore nimina amenu-para koso
lape agaa teme-pulu nimimi maoy-
aaeme. Goa pea-ga nimi madaa wae
kedaa epalia pawa adoa piralimina.
Go rabu nimumi nimina bi rabuani-
aalimi rabu akeane koso lape agaa
teme pae?
8 Yapare nimimi goa peme rabu
nimina waea pua ame baaninuna bi
rabuaniaaeme.
9 Niminaaeme-ga pagalepa. Waea
peme onaanuri Gote-na Surube
Su mada na-adalimi. Nimuri
maeyae onaanu agu pimi: Paake
yone onaanu-para pa remonuna bi
minasaae onaanu-para ona rasini mi
aanu-para ona ma-aulaawa aa yago
raapu paake ne aanu page Gote-na
Surube Su-para na-adalimi.
10 Go page onaa tua paake ne
onaanu-para onaa medana oyaenu
epaame omeme onaanu-para ipa bia
adaapu noa maeyae onaanu-para
ero agaa agaa ne onaanu-para epe
agaa rasini onaanu-para go rayore
Gote-na Surube Su mada na-adalimi.
11 Nimi onaa medaloma page go
piane pirisimi pare Gote-me nimi
epe-rupa piraminalo waea mea
rubisa. Goa pua nimi Gote raapu
ora epe-rupa mea mapiraasa. Gore
Aa Mudu-na bi Yesu Krais madaa
kone rulasimi-pulu Gote nipuna
Holi Spirit-mi nimi maredepo yaawa
mapiraasa.

Niaana tore Gote-na Holi Spirit-na ada yaade

12 Gore onaa medalomame gupa
teme: Ora oyae rayore neme mada
pe. Gore ora yapare oyae rayome
nimi naraba mea. Oyae rayore neme
page mada palua pare go yaena mo-
geape kone rolo-para mada napitua.

13 Onaa medalomame gupa teme:
Eta robaa-para pitia.
Go etare robaa-para kirita piralia.
Ora teme pare Gote-me lapo rata madia yalia.
Gore onaana yoganere paake no-
mapabaape to yaana kone imi, pare dia.
Onaana tore Aa mudumi su-
rubape to yaade.
Goa pua Aa Mudu-
ri nipuna epe kone robaa-para ru-
latabenalo pea.
14 Gote nipuna purimi Aa Mudu
matmat-para marekaasa-pulu niaa
page go-rupa marekaalia.
15 Nimina yoganere Krais-na
yoganena rugini yaade lore na-
makuaaeme pae?
Gore nimimi goa
makuaaeme-ga Krais-na yoganere
mua mo paake aa rumi onaana
yogane mada nasalepape.
Gore ora
mada dia yaade.
16 Pagalepa.
Aa medame paake
pora pami ona raapu piraliare gore
nipuna yogane padane makibu-
malipi.
Go ona aa laapo madaare
Gote-me gupa sa:
Nipuna yogane
lapore padane makibumaepe.
17 Pare aa medame Aa Mudu mada
makibumaliare gore nipuna kone
wasupa-para kone padane sua yo-
gane padane-rupa piralia.
18 Goa pea-ga nimimi waipi ti kone
gimalepape.
Wae pupitagi rayore
tona amaa-nane ia pare waipi ti
pupitage padanere nimuna to ria
maoyaaeme.
19 Go niminaaeme pare pagalepa.
Nimina yoganere Holi Spirit pirape
epe ada-rupa pia.
Goa pua Gote-
me Holi Spirit nimi aba gisa-ga nim-
ina yogane-para pia.
Goa pea-pulu
nimiri nipuna onaanu pimi.
20 Gore abade Gote-me nimi raba
mulalore adaa yotome nimi kabesa.
Goa pea-ga nimina yoganeme ko-
gono pua Gote-na bi minasaatepape.

7

Pol-me repaaya aulua pirapena agaa sa

1 Gore nimimi abade pepa madaa
agaa misimide agaare aba lagiano:
Aa medame ona narumaaliare gore
epeaaliaya pa simide.
2 Goa pea pare nimimi ona mu
aa pu palimiri gore waipi tape kone
nasalimi.
Dia, yapare goa peme rabu
nimina ona page aa page padane
padane laatapu raapu piralimina.
3 Goa puare aa-na tore nipuna
onana ya-pulu aame nagimalia.
Go
page oname nipuna tore aanina ya-
pulu oname aani nagimalia.
4 Onamere nimuna tore nipuna
nasurubea.
Dia, nipuna aanimi
surubea.
Goa pea-ga aame page
nipuna to nasurubalia.
Dia, nipuna
oname nipuna aanina to surubalia.
5 Nipi aba repaaya pipiri aani ore
u patalipi kone salimiri medame
dia pi-daa natea.
Dia, pare nipimi
beten loa kone padane sua ogesi-daa
mada pa piralepa tepere mada pa pi-
ralepape.
Goa pua oropere nipi wala
padane-para u patalepape.
Gore
nipimi goa napalipiri Satan-me nipi
waea mapataalo palia rabu paake
nape kone rado rado sua piralipi.
6 Gore nimi-para abia go lagialo re-
maare ora nimi raba mulalo lagialo.
Goa pea pare neme agaa mana loa
nimimi rumaatepape pi-daa nalalo.
7 Gore nimi onaa rayore ni ona
napia-rupa piramina kone i.
Ya-
pare abade Gote-me onaa padane
padane laatapu epe puri pa kasa.
Goa pea-ga aa medamere puri rado
meala medamere rado meala pimi-
ga aa medalomame ona narumaat-
alo peme.
8 Yapare aanu ona abi narumaae-
para onanu aa abi nape-para ona
wasaanu-para gonu madaare neme
gupa lagialo:
Gore ni agu raapo pi-
rupa piralimiri gore epeaalia.
9 Yapare nimina kone waru nasu-
rubalimiri gore mada rumaalimina.
Gore nimina robaa-para ona meaayo
kone sua repena sulaa-rupa iraliare
ora o ta-pulu mada rumaalimi.
10 Gore abade aa pua piri onaanuri
go agaa mana apo lagialo-daa.
Go
agaare Aa mudumi ni lagisa-daa lalo:
Onanuri nimina aani nagimalepape.

11 Yapare nimina aani gimalimiri
pa pirua aa rado meda napulupape.
Gore pawasi wala puare nimina aani
raapu kone padane-para sua wala
piralepape. Goa pua yapare aan-
umi page nimina ona wala nagi-
malepape.
12 Gore onaa medaloma-para
neme agaa gupa lagialo. Go agaare
Aa Mudu-na agaa mana dia yapare
neme agaa meda lagialo. Gore Krais-
na aa meda pirua nipuna ona Gote
madaa kone narulalia-daare go ona
nipu raapu piritalo paliare go aame
nipu nagimape.
13 Go page Krais-na ona medame
nipuna aani Gote madaa kone
narulalia-daare mo aa nipu raapu
piritalore gore mo ona neme nena
aani nagimape.
14 Gore kone narulae aa medare
nipuna oreme ora kone rulaaya-pulu
oreme go aa Gote raapu epe-rupa
mapiraaya. Go page ona meda nipu
kone narulaaya pare nipuna aan-
imi kone rulaaya-pulu go ona Gote
raapu epe-rupa mapiruaaya. Gupa-
daa dia yaliare gore nimina nogo
nakinu ribaane-para piralimi pare
abiare epe-rupa pimi.
15 Yapare aa medame Krais madaa
kone narulaawa nipuna ore gimo-
lalo paliare mada gimalia. Goa palia-
daare mo kone rulae onaame nipuna
rado mada palia. Goa pea-ga Gote-
me abade nimi yaasadere rabu nimi
epe-rupa mapiraatalo yaasa.
16 Ne Krais-na onamere nena aani
raapu piraliri nipu mada oro yaalo
kagaa piraama laama palia palo dia
yapae gore ne naniminaaye. Go page
ne Krais-na aame ona raapu piraliri
oro yaalo kagaa piraama laama palia
palo dia yapae ne naniminaaye.

Gote-me niaa go-rupa piralimina kone ia-rupa piramina

17 Gore lotu-na kiratae piri ona
nimi-para lalo. Nimi Aa Mudumi
yaasade aa-rupa aeme. Gore nimiri
Gote-na onaa pitimi. Neme page
agaa mana go-rupa mogeaayo.
18 Goa pisade-ga abade aa meda
nipuna yogane kepene kodo wala
napagaa salia. Go page aa meda
abade nipuna yogane nakepesa
rabu Gote-me nipu yaanaloare gore
rekena agaa mogeatalo nipuna
yogane mada nakepeaalia.
19 Yogane nakepene-para yogane
kepene laapore pa yae meda nona
pea. Goa pea pare Gote-na agaa
mana waru pagoa mogealimiri gore
ora epeaalia.
20 Gore onaa rayome abade kogono
rado pu pirisimi rabu Gote-me niaa
yaloare abana kogono pa pu piralim-
ina sa.
21 Gore abade ne pa adini kogono-
para pirua Gote-me ne yaasare go
kogono papena kedaame naomape.
Dia, pare go nena adini kogono
gimape pora penaame waatea-daare
neme go pora rata mea pua esepene
aa-rupa mada piraina.
22 Gore aa meda abade pa adini
kogono pu pirisa raburi Aa mudumi
nipu yaanaloa nipuna pupitagi gi-
moa Aa Mudu-na esepene aa-rupa
piruaaya. Goa pea pare Aa Mudumi
aa meda yaanaloare nipu ode aa-
rupa laariare nipu Krais-na kogono
madaa adini aa-rupa piruaaya.
23 Gote-me abade nimi madaa
adaa yoto gua kabesa-ga nimi pa
aa medalomana kogono madaa adini
aanu-rupa napiralepape.
24 Amenu, niaame kogono rado
rado pisima rabu Gote-me yaanaloa
go kogono pa pua Gote nipu raapu pa
piramina.

Pol-me ogege aanu-para ona inu-makuanu agaa lakesa

25 Gore abia neme ona inu-
makuanu nimi agaa lagialo. Go
agaare Aa mudumi agaa mana
nalagisa pare nina kone-para ia agaa
lagialo. Abade Aa mudumi ni madaa
ora odome omoa ni raba misa-ga
nimimi nina ki madaa pirua agaa
pagalepape.
26 Nemere go kone madaare epe ta
kone i. Abia go raburi kedaa adaapu

epea-ga nimina abade pirisimi-rupa wala go-rupa piralepape.

27 Gore abade nimina ona raapu pirisipi-rupa abia page ore gimape kone nasalepape. Go page nimimi ona aba namisimi-daare ona meda mealua kone nasalepape.

28 Yapare nimimi ona aba rumaalimi-daare pupitagi nanalimi. Go page oname aa peare go page waea-daa dia. Yapare aba rumaasimide onaanuri go su amaa kedaa adaape muaeme-ga go madaa kone mua agaa lagialo.

29 Amenu go agaana re pagalepa: Gote-me madia yaalia yapi diri abia rudu yaade. Goa pea-ga ona piri aanuri ona napiri aanu-rupa kone sua Gote-na kogono pipape.

30 Abiare Gote-na kogono go-rupa pipape: Aanu re lo pimi aanuri wala re nalape kogono aanu-rupa piralimi. Aa medaloma pedo waru pi aanu page pedo pu kogono pape aanu-rupa piralimi. Oyae kabe aanumi page oye kaboa nasurube aanurupa piralepape.

31 Gore aa medalomame go su amaa kogono peme-ga go kogono padane madaa kone nasalepape. Gore go suri perekea ora rado nona piane salia-pulu epe kone sua epe kogono pipape.

32 Nemere oyae adaapumi nimina kone namabebolaaina kone i. Aa medame ona narumaayaga gore nipumi Aa Mudu-na kogono madaa kone waru ia. Gore nipumi Aa Mudumi raaname omenalo kone adenalo pea.

33 Goa pea pare aame onaa rumaaware go su amaa i yae madaa kone waru ia. Gore nipumi nipuna oname raaname omenalo pea.

34 Goa pua apo aa-rupare nipuna Aa Mudu madaa kone sua kogono pina. Goa pea pare mo inumakua oname Aa Mudu-na kogono madaa kone waru ia. Goa pua nipu Aa Mudu raapu pirua robaa-para i kone-para nipuna yogane lapo rata epe-rupa surubalua kone ia. Pare mo ona nipu aa pea raburi go su amaa yaenu madaa kone adaapu ia. Gore nipuna aanimi raaname omenalo mo ia kone maopaawa pea.

35 Neme go agaa lalore nimi waru raba minalo lalo. Neme nimi madaa pa rekenanu nasalo. Dia, pare neme nimi oro yaalo epe-rupa pirua Aa Mudu-na kogono paliminalo lagialo.

36 Gore aa meda nipuna remaani nogo abia narumaalia-daare go aare go nogo madaa kone gupa salia: Neme go nogo namealo kone sua robaa-para ora tepe-rupa mo ona rumaatalo palia-daare mada rumaalia. Goa pua rumaalia-daare waea napea nipu pa rumaaina.

37 Goa pea pare aa medame nipuna koneme puri paloa kone sua ona narumaalia-daare go konere epe ta. Goa pea pare nipumi nipuna kone suruboa ona ora narumaalua kone saliare go kone ora epe aalia.

38 Goa pua mo inumakua ona rumaaware go aare epe kone ia. Yapare mo aa medame nipuna ona narumaatalo palia-daare nipumi ora epea palia.

39 Gore ona medana aani pa pirinare go ona nipuna aani mada nagimalia. Goa pea pare nipuna aani omenaloare go ona nipu aa rado polalo palia-daare go nipu mada palia. Goa palia pare nipu Krais-na ruru aa piralia.

40 Pare go ona nipu pa piraliare gore nipu raaname waru omalia kone salo. Go madaa kone mealo pare Holi Spirit-mi mogeaata-rupa lagialo.

8

Pol-me remo rado rado madaa eta iraeme-daa agaa lakesa

1 Abiare remo ada-para i aana madaa oyae yawoa iritimi-daa go madaa agaa lagialo. Gore niaa rayome kone adaapu ima temere ora lame. Goa pea pare go kone adaapu pa suare rope ipula kone suaeme. Goa pea pare aa medame onaanu madaa pedo pu raana omape kone

page salia-daare nipumi onaanu puri mapabaalia.
2 Gore aa medame neme oyae rayo aba ade kone salia-daare nipumi go yae rayona re abi na-ado kiritea.
3 Goa pea pare aa medame Gote madaa pedo pu raaname omaliadaare Gote-me go aa-na kone waru adoaalia.
4 Goa pea-ga nimumi eta yawoa remo ada-para i aana madaa miru iritimide madaa pagalepa. Mo aananu ora pa amaa warisimi-ga niminaatepape. Gore Gote padanere ora pia-ga niaame go eta pa namina.
5 Gore pa ribaane-para piri onaanumi su amaa-para yaa-para page remo adaapu pia teme. Gore ora pa gotenu asubaanu go-rupa ora adaapu aeme.
6 Goa pea pare niaana Aapa Gote padane-ma pia-daa adoa niminaaema. Nipu oyae rayona rega gore niaare ora nipuna onaanu pima. Go page Aa Mudu padanema piare gore ora Yesu Krais pia. Nipumi abade oyae rayo waria nipu raapu meda napia.
7 Goa pisa pare niaame niminaawa remo ada-para irisimide eta pa no pima. Goa pea pare onaa medalomame abade remona ada-para aana madaa eta yawesimide. Goa pisa madaa abia page eta go-rupa noare go etare ora remonu madaa miru irinalo kone sua neme. Nimuna robaa-para i kone ora oma pea-pulu eta go-rupa neme rabu nimuna kone maoyaaya.
8 Goa pea pare eta nape yaeme niaa Gote raapu namea palia-daa niminaaema. Dia-ga niaame go eta nanalimadaare epe-rupa napiralima. Goa pea-ga niaame nalimadaare wae-rupa napiralima.
9 Goa pea pare nimimiri waru adalepape. Go etare nimimi pa nalimi rabu onaanu medalomame naniminaawa kone waru narulaeme. Goa pea-pulu nimina kone adoa rumaawa nimimi pupitagi nema kone salimi.
10 Gore nipu kone waru adaapu i aamere remo ada-para pua eta naliadaare pa aa medame mada adalia. Goa pua go aana pu robaa-para kone waru narulaawa ne nainalo adalia rabu gore nipumi page remo ada-para irini eta nolalo palia.
11 Gore kone waru narulae aame ne remo ada-para yawe eta nainalo adola pua yaalore ake palia ya? Gore ne kone makuaae aa ya-pulu neme nipu mabebolali-daare omalia. Go aare nena ame Krais-me ne raba mulalo repena polopea madaa omesa.
12 Gore neme apo eta pa nalidaare nena ame baaninuna robaapara puri napane kone maoyali. Goa pua neme Krais madaa page waea pali.
13 Goa pea-pulu eta nape yaemere nena ame pupitagi manaaliare neme go eta wala meda oro yaalo nanalua. Dia-ga nina ame nalopoa nipuna kone mabebolaalua-ga go eta ora gimoaayo.

9

Pol-me aposel kogono aanuna kogono madaa agaa mana lakesa

1 Gore niri moge riaae aa yaalo esepene aa pi. Neme Aa Mudu adesupulu nimimi Yesu rataliminalo pe. Goa pua nipu madaa kone rulaliminalo pe.
2 Gore onaa medalomamere niri moge riaae aa-daa dia kone sua agaa adaapu teme. Goa peme pare nimimi ni mogea aana kogono ademe. Ni ora aposel kogono aa pi-pulu nimi Aa Mudu raapu piruaeme.
3 Gore onaa medalomame ni rabuaniaatalo agaa teme rabu neme gupa laketo:
4 Gore neme aposel kogono pe rabu onaanumi nape eta mada yoto gialimi pae?
5 Go page neme Krais-na kogono painalo onanu-rupa mua pora-nini pamualima ya? Gore moge riaae aa medaloma-para Aa Mudu-na amenu-para Pita page nimumi pisimi-rupa mada napalima pae?

6 Gore Barnabas saa agu raapomere epe agaa mogetepa rabu eta kogono-rupa palipa yapae?
7 Dia-ga gore aanu soldia kogono pua nimuna eta mada nakabalimi. Go page aanumi nimuna eta wai poaeme-ga go eta nape yae mada nalimi. Go page aanumi mena gawa surubeme rabu go gawana adu mada neme.
8 Neme pa oyae madaa saa pi agaa padane nalagialo-ga Moses-na rekena agaa pagalepa:
9 Gawa mename konape wit rabuaa taliara medalomare nipuna agaa narogaape teme. Go agaare Gote-me mena gawanu padane madaa nata.
10 Dia, pare apo agaana re niaa madaa page Iagisa. E, gore Moses-me go pepamere niaa madaa page tisa. Go agaana re-re gupa: Aa laapome nipuna kogono rado pua maapu-para medame su awea pare medame eta rata. Goa pua yapare kogono pisipi rabu go aa lapome eta medaloma mea nolalo kone sua pisipi.
11 Goa pea-ga niaame Holi Spirit-na kone nimina robaa-para wai-rupa poaema-pulu nimina raba meape oyae mema.
12 Gore aa medalomame nimina oyae go-rupa mealimi-daare niaame ora mada mealima. Ora mada mealima pare niaame oyae gialepa natema.

Dia, pare Krais madaa Holi Spirit meme rabu nimi lopalimi lo kedaa nagisima. Niaame niaana kedaa risimade.
13 Niminaaeme-ga pagalepa. Aa medalomame epe lotu ada-para kogono peme pare nimumi eta go epe lotu ada-para meme. Go page aa medalomame mo aana reke madaa eta sua epe kaa pi miru iritimi pare go eta medaloma mada neme.
14 Goa peme pare Aa Muduna agaa mana gupa ta: Aanu medalomame epe agaa laketemere gore onaanumi raba meape yaenu mada abutimi sa.
15 Pare neme abade apo pora nakurua oyae meda go-rupa namisu. Abia page neme oyae meape go rupa-daa kone nasua pepa taato. Dia-ga ni aba pa omoa pi-ga pa aa medame nina kogono madaa pedo pi agaa mada narabuaniaalia.
16 Pare neme epe agaa mogetore gore go madaa nina pedo pape yae-daa pare Aa mudumi ni kogono painalo agaa mana lagisa. Goa pea-ga neme epe agaa namogeata pe yaalore gore ni ora kedaame omape kone sula pawa.
17 Gore nina pa koneme sua go kogono pula pe yaalore gore neme yoto oyae mada mulape. Pare nina koneme page ginalo palua? Dia, Gote-me ni go kogono gisa-pulu ora pa palua.
18 Goa pea-ga neme ake piane yae mealua ya? Gore neme Epe Agaa mogeto rabu onaanumi ni oyae gialepa na-aato. Mada toa pare Epe Agaa disaipel kogono pere neme raaname omoa go kone ora nina epe yoto yaade.

Pol-re onaa rayona kogono aarupa pirisa

19 Gore niri pa aa medana kogono madaa adini naaki napi. Dia, pare neme onaa Krais madaa kone rulainalo onaa rayona kogono adini naaki-rupa paayo.
20 Goa pea-ga mo Juda aanu raapu kogono pe rabu ni ora Juda aarupa piruaayo. Goa pua neme Juda aanu Krais madaa kone rulaminalo pe. Go rabu neme Moses-na rekena agaana rolo-para napi pare go onaa rayomere rekena agaa waru kurua peme. Nimi rekena agaana rolo-para pimi-daa neme mo onaanu kone rulaliminalo rekena agaa kuritu.
21 Go page ruru rado onaanu raapu pi rabu neme nimu-rupa pirua Juda aanuna rekena agaana rolo-para napisu. Neme goa pe rabu go onaanu kone rulaliminalo pe. Go rabu neme Gote-na rekena agaa nagimi. Dia, neme Krais-na rekena agaana rolo-para pirua mogeaayo.

22 Gore onaa medalomame kone
rulae yae robaa-para waru namea
imi. Goa pea-ga nimu raapu pirua
kone padane sua go onaanu raba
mulalo pe. Goa pua neme onaa
rayona kone mua neme nimu kagaa
piraama laama penaalo kogono rado
pua kone rado sua pe.
23 Go kogono rayo neme pere gore
Epe Agaa minasaatalo pe. Go rabu
go onaanumi page Epe Agaana puri
mada mealimina.

Niaame aipapulu aloma puare epe yoto pua meama

24 Go agaa aba pageme kone salo:
Aa rayome aloma pua agiralina
peme pare aa padane-mame epe
yoto pu mealia. Goa pea-ga nim-
imi page puri paloa aloma pua ko-
gono waru pua Gote-na epe yoto pua
mealimina.
25 Gore mo aa medare aloma po-
lalore aba ripiare nipuna yogane
puri mapalaatalo pea. Goa pea rabu
nipumi pa ramuape yoto mulalo pea.
Goa pea pare niaame Gote-na ko-
gono pemare oro yaalo kagaa pirape
epe yoto mulalo pema.
26 Goa pea-ga ni agirali talo pe rabu
aipapulu redepo ne pora madaa po-
lalore inimini nape. Ni yada pape aa-
rupa pi. Goa pua ki doleme tulalore
neme ki wage wage nape.
27 Neme naa yogane puri paboa
kone surube-pulu neme nina yogane
ki mogome tuaayo. Gore neme onaa
medaloma go agirali lape pora kuri-
nalo agaa laketo. Goa pea-ga pa onaa
medame ne puri napabe temere naa
yogane kone laapo puri mapalaayo.

10

Niaa pupitagi noa lopalima waru adamina

1 Ame baaninu-ya, pagalepa.
Gore niaana akuanuri Moses rata
mea pisimide remaa madaa nimi-
naatepape. Goa pisimi rabu nimu
rayo moaena rolo-para pirisimi-pulu
nimu rayo pa pora pua orope ipa
Retsi pua kenaasimi yaade.
2 Goa pua nimu rayome yaako pi
moae rolo-para pirua ipa ini-para
kenaama pisimi rabu baptais nona
piane misimi. Goa pua Moses raapu
pirua baptais nona piane misimi.
3-4 Goa pua nimu rayo abade Gote-
na Holi Spirit-mi kasade eta-para
aana madaa epe i ipa nisimi. Go
rabu nimumi aana-para epe i ipa
nisimidere ora Krais nimu raapu
pamisade.
5 Yapare nimuna rikiraana piri
onaa adaapuri Gote-me nimu madaa
pedo waru napisa-pulu onaa napiri
su-para nimuna ronu pa ramuaaina
gimisa.

6 Go oyae rayore niaa moge ri-
ape nona piane adema. Niaame
nimuna wae kone adoa niaame wae
yae madaa epame naomamina.
7 Nimumi remo ada-para aana
waria gona bi minasaasimi-rupa
abia goa napami. Gore remonuna
bi minasaasimide madaare Gote-na
agaa i buk-mi nimu madaa gupa ta:
Onaa rayomere ipa eta nolalo pirua
wala rekoa mat pabesimi.
8 Goa pea-ga niaame onaa paake
yolade kone nasamina. Abade
nimuna rikiraana onaanumi paake
no pisimi rabu yapi padane madaare
Gote-me onaa 23,000 tisade.
9 Gore niaame Aa Mudu page nako
tamina. Abade akuanu medalo-
mame Gote gimisimi rabu paaka
waeme nimu nisa rabu omabesimi.
10 Go page nimimi Gote-para rono
omape kone nasalepape. Abade
nimuna rikiraana ae onaanumi gupa
simi ya-pulu onaa tu maomae ensel-
me nimu rayo tu maomasaaya.

11 Gore oyae rayo abade akuanumi
pisimide yaenuri onaanu piksa-rupa
adenalo pisa. Gore Gote-na agaa
i buk-miri niaa agaa mana ginalo
tisimi. Abia niaa pima rabu Gote-me
go su yaa madia yape diri rudu ta-ga
go yae madaa kone samina.
12 Gore aa medame puri pane kone
salia-daare nipu mada lopoa o yalia-
ga nipu waru adena.

13 Nimi ko tulalo pi konere epalia.
Go kone epalia rabu Gote-me nipuna
ora agaa nagimalia. Dia, pare go
koneme nimi ko tulalo epalia rabu
Gote-me nimi raba mealia-pulu go
koneme nimi mada narabuaniaalia.
Dia-ga Gote-me nimi puri gialia-daa
epe-rupa mada rekalimi. Goa palia-
pulu nimi apo ko tape kone mada
gimalimi.

Gote-para wae remo lapo rata madaa lotu nalamina

14 Goa pea-ga nina adami aanu-
ya, nimimi remonuna bi nami-
nasaatepape.
15 Nimi kone waru imi-daa neme
go agaa lagialo: Goa pea pare go agaa
pagoa nimina kone sua rumaatepa.
16 Gore niaame puri mulalo kap
mua Gote-para ora pi teme. Go
raburi Krais-na yaapimi niaa puri
gua raba minalo nema. Go bret page
niaame piribitima noa nema raburi
Krais-na yogane raapu pirua niaa
raba minalo nema.
17 Gore go bret ipa padane ya-pulu
niaa onaa rayome go bret ipa padane
noa yogane padane ma-aulaaya.
18 Gore nimimi Juda aanuna kone
madaa kone mealepape. Gote-na
miru irae aanumi mo aana reke
madaa i eta nisimi rabu nimumi
Gote raapu pirua nipuna kogono
pisimi.

19 Go agaana re pagalepa. Remo
page miru irape yae page ora puri
napata.
20 Goa pea-ga mo ribaane-para piri
onaanumi eta irua remonu kateme
rabu Gote-para napeme. Goa peme-
pulu nemere nimi wae remonu
raapu padane-para kiratamina kone
nai.
21 Dia-ga nimiri Aa Mudu-na kap-
para wae remona kap lapo rata mu-
dataawa mada nanalimi. Go page Aa
Mudu-na reke-para mo wae remo-
nuna reke-para lapo rata pirua eta
padane-para mada nanalimi.
22 Gore Aa Mudu niaa madaa
udipa kone inalo peme pae? Niaana
purimiri nipuna puri mada maoge
yaalia pae? Ora mada dia.

Niaa rayome Gote-na bi mi-nasaamina

23 Gore oyae rayore niaame mada
pulalo pima tema. Ora teme pare go
oyae rayore epe yae-daa dia. Oyae
rayore niaame mada palima teme
pare go oyae rayore niaa raba meape
yae-daa dia.
24 Onaa rayome neme pi kogono
epeaalia kone nasalepape. Dia, pare
pa onaanu raba mulalo pema kone
sua piralepape.

25 Mo maket-na kabape* oyae ray-
ore mada kaboa pa nalimina. Goa
palimi pare nimimi nolalore robaa-
para i kone aba na-agaa mealepape.
26 Gore Gote-na buk madaa i
agaame gupa ta:

Go su yaa rulatabea rayore ora Aa
Mudu-na yaade.

27 Pare kone narulae aa medame
ne yaatea-daare gore nipu raapu
eta nalua kone saliri nipumi ne
eta ginaloa rayo pa nape. Goa
pea pare go eta nalimi madaa kone
namealepape.
28 Goa pea pare pa aa medame
ne-para go etare remona yaade tea-
daare go eta gimape. Gimali rabu
go aa-na robaa-para i kone madaa
gimalia.
29 Gore nena robaa-para i kone
madaa nalalo pare mo aa-na kone
madaa lalo. Gore nimimi gupa teme
kone salo:

Ni eta rayo mada nalua-ga akolo pa
onaa radona robaa-para i koneme ni
pora mea waatea pae?

* **10:25:** Juda aanumi raa-para piri arinu pamu asapu tua makirae gote madaa epe kaa pi miru iraasimi. Goa puare maket pulalo page mea pisimi. Go agaa madaa Pol-me goa lakesa: Go suna piri yaenumi miru irateme-pulu niaa Yesuna ruru aanumi page pa nalima sa. Goa pea-ga Gote-re ora pia-ga go yaenumiri Gotena miru iratepape sa. Pol-me 1 Korin 8.1-13-para gupa sa: Go arinu waru adoa nalepape lo lakesa. Goa pua Krais padane kone rulalimiri ora epealia lo lakesa.

30 Gore neme Gote-para ora pi loa
eta mea naluare ora epe ta. Goa pea-
ga pa onaa radome akea pua rono
agaa lagialimi pae?
31 Gore nimimi oyae nalimi
rabu page kogono rado rado pu
piralimi rabu page Gote-na bi
minasaatepape.
32 Gore nimimi pora ora epe-rupa
ratalepape. Goa palimi rabu mo Juda
onaanu-para mo ruru rado onaanu-
para mo Gote-na ruru piri onaanu
page nimimi nimuna kone namaoy-
aalimi.
33 Gore nina kone mogeaatepape:
Neme page onaa rayome nina ko-
gono adoa raaname omenalo pe.
Neme raba meape kogono nape pare
onaa adaapu raba minalo kogono
pe. Goa pe rabu Gote-me nimu
medaloma oro yaalo kagaa mapi-
raama laama penaalo kogono pe.

11

1 Gore ni Krais raapu pirua ko-
gono mogeaayo-rupa nimimi page
go kone sua mogealepape.

Pol-me aalu rigitua beten lape kone madaa agaa lakesa

2 Gore nimimi oro yaalo ni
madaa kone saabaawa mo neme
mogeaayode agaa rayo waru pagoa
ratalepape. Goa pua nimina bi page
minasaayo.
3 Pare neme nimi pagaliminalo
agaa mana gupa lagialo: Ona rayona
muduri nimuna aani yaade. Goa
puare aa rayona aa mudure gore
Krais yaade. Goa puare Krais-na
muduri Gote yaade.
4 Goa pea-ga aa medame beten loa
Gote-na agaa mogealia rabu nipumi
aalu rigitula pea yaalore go aame
nipuna Aa Mudu madaa yala ma-
palia.
5 Go page ona medame beten loa
Gote-na agaa mogealia rabu aalu na-
rigitula pea yaalore oname nipuna
aani yala mapalia. Ona medame goa
palia-daare nipuna aalu iri pudiape
kone-rupa sua piralia.
6 Gore oname nipuna aalu narigi-
taliare gore nipuna aalu iri rudupu
pa pudinawa. Pare oname iri
rudupu pudia page rayo pudia rubea
page go madaa yala mada potea-ga
gore nipuna aalu mada rigitina.
7 Aamere Gote-na epe puri pane
nona piane aaya-ga go aalu narig-
itina. Goa pea pare onamere aa ma-
adaa yaalia.
8 E, gore Gote-me abade ona na-
mua aa warisa. Dia, onare Gote-me
aa-na unimi warisa.
9 Goa pua Gote-me aa mua ona
raba minalo nawarisa. Dia-ga Gote-
me aa raba minalo ona warisa.
10 Goa pea-ga ensel-numi ona
ademe-ga oname Gote-na bi mi-
nasaalia rabu go onana aanimi nipu
surubenalo waata-pulu aalu rigitina.
11 Goa pea pare niaa Aa Mudu
raapu piralima rabu ona aa lapo agu
raapo mada napiralipina. Dia, pare
nipu laapo raba mulalo pirina.
12 Gore Gote-me aa-na uni mua ona
warisa. Goa pisa pare abiare onana
yoganeme aa madita. Goa pea pare
Gote-re oyae rayo warisa.
13 Go agaare nimina pagoa rumaal-
imina: Onaanumi kiritalimi rabu
oname nipuna aalu narigiti Gote-
para beten teme-daare gore epe kone
meme?
14 Dia-ga onaanumi nimuna kone
gupa imi: Aame aalu iri adaalupe
aayare gore yala palia.
15 Goa pea pare oname aalu iri
adaalupe aayare gore nipuna epe
pepena pe kone sua pedo pea. Gore
abade Gote-me aalu iri adaalupe ma-
pataawa nimuna aalu iri rigitinalo
kone raapu mapiraasa.
16 Pare aa medame go agaa
pagoa kone-para arere pali-daare
pagalepa: Niaa aposel kogono aanu-
para Gote-na lotu ada-pare kiritae
onaa medalomame page onana iri
rigitape kone madaare agaa rado
meda natema.

Korin onaame Aa Mudu-na eta maoyasimi

17 Gore neme abia nimi agaa mana
medaloma lagialua pare nimina bi
naminasaato. Gore nimina kiri-
taeme lotu ada-parare epe kone-daa
nasala peme. Dia nimimi wae kone
medaloma sala peme.
18 Go madaare pagalepa: Lotu ada-
para kirita pirala peme raburi nimi
rumaa pala pua pirueme. Gore
neme remaa go pagoa ogesi-daa
kone rulaayo.
19 Gore lotu ada-para piri onaanu
rumaa pala pua pimi. Goa peme
pare nimina rikiraana epe-rupa piri
onaanu mada adalimina.
20 Goa peme-pulu nimi rayo go-
rupa kiritalimi raburi nimina Aa
Mudu-na eta epe-rupa nanola kirital-
imi.
21 Gore dia, nimi rayore padane
padane laatapumi nimina eta
aipapulu neme. Goa peme-pulu
medalomare pa reame oma pirina
medalomamere ipa bia adaapu noa
maeya onaa pimi.
22 Gore ake peme pae? Nimina eta
nape ada meda na-aaya? Goa peme
rabu nimimi Gote-na ruru pirape
masaa rilaawa naraa onaa pimi-
daa yala mapolaalia. Gore neme
nimi-parare ake laguaayo ya? Gore
palaina nimina bi minasalua ya?
Dia-ga go yae madaare akeane nim-
ina bi mada minaasalua yapae?

Aa Mudu Yesumi nipuna aposel kogono aanu eta ini kasa

(Mat 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20)

23 Go agaa mana abade nimi lag-
isudere gore Aa mudumi ni gisa. Go
agaa mana pagalepa: Juda aanumi
Yesu iaanu-para mea kasa rabu Aa
mudumi bret misa.
24 Mua sana Gote-para ora pi loa
piribia gupa sa: Go bret-re nina to
yogane lapo nimi raba minalo gi-
alo. Nimimi ni madaa kone sua
piralepape.
25 Goa pua nimumi go eta nala pi-
rina Yesumi kap ipa wain pirapalae
mua padane-rupa goa pisa. Goa pua
nipumi lalo: Go kap-para nina yaapi
pia-pulu Gote-na kagaa pogatu pi-
rape agaa madaa nina yaapimi nimi
mapogataato. Oro yaalo nimimi nal-
imi rabu ni madaa kone saabaawa
nalepape sa.
26 Gore oro yaalo nimimi go bret
noare go ipa kap-para pirapalae nal-
imi rabu Aa mudumi niaa madaa
omesade kone mea waateme. Goa
paa-mama puare orope Aa Mudu
wala epaliade yapi di rabu kiritalim-
ina.

Aa medame Aa Mudu-na eta maoyaaliare nipu wae yae pa saapi-ralia

27 Goa pea-ga abia aa medame
wae-rupa pirua go Aa Mudu-na bret
mua ipa kap-para pirapalae pa nalia-
daare gore Aa Mudu-na to yaapi
laapo madaa mao yaawa pupitagi pa
saapitia.
28 Goa pea-ga onaa rayo nimina pu
robaa waru adoa rumaawa go Krais
raapu epe-rupa piramina. Goa pua
epe-rupa piruare nimimi go bret-
para ipa mada nalimi.
29 Gore onaa rayome Aa Mudu-na
yoganena re naniminaawa pa amaa
eta-rupa nalimi-daare nimuna wae
yoto pua mealimi.
30 Gore nimimi eta ini wae-rupa
neme-pulu nimina rikiraana onaa
adaapu puri mada napaloa yaina
omoa medaloma ora omalimi.
31 Gore niaame go eta nolalore ni-
aana kone pu robaa waru adoa wae
yaenu waru adokaru mua rumaam-
ina. Go rabu Gote-me niaa wae yoto
nagialia.
32 Pare niaame goa napalimare Aa
Mudu-ri niaana kone adoa nipumi
wae yoto go madaa rumaalia.
Nipumi go kedaa gialia-ga nipumi su
amaa piri onaanu wae yoto rumaalia
rabu niaame nameamina.
33 Goa pea-ga nina ame baaninu-
ya, nimi Aa Mudu-na eta nolalo
epa kiritalimiri gore nimimi onaa
medaloma waru surubalepape.
34 Gore aa padane nipu reame
omoa aipapulu nalia-daare nena

ada-para nola pope. Goa pu palimidaare Gote-me nimi wae yoto nagialia.

Agaa ruguni meda iare orope nimi piri epaluade raburi maredepo yaalua.

12

Pol-me Holi Spirit-na puri madaa agaa lakesa

1 Ame baaninu-ya, nimiri Holi Spirit-na puri adaliminalo lagialo. Go madaare agaa pagalepa.
2 Abade nimi Gote-na kepo rarane pirisimide raburi wae omape remonumi nimi makiraawa wae porapara lamua pisimi.
3 Goa pea-ga waru pagalepa: Gotena Holi Spirit-mi aa meda pora mea waatea-daare go aame Yesu-para goa napape mada natea. Go page Holi Spirit piri aa medame Yesuri ora Aa Mudu pia mada tea.
4 Holi Spirit-na puriri rado rado ia pare Holi Spirit nipumi rayo guaaya.
5 Niaame Aa Mudu-na kogono pua onaa raba mulalo pemare pora rado rado ia-daa Aa Mudu padane raba mealima.
6 Go page kogono pape kone rado rado ia pare gore padane-ma mere onaa rayo kone guaaya. Goa peaga onaanumi nipuna kogono rayo mada palimi.
7 Holi Spirit-miri nipuna puri onaa rayo padane padane laatapu mea katea-pulu onaanu medaloma raba minalo pea.
8 E, gore Holi Spirit-mi aa padane puri mapalainaloa go aame onaanu Gote madaa makuaae kone laketa. Aa medame page go Holi Spirit-mi puri kanaloa oyaenuna re adoa onaanu laketea.
9 Go Holi Spirit padane-mame aa meda puri pane kone rulape kone kata. Goa pua go Holi Spirit-mi aa meda puri kanaloa yaina ome onaanu mada marekaalia.
10 Holi Spirit-mi puri gupa guaaya: Aa medamere puri pane kogono pape puri meme. Medamere Gotena epe agaa lakelape puri meme. Medamere puri adoa gupa mada laketea: Go puriri ora Holi Spirit-na puri yapalo mo puri wae remonuna puri yapalo mada laketea. Aa medamere puri mua nipumi abade napage adaa agaa rado mada pagalia. Aa medamere puri mua aba napage adaa agaa radona re mada laketea.
11 Go-rupa puri muare Holi Spirit padaneme-ga go kogono rayo mea rumaaya. Nipuna kone sua onaanu puri rado rado kalaama pea.

Niaa rayore yogane padane yapare rado rado ma-aulaawa pima

12 Krais-na tore yogane rado rado-rupa aaya. Go-rupare niaa to yogane padane pirua yapare rugi rado ia. Goa pua Krais-ri ora niaana to yogane padane-rupa pia.
13 Goa pea-ga niaa rayome Holi Spirit padane misima rabu baptais mua padane ma-aulaaya-daa pima. Niaa Juda aanu-para Grik aanu-para esepene aanu-para kogonome adini aanu-para go Holi Spirit padane mua padane-rupa pima.

14 Gore niaana to yogane madaa aaya rugiri ora rado rado aaya.
15 Goa pua nipumi gupa pa tea: Niri ki-daa dia-ga niri to yoganena rugini-daa dia. Go aa-na aare nipu ni tona mada napi teare pinawa-ga nipu yoganena rugi pa aalia.
16 Go page aaneme gupa lalo: Niri ini-daa dia ya-pulu niri to yoganena rugini-daa dia. Goa tea pare aanere nipu yoganena rugini pa aalia.
17 Gore yogane rayore ini yaalare akeane agaa mada pagalima ya? Go page yogane rayore ini padane yaalore akea pua mada kaa mealima ya?
18 Yapare yoganere go-rupadaa dia. Abade Gote-me nipuna raana koneme yoganena rugini padane padane laatapu maasa.

19 Gore yogane to rayona rugini
padane-rupa agu yaalore gore ora to
yogane-rupa na-aalia.
20 Pare go-rupadaa dia. Yoga-
nena rugini rado rado aaya pare
ora yogane padane-rupa agu aaya.
Go piane Gote-me kone rado rado
gisa pare niaa rayo nipuna yogane
padane-rupa piruaema.

21 Goa pea pare inimi ki-para gupa
mada nalaketea: Neme ni mada
naraba muaye-ga rubalua tea. Go
page aalumi aa-para gupa mada
nalaketea: Neme ni naraba muaye-
ga rubalua.
22 Go rupa-daa dia, yapare niaame
niaana yogane rugini meda puri na-
pata kone ima pare go dia yaliare ora
omalima.
23 Gore niaame niaana to yoga-
nena rugini medaloma madaa yala
potema pare medaloma waru su-
ruboa medaloma nasurubema.
24 Goa pema pare mo epe yoga-
nena rugini medalomare go-rupa na-
surubema. Goa pea pare Gote-me yo-
gane rugininu rayo makibumaawa
warisa. Go rabu ora epe rugini-daa
dia kone ima pare nipumi go ruginu
epe kogono kasa.
25 Nipumi goa pea-pulu yogane
madaare ruginina robo-rupa na-
aaya. Dia-ga padaneme meda
narabuniaaya pare padane-rupa
surubolalo aaya.
26 Goa pea-pulu yoganena rugini
padane kedaa pea raburi gore yo-
gane rayo page kedaa pea. Gore yo-
gane rugini medame pedo mealiare
yogane rayo page pedo mealimi.

27 Goa pea-ga nimiri Krais-na yo-
gane padane-rupa aeme pare rugini
rado rado pimi-ga Gote-me kogono
rado kalo kiritea.
28 Goa pua lotu ada-para Gote-me
onaa medaloma gupiane mapiraasa:
Aba ripia aposel onaanu wala laa-
pore Gote-na agaa lakene aa onaanu
wala repore tisaanu mapiraasa.
Walare nipumi yaina maperekeape
onaanu raba meape onaanu nipuna
kogono surubape onaanu adaa agaa
rado lakene lape onaanu mapiraaya.
29 Gore nipumi aposel kogono
aanu padane agaa lakene aanu
padane tisaanu padane-rupa mapi-
raaya? Go page nipumi onaa rayo
napiaa kogono pinalo puri nakata?
30 Go page nipumi onaa rayore
yaina ome onaa maperekeape puri
nakata? Go page nipumi onaa
rayo adaa agaa rado laminalo puri
nakata. Go page nipumi onaa rayo
agaa radonuna re mada perekenalo
puri nakata.
31 Goa pisa-ga nimimi kone waru
sua ora aa muduna agaa puri mulalo
pipape. Goa pea pare abiare go kone
madaare neme nimi ora epe pora
meda abia mea waatoa.

13

Pedo pu raana omema kone

1 Gore neme onaanuna adaa
agaanu-para so ensel-nuna agaa
page laketo-pulu go puri mada dia.
Dia-ga neme onaa medaloma madaa
pedo pu raana naomaluare neme
apo lage agaare pa beronu-rupa
tape. Goa pua ru-para yadaa napiri
repena lai-rupa tape.
2 Gore neme puri mua Gote-
na agaa epe-rupa mogealua page
makuaae kone lapedepealua. Go
page Gote-na kudiri pi kone rayo
niminaalua page gore go rayo ado
kiritalua. Gore neme apo puri mua
mo kone rayo palua pare neme
onaanu madaa pedo pu raaname
naomaluare mo pe kogono pa amaa
palua. Gore neme kone waru rulata
pe yaalore neme apo rudunu rekoa
pogola pu mada toa. Goa pea
pare neme onaanu madaa pedo pu
raaname naomaluare niri pa wae aa-
rupa piralua.
3 Gore neme oyae onaa naraanu
rumaawa kaato-pulu nina yogane
repena sulaa-para renalo pula pe
yaalore go koneme ni naraba mealia.
Dia-ga neme onaanu-para pedo pu
raaname naomaluare go kone ora
omapaaya.

4 Niaame pedo pu raana omape
kone salima-daare niaa pawa pirua
onaanu raba mualima. Go kone
suare niaame onaanu rayo-para
udipa kone nasu rope pape kone
nasu niaana bi naminasaamina.
5 Gore pedo pu raana omape
kone salima-daare onaanuna kone
nabebolaawa oyaenu madaa epame
omape kone nasamina. Goa pua ratu
nayawo onaanu raapu waea pemede
kone nasaba piramina.
6 Pedo pu raana omape kone
salima-daare wae kone madaare
pedo napema pare ora agaa
madaare raaname omema.
7 Niaame go epe kone salima-daare
oro yaalo kedaa rayo pa ru piralima.
Goa puare oro yaalo niaame kone
rulaawa Gote madaa ado pirua epe
kone sua pawa piramina.
8 Gore Gote-me niaa pedo pu raana
omea kone ora nadia yaalia. Goa
pea pare Gote-na ora agaa lakene
aa riare mada dia yalia. Goa pea-
ga adaa agaa rado rado temede page
dia yalia. Go page niaame makuaae
kone adaape mada mealima pare go
page dia yalia.
9 Gore abiare niaame puri mua
makuaae kone-para Holi Spirit-na
agaa lakene aa-na kogono page ora
mada pamina.
10 Gore orope go puri rayona re
epaliade yapi di raburi go abia ogesi
pema kogono page alupalia.
11 Apo agaa madaare abade ni oge
naaki-rupa pirisu raburi gore oge
naakinuna agaa-rupa sude. Go rabu
neme nogo naaki kone sua go-rupa
niminaawa pisu. Abia ni ora aa
ya-pulu neme wala nogo naakinuna
kone nasalua.
12 Gore abia niaame Gote-na puri
adema rabu wasupame niaana
ini agaa ademade-rupa go-rupa
adamina. Goa pea pare orope ni-
aame Gote-na ini agaa-para adalima
rabu waru adola palima. Abiare
neme oyaena re ora ogesi ade pare
orope nipu adalua rabu oyae rayona
re adalua. Gote-me nina robaa-para
rayo adea-rupa kone rayo adalua.
13 Gore Gote madaa niaana kone
repo ima. Abiare niaame oro yaalo
kone rulape kone-para Gote madaa
ado surubape kone-para yago lo
robaa kalape kone-para go yae re-
pore ora niaa madaa oro yaalo niaa
mada salia. Go yapare yaago lo
robaa kalape konere ora riri-nane
ina lamina.

14

Holi Spirit-na pa gi yae medana agaa medaloma

1 Goa pea-ga nimimi pedo pu
raaname omape kone waru mua
piralepape. Nimimi kone waru
sua Holi Spirit-na puri mulalo pi-
ralepape. Goa palimi rabu aba ripia
Gote-na ora agaa lakene aa pirape
puri aba mealepa.
2 Gore aa medame aba napage
adaa agaa rado teare gore nipumi
onaanu-para agaa nalaketea. Dia-ga
onaanumi nipuna agaa napageme-
pulu nipumi Gote padane laketa.
Goa puare nimumi Holi Spirit-na
puri mua kudiri pu i agaana re la-
pedepe ta.
3 Pare aa medame Gote-na epe
agaa laketeare nipumi onaanu raba
mua nimu puri mapalaawa epe
kuma pi kone mea katea.
4 Goa pea pare aa meda napage
adaa agaa rado tea rabu nipuna pu
robaa puri mapalaalia. Goa pea pare
aa meda nipumi Gote-na agaa laketa
rabu nipumi mo Yesuna ruru onaa
rayona robaa-para puri mapalaalia.
5 Gore nimi rayome adaa agaa
rado naniminaawa teme-daare ora
epe ta kone salo. Goa pea pare nimi
rayome Gote-na agaa laketemere go
puri ora epe ta kone salo. Gore
aa medame adaa agaa rado nanim-
inaawa tea rabu aa radome go agaa
naperekealia-daare go konemere mo
Yesuna ruru onaanu naraba meme.
Goa puare aa medame adaa agaa
rado naniminaawa tea-daare epe
ta pare aa medame Gote-na agaa
laketea-daare nipumi epe puri ma-
palape kogono pea.

6 Gore ame baaninu, nimi napagape adaa agaa rado epa tea pare naperekeaayo lagialua-daare gore nimimi akepu pagalimi yapae? Go agaamere nimi akepu mada raba mealua ya? Nimi raba mulalore Gote-me ni waalape agaa-para Gote-na agaa lapedepeape agaa-para nimi mogeape agaanu-para lariaalua.

Niaame adaa agaame Gote-na agaa lakelamina

7 Gore onaanumi pa kudu-para gita-para go yaenu page padane go-rupa agu-ga nipuna agaa madaa malaalimi. Gore onaa medalomame go yaenuna agaa waru napagalimiri yaasanu waru nateme.

8 Go page soldia aa medame berome agaa waru nalalia-daare gore aapimi yada oyaenu managola pirita pea pae?

9 Nimi page go-rupa nimimi pa adaa agaa meda naniminaawa ta peme yaalore onaanumiri akea pua go agaana re mada pagalimi ya? Dia, nimimi agaa go-rupa teme-daare po ripumi go agaa ria palia.

10 Gore ora go su amaa madaare onaanumi adaa agaa rado rado teme. Goa pea pare go adaa agaa rayona re ia.

11 Goa pea pare aa medame adaa agaa tea pare neme go agaana re naniminaaliri go aa saa lapo ora kimisu aa laapo-rupa piralipa.

12 Goa pea pare Holi Spirit-na puri mulalo pimi-pulu Yesuna ruru onaanu raba minalo puri mealepape.

13 Gore aa meda adaa agaa rado naniminaawa tea-daare gore nipumi puri mua go agaana re mulalo Gote-para beten tea.

14 Gore neme adaa agaa radome beten toa-daare gore naa kone wasupa page pira palae beten toa. Goa pea pare nina koneme pa nimiminaalua.

15 Goa pea-ga neme akea palua ya? Gore naa kone wasupame beten toa pare naa koneme page pa beten toa. Goa puare yaasa toa rabu kone wasupame page koneme page go laapo ratame toa.

16 Gore nimina kone wasupame agu Gote-para ora pi teme-daare akeane pa kiritae aa medalomame go agaa makuaawa ora agaa ta tea ya? Gore nena rado agaa napagaliapulu go ora agaa mada natea.

17 Gore nimimi Gote-para ora pi lape beten loa epe-rupa mada temedaare nimimi mo aa naraba mealimi.

18 Gore neme adaa agaa rado loaayore neme nimi maoge yaayo. Go madaare neme Gote-para ora pi to.

19 Goa pea pare onaanumi mo lotu ada-para kiritaawa Gote-na bi minasaaeme rabu neme onaanu mogeatalo adaa agaa waru pagenalo laketoa. Gore ora agaa ria ya-pulu neme pa bi 5-pela onaanu mada mogealua-daare ora epe ta. Goa peapulu akeane pa napage agaa rado loa bi 10,000 onaanu laketoa ya?

20 Ame baaninu-ya, nimina konere oge nogo naakinuna kone-rupa nasu piralepape. Gore wae yae pape madaare oge nogo naaki-rupa mada piralepape. Goa pea pare nimina konemere ora onaa-rupa kone su piralepape.

21 Gote-na buk madaare kone narulae Juda aanumi Gote-na puri adenalo agaa go-rupa tu isimi: Aa mudumi lalo: Go onaanu-para agaa laketoa. Go rabu neme kimisu aanuna agaa radonumi laketoa. Go page apo kimisu onaanumi nina agaa laketeme. Goa palua pare go rabu page nina agaa napagoa gimalimi sa.

22 Goa peade-pulu go agaa rado lakene onaanumi Gote madaa kone rulainalo pea. Go kone rulae onaanumi Gote adenalo napea. Dia, pare Gote-na agaa lakene onaanumi Gote adenalo pea. Goa pea-ga kone narulae onaanumi Gote-na adenalo nateme.

23 Gore kone rulae onaa rayome padane-para kiritaawa adaa agaa rado rado teme-daare go kone ake

yapae? Gore kone narulae onaanumi page pa onaanumi page lotu ada ru-nane ora epa odobaawa Gote-na puri na-adenalo gupa teme: Nimuri maeyaenu yana teme.
24 Goa pea pare kiritae onaa rayome Gote-na agaa teme-daare pa onaa meda page kone narulae onaa page epa odobaawa nimina agaa pagalimiri gupa palia. Gore go agaa nipuna robaa-para mea odobaawa nipuna waea mea waatea. Goa puare go pagaliade agaame nipuna wae yae mea rumaalia.
25 Goa puare nipuna robaa-para adokaru mua wala penaame mea salia. Go rabu nipumi Gote-na bi minasaatalo rumu koba palia. Go rabu nipumi gupa lapaalia: Gote-re nimina rikiraana ora epa pia tea.

Lotu kogonore rayo epe-rupa pipape

26 Goa pea-ga ame baaninu-ya, nimimiri akea palimi ya? Nimi kiritaawa pimi raburi nimi rayo kogono peme. Aa medamere yaasa temena medamere agaa mogealimina medamere Gote-na agaa penaame mea temena medamere adaa agaa rado temena medame go agaana re mea lagialia. Goa peme rabu go kogono rayome Yesuna ruru onaa raba mulalo peme.
27 Gore aa medaloma kiritaawa adaa agaa rado talo palia-daare onaa laapo repome agaa rado mada teme. Goa teme rabu nimu raapu agaa padane-para natapape. Dia, pare padane padane laatapu temenalo onaa rado medamere go agaana re laketea.
28 Goa pea pare go agaana re lakene aa meda napiralia-daare onaa kiritalimi raburi apo agaa rado lape aame pa piralia. Go rabu nipuna Gote raapu agaa padane mada tea.
29 Gore Gote-na agaa lakene aanuri laapo repome teme. Goa teme rabu onaa medalomare agaa pagoa koneme rumaalimi.
30 Goa pea pare aa medame agaa lalaina Gote-me aa meda-para agaa laketea-daare go agaa aba pena lalae aare nipuna agaa loraainaloa tea.
31 Go kone madaare nimi rayome padane padane laatapu agaa mada teme. Go rabu onaa rayome kone waru makuaawa puri mapalalimi.
32 Gote-na agaa lakene aanumiri nipuna agaa suruboa laketea.
33 Go kiritalimi rabu Gote-na konere onaanumiri epe-rupa pina kone ia. Goa pea-pulu Gote-na ruru Yesuna ruru onaa rayo gupa pipape:
34 Gore lotu ada-para kiritalimi raburi onanumi agaa loraawa pawa piralepape. Goa pua Juda aanuna rekena agaame ta-rupa onanumi lotu ada-para kogono napina.
35 Gore ona medame agaana re pagolalo palimiri nimuna ada-para pirua aani agaa mealepape. Gore oname lotu ada-para kiritae onaanu raapu agaa mana tea-daare ora yalame omalimi.
36 Go agaa madaa kone adaapu saleme-pulu nimiri Gote-na agaana re nimimi mea ipisimi pae? Goa pea-ga nimi abade Gote-me agaa aba lagisa ya?
37 Gore pa aa medame niri Gote-na agaa lakene aa pi kone sua ni Holi Spirit-na puri i kone salia-daare nipumi aba waru niminaalia: Go agaa nimi-para pepa madaa talore gore Aa Mudu-na agaa mana lagialo.
38 Goa pea-ga aa medame go agaa napagaliare nipumi nimi agaa lagialia rabu napagalepape.
39 Ame baaninu, nimimi Gote-na epe agaa lakene aamere nipuna agaa waru suruboa onaanumi adaa agaa rado rado teme rabu Gote-me puri guaaya-pulu nagimalepape.
40 Gore nimimi Gote-na bi minasaatalo page lotu lape kogono pulalo peme rabu page epe redepo ne kone sua pipape.

15

Yesuri aba omoa matmat-para wala rekesa

1 Gore amenu, neme abade nimipara lagisude Epe Agaare kone

perekea pagalepa. Gore nimi abade go agaa madaa kone rulaawa puri paloa pagaba pimi.
2 Go Gote-na epe agaa neme nimi aba mogeasude. Gore pa aama kone narulasimide-ga go epe agaa pago piralepape. Goa pua go agaame nimi oro yaalo kagaa pirape puri gialia.

3 E, gore ora aba go remaa pagoare neme nimi epe agaa gupa lagisude: Krais omesare niaana wae yaenu rayo mea rubatalo omesa. Goa pisa aa-na remaare abade Gote-na buk madaa tisimide.
4 Krais omenaloa matmat-para rogaasimi. Abade Gote-na agaa i buk madaa tisimi-rupa yapi repome matmat-para pirua wala rekesa.
5 Goa pua Pita-me nipu adenaloa orope aposel 12 page nipu adesimi.
6 Goa pua wala orope nipuna disaipel onaa 500 kiritaawa pirisimi rabu page adesimi. Go onaa adaapupere pimi pare medaloma aba omesimi.
7 Goa puare wala orope Jems-me nipu Krais adesa. Goa pua wala orope aposel kogono aa rayome page nipu adesimi.

8 Go nimumi aba ado kiritinaloa neme page nipu adesu. Neme adesu pare oge naaki-rupa maditimi pare neme nipu orope adesu.
9 E, gore apo aposel kogono aanuna rikiraanare nimumi ni maoge yasimi. Gore abade neme Gote-na ruru onaanu kedaa kalala pisudepulu neme go epe agaa kurini aposel kogono aa mabebola tisu.
10 Pare Gote-me ni raba meape kone gisa-pulu ni aposel kogono aa pi. Gore nipumi nipuna raba meape kone pa amaa-daa nagisa. Dia-ga aposel kogono aa medaloma abade kogono puri pane pisimide pare neme kogono kalai pua nimuna kogono maoge yaayo. Yapare nina agu raapo-daa kogono nape. Dia, pare Gote-na raba meape kone nina robaa-para saabaawa kogono puaayo.
11 Goa pea pare neme kogono pe rabu page nimumi peme rabu page go epe agaa mogetema. Goa pua nimimi go agaa madaa kone rulaeme.

Gote-me ome onaa rayo wala marekaalia

12 Gore niaame Krais omoa wala matmat-para rekesa-daa go remaa oro yaalo lagema. Goa pea-ga nimina rikiraana piri onaanumi aba ini adupini onaanuri wala narekalimi temere akeane teme pae?
13 Gore ome onaa wala narekalimi yaalore abade Gote-me Krais page mada namarekata pisa.
14 Gore Krais matmat-para aba narekola pisa yaalore abade Gote-me Krais page mada namarekata pisa. Gore Krais matmat-para aba namarekata pisa yaalore gore niaame epe agaa mada napagola pema. Goa pula pea yaalore nimimi ake madaa kone rulata peme yapae?
15 Gore niaame Gote-me Krais matmat-para marekaasa-daa laketema. Gore gupa napula pisa yaalore niaame Gote madaa yaa agaa temalo pisa. Goa pua Gote-me abade Krais namarekaata pisa yaalore Gote-me ome onaanu page namarekaala pisa.
16 Gore Gote-me ora ome onaa matmat-para namarekaae yaalore gore Gote-me abade Krais page namarekaasade lamina.
17 Goa puare Gote-me Krais matmat-para namarekata pisa yaalore gore Gote-me nimina wae yae-daa namea rubisa pare nimi pa aama kone ruleme.
18 Go page Krais namarekata pisa yaalore abade onaa medalomame Krais madaa kone rulaawa omesimidaare go nimu page ora omoa pa alupalima tapema.
19 Gore niaame su amaa pirua Krais madaa kone rulaawa orope oro yaalo napirita pema yaalore niaame yalame omoa odo omape kone waru meamina. Gore su amaa piri onaa medaloma odome omalimina pare niaame pa amaa kone rulata pema

yaalore niaa-para odome waru omalimina.
20 Yapare go agaa ora ria-daa diaga Krais aba omesa-daa Gote-me nipu wala marekaasa. Goa pisa-pulu ome onaa rayona riri-nane nipumi marekeaalia. Goa pea-ga Gote-me mo ome onaanu rayo wala orope marekaalia.
21 Gore omape konere aa padane Adam-me abade go kone mua sana su amaa mea ipisa. Goa pisa-ga aa meda Krais-me abade ome onaa wala marekaape kone su amaa mea wasade.
22 Go agaana re gupa: Niaa rayo Adam-na si wanenu-ga niaa pa omalima. Go page niaa Krais raapu abia pima-pulu Gote-me niaa rayo wala marekaalia.
23 Goa pea pare onaanuna marekaape yapi diri niaa padane padane laatapu rekoare oro yaalo piralima. Aba ripia mupaare Yesu Krais rekoa pisa-ga wala oropere nipu wala su amaa epaliade yapi di rabu niaa nipuna ruru rayo wala rekalima.
24 Nipu epalia rabu oyae rayo dia yalia. Go rabu aa mudunupara surube aanu-para go su amaa i puri rayo page ora Gote-na iaanu piralimi-pulu Krais-me mea rubalia. Goa pua nipumi Gote-na surube puri wala nipuna Aapa katea.
25 Gore Krais mudu mapiraawa pirinare Gote-me iaanu rayo marabuaniaawa Krais-na aa rolopara mapiraalia
26 Go kogono dia naloa Krais-me omape konena puri page iaa-rupa rabuaniaawa madia yalia.
27 Go agaa madaare Gote-na bukmi gupa ta: Gote-me oyae rayo nipuna aa rolo-para mea salia. Go pepamere oyae rayo ta-daa niaame aba pagemade: Gote-me oyae rayo Krais-mi surubenalo ta-pulu Gote nipuna rolo-para napiralia.
28 Gore Gote-me oyae rayo Krais-mi surubenalo mea kanaloare mo Siri nipuna Aapana surube yae rolopara mapiraalia. Go raburi Gote-me oyae rayo nipu padane-mame surubalia.
29 Pare go wala marekaape agaa ora dia yalore onaa medalomame aba ome onaa raba mulalo baptais muaeme-ga akeane peme pae? Gore ora ome aa meda wala narekola peme yaalore gore mo ome onaa raba mulalo baptais akolo muaeme pae?
30 Go page wala marekaape agaa dia yaliare gore akeane niaame radaa nape kogono oro yaalo palima ya?
31 Amenu, neme ora ria lalo. Gore oro yaalo ni tulalo pi kogono pe. Goa pea pare niaana Aa Mudu Yesu Krais raapu pima-pulu neme nimi madaa pedo pua apo agaa lagiawade.
32 Neme abade Efesus su raapara piri maeyae yana nona piane aanu raapu yada pisu. Goa pisu pare ora ome onaanuri Gote-me wala namarekata pisa yaalore neme akeane go yada pisu ya? Gore aa medalomame gupa ta: Ekeraare niaa omalima-pulu palaina eta no ipanu page namina. Gore Gote-me ome onaanu namarekaata pea yaalore apo agaa ora ta pema.
33 Goa teme pare pa onaanumi niaa gupa makiralimi: Niaa wae aanu raapu pora pamualimade raburi niaana epe kone maoyaalimi.
34 Goa pea-ga nimina wae kone gimoa epe redepo ne kone salepape. Nimimi waea wala napipape. Onaa medalomame nimi raapu pirua Gote na-ademe-ga nimu yala mapolatalo lalo.

Onaanu wala rekalimi rabu yogane ora rado nona piane mealima

35 Pare aa medame agaa gupa mealia: Aba ome onaare akea pua wala rekalimi ya? Nimuri yogane ake piane mua wala piralimi yapae?
36 Nimiri maeyae onaanu-ga pagalepa. Repena ininuri su-para poalimi. Goa pea pare aba kaapu-daa na-ayaalia-daare gore nipu rado eperupa mada naopalia.

37 Go ininuri nimimi poalimi rabu
ora opaliade yae-rupadaa dia. Dia,
go poape iniri pa wit-na ini-para pa
ini radonu page pa suaaya.
38 Gore Gote-me go ini madaa
nipuna kone sua pepena kata. Goa
pua Gote-me repena ini rado radore
nimuna yogane-rupa pepena rado
rado kata.
39 Yoganere oyae rayo padane pi-
ane agu-daa na-aeme. Dia-ga on-
aanuna yogane padane-rupa aeme
pare yaa yapana yogane rado aaya.
Go enana yogane page rado aaya.
40 Gore so yaa-para oyae page su
amaa oyae page rado aaya. Goa pua
so yaa-para ia yaenuna pepenare
rado paaya pare go su amaa yaenuna
pepena page rado piane aaya.
41 So naare nipuna pepena rado-
rupa pea pare akua page nipuna
pepena rado pea. Sogo ubanuna
rikiraanare nipuna pepenanu page
rado rado pea.
42 Go pepena madaare mo ome
onaanu wala rekalimi rabu nimuna
yogane rado mua piralimi. Goa
pua to yogane rogaaeme rabu ora
aba ramea. Goa pea pare wala
marekaalia yoganere ora nara-
mualia.
43 Yogane niaame rogaaema rabu
go nipu omapaawa ramea. Goa pea
pare yogane wala marekaalia raburi
ora epe rado-rupa aawa puri patea.
44 Yogane mo rogaaemare pa su
amaa yogane yapare yogane wala
marekaliare ora epe rado-rupa mua
piralima.

Gore go su amaa yogane aema-
ga epe rado yogane mua rado-rupa
piralima.
45 Gote-na agaa ria i buk-mi gupa
ta: Ora aba mupaa pirisade aa
Adam-re kone wasupa mua epe-rupa
pirisa. Goa pisa pare orope pirisade
Adam-re nipuna bi Krais tema. Go
aare nipuna Holi Spirit-mi onaanu
puri gua oro yaalo kagaa piraama
laama palia.
46 Goa palia pare Gote-na Holi
Spirit-mi oro yaalo kagaa pirape
kone aba naepea. Dia-ga go su amaa
kone dia naloa Holi Spirit-na oro
yaalo pirape kone mada epalia.
47 Gore mo mupaa pirisade aa
Adam-re Gote-me go aa sumi warisa.
Goa pisa pare wala laapo pa Adam
nona piane aa Krais-re nipu so yaa-
para pirua ipisa.
48 Gore niaa su amaa pima on-
aanuri niaa sumi warisade aa-rupa
pima. Goa pea pare so yaa-para pua
piri onaa rayore so yaa-para pirua
ipisade aa pimi.
49 Gore abiare niaa go sumi warini
onaa pima-ga niaare yogane aema.
Goa pea pare orope page so yaa-para
pia aa nona piane mada piralima.
50 Ame baaninu-ya, neme apo
agaana re waru lagialo: Niaame su
amaa yogane aema rabu Gote-na Su-
rube Su mada na-adalima. Gore abia
ramuape yoganere ora epe nara-
muape su-daa mada nadia yalia.
51 Neme epe kudiri pi agaa
lagialua-ga waru pagalepa. Niaa
rayore ora naomalima pare Gote-
me niaa perekea kagaa onaa-rupa
mapiraalia
52 Orope bero talia rabu aipapulu
ari yapa pea-rupa aba ome onaanu
rayo wala rekalimi. Goa pua nimu
oro yaalo piralimi. Go rabu Gote-
me niaa pa piralimade onaanu oro
yaalo mapiraalia-pulu niaana yo-
gane rado-rupa ma-aulaalia.
53 Go rabu niaa naramuape yo-
ganere wala pereke yoa epe-rupa
oro yaalo naramuape-rupa aalia.
54 E, gore mo aba ramisade yo-
gane rekoa oro yaalo naramuape yo-
gane ma-aulalia. Goa paliade raburi
mo Gote-na buk madaa tisimide
agaana re adalima. Go rabu on-
aanu maomape kone dia yalia-pulu
onaanu oro yaalo epe-rupa mada pi-
ralimi. Go madaare gupa teme:
55 Omape yae nena puri aa-para
ia pae? Go omape yaere onaa
mabebola tulalo puriri aa-para ia
yapae?
56 Gore onaanumi pupitagi neme-
ga go omape yapi di madaa radaa

nape puri ia. Goa pua mo pupitagi
na puriri rekena agaame kaloaaya.
57 Goa pea pare niaana Aa Mudu
Yesu Krais-me niaa puri mapalaaya-
pulu niaame apo pupitagina puri
mada rabuaniaaema. Go madaare
Gote-para ora pi lamina.
58 Goa pea-ga ora nina epe ame
baaninu-ya, nimimi puri waru paloa
rekoa paalame naomalepape. Goa
pua Aa Mudu-na kogono adaapu
waru pipape. Nimimi Aa Mudu-na
kogono meda palimiri go kogono na-
alupalia.

16

Gote-na ruru onaana kirita sae mone

1 Abiare Gote-na onaa pa kirita
kalape mone madaare agaa mana
lagialo. Neme abade go kogono
pinalore Galesia su lotu adanu-para
kiritae onaanu remaa lakesu-ga nim-
imi page goa pipape.
2 Adaa oro raburi onaa rayome
oyae mua nimina mone dipialepape.
Go sarara madaa kogono pua
muaeme mone-re medaloma waru
pagaa salepape. Goa pua orope ni
nimi piri-para epaluade rabu mone
wala meda nakiritalimina.
3 Orope ni epaluade raburi nimina
aa medaloma mapiraatepape. Goa
pua neme nimuna pepa kaloa go
nimina pa kiritae mone so Jerusalem
su-para mea penaatoa.
4 Goa palua pare ni page pope
yaliare gore nimu raapu palua.

Pol nipu Korin onaa adola pisa

5 Gore ni Masedonia su-para aba
puare nimi piri wala orope epalua.
6 Goa palua pare nimi raapu ogesi-
daa pirua ni wala orope su rado-
para pora pamualuare nimimi ni
raba mealimina. Goa pea pare wae
po ripu ipua ipa morope morope lo
rekalia-pulu nimi raapu pa adaalupu
page piralua palo ni maarea.
7 Gore ni Korin su epalua rabu
nimi aipapulu na-adalua. Dia, Aa
mudumi goa ta pea yaalore nimi
raapu adaalupu page piralua.
8 Yapare ni Efesus su-para piruare
Juda aanuna eta yawe ne Pentikos
yapi di ado piralua.
9 Go su-parare neme kogono
adaapu epe-rupa mada palua pare
iaanu adaapu page pa pimi.
10 Oropere Timoti nimi piri-para
epalia-ga nimimi nipu waru su-
rubalepape. Neme Aa Mudu-na ko-
gono pe-rupa nipumi page pea-ga
raba mealepape.
11 Gore aa medalomame Timoti
pa aakone sua masaa narilatepape.
Dia, nimimi nipu raba mua orope
nipu pora-nia epe-rupa lamua pulu-
pape. Goa pua nipuri niaana ame
medaloma raapu ni piri-para epalia-
pulu neme ado piralua.
12 Abiare niaana ame Apolos
madaa agaa remaare gupa lagialo.
Neme abade rana adaapu nipu nimi
raapu paliminalo lakesu. Goa pisu
pare nipu abia popere go kone naia-
pulu orope epe yapi teade rabu nipu
mada epalia.

Agaa remaa medaloma

13 Nimimi oyae waru adoa kone
waru salepape. Goa pua puri pabo
aawa paala naomalepape.
14 Nimimi kogono rayo palimi rabu
pedo pu raaname omalepape.
15 Gore neme naa adami aa Ste-
fanas page nipuna ona nogo naakinu
nimu madaa remaa aba lagisude.
Nimumiri mo Akaia su-para Gote
madaa kone aba rulasimide. Goa
pua nimumi Gote-na ruru onaa raba
mulalo kogono waru pisimi.
16 Gore nimimi go piane aa-na
kone mogeawa pawa piralimina.
Goa puare onaa rayome nimu raapu
pirua nimuna kogono epe-rupa pina
mogeaatepape.
17 Gore Stefanas-para Fortunatus-
para Akaikus nimu abade ni piri
ipisimi rabu neme raaname waru
omoa piruaayo. Gore nimu ni
raapu mada naipisimi-pulu nimumi
ni raba mu piruaeme.
18 Gore abade nimumi nimina
robaa kuma pinalo nimumi page
abia goa peme. Goa pea-ga nimimi

nimu go piane aanu madaa epe kone salepape.
19 Gore Esia su robo-para aaya lotu-para kiritae onaanumi nimi-para epe-rupa piralepape agaa lo o taatema. Go page Akwila-para Prisila repaayana ada-para epa kiritaeme onaa rayome Aa Mudu-na bimi madaa epe-rupa piralepape lo o taatema.
20 Gore go-para piri Krais-na onaanu rayo-para abi patalepape lo o taatema. Nimi padane padane laatapumi nimina ame baaninu-para ki mealepape.
21 Niri Pol epe-rupa abi piralepape loa apo agaa tua repaato.
22 Pare aa medame Aa Mudu madaa pedo pu raaname naomaliadaare Gote-me nipu wae su-para mea lo palia. Gore Aa Mudu ne ora abia ipu kone salo.
23 Aa Mudu Yesu nipuna epe raba meape kone mealepa.
24 Nimi rayo Yesu Krais-na ruru pimi-daa ni pedo pu raana omaluame lalo. Go mada. Ni Pol yaade.

Korin Laapo Ripia Agaa

Korin su-para piri onaa medalo-mame Pol wae agaa lo tisimi rabu Pol nipu lo robaa kedaa misa. Go lo robaa perekeare Pol-me raana raapu pirua go pepa tua wala adenalo pe-nasa. Nipumi Korin onaa raapu agaa maredepo yaatalo pisa. Go pepa tisare nimu wala pedo pu raaname omolalo tisa.

Aba ripia ia agaare Pol nipumi aba lakesa-rupa puri pane agaa pepa mada tua wala lakesa. Go agaare Pol nipu wae aa-rupa ma-aluaawa wae agaa simi-daa waatalo tisa. Go pepa wala adoare nimuna lo robaa wala perekesimi. Go rabu Pol nipu pedo pisa.

Go su-para piri Kristen-nu wae-rupa pirisimi. Goa pua Pol-me mone kiritaawa nimu piri mea po-lalo pisa. Goa pua sapta 8-para 9 laapo madaare Pol-me Korin on-aana lo robaa marekaawa mogo ko-gonona mone kalape agaa sa. Agaa medare Pol-me yaa agaa Aposel-nu medaloma Korin su-para epa aawa Pol nipuna bi rabuaawa nipuna Aposel kogono mabebolae agaa simi-daa go madaa agaa page tisa.

Robonu gupa adamina:

Pol-me Gote-para ora pi sa (1.1-11)
Onaanuna rikirana epe agaa ko-gono pisa-rupa (1.12–2.17)
Yesu-na titame omeame onaa su-rubisa (3.1–7.16)
Naraa onaa ode yaenu pa kasimi (8.1–9.15)
Pol-re kogono aa ora epe ria (10.1-13.10)
Ma-diaya abi piralepape agaa (13.11-13)

Pol-me Korin su-para pepa laapopa penaasa

1 Niri Pol abade Gote-me madamua Yesu Krais-na aposel kogono aa mapiraasa. Niaana ame Timoti saa laapo abia pipa rabu neme Korin su lotu adanu-para kirita pimi onaa nimina agaa tua repaato. Mo Grik su-para pimi Yesuna ruru onaanu piri-para go pepa tua repaato.

2 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapome nipuna epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gialia rabu epe-rupa piral-imina.

Pol-me ora pi sa

3 Niaame Gote-na bi minasaam-ina. Gore nipuri ora Gote niaana Aa Mudu Yesu Krais-na Aapa pirua niaa waru odome omea-pulu nipumi niaa rayo epe-rupa raba muaaya.

4 Goa pua niaa madaa kedaa epea rabu nipumi raba mua riaaya. Goa pea-pulu niaame page nipuna kone mua kedaa rini onaa page raba meamina.

5 Gore niaame Krais madaa kone sua kedaa pi kone nipu raapu mea ritima. Goa pua niaame Krais-na adaa raba meape kone mea sua pi-ramina.

6 Gore niaame kedaa meda meal-ima rabu nimi raba mua oro yaalo epe-rupa piraliminalo pema. Goa pua niaame raba meape kone meal-ima rabu nimi page raba mealimi-nalo pema. Goa pua niaa pawa pirua kedaa ritima-rupa nimimi page go puri mapalaliminalo pema.

7 Goa pea-ga nimimi niaa raapu kedaa ritimi-pulu Gote-na puri meal-imi. Gore niaame go raba meape puri mema-pulu nimi page mealim-ina pitapape.

8 Gore amenu pagalepa. Ni-aame Esia su rayo-para kedaa pi yae risima. Go rabu ora adaa kedaapeme niaa rabuaniaasa-pulu niaana puri page maomapasa. Goa pisa-pulu ni-aare omalema kone isima.

9 Gore niaana robaa-para gupa kone isima: Mo koso page aame onaa tu maomaatalo palia-daare niaa madaa opalia kone isima. Goa pisa pare niaana puri madaa kone narulasima-daa go kedaa ipisa ya? Dia, pare Gote-me ome onaanu rayo wala marekaaya-pulu niaame

nipuna puri madaa kone sua ora mada adalimi.
10 Gore Esia su-parare oyae medame niaa tu maomaatalo pisa pare Gote-me niaa raba misa. Goa pisa-ga orope page niaa wala nipumi raba mealia. Gore nipumi niaa waru raba muaaya-daa ni nipu madaa puri paloa kone rulaema.
11 Nimimi page niaa raba meape beten laatepape. Goa pua Gote-me nimi onaa adaapuna beten pagoa niaa raba mealia. Go madaare onaa medalomame niaa madaa kone sua Gote-para ora pi teme.

Pol-me Korin onaanu yaa agaa nalakesa

12 Niaame nimina robaa-para adokaru mua epea pema. Go madaare niaame go su amaa pora epe-rupa pamua nimi raapu page epe-rupa piramina. Goa pua niaame go su amaa i kone nasua kudiri pi kone naisima. Dia, Gote-na epe raba meape kone sua nipuna puri mua epe-rupa pirua kone padane su piramina.
13 Goa pea-ga niaame agaa pepa madaa tu o taatemare nimimi dipiare adaliminalo pema. Gore nimi rayome ado kiritaliminalo kogono pe.
14 Gore Aa Mudu Yesu epaliade yapi di raburi niaame nimi madaa pedo pu piralima-rupa nimimi niaa madaa page pedo pu piralimina. Go madaa abia ogesi-daa niminaaeme.
15 Gore niaame epe kone sua nimi rana lapo epe kone mealiminalo nimi piri-para epolalo pima. Goa pua neme nimi piri rana lapo aba epalua kone salo.
16 Rana padanere Mesopotemia supara palua kone salo pare wala Mesopotemia su gimoa wala nimi piri-para epalua kone salo. Go kone isima-rupare nimimi niaa raba mua wala mo Judia su-para wala lamua palimina kone salo.
17 Gore go madaare neme kone laapo sua epolalo pisu ya? Gore neme epolalo pisu rabu naa bi minasaatalo pisu ya? Gore neme agaa laapo loa e loa wala dia lo pisu ya? Nimi go agaame makiraato kone isimi ya?
18 Gore Gote ora kone padane ia-ga neme agaa rayo e loa dia lapo rata nimi-para nasude.
19 Gore ni-para Sailas-para Timotipara niaame nimina rikiraana pirua nimi agaa lagisima-dere gore Gotena Si ora rialo Yesu Krais madaa agaa lagisimade. Gore Krais-re nipumi agaa laapo e loa dia lo natea. Dia, Yesu Krais-re ora Gote madaa e agu sa aa yaade.
20 Gore Gote-me onaanu-para ora goa palua ne agaa laketa-pulu Yesu Krais-me goa madaa e loa agaa pagoa ratisa. Goa pisa-ga niaame Yesu Krais-na bi padanere ora e loa simana Gote-na bi minasaatalo pema.
21 Gore Gote nipu padaneme niaapara nimi-para Krais raapu puri mapalaaya. Goa pua abade Gote padaneme niaa epe rado-rupa meda mapiraasa.
22 Goa pua nipumi nipuna yope niaa madaa pua Holi Spirit niaana pu robaa-para mapiraasa. Goa pua nipuna orope giape konere Holi Spirit-mi gua epe koneme palua nea pisade. Goa pua niaame agaa laapo mada natema.

Pol Korin su-para abi napisa

23 Gore Gote-me ni adea-pulu neme yaa agaa natoa. Neme nimi kedaa pi agaa-daa nalagialua pare Korin su-para aipapulu naipisude.
24 Niaamere nimina kone rulae yae madaa agaa natema. Dia, nimimi puri paloa kone rulasimide. Goa peapulu niaame nimi raapu raaname omoa nimi epe-rupa piraliminalo kogono pema.

2

1 Gore ni nimi piri-para wala ipua kedaa gulalore ora naepalua kone isu.

2 Dia, neme nimina kone-para
kedaa mapaluadaare nimimi nina
robaa-para namaepeaalimi. Gore
nimimi ni-para gupa pemede-ga
akeane neme nimi-para kedaa mea
gialua ya?
3 Gore nimimi nina robaa-para
raana masaape kone mulalo palimi-
daare ni wala nimi piri-para ipua
kedaa pi kone namealua kone isu.
Go kone kedaa nagulalore neme
pepa tua o taato. Gore neme
raaname ome raburi nimimi page go
madaa raaname omeme-daa ade.
4 Gore abade neme nimi piri-para
pepa tua o taarude. Go rabu naa
robaa-para kedaa mua neme nimi
madaa re page sude. Neme abade
go pepa tisuri gore nimina pu robaa-
para kedaa masaatalo agu napisu.
Dia, pare neme nimi madaa pedo pu
raaname omape koneme nimi raba
minalo pisude.

Nimi waea palimiri epeame abu-lalepape

5 Aa medame onaa medana robaa
kedaa pi kone mea kateare gore
nipumi nina pu robaa page padane
ya-pulu kedaa namasaaya. Dia, pare
nipumi nimi rayo kedaa pi kone
medaloma masaaya. Pare neme
agaa ora puri palo lapedepe nalano-
ga pa onaanu medalomana robaa-
para meme kone namea imi-daa la-
gialo.
6 Gore go aare nipuna pupitagi
nisade rabu nimi adaapumi kedaa
kasimi-pulu gore abia go mada kone
salo.
7 Goa pea-ga abiare nimina kone
pereke sua nipuna pupitagi kone gi-
moa nipuna pu robaa-para maepeal-
imina. Goa napalimi-daare nipuna
robaa-para i kone kedaame nipu
rabuaniaalia.
8 Goa pea-daa nimimi odo pi kone
sua raaname omape kone nipu mea
waatemena.
9 Gore abade neme mo pepa tisuri
neme nimi ko tulalo pisude. Go rabu
nimimi nina agaa mana ratemena
pae dia yapame adaluame tisude.
10 Yapare nimimi onaa medana
wae yaenu mea rubua raakepe pal-
imiri neme page mea rubaayo. Gore
go wae yae neme mea rubalua-daare
neme Yesu Krais-na ini agaa madaa
mea ruboa nimi raba minalo pisu.
11 Goa pua Satan-me niaa maki-
raawa rabuaaniaalo neme wae kone
mea raakepe rubaayo. Gore nipuna
kone aba adema.

Troas su-para Pol palua kone isa

12 Abade Troas su-para pua Krais-
na Epe Agaa laketalo pisu rabu
Aa Mudumi nipuna kogonona pora
gaape lobo isa.
13 Goa pisa pare niaana ame Tai-
tus na-adasasu-pulu ni kone adaapu
misu. Goa pua ni mo Troas su-para
piri onaanu-para patalepape loa ni
Masedonia su-para nipu asapulalo
pisu.

Gote-na puri mua yada pamina

14 Gote-me oro yaalo ni raba mea-
pulu neme nipu-para ora pi to. Niaa
Krais raapu piramina Gote-me Krais-
na purimi niaana wae yaenu iaanu-
rupa rabuaniaaya. Goa pea-ga ni-
aana kogono Gote-me onaa rayo-
para Krais madaa remaa lakelaama
puaaya. Go rabu ora epe kaa pi
agaare su rayo-para pea.
15 Gore niaame kogono pema rabu
Krais ora epe kaa pi miru-rupa Gote
piri-para pisa. Goa kaare oro yaalo
kagaa pirape kone mi onaa-para
page wae su naaku-para palimi onaa
madaa page pua odobalia.
16 Gore wae naaku-para pope on-
aanumi go kaa meme raburi nimu
tu maomaaya. Goa pea pare onaa
medaloma oro yaalo epe-rupa kagaa
piraama laama pope kaa meme rabu
nimu epe-rupa mapiraaya. Goa pea-
ga go epe kaa kalape kogonore niaa
rayomere niaana bipa napema.
17 Gore aa adaapumi Gote-na
agaa madaa mone meape kogono
pemede. Niaame goa napema pare
Gote-me niaa mea rapaasa-pulu
nipuna ini agaa madaa agaa padane

waru loa Krais raapu pirua kogono pamina.

3

Kagaa agaana kogono ora pipape

1 Pare abia go pageme agaa madaa nina bi minasaatalo lagialo ya? Gore aa medalomame peme-rupa pepa kogono madaa bi waru meaminalo pi ya?
2 Dia-ga niaana bi meape pepa nona piane onaare nimi pimi. Go pepare niaana robaa-para ia-ga onaa rayome nimi pepa nona piane adoa dipitimi.
3 Go pepare Krais nipuna tinaloa niaame nimi piri-para mea ipisima. Apo pepa madaa nipumi pepa tape natua pepa-rupa aana madaa natisa. Dia, pare oro yaalo kagaa pirape Gote-na Holi Spirit-mi onaanuna robaa-para pipaa-rupa tisa.
4 Gore Krais-me niaa raba misa-pulu niaame Gote madaa kone rulaawa go agaa adaliminalo adaapu tu ima.
5 Ora niaana bipa go kogono mada napula pisima. Dia, Gote padaneme puri gea rabu niaame go kogono mada pema.
6 Gore Gote nipumi niaa kone gua niaare nipu raapu pogatu pirape kogono mea gisa-pulu mada palima. Go pogatu pirape agaare pa rekena agaa-daa Dia, pare Holi Spirit-miri nipuna pea. Gore rekena agaame onaa omape kone kata pare Holi Spirit-miri onaanu epe-rupa mapiraape kone kata.
7 Gote-me rekena agaare aana madaa tua gisa rabu Gote-na epe paana puri raapu ipisa. Goa pisaga Moses-na ini-parare paa waru roaaya-pulu mo Israel onaanumi nipuna ini agaa-para na-adesimi. Goa pisa pare oropere go epe paana puriri nadia sa. Gore rekena agaana kogonore omape dina puri mea ipisa.
8 Goa pisa pare Holi Spirit-mi onaanu oro yaloa kagaa pirape puri guaaya-pulu go rekena agaana puri maoge yaaya.
9 Gore go rekena agaa simide raburi wae yoto mea ipisa pare go kogono madaa epe paana puri adesima. Goa pua onaanu ora epe-rupa mapiraape kogonore rekena agaana puri rabuaaniaaya.
10 Goa pea-ga go kagaa agaana konena puriri abia ora waru epe tapulu abana lo robaana puriri madia yaasa.
11 Gore go epe kogono madaa epe paana puri raapu wae kone ogepu aasa. Goa pisa-pulu go oro yaalo kagaa pirape kone madaa nipuna epe paana puri ora adaalupe su yamea.
12 Niaame go oro yaalo kagaa pirape agaa mua piruaema-pulu niaame agaa puri paloa waru laketema.
13 Niaame Moses-me pisa napima. Gore mo Israel onaanumi Moses-na ini agaana i paa apetua dia nalo nipu adesalimi-daa nipumi ini agaana mamina ruginimi kunisa.
14 Gore nimuna pu robaa-para rero pisa rabu pa naipisa pare abia page nimumi abade rekena agaa pa dipi pirala peme. Goa peme-ga mamina rugini nona piane yaeme nimuna kone rigitisa. Gore pa onaame raa namea rubalimi pare Krais raapu pitia rabu Gote-me go yae mea rubalia.
15 Gore abia page nimumi Moses-na agaa dipia pago pimi rabu mo mamina rugini nona piane yaeme nimuna kone rigitabaaya.
16 Gore onaanu kone napereketeme rabu Gote-na buk-mi agaa gupa ta: Moses Aa Mudu raapu pirisa onaana mamina ruginimi ini agaa pa rigitisa.
17 Go agaa madaare aa mudumi Holi Spirit madaa agaa ta. Goa pea-pulu Aa Mudu-na Holi Spirit aa meda madaa pitiare go aa-na wae yae madaa esepeaalia rabu nipu epe-rupa pa piralia.
18 Goa pea-ga niaa rayo yae medame niaana ini agaa rigitape yae

naia. Goa pea-ga ipa-para oyae lewa lewa pala aatade-rupa onaanumi Aa Mudu-na epe puri niaana ini agaa-para mada adalimi. Oro yaalo niaame go epe paana puri mua piruaema rabu Aa Mudu-na kagaa kone wasupa adape nona pima. Go madaare Aa Mudu-ri Holi Spirit ya-pulu nipumi go kagaa konena puri page niaa guaaya.

4

Kogono aanuri sumi warini pe nona pea

1 Gote-me abade niaa odome omoa nipuna epe kogono pamonalo puri gisa. Goa pea-pulu niaame go ko-gono madaa nagimalima.

2 Dia, pare niaame kudiri pi ko-nena wae yala polape konenu page aba gimisimade. Abiare niaame yaa agaa meda naloa Gote-na agaa page niaame nabebolamina. Dia, niaame ora agaa rayo loa Gote-na ini agaa madaa pirua onaa rayona robaa-para i agaa kuraliminalo ko-gono pema.

3 Gore niaame epe agaa go la-gialema rabu namealiri gore ne repena ralae-para mea lopalimi.

4 Go su amaa makirae Satan-me mo onaanuna kone mea rogaa ia-pulu nimuna ini page rigitea. Goa pisa rabu Krais-na epe paana puri-para Epe Agaame nimuna robaa-para mada naepea rabu nimumi nipu na-ademe. Goa peme pare Krais-re ora Gote-na piksa pia.

5 Gore niaame niaana pa amaa agaa-daa nalagialema. Dia, niaame Yesu Krais-re ora Aa Mudu pia lo lagua niaare nipuna kogono aa pima lo lagema.

6 Gore abade Gote-me go rib-aane su-para paa opena sa-pulu nipumi nipuna paare niaana robaa-para page mea ipisa. Goa pea-ga abia niaame Gote-na epe paana puriri Krais-na ini agaa-para adema-pulu onaanu go agaa laketema.

7 Pare niaame go epe paa madaa kone mealima rabu niaa sumi warini pe nona piane pirua go purina paa saapitima. Goa pea-pulu onaa ray-ome Gote-na puri ado kiritinaloa ni-aana puri madaa dia kone salima.

8 Gore kedaamere su rayona agaa epea pare niaa mada narabuani-aaya. Oro yaalore niaana robaa-para kone adaapu epea pare niaana kone ora namabebolaaya.

9 Go page iaa adaapumi rekoa niaa waea pulalo peme pare Gote-me niaa naminaa repaaya. Gore aanumi ni-aana yogane radaa waru manaawa waea peme pare niaa ora natu mao-malimi.

10 Goa pua oro yaalo niaana yogane madaa epape yaere niaana kone-para Yesu omesa-daa nimi-naaema. Goa pea-pulu onaanumi nipuna kagaa kone wasupa niaana kone-para mua adaliminalo kogono pema.

11 Gore niaa oro yaalo Yesuna ko-gono pema rabu aa medalomame niaa tu maomaatalo peme. Goa pea-daa onaanumi Yesuna oro yaalo ka-gaa pirape kone wasupa adalimina niaame kogono pamina.

12 Go agaana re-re omape koneme niaana kone tu maomaatalo pamina. Goa pea pare oro yaalo kagaa pirape koneme nimi raba minalo kogono pema.

13 Niaame Yesu madaa kone ru-laemare abade Gote-na agaa i buk madaa gupa sa-rupa pema: Neme Gote madaa kone rulayo-pulu neme aba lapasu. Gore niaame page kone rulaema-rupa niaame page agaame lapaema.

14 Gote-me Aa Mudu Yesu wala marekaasa-daa niaame aba makuaaema. Goa pua Gote-me niaa-para nimi-para marekaawa Yesu raapu mea mapiraalia

15 Go lagialema agaa rayore nimi raba minalo lagialema. Gore Gote-na epe raba meape konere adaapu ora mu kiritalimina. Goa puare go madaa nimimi beten adaapumi ora pi loa Gote-na bi minasaalimina.

Yesu madaa kone rulaasimi

16 Goa pea-ga niaame kogono nag-
imamina. Gore ora niaana yoganere
o ta pare pinawa loa padane padane
laatapu Holi Spirit-mi niaana pu
robaa-para kagaa puri guaaya.
17 Gore go kedaa niaa madaa
epeare ora adaape-daa dia mada ri-
alima. Goa pea pare go kedaamere
niaa epe kone gua oro yaalo kagaa
pirape yoto adaape mea gialia. Goa
pea-ga mogo oge kedaasimiri niaa
narabuaniaaina lamina.
18 Gore niaana inimi ademade yae
madaa na-adaba pima. Dia, ni-
aame na-ade kagaa yaere waru ad-
aba pima. Gore niaame go inimi
ademare gore rudupu yapina salia.
Goa pea pare oyae niaame inimi na-
adema yaere oro sama lama pualia.

5

1 Gore niaana yoganere niaame
su amaa ae kabe ada nona piane
pima. Go ada kilipialia rabu niaana
ada meda Gote-me wariasa-daa nim-
inaaema. Goa pisa-daa go adaare
aa medame abade kimi napisa pare
so yaa-para aayare niaana oro yaalo
pirape yogane gialia.
2 Gore abia niaa su amaa pima
rabu niaame so yaa-para aaya ada
ora mulalo pu rekena pima. Sogo
yaa madaa yogane niaana pumi
raana pina pima.
3 Sogo yogane mua mamina-rupa
yamalima rabu niaana yogane nara-
mualia.
4 Abia niaana yogane kabe ada-
rupa aaya-daa kedaa muaema. Gore
niaame go su amaa yogane kilipiape
kone naima. Dia, pare niaame kagaa
yogane mulalo pima. Go rabu ni-
aana omape yoganere niaa oro yaalo
pirape yoganeme alopaawa niaa rig-
italia.
5 Gote-me niaare so kagaa yogane
meamonalo managolaaya. Goa pua
nipumi niaa orope gialiade yaenuri
Holi Spirit gea-rupa ora gulalo agaa
lo mapataaya.
6 Goa pea-ga niaame oro yaalo
robaa-para puri waru mua piram-
ina. Abiare niaana su amaa yo-
ganere niaana ada nona piane pima-
pulu niaa go yogane-para mada
pima. Goa pea pare niaare Aa
Mudu raapu nipuna ada-para mada
napiralima-daa niminaaeme.
7 Goa pua abiare niaame nipu
madaa kone rulaawa pirua niaame
go oyae abi na-adema.
8 Goa pea-ga niaana robaa-para
puri meamina. Niaamere go su
amaa yoganere gimoa so yaa-para
pua Aa Mudu raapu pirua kagaa yo-
gane mulalo pema.
9 Goa pea pare niaana konere
nipuna ada-para pua nipu raapu pi-
ralima palo go su amaa ada-para
piralima palo niaame oro yaalo Aa
Mudu raana omenalo kogono pema.
10 Gore orope Krais-me niaana
koso pagaliade di raburi niaa
rayo epa kiritalima. Gore niaame
wae kogono-para epe kogono-para
palima-daare onaa rayo padane
padane laatapu nimuna yoto go
kogono madaa mealimi.

Gote-na adami onaa piramina

11 Gore niaame Aa Mudu madaa
paalame omoa kone niminaaema-
pulu onaame nipu madaa kone
narulaawa agaa laketema. Gore
Gote-me niaa adokaru mina-ga
nimimi page nimina pu robaa-para i
koneme niaa ademe kone salo.
12 Go agaa madaare nimimi niaana
bi minasaaminalo natema. Dia, pare
nimimi niaa madaa kone mealimi-
nalo teme. Goa pua nimimi onaa
medalomana ini agaa madaa niaa
pedo paliminalo agaa teme. Gore
onaa medalomame nimuna kogono
madaa pedo pua robaa-para i kone
na-ademe. Nimumi nimi-para agaa
teme rabu nimina robaa-para i kone
madaa agaa laketeme.
13 Gore go onaanumi niaa maeyae
onaa pima temere niaame Gote-na
kogono waru pamina. Go page nim-
imi niaa epe kone pema temere gore
nimi raba meape kogono pipape.
14 Gore Krais-me niaa madaa pedo
pu odome omesa-ga niaa kone waru
sua nimi raba minalo kogono pema.

Go aa padaneme onaa rayo madaa omesa-daa onaa rayo nipu raapu omesimi.
15 Gore nipu onaa rayo madaa omesa-pulu onaa abia pa pimi nimimi kone waru sua nimina pora pamua kone waru mealepape. Dia, pare nipumi niaa raba mulalo omoa wala rekesa-daa niaame nipu madaa kone rulaawa kagaa pora pamuamina.
16 Goa pea-ga abia niaame onaanuna kone adema rabu su amaa i koneme narumaa samina. Gore ora abade niaame Krais nipu pa yogane pirina kone sua go-rupa mea rumaasima. Goa pisima pare abiare niaame go kone gimoa go-rupa namea rumaaema.
17 Gore aa medame Krais raapu pirua kagaa kone mealiare nipu ora kagaa aa piralia. Goa pua abana wae kone rayore gimoa kagaa kone mu saapiramina.
18 Apo kagaa konere Gote-me gua abana kone mea rubisa. Abadere nipuna iaa-rupa pirisima pare Krais-na kagaa kone gua Gote raapu padane-para adami onaanu mapiraasa. Goa pua nipumi niaa onaa medaloma raba meamonalo kogono gisa. Goa pua niaame nipuna iaanu medaloma Gote-na adami onaanu ma-aulatalo pema.
19 Gore Gote-me onaa rayo Krais-na adami onaanu mapiraasa-daa agaa lagema. Goa pua Gote-me nimuna waea pisimi madaa kone nasua wae yoto nasaapiruaaya. Gore onaa iaa-rupa pirisima rabu Gote-me niaa adami onaa mapiraasa. Go kone madaare niaa kogono pua onaa laketema.
20 Goa pea-pulu niaame Krais-na agaa mua nipuna agaa laketema. Goa teme rabu Gote nipuna agaa niaame lagialema. Goa pua naamere Krais-na agaa mua nimu-para puri paloa gupa teme: Gote-me nimi iaa aulaawa adami onaanu wala mapira ya-pulu agaa ria waru mema.
21 Krais-me waea meda page ora napisa yapare Gote-me niaa Krais raapu wae onaa-ga epeloa rayo epe-rupa mapiaaya. Go rabu nipu waea pi aa-rupa ma-aulaasa. Goa pua Krais-me pisare niaa rayo nipu raapu padane-para pirua Gote-na redepo ne kone mua epe-rupa piraminalo pisa.

6

Aposel kogono madaa kedaa risimi

1 Niaare Gote-na kogono paema-pulu nimi-para agaa puri palo gupa teme: Nimimi Gote-na epe raba meape kone aba meme-pulu waru surubalepape.
2 Go madaare pagalepape. Gote-me gupa tea: Aba nimi epe raba meape yapi di raburi nena agaa pagesude.
3 Gore niaame kogono epe-rupa pua onaanu wala lopalimilo-daa napema. Goa pua nimumi niaana kogono madaa ero agaa mada nateme.
4 Dia, yapare onaanumi niaa Gote-na kogono aa adaliminalo kogono pema. Goa pua niaame radaa no kogono pala piramonare kedaa riape kogono pu waea rado radome page rabualia-ga kogono pawa pamina.
5 Goa pala piramonare nimumi niaa tisimi page kalabus ada-para mapataasimi rabu page niaa wae-rupa piruaarimana loa pogolasaasima rabu page kogono pisima. Niaare kogono madaa pu imu-para yaapi pu radaa waru noa u waru napatua reame waru omesima.
6 Goa pisa pare niaa abia epe-rupa pima-ga kone waru niminaawa pawa pirua onaanu epe-rupa raba mema-pulu niaare oro Gote-na kogono aanu-rupa ademe. Niaamere Holi Spirit-mi kone ginaloa puri mua niaame onaanu madaa pedo pu raaname waru omoa Gote-na kogono pa amaa pema.
7 Niaame ora agaa laketema rabu Gote-na puri mada kogono pema. Goa pua niaame epe redepo ne kone ima-ga niaame Gote-na iaanu tulalo

pema rabu page nimumi niaa tulalo peme rabu page ora agaana redepo ne kone sua kogono pema.

8 Onaa medalomame niaana bi minasaaeme pare medalomamere waea pimi teme. Medalomame niaa-para ero agaa loa masaa rilaeme pare medalomame niaa epea aa-rupa adoa remaa laketeme. Ni-mumi niaare yaa agaa ne aanu kone imi pare niaamere ora agaa mea laketema.
9 Gore onaa medalomame niaana bi napagesimi pare onaa adaapumi niaana bi waru pageme. Medalo-mame niaa omape-rupa pirisima pare abia nimimi niaa kagaa pa pimi-daa ademe. Gore niaa epe-rupa piraminalo Gote-me niaa kedaa pi kogono mea gea. Goa pea pare go oyaeme niaa-daa natu maomaaya.
10 Niaare niaana pu robaa-para kedaa mema pare Gote-me niaa raba muaaya-pulu oro yaalo niaame raaname omamina. Niaare naraa onaa-rupa pirita pisima pare niaame Gote-na epe kone adaapu mua onaa adaapu page rumaa katema. Gore niaare oyaenu meda naima teme pare niaame oyae rayo ora saapiru-aema.
11 Gore Korin onaa nimi-para epe agaa-rupa apo lagialema pare nim-ina robaa-para i kone rayo penaame waatema.
12 Niaame niaana lo robaa-para i konere narogaa saapima. Dia, pare nimina pu robaa-para epe kone waru naimi-pulu nimimi niaa madaa pu robaa-para i kone penaame nawateme.
13 Gore abiare neme nimi lagialo aaraame nipuna si agaa mana laketeme-rupa lalo: Niaame nimina robaa-para i kone rayo penaame waatema-daa go nimimi epe kone mua go-rupa pipape.

Niaare Gote-na ada-rupa pima

14 Gote madaa kone narulae on-aanuri kone rado-rupa imi-ga nimu raapu pora napamualepape. Dia-ga epe kone i onaanu-para agaa rasini onaanu raapu pora meda-para napa-mualepape. Go page niaame abana kone-para kagaa kone lapo padane-para mada nakibumalima.
15 Go page Krais-para Satan lapona kone padane-para mada nasalipi. Gore mo kone rulae onaanu-para kone narulae onaanu raapu kone padane-para mada nasalima.
16 Go page Holi Spirit niaa madaa pia-ga niaare Gote-na epe ada nona piane pima. Goa pea-ga niaame remo yawe i aana madaa kone mada nasalima. Gore niaare ora pia Gote nipuna epe ada nona piane pima. Goa pea-pulu abade Gote-me gupa sa:

Niri nimina robaa-para pirua nimi raapu padane-para pamuam-ina.
Goa pua niri nimina Gote piralua-pulu nimiri nina ruru onaanu piralimi sa.
17 Goa pisa-pulu Aa Mudumi gupa sa:
Nimiri nimuna rikiraana gimoa ip-ulupape.
Goa puare nimimi remonuna wae kone naratalepape.
Goa palimi-daare neme nimi raapu piralua.
18 Goa pua niri nimina Aapa ora ria piralua.
Nimiri nina nogo naakinu piralim-ina.
Aa Mudu-ri oyae rayona puri yaalo agaa gupa lo mapataasa.

7

1 Gore nina ame baaninu-ya, Gote raapu pogatu pirape agaare niaa lagea. Goa pea-ga oyae ray-omere niaana kone-para robaa-para maoyaalia-daare mea ruboa epe-rupa piramina. Goa puare niaame Gote madaa paalame waru omoa epe kagaa kone padane sua piralimina.

Korin onaame Pol madaa pedo pisimi

2 Niaame abade aa meda-para waea napua aa meda namaoyaawa page niaame abade aa meda namaki-rasima. Goa pea-ga nimimi niaa

madaare pu robaa-para kone epe-naatapape.
3 Neme nimi-para mariae agaa-daa nalalo. Dia, neme aba apo lawade. Niaame nimi-para kone waru ima-daa nimi omalimi palo pa piralimi palo ni page nimi raapu piruaayo.
4 Neme nimi madaa kone mapi-raawa nimi madaa pedo waru pe. Gore kedaa pi kone rayo niaa madaa epeare gore nina pu robaa-para puri waru mapalaaya. Goa pua naa raana ome konere robaa-para rulatabea.
5 Gore abade niaa Masedonia su-para epa opapasima rabu niaa ogesi-daa kitu napirisima. Dia, wae kedaanu ipisa-daa onaanumi arere pua niaana robaa-parare paalame omesima.
6 Pare aa meda nipuna pu robaa-para kedaa pea raburi Gote-me nimuna pu robaa-para epe kuma pi kone kata. Goa pea-ga Gote-me Taitus niaa piri-para mea rapaasa-daa niaana pu robaa-para puri mapalaaya.
7 Taitus niaa piri-para ipisa rabu gome agu niaana pu robaa-para puri namapalaasa. Dia, pare nimimi Tai-tus nipuna pu robaa-para epe kone kasimi-pulu nipumi go agaa lagisa rabu niaana pu robaa-para puri page mapalaasa. Taitus-mi nimimi ni ora adolalo pamede-daa lagilo sa. Go page nimimi odome omoa ni raba mulalo peme-daa lagialo sa. Goa pea-pulu neme ora raaname waru omesa.
8 Gore neme pepa tua o taasude rabu nimina robaa-para kedaa mea gisa-daare ni abia odo napea. Yapare go pepa-me abade nimina pu robaa-para oge rudupu kedaa mapasa-daa odome omesu.
9 Goa pea pore abiare neme raaname waru omalo. Gore mo nim-ina robaa-para kedaa pi kone masaa-sude madaare raaname naome. Dia, pare go kedaa pi kone sua wala nimi go kone madaa lo robaa perekesimi-pulu go madaa raaname waru ome. Go kedaa pi kone madaare Gote-me nimina lo robaa maepeaasa-pulu niaana agaame nimina pu robaa-para namaoyasa.
10 Dia-ga kedaa rialima-para lo robaa wae raapu ritima rabu Gote-me kogono pea-pulu gome onaanuna kone maepeaawa oro yaalo mapi-raape kone gulalo pea. Goa pea-ga kone perekealima lo robaa-parare ora epe ta-ga odome naomamina. Goa pea pare go su amaa piri on-aanuna kedaa-para lo robaa wae mema konemere nimu maoyainaloa nimu ini adupialimi.
11 Gore lo robaa kedaa pi kone gisa-mere Gote-me nimi raba misa-daa waru ado pimi. Go kedaa pi kone misimi-pulu nimimi aipapulu rekoa kone maredepo yatepape. Goa pua aa medame waea pea rabu go madaare nimimi ratu yawoa Gote madaa paalame omoa niaa waru adolalo peme. Goa puare waea peme onaare nimimi lo robaa marekaawa nipuna kone maredepo yatepape. Goa rayo madaare nimimi nimina konere penaame epe-rupa meme.
12 Gore neme go pepa nimi pimi-para tua o taasude rabu neme go pupitagi nisade aa raba minalo agu-daa natisude. Go page go aame onaa madaa waea pisa-daare go agu raapo madaa kone sua pepa natisude. Dia, pare Gote-na ini agaa madaare nim-imi niaa agu raaname omoa nimi-naaliminalo go pepa tua o taasude.
13 Go nimina kone agaa pagema raburi niaame epe kone sua epe-rupa piraema.
14 Gore neme abade nimi piri-para Taitus-me agaa adaapu pua lakela-sude. Goa pisu pare nimimi go agaa madaare ni yala namapasimi. Dia, agaa rayo niaame nimi-para simare gore ora agaa sima. Goa pea-ga ni-aame nimi madaa Taitus-para agaa adaapu loa epena sima. Go raburi niaame ora agaa lagisima kone sua makuaaema.
15 Gore Taitus nipu nimi piri ip-isa raburi nimimi nipu mulalore paala omeme kone adaapu sima. Go rabu nimi rayome nipuna agaa

pagoa mogeasimi-daa nipumi kone niminaabaaya. Goa pisimide rabu nipuna pu robaa-para nimi odome omoa raaname waru omo pia.

16 Goa pea-ga abia nimina kone-para epea palimi kone sua neme padane ora waru pedo pe.

8

Raba meape kogono

1 Gore niaame nimi lagulalo pima yaere Gote-me Masedonia lotu ada-para kirita piri onaanu epe-rupa raba mina mua titame omenalo nim-inaalima.

2 Go onaa nimumi kedaa adaape mea riasimi-pulu gomere nimuna kone rulae ko tulalo pisa. Goa pua nimu naraa onaa-rupa pimi rabu nimi robaa-para raaname waru omalimi. Go onaanumi mone ora adaapu kiritaawa kateme.

3 Neme adoa nimi lagialo. Gore pa nimuna oyae adoa go mone kirita sua medaloma rumaape-rupa isare waru rumaasimi. Goa pisa pare nimumi go kone page rabuaniaawa adaapu wala mea kateme.

4 Go rabu nimumi agaa puri palo loa mo Judia lotu ada-para page Gote-na ruru raba mina isimi-pulu go kogono pisima.

5 Nimuna konere niaame ora epe ta kone isima pare nimumi mone ko-gono agu-daa nakasimi. Dia, abade nimuna kone rayo Aa Mudu-para kasimi. Goa pua nimumi Gote-na kone mua nimumi niaa-para page kone kaloa raba misimi.

6 Goa pea-ga Taitus-mi go kogono abade ripimaawa mone oyae kiri-tainalo lakesima. Nipumiri nimina epe raana omape kogono raba mi-nalo lakesima.

7 Gore oyae rayo madaare nim-imi epe kone waru imi-ga Gote-para puri paloa kogono pua nim-ina raana omeme konena iniri mone katapape. Nimimi Gote madaa kone waru rulaawa agaa epe-rupa lakeloa makuaae kone waru sua raba mu-lalo kone page waru imi. Goa pua nimimi niaa madaa page kone waru imi. Goa pea-ga abiare nimimi raana omape kogono meme rabu kone waru ratua pipape.

8 Neme nimi pa pora medaloma nalagialo pare onaa medalomame epe kogono pulalo peme raburi kone mea waatea-ga adalepape. Go ko-gono madaare neme nimu odo omoa lo robaa waalape kone waru adalim-inalo lagialo.

9 Gore nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe titame omoa raba meape kone madaa remaa pages-imide. Nipuri yaa-para aa mudu pirisa pare niaa raba mulalore nipu waea naraa nona piane epa pirisa. Nipumi aa naraa piritalo pisare nimi nipuna loa epe kone madaa rabu mulalo pisa.

10 Abia nina konere oyae kirita sape kogono madaare nimi gupa la-gialo: Go kogono aba maali padane dia naloa ripimasimi-pulu abia pu kiritatepape. Go kogono madaare nimimi aba raana waru omoa pulalo pisimi.

11 Goa pea-ga go kogono ora pu kir-italepape. Abade nimimi aipapulu kogono raaname omoa marekasimi go kogono abia page aipapulu pub-alepape. Gore nimina kiritape mone adoa pipape.

12 Goa pea-daa nimimi oyae katalo raaname omalimiri Gote-me go kone adoa raaname omea. Nipumi nimi gulalo pi oyae madaa adoa raaname omalia. Nimimi kane oyae saapimiri nipumi go madaa adoa rumaalia.

13 Neme oyae adaapu mua onaa medaloma epe-rupa pirinalo oyae nakaato. Goa pula pe yaalore nimina oyae dia yalia. Neme nimi rayo padane-rupa piralimina kone i.

14 Abiare nimimi oyae adaapu imi-ga oyae dia ta onaanu medaloma katapape. Goa pea pare nimi oyae dia yalia rabu nimumi oyae adaapu salimi-daare gore nimi page raba mealimi. Go madaare nimi-para nimu raapu padane-rupa piralim-ina.

15 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Aa medame eta adaapupe mea kiritaaya pare rumaatalo pea rabu nipuna ora adaapu naia. Gore aa medame ogepusi mea kiritali-daare rumaame rabu gore nipuna eta ogepusi nadia yaalia sa.

Pol-me Taitus Korin su-para mea rapaasa

16 Taitus-na konere niaana kone raapu padane-rupa inalo nimi raba mulalo pea. Goa pua nipuna kone madaa Gote-para ora pi tema.
17 Gore nipumi niaana agaa pagoa ratea pare nipuna go kogono pulalo kone mua nimi piri-para epalia.
18 Niaana ame meda nipu raapu penaatema. Go amere Yesuna ruru onaa rayome Gote-na agaa lakelape kogono madaare nipuna bi minasaaeme.
19 Goa pea pare go-rupa agudaa dia. Gore mo Yesuna ruru onaanumi nipuri niaa raapu penaalame. Nimumi nipu Gote-na agaa kogono-para go mone surube kogono mea kasimi. Go madaare niaame raaname omape kogono pua niaa Krais-na onaanu raba muaema. Onaanumi go epe pora adalimi rabu Aa Mudu-na bi mada minasaamina.
20 Go mone adaape madaare pa aa medalomame ape yaenu mada nateme-daare niaame go yae eperupa surubema.
21 Niaana konere Aa Mudu-na ini agaa madaa kogono waru pamina. Yapare nipu madaa agu-daa napema. Dia, pare pa onaanuna ini agaa madaa page kogono waru pamina.
22 Goa pua mone epe-rupa surubalima-pulu niaame niaana ame meda page nimu raapu penaatema. Nipuri oro yaalo niaame kogono rado rado katema rabu nipumi puri paloa niaa raba mulalo pea. Gore abia nimi madaa kone waru ia-pulu nipumi puri waru paloa go kogono mada palia.
23 Gore Taitus-ri nipu niaa kogono meda pi yago pirina saame nimi raba mulalo kogono pepa. Taitus raapu palimide amenuri nimu Gote-na ruru lotu adanu-para piri onaanu-repaa kogono pape aanu ya-pulu onaanumi nimuna kogono madaa Krais-na bi minasaalimi.
24 Goa pea-ga nimimi nimuna kogono madaa raaname omalepape. Goa palimi rabu mo Gote-na ruru piri onaanumi nimi madaa pedo pua madaa paliminalo teme.

9

Pol-me Gote-na ruru raba mealepape lo agaa lakesa

1 Gore Judia su-para pirua Gote-na ruru onaanu nimumi raba mulalo oyae pa kateme. Goa remaa pagemega neme nimi agaa wala adaalupu natua repalua.
2 Nimina konere niaame go kogono palima kone imi-pulu neme mo Masedonia onaanu nimi pedo pi agaa gupa pua lakesu: Aba patisa maali rabu Grik su-para pimi ame baaninumi nimi raba mulalo piruaeme lo lakesu. Gore Masedonia su-para piri onaa adaapumi nimina kone adoa nimumi pora waru mea waasimi.
3 Goa pua niaame nimi madaa pedo pua simade agaare pa agaa nasima pare go amenu penaatema. Goa pea-ga neme abade nimi lagesude agaa madaare nimimi oyae aba managolaba piralepape.
4 Niaame abade nimi madaa kone waru sua agaa adaapu sima. Goa pea pare mo Masedonia su-para piri onaanu ni raapu nimi kiritaawa epola peme-pulu oyae nakiritalimi-daare nimi yala potema. Goa pua nimimi page yala waru poteme.
5 Goa pea-daa neme go amenu nimi piri-para aba mea epenaaloare nimina pa kaloa rumaape yae managola salepape. Goa pua pa mea rumaae yae managola salimiri niaa epalima rabu ora nimina kone sua katemenalo adalima. Niaame go mone oyae yoloa mulalo-daa napema.

6 Go madaare nimi kone gupa
pagamede niminaatepape: aa
medame nipuna eta wai ogepusi
poaliare gore nipuna eta page
ogepusi no patalia. Pare aa medame
e adaapu poaliare gore nipumi eta
adaapu no patalia.
7 Goa pea-ga nimi padane padane
laatapumi nimina kone waru suare
oyae rumaa katapape. Goa pua
nimi oyae katalo peme rabu kone
laapo nasu nakalapape dia, ora mea
ipu neme pi natapape. Dia, aa
medame oyae kaloa waru raaname
omeare Gote-me go aa madaa pedo
pu raaname omalia.
8 Gore Gote-me nimi nipuna oyae
waru guaaya-ga nimimi mealimi
rabu nimina ki-para rulatabalia.
Goa pea-pulu oro yaalo nimimi
mealimi rabu oyae rayore mada
saapiru kiritalimi. Goa puare
nimimi epe kogono rayo madaa pu
kiritalimi.
9 Go-rupare Gote-na buk-para agaa
gupa ta:

Go aa nipumi abade naraa piri
onaanu-para oyaenu waru ru-
maa kasa.

Nipuna epe konere oro yaalo pa
saapiraama laama palia.

10 Goa pua Gote-me eta wai aanu
mea kata rabu napenu page poaeme.
Goa pea-ga eta ini go piane yaere
nimi adaapu ma-adaa gu kiritalia.
Goa puare nipumi nimi epe kone su
waru kalape yaenu mealminalo epe
oyae adaapu maopalia.
11 Goa pua nipumi nimi oyae adaa-
pupe mea gialia rabu oro yaalo nim-
imi page oyae adaapu mada kateme.
Goa pua niaame nimina pa gi yaenu
mea katema rabu onaa adaapumi
Gote-para go oyae madaa ora pi
mada teme.
12 Gore nimimi go epe kogono palimi
rabu Gote-na ruru onaa raba mua
nimu oyae rudu teme onaa rayo kalo
kiritalimi. Goa pea pare go-rupa
padane dia. Goa palimi rabu go
madaare nimumi Gote-para raana
waru omoa ora pi tema.
13 Goa pua nimimi go kogono pua
onaa adaapu raba mulalo oyae ru-
maa kateme-pulu nimimi Krais-na
epe agaana pora ratalimi-daare adal-
imina. Goa pua nimimi pa onaa
radonu rayo page kateme-pulu onaa
adaapumi Gote-na bi minasaalimi.
14 Goa pua Gote-me nimi ora waru
epe-rupa raba meape kone gua su-
rubaaya. Goa pea-pulu nimumi nimi
adaape raaname waru omoa Gote-
para beten teme.
15 Gore Gote-me niaa pa amaa
guaaya yaere gore niaame ora
nakabalima pare niaame Gote-para
go madaare ora pi lo piruamina.

10

Pol-na kogono madaa marake-peaa agaa laasimi

1 Niri Pol neme nimina kone mare-
depo yatalo Krais-na agaa kone nimi
lagialua. Nimina rikiraana pimi
onaa medalomame niri nimi raapu
oge naaki-rupa pawa epa piruaayo
teme. Goa teme pare wala ni pisude
raburi nimi madaa puri pane agaa
pamu laayo teme.
2 Gore neme nimi agaa gupa
mealo: Wala orope ni nimi piri-
para epaluade raburi puri pane
agaa lagula epea teme ya? Go
onaanumi niri abana kone sua
kogono pamu pealo teme-ga nimu
padane pirinaloa puri pane agaa
mada laketoa.
3 Ora niaare su amaa pima pare
niaame go su amaa onaanuna kone-
rupa nasu piramina.
4 Gore niaame yada pape yaenu
aba saapimare pa go su amaa yaenu
saapima kone nasamina. Dia, ya-
pare niaame yada pema rabu Gote-
na puri pane yada pape kone sam-
ina. Goa pua niaame iaanu raapu
yada paape abuloa piri nona piane
kepo mea rasitima.
5 Naamere nimuna yada paape
makirae agaana re nagimema. Goa
pua kone rayore onaanumi Gote-na
epe kone gimolalo pemere go page

niaame rugulala paina teme. Niaame onaa rayona kone marabuaniaawa niaa rayome Krais-na epe kone mua nipuna agaa pago ratu piramina.
6 Goa pua nimimi niaana agaa rayo pagoa rataliminalo lagema. Goa pea pare onaa medalomame go agaa rasatalimiri niaame puri pane agaa loa nimumi makuaainalo yaenu palima.

7 Gore nimimi go madaa kone waru salepape. Gore aa medame nipu Krais-na aa piritalo palia-daare nipuna robaa-para i kone aba niminaawa kone wala melia. Gore nipu agu raapo Dia, pare niaa page Krais-na ruru onaanu pima.
8 Gore Aa Mudumi niaa-para puri gisa-pulu neme go kogono madaa pedo pu piruaayo. Pare neme pa bi mulalo pa amaa agaa nasude. Pagalepa. Nipumi puri gisare nimina robaa-para puri mapalainalo gisa. Gore neme go purimi nimi namaoyalua pare go pe kogono madaare neme yala napotoa.
9 Pare nimina koneme neme go agaa nimi paala masaatalo o taariana kone nasalepape.
10 Gore nimi medalomame go piane agaa pa teme: E, gore Pol-na pepare agaa puri pane kedaa pi agaa ia teme. Yapare nipu niaa raapu pa epa pia pa epa omapaaya pare nipuna agaare pa agaa ia teme.
11 Gore go agaa teme onaanu nimimiri kone gupa niminaatepape: Niaare su adaalu-para pirua page nimi raapu pima rabu page pepao taape kone-para page kone salima page ora padane kone sua pema.

12 Gore onaa medalomame niaana bi minasaaeme teme-daare nimu raapu napiralima pare paalame omema. Pa onaanuri nimi kone waru naimi. Nimuna pa piruaeme onaanuri nimuna bi minasaape kone sua medaloma rabuaniaawa ko tape agaa kone epea rabu rumaawa waru ademe.
13 Pare niaame niaana bi mada naminasalima. Dia, abade Gote-me niaa mea wasade kogono madaa niaame niminaawa pedo pua kogono pema. Go gisade kogonore nimimi page go pema-daa.
14 Gore go kogono madaare niaame nimi piri-para ipua Krais madaa Epe Agaa lagisima rabu go gisade kogono pa pisima. Pa aa medana kogono rado meda yaalore mada napula pisima.
15 Goa pea pare aa medalomamere nimuna kogono rado peme rabu niaame go aanuna kogono madaa nimuna bi minasaatalo napema. Dia, Gote-me niaa kogono gisa-daa niaame nimina kone rulae yae puri waru palainalo ado pima. Goa pua nimina rikiraanare niaame Gote-na gisade kogono ora adaminalo kogono pamina.
16 Goa puare niaame nimina masaa-nane* piri onaanu medanu-para Epe Agaa laketa palima. Goa pua niaame aa medaloma nimuna peme kogono madaa bi namulalo pema.
17 Go madaare agaa gupa ia: Aa medame pedo pedo palia-daare gore nipuna Aa Mudu ora pia-daa go madaa pedo palia.
18 Gore aa medame nipumi nipuna bi minasaaliare go konere epe kone-daa dia. Dia, yapare Gote-me aa meda madaa pedo paliare go aa padanere ora nipuna bi ia.

11

Pol-me makirae aanuna kogono gupa napipape sa

1 Gore neme pa maeyae agaa laloga agaa loraawa pa pagalepape. Gore pa ogesi pirua pagamina.
2 Gote-me nimi madaa udipa kone ia-rupare neme page nimi madaa go kone i. Gore nimiri epe inumakua

* **10:16:** Pol-me nimina masaa-nane aaya adaare naare pabala-nane aaya adaare Korin-para Rom-para Spen-parana agaa lakesa. Gore pa i su meda-para Pol-me polalo pisa.

ona-rupa pirua epe aa meda ora palima kone imi. Go epe wariae aare nipu Krais yaade.

3 Pare neme nimi paalame waru ome. Aba mo makirae kone Satan paaka nona piane pirua waea pua go onana kone maoyaasade. Gore gorupa nimina kone-para oyolalo nimimi Krais gimolalo peme rabu neme go madaa paalame ome.

4 Gore pa aa medaloma nimi piri ipua makirae Yesu radona agaa epa lageme rabu nimimi raaname waru omoa kone rulaeme. Gore niaame abade go rado makirae Yesuna agaadaa nagisimade. Goa pea pare nimimi makirae epe remo madaa page epe agaa rado madaa page pa pageme. Goa peme pare abade niaame agaa mogeasima rabu Holi Spirit-na epe agaa lagisimade pare rado agaa-rupa ma-aulasimide.

5 Pagalepa. Gore mo nimina epe aposel kogono aanuna rola-para ni pa pide. Go kone imi ya?

6 Gore nina lagede agaare goa lape yaata kone sua pa amaa-daa natema. Dia, pare neme makuaaliminalo kone waru sua to. Gore oro yaalo nimi raapu pima rabu niaame go kone rayo nimi mea waasimade.

7 Neme abade Gote-na Epe Agaa lagisude madaare neme mone yoto namisude. Go kone madaare neme nimi epe onaanu mapiraatalo nimina kone marekaasude. Gore neme go pisunare akeane go waea pisuna?

8 Neme nimi raapu pirua kogono pisu rabu Yesuna ruru onaa medalomame oyae gisimi. Gore nimi raba mulalore apo nimi surubeme onaanuna oyae paake nolalo-rupa mada pisude.

9 Abade ni nimi raapu pirisima raburi naa mone dia sade pare ni raba mealepalo kedaa nagisude. Dia, mo niaana amenu Masedonia su gimoa mo Korin su-para ipisimi rabu ni madaa dia sa yaenu rayo mea epasimi. Gore abadere nimimi ni raba minalo kedaa ogesi-daa page meda nagisude. Goa pua orope page oro yaalo ni go kogono palua.

10 Gore neme Krais-na ora agaa ria ya-pulu neme mone yolape kogonodaa ora napalua. Goa pea-pulu gore ora mo Grik su robo rayo-para pia aa medame page nina kone mada narabuaniaalia.

11 Gore neme goa palua ya? Neme nimi madaa pedo pu raaname naome-pulu goa palua ya? Dia, Gote-me nimi raaname omanolo go kogono pe.

12 Gore pa aposel kogono aa medalomamere nimuna bi minasaatalo kone sua niaame pemarupa kogono pinalo epa teme. Goa pea-daa neme nimuna puri rugulape kogono agu pala piralua.

13 Gore mo aanuri yaa agaa aposel kogono aanu-ga nimumi nimuna kogono madaa yaa agaa medaloma page teme. Nimuna wae kone sua pa yoganemere Krais-na ora aposel kogono aa-rupa ma-aulaawa piruaeme.

14 Gore niaame go madaa niminaamina. Satan-me page nipuna yogane pepena waru ma-aulaawa ensel-rupa to aaloa niaa makiratalo pea.

15 Goa pea-pulu nipuna kogono aanumi nimuna kone mea perekenaloa pa onaanumi nimu nipu ora epe kogono pape aanu kone salimi. Goa palimi raburi niaame go kogono madaare niminaamina. Gore orope nimuna kogono madaa wae yoto ora pua mealimi.

Pol-me aposel kogono pua kedaa adaapu misa

16 Aba lawade pare wala apo lalo: Aa medamere niri pa bi minasaape agaa loa maeyae ne aa kone nasalepape. Pare nimimi niri maeyae ne aa kone salimiri gore palainawa. Goa pea-ga oyae ogesi madaa page pedo palua.

17 Abia pedo palua pare neme Aa Muduna go pe agaa ratua nalagiade. Dia, neme pedo pi agaa lagialo rabu ni maeyae aa nona piane agaa lagiale teme.

18 Gore ora aa adaapumi go su amaa onaanuna kone sua nimuna pedo pi agaa teme-pulu neme page go kone sua ogesi lagialua.
19 Nimimi ora epe kone imi-ga nimimi akeane pa maeyae ne aanu raapu pirua raana omeme?
20 Gore pa aa medame nimi puri pane agaa lagu nimina mone mea rubo nimina oyaenu muboa nipumi nimi aakone sua nimina ini agaa ki paarame tua nimimi pirua agaa nateme.
21 Gore go pemea pape puriri napasima-pulu neme mada yala pote.

22 Gore nimi Juda aanu pimi-rupa ni page go-rupa pi. Gore nimu Israel aanu pimiri ni page go-rupa pi. Gore nimumi Abraham-na akuanu pimi-rupare ni page go-rupa pi.
23 Gore nimu Krais-na kogono aanu pimi ya? Abiare neme nina bi minasaatalo maeyae ne aa teme-rupa lagialo. Goa pea pare neme Krais-na kogono madaare neme nimi re-para aba ripia lage. Nina kogono kalai pua neme nimu gupa maorope aayo: Karapusa ada-para rana adaapu mapatisimi rabu aa medalomame rana adaapu repena unimi ni kudu tua yala mapolaasimi. Go madaare rana adaapu ni ora pode ini adupisu.
24 Rana supu mo Juda aanumi ope oteme ni tisimiri rana adaapu gupa 39-rupa tisimi.
25 Rana repore Rom su-para piri aanumi ni aipuyame tisimi. Rana medare aaname tisimi. Rana repore ni ipunu madaa pirua mo ipa sol-warame morope morope lo paboa ipunumi tisa. Yapi medamere ribaa rana lapo solwara madaa oyae rip-inua ipa masaana ria mawataina pirisu.
26 Ora rana adaapu ni su adaalu meda-para pora kimisu pamisu rabu ipame ru paboa pode omesu. Goa pua pora pami onaa tumaomae paake mi aanumi ni tulalo pisimi. Goa pua nina yago Juda aanumi page nimu ruru radonumi page ni tulalo pisimi. Goa pua adaare-para piri aanumi ni kedaa gua onaa napiri pa i su-para piri onaame page kedaa gisimi. Ipa solwara madaa pamisu rabu page ora waru moropisa rabu ora pode omesu. Goa pua nina makirae amenumi page ni kedaa agu gulalo pisimi.
27 Neme abade kogono radaa pi rado rado pisu. Oro medaloma ni ribaane-para pamua ni u waru na-patisu. Ni ora eta ipa page reame omesu. Ora rana adaapu nina eta no pirape ada-para mamina maraape page dia sa.
28 Go yae agu-daa dia. Ora yapi tade yaalore neme Yesuna ruru onaa raba mulalo kone adaapu i-pulu ni kedaa go-rupa ruayode.
29 Goa pua kone rulae onaa padanere puri waru napata rabu ni page nina puri waru napaato. Goa pua aa meda wae pupitagi nalia-daare neme go aa-na kone mabebolalua.
30 Gore neme pape kogono madaa nina bi minasaatalo nina konere puri napalape yapare mea waatade yae madaa neme agaa lagialua.
31 Gore Gote-re Aa Mudu Yesuna Aapa pia-ga nipuna biri oro yaalo minasaamina. Nipumi neme yaa agaa nalalo-daa niminaaya.
32 Gore Damaskus adaare-para pirisu rabu aa mudu Aretas-na gavman pirisa. Go aamere nipuna oda plisman-nu adaare-na kepona pora gaape-nane epalia rabu Pol adialepape loa mapiraasa.
33 Goa pisa pare nina adami aanu medalomame nimuna adaa basket nu-para ni mea madua pagaa isimi. Goa pua mo adaare-na kepo loba pa i oge pora gaape meda pawa malopaniaasimi rabu neme gavman makiraawa pogola pisu.

12

Gote-me Pol oyae adaapu mea waasa

1 Gore nina bi minasaape kone-
mere onaa naraba muaaya pare
nina palua. Goa pea pare nina
upaa medalomame aba ripia agaa
medaloma Aa Mudumi upaa madaa
mea waasa yaede madaa neme re-
maa lagialua.
2 Gore neme Gote madaa kone ru-
lae aa meda* ade. Nipuna maali 14
patisa pare Gote-me go aa ora so yaa-
para i su-para mea pisa. Gore yogane
apalae mea pisa pae waasa mea pisa
pae gore ni maarea. Gote nipuna
padane niminaaya.
3 Gore wala apo lalo-daa: Neme
Gote-na so yaa-para i su-para mea
pisa aare neme ade. Gore nipu
yogane apalae pisa palo pa nipuna
kone wasupa agu raapo mea pisa pae
ni maarea pare Gote-me adea.
4 Pare so yaa-para i su-parare gore
nipuna agaa rado rado pagesa. Go
agaare su amaa piri onaanumi go-
rupa mada nateme. Gore ora rekena
ia pae onaanumi so yaa-para ia oyae
madaa nateme.
5 Neme go yaa-para adaape yae
madaa pedo palua rabu nina bi nam-
inasatalo palua. Gore nina pedo
palua rabu nimimi ni puri nama-
palano niminaaemede yae madaa
pedo palua.
6 Gore ora nina upaa madaa pedo
pi agaa lagialuare gore niri maeyae
ne aa-rupa mada napiralua. Ora dia,
neme ora agaa agu toa. Goa palua
pare neme pedo pa amaa napalua.
Dia, aa medame nina kogono adoa
nina agaa pagalia. Goa pua nipumi
niri ora epe aa tea-daare nina pi
kogono madaa tea. Go rabu neme
nina bi minasaape kone madaa nata.

Radaa pi yaeme Pol-na to madaa kedaa-rupa awesa

7 Gote-me ni upaa madaa mea
wasade ora adaa puri pane yae meda
adesu. Gore nina bi naminasalua
pare radaa pi yae meda mea gisa.
Goa pua ni rope pape kone naisu
rabu Satan-na ensel medame naa
yogane madaa yaina mea gisa.
8 Go wae yainare mea raake
painalo Aa Mudu-para rana repo
beten sude.
9 Goa pisu pare nipumi ni gupa
lagisa: Gore nina epe raba meape
yae-para titame ome konere ora ne
madaa page pia sa. Nena to yogane
oma paaya raburi nina puri waru
minalo gialua sa. Gore Krais-na
purimi ni surubea-pulu neme nina
oma pae yogane madaa ora raaname
waru ome.
10 Goa pea-ga go Krais-na ko-
gono madaare kedaa rado radonu
ni madaa epea. Goa pua ni puri
napaato rabu page wae ero agaa
teme rabu page radaa ne rabu
page kedaanu gialeme rabu page
wae po ripunu epea rabu page ora
palainawa. Goa pea pare ni puri
napaato rabu Krais-mi ni puri waru
guaaya.

Pol-me Korin su-para piri onaana kone rulae yae puri mapalasa

11 Neme apo bi minasaape agaare
pa maeyae ne aa-rupa pirua lalo.
Goa pea pare nimimi ni marekaeme-
pulu neme gupa apo lalo-daa. Gore
nimimi nina bi minasaaliminalo ora
epe ta pare abade aposel kogono aa-
nuna bi minasaasimi. Gore niri ora
aa-daa pirita pe yaalore nimina pa
epe aposel kogono aanumi ni mada
narabuaniaaeme.
12 Neme abade nimi raapu pawa
pirua kalai pu kogono pisu. Goa
pua neme ora aposel kogono aa adal-
iminalo kogono pisude. Gore neme
napiaanu page kogono rado pisude
rabu na-ademe kogono pisu pare
Gote-na puri mea waatalo pisude.
13 Gore Yesuna ruru onaa medalo-
mame ni raba misimi. Goa pua neme
oyae madaa agaa namisudere nimi
maoge yatalo pisu ya? Gore odo pia
pare nimi naraba misimi-daa pisu
ya?
14 Abiare nimi adolalo rana repopa
e paluame pi. Goa pea pare neme

* **12:2:** Pol-me Krais-na aa meda go aaya-daa sare api-para sa pae? Nipuna bipa nipu-para sa. Padane agaa madaa so lain 7 madaa adape.

nimina oyae gialepa-daa natoa. Dia, neme nimina mone mada namealua. Dia, pare neme ora niaa onaanu padane epe-rupa piraliminalo kone i. Gore nogo naakinumi nimuna agi aaraanu raba meape oyae namea kiritaeme. Dia, mo agi aaraan-umi padane nimuna nogo naakin-una yaenu mea sua rana masaatalo katemede.

15 Gore neme raaname omoa nimi raba mulalore nina oyaenu mada mea rubalua. Go page nimi raba mulalore nina yogane page mada mea tu rubalua. Goa pua neme nimi madaa pedo pu raana omape kone waru salua-daare nimimi ni madaa go kone oge-daa abuteme ya?

16 Goa pea pare onaa medalomame ni-para apo piane aa pa teme: Ora nipumi niaana oyae namisa pare nipumiri kudiri pi kone sua makirae agaame niaana kone mabebolaaya.

17 Gore akea pua neme goa pisu ya? Neme aa medaloma abade nimi piri-para mea epenasu rabu nimina oyaenu yosimi ya?

18 Neme abade Taitus nimi piri-para pu lo lakesu rabu go aame mea epenasude. Gore Taitus-mi yaa agaa loa nimina oyae meda paake misa ya? Gore saana robaa-para kone padane sua kogono padane-rupa waru napisipa ya?

19 Gore nimimi kone gupa imi ya? Go pepa temare nimimi dipia niaa maredepo yanalo tama pae? Dia, niaame Krais-na kone mua agaa loa Gote-na ini agaa madaa teme. Gore ora nina adami aanu go agaare nimi raba minalo kogono rayo go-rupa pema.

20 Gore wala ni nimi piri-para epaluade raburi nimi epe-rupa padane-rupa piraliminaloa adalua. Goa pua nimi epe-rupa napiralimiri nimimi ni adalimi rabu nimi page raaname waru naomalima. Gore neme nimi adalua rabu nimimi ratu yawo udipa kone su robaa-para wae kone su wae kone laapo su ero agaa-para po ripu agaa lo rope pape kone su mabebolape kone su go wae yae rayo adalua-pulu paalame ome.

21 Gore ni wala nimi piri epaluade raburi wae-rupa piralimiri Gote-me ni yala mapolalia lo paalame ome. Goa pua neme onaa adaapu abade waea pisimide madaa re loaayo. Gore nimu wae pupitagi noa kone naperekesimi. Nimuna paake nape kone-para nimuna robaa-para wae kone naperekesimi-pulu neme go kone madaare paalame omoa yala pi lo robaa page mealua.

13

Nimina kone rulae yae waru su-rubalepape

1 Abiare nimi piri-para rana re-popa apo epalua. Go palua pare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: wae yae madaare aa laapo page aa repome go agaa pagalimi rabu go madaa puri palo loa maredepo yatepape ta.

2 Abade nimi waea pisimi aanu page nimi aa rayo-para page wala lagialo. Goa pea pare aba rana laapo nimi raapu pirisude rabu neme page lagisude. Goa pea pare abia page su adaalu-para pirua neme nimi gupa lagialo: Ni wala nimi piri-para epalu-are neme aanu medaloma abade waea pisimidere neme pa pina nagi-malua.

3 Gore Krais-na agaare nina agaa-para tea-ga mada pagalimina. Goa pea-ga nipumi nimi raapu puri paloa kogono mea waatoa pare nipuna puri dia yaade pi ora mada nateme.

4 Gore abade nipu puri nasabaina nipu repena polopea madaa nil-mi tisimide. Goa pisa pare Gote-na purimi nipu wala marekaasa-pulu puri paloa pa pia. Goa pua niaa page nipu-rupa pirua puri patema pare Gote-na purimiri niaa mua kogono mapaaya rabu Krais raapu pima.

5 Nimimi nimina kone rulae agaa waru adoa kone rumaatepape. Goa palimi rabu nimimi Yesu Krais nimina robaa-para piralia-daa nimi mada adalimina. Goa pua nipu

nimina robaa-para napitiare akeane kone rulalimi pae?
6 Gore nimimi nimina kone adoa rumaalimi rabu niaa epe-rupa pima rabu nimimi adalimina kone salo.
7 Goa pua niaame nimi waea napaminalo beten laema. Goa pua nimimi niaana bi minasaaminalo nato. Dia, pare nimimi epe pora adaliminalo redepo ne kone sua kogono pipape. Goa pea pare nimimi epeadaa napema kone ima.
8 Gore niaame ora Gote-na epe agaa rabuaniaatalo kogono napalima. Dia, pare niaame ora agaa madaa kogono pamina.
9 Gore niaa puri napatema pare nimi puri waru imi rabu niaame raaname waru omema. Goa pua nimi oro yaalo waru epe-rupa piraliminalo beten laema.
10 Goa pea-ga abiare niaa su adaalu-para pirua niaame nimi pimi-para pepa apo tua o taatema. Goa pua niri nimi raapu piralua rabu Aa Mudu-na purimi kedaa nagialua. Nipumi go puri ni madaa gisare gore nimina robaa-para puri mapalanolo gisa. Gore nimi maoyaape yae meda nagisa.

Pol-na madiaaya patalepape ne agaa

11 Gore ame baaninu-ya, neme agaa loraawa nimi-para abi patalepape lalo. Nimimi kone perekea kogono epe-rupa pipape. Nimimi nina agaa pagalepape. Nimimi kone padane sua epe-rupa padane-rupa piralepape. Goa pua Gote nipumi pedo pu raana omape kone-para kuma pi kone-para nimi raapu pirina.
12 Niaa Gote-na ruru pimi onaa rayo padane padane laatapumi nimina yagonu raaname omoa nunu pipape.
13 Aa Mudu Yesu Krais-re nipuna epe raba meape kone nimi ginaloa Gote-me nimi pa amaa pedo pu raaname omalia rabu Holi Spirit nimina pu robaa-para rulatabenaloa piralepape.
Go yaade. Ni Pol-me lalo.

Galesia
Ripia Agaa

Aba ripia Yesuna agaa ratisimi onaare Juda onaa yaade. Yapare oropere Yesumi Aposel Pol-me pa ruru onaanu agaa lakenalo mea rapaasa. Go pa onaa page Yesuna ruru onaa pirisimi raburi kedaa adaa meda opisa. Abare go rurumiri Moses-na rekena agaa mo Juda aanumi pisimi-rupa naratisimi. Gore nimu Kristen pirisimi raburi Moses-na rekena agaa ratalimi yapae dia yapae loa Pol-me go buk-para agaa tu repaasa.

Aa medalomame go onaanuri Juda aanumi pisimi-rupa nimuna yogane kepenalo lakesimi. Goa pua Moses-na Rekena Agaa medaloma page ratinalo pisimi. Yapare Pol-me dia sa. Nipumi goa sa: Niaame Yesu Krais madaa kone rulaema rabu niaa Gote-na ini-agaane epe redepone onaa pima. Goa pua niaa epe kagaa pirape yae mema sa.

Juda onaa medaloma mo Galesia su-para pua Kristen onaa Moses-na rekena agaa ratinalo mogeasimina paaya. Pol-me go remaa pagoa go pepa Galesia onaa re-para tu rapaasa. Gore nimuna kone rulae yaepara nimuna pianu wala maredepo yatalo tu rapaasa.

Riri-nanere Pol-me gupa sa: Gote-me ni Aposel kogono panolo madaa mea sa. Nipu aa medana raana narate sa. Gote-me nipu epe agaa namakuaae onaa epe agaa lakenalo mada misa. Oropere Pol-me gupa sa: Onaanu Yesu Krais madaa kone rulaemere nimu Gote-na ini-agaane redepone onaa pimi. Go pepana pora po agaa re gupa: Yesu Krais-me niaa esepeaasa raburi Holi Spirit-mi niaana pora maredepo yaaya. Goa pua niaame yagonu-para epe ae pema.

Robonu gupa adamina:

Ora kogono aa-na ora agaa ria (1.1-10)
Pol-me kogono pinalo Gote-me nipu mada misa (1.11-24)
Kogono aa medalomame Pol lo roba kasimi (2.1-10)
Pol-me Pita agaa mana lakesa (2.11-14)
Onaa Yesu madaa kone rulaasimi rabu kagaa kone misimi (2.15-21)
Rekena agaa madaa agaa lakesa (3.1–4.20)
Ona Sara-para Hagar laapo saa agaa lakesa (4.21-31)
Holi Spirit-mi niaa marekaaya (5.1–6.10)
Yesu-na repena polopea madaa omesa-na remaa lakesa (6.11-18)

Pol-me Galesia su-para o taape pepa tisa

1 Ni Pol-re onaa medame kone sua ni aposel kogono aa-rupa namadamisimi. Dia, pare Aapa Gote-me Yesu Krais matmat-para marekaasa-daa nipu lapome ni aposel kogono aa mapiraasipi.

2 Nina amenu niaame go Galesia su-para kirita piri onaanu-para eperupa piralepa lo o taatema.

3 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais-para go lapome nimina pu robaa-para epe kone page kuma pi kone page gua nimi raba mealipi.

4 Krais-me niaana Aapa Gote-na agaa waru pagoa Aaaraana bina kone kogono pisa. Niaare abia go su amaa pirua waea pi onaa raapu pima. Goa pea pare nipumi niaa go su-para wala mulalo nipuna rana madaa epa omesa.

5 Goa pisa-ga niaame Gote-na bi oro yaalo minasaamina. Go ora.

Gote-na epe agaa padane ia

6 Go nimimi peme kogono madaare ni pururumi omoa pogolasaasu. Gote-me epe kone sua nimi odo omoa Krais mea rapasare nimi nipuna si wanenu-rupa mapiraatalo pisa. Goa pisa pare nimimi aipapulu nipu gimoa nimimi pa epe agaa rado meda rateme.

7 Goa peme pare Gote-na epe agaa
rado meda naia. Dia, pare onaa
medalomame nimina kone yolo
mabebolatalo ini ritimi. Go rabu
Krais-na epe agaa mea pereketalo ini
ritimi.
8 Goa peme pare nimu-para niaa-
para yaa-para piri ensel meda-para
nimi epe agaa rado meda-rupa
mogealimi-daare niaa rayo ora wae
repena sulaa-para piralima.
9 Abade nimi lagiawade pare abia
wala apo lagialo-daa: Gore pa onaa
medame niaana aba lagisimade epe
agaa go-rupa napagalimiri gore mo
onaa nimu wae repena sulaa-para
palimi.
10 Abia neme go lagialo agaare pa
onaanumi ni madaa epe kone in-
alo nalagialo. Dia, pare Gote-me ni
madaa epe kone inalo lagialo. Gore
neme onaa omeme paluame nato.
Dia, neme onaa pa omeme paluare
gore ni Krais-na kogono aa-daa napi.

Pol nipu aposel kogono aa-rupa mapirisana remaa

11 Gore naa ame baaninu-ya, nimi-
para lagialo. Neme go epe mogea-
sude agaare pa aanumi natemede-
rupa sude.
12 Go page pa onaa medame ni
nalagisa. Go page pa onaa medame
ni namogeaasa. Ora dia yapare Yesu
Krais nipumi ni penaame paa mea
waasa.
13 Abade neme Juda aanu
madaa pisude remaa nimimi aba
pagemede. Go rabu nemere odome
naome su pare Gote-na disaipel onaa
wae kedaanu mea kaloa nimu rayo
mabebolaasude.
14 Gore neme Juda aanuna lotu mo-
geaawa niaana Juda akuanuna kone
puri waru paloa mogeasude. Go
rabu Juda aa yagonuna konere neme
ora rabuaasude.
15 Goa pisu pare abade nina
amame ni namadisa raburi Gote-
me ni nipuna kogono panolo epe
kone sua ni mada misa yaa. Goa
pua nipumi nipuna kogono panolo
yaasa.
16 Goa pua nipuna Si ni mea waasa.
Goa pua nipuna Epe Agaana pa su
rayona pimi onaa rado rado rayo-
para lakelanolo mea waasa. Gote-me
nipuna Si ni mea waasa raburi neme
aa medaloma agaa namisu.
17 Go page aba aposel pirisimi
aanu Jerusalem su-para na-adola
pisu. Dia, pare ni Arebia su-para pua
piruare oropere Damaskus su-para
wala pisu.
18 Orope maali repo patinaloa ni
so Jerusalem su-para pua Pita agaa
laketa pisu. Nipu raapuri yapi laapo
pirisipa.
19 Go raburi neme aposel kogono
aa rado meda na-adesu pare Aa
Mudu-na ame Jems go aa padane-ma
adesu.
20 Go agaa abia nimi pepa madaa
tua epenalore Gote-me ni adea-ga
gore neme nimi namakiraayo.
21 Oropere ni Siria Silisia su lapo-
para pisu.
22 Goa pisu pare Judia su robo ru-
nane lotu ada-para kiritae Krais-na
onaanumi naa bi pagesimi pare nina
ini agaa-para waru na-adesimi.
23 Goa pua nimumi pa onaanuna
remaa padane gupa pagesimi:
Abade nimu tulalo asapisade aare
aba apo mabebolatalo pisade epe
agaa mogeaaya page simi.
24 Gote-me ni madaa goa pianu
remaa pagesimi-pulu nimumi Gote-
na bi minasaasimi.

2

Aposel aanu medalomame Pol raapu kone padane-para isimi

1 Abade maali 14 popenaloa ni
Barnabas raapu Jerusalem su-para
wala pisipa. Neme Taitus page niaa
repo pisima.
2 Gore Gote-me ni agaa mea lagisa-
pulu ni pagoa pisu. Ni aa mudu
agu raapo ado kiritisu-pulu neme
ruru rado piri onaanu-para epe agaa
mogetode remaa lakesu. Goa pua
nina mogeasu agaa abade pisude
page abia page kogono namaoy-
aalialo nimu agaa lakesude.

3 Taitus ni raapu pirisipa pare
nipuna adaarere Grik aa pirisipa.
Nipu kimisu aa yapare kiritae aan-
umi nipuna yogane kepeape agaa
mana nalagisimi.
4 Goa pisa pare ora makirae ame
niaana amenu medaloma kudiri
pua padane-para epa odobasimi.
Nimu kudiri pi kone sua niaa
piri-para epa odobasimi. Nimuna
konemere niaa Yesu Krais raapu epe-
rupa piruaema-daa go kone adolalo
ipisimi. Nimumi niaa Juda aanuna
rekena agaa ratamonalo adolalo
ipisimi. Go rekena agaa nakuralima-
daare nimumi niaa rekena agaana
rolo-para mapiraalimi kone isimi.
5 Goa pisimi pare niaame Taitus-
na yogane kepena pi-daa ora nasima.
Dia, niaame nimuna agaa ogesi-daa
pagola pisimare nimimi page yogane
kepene kone sua ora epe agaa mada
napagalimi.

6 Goa pisimi pare nimuna aa mudu
medalomame kagaa agaa mana
meda nalagisimi. Gore nimuna bi
rado radore nemere pa yada kone
nai pare Gote-mere aa mudununa bi
madaa pedo raana naomea.
7 Ora dia, Gote-me ni ruru rado-
para epe agaa lakelanolo mea
rapasa-daa adesimi. Abade Gote-
me Pita Juda ruru piri-para mea
rapaasa-rupa ni ruru rado onaa piri-
para mea rapaasa.
8 Gore abade Gote-me Pita Juda
aanuna rikiraana kogono pinalo
puri kasa-rupa ni page Gote-me ruru
radona rikiraana kogono panolo
puri gisa.
9 Gore Jems-para Pita-para Jon-
para nimuri lotu surubape aanu
ya-pulu nimumi abade Gote-me
ni kogono mea gisa-daa adesimi.
Gupa adesimi-pulu nimumi Barn-
abas saana ki misimi. Niaare ora
padane ame baaninu piramona simi.
Barnabas saa lapo pa ruru radona
rikiraana pua kogono pisipa. Goa
palipa pare nimuri Juda aanuna
rikiraana kogono pamina sima.
10 Nimumi go agaa padane-rupa
agu lagisimi: Niaamere naraame
ome onaanu-para kone adaapu waru
samina simi. Go konere neme ora
raaname omoa oro yaalo go madaa
kogono puri paloa pe.

Pol-me Pita-na wae yae penaame maopapaasa

11 Gore Pita Antiok su-para ipisa
raburi onaanuna ini agaana agaa
mana lakesu. Nipu wae kone isa
rabu goa pisu.
12 Abade Jems-na ruru medaloma
naipisimi rabu Pita-me ruru radonu
raapu eta aba nisa. Goa pisa pare
niaana rikiraanare Juda medalo-
mame ruru rado aana yogane
kepetalo kone waru isimi-pulu Pita-
me nipuna yagonu madaa paalame
omesa. Go rabu nipumi wala ruru
rado raapu gimoa eta nanoa pa
pirisa.
13 Goa pisa rabu Juda aanu
medalomame page paala omoa
Pita makirae kone isimi. Goa
puare nimuna makirae konemere
Barnabas-na kone page yola pisimi.
14 Gore nimumi epe agaana
pora epe-rupa nakurisimi-daa nimu
rayona ini agaana Pita-para gupa
lakesu: Nere Juda yapare nena
konere su rado-para onaanuna kone
madaa aposel su. Goa pea-pulu
akeane neme ruru rado-para Juda
aanu-na pora kuralepape lo lakelae
pae su.

Onaa rayome Yesu kone rulalimi-daare go onaanumi oro yaalo epe-rupa piralimi

15 Ora abade niaa Juda ruru madis-
imi rabu ora pa pupitagi nape ruru
rado-rupadaa namadisimi.
16 Goa pea-ga onaa medame
rekena agaa ratalia-daare go madaa
Gote-na ini agaana redepo ne onaa-
daa napitia. Dia, pare onaa medame
Yesu Krais madaa kone rulalia-
daare go onaa padanere Gote-na
ora redepo ne onaa tea. Goa pea-
ga niaame Yesu Krais madaa kone
aba rulaema. Go Krais madaa kone
rulalima raburi Gote-na ini agaana
redepo ne onaa piruaema. Goa pua

rekena agaa kurape kogono-daa dia. Onaa medame rekena agaa kuritalo palia-daare go madaare Gote-me nipu redepo ne onaa-daa natea.

17 Pare pa agaa meda lagialo: Niaame Krais madaa kone rulaawa redepo ne onaa piralima rabu niaame Moses-na rekena agaa napagalimadaare ake palia ya? Go rabu Krais-me niaa pupitagi manainalo lamina ya? Ora dia niaame goa mada natema.

18 Dia, pare neme Juda aanuna rekena agaame niaa oro yaalo mapiraaina agaa gimisude pare go agaa wala makibumaalua go kone ora o ta.

19-20 Juda aanuna rekena agaamere ni oro yaalo kagaa pirape kone nagisa-daa naratisima. Dia, Gote-me ni lagialia-rupa paluame pi. Nina abana kone Krais-me repena polopea madaa rua omesa-pulu nina bipa-daa kone nai. Dia, pare abia Krais nipu nina pu robaa-para pirina abia su amaa pima rabu Gote-na Si madaa kone rulaawa piramina. Gote-na Simi ni odome omesa-pulu nipu ni madaa omesa.

21 Goa pisa-ga neme Gote-na epe raba meape kone mada namea rubalua. Dia, pare rekena agaame onaanu mada maredepo yaata peare gore Yesu nipuri pa amaa omesa.

3

Pol-me rekena agaa-para kone rulae yae laapo madaa agaa lakesa

1 Galesia onaanuri nimi maeyae onaa-rupa pimi. Yesu Krais aba nipu repena polopea madaa tu mudiasimi remaa nimimi waru pagesimide. Abiare nimiri ake koneme mabebolaaya?

2 Neme nimi-para agaa mealo: Nimimi Gote-na Holi Spirit misimi raburi gore akepu misimi ya? Nimimi rekena agaa pagoa misimi pare epe agaa pagoa kone rulae yae misimi ya?

3 Ora nimi maeyae-rupa pimi kone salo. Nimimi abade ripimasimi rabu Holi Spirit-mi nimi puri gisa. Gore abiare nimina rekena agaame kogono pubalimi ya?

4 Abade nimi epe agaa madaa kedaa pi yae misimi rabu gore nimimi go kedaa raapu kone pa misimi ya? Ora dia kone salo.

5 Gore agaa wala meanowa: Gote-me nimi Holi Spirit-na puri gua napiaa kogono nimina rikiraana pisa. Gore nimimi abade epe agaa pagoa kone rulasimi-pulu goa pisa. Nimimi rekena agaa pagoa pemedaa Gote-me go madaa kone naisa.

6 Abraham-na remaare Gote-na buk-mi gupa ta: Abraham-mere Gote kone rulasa-pulu Gote-me go kone adoa ne ora epe redepo ne aa sa.

7 Pagalepa. Goa pisa-pulu onaa medalomame Gote-na epe agaa pagoa kone rulaeme onaanuri gore nimu Abraham-na si wanenu piralimi.

8 Abade Gote-me ruru rado medanu page go agaa adalimi kone isa. Oropere ruru rado piri onaanumi Epe Agaa madaa kone rulaawa epe redepo ne onaa piralimi-daa aba adesa. Gupa adesa-pulu abade Gote-na Epe Agaame Abraham-para lakesa-rupa Gote-na agaa i buk-mi gupa tu isa: Abraham, ne madaare Gote-me su rayona piri onaa epe puri mea mapiraalua sa.

9 Goa lakesa-pulu onaanumi Abraham-rupa kone rulaemere nimumi epe puri padane-rupa mealimi.

10 Yapare onaa rayome rekena agaa ratulalo piri onaanuri wae kedaa mealimi. Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Gote-na rekena agaa i buk madaare onaa rayome go rekena agaa rayo napago kiriteme-pulu nimu ora wae kedaa mealimi ta.

11 Gote-na agaa i buk medame gupa ta: Onaa rayome kone rulalimiri Gote-me go onaare epe redepo ne onaa loa oro yaalo mapiraalia. Goa palia-pulu onaa medame rekena agaa pagoa kuralia-daare Gote-me go onaare epe onaa pi-daa ora natea.

12 Rekena agaare kone rulae yaedaa dia yapare kogono pape kone yaade. Gote-na agaa i buk madaa wala gupa ta: Onaa medame rekena agaa ora rayo pagoa ratalimi-daare gore nipu go-rupa oro yaalo mada piralia ta.

13-14 Gote-na epe puriri nipumi Abraham kasare Yesu Krais-me ruru radonu page mea kasa. Krais-me niaa madaa omesa-pulu nipumi rekena agaana kedaa rua niaa mea esepeasa. Go kedaa madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Onaa meda repena polopea madaa tu mudial-imiri gore nipu wae kedaa mealia ta. Goa pea-ga niaame Yesu Krais madaa kone rulaawa abade Gote-me lakesa-rupa Holi Spirit meamina.

Rekena agaame Gote-na pogatu pirape agaa mada namea rubalia

15 Gore nina ame baaninu, neme pa kone meda madaa remaa lagiano. Aa lapome nipu oyae meda madaa agaa padane loa goa papana tepe-daare kone mada naperekealipi. Go page aa medame apo piane agaa madaa rado meda makibumaawa agaa mada narasalia.

16 Gore Gote-na pogatu pirape agaame Abraham-para nipuna orope sinu-para lakesa. Go agaare Gote-me Juda rayo madaa nalakesa pare aa padane madaa lakesa. Gore nena naaki padane sade-pulu go naaki-rupare ora Krais yaade.

17 Nina agaana re-re gupa: Abade Gote-re ora agaa loa kogono paluadaa ora palua sa. Gore wala orope maali 430 patinaloa rekena agaa mea ipisa. Gore orope ipisade rekena agaamere Gote-na pogatu pirape agaa mada narasalia. Go rekena agaamere Gote-na paliade yaenu mada nabebola talia.

18 Gore Gote-na giape konere rekena agaame mea gialia yalore niaame pogatu pirape agaa mada namealima. Pare Gote-me ora agaa lakesa-pulu nipumi Abraham-para apo pogatu pirape agaa mea kasa.

19 Gore Gote-na pogatu pirape agaamere Abraham aba misa-pulu akeane nimu rekena agaa wala mealimi ya? Gore Gote nipumi onaanu wae yaenu penaame inalo mea waatalo pisa. Goa pua nipumi rekena agaa makibuma Krais mea epena kasa. Go rekena agaare Abraham-me naaki Yesu madialiade di dia naloa gimisa. Go naaki madaare abade Gote-me agaa loa palua mea pisa. Go rekena agaare ensel-numi mea ipua lakesimi. Goa puare nimumi rikiraana ae aa Moses kanaloa Moses-me onaanu mea kasa.

20 Pare Gote-me pogatu pirape agaa Abraham kasa rabu rikiraana ae onaa-para ensel-para meda-parame namea rubisimi. Dia Gote nipuna padanere ora pia.

Rekena agaamere niaa Gote pirip-para mea polalo pora waata

21 Gore rekena agaame Gote-na ora pogatu pirape agaa meda rabuni-aalia ya? Ora mada dia. Yapare rekena agaa medame niaa oro yaalo epe-rupa mada mapiraalia-daare Gote-me go rekena agaa padane mada gisa.

22 Goa pea pare abia Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Wae koneme onaa rayo rigitisade ta. Goa pea-ga niaa rayome Krais madaa kone rulamina. Niaame goa palima rabu Gote-na ora pogatu pirape agaa mada mealima.

23 Abade kone rulape di naopapasa raburi rekena agaame niaa kalabus ada piri onaa-rupa mea adisa. Niaa mea adisa pare niaame orope Krais madaa kone rulatabenalo pirisimi rabu rekena agaame raba misa.

24 Go rekena agaamere niaana tisaa-rupa surubisa. Niaa gupa raba mua Krais epenaloa nipu madaa kone rulatalo pirisima. Kone rulaema rabu Gote-me niaa epe onaa tea.

25 Yapare abiare Krais-me kone rulae kone mea ipisana-daa rekena agaare niaana tisaa-rupa go agaana rolo-para mada napiralima.

Kone rulae yaeme niaa Gote-na si wanenu-rupa mapiraalia

26 Nimi rayome Yesu Krais madaa
kone rulaeme rabu Yesu raapu nimi
rayo Gote-na si wanenu mada piral-
imi.
27 Nimi onaanuri abade bap-
tais misimi rabu nimimi Yesuna
mamina-rupa maraaeme.
28 Abiare Juda onaanu-para Grik
onaanu-para ora rado dia yaade.
Goa pua niaa rado kone nasalepape.
Go page kogono madaa adini aanu-
para pa esepene aanu page niaa rado
kone nasalepape. Go page aanu-
para onanu-para kone rado rado
nasalepape. Dia, pare abia niaa Yesu
Krais raapu pima-ga niaa rayo page
ora padane-rupa pima.
29 Goa pea-ga nimi Yesuna
ruru onaa-rupa pimiri gore nimi
Abraham-na madini si wane-rupa
page pimi. Goa pea-ga abade
Gote-me Abraham madaa agaa goa
palua sadeae pisa-pulu nimimi page
mealimi.

4

Yesuna kogono mada Gote-na si wane pima

1 Nina agaa medare gupa: Naaki
medame nipuna Aapana moae
yaenu rayo mealia pare nipu pena
naaki ogege aa raburi nipu pa
aaraana kogono naaki aba piralia.
Goa palia pare orope nipuna aapana
moae yae rayo surubalia.
2 Gore nipu ogege aa pirina nipuna
oyae surubape aanumi nipu waru
surubalimi. Gore nimumi surubama
puare Aapame abade mea robo isa
yapi di madaa pua gimalimi.
3 Go-rupa page go naaki-rupare
Yesu abi naipisa rabu pirua niaa go
su yaa lapo surube remonuna ko-
gono pa pirisima.
4 Pare Gote-me nipuna kone sua
rabu nipuna naaki su amaa mea
epenasa. Oname nipu madinaloa
Juda aanuna rekena agaana rolo-
para pirisa.
5 Gore niaame Juda aanuna rekena
agaa pago pirisima-daa nipumi niaa
raba mulalo ipisa. Goa pua nipumi
niaa esepenaloare Gote-na si wane-
rupa mapiraasa.
6 Goa pua nipuna si wane-rupa
piruaema-pulu Gote-me nipuna sina
Holi Spirit niaana robaa-para mea
gisa. Nipu epa pirua go-rupa Aapa*
Gote tea.
7 Goa pea-pulu abia nimiri pa ko-
gono madaa adini aa-rupa napimi
pare nipuna si wanenu pimi. Nimi
ora Gote-na si wanenu ya-pulu ora
Gote-me si wanenu kalape yaenu gi-
alia.

Pol-me Galesia onaanu titame omesa

8 Ora abade nimimi Gote pia kone
naisimi pare nimimi pa remonuna
kogono adini aanu-rupa pirisimi.
9 Aba gupa pirisimi pare abiare
nimimi Gote ora ademe. Yapare
Gote-me nimiri aba adea-ga akeane
wala su amaa wae kone sua apo puri
napane remome surubenalo piral-
imi ya? Ora nimuna kogono adini aa-
rupare akeane wala pirua pagalimi
ya?
10 Oro yaalo nimimi Juda aanuna
kagaa yapi di adolalore pa di meda-
para maali rabu adolalo peme.
11 Goa peme-daa neme nimi-para
kone adaapu sua ni paalame ome.
Go nimi madaa neme pe kogonore pa
pua etapalia kone i.
12 Gore ame baaninu-ya, nim-
imi niaa kone padane-rupa samina.
Gore niri aba nimina kone mua nimi-
rupa abia go pi-daa. Nimimi abade
ni-para waea meda napisimide.
13 Nimimi adesimide. Abade ni
yaina omesu rabu neme epe agaa
meda nimina rikiraana epa lapede-
pesude.

* **4:6:** Pol-me gupa lakesa: Holi spirit nimi madaa piame Aapa yata rabu nimimi Gote makuaaeme sa. Hibru agaana ame-rupare Arameik agaa simi. Go agaa madaare page AAPA-ya simi. Go agaare Yesu-na adaa agaa padane agaa.

14 Abade nina yoganere puri na-
pabisa pare nimimi go adaa ko-
gono madaa ni masaa narilasimide.
Dia, pare nimimi ni misimide raburi
gupa Gote-na ensel-rupa page Krais
Yesu meape-rupa ni misimide.
15 Go raburi nimi raaname omes-
imide pare abiare nimi ake peme?
Neme nimina aba pisimide epe kone-
rupa madaa lagialo. Abadere nimina
ini rasita pisimi yaalore gore ni gula
pisimi.
16 Ake ya? Abia ora agaa lagialo-
daare nimina iaa-rupa piralua ya?
17 Ora aa medalomamere nimi
omeme peme pare nimuna wae kepo
ru-nane mapiraatalo peme. Goa
puare nimimi nimuna agaa pago pi-
raliminalo makuaawa peme.
18 Gore pa onaanumi-para epe
kone sua omeme palimi-daare gore
epe ta. Goa pea pare nimimi
oro yaalo omeme palimi palo ni
nimi raapu piralua rabu nimumi go
konere mada gimalimi kone salo.
19 Gore nina nogo naakinu ni nimi
madaa radaa gupa pia. Onanumi
naaki maditalo masaa nalade-rupa
radaa pia. Go radaa no piralo-ga
Yesu Krais-na konere nimina robaa-
para waru rulatabaliade rabu go
kone pu dia yalia.
20 Abia nimi raapu meda napiralo-
pulu ni odo waru pia. Nimi raapu
piraluare neme nimi agaa rado
meda lagialua. Abia nimina konenu
madaa neme kone adaapu salo pare
neme akepu raba mealua palo ni
maarea.

Hagar-para Sera lapona saa agaa

21 Nimi onaanuri rekena agaa
pagoa go agaana rolo-para piritalo
peme-daa abia ni agaa gupa mealua:
Nimimiri Moses-na rekena agaa
madaa tisa aanuna agaa waru
pageme ya?
22 Go madaare Gote-na agaa i buk-
mi gupa ta: Abraham-re naaki lapo
madisa. Goa pisa rabu pa kogonome
adini oname naaki padane madi-
naloa nipuna oreme meda madisa.
23 Goa pisa pare pa kogonome
adini onana naakiri gore niaa nona
piane madisa. Goa pisa pare nipuna
mupaa oreme madisa naaki gore
Gote-raapu pogatu pirape agaa
lakesa-pulu go naaki madiasa.
24 Go remaa madaare re gupa
niminaatepape: Apo ona Hagar-re
nipu kogonome adisa-pulu Moses-na
pogatu pirape agaame onaanu mea
pogatua adisa. Goa pisa pare ore
meda esepene pirisa-rupa Gote-me
pogatu pirape agaame onaanu ode
mapiraaya. Go aba ripia pogatu
pirape agaare Gote-me Sainai Rudu
madaa mea kasa rabu Moses rekena
agaa waria kasa.
25 Go Sainai Ruduri Arebia su-para
aasa. Go Ruduri ora Juda onaanuna
adaa adaare Jerusalem su-para nona
piane. Go Juda onaanu pa kogonome
adini onaanu-rupa pirua si wanenu
page gupa pimi.
26 Goa peme pare so Jerusalem su
rado meda yaa-para aayare Moses-
na rekena agaana rolo-para napua ia
pare niaana loa sae su aaya.
27 Gote-na agaa i buk-miri saa agaa
meda gupa ta: Go oname nipuna
robaa-para kaapu sa-daa nogo naaki
namadisa. Pare abia raana omape.
Go ona aba nogo naaki radaa napina
namadisi pare abia raaname omea-
ga epe-rupa yalape. Go ona aani
gimena pa pimiri nogo naaki adaapu
madialia. Aani piri onaanumi nogo
naaki go-rupa mada namadialimi ta.
28 Amenu, nimiri Gote-me nipuna
pogatu pirape agaana rolo-para
madisa Aisak nona piane padane-
rupa nipuna si piramonalo pea.
29 Hagar-na siri niaa-rupa madis-
ade naakimiri Aisak kedaa kasa. Go
nona pianere Holi Spirit-na purimiri
Aisak madisa-rupa abia page pa ma-
dini onaanumi niaa kedaa gialimi.
30 Pare Gote-na agaa i buk-miri
ake ta ya? Gupa ta: Go pa ko-
gono madaa adini ona-para nipuna
si page nipu ratu rubamina ta. Gore
go pa kogonome adini onana naaki
pa akepaloa piri naakimi aaraana

moae yaenu mada namealia ta.
31 Gore goa ta-ga niaare pa kogono madaa adini onana sinu-daa dia pare niaare espene onana sinurupa pima.

5

Niaare ode akepaloa pimi onaa-rupa piramina

1 Gore Krais-me niaa akepaloa ode mapiraaya. Goa pisa-pulu niaa akepaloa ode onaa-rupa piramina. Goa pea-ga nimiri puri waru paboa pirua adalepape. Gore onaa medalomame rekena agaame nimi wala aditalo palimi-ga waru adalepape.

2 Pagalepa. Niri Pol-me lagialo. Nimina yogane kepetalo palimiri gore Krais-me nimi mada naraba mealia. Ora dia.
3 Wala apo lagialo. Nimiri nimina yogane kepetalo palimi-daare gore nimumi rekena agaa rayo page pagalepape.
4 Pare nimimi rekena agaa pagolalo palimi raburi Gote-me nimiri ora epe redepo ne onaa natea. Diaga nimimi goa palimi-daare nimimi Krais gimolalo agu peme. Gote-na epe raba meape kuma pi kone page go rabu gimeme.
5 Pare Holi Spirit-na purimiri niaa raba minalo Gote madaa kone rulamina. Goa pua niaa Gote-me epe redepo ne onaa mapiraalia
6 Gore niaa Yesu Krais raapu pirua nipuna agaa pagoare go yogane kepeape palo nakepeape agaare ora pinawa. Goa pea pare niaamere pedo pua raaname omape kone salima rabu niaana kone rulape kone puri mapalaalia.

7 Abadere nimi epe-rupa Gote-na raana ome pora pamisimide. Gore aapimi pora rado mea waasa-daa epe agaa wala gimisimi ya?
8 Gote-me nimi yaasare nipumi pora rado meda mea waatalo nayaasade.
9 Aanumi saa agaa meda gupa teme: Bret ma-adaa yaape yis ogepusi suare bret rayo ma-adaa yaalia teme.
10 Niaame Aa Mudu raapu piruaema-pulu neme nimi epe-rupa piramina kone rulaayo. Nimimi page go nina kone mealepape. Goa pua nimimi kone rado rado nasalepape. Mo nimina kone mea mabebolaaya aare neme nipu madaa kone narulaato pare mo nipuna waeanu madaare gore nipu kedaa ora mealia.
11 Gore nina ame baaninu-ya, nimi agaa mealo. Pa ona medalomame neme yogane kepeape agaa pa mogeaaya teme. Gore goa to-daare akeane ni kedaa geme pae? Gore neme agaa go-rupa to-daare gore repena polopeana agaame onaana kone nabebolalia.
12 Gore mo nimina kone mabebolape aanuri nimumi go nimuna yogane ora kepe rubalepape. Goa pua surake page mu pae aanu pirina kone salo.
13 Amenu, nimiri abade Gote-me nimi pa ode piramina kone sua nimi mapiraasa. Yapare nimimi esepene kone salimi rabu abana konemere nimi surubalia-ga waru adalepape. Gore nimimi epe pedo pi kone sua nimina amenu raba mu surubalepape.
14 Gore rekena agaa rayona rere agaa padane-para ia-daa lagialo: Neme nena yogane pedo pe-rupare onaa medanu raapu raana omoa pirape.
15 Yapare nimimi nimina rikiraana ratu yawaama pua yana-rupa pirua yada pu piralimiri nimi waru adalepape. Nimi rayo mao yaawa bebola piralimi.

Holi Spirit-na kone-para abana lo robaa lapona pea

16 Nina agaare go-rupa: Nimiri Holi Spirit-na kone ratua pamualepape. Nimimi goa palimiri abana kone mada gimalimi.
17 Gore niaana abana konemere Holi Spirit rabuaniaatalo pea pare

Holi Spirit nipumi page abana wae kone rabuaniaatalo pea. Goa pua nipu lapore iaa-rupa pipi. Goa pea-pulu nimimi pa kone sua pulalo pe-meare mada napalimi.

18 Holi Spirit-mi nimi pora mea waatea-daare nimi Moses-na rekena agaana rolo-para napiralimi.

19 Yapare nimimi abana koneme pora mea waatea-daare ona paake rume wae pugu pi kone su pu robaa-para wae kone rekoa gupa palimi.

20 Go rabu makirae wae remo-nuna bi minasaawa romo malu pu peme. Go page iaa aula pirua yada marekaawa udipa kone su ratu yawo oyae meda adoa epame omo peme. Go abana konemere amealu aaraalu page ruguta. Go page onaanu-para rurunu-para laapo wae kone sua rugulala pu gupa piruaeme.

21 Go rabu nimumi onaa medana oyae pa mu ipa bia no wae yaasa lo maeyae kone page kone rado rado sua go-rupa peme. Abade neme nimi lagisude pare abia page wala go lalo: Onaa rayome go-rupa waea palimiri Gote-na Surube Su-para mada na-adalimi.

22 Yapare Holi Spirit-mi kone guaaya-ga goa pipape. Onaanumi nipuna kone muare pedo pi kone su raana omoa pirua kuma pi kone su pawa epe-rupa piralimi. Go page epe kogono padane pu piralepape.

23 Go rabu nimimi pawasi kone epe-rupa sua piralimi rabu abana kone rabuaniaalimina. Go epe ko-nenu imiri rekena agaa mabebo-laatea pi-daa natema.

24 Yesuna onaa ruru rayome nipu raapu nimuna abana konenuri repena polopea madaa tisimide. Goa pisimi rabu oyae epaame ome kone-para oyae meape kone-para go rayo repena polopea madaa mea tisimide.

25 Holi Spirit-mi niaa epe puri guaaya-pulu nipumi niaana kone rayo page waru surubolalo pea.

26 Goa pea-ga niaame rope ne kone nasamina. Goa pua niaame ame-nuna pu robaa-para wae kone na-maawa udipa kone page nasamina.

6

Niaana amenu raba mua nimuna kedaa riamina

1 Gore nina ame baaninu, nimimi aa medana waea pina adalimiri gore nimi Holi Spirit mua pimi aanumiri nipuna kone pawasi wala maredepo yaatapape. Goa palimi rabu Satan-me nimi page ko talia-ga nimina kone waru surubalepape.

2 Nimina ame baaninu raba mua nimuna kedaa nimimi mea riaalepape. Goa puare nimimi Krais-na agaa mana pago kiritalimi.

3 Yapare pa aa medame ni Aa mudu kone salia-daare nipumi maeyae kone ia.

4 Onaa rayome nimina kone adoa epe ta palo o ta palo rumaatepape. Gore nipumi epea palia-daare nipumi raaname omalia. Goa pua epea palia-daare nipumi pa onaa meda raapu kogono pua adena kone nasalia.

5 Onaa rayome nimuna peme ko-gono mada kedaa rialimi.

6 Aa medame Gote-na agaa madaa tisaa pi tea-daare pa piri onaanu page nipu tisaa-rupa wala pirua nimu moge riaalia.

7 Yapare nimimi makirae kone nasalepape. Pa onaa medame Gote mada namakiralimi. Aa medame eta nape yae wai poaliare eta openaloa nipuna ini wala madaa mea nalia.

8 Aa medame nipuna abana kone saapirua kogono palia-daare go abana wae konemere nipu wae omape etana ini-rupa mea katea. Yapare aa medame Holi Spirit-mi raana ratua go madaa kogono palia-daare go Holi Spirit-mi nipu raba mealia rabu nipu epe eta mua teana oro yaalo epe-rupa piralia.

9 Goa palia-ga niaame epe kone su kogono palima-daare onaa raba mua nagimalimina. Dia, niaame go ko-gono nagimaliare epe nape eta wai openaloa no piralima.

10 Goa palima-pulu niaame epe raba meape pora meda adalimare gore niaame onaa rayo-para epe kone kalamina. Goa palima-daare niaame ora epe kone sua Gote madaa kone rulaawa onaa waru raba meape kone samina.

Pol-me Yesu Krais-na repena polo-pea raaname omesa

11 Nimimi go pepa adalepa. Neme adaa kobere pensol-me pepa madaa tua nimi piri apo repaato-daa.

12 Mo aa medalomamere nimina yogane kepeatalore nimumi agaa adaapu teme. Gore nimumi gupa teme rabu nimumi aa medalomana ini agaa madaa adaa bi mulalo agaa adaapu teme. Go-rupa pemere onaa medalomamere nimu Yesuna repena polopea madaa kedaa namea kanalo peme.

13 Pare mo aanumi nimuna Juda aanuna rekena agaa waru napageme. Dia, pare nimumi nimina yogane kepeatalo palimi-daare nimina yogane kepeape kone madaa agaa adaapu teme.

14 Goa peme pare Yesu Krais-me nipu aba repena polopea madaa omesa-pulu neme go Aa Mudu Yesu Krais-na kogono madaa agaa adaapu paliminalo toa. Yesu repena polopea madaa omesa. Goa pisa-pulu nipumi su amaa kone waeanu mea rubisa. Goa pisa-pulu neme go yaenu madaa kone rulaawa wae kone nasaniaalua

15 Yogane kepeape yapalo nake-peape yapalo gore ora pinawa. Gote-me niaare kagaa onaa-rupa mapiraaya-pulu go padane madaa kone rulaawa pedo pamina.

16 Gore onaa rayomere go kagaa kone mea pago kuralimiri nimumi epe kuma pi kone-para odo omape kone-para mealimi. Gore Gote-na ruru onaa rayome page go epe kone page mealimi.

17 Abia oge agaa meda lagialo: Oropere aa medame ni kedaa mada nagialia. Ni Yesuna kogonome adini aa-rupa pi-pulu nina yogane mada kodo suaaya.

18 Amenu, niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe raba meape kone-para epe kuma pi kone raapu mealepa.

Go ora. Apo mada lawade. Ni Pol.

Efesus
Ripia Agaa

Efesus agaana re-re go-rupa: Gote-me oyae rayosi yaa-para ia yae page su-para ia yae page Yesu mada makiritaawa nipuna bina rolo-para ina ta. Goa pua nipuri yae ray-ona aalu piralia. (1.10) Onaa rayo page Yesu mada epe-rupa pirinaloa lo robaa kumapu sua Yesu mada kone rulaasimi onaanu nimu lo roba padane-para sua pirisimi. Yesuna pisa kogono madare Gote-me onaa rayo wala misa. Goa pua nimu Holi Spirit pa gisa. Go pisamere abade oyae ora gialua lo isa agaa makuainalo pisa. (1.14)

Laapopare Pol-me Kristen-nuri Krais raapu rabuloa piralepape sa. Goa pua nimu kone padane sua Gote-na pianu ratalimina sa.

Go pepa madaare Pol-me saa agaa adaapu sa. Gore onaa rayo Yesu Krais raapu rabulu pirua ora ruru padane-rupa pimi lo mea waat-alo pisa. Gote-na onaare yogane padane-rupa pima. Yesu Krais-re go to yoganena aalu-rupa pia (4.1-16).

Goa pua Yesu Krais-re go ada pigi-rupa aawobaaya (2.19-22). Gote-na onaare ada padane-rupa pimi sa. Yesuri go onana aani-rupa pia sa (5.22-32). Gote-me nipuna onaa madaa pulalo pea epea-nu waru adema sa.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa piralepape agaa (1.1-2)
Krais-na agaa mana epe (1.3–3.21)
Kagaa piruape kone wasupare Yesu madaa opea (4.1–6.20)
Epe-rupa piralepape agaa (6.21-24)

Gote-me Yesu madaare niaa epe onaa ma-aulaaya

1 Ni Pol-re Gote-me nipuna epe kone ni gua ni Yesu Krais-na agaa mogeape aa mapiraasa. Neme go pepa tua nimi Gote-na onaa pimi-para repaato. Nimi Efesus su-para piri onaanumiri Yesu Krais madaa epe-rupa kone rula piralepa.

2 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapona epe raba meape kone-para kuma pi kone nim-ina robaa-para ina.

Yesu madaa niaa yaa-para i yaenu gialia

3 Gore niaame niaana Aa Mudu Yesu Krais nipuna Aapa Gote-na bi minasaamina. Niaa Krais raapu piruaema rabu Gote-me yaa-para piri Holi Spirit-na epe oyae rayo niaa guaaya.

4 Abade Gote-me go su yaa laapo abi nawarisa rabu nipumi niaa raba mealua loa nipuna nogo naaki Krais raapu mapiraasa. Goa pisare nipuna ini agaa madaa niaame waea nasaapirua epe onaanu piraminalo pisa.

5 Abade nipumi niaa raana waru omoa kone sua Yesu Krais-mi niaa raba mina kone isa. Niaa nipu raapu piramona kone sua Krais su amaa mea rapaasa.

6 Gore Gote-me ora epe raba meape kone sua nipuna epe naaki pa mea rapasa-pulu niaame Gote nipuna bi minasaamina.

7 Gore Krais-me nipuna yaapi mea koyasa-pulu niaana waeanu raakepe rubaawa niaa epe-rupa mapiraasa. Goa pua Gote-me niaa ora yaalo pi-rapena waru raba misa.

8 Nipumi niaa raba misa rabu epe kone niaana robaa-para rulaatebea. Goa pua nipumi epe kone sua niaa go epe kone rayo gisa.

9 Go konere abade nipumi kudiri pi isa pare abia go kone niaa mea waata.

10 Gote-me abade go isa konena re-re go-rupa: Orope nipuna yapi di epenaloa nipumi su yaa lapo-para warini oyae rayo mea kiritalia. Goa puare Yesu nipuri ora mudu padane piralia.

11 Gote-me oro yaalo pulalo palia yaere nipuna raaname pea-pulu ora aba ripia nipuna kone ratua niaa

nipuna ruru-rupa Yesu raapu mapiraasa.
12 Gore niaare aba Yesu Krais madaa kone rulaema-pulu niaame Gote-na epe paana purina bi minasaamina.
13 Nimimi page aba gupa pisimi. Nimimi ora agaa aba pagoare Yesu Krais madaa kone rulasimi. Go Epe Agaa pagesimi-pulu oro yaalo kagaa pirape kone misimi. Goa pua Gote-me Holi Spirit gialua sa-rupa nipumi gua sana nimi nipuna onaa mapiraawa gialua ta yae ora gu madia yalia.
14 Go Holi Spirit-ri niaana lo robaa-para rulaatebea-pulu Gote-me pogatu pirape agaa niaa nipuna onaa mada ora palia. Goa pua Gote-me niaa raba mua esepesa-daa nipuna bi minasaamina.

Pol-me Efesus onaa raba minalo beten laasa

15 Goa pua nimimi Aa Mudu Yesu madaa kone rulaeme remaa pagawa. Go page nimimi Gote-na ruru onaanu raapu epe raana omape kone aba imi remaa pagawa.
16 Nimimi goa peme-pulu oro yaalo neme Gote-para ora pi to. Neme oro yaalo nimi madaa kone mapiraawa beten laayo.
17 Neme niaana Aa Mudu Yesu Krais epe Aapa Gote-para beten oro yaalo laawa aayo. Gore Gote-me nimi Holi Spirit ginalo beten laayo. Holi Spirit-miri Gote-na agaare nimina kone-para inalo beten laayo. Goa pua nimimi Gote-na kone waru mua kone mealiminalo beten laayo.
18 Neme nimina robaa-para paa epenalo beten to. Goa pua nipumi nimi raba misa-ga nipu ado pirape konena re waru adalimina. Goa pua nipuna ora epe puri nimi gialia rabu adalimina. Go yaenuri nipuna onaa niaa ginalo agaa sa-daa nimimi adaliminalo beten to.
19 Gore niaame kone rulaema rabu oro yaalo nipumi puri guaaya-daa go kone adaliminalo beten to. Go adaa puriri niaana robaa-para rulatabea.
20 Go purimi page abade Krais matmat-para rogaasimi pare Gote-me nipu wala marekaasa. Nipu so yaa-para Gote-na popo ki-nane mea mapiraasa.
21 Abiare Krais-me so yaa-para pirua surube ensel-nu page ensel mudu aanu page remona asubaanu page go rayo madaare Yesu ora aa mudu padane piruaaya. Goa pua nipu abia go su yaa-para piri onaanu page wala orope warialiade su yaa laapona piralimi onaanu page nipumi adaa bi mua nimuna Aa Mudu padane piralia.
22 Yesu ora mudu ya-pulu Gote-me oyae rayo Krais-na aa rolo-para mea kirita isa. Goa pua Gote-me Krais ora kone rulae onaanuna Aa Mudu mapiraasa.
23 Goa pea-ga Krais-na onaa rayore ora Krais-na yogane nona piane piramina. Krais-me oyae rayo rulatabea-pulu nipuna yogane-rupa pimi.

2

Gote-me niaa aba ome onaare Yesu raapu kagaa mapiraaya

1 Abade nimimiri Gote-na agaa gimoa pupitagi nisimi-pulu nimina wasupanu ora omesimi.
2 Go raburi abade nimi go su amaa pirua wae onaanu raapu pirisimide. Goa pua nimimi wae ensel-nuna surube aanuna kone ratu pirisimi. Go wae remomere Gote-na agaa rasini onaanuna aaraa aawa surubesa.
3 Abade niaa rayore go wae onaanu raapu pirua niaana abana koneme waeanu rayo pa pu pirisima. Niaame go abana kone pa saapirua niaana tona raana ratu pirisima. Niaa rayo wae onaa-rupa pirisima-pulu Gote-na ratu yawape kone niaa madaa page isa.
4 Gupa pirisima pare Gote-me niaa madaa odo adaape omoa pedo pu raaname ora omesa.
5 Goa pua niaame nipuna agaa napagoa niaana wasupa ome onaa-rupa pirisima rabu Gote-me niaa ora

odome waru omoa raba misa. Goa
pisa-pulu nipumi niaare Krais raapu
oro yaalo padane-para mapiraasa.
6 Goa pua nipumi niaa marekaawa
Yesu Krais raapu mapiraasa. Goa
pisa rabu niaame so yaa-para pia
Krais raapu piruaema.
7 Nipumi goa pisare nipuna epe
kone rayo oro yaalo orope pirape
onaanumi adena kone sua pisa. Goa
pua Gote-me niaa pedo pu raana
ome Yesu Krais niaa raba minalo
mea rapaasa.
8 Gote-me nimi epe raba meape
kone gisa-pulu nimimi Krais madaa
kone rulaawa oro yaalo kagaa pi-
raama laama palima. Go konere ni-
aame pula pisima-rupadaa dia pare
Gote-me niaa pa ode gisa.
9 Goa pua niaame yae meda
mada napalima-pulu niaana bi
naminasaamina.
10 Gote-me niaa warisa-pulu Yesu
Krais raapu niaa onaa kagaa-rupa
mapiraasa. Goa pua niaame nipuna
epe kogono pamina. Abade Gote-me
niaa go epe kogono paminalo nipumi
go kogono aba managola sasa.

Krais-me ruru lapo padane maaulaaya

11 Mo Juda ruru nimumi nimuna
yogane kepeteme. Goa pua ni-
mumi ruru rado onaanuri yogane
nakepene aanu teme. Goa teme-
pulu nimi kone waru sua nimina
aba pisimide yae madaa kone nimi-
naatepape.
12 Go raburi nimi abade Krais
raapu re-para napirisimide. Nimi
ruru ora rado pirisimi-pulu Gote-na
Israel onaanu raapu napirisimide.
Gote-me pogatu pirape agaa nipuna
Juda ruru lakesa-pulu nimi ruru
radonumi go palua ne kogono
waru na-adesimi. Goa pua nimi
go su amaa pa piraama pisimi
rabunimi Gote madaa kone naru-
laawa pirisimi.
13 Abadere nimi rarane pirisimi
pare abia Krais-na yaapimi nimi
makiritaaya rabu Yesu Krais nipu
raapu re-para pimi.
14 Abadere Juda aanumi nimi ruru
radonu raapu yada pisimi. Go
yadamere nimuna rikiraana kepo-
rupa aasa. Goa pisa pare Krais nipu
omesa rabu go kepo lakepe rubaawa
nipi lapo wala ruru padane-rupa
mea kiritasa.
15 Goa pua Krais-me Juda aanuna
rekena agaa rayo mea rubisa. Go
rekena agaana pora-para agaa mana
lapo rata mea rubisa. Nipumi goa
pisa rabu Juda ruru radonu ora
padane-para mea kiritaawa wala ka-
gaa ruru padane mapiraasa. Go
kagaa ruru padane ora nipu raapu
ora epe-rupa mapiraasa.
16 Nipu repena polopea madaa
omesa rabu go ruru lapo makibu-
maawa yogane padane-rupa mapi-
raasa. Go repena polopea madaare
iaa ausimide kone rayo mea rubisa.
17 Krais ipisa rabu nipumi Gote-na
epe-rupa pirape agaa mogeasa. Goa
pisa rabu nipumi Gote adaalu-para
pirisimi ruru rado page lakesa. Niaa
Gote re-para pirisimade Juda aanu
ruru page lagisa.
18 Niaa Juda aanu-para ruru rado
onaanu-para Krais madaa kone
padane sua niaana Aapa Gote piri-
para mada palima. Niaa Holi
Spirit padane muaema-pulu Krais-
me Aapana pora niaa mea waatea.
19 Goa pea-pulu abiare nimi ruru
rado onaanu page yada taepe onaa-
rupa napima. Dia, abia nimiri Gote-
na onaanu pirua ruru padane-rupa
pimi.
20 Goa pua nimimiri Gote-na ada-
rupa pisa. Nipumi niaa aposel ko-
gono aanu-para Gote-na agaa lakene
aanu-para go aanuri ada daa-rupa
awesa. Gote-me go ada pulalo pisa-
are Yesu Krais-re ora niaana ada
pigi-rupa mapiraasa.
21 Go adana puri rayore Yesu
madaa makibumaawa puri ma-
palaasa. Goa pua nipumi Aa Mudu-
na epe lotu ada-rupa wariaa ma-
adaa yaaya.
22 Goa pea-ga Holi Spirit ada waria
robaa-para pirua Gote page go ada-

para pia. Goa pua nimi Krais raapu pirua nipumi nimi ora kone rulae onaa rayo makibumaawa nipuna ada-rupa pimi.

3

Pa onaanu Epe Agaa lakelape kogono paaya

1 Goa pea-ga ni Pol-re neme nimi ruru rado piri onaanu raba mulalo ni Yesu Krais-na kogono madaa kalabus ada-para pi.
2 Gote-me ni epe raba meape kone gua nimi raba meape kogono gisadere pagesimide kone salo.
3 Go konere Gote-me abade kudiri pu isade pare nipumi ni lagisa. Go madaare aba neme agaa rudusi pepa madaa tua nimi piri-parao taasude.
4 Nimimi go agaa dipialimiri neme Krais-na kudiri pi agaa makuaaliminalo tu o taasude.
5 Oro yaalo abade Gote-me go kudiri pi agaare epe-rupa penaame namea waasa. Goa pisa pare abia Gote-na Holi Spirit-miri nipuna epe aposel kogono aanu-para Gote-na agaa lakene aanu-para penaame lapaeme.
6 Go agaana kudiri remaare gorupa: Epe agaamere nimi ruru rado onaanuri niaa Juda onnanu raapu meda-para pirua Gote-na epe raba meape kone meamina. Go nimi ruru rado onaanuri Juda aanu raapu yogane padane makibumaawa ruru padane pimi. Goa puare Gote-me Yesu Krais madaa pogatu pirape agaa gisa-pulu nimi page epe-rupa mada pitimi.
7 Gote-me niri go epe agaana kogono raba mi aa mapiraasa. Nipumi ni go kogono panolo epe puri mapalaawa kone epe-raapu gisa.
8 Niri Gote-na ruruna aa ya-pulu rolo-para pawa pirisu. Go pirisu pare nipumi ni madaa epe kone sua onaa ruru rado meda nipuna Epe Agaa lakelanolo kogono gisa. Goa pea-daa neme Krais-na raana omape Epe Agaa lakelaluame pi.
9 Goa pua onaa rayo Gote-na kudiri pu pagaa i kone minalo mea waato. Gote-re nipu su yaa rayo wariaa nipumi onaana kone rayore oro yaalo pa kudiri pu paga isa.
10 Gore abade nipumi page pagaa isa pare abiare nipuna ruru padanere go epe kudiri pi agaa penaame pageme. Go raburi so ensel-na mudunu-para so yaa-para piri remonu page Gote-na rado rado makuaae kone adenalo abia nipumi penaame mea waata.
11 Goa pua Gote-me abade kone sua niaana Aa Mudu Yesu Krais-me mo kogono mea walapa pisa.
12 Goa pea-daa abiare niaame nipu madaa kone rulaawa Yesu raapu piramina. Goa pea-ga niaame paalame naomamina. Gote-na ini agaana epe onaa-rupa rekamina.
13 Goa pea-pulu abia neme nimipara agaa gupa lalo: Nimi madaa kedaa rua nimi raba mulalo pi. Goa pea-ga nimina robaa-para kedaa namealepape.

Efesus onaanu Yesu raaname omalepape

14 Gote-me goa pisa-pulu neme Aapana ini agaana rumu koba pua beten lo aayo.
15 Go Aapamere onaa rayo so yaapara pimi page niaa go su amaa aema page nipuna epe bi niaa madaa masaaya.
16 Neme beten gupa to: Nipuna epe kone rayo gua nimina pu robaa-para Holi Spirit mapiraawa puri waru ginalo beten laayo.
17 Nimimi kone rulaeme-daa Krais nipu nimina pu robaa-para pirinalo beten to. Goa pua Gote-me nipuna raana omape kone ma-salia rabu nimi puri paboa aalimi. Gupa repena pitaa no su-para odobaawa puri mapalaaya-rupa nimi puri paboa rekaliminalo beten laayo.
18 Goa pua nimi Gote-na ruru onaa rayo raapu pirua puri mealepape. Goa puare Yesuna odome ome konere ora adaa yaa-mama pua

waru adaape palia-ga nimimi adalimina.
19 Gore nimi Yesuna raana ome konere waru adalimina. Goa pea pare nipuna epe kone ora rulatabeapulu rayo ora mada na-adalimi. Gupa mu piralimiri Gote-na epe kone i yae rayore nimi madaa ora waru rulatabena.
20 Gore nipuna puri adaape niaame makuaawa adapere kone-para beten teme rabu nipuna purina agaa pa ogesi adema. Go purimiri niaana robaa-para kogono pea-pulu nipuna bi ora minasaamina.
21 Goa pea-pulu Gote-na ruru onaanu Yesu Krais-na bimi puri mapalaaya. Goa pua orope page abia page Gote-na bi minasaama pua oro yaalo minasaamina. Gore ora yaade.

4

Niaa Krais-na onaare Krais-na yogane-rupa pima

1 Niri Aa Mudu-na kogono madaa ni kalabus ada-para piruaayo. Gore abade Gote-me nimi yaaloa epe pora kuraminalo mapiraasa. Nimi go kone mogea piraliminalo lagialo.
2 Nimi rayo onaanuna rikiraana pawa pirua nimina bi naminasaatepape. Pa pawa aawae onaanu-rupa piralepape. Nimimi nimina ame baaninu epe raana pi kone sua nimu raba mealepape.
3 Holi Spirit-mi niaa rayo padane piraminalo kone guaaya. Goa peaga nimimi puri paloa go konere waru irulu saapiralepape.
4 Niaa rayo ora to yogane padanerupa gea-pulu Holi Spirit padane muaema. Go-rupa page Gote-me niaa yae padane-rupa ginalo surubema.
5 Go page ora Aa Mudu padane-ma pia-pulu niaame nipu padane kone rulaawa baptais padane meamina.
6 Go page Gote ora padane pirua nipu onaa rayona Aapa pia. Nipuri ora niaa rayona Aa Mudu pirua niaana rikiraana kogono pua onaa rayona robaa-para pia.
7 Krais-me niaa padane padane laatapu epe raana pi yaenu pa gisa.
8 Go pa giape yaere Gote-na buk madaa gupa tu ia:

Nipumi so yaa madaa pisa rabu kalabus piri onaanu mea pisa.
Nipumi pa kane yaenu onaanu rumaa kasa.

9 Go agaa so yaa madaa pisana re-re akepu ya? Go agaare aba ripia nipu su rolo-nane* aba ipisa. Goa pua so yaa madaa wala pisa.
10 Goa pea-ga mo aa aba no su rolonane ipisa aare nipu wala so yaa madaa-nane page wala pisa. Nipu ora so yaa ru-nanena madaa-nane page pisa. Goa pua nipumi su yaa rayo marulaatabasa.
11 Go nipu padane-ma mere onaanupara puri go-rupa pa kasa: Nipumi onaa medalomare aposel kogono aanu mapiraasa. Medalomare Gote-na agaa lakene aa mapiraasa. Medalomare epe agaa mogeape aanu mapiraasa. Onaa medalomare kone rulae onaanuna surube aanu mapiraasa. Medalomare tisa onaanu mapiraasa.
12 Nipumi go-rupa pua Gote-na onaa raba minalo puri gisa. Goa peapulu niaame nipuna epe kogono palima-daare Yesu Krais-na yogane ora waru adaa yalia.
13 Goa pua niaa rayome kone padane sua Gote-na Simi palimina kone ia ratua pamina. Go rabu niaa ora onaa piralima. Go rabu Krais-na puri page nipuna kone page niaana robaa-para ora waru marulaatabaina.
14 Go rabu page niaa wala oge nogo naaki-rupa napiramina. Nogo naaki pima rabu pa po ripu agaa pagoa kone laapo sua pima. Makirae agaapara yaa agaa ne aanu-para pa kone rulaema. Goa pua niaa pupitagi noa pima.

* **4:9:** Pol-me goa sa: Krais ipuare wae su ru-para aba popa piruare wala oropere yaa madaa ora sone pisa. Goa sa pare makuaae aa medalomame Krais aba su amaa ipisa pare go-rupa ora sone wala pisa teme.

15 Abiare niaame onaa raapu epe raana omape kone sua ora agaa padane lamina. Goa puare ora onaa pirua niaana Aa Mudu Krais-ri nipu padane raapu piramina.
16 Go aa mudumi niaa nipuna yogane-rupa makibumaalia. Goa pua niaa nipuna yoganeme raba mua niaa rayo medaa-para pogatea. Goa puare yogane padane pirua onaa padane padane laatapumi epe raana omape kone sua yogane puri minalo kogono pamina.

Krais-na onaare pora kagaa madaa pamuamina

17 Goa pea-pulu neme nimi-para agaa meda Aa Mudu-na bimi madaa puri paloa lagialo: Nimi ribaane-para piri wae onaa-rupa wala napi-ralepape. Gore nimuna kone rayo ora o ta.
18 Nimuna konere ribaa ta. Goa pea-ga nimuna lo robaa rogaa imi-pulu epe kone nasua pimi-pulu Gote-na kagaa epe kone gimeme.
19 Nimu waea pua yala napoteme-pulu nimu ora wae-rupa pirua nimuna konere ora pugu pi yaenu papena rekea.
20 Pare nimimi abade Yesu Krais madaa kone wae namisimi.
21 Nimimi Krais-na agaare aba pa-gesimi kone salo. Goa pua nimi Krais-na disaipel onaa pimi-pulu ora agaa aba mogeasimi.
22 Goa pea-ga abana kone gi-malepape. Go abana kone su pirisimi rabu nimi abana koneme nimi mea surubua rogaa isa.
23 Abiare nimina kone-para lo robaanu kagaa rado epe mealepape.
24 Goa pua nimi kagaa kone su pi-ralepape. Gote-me go kone kagaare ora nipuna-ga niaa gisa. Go kagaa konere mua temana ora epe-rupa mada pago piramina.
25 Goa pea-ga nimimi yaa agaa lape konere gimalepape. Nimimi ame baaninu-parare ora agaa ria tapape. Niaa rayore yogane padane-rupa pima-ga goa pipape.
26 Nimimi ratu yawalimiri go konemere pupitagi manalia-ga gi-malepape. Go ratu yawe konere naare pabola palia rabu ora gi-malepape.
27 Gore nimina kone-parare Sa-tan odobatalo pia-ga waru su-rubalepape.
28 Gore aa meda ne paake noaayere go kone gimoa kogono pape. Goa pua nena kimiri nimu raba mua naraa onaa medaloma page raba mealepape.
29 Nimina agaame waea meda nat-apape. Dia, nimiri epe raba meape agaa agu tapape. Gore aa medana robaa-para kedaa palia-daare go aa-na kone puri mapalaatalo epe agaa tapape. Goa pua nimina agaa pagal-imide onaanu-para epe agaa laketa-pape.
30 Nimimi Gote-na Holi Spirit-ri ni-aana robaa-para pia-ga kedaa nakat-apape. Gote-me nimi nipuna ruru mapiraatalo nipuna Holi Spirit mea gisa. Gupa gisa-pulu orope yapi di epalia rabu niaa maesepeaawa waea ora napamina.
31 Nimimi nimina robaa-para ia wae konenu rayo mea rubalepape. Go ratu yawape kone-para pu oyape kone-para wae-rupa rekape kone-para ero agaa-para wae agaa yala po-lape kone-para go rayo gimalepape.
32 Go wae kone rasua nimina ame baaninu-para epe kone sua pawa piralepape. Gore Krais-me nimi madaa omesa-pulu Gote-me nimina wae yaenu mea rubisa. Goa pea-ga nimimi ame baaninuna wae yaenu rakepeatepape.

5

Niaare epe paana piramina

1 Nimi Gote-na epe nogo naaki pi-ralimina nipuna agaa ratalepape.
2 Nimimi pa onaa medaloma raana omoa pedo pu piralepape. Gore Yesumi page niaa madaa raaname omoa pedo pua su amaa ipua sana

niaa madaa omesa. Yesumi goa pisare Gote-para miru irua epe rede pi kaa opoa mea kasa.

3 Gore nimi Gote-na ruru pimiga aa paake rumi kone-para wae yala polape kone-para epame omape kone page gimalepape. Gore wala nimina rikiraana go yaenuna pi page naopenaatapape.
4 Nimimi agaa waenu nalo rapa agaa ratu yawe nalo agaa waenu nalo wae ero ne agaanu natapape. Gonu napipape pare nimimi Gote-para ora pi tapape.
5 Nimimi waru pagalepa. Aa meda nipu paake onaa yone aa page yala polape kone i aa page epame omape kone i aa page go piane aanumiri Krais-para Gote laapona Surube Su mada napalimi. Go kone rayore ora pa remona bi minasaape kone yaade.

6 Nimimi waru adalepape. Aa medalomame nimi omeme pua go wae pora-para nimi lamua palimi. Apo yae madaare Gote-na agaa rasua waea peme-pulu nipu ratu yawea.
7 Goa pea-ga nimimi nimu raapu padane-para napiralepape.
8 Abade nimi su ribaane-para pirisimide pare abia Aa Mudumi nimiri epe paa pi-para mea mapiraaya. Goa pea-ga nimiri paa pi onaa-rupa pora pamualepape.
9 Go epe paa-para piruaema rabu epe kone marekaawa epe redepo ne kone rayo-para ora agaa rayome puri mapalaaya.
10 Nimiri Aa Mudu-na raaname mealimina kone ia yae mealimina.
11 Nimi abana kone pa saapimi aanu raapu napiralepape. Go onaare pa ribaane-para piritalo waea peme. Nimimi gupa napipape. Onaa rayo raana omoa goa pemere epe paa mea waatapape.
12 Nimuna kudiri pi yaenu pa agaame lapere ni yala pea.
13 Gore nimimi apo waea peme onaanu epe paa-para penaame mea salimiri go kone waena re mada adalimi. Goa pua onaa medaloma epe paa-para mea mapiraalia.
14 Go madaare Gote-na agaame gupa ta:

U patea aare aipapulu rekape.
Ne tapa-para wala gimoa rekaina.
Go rabu Krais-na epe paa ne madaa epenaloa marekaaina.

15 Goa pea-ga nimimi pora pamu pimi-rupa waru adalepape. Nimi kone nai aa-rupa napiralepape pare kone makuaae aa-rupa piralipape.
16 Abiare niaa go pima raburi ora wae yapina pima. Goa pea-pulu epe kogono asapu pamina.
17 Goa pua nimi maeyae onaa-rupa napiralepape pare Aa Mudu-na kone mu piralepape.
18 Nimimi ipa bia nanalepape. Dia, go ipa-mere nimi maeyawa maoyaalia. Goa palia-ga nimina robaapara Gote-na Holi Spirit mua rulatabena tapape.
19 Nimimi ame baaninu raapu epe buk yaasa lo epe mat yaasa lo epe lotu yaasa page lo puri ginalo piralepape. Nimina robaa-para epe kone rulatabalia rabu Aa Mudu-para page epe agaa-para epe yaasa madaa loa pipape.
20 Oro yaalo nimimi Aapa Gote-para oyaenu rayo madaa ora pi tapape. Goa puare niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bi loa mealepape.

Repaayana agaa

21 Nimimi Krais-na bi minasaawa nimina ame baaninu raapu epe kone su pawa piralepape.
22 Nimi onanumiri nimina aaninuna agaa pago piralepape. Goa palimi rabu Aa Mudu-na agaa pago piralimi.
23 Gore aame ona surubea-rupa gorupa madaa Krais-me Gote-na ruru surubea. Gote-na rururi Krais-na to yogane pima. Nipumi niaa kabisapulu nipuna onaa pima.
24 Gore Gote-na rurumi Krais-na kone rolo-para pimi-rupa nimi onanu page nimina aaninuna epe agaa rolo-para piralepape.

25 Nimi aanumi page nimina ore
madaa raaname omoa pedo pu pi-
ralepape. Krais-me Gote-na ruru
madaa raaname omoa pedo pua
omesa-pulu go-rupa pipape.
26 Krais-me mo ruru Gote katalo
pisa-pulu goa palia. Go ruru kasa
rabu abare ipa-para epe agaa raapu
radepea kasa.
27 Nipumi mo ruru ora nipuna
ini agaana epe-rupa aina kone isa.
Goa pua nipuna ruru ora pupitagi
nano waea napu piramina. Nipuna
konere niaa nipuna ruru mapiraat-
alo pisa-pulu niaa ora epe-rupa pi-
ramina. Niaa wae yae meda naina
kone isa.
28 Goa pea-ga nimi aanumi nimina
yogane madaa pedo pu piralemede-
rupare nimina orenu madaa pedo
pipape.
29-30 Aa medame nipuna yo-
gane ronome naomea. Dia, pare
nipumi eta kaloa waru surubea.
Niaare Krais-na yogane-rupa pima-
ga nipuna ruru surubea-rupa su-
rubamina.
31 Gote-na agaa i buk-mi gupa ta:
Ona nena agi aaraa lapo gimoa aani
raapu ora padane-rupa piralipina.
Go page aa nipuna agi aaraa gimoa
ona raapu pandane-rupa pirina.
32 Go agaare ora agaa adaapu ia-
ga pagalepa. Go agaare Krais-para
nipuna onaa-para epe-rupa pirami-
nalo lagiala kone salo.
33 Goa pea pare go agaare nim-
imi page pagalimina. Aa ray-
ome nimuna bipa nimu raaname
omoa pedo pu piraemede-rupare
ore madaa go kone padane-rupa
salepape. Ona rayome page nimina
aa nina agaa pagalepape.

6

Nogo naaki agi aaraa rayona agaa

1 Nimi nogo naakinumiri nimina
ama aapana agaa waru pagalepape.
Goa palimi-daare ora epe agaa mana
waru mealimi.
2 Gore Gote-na agaa i buk madaa
gupa ia: Nena ama aapa lapona agaa
waru pagalepape. Go agaa mana
madaare Gote-me ora pogatu pirape
agaa epe-rupa gupa sa:
3 Nimimi goa palimiri epe-rupa
pirua go su amaa adaalupu mada
piralimi sa.
4 Nimi agi aaraanu nimiri nimina
nogo naakina kone namao yaawa
ratu naayawena tapape. Dia, nim-
imi nimu waru Aa Mudu-na bimi
suruboa Gote-na agaa waru lakeloa
nimu waru mapiraatepape.

Kogono naaki-para surubea aa lapona agaa

5 Nimi pa kogono madaa adini
naakinuri nimina kogonona aaraa
madaa paalame omoa nipuna agaa
pagalepape. Goa puare makirae
kone nasua nimimi Krais-na kogono
peme-rupa pipape.
6 Gore nimumi ne ora epe naaki
kone inalo nimuna ini agaa madaa
pa kogono agu napipape. Dia,
pare nimi Krais-na kogonome adini
naaki-rupa pirua Gote-na kone nim-
ina robaa-para mea sua kogono pi-
pape.
7 Gore nimimi kone waru epe-rupa
sua kogono pipape. Nimi goa pal-
imiri pa onaanuna kogono paema
kone nasalepape. Dia, pare ora Aa
Mudu-na kogono-rupa pipape.
8 Gore nimimi go agaa waru pa-
galepa. Aa medame kogono epe-
rupa palia raburi gore Aa Mudumi
epe yoto katea. Gore nipu kogono
adini aa yalia page kogono esepene
aa yalia page yoto katea.
9 Nimi kogono surube aanu-
miri nimu kogono aanu-para page
epeaanu agu pipape. Paala masaape
kone page gimalepape. Pagalepa.
Nimi kogono surube aanu page
kogono madaa adini aanu page gore
ora yaa-para pia Adaa Aa padane
pirua onaa rayo kone padane sa-
monalo pea.

Kone rulae onaare yada pape onaanu-rupa piralepa

10 Gore neme go agaare gupa lo
kiritalua: Nimimi Aa Mudu raapu

pirua puri paloa kone rulaawa nimina robaa-para nipuna epe puri mealepape.
11 Gote-me nimi soldia-na yada pape yaenu guaaya-ga mea salepape. Goa palimiri epe-rupa oro yaalo pirua Satan-na makirae kone page mada gimalimi.
12 Gore niaame onaanu raapu yada napema pare so yaa-para piri wae remonuna puri raapu yada pema. Niaame go wae ribaa surube puri pane remonu raapu yada pema. Go page niaame wae ensel mudunu surube ensel-nu raapu yada pema.
13 Goa pea-ga nimimi Gote-na yada pape oyaenu mea salepape. Goa palimiri wae yapi di raburi iaame nimi tulalo palimi rabu puri paloa mada rekalimi. Goa pua nimimi Satan raapu yada paa-mama pua yada pu kirituare nimina su-para puri paboa piralimi.
14 Gore nimiri go-rupa puri waru paloa piritalore gupa pipape: Epe agaare puri pane aako lete-rupa yamalepape. Epe redepo ne konere kapa yome warini yae-rupame nimina aako madaa maraatepape.
15 Gore nimi managola palae piruare Gote-na Epe Agaame epe-rupa pirape madaa laketapape. Nimimi go konere aariti-rupa maraatepape.
16 Gore nimimi oro yaalo nimina puri pane kone rulaere gore nimina ralubi-rupa mea madialepape. Go ralubi madaare Satan-me etaane repena sulaa ralade nona piane pialia rabu madaa agalu palia.
17 Nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope konere nimina kapa yome warini raguna-rupa adipape. Nimi Holi Spirit-na rai kutu gina loare gore Gote-na epe agaa-rupa ripinaalepape.
18 Nimimi oro yaalo Gote-me raba minalo beten tapape. Holi Spirit-mi kone gialiade-rupare nimimi beten rado rado madaa teme. Goa pea-ga waru ado pirua beten nagimalepape. Goa puare oro yaalo nimimi Gote-na onaa medaloma raba minalo beten tapape.
19 Gore nimimi ni raba minalore beten gupa laketapape: Neme agaa laketoa rabu Gote-me paala ome kone mea rubinalo beten tapape. Go raburi neme epe agaa madaare ruru rado-para Gote-na kudiri pi kone mada laketoa.
20 Niri go epe agaa lakene aana kogono pawa. Go madaare ni kalabus ada-para pate. Gore epe agaa laketoa rabu neme puri waru paloa Gote-na agaa lakelanolo Gote yaaloa beten tapape.

Agaa medaloma

21 Gore neme pisude kogono rayo-para nina piruaayo-rupa Tikikus-mi nimi lagialia. Tikikus-ri ora niaana epe raba mi aa pirua kone padane sua Aa Mudu-na kogono waru pea.
22 Niaame ake pisima go remaa pagaliminalo neme Tikikus mea rapaato. Go remaa pagalimi agaamere nimina pu robaa puri mapalaalia.
23 Niaana Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais laapome ame baaninu nimi rayo-para kuma pi kone-para raana omape kone-para kone rulape kone raapu waru mealimina.
24 Goa puare onaa rayore nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais madaa oro yaalo raana omape kone sua pedo pu kone salimiri gore Gote-na epe raba meape kone mealimina.
Go mada. Ni Pol yaade.

Filipai
Ripia Agaa

Pol-me ipa solwara kenaawa mo Yurop su-para puare mo Mesadonia su-para ia-daare Filipai su-para epe agaa moge riaasa (Aposol 16.6-15). Oropere adaare meda-para pisa rabu nipu kalabus ada-para adisimi. Nipu pirua pagesa pare aa medalomame Filipai su-para piri Kristen onaana kone rulae yae mabebolaaeme simi. Pol-me Filipai su-para rapaasa pepa dipialema raburi Pol kone kedaa mi agaa meda naadalema. Dia, pare nipu Yesu madaa kone rulaawa pedo pu pirisa.

Aba ripiare Pol ora mone oyae dia sa. Go rabu Filipai onaame nipu raba mulalo mone repaasimi. Go pepa madaare Pol-me Filipai onapara go pisimi-a madaa ora pi lo agaa repaasa. Go page nimumi Pol kalabus ada-para pia loa kone adaapu sua kedaa mealimilo nimuna kone rulae mapuri palaatalo tisa.

Pol-me Gote-me nimu pa ode kasa yae madaa agaa lo repaasa. Go yaere go kagaa pirape yae Yesu Krais madaa misimi yae-para sa. Nimi Juda aanuna rekena agaa naratua go yae misimide sa. Dia, nimumi Yesu madaa kone rulasimi. Pol-me Filipai onaa Yesu Krais-na kone mina kone isa. Krais-mi nipu Aa Mudu kone naisa. Goa pua nipuna raana-daa naratisa. Dia, nipuna bipa nipu rabuaawa Gote-me kasa kogono pisa. Pol-me gupa sa: Onaanu Yesu raapu rabuloa pimi onaare Gote-na lo robaa kuma meme sa. Nimu raana page waru omeme sa.

Go pepa dipialema raburi Pol-me Filipai lotu ada-para piri onaanu raaname waru omesa-daa makuaatema.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-11)
Pol-na pisa remaa (1.12-26)
Yesuna kagaa pirape kone (1.27–2.18)
Timoti Epafroditis lapona kogono (2.19-30)
Kedaanu waru adamina (3.1–4.9)
Pol Filipai su-para piri onaa raapu pisa (4.10-20)
Pol-me abi patalepape agaa lakesa (4.21-23)

Pol-me pepa tua Filipai su-para rapaasa

1 Pol Timoti saa laapore gore Yesu Krais-na kogono naaki laapo pipa. Saame go pepare Filipai su-para piri Yesu Krais madaa kone rulae onaa rayome adaliminalo tu o taatepa. Nimi Gote-na ruru onaanu-para go lotu ada-para surube aanu-para kogono raba mi aanu-para page nimimi go agaa pagaliminalo o taatepa.
2 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais laapomere nipuna epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Pol-me Gote-para ora pi sa

3 Oro yaalo nimi madaa kone epenaloare neme Gote-para ora pi to.
4 Oro yaalo neme nimi madaa beten tore neme raaname waru omoa to.
5 Aba ripia agaa pagesimi rabu page abia page neme epe agaa madaa kogono pere nimimi ni raba muaeme-daa pe. Go pea rayore neme raaname omoa beten to.
6 Go madaare neme go-rupa waru niminaato: Gote-me go epe kogono nimina robaa-para marekaa-mama puare orope Yesu Krais-na epaliade yapi di rabu nipumi go kogono mada pu kiritalia.
7 Gore nimi rayo madaare neme oro yaalo nina pu robaa-para epe kone suaayo. Nimi rayome ni epe agaa kogono panolo raba muaeme. Gore ni abia kalabus ada-para pi rabu page ni esepene aa pirisu rabu page nimimi ni raba muaeme. Gorupa pirisu rabu neme iaanu-para epe agaa puri mapalaasude. Goa pua

neme nimi rayo madaa nina robaa-para epe kone suaayo.
8 Gore neme Gote-na ini agaana Yesu Krais nipuna odome omape konere neme padane-rupa nimi madaa page robaa-para kone suaayo.
9 Oro yaalo nimi madaa neme beten go-rupa to: Nimina pedo pu raana omape kone ora adaa yaa-mama palia rabu nimina makuaae kone-para oyae maredepo yape kone page ora adaa yalia.
10 Goa pua nimimi oyae adalimi rabu ora epe-rupa mada rumaatalo palimi. Goa pua Krais wala orope epaliade yapi di raburi nimimi waea rayo raakepe ruboa waenu wala nasaapiralimi.
11 Goa pua Yesu Krais nipuna ora epe kone rayo nimina robaa-para marulatabaalia. Go madaare Gote adaa bi kaloa nipuna bi minasaalim-ina.

Pol-me epe agaa raba mulalo nipu kalabus ada-para pisa

12 Nina amenu, nimimi pagalim-inalo lalo: Neme kedaa ruaayo rabu epe agaa narabuaaya pare mo kedaame epe agaa puri mapabaaya.
13 Goa pea-pulu go aa mudu Sisar-na ada surube soldia aa rayo-para onaa medalomame page ni Krais-na kogono pua kalabus ada pate lo remaa pageme.
14 Go page ni kalabus ada-para pate raburi niaame ame adaapumi go madaa kone sua robaa-para puri mapalaawa Aa Mudu madaa kone rulaeme. Go raburi nimumi paala naomoa go epe agaa ora puri palaa-mama pua laketeme.
15 Goa pemede aa medalomamere ni madaa udipa pua nina bi rabuani-aatalo pua Krais-na agaa mogeteme. Goa peme pare onaa medalomare ora epe kone sua Krais-na epe agaa laketeme.
16 Go onaanumiri Gote-na epe agaa puri mapalaatalo kalapus ada-para pia kone imi. Goa pua nimumi ni madaa epe pedo raana omape kone sua epe agaa laketeme.
17 Goa peme pare medalomamere nimuna bipa nimuna bi minasaatalo Krais pa makiraawa agaa laketeme. Goa temere ni kalabus ada-para pirua kedaa waru meanolo agaa laketeme.
18 Goa peme pare go kone ray-ore palainawa. Gore yaa agaa ne kone-para ora agaa ne kone-para nimumi Yesu Krais madaa epe agaa laketeme-pulu neme go madaa raaname ome. Go madaare neme ora raaname waru omoa piralua.

Ni oro yaalo kagaa piraama laama palua-daa Yesu raapu piralua

19 Gore neme raaname omoa gupa niminaato: Nimimi ni madaa beten temenare Yesu Krais-na Holi Spirit-mi ni raba mealia rabu nimimi ni mea repaalimi.
20 Gore nina pu robaa-parare kone padane gupa suaayo: Nina kogono madaare neme ora ogesi-daa nagi-malua. Dia, pare oro yaalo page ora abia page neme puri paloa pu robaa koneme Krais-na bi minasaaluame pi. Gore ni piralua page omalua page neme Krais-na bi minasaatalo pe.
21 Gore ni su amaa epe-rupa pa piraluare gore ake ya? Gupa-daa ora Krais raapu piralua. Go piralua pare ni omalua raburi neme ora nipuna epe yae rado meda mada mealua.
22 Yapare ni su amaa pa piraluare napiaa kogono mada palua-ga neme ake lano ya? Goa pua neme pa pirape pora-para palua palo omape pora-para palua palo neme aa-pora kuralua palo ni maarea.
23 Neme go madaare kone laapo i. Kone padanemere ni go su amaa gimoa Krais raapu pua piralua kone i. Goa palua-daa ora epeaalia.
24 Pare kone medare ni go su amaa pa pirua nimi raba meapere gore ora epe ta-daa go madaa kogono pano kone i.
25 Neme nimi madaa puri paloa kone suayo-pulu ni pa pirua nimi

raba mealua kone salo. Go rabu nimina kone rulaaye puri mapalaawa raaname omaliminalo pora waatoa.
26 Goa pua ni wala nimi piri epalua rabu nimimi Yesu Krais raapu pirua ni madaa pedo pu piralimina.

Filipai onaanu epea pua Gote-me radaa nena gimisa

27 Yapare aalu agaare nimi pora epe-rupa pamu pirua Krais-na epe agaame lagea-rupa pipape. Goa palimi raburi nimi adola epalua palo na-adola epalua palo nimi madaa epe remaa pagalua. Go remaare nimimi kone padane sua epe agaa puri mapalaatalo kogono pamina. Goa pula peme yaalore nimi madaa ora epe remaa mada pagalua.
28 Gore nimina iaanu-para paala naomalepape. Nimina robaa-para puri mapalalimi rabu iaanumi nimu lopalima kone salimi. Gore Gote-me nimi raba mealia-pulu iaanu ratu tua epe-rupa mada piralimi.
29 Gore nimimi Krais madaa kone rulasimi rabu ora epe kogono pisimi. Goa pea pare nipuna kogono madaa radaa page mealimi.
30 Abiare nimimi ni raapu pirua yada pamina. Go yadare abade neme kedaa risude-rupa ni raapu padane-para pirua pamina. Goa palima pare abia page neme go kedaa ruaayo-daa remaa apo pageme.

2

Niaana bi rabuaniaatepape

1 Gore nimimi Yesu madaa kone rulaawa nipu raapu pirua puri muaeme kone salo. Gore Yesumi nimi pedo pua raaname omea-pulu nimi epe-rupa pimi kone salo. Gore nimi Holi Spirit raapu epe-rupa pirua kone padane sua pimi kone salo. Nimimiri onaanu medaloma madaa epe kone sua odome omeme kone salo.
2 Goa peme-daare nimi rayome ora kone padane sua pedo pu raana omape kone rumaatepape. Goa pua nimina pu robaa-para kone padane su piralepape. Goa palimiri ni ora raaname waru omalua.
3 Nimina bipa nimina bi minasaape kogono napipape. Go page nimimi ni ora adaa aa pi kone sua kogono napipape. Dia nimimi onaanuna ini agaana pawa epe-rupa pua piralepape. Gore onaa medalomame pa onaa rabuaniaawa ni ora epe aa pi kone nasalepape.
4 Nimina koneme oyae rayo nasurubalepape. Dia, pare nimimi onaa radonu madaa kone sua nimuna oyaenu page surubatepape.

Krais nipuna bi rabuaniaasa rabu Gote-me nipuna bi minasaasa

5 Nimimiri Yesu Krais-na kone padane mua go-rupa moge ratalepape:
6 Nipu ora Gote ria pirisa. Go pirisa pare nipumi ora Gote-rupa piruaayo kone puri palo naisa.
7 Dia nipuna bipa nipumi go kone gimoare Nipumi pa kogono naakirupa pirisa. Goa pua nipu aa nona piane pirua niaana yogane nona piane aawa pirisa.
8 Nipuna raaname nipu rabuaniaawa nipu Gote-na agaa pagoa go pora ratisa. Goa pua nipu repena polopea madaa omesa.
9 Goa pisa-pulu Gote-me nipuna bi minasaawa sana ora so madaanane surubape go-rupa mapiraaya. Goa pua Gote-me nipu surube aa mapiraasa-daa nipuna bimiri ora bi rayo rabuaniaaya.
10 Nipumi go bi Yesu minasaapulu yaa-para piri onaanu page su amaa piri onaanu page no-nane piri onaanu page onaa rayomere rumu koba pua Yesuna bi minasaalimi.
11 Goa puare onaa rayome Yesu Krais ora Aa Mudu teme. Goa puare niaana Aapa Gote-na biri ora so madaa-nane minasaalimina.

Niaare onaanuna rikiraana paarupa piramina

12 Goa pea-ga nina epe adami onaanu pagalepa. Nimiri oro yaalo abade niaa raapu pirua nina agaa

pagesimide-rupa abia page pagalepape. Abia ni go su adaalu-para pi rabu page waru pagalepape. Gote-me nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope kone guaaya. Goa pea-ga abia pa aloma pua kogono waru pipape. Goa puare nimi oro yaalo epe-rupa pirape kone mealimi.

13 Gote-mere oro yaalo nimina robaa-para nipuna kone inalo kogono pea. Goa pea-ga nimimi nipuna pora waru kuralepape.

14 Kogono rayo nimimi pulalo palimiri ratu yawe kone raapu napipape.

15-16 Goa palimiri nimi epe-rupa pirua ora Gote-na si wane-rupa piralimi. Go rabu nimimi wae yaenu madaa kone nasalepape. Dia, pare ora epe kone samina. Nimiri go su amaa wae-rupa pirua pupitagi nape onaana rikiraana pirua Gote-na oro yaalo epe-rupa mapiraape agaa laketapape. Goa laketeme rabu nimi ora so yaa-para uba kedo nona piane piralimi rabu nimumi nimina epe paa adalimi. Goa pua Yesu nipu wala epaliade yapi di raburi neme nimi madaa pedo palua. Go raburi neme nimi madaa kogono abade pisudere ora pa amaa napisude-pulu adalua.

17 Nimimi Gote madaa kone rulatalo palimi-daare ni mada omaluame pi tapape. Nimimi kone rulae onaare Gote piri-para epe miru irua ora pi temede-rupa mada peme. Gore gupa omaluare neme nimi madaa yaapi koyaata pe yaalore nena yaapimi raaname omoa nimi raapu page go raaname omape kone gulalo rumaayo.

18 Goa pua nimimi raaname omalimi rabu neme page kone epe mealua.

Pol-me Timoti penaalo agaa lakesa

19 Gore neme Aa Mudu Yesu madaa kone rulaawa nimi piri-para Timoti mea rapalua. Nipu ipuare gore nimina remaa lagialia rabu nina robaa-para puri mapalaalia.

20 Timoti padane-mare saana pu robaa kone padane-rupa sua nimi raba mulalo pipa.

21 Go-para piri onaa medalo-mamere nimuna oyae rado rado pa amaa peme. Go peme-pulu nimumi Yesu Krais-na kogono napeme.

22 Goa peme pare nimimi Timoti-ri ora epe kogono pisa-daa ademe. Saa aaraala-rupa pirua epe agaa madaa kogono pepa.

23 Gore oyae rayo akea pua palima ya? Neme aba waru ado kiritalua. Goa pua neme nipu nimi piri-para aipapulu mea rapalua.

24 Goa puare Aa Mudumi ni pora mea waatea rabu ogesi-daa pirua ni page nimi piri-para epalua.

Pol-me Epafroditus agaa lakesa

25 Nina konere niaana ame Epafroditus nimi piri-para page mea rapalua kone salo. Gore nimimi nipu penaasimi rabu ora kone padane sua kogono pua iaanu-para ora puri paloa raba muaaya.

26 Nipuna konere nimi adawe kone sua pu o ta. Gore nimimi nipu yaina omea remaa aba pagamede-pulu nipuna kone-para kedaa pea.

27 Ora abade nipu yaina omesa rabu pode ini adupisa pare Gote-me nipu madaa odo omesa. Goa pisa pare Gote-me nipu padane madaa naodo omesa. Dia, pare ni page odo omesa. Gore nipu omola pisa yaalore ni kedaa waru rita pisu.

28 Goa pea-ga nimimi nipu wala adaliminalo mea rapalua kone salo. Go rabu nimimi raaname omalima rabu nina kedaa page dia yalia.

29 Goa pea-ga nimimi nipu adalimi rabu raaname waru omalepape. Nipuri ora Aa Mudu-na ame-rupa pia-ga ki waru katapape. Nimimi go piane aana biri minasaatepape.

30 Nipumi Krais-na kogono pua ni madaa ora pode ini adupisa. Nimi raba mulalo niaana kogono madaa pu kiritalo.

3

Krais madaa kone rulalia aare ora redepo ne aa piralia

1 Nina ame baaninu-ya, neme
waru agaa lo kiritua lagulalo pi:
Nimiri Aa Mudumi raana omape
kone waru ginalo lalo. Neme agaa
meda nimi piri-para wala o taapere
nimi raba meapena ya-pulu ni
kedaame naomalo.
2 Nimimiri waea pape aanu waru
adalepape. Nimu ora wae yana-rupa
pirua nimina yogane kepetalo peme-
ga waru adalepape.
3 Niaame padanere ora yogane
kadolape kone rado meda waru
ima. Goa pua niaame Gote-na Holi
Spirit-miri Gote-na bi minasaawa
Yesu Krais raapu pirua raaname
omoaema. Goa pua niaame yogane
madaa kone naima. Go yaemere
niaa mada naraba mealia.
4 Gore neme go yogane madaa i
konenu waru ade-pulu agaa adaapu
mada lalo. Gore aa medaloma nimu
raba minalo yogane madaa kone sua
kepetalo pemere neme nimuna kone
page mada maoge yalua.
5 Pagalepa. Oro meda pa pope-
naloa nina yogane kepeasimi. Niri
Israel aa pirua amame Benjamin-na
ruru madisa. Niri akuanuna Hibru
agaa to. Nemere Juda onaanuna
rekena agaa waru pagoa Farisi aa
page pirisu.
6 Goa pisu rabu neme pu maoy-
aawa Gote-na onaanu kedaa waru
mea kasude. Gore neme rekena agaa
pagoa go pora kurua go agaa ogesi-
daa nagimoa pisu.
7 Yapare abia neme Krais madaa
kone rulaawa apo pisude yae rayore
ora epe yoto meape yae-daa nato.
Dia, go yae rayore ora etapape yaenu
lalo.
8 Neme apo abana kone agu-para
nalalo. Dia, pare nina Aa Mudu Yesu
Krais nipuna kone niminaaluame pi.
Goa pea-ga niminaae kone madaare
apo abana kone-para oyae rayo eta-
painawa. Neme Yesuna kone mua
neme kone rado meda rayore aba
gimoa rubisu. Neme Krais padane
raapu polalo pi-pulu oyae medalo-
mare ora wae eta ebo-rupa naaku-
para mea rubalua.
9 Goa palua rabu ni nipu raapu ora
padane piralua. Goa pea-ga niri nina
bipa rekena agaa kuralua-daare epe
redepo ne kone mada namealua.
Dia, pare neme Yesu Krais madaa
kone rulayo-pulu nina redepo ne
kone muaayo. Go redepo ne konere
Gote-me gea-pulu go koneme puri
mapalaaya.
10 Abiare neme Krais nipu wala
rekesa-daa makualaminalo pe. Go
page nipumi pisa-rupa kedaa rua
nipuna omesade kone mogeatalo pi.
11 Neme goa paluare ni page
matmat-para wala rekalua kone sua
ado piralua.

Pol nipu robo-para aloma pisa

12 Neme Yesuna kone rayo aba
meawade kone sua nalalo. Dia,
neme kone rayo namuaayo pare
neme mulalo pi. Goa pe rabu
Yesu Krais-me abade ni misa-rupare
neme nipuna kone mulalo pi.
13 Nina ame baaninu-ya, neme go
konere abi namu kirite. Dia, pare
abiare neme ora kone padane gupa
suaayo: Neme abade yaenuri kone
rugulaawa orope epe yaenu mulalo
kogono puri paloa pe.
14 Goa pua Gote-na kone ni
aipapulu aloma epe-rupa puare epe
yoto mulalo pi. Go yotore Gote-me
Yesu Krais lakenaloa nipumi ni so
yaa-para piranolo mayaatea.
15 Gore niaa Krais-na kone ora
mema-ga kone rayo mogeamina. Ya-
pare nimi medaloma kone rado
saapimiri Gote-me go kone page
mada maredepo yaalia.
16 Goa pea-ga niaame Krais raapu
kone aba meamade-rupare gore
waru ripinaabawa pora pamuam-
ina.
17 Amenu, nimimiri nina kone
ratalimina. Niaame pora epe-rupa
ratalima-daare onaa medaloma go
pora ratalimi page waru adalepape.

18 Oro yaalo rana adaapu nimi laguaayo pare abia page wala apo lagialo rabu re lalo: Gore onaa adaapumi Gote-na pora madaa kone narulaawa Krais-na repena polopea madaa iaa aulaeme.
19 Go onaanuri nimumi Gote madaa kone narulaeme pare yogane mada meape yae kone rulaeme. Nimumi kone rado suare yala pi yae madaare raaname omeme. Nimuna su amaa yaenu padane madaa puri pabea kone suaeme. Goa pea-pulu nimu ora wae naaku-para polalo pimi.
20 Goa peme pare niaare yaa-para pirape onaanu yaade. Niaamere Aa Mudu Yesu Krais nipumi so yaa-para gimoa epaliade yapi di waru ado piramina.
21 Go rabu nipumi go niaana omape yoganere wala nipuna epe yogane-rupa maawa puri gialia. Go puri nipu padaneme oyae rayo surubalia.

4

Agaa mana medaloma

1 Goa pea-ga nina epe ame baaninu-ya, neme nimi madaa raaname omoa nimi adawe kone sua piruaayo. Neme nimi madaa ora pedo pe. Nimimi go agaa pagalimidaare Aa Mudu raapu waru epe-rupa piramina.
2 Gore Yuodia Sintike lapo nipiri Aa Mudu raapu akiala-rupa pirua kone padane salepape.
3 Gore saana kogono padane pepa-ga nemere go ona laapo raba meape. Nipu laapome abade ni raapu padane-para epe agaa kogono pisima. Nipu lapo-para Klemen-para kogono padane pi onaa medaloma page niaa kogono padane pisima. Mo onaa rayo oro yaalo piralimipulu nimuna binu Gote-na buk madaa ia.
4 Oro yaalo nimimi Aa Mudu raaname omalepape. Neme wala lagialo: Nimimi raaname waru omalepape.
5 Nimimi onaa rayo madaa kone pawa su piralepape. Gore Aa Mudu epape diri abia re-para epalia.
6 Nimimi oyae madaa kone adaapu nasalepape. Dia, pare oyae rayo dia yaliare beten loa Gote agaa mealepape. Goa puare nimina robaa-para ora pi tapape.
7 Goa palimi rabu nimi Yesu Krais raapu piralimi-ga Gote-na kuma pi konemere nimina kone pu robaa-para waru surubalia. Go kuma pi konere ora epe ta pare su amaa onaanumi mada naniminaalima.
8 Ame baaninu-ya, neme agaa waru wala lagialo-ga go kone rayore ora epe kone salepape. Epe koneme gupa lagialo: Ora agaa-para epe yae-para redepo ne kone-para epe pope poranu-para epe raana omape kone-para epe bi minasae yae-para go rayo madaa oro yaalo kone penaatapape.
9 Nimimi nina agaa pago misimide-ga go kone ratalepape. Gore nina mogeasude agaa-para nina pisude kogono lapo madaa kone sua go pora ratalepape. Goa pua Gote-me niaa-para epe kuma pi kone guaaya-ga nimi raapu piruaaya.

Filipai onaanumi Pol ode yae pa kasimi

10 Gore nimimi abade ni madaa kone sua raba misimi. Goa pua abia page ni raba mulalo pimi. Goa pea-ga ni Aa Mudu raapu pirua neme raaname waru omalo. Ora abade nimimi ni kone isimi pare nimimi ni raba meape pora na-adesimi.
11 Niri oyae dia ta-daa agaa nalagialo. Dia neme go madaa kone adaapu nai. Oyae nipuna ni madaa pa epalia-rupare ora epe ta kone suaayo.
12 Niri ora aa naraape aa-rupa pirua oyae adaapu meape aa-rupa page piruasu. Gore eta adaapu nape rabu page reae pi rabu page gona re-re neme ade. Go page oyae adaapu saapiri rabu page oyae dia ne rabu page gona re rayo adoa pawa pi. Oro yaalo page su rado rado-para

page neme goanu rayo adoa pawa piruaayo.
13 Gore Krais-me ni puri guaaya-
pulu go purimi neme oro yaalo oyae
rayo mada pu kiritalua.
14 Pare nimimi nina kedaa abade
rua raba misimide.
15 Go Filipai su-para piri onaanuri
nimimi aba adesimi. Neme Mase-
donia su gimoa Gote-na epe agaa
lakelaama pisu rabu nimina lotu lo
piri onaanumi ni raba misimi. Nimi
padanemere niaa raapu epe oyae
ropo pisimi.
16 Gore aba ni Tesalonaika su-
para pirua oyae naisude rabu nim-
imi rana adaapu ni raba misimide.
17 Neme oyae medaloma pa gi-
ape kone nasalo. Dia, pare nemere
nimi go epe kone madaa epe ode
yoto adaa mealimi rabu adaluame pi
sude.
18 Abiare oyae rayore neme aba
waru mu kiritisu-pulu ora rulatabea.
Nimina pa gi yaenuri Epafroditus
nipumi mea ipisa. Go yaenuri Gote-
na ini agaana ora epe kaa pide miru-
rupa irua o taasimide. Goa pisimi-
pulu Gote-me go miru adoa sana
raaname omesa. Goa pua neme page
raaname omalo.
19 Goa pua nina Gote-mere nipuna
ora epe yae nimi-para Yesu Krais
mada gialia. Goa pea-pulu nimi oyae
medaloma dia yalia-daare mada gu
kiritalia.
20 Gore niaana Aapa Gote nipuna
biri oro yaalo minasaamina. Go ora.

Agaa rugi medaloma

21 Nimi Gote-na onaanuri Yesu
Krais raapu pimi-ga abi epe-rupa pi-
ralepape lo repaato. Nina amenu ni
raapu pimamere nimumi page epe-
rupa piralepape lo o taateme.
22 Go Gote-na ruru piri onaa ray-
ome page nimi-para abi epe-rupa
piralepape lo o taateme. Medaloma
Sisar-na ada kogono paeme aanu
nimumi puri paloa epe-rupa pi-
ralepape lo o taateme.
23 Aa Mudu Yesu Krais-na epe raba
meape kone nimi madaa masaaina.
Apo mada. Ni yaade Pol.

Kolosi
Ripia Agaa

Kolosi-ri Esia su ru-para aasa. Efesus-re Kolosi adaare raapu re-para aasa. Pol nipu pa pirua aa medaloma pa onaa piri-para kogono pula penaasa pare nipu Kolosi su-para lotu ada meda namarekaasa. Pol-me aa medaloma Kolosi onaa-nuna kone rulae yae mabebolaaeme remaa pagesa. Goane go pepa tua kone perekenalo repaasa. Agaa puri panere goa sa: Yesu Krais-me niaa wala mealia sa. Goa pua niaa raba meape pora meda naia. Krais madare Gote-me oyae rayo maopaasa.

Pol-me go buk tua aa laapo piri-para mo Kolosi su-para mea pulupa loa repaasa. Mo aa laapona biri Tikikus-para Onesimus lapo.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa pulupape agaa (1.1-2)
Beten loa ora pi agaa (1.3-8)
Krais-re go piane aa (1.9–2.19)
Krais mada kagaa pirape kone wa-supa mealima (2.20–4.6)
Abi piralepape agaa (4.7-18)

Pol-me Kolosi su-para pepa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Gote-me ni epe kone sua ni Yesu Krais-na aposel kogono aa mapiraasa. Nina ame Timoti raapu pirua go pepa tu repaato.

2 Nimi Gote-na ruru onaanu nimi Kolosi su piri onaanu-para go pepa apo tu repaato-daa. Nimimi Krais madaa kone rulaawa ame baaninu-rupa piralepape. Niaana Aapa Gote-me nimina robaa-para epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Kolosi onaanumi Yesuna agaa madaa kone rulasimi

3 Oro yaalo niaame nimi madaa Gote-para beten teme raburi ora pi teme. Nipuri niaana Aa Mudu Yesu Krais-na Aapa ora ria pia.

4 Gore nimimi Yesu Krais madaa kone rulaawa Gote-na ruru onaa rayo-para epe pedo pu raana omeme remaa aba pagema.

5 Aba ripiare ora Epe Agaa nimi mea lagisimi rabu nimimi go agaana re robaa-para mea sua pimi. Goa puare nimimi so yaa-para iaa yae adoa mulalo piralimi-daare nim-imi kone rulaawa Gote-na ruru-para pedo pu raaname omo pimi.

6 Su rayo-parare go epe agaa pago kiriteme. Goa pua onaa rayome epe kone sua epe-rupa pimi. Goa pea pare nimimi aba ripia Gote-na epe raba meape kone misimi rabu nimimi go kone waru adesimi. Go-rupare su rayo-para Gote-na agaa pago kiriteme.

7 Niaana epe kogono aa Epafras-me abade nimi go epe agaa moge riaasa. Go aare oro yaalo Yesu Krais-na kogono waru surubua niaa raapu kogono padane-rupa pea.

8 Gore Holi Spirit-mi nimi aba pedo pu raana omape kone gisa-pulu go aa nipumi niaa lagisa.

Pol-me beten loa Kolosi onaa puri mapalaasa

9 Niaame nimi madaa remaa laema rabu page abia page nimi madaa beten laema. Gote-me nimina robaa-para kone gua raba minalo niaame beten laema. Goa pua nimimi Holi Spirit-na kone waru niminaaware kone adaapu mealiminalo beten teme.

10 Go rabu nimimi Aa Mudu-na pora pamua nipuna kone mealimi rabu Aa Mudu nipumi raaname omalia. Go pora kurua epe ko-gononu palimi-daare Gote-na epe kone nimina robaa-para ora adaa yalia.

11 Goa puare Gote-na puri rayome nimi puri mapalainalo niaame beten gupa laema. Nipuna epe puri madaare nimimi epe-rupa pawa pirua kedaa rayo mada rialimi.

12 Nimimi Aapa nipu-para ora pi loa raana omalimina. Gore nipumi

nimi mapiraasa-pulu nipuna saapirae yae mea rumaa gialia. Go yaere niaa epe paa-para pima onaanumiri Gote nipuna ruru pima-ga go epe yae rayo mealima.
13 Abade su ribaane-para pirisimi rabu wae yaena purimi niaa rabuaniaasa. Goa pisare Gote-me niaa raba mulalo nipuna epe Sina Surube Su-para mea mapiraasa.
14 Go Simiri niaana waea mea rubaawa niaana pupitaginu ora pane misa.

Krais nipuna kone-para nipuna kogono laapo madaa agaa lakesa

15 Yesu Krais-re niaame nipu adema rabu nipu Gote nona piane yapare onaanumi Gote na-ademe. Krais-re ora Gote-me warisade oyae rayo surubea.
16 Gote-na Simiri so yaa-para i yae page su amaa i yaenu page rayo warisa. Nipumiri niaame adema yaenu page na-adema yaenu rayo warisa. Go yaa-para pimi remonu page asubaanu page surube enselnu page ensel mudunu page rayo warisa. Goa pua Gote-me su yaa oyaeyae rayo warisadere nipuna Naakina rolo-para ia.
17 Go oyaenu rayo nawarisa rabu nipu aba ripia pirisa. Goa pua nipu raapu epe-rupa ainalo warisa.
18 Gore kone rulae onaa rayore nipuna yoganena ru-para piramina nipu niaana Aa Mudu pia. Nipuri niaana yoganena re aa piruaaya. Nipuri go ome onaanu pimi-para pua pirisa pare Gote-me nipu wala marekaasa rabu nipu oyae rayona mudu piruaaya.
19 Gote-me nipuna puri kone lapo rata rayore go naaki padane madaa kata.
20 Gote nipuna koneme su yaa laapo rayo nipuna ini agaana wala mea kiritatalo pisa-pulu su amaa mea rapaasa. Nipuna Si Yesu repena polopea madaa omoa yaapi koyasapulu Gote-me su yaa-para piri oyae page su amaa i yae page nipu raapu epe-rupa mapiraatalo pisa.
21 Abadere nimi Gote raapu repara napirisimi pare nimi wae kone sua wae yae pua iaa-rupa pirisimi.
22 Goa pisimi pare nipuna naakina to yogane repena polopea madaa tu maomasimi rabu Gote-me abia nimi rayo nipuna adami onaanu-rupa mapiraaya. Goa peaga nipumi nimiri nipuna onaanu mapiraatalore ora pupitagi nane wae yaenu nasaapiruae onaanu nipuna ini agaana pirinalo mea kirita mapiraasa.
23 Goa pisa-ga nimimi Aa Mudu madaa kone waru rulaawa nipuna agaa ratalepape. Goa pua wae yae medame nimi nayolo rialiadaare nimimi aba pagesimide epe agaana oyae ado pirua nagimalimina. Niri Pol aba ripia neme go epe agaa lagua nimi raba meape aa pirisude. Go epe agaare go su amaa piri onaa rayome aba pageme.

Pol-me Kolosi onaanu raba misa

24 Abia neme rialo kedaare nimi raba mealuame raaname oma pi. Kedaa medalomare Yesumi nipuna ruru onaanu raba mulalo risa. Gupa risa pare abia page go kedaa medaloma pa ia. Nina yoganeme nape radaare Yesu nipuna nisade kone makibumaawa raba muaayo.
25 Gote nipumi abade ni mapiraasa rabu ni lotu ada-para kiritae piri onaanu raba mi aa mapiraasa. Goa pua neme nimi epe-rupa piraminalo raba muaayo. Goa pua neme Gote nipuna agaa nimi waru lage.
26 Oro yaalo abade go kudiri pua i agaare onaanu rayome napagesimi pare abiare Gote-na ruru onaa rayo madaa penaame mea waata.
27 Abiare Gote-me kone sua gupa pea: Nipuna kudiri pu i agaana re-re nipuna onaa rayo-para mea waata. Go ora epe agaare onaa rayona rikiraana penaame waatea. Go kudiri pu i agaana re-re gupa: Krais-re nimina robaa-para pia-pulu nimi Gote

raapu pirua nipuna epe paana puri kuma mealepape.
28 Goa pea-ga niaame Krais-na epe agaa onaa rayo-para mogeaema. Goa pua niaame makuaae kone mua agaa mogeaatalore agaa mana puri paboa laketema. Goa pua niaame onaa padane padane laatapu lakeloa Krais raapu puri pane onaanu piraminalo mogeaema.
29 Go kogono pulalo pe rabu nina purimiri oro yaalo neme kalai pua kogono paayo madaa radaa pea. Go puriri Krais-mi nina robaa-para guaaya rabu neme kogono mada pe.

2

Nimimi kone rulaawa mua yaa agaa gimalepape

1 Gore neme nimi madaa kogono pulalore ni radaa pisa. Go page mo Laodisia su-para piri onaanu-para onaanu medalomame ni waru naademe pare raba mulalo kogono pe.
2 Neme kogono go-rupa pere nimuna pu robaa-para puri mapalaawa pirua raana omape kone sua piraliminalo kogono pe. Go rabu nimumi makuaae kone mua pu robaa-para rulatabenalo waru mealiminalo. Goa pua nimimi Krais nipu Gote-na pagaa i agaana re adaliminalo kogono peme.
3 Gote-na pagae agaa rayo-para nipuna makuaae kone-para gonuri Krais-me niaana robaa-para epenalo mea waatea.
4 Goa pea-daa nimi lagialo: Aa medame nimi arere pua makiraliadaare nipuna agaa napagalepa. Nipuna agaare ora epe puri pane agaa kone salimi pare nimi makiralia.
5 Gore ni nimi raapu meda-para napima pare nina koneme nimi madaa epenaato. Nimimi Krais madaa puri paloa kone rulaawa padane-rupa pimi-pulu ni ora raaname omalo.

Yesu madaa kagaa pirape kone wasupa meamina

6 Nimimi Yesu Krais ora nimina Aa Mudu madaa kone ruleme-ga nipu madaa epe-rupa piruatepape.
7 Gore repena Pita no su-para puri paloa aaya-rupa nimi page nipu raapu piralepape. Goa pua nimimi nipuna puri meaa-mama pua kone waru rulaawa go-rupa piralepape. Epe agaa mogeasa-rupare epe-rupa piralepape. Goa pua oro yaalo nimimi Gote-para ora pi tapape.
8 Nimimi waru adalepape. Aa medalomame su amaa kone sua nimi makiraawa nipuna wae pora pamuape epaame omalimi. Go su amaa konere nimumi Aapa akuanuna agaa mana ya-pulu su yaa surube ensel waenuna agaa pagoa mogeaeme. Go rabu nimumi Krais-na agaa namogeteme.
9 Krais-na to yogane-parare Gote-na puri kone rayo rulatabea.
10 Goa pea-ga nimimi Krais raapu piramina Gote-na kone rayo nimina robaa-para rulatabena. Nipuri ora surube ensel-nu page ensel mudunu page go rayona mudu piruaaya.
11 Gore nimi nipu raapu padane-para pirua nimina yogane kepesimi. Goa peme pare yogane kepeape konere aanumi pemede-rupadaa namisimi. Dia, Krais-me nimina wae pupitagi ne kone mea rubua nipuna kagaa kone gisa. Go rabu Krais-me yogane kepeteme-rupa wae yae mea rubisa.
12 Gore nimimi baptais misimi raburi nimumi Krais matmat-para rogaasimi-rupa nimi page nipu raapu rogaabaema. Goa pua Gote-na purimi Krais matmat-para marekaasa-rupa nimimi baptais mua Krais raapu ome onaanu piri-para gimoa rekaeme.
13 Abadere nimimi pupitagi noa nimina kone wasupa omape-rupa pirisa. Go raburi nimi ruru rado onaa pirua rekena agaana pora naratisimi. Goa pisa pare Gote-me Krais tapa-para marekaasa rabu nimi nipu raapu mapiraasa. Goa pua Gote-me niaana wae rayo mea

rubisa.
14 Gore aa medame yago mulalo
go aa-na bi pepa mada tu ia. Go-
rupare niaame rekena agaa-para
agaa mana-para napagesima rabu
niaa raba minalo pisa. Goa pisa pare
Yesu repena polopea madaa omesa
rabu niaana rekena agaa page rigita-
niaasa.
15 Goa pua nipumi go repena polo-
pea madaa omesa rabu wae ensel-
nu mudu ensel-nu iaanu ipulupa loa
yaasa. Goa puare onaana ini agaana
nipumi go iaanu adaniaawa yala
mapolasa.

Niaare Krais raapu aba omesima

16 Gore nimumi nimi-para pa
makirae agaa meda nateme. Nimimi
eta no ipa nape rabu rekena agaa
page natemena. Gore adaa di
rabu page kagaa akua opaliade
rabu page Kitu Pirape yapi di rabu
page go madaa makirae agaa mada
natemena.
17 Go agaare go-rupa lapere Krais
epape di rabu lapena managola pa
ia. Goa palia pare go yaenuna re-re
Krais yaade.
18 Gore pa aa medame upaa pua
epe oyae adoa koso lape agaa-
rupa lagialiare nipuna agaa na-
pagalepape. Nimimi ensel-nuna
bi minasaalimi-daare nimina bi
rabuaniaalimilo lagialia pare yaa
agaa tea. Go piane aare nipu abade
piri aa-rupa pirua nipumi abana
kone sua laguaaya.
19 Gore Krais ora Aa Mudu
piruaaya pare mo aa-rupare Krais
raapu napiruaaya. Krais-miri niaa
nipuna yogane piraminalo puri gua
surubea. Goa pua nipuna uni-
para kogaapu-para puri gua niaa
irulu saapiruaaya. Goa pua Gote-
me niaa Krais-na rururi nipu raapu
piramonalo puri gea.
20 Nimiri aba Krais raapu omes-
imi rabu su yaa laapona wae remo
rayona puri rabuniaasa. Goa pea-
ga nimiri akeane wala go su amaa
onaa-rupa piralimi? Goa pua nimi go
rekena agaa medaloma akeane pago
pimi?
21 Go rekena agaare go yae kimi
nameape loa naoraape loa nena to
madaa narogaape agaa laguaaya?
22 Go piane rekena agaare ora pa
ia-daa pa onaanumi go agaa mana
lagialeme. Goa yapare go eta-para
oyaenu-para niaame pu kiritalima-
daare ora dia yalia.
23 Gore ensel-nuna bi minasaape
agaa mana-para nimina bi rabua-
niaape agaa mana-para to yogane
maoyaina teme agaare ora epe ta
kone imi? Gore nimumi makuaae
kone mua teme pare mo agaa man-
anu pageme rabu Gote-na bi nam-
inasaaeme. Dia, nimina bi meape
madaa kone mapiraawa pageme.

3

Gote-me niaare Krais raapu aba marekaasa

1 Gote-me nimi Krais raapu aba
marekaasa. Goa pisa-ga nimimi so
yaa madaa i yaenuri nimina meal-
imina kone mapiraatepape. Sogo-
parare Krais ora mudu pirua Gote-na
popo ki-nane pia.
2 Oro yaalo nimi rayome so
yaa madaa i yae madaa kone
penaloa surubalepape. Nimimi
go su amaa i yaenu madaa kone
namapiraatepape.
3 Gore go su amaa nimiri aba
ome onaa-rupa pirisimi-pulu nimimi
go su amaa i yaenu madaa kone
namapiraatepape. Dia, pare nim-
ina oro yaalo kagaa pirape kone
wasaanu-para Krais Gote raapu mea
saaba pirina ta.
4 Goa pua Krais-re niaana oro
yaalo kagaa pirape kone wasupana
re yaade. Gore orope nipu su
amaa wala epalia raburi nimi page
nipuna epe paana ru-para padane-
para rekalimi.

Niaare kagaa onaa piramina

5 Goa pea-pulu nimimi go su amaa
agaa madaa ia kone rayore tu mao-
matepape. Su amaa i kone nimina

robaa-para ia-ga gimalepape. Ona paake yone kone-para yala polape kone-para paonaanu yone kone-para pupitagi nolalo pi kone-para oyae inimi adoa epaame ome kone-para go rayore gimalepape. Oyae meda adoa epame omape konere ora pa remona bi minasae kone.

6 Gore onaa rayome Gote-na agaa napagoa mo wae yaenu palimi-daare Gote-me wae ratu yawape yoto mada gialia.

7 Abade nimimi page go aanu raapu pirua nimina robaa-para i kone wae rayo mua nimimi wae po-ranu kuritalo pisimide.

8 Yapare abia nimiri wae kone go-rupa rayore gimalepape: Ratu yawe kone-para wae pape kone rayo gi-malepape. Go page ero agaa-para wae pugu pi agaa page rayo gi-malepape.

9 Nimina ame baaninuri na-makiratepape. Dia-ga nimimi abana kone-para wae rayore aba gimisimide.

10 Goa pua nimiri kagaa kone rayo meamede. Gote-me nimi ora kagaa onaanu-rupa warisa-pulu nipumi oro yaalo nipuna epe kone nona piane guaaya. Goa pua nimimi kone meaa-mama puare nipuna kone rayo mu kiritamina.

11 Niaa kagaa onaanu pima-ga ruru rado onaa-para Juda onaanu-para rado-rupa napiramina. Goa pua yogane kepeape aanu-para yogane nakepeape aanu-para rado napiramina. Goa pua kimisu onaanu-para raa-para piri onaanu-para rado-rupa napiramina. Goa pua pa kogonome adini onaanu-para pa esepene onaanu-para go rayo-rupa rado rado abia napiramina. Dia-ga Krais-me niaa rayore padane-rupa makibumaawa onaa rayona robaa-para rulatabenalo niaa kagaa onaanu mapiraasa.

Niaana yagonu raana waru omamina

12 Gote-me nimi madaa pedo pu raaname omesa-pulu nimiri ora nipuna ruru onaanu-rupa mapiraaya. Goa pea-pulu nimimi kagaa kone go-rupa sua piralepape: Waru odome omape kone-para raba meape kone-para pawa pirape kone-para go kone rayo sua ora pawa aawae onaanu piralepape.

13 Goa puare nimina rikiraana piri onaa medalomame nimuna bipa arere pape agaa loa ne pae ni pae agaa teme-daare gore go wae kone mea rubalepape. Gore Aa Mudumi nimina wae yaenu aba mea rubisa-ga go-rupa nimimi nimuna wae yaenu page mea rubatepape.

14 Goa puare pedo pu raaname omape kone salepape. Go konemere ora epe kone rayo padane-para mea makibumaawa puri mapalaaya. Go rabu niaa kone padane mada salima.

15 Krais-me nipuna kuma pi kone guaaya-pulu go konemere nimina pu robaa rumaalia. Gote-me abade nimi yogane padane-rupa mapi-raawa yaasa rabu nipumi go epe kone su padane-rupa piraminalo pisa. Goa pea-ga nimimi oro yaalo Gote-para ora pi tapape.

16 Krais-na ora epe agaare nim-ina pu robaa-para waru rubina ma-dialepape. Nimina ame baaninu epe agaa rado rado mada maredepo yaina laketapape. Goa pua nim-imi epe rupale yaasa-para epe mata-para epe lotu yaasa-para loa nimina pu robaa-para i koneme Gote-para ora pi waru tapape.

17 Nimimi oyae rayo kogono pua agaa madaa teme-daare gore Aa Mudu Yesuna bi madaa pipape. Goa pua nipuna bi madaare nimimi Aapa Gote-para ora pi tapape.

Kristen onaa-repaa madaa agaa

18 Nimi onanuri nimina aa-na ada saru saru pua piralepape. Goa palimi-daare Aa Muduna pora epe-rupa kuralimi.

19 Nimi aanumi page nimina orenu pedo pu raaname omalepape. Goa

puare nimimi wae kone nasua nimina orenu-para puri pane agaa natapape.
20 Nimi nogo naakinumiri oro yaalo nimina ama Aapana agaa rayo waru pagalepape. Goa palimi-daare Gote-me go piane kone raaname omalia.
21 Nimi aaraa aginumiri nimina nogo naakinu-para ratu nayawalepape. Goa palimi-daare nimuna pu robaa maoyaalimi.

Kogonome adini aanu-para surube aa lapona agaa

22 Nimi kogonome adini aa rayore mo nimina surube aa-na agaa rayo waru pagalepape. Gore nimumi ademe-ga pa amaa kogono pua nimu omeme pulalo napipape. Dia, pare nimimi Aa Mudu madaa kone waru saabaawa ora kone padane sua kogono pipape.
23 Gore kogono rayo nimimi pemere Aa Muduna kogono-rupa kone sua puri paloa kogono pipape. Nimimi pa aa madaa kogono pape yaade kone nasalepape.
24 Goa palimi-daare Aa Mudumi nimina epe yoto gialia. Aba nipumi nipuna onaanuna oyae makiritasa. Goa pua nimi rayo kogono peme rabu Adaa Aa Krais nipu padanena kogono peme-ga pagalepape.
25 Gore pa aa medame wae yae palia-daare gore go paliade waea madaa wae yoto mealia. Gote-me onaa rayo epe kone padane sua go wae yae madaa abutea.

4

1 Nimi kogono surube aanu nimimi mo nimina naakinu-para ora redepo ne kone sua suruba piralepe. Nimina Adaa Aa page so yaa-para pirua adea-ga pagalepape.

Agaa mana medaloma

2 Nimimi oro yaalo beten teme rabu waru ado piralimi. Goa pua nimimi Gote-para ora pi laatepape.
3 Niaa page raba minalo Gote-para nimimi beten laatepape. Gote-me niaa pora mea wanaloa niaame nipuna epe agaame Krais kudiri pi agaa madaa puri paboa lamona beten tapape. Go agaa madaare nimumi ni aba kalabus ada mapataasimi.
4 Nimi neme go epe agaana re waru maredepo yawa lakelano beten tapape.
5 Gore oro yaalo Gote madaa kone narulaeme onaanu adalimi rabu nimumi epe pora adenalo kone waru sua agaa laketapape.
6 Nimina agaare oro yaalo eperupa loa rede waru pina laketapape. Goa pua nimimi onaanuna agaa page epe-rupa oro yaalo abutapape.

Pol-me Tikikus-para Onesimus lapo mea rapaasa

7 Niaana epe ame Tikikus nipumi epe remaa rayo laguaaya. Tikikisri nipu ni raapu pirua Aa Mudu-na kogono ora waru puaaya.
8 Goa pea-ga neme go aa nimi piripara mea rapalua. Nipumi niaa madaa remaa lagialia rabu nimina pu robaa-para epe kone mada salimi.
9 Nipu epalia rabu neme Onesimus-ri* ora niaana epe kogono pape ame awaa ora nimina adami aa page yaade. Oyaeyae rayo go-para pea-daa nipumi nimi lagula epalipa.

Pol-me abi piralepape agaa Kolosi onaanu re-para rapaasa

10 Aristarkus-ri kalabus ada padane-para patepa pare go aamere nimi abi piralepape lo o taata. Mak nipu Barnabas-na aai go ameayame page abi piralepape lo o taata. Gore nipu nimi piri-para epalia raburi gore nimimi nipu mealepape. Go madaare abade neme nimi-para agaa mana la moyaasude.
11 Jisas nipuna bi meda Justus temede aa nipumi page abi piralepape lo o taata. Go aa repore

* **4:9:** Onesimus-re Filemon-na kogonome adini aa. Epe Agaana re adede kogonome adini aame page Tikikus raapu laama epalipi loa lakesa. Filimo-na agaa madaa page apo ia-daa.

Juda aanu pirua Yesu madaa kone rulasimi. Go aa repore Gote-na Surube Suna agaa madaa ni raapu padane-para kogono pema. Goa pua nimumi ni waru raba muaeme.

12 Epafras-me page nimi-para abi piralepape lo o taata. Go aa page nimina adami aa pirua Yesu Krais-na kogono pea. Oro yaalo nimi raba minalo beten puri paloa loaaya. Goa pua Gote-me nimi puri mapalaawa ora onaa mapiraawa nipuna agaa waru pagoa puri mealiminalo oro yaalo beten loaaya.

13 Neme nipumi kogono waru pea-daa neme nimi go-rupa lagialo: Nipumi nimi-para Laodisia su-para piri onaanu page Hierapolis su-para pimi onaaanu page raba muaaya.

14 Demas page niaana epe dokta Luk go lapome page nimi abi pi-ralepape agaa lo o taatepe.

15 Nimi page neme abi piralepape lo agaare Laodisia su-para piri on-aanu laketapape. Goa pua nimimi abi piralepape agaare Nimfa-na ada-para kiritaawa pimi. Krais-na on-aanu page laketapape.

16 Nimimi go pepa aba dipi kirituare wala mo Laodisia su-para lotu kiritae lo pimi onaanumi dipina pe-naatapape. Go rabu page Laodisia su-para pimi onaa nimumi pepa meda o taanaloa nimimi go page dipialepape.

17 Gore nimimi Arkipus-ri gupa pua laketapape: Aa Mudumi abade mea gisae kogonore neme waru pu kiritape lo pua laketapape.

18 Niri nina go pepa kimi patalepape agaa la o taato: Abi patalepape. Ni Pol yaade. Niri kalabus ada-para pa pi-ga nimimi ni madaa kone narugulaatepape. Gote-na epe raba meape konere nimi padane padane lo gina.

Go mada.

Tesalonaika Egataa Ripia Agaa

Tesalonaika-re Mesadonia-na su robo ru-para aaya. Pol-me Pilipai gimoare Tesalonaika su-para pua lotu ada marekaasa (Aposel 17.1-9). Pare Juda aanumi adesimi rabu onaa adaapumi Pol-na agaa ratua Kristen opesimi rabu nimumi Pol wae kone sua Tesalonaika magimaasimi. Orope Pol mo Korini su-para pua pirisa rabu nipuna kogono yago Timoti ipua mo Tesalonaika su-para piri Kristen onaanuna remaa lakesa.

Pol-me Timoti-na agaa pagoa go pepare Tesalonaika onaana kone rulae yae puri mapalaatalo Pol-para Silas-para Timoti-repaame tisimi. Makuae aa adaapumiri go pepare Pol-na riri-nane ti pepa kone imi. Go pepa-parare Pol-me Tesalonaika supara pimi onaana kone rulae yaepara epe-ae lapo madaa raaname omesa.

Go Kristen-repaamere Krais wala ake pua epalia pae lo namakuaasimi. Yesu abi naepena loa omesimide onaanu page epe piraama laama pope su mealimi palo makuaatalo pisimi. Yesu aa-rabu epalia palo page makuaatalo pisimi. Pol-me nimuna agaa abuloa gupa sa: Nimi epe ae ratalepape sa. Goa pua nimi managolaawa Yesu epalia yapi surubalepaape sa.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa pitapape agaa (1.1-3)
Kone rulae yae gupa ina agaa (1.4–3.13)
Goa napipape agaa (4.1-12)
Krais wala epalia rabu kone rulae onaanu epa mealia (4.13–5.11)
Gote-me nimi raba mealia-ga epe-rupa pitapape (5.12-28)

Pol-me Tesalonaika pepa egataa tua rapaasa

1 Ni Pol-para Sailas-para Timoti-para niaame go pepare mo Tesalonaika Yesuna ruru onaa nimimi adaliminalo tu o taatema. Nimi Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais laapo raapu piri onaanuri Gote-na epe raba meape kone-para kuma pi kone laapo mealimina.

Tesalonaika onaaanumi kone rulaawa pirisimi

2 Oro yaalore niaame beten tema rabu nimina bi loa nimi madaa tema.
3 Gore niaame niaana Aapa Gote-para beten tema rabu nimimi kone rulaawa pora kuritimi-daa niminaaema. Goa pua nimimi onaanu madaa pedo pu raaname omoa niaana Aa Mudu Yesu Krais puri paloa ado pimi.
4 Gore ame baaninu-ya, nimiri Gote-me pedo pu raaname omoa nimi Yesu raapu mapiraasa-daa niaame aba makuaaema.
5 Niaame go Epe Agaa nimi piri mea ipisimare go Epe Agaa madaa kone waru rulaawa mea ipisima. Goa pua niaame lagisima rabu pa agaame nasima pare puri-para Holi Spirit laapo raapu mea lagiamade. Go rabu nimi piri-para ipua nimi raba mula ipisima. Go kone rayore nimimi aba makuaaeme.
6 Go rabu nimimi niaana porapara Aa Mudu-na pora laapo-para kuritimi. Goa pua nimimi Gotena agaa pagoa kedaa adaapu risimi. Goa pisimi pare Holi Spirit-mi nimi raana maomasa-pulu nimimi Epe Agaa madaa wala pedo peme.
7 Goa pisimi rabu Masedonia supara piri kone rulae onaa-para Akaia su-para piri kone rulae onaa rayome nimina epe pora adesimi.
8 Goa adesimi rabu nimimi Aa Mudu-na Epe Agaa waru pagoa onaanumi su meda-para lamoneala Griki su-para lamoneala pua su rayopara pago kiritisimi. Goa pua Masedonia Akaia su lapo-para piri onaanumi pagenaloa su rayo-parare nimi Gote-na agaa madaa kone rulaawa pagesimi. Goa pea-ga niaame wala nimi lagiape agaare meda pa naima.

9 Apo onaanumi nimina kone
madaa agaa gupa teme. Abade ni-
aame nimi piri-para ipisima raburi
niaa epe-rupa suruboa makirae
remonu gimisimi-daa remaa teme.
Goa pua nimi kone pereke sua Gote
madaa kone rulaawa oro yaalo
pirape Gote nipuna kogono pisimina
teme.
10 Go page nimimi Gote-na Simi so
yaa gimoa wala go su amaa epaliade
yapi di madaa ado pimilo go remaa
teme. Go Naakiri nipu abade omesa
pare Gote-me nipu wala marekaasa.
Goa pisa-pulu orope Gote-me wae
ratu yawape kone mea katea di rabu
Yesumi niaa epe-rupa surubea-pulu
Gote-me niaa wae-rupa na-abutea.

2

Tesalonaika su-para Pol-na pisa kogono

1 Gore nina ame baaninu-ya,
abade niaa nimi piri-para ip-
isima rabu niaana kogono epe-
rupa pisima-pulu onaa adaapu
kone rulasimi. Go remaare nimi
makuaaeme.
2 Abade niaa Tesalonaika su naip-
isima rabu mo Filipai su-parare
kedaa waru risima. Go page niaa-
para ero simi-daa nimimi aba pages-
imi. Goa pisimi pare Gote-me niaana
robaa-para nipuna puri mapalasa-
pulu Epe Agaa lagisimade. Goa
pisima rabu iaa adaapumi kedaa
gisimi.
3 Niaame agaa nimi lagemare gore
niaame wae kone nasu robaa-para
wae koneme makirae agaa natema.
4 Dia, pare Gote-me niaa laguaaya-
rupare lageme. Gore nipumi niaa
nipuna Epe Agaa onaanu-para lake-
lamonalo kogono gisa. Goa pisa-pulu
niaame puri paloa laketema. Goa pe-
mare aanumi niaana kogono epame
omape kone inalo napema. Dia, pare
Gote-me go kogono raana omenalo
pema. Goa pemare Gote nipumi
niaana pu robaa-para adokaru mua
rumaaya.
5 Gore niaame agaa la moyaasima
rabu niaame nimi omeme pi agaa
nalagisimi-daa adesimi. Niaame go
kogono pisimare gore niaame epame
omape kone sua kogono napisima.
Oro dia yapare gore Gote-me page
adea.
6 Niaame go kogonore nimimi page
pa onaa radonu page niaana bi mi-
nasaaliminalo napisima.
7 Go kogono pisima rabu niaare
Krais-na aposel kogono aanu pirua
niaa adaa bi mulalo napisima. Dia,
yapare nimi padane-para pirisima
raburi niaame ora epe kone sua
nimi raba mulalo pirisima. Go-
rupare onanumi nimuna nogo naak-
inu pawa surubalemede-rupa ko-
gono pisima.
8 Niaame nimi madaa pedo pu ora
raaname omema-pulu niaame nimi
raapu pirua Gote-na Epe Agaa talo
pisima. Go pua nimi raba mulalore
nimumi niaa tu maomata pisimi
yaalore niaame kone adaapu nasula
pisima. Nimiri ora niaana epe adami
onaanu ya-pulu go kone sua kogono
pisima.
9 Gore niaana radaa pi kogonore
ame baaninu-ya, nimimi aba ademe.
Niaame Gote-na Epe Agaa mo-
geasima rabu nimi lagulalore puri
waru paloa pisima. Gore niaame
nimina eta oyaenu gialiminalo
napisima pare oro yaalo niaame
kimi kogono pisima.
10 Gore nimimi page Gote-me page
niaana pora waru adesimi. Nimi
kone rulae onaanumiri niaame kone
ora epe sua redepo ne-rupa pirisimi-
pulu nimimi waea na-adesimi.
11 Gore aaraa medame nipuna
nogo naakinu-para epe aanu peade-
rupare gore niaame page nimi-para
pisima. Goa pua padane padane
laatapu epea pema-daa ademe.
12 Niaame nimina robaa-para puri
page kuma pi kone page gialema.
Niaamere ora Gote-na kone mua
pora go-rupa pamuaminalo pisima.
Goa pua Gote-me nimi madaa pedo
pinalo pora pamualepape lo lages-

ima. Gore Gote-me nimi nipuna epe puri mua nipuna Surube Su-para paliminalo mapiraaya.

Juda amenumi kedaa risimi-rupa nimimi page riaalepape

13 Go oyae madaare niaame Gote-para ora pi tema. Abade niaame Gote-na agaa nimi lagisima rabu nimimi pa onaanuna agaa-rupa napagesimide. Dia, pare nimimi ora Gote-na agaa pagesimide. Gore nimimi Gote madaa kone rulaeme rabu go agaame nimina robaa-para puri mapalaaya.
14 Nina amenu, nimiri Gote-na lotu adanu-para kiritae onaa so Judia adaa su-para pirisimi piane pimi. Nimu Yesu Krais madaa kone rulasimi-pulu gore nimu Gote-na ruru onaa piruaeme. Gore mo Judia su-para pirua Yesu Krais madaa kone rulaeme onaanumi kedaa gorupa risimi.
15 Juda aanumi Aa Mudu Yesu-para Gote-na agaa lakene aanu-para tu maomasimi rabu niaa page kedaa gisimi. Go aanuri Gote gimoa ora onaa rayo-para iaa aulaeme.
16 Gore niaame pa ruru radonupara epe agaa laketa pisima. Goa pisa pare nimumi epe agaa pagoa kone rulata pisimi pare Juda aanumi epe agaa mogeape pora rugusimi. Goa pisimi-pulu nimuna wae yoto meape yaere mea rulataboa pupitagi pa neme. Goa peme pare Gote nipuna ratu yawape agaare nimu madaa aba epa ia.

Pol-me Tesalonaika onaanu adape raana omesa

17 Gore ame baaninu-ya, niaa aba nimi raapu pirisimade pare Juda aanumi niaa ratisimi. Go rabu niaa ogesi nimi raapu rugula lapaawa pima. Gore ora niaana inimi nimi na-adema pare niaana konere ora nimi raapu inaloa pima. Go rabu niaame nimi adola epape pora asapu pima. Nimi ora adawe kone sua niaana pu robaa-para ora o sa.
18 Goa pea-daa niaame nimi adola epalima kone isima. Niri Pol oro adola epaayo kone sua pora asapisu pare Satan-me niaana pora rabusa.
19 Oropere niaana Aa Mudu Yesu wala epaliade yapi di raburi niaa nipuna ini agaa madaa rekoa temana niaa ake mealima ya? Go rabu niaame ake madaa raaname omalima ya? Goa pua niaame pa giape yaere ake agaa adaapu loa mealima ya? Gore nimi madaa tema.
20 Gore nimi madaare niaa pedo pu pima.

3

Pol-me Timoti-ri nimu puri mapalainalo penaasa

1 Niaame nimi adolalo pirisimade rabu Sailas saa lapo Atens su-para pa piralipa kone sua Timoti mea rapasipa.
2 Go-para pirisipa rabu saame Timoti nimina kone rulae yae puri mapalainalo mea rapasipa. Gore nipuri niaana ame pirua Gote-na kogono saa raapu pua Krais-na Epe Agaa lakene aa yaade.
3 Gore nimi medaloma go kedaa riama puare masaa narilaliminalo Timoti mea rapasima. Gore Gote-me niaa go kedaa riamonalo aba mapiraasa-daa makuaaema.
4 Gore abade niaa nimi raapu pirisima rabu niaame radaa nalima lo lagisima. Gore padane lagisimaderupare abia nimimi adaleme.
5 Goa pea-pulu neme nimi pa ado pirano kone naisu. Dia, neme Timoti nimina kone rulae yae adenalo mea o taasu. Gore Satan-me nimi malopaawa niaana kogono maoyatalo pisa-daa Timoti mea rapasu.

Timoti-mi epe agaa lakesa rabu Pol-me raana omesa

6 Goa pisu pare abia Timoti-mi nimi gimoa epaade. Goa puare nipumi niaa-para epe remaa epa lagiade. Nipumi nimina pedo pu raana omape kone-para kone rulae-para lagiade. Gore nipumi gupa lagia: Oro

yaalo nimimi niaa madaa kone sua niaa adolalo peme lagia. Gore niaame nimi adolalo pema-rupa peme.
7 Gore nina ame baaninu-ya, niaame go remaa rapaema rabu nimimi kone waru rulaeme-pulu nimimi niaana robaa go pemeame puri mapalaeme. Goa pea-ga nimi repara wae kedaa epalia rabu page radaa nape rabu page puri mu piruatepape.
8 Gore nimimi Aa Mudu raapu puri waru paloa piruaeme-rupa niaa raapu page ora epe-rupa piruatepape.
9 Gore abia niaame nimi madaa Gote-para ora pi tama. Gore niaame nimi madaa Gote-na ini agaana raana omema rabu oro yaalo ora pi tema.
10 Gore naare paalu page ribaa page nimina ini agaa ora adalima kone sua Gote-para oro yaalo agaa muaema. Gore nimina kone rulae ogesi-daa dia yaliare niaame nimi raba mulalo epalima.

Pol-me Gote-para nimu piri-para mea penaalo beten sa

11 Niaana konere niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu-para nipumi niaare nimi piri-para epamonalo pora mea waatea.
12 Niaana konere Asubame nimina pedo pua raana omape yae ma-adaa yaalia. Goa pua nimimi mo ame baaninu-para onaa rayo-para page go kone ma-adaa yaa-mama palimina. Goa paa-mama puare niaame nimi madaa pedo pu raana omema-rupa piralepape.
13 Niaana konere Gote-me nimina pu robaa-para puri gialia. Goa pua oropere niaana Aa Mudu Yesu wala epalia raburi kone rulae onaanu page nipu raapu pirua nipumi nimi maepeaalia. Goa pua niaana Aapa Gote-na ini agaana nimi yala napoteme.

4

Epe pora pamuaema rabu Gote-me raana omea

1 Gore nina ame baaninu-ya, abiare niaame nimi mogeasima-rupare Gote-na pora ratalepape. Niaame puri paloa Aa Mudu Yesuna bi madaa waru lagialema. Abiare nimimi go pora epe-rupa pamuaeme-rupare orope page go-rupa agu pamualepape.
2 Gore niaame agaa rayo Aa Mudu Yesuna bi-para agaa mana lagemade rabu aba pago kiriteme.
3 Gote-na konere gupa: Nimimi ona paake yolape kone rayo gimoa nimi ora epe-rupa piralepape.
4 Gore aa rayome ona rumaape kone salimi-daare epe-rupa piralipa kone sua ona ora epe-rupa rumaatepape.
5 Rumaalimi rabu nimina kone-para wae-rupa epame naomalepape. Goa palimi-daare Gote-na agaa napage pa piri aanumi peme.
6 Go kone madaare nimina ame baaninu-para waea napua nimu namakiratepape. Gore aanumi kone rado rado go-rupa sua waeanu palimiri gore Aa Mudumi go kone madaa wae yoto katea. Abade niaame go agaare ora puri palo lagisimade.
7 Gote-me niaa paake aa rumi kone saminalo namapiraasa. Dia, nipumi niaa epe-rupa piraminalo yaaloa mapiraasa.
8 Goa pea-pulu aa medame mogeape agaa gimalia-daare nipumi pa aa meda masaa narialaaya. Dia, pare nipumi Gote masaa rilaaya. Go masaa rilaeme Gote nipumi nipuna Holi Spirit guaaya.

9 Nimimi ame baaninu madaa pedo pu raaname omape konere pepa-para mada natu repaalua. Dia, Gote-me ame baaninu-para pedo pu raana omalepape lo aba moge riaasade.
10 Goa pisa-pulu nimimi nimina ame baaninu Masedonia su-para pirinu-para pedo pu raaname omesimi. Goa pisimi pare ame baaninuri niaame nimi puri mapalaawa gupa pipape lo lagialema.

11 Gore kone gupa mogeatepape:
Nimi pawa pirape kone waru sua
maa adaalu-ae onaa-rupa napi-
ralepape. Go page nimina kimi
kogono pipape. Gore abade niaame
nimi-para agaa lagisimade-rupa
pipape.
12 Goa palimiri Gote madaa kone
narulae onaanumi nimi epe bi gial-
imi. Go raburi nimina oyae page
narudu yaalia-pulu onaa medalo-
mana oyae meape kone nasalimi.

Orope Aa Mudu ipua niaa marekaawa kiritalia

13 Gore nina ame baaninu, pa-
galepape. Niaame aba ome onaanu
madaa paliade-a lagulalo pima. Goa
pua onaa medalomame ome onaanu
wala narekalimi kone suaeme rabu
nimuna pu o ta. Goa peme-ga nim-
imi go madaa ora agaa pagalepa.
14 Gore Yesu omoa wala rekesa-
daa go madaa niaame kone rulaema.
Goa pua Yesuna puri madaare Gote-
me Krais-na onaa aba omenu page
marekaawa Yesu raapu padane-para
mea epenatea-daa niaame go madaa
kone rulaema.
15 Niaame Aa Mudu-na agaa nimi
gupa lagema: Wala oropere Aa
Mudu wala epaliade yapi di raburi
papiri onaanu orope epenalo aba
ome onaa riri-nane aba palimi.
16 Dia, Gote-na mudu ensel-me
agaa puri palo yaatea raburi Gote-
na berome page e tea. Go raburi Aa
Mudu nipu so yaa gimoa epalia. Goa
palia pare aba ripia onaa medaloma
Yesu madaa kone rulaawa omesimi
onaanuri nimu aba ripia rekaa epal-
imi.
17 Goa puare niaa pa pitimade on-
aanuri Gote-me niaa go marekaalia
onaa raapu pitima. Goa pua nipumi
niaa rayo so yaa-para moae raapu
mea pua Aa Mudu madaata palima.
Goa puare niaame Aa Mudu raapu
oro yaalo nipu raapu kagaa piraama
laama palima.
18 Nipumi goa palia-ga nimimi ni-
aana go agaa remaa pagoa ame
baaninuna lo robaa-para puri ma-
palaainalo pua laketapape.

5

Aa Mudu epalia di managolaawa piramina

1 Nina ame baaninu-ya, niaame Aa
Mudu epape diri go rabu epalialo
pepa madaa akolo tua lagiamona ya?
2 Gore nimina bipa Aa Mudu epape
diri ribaa paake ne aa-rupa epalia-
daa aba pageme.
3 Gore onaanumi abiare nimu
ora epe-rupa pima teme-daare
nimu maoyaape diri aipapulu nimu
madaa epalia. Goa paliade raburi
onanumi naaki nogo maditimi-rupa
di epalia-pulu nimimi go radaa mada
napakealimi.
4 Yapare nina ame baaninu, nimiri
ribaane-para napimi-ga go yapi di
epaliade raburi paake ne aa-rupa
epalia.
5 Dia-ga nimi rayore paa-para pi-
ralepape. Niaare ribaane-para wae-
rupa napiramina.
6 Goa pea-ga niaare mo wae onaa
radonu u patu pimi-rupa napiram-
ina. Dia, pare niaana ini waru
rupaawa niaana kone waru redepo
naloa piramina.
7 Gore u pateme onaanuri ribaa
ora patemede. Go page ribaare on-
aanumi ipa bia noa maeyaemede.
8 Goa peme pare niaa paa-para
pima-ga niamere waru adoa su-
rubamina. Niaame kone rulae yae-
para raana omape kone-para sua go
konere kapaa yome warini mamina-
rupa maraamina. Goa puare Gote-
me niaa oro yaalo epe-rupa mapi-
raape konere niaame kaapa yome
warini raguna-rupa adi pamina.
9 Gote-me niaare nipuna ratu yawe
kone meamonalo-daa namapiraasa.
Dia, niaana Aa Mudu Yesu Krais
omesa rabu nipumi niaa oro yaalo
piraminalo kone gisa.
10 Krais nipu abade niaa madaa
omesa. Goa pua nipuna di rabu
niaa pa piralima page ora omalima

page gore nipu raapu padane-para piralima.
11 Goa pea-ga nimimi ame baaninu raba mua epe agaa lakeloa pu robaa-para puri mapalatepape. Gore abia go peme-rupare gupa pipape.

Gote-na ruru onaame epeaanu pina

12 Nina ame baaninu, nimi niaame gupa lagialema: Aanu medaloma nimina rikiraana epe kogono pemega go lotu surube aanuna agaa mana epe-rupa pagalepape. Go aanuri Aa Mudumi nimi aa mudu-rupa mapiraaya-pulu nimumi nimina kone maredepo yaanalo agaa lageme.
13 Gore nimumi epe kogono pemega nimimi nimu-para ora epe kone sua pedo pu raana omape kone salepape. Nimiri nimina ame baaninu raapu epe kone padane sua pawa piralepape.
14 Gore ame baaninu-ya, niaame nimi-para puri pane agaa gupa lagialema: Aa medaloma kogono gimi omeme aanuri nimimi puri mapalaawa epe-rupa pirina tapape. Go page aa medaloma nimuna pu robaa-para paalame ome aanuri puri mapalatepape. Onaa medaloma puri naimi onaa raba mealepape. Goa pua aa rayo nimimi pawasi raba meaa-mama pipape.
15 Gore onaa medalomame nimi-para waea palimi-daare wala nimu-para waea na-abutepape. Dia, pare oro yaalo nimina ame baaninu-para onaa rayo-para page epe kone sua epe-rupa raba mealepape.
16 Nimimi oro yaalo raaname omo piralepape.
17 Nimimi oro yaalo beten tapape.
18 Gore nimimi Gote-para oyae rayo madaa ora pi tapape. Yesu Krais raapu pimi-pulu Gote-me nimi raaname omalia.
19 Nimimi Holi Spirit-na puri narogaatepape.
20 Onaa medalomame nimi-para Gote-na agaa lagialimi-daare nimimi nimu masaa narilatepape.
21 Gore nimimi oyae rayore waru niminaawa nimina kone-para epeaaliade yae waru saapiralepape.
22 Goa puare wae yaenu rayo ora gimalepape.
23 Gote-me niaa epe kuma pi kone guaaya. Goa pua nipumi nimi rayo ora nipuna onaanu mapiraatalo pea. Goa pua nipumi nimina kone-para wasupa-para to yogane rayo page suruboa ora nipuna onaanu piramonalo pea. Goa pea-ga niaana Aa Mudu Yesu Krais epaliade yapi di raburi nimi wae-rupa mada napiralimi.
24 Gote-me nimi yaaloa mua epe kone oro yaalo nimi madaa ia-pulu nipumi raba muaaya.
25 Gore ame baaninu, nimimi Gote-me niaa raba minalo beten tapape.
26 Gote-na ruru pimi ame baaninu rayo abi piralepape lo laketapape.
27 Aa Mudu-na bimiri nimi-para agaa puri paloa lagialo: Go pepare nimimi ame baaninu pimi-para rayo dipialepape.
28 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe raba meape kone abi mealimina.
Ni Pol go yaade.

Tesalonaika Laapo Ripia Agaa

Tesalonaika su-para piri onaame Krais wala epalia raburi ake ora palia pae kone isimi. Medalo-mamere Aa Muduna yapi diri aba epaade simi. Go madaare Pol-para Silas-para Timoti nimumi on-aana kone maredepo yatalo go pepa tisimi.

Pol-me talo: Go yapi diri abi naepaade sa. Riri-nanere onaame kalai waru pua wae aanumi puri waru pabalimi sa. Rekena agaa rasini aa meda ipua Yesu Krais-na iaa aba adalimi sa.

Pol-me mo onaa-para lalo: Nim-ina kone rulae yaena puri ma-adaa yaaina kedaa riaalepape sa. Nimuna bipa puri paboa kogono pu nimu surubenalo sa. Nipu-para nipuna kogono aa yagonumi peme-rupa ko-gono pape ki aa narabinalo sa. Yago raba meape page ki aa narake-pealepape sa.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-2)
Pol-me ora pi loa yapare waru adalepape sa (1.3-12)
Yesu wala epalia agaa (2.1-17)
Kristen-na pora epe-rupa pa-mualepape agaa (3.1-15)
Pora poae agaa (3.16-18)

Pol-me Tesalonaika su-para pepa rana laapo rapaasa

1 Sailas-para Timoti-para ni Pol page niaamere nimi Tesalonaika su-para pimi Yesuna ruru onaanu madaa kone ima. Goa pea-daa neme pepa tu repaato. Nimiri niaana Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais raapu piramina.

2 Goa pua Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais-parame nimi-para epe raba meape kone page kuma pi kone page guaina.

Pol-me Gote-para ora pi sa

3 Gore niaana ame baaninu, ni-aame nimi madaare Gote-para oro yaalo ora pi tema. Go konere ora epe ta gore nimina kone rulaere ora adaa yaa-mama pea. Goa pua nimimi ame baaninu-para pedo pu raana omape kone adaapu mone mone sama peme.

4 Goa peme-pulu niaame Gote-na lotu ada-para kiritaaware nim-ina bi waru minasaaema. Gore ni-mumi nimi kedaa geme rabu radaa noa page nimi epe-rupa pimi. Goa pua nimimi puri paloa kone waru rulaeme-daa niaame nimi madaa agaa adaapu tema.

Gote-me niaa epe redepo ne-rupa rumaalia

5 Gore nimina rigita pimi kedaa madaare niaame Gote-me yoto epe-rupa rumaalia-daa adalima. Goa pua nimimi Gote-na Surube Su ora adolalore kedaa ruaeme.

6 Gore onaa medalomame nimi kedaa mea epeme onaanuri Gote-me nimu madaa page kedaa katea. Gore Gote-me epe-rupa nipumi goa palia.

7 Go pua abia kedaa ritimi onaa-nuri nipumi raba mealia. Goa pea-ga nipumi niaa-para page goa palia. Oropere Aa Mudu Yesu-para nipuna puri pane ensel-nupara sogo yaa gi-moa epape di rabu Gote-me niaana kedaanu madia yalia.

8 Go rabu go su amaa epalimi rabu adaa repena sulaa page mea epalia. Goa pua Gote madaa kone narulae piralimide onaanuri gore wae su naaku-para mea rubalia. Gore Aa Mudu Yesuna Epe Agaa napageme onaanuri mea rubalia.

9 Go onaanumiri ora radaa adaape no pirua Gote raapu padane-para napiralimi. Dia, pare adaalu su rado-para Gote na-ado piralimi. Goa pua nimumi Aa Mudu-na ini agaa-para nipuna epe paana puri-para ora na-adalimi pare wae-rupa pua piralimi. Gore Yesu Krais wala epaliade yapi di raburi abia wae-rupa piri onaa-nuri go wae su-para palimi.

10 Gore nipu epaliade yapi di raburi nipuna kone rulae onaa rayome nipuna bi minasaawa nipu madaa raaname omo piralimi. Niaame abade nipuna agaa nimi lagisimade rabu nimimi kone rulasimi. Goa pisimi-pulu nimi page mo onaa medaloma raapu epe-rupa piralimi.

Pol-me Tesalonaika onaa raba minalo beten sa

11 Goa pea-daa niaame go madaa kone sua oro yaalo niaana Gote-me nimi raba minalo beten laema. Gote-me nimi yaaloa epe-rupa mapiraasadaa niaame go madaa kone sua Gote-me nimi puri ginaloa epe-rupa piraliminalo beten laema. Goa pua nimimi epea pulalo palimiri nipuna puri nimi ginalo beten tema. Goa puare nimimi Yesu madaa kone rulaawa pemede kogonore ora waru pu kiritaliminalo beten laema.

12 Goa palimi-daare niaana Aa Mudu Yesuna bi minasaalimi. Goa pua nipumi nimina bi page minasaalia. Goa madaare niaana Gotepara Aa Mudu Yesu Krais lapona epe raba meape kone gupa gialipi.

2

Krais wala epaliade

1 Gore nina ame baaninu-ya, niaana Aa Mudu Yesu Krais wala epenaloa niaa nipu raapu padane-para kiritalima. Goa palimi-daa neme agaa puri paloa gupa lagialo:

2 Gore onaa medalomame Aa Mudu epape di meda naia temedaare go agaa madaa kone adaapu nasu piralepape. Gore pa aa medame Gote-na koneme niminaawa go-rupa lagialia pae pa nipuna niminaae agaa tapae maarea. Gore nimumi niaame pepa madaa tisimade agaa teme palo ni maarea.

3 Gore aa medame nimi-para agaa rado makirae konenu gupa lagalimidaare nimuna agaa napagalepape. Go yae epaliade yapi diri ora aba pa naepalia. Dia, yapare aba ripia onaa adaapumi pupitagi noa Gote masaa rilae onaa epa kiritalimi. Goa pua rekena agaa rasini aa page aba epenaloa onaanumi adalimi. Go wae aare nipu wae su naaku-para pope aa yaade.

4 Go aamere onaanumi oyaenu rayo madaa beten loa Gote-na epe yaenu teme-daa go rekena agaa rasini aame apo yae rayo maoyaatalo palia. Goa pua nipuna bi minasaawa mo oyaenu rayo rabuaniaalia. Goa pua nipu Gote-na epe adapara pua pirua gupa tea: Niri ora Gote yaade tea.

5 Pagalepa, abade ni nimi raapu pirua go madaare aba remaa laguaarude.

6 Apo waea pi aare abia page kogono pala pia. Goa pea pare abia nipuna pora pamea-rupare nimimi aba adamede. Gore Gote-me nipu laketea di rabu apo rekena agaa rasini aa epalia.

7 Gore go rekena agaa rasape kogonore abia page nipu kaledoa kogono pa pea. Goa pea pare orope epaliade yapi diri wae kogono madaa pora rabuni aa penaaloa apo wae kogononu aipapulu opapalia.

8 Go raburi mo rekena agaa rasini aa nipuri penaame epa opapalia. Goa palia pare Aa Mudu Yesu nipuna agaana komome nipu tu maomalia. Gore Aa Mudu-ri nipuna epe paa raapu amaa penaame epalia raburi mo rekena agaa rasini aa ora madia yalia.

9 Go rekena agaa rasini aa epaliadere mo Satan-na purimi mea epalia. Go rabu nipumi yaa agaa loa napiaa kogono rayo-para makirae puri pane kone-para kogono rado rado palia.

10-11 Goa pua go wae aamere ora makirae kogono palia rabu nipumi wae naaku-para polalo pemede onaanu makiralia. Yapare go onaanumi ora agaa madaa kone mada narulalimi-pulu Gote-me nimu madaa makirape yaenu epenatea. Goa pua nimumi go makirae agaa madaa kone rulalimi. Goa pua Gote-me nimu oro yaalo epe-rupa mada

namapiralia pare wae naaku-para palimi.
12 Go madaare onaa rayome abade ora agaa madaa kone narulaawa waea pape madaare raaname omeme. Goa peme-ga Gote-na koso lape di raburi nimumi wae yoto mealimi.

Gote-me niaa wala mealualo mada misa

13 Pare ame baaninu, nimiri Aa Mudumi nimi madaa pedo pu raaname omea-pulu oro yaalo niaame nimi madaa Gote-para ora pi tema. Ora abadere Gote-me nimi oro yaalo kagaa piraama laama paliminalo mada misa. Goa pua nimimi ora agaa madaa kone rulasimi-pulu Holi Spirit-na purimi nimiri Gote-na onaa mapiraasa.
14 Go madaare niaame nimi-para Epe Agaa lagisima rabu Gote-me nimi yaaloa mapiraasa. Nipumi niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe paana puri meaminalo yaaloa mada misa.
15 Goa pea-ga ame baaninu-ya, nimiri waru epe-rupa puri waru paloa piralepape. Gote-na ora agaa niaame abade nimi lagisima page pepa madaa tisimade agaa page nimimi waru niminaawa piralepape.
16 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-para niaana Aapa Gote lapo nipumi niaa madaa pedo pu raaname omoaepe. Goa pua nipumi epe kone sua nipuna oro yaalo kagaa pirape puri-para epe kuma pi su gialipina.
17 Goa pea-ga nipumi nimina pu robaa-para puri mapalaina. Goa pua nimimi epe kogono puare kone waru sua agaa epe-rupa temenalo nimi raba mealipina.

3

Gote-me niaa raba mina beten laatepape

1 Gore ame baaninu-ya, agaa abia lo kiritalua. Niaa Gote-me raba mina beten laatepape. Goa puare Aa Muduna agaa su rayo-para pago kiritina go mada nipuna bi minasaamina beten tapape. Gore nimina rikiraana pagesimide-rupa pagenalo beten tapape.
2 Go page nimimi wae pupitagi nape aanumi niaa waea napinalo Gote-para beten tapape. Gore onaa rayo Gote madaa kone narulaeme-ga beten gupa tapape.
3 Yapare aa mudu-miri niaa madaa kone ora waru mapiraawa nipumi nimi puri mapalaawa nimi surubalia. Goa palia rabu Satan-me nimi mada namao yaalia.
4 Go page Aa Mudumi nimi madaa niaana kone maredepo yaaya rabu niaame agaa lagemade-rupa nimimi page ora goa peme-daa niminaaema.
5 Gore Aa Mudumi nimina kone maredepo yaina. Goa pua nimimi Gote-na pedo pu raana omape kone niminaawa Krais-na puri pane marekaape kone mealimina.

Aa rayome kogono waru pipape

6 Gore nina ame baaninu-ya, niaame Aa Mudu Yesu Krais-na bi madaa agaa mana gupa lagialema: Pa aa medalomame kogono gimoa niaana lagisimade agaa napagalimide aanu raapu napiralepape.
7 Gore nimimi niaana kone mealepape. Abadere nimi raapu padane-para pirisima raburi ki aa esepene aanu napirua kogono pisimade.
8 Niaame nimina etanu page pa amaa namea nisimade pare niaame mone-me kabesimade. Niaame kogono puri paloa pua kalai pu radaa pi kogono ribaa page naare paalu page pisima. Gore nimimi niaa madaa mone narubaliminalo goa pisima.
9 Gore niaame kogono gupa pisima-pulu nimina eta nape oyaeyaenuri niaa gialepa mada ta pisima. Goa mada ta pisimi pare nimimi niaana pora adoa mogealiminalo kogono pisimade.
10 Abade niaa nimi raapu pirisima rabu niaame nimi agaa mana gupa

lagisimade: Aa medame kogono gimalia-daare go aamere eta mada nano patalia simade.
11 Niaame nimina ruru aanu medalomare pa pirua kogono napemelo remaa pagema. Go pagoare go agaa sima. Go aanuri nimuna maa adaalu mapuaawa aa medana oyaenu adoa agaa pa teme.
12 Gore Aa Mudu Yesu Krais-na bi madaare niaame go aanu agaa mana puri paloa gupa teme: Pora waru epe-rupa pamua kogono pua nimina eta mealepape.
13 Goa pea-ga ame baaninu-ya, nimimi epe kogono pape gimi nao-malepape.
14 Gore niaame go pepa tua otaamonaloa aa medame napagalia-daare go aa waru adalepape. Goa pua nimu raapu napiralepape. Goa pua nimumi nimuna wae kone madaa nimu yala poteme.
15 Goa pea pare nimimi iaa kone nasalepape. Dia-ga nimimi nipu ame kone sua agaa mana tapape.

Agaa medaloma

16 Aa Mudu nipuri ora kuma pi konena re ya-pulu nipumi oro yaalo oyae rayo madaare kuma pi kone gina. Aa Mudu-ri nimi raapu pirina.
17 Niri Pol nina abi patalepape lo pepa madaa repaato. Gore nina pepa rayo madaa neme go-rupa agu tuaayo.
18 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe lo robaa kuma nimi rayo raapu pirina.
Go mada ni Pol yaade.

Timoti Egataa Ripia Agaa

Timoti-ri nipu ogege aa meda pirua nipuna adaare Listra suri Galesia su robo-para pirisa. Nipuna agiri Juda ona pare nipuna aaraare Grik aa pirisa. Pol-me Timoti kogono pamu pinalo mea repaasa (Aposel 16.1-3).

Timoti-ri orope mo Epesas su-para i lotu adana aa mudu pirisa rabu Pol-me go pepa nipu piri tua rapaasa.

Riri-nane go pepamere gupa ta: Onaana kone rulae yae aa medalomame mabebolaalimi-ga Timoti ne waru adoba aape ta. Go aanuna kone rado piane gupa imi: Go su amaa yaenuri epe yaenu-daa dia sa. Aa medame ora epe pirape yae mulalore nipumi eta medaloma niti pua ona namealia.

Laapopa agaana adaa re agaa gupa ia: Epe lotu-para kogono surubape-na agaa sa. Goa pua lotu adana kogono aa-para surube aa ake piane aa piralia pae agaa sa. Agaa medare Timoti-ri Krais-na epe kogono aa pirape sa. Nipumi lotu adana ruru onaa padane padane laatapu-para pape aena page agaa sa.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa piralepape agaa (1.1-2)
Epe agaa ake piane su-para pula (1.3–3.13)
Gote-na agaa-para nipuna piare ora adaape (3.14–4.5)
Pol-me agaa mana Timoti lakesa (4.6–6.21)

Pol-me Timoti piri pepa egataa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Yesu Krais nipuna madaa misa-daa nipuna kogono aa pi. Niaana raba mi aa Gote-me niaa Yesu Krais madaa wala mua niaa nipuna loa mapiraaya.

2 Timoti, neme lagisude epe agaa pagoa neme kone rulae. Goa pua nere ora nina si ya-pulu neme go pepare ne piri-para epenalo repaato. Gore Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapome nipuna epe raba meape kone-para odo omape kone-para kuma pi lo robaa niaa guaaya.

Niaame yaa agaa ora gimamina

3 Abade ni Masedonia su-para polalo pisu rabu nere Efesus su-para pirape lagisude pare pa pirape lo wala lagialo. Go su-parare aa medalomame yaa agaa gimoa redepo ne agaa mogeaatepape lo lakelape.

4 Gore Juda aanuri mina iti remaa page gimoa nimuna pa Aapa akuanuna binu page nadipialepape lo lakelape. Go piane konemere ape ero agaa marekaatalo teme. Go piane agaamere Gote-na agaa dia yalia kone sua go agaame kone rulaeme onaanu nimu naraba mealia kone imi.

5 Gore abia go agaa mana nimipara lagialo-ga nimimi go agaa waru pagalimina. Pagalimi rabu nimina robaa-para epe kone padane sua robaa-para i redepo ne konena pamua Gote-na kone robaa-para mea salimina. Go konenumiri onaanu madaa pedo pu raana omape kone marekaalia.

6 Aa medalomame go redepo ne agaa gimisimi-pulu nimu pa agaa lama pua Gote-na pora narateme.

7 Nimu Gote-na rekena agaana tisaa piritalo pisimi pare nimuna agaa-para nimuna puri pane agaa rayo page nagimeme.

8 Gore Moses-na rekena agaa pagolapemare epe ta pea. Yapare go rekena agaa epe-rupa pagoa kuramina.

9 Pare rekena agaare epe onaanu madaa naia-daa niminaaeme. Dia, rekena agaa rasini onaanu maredepo yaanalo gisa. Goa pua Gote masaa rilaawa waea peme aanumi pagaliminalo gisa. Goa pua onaa medalomame Gote-na kone madaa ero loa abana kone imi pare Gote-me nimu rekena agaa pagaliminalo gisa. Onaa medalomame agi aaraa

tu maomaawa pa onaa radonu page tu maomaeme-daa go rekena agaa adoa rataminalo gisa.
10 Goa pua aa paake yone aanumi pagaliminalo mea gisa. Aanu medaloma onanu-para waea pua onaanumi paake noa piru rabuame page rekena agaa pagaliminalo gisa. Gore onaanumiri yaa madaa makuaa agaa lo yaa agaa teme onaanu page ora maredepa yatalo agaa gimoa peme rabu rekena agaame go yaenu penaame mea wanalo tu isa.
11 Go maredepo yape agaare Gote-me Epe Agaa remaa madaa gisa. Goa pua onaanumi go agaana re adaliminalo moge riaayo. Go Epe Agaare neme Gote-na epe paana kuma pi puri mada mogeaayo.

Gote-me Pol odome omesa rabu Pol nipumi Gote-para ora pi sa

12 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-me ni kogono panolo puri gisa-pulu neme ora pi to. Gore nipumi ni nipuna kogono epe-rupa panolo ni madaa kone gua ni mapiraasa. Goa pisa-pulu neme nipu-para ora pi lalo.
13 Gore ora abade neme Krais wae agaa lo tua neme nipuna ruru piri onaanu-para yada kepea nimu-para ero agaa pamu sude. Goa pisu pare neme nipu madaa aba kone narulasu-pulu neme kone waru nasua go-rupa aba pu pirisu. Go kone naisu rabu nipumi ni odome omesa.
14 Goa pua Aa Mudumi ni waru odome omoa nipuna epe raba meape kone gisa. Goa pua nipumi robaa-para kone rulae-para pedo pu raaname omoa kone kuma pi gisa rabu Yesu Krais raapu epe-rupa piruaayo.
15 Yesu Krais su amaa ipisare gore niaa pupitagi ne onaanu oro yaalo epe-rupa mapiraatalo ipisa. Go agaare ora agaa teme-ga onaa rayome pagoa kone waru rulaatepape: Gore ora pupitagi napena aa mudu ni Pol pirisude.
16 Goa pea pare Yesu Krais-me nipu ora pawa pirua ratu nayawape kone penaame waasa. Go rabu Gote-me ni wae aa mudu pirisu pare odome omoa raba misa. Goa pisare nipumi wala orope kone rulaawa piralimide onaanu naa kone adenalo pisa. Go onaanumi ni adoa nipu madaa kone rulalimi-daare nimu oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Goa pisa-pulu Gote-me ni odome omoa raba misa.
17 Gore nipuri oro yaalo piruaayaade Aa Mudu Gote yapare onaa nimimi page nipu na-ademe. Goa pea-ga nipuna epe paana puri-para nipuna adaa bi-parare oro yaalo minasaamina. Go ora.

Timoti iaanu raapu yada pinalo puri pasa

18 Nina si Timoti-ri, abade Gote-na agaa lakene aanumi ne madaa agaa laasimide. Neme go agaa niminaawa agaa mana lagialo. Neme go agaa puri paloa pagoa neme yada waru pape.
19 Goa pua puri paloa kone rulaawa robaa-para i epe kone waru sape. Gore aa medalomame nimuna robaa-para i epe kone rubisimi rabu nimuna kone rulae maoyasimi.
20 Aa go-rupa pimiri Himeneus-para Aleksander-para nipu laapome goa pisipi. Goa pisipi-pulu neme nipu laapore Satan-na puri madaa mea kasu. Goa pua nipu laapome Gote-na bi madaa ero agaa wala meda nasipi.

2

Beten lape loa agaa meape

1 Gore nena aba ripia pape kogonore neme gupa lagialo: Onaa rayome Gote-para beten tapape. Goa pua lape agaa-para onaanu raba meape agaa-para oyae meape agaa page beten loa agaa mealepape.
2 Beten temenare aa mudunu madaa page gavman-nu madaa nimimi Gote-para beten tapape. Gore nipumi niaa epe-rupa surubena niaa rayo ora pawa epe-rupa piramina beten go-rupa latepape. Goa puare

niaa Gote-na ora epe kone mogea pora epe-rupa pamuamina.
3 Beten go-rupa teme rabu ora epe ta-ga niaana Raba Mi Aa Gote-me niaa raana waru omea.
4 Niaa beten tema rabu Gote-me nipuna konere onaanu rayo oro yaalo kagaa piraama laama pua nimumi ora agaana re waru adena kone suaaya.
5 Gore Gote padane-ma ora pia. Gore aa padane Yesu Krais-me Gote-para onaanu-para epe-rupa piraminalo makibumaaya.
6 Gore onaa rayo Yesu Krais nipu omoa wala kaba misa. Goa pua Gote-me ria omena kone isa-daa Yesu omesa. Go kone madaare Gote-me onaa rayo oro yaalo epe-rupa mapiraatalo wala misa-daa makuaaema.
7 Gore nina kogonore nipuna epe agaa onaa lakelanolo Gote-me ni aposel kogono aa mapiraasa. Goa pua nipumi niri onaa meda-para piru epe agaa mogeanolo madaa mua mapiraasa. Gore nimumi go agaare ora agaa loa go madaa kone rulaliminalo pe. Go madaare neme yaa agaa nalalo.

8 Gore nina konere lotu ada rayona kirita piri onaa rayomere beten lamina. Goa pua nimu ora epe-rupa pirua ratu yawape kone-para yada pape kone gimalepa. Go raburi nimuna robaa-para epe kone sua beten teme rabu ora epeaalia.

Onaanuna agaa

9 Gore nina konere onanu nimina uranu epe kone sua pawa epe-rupa yama piralepape. Goa pua nimina aalu iri madaa pepena adaapu napu epe epe yaenumi pepena napu kubulu sekerenumi pepena adaapu napamina. Goa pua yoto adaapeme kabe mamina-nu page namaraalimina.
10 Dia, onaanu nimi Gote-na wanenu piritalo temere gore nimimi epe kogononu palimiri gore nimina robaa-para ora epe pepena-rupa pipape.
11 Onanumiri nipuna kone rabuaniaawa agaa loraawa agaa pago piralepape.
12 Nemere onanu-para Gote-na agaa aanumi gupa mogetepape lo nato. Dia-ga onanuri lotu ada-para agaa loraawa pawa pirua pagamina.
13 Gore Gote-me Adam riri-nane waria pirinaloa orope warisa-daa onanu madaa go agaa lagialo.
14 Go page Satan-me Adam-para yaa agaa aba nalakesa rabu ona-para aba yaa agaa lakenalo go oname Gote-na rekena agaa rasisa.
15 Gore onanumi kone rulaawa epe kone saa-mama pua piralimiri Gote-me nimu raba minalo epe-rupa piralimi. Goa puare onanumi nogo naaki madialimi rabu Gote-me nimu epe-rupa raba mina.

3

Pol-me Yesuna ruru onaanu surube aanu agaa mana lakesa

1 Go agaare waru pagalepa. Aa medame Yesuna ruru onaanu surubanoloa kone mealiare gore nipumi ora epe kogono pulalo pea.
2 Goa pua Yesuna ruru onaa surube aa nipu waru epe-rupa pirua onaa medalomame nipu madaa wae yae meda na-adalimi. Goa pua nipuri ore padane raapu epe-rupa piralia. Goa pua nipumi oyae nolalo palia rabu adaapu nanena. Goa pua nipumi epe kone sua epea pua pirina. Goa pua nipumi onaanu rayo ada mua page nipu onaa rayo-para page epe agaa mada mogeawa mea waatea.
3 Goa pua nipumi ipa bia naliare maeyae ne aa napiralia. Go page nipu aipapulu ratu yawe kone nasua piralia. Dia-ga nipumi onaanupara pawa kuma pi kone ina. Goa pua nipumi mone madaa page kone adaapu naina.
4 Nipumi nipuna ona naakinu waru surubalia. Nipuna nogo naakinumi nipuna agaa epe-rupa pagalimi.

5 Gore aa medame nipuna ona
naakinu waru nasurubalia-daare
gore nipumi Gote-para Yesuna ruru
onaanu mada nasurubalia.
6 Gore pena kagaa aalu ipa mi
aame nipu surube aa madaa napi-
ralia. Dia-ga nipumi Satan-na kone
mogealia-pulu aakone sua Satan wae
yoto misade-rupa nipu page mealia.
7 Go lotu onaanu surube aare Gote-
na ruru napiri onaanumi nipu epe
aa lamina. Gore nipu epea pi-
daa nateme-daare onaanumi nipu
madaa wae kone ina. Go rabu Satan-
na makirae koneme nipu mealia
rabu yala potea.

Lotu ada-para kiritae onaa raba mi aanuna agaa mana

8 Goa puare mo Yesuna ruru onaa
raba mi aanumiri kone padane waru
sua epe-rupa pirua kogono pamina.
Goa pua nimumi ipa bia waru nanoa
maeyane aa-rupa napirina. Goa
pua nimumi aa medalomana mone
oyaeyae mada epaame ome kone
nasalepape.
9 Niaana kone rulae agaana re-
re Gote-me nimu mea waatea-daa
nimumi suruboa robaa-para kone
waru niminaawa samina.
10 Aba ripiare nimuna kogono ko
tulalo pea-ga adalepape. Goa pua
nimumi epe-rupa palimi-daare ni-
mumi Yesuna ruru onaanuna ko-
gono pa pina.
11 Goa pea pare nimuna onanu
page kone waru su pirua pa po
ripu agaa natapape. Gore nimumi
nimuna kone suruboa oyae rayo
madaa epe kone sua epe-rupa pi-
pape.
12 Yesuna ruru kiritae onaa surube
aanumiri gore ona padane raapu pi-
ralepape. Goa pua nimumi nimuna
ona nogo naaki waru surubalepape.
13 Aa medalomame Yesuna ruru
onaanu surubenalo kogono palimiri
epe kogono pua nimu epe bi meal-
imi. Goa puare niaame Yesu Krais
madaa kone rulaawa nipu raapu
pima-ga go raba mi aanumi agaa
puri paloa onaanu mada laketeme.

Pol-me Gote-na piaanu madaa agaa lakesa

14 Gore abia go pepa talore ni nimi
piri-para aipapulu adolalo epaluame
pi.
15 Goa pea pare neme aipapulu
naepaluare nimimi go agaa dipia
mogealiminalo Gote-na ruru kiritae
onaanumi epe-rupa pirape kone
niminaalimina. Gote oro yaalo
piruaaya-ga nipuna ruru pirua
nipuna epe lotu ada-rupa pimi. Goa
pua go onaanuri Gote nipuna ada
pigi nona piane nimumi epe agaa
raapu waru wamo pua surubeme.
16 Gore Gote-na agaa mea waasa-
daa go agaana re ria ora adema.
Goa pea-pulu aa medame go epe
agaa madaa narabuaniaalia. Ni-
aame Krais madaa gupa tema:

Nipu ora aa nona piane aulua yo-
gane mua su amaa ipisa.
Nipumi Holi Spirit-na epe pora
rayo penaame mea waasa.
Go rabu ensel-numi page ades-
imi. Onaanumi nipuna ruru
rayo piri-para mogeasimi.
Su amaa onaanumi rayome nipu
madaa kone rulasimi.
Goa pua Gote-me nipuna epe
paana puri katalore nipu so
yaa madaa mea pisa.

4

Yaa agaa ne aanuna agaa

1 Holi Spirit-mi agaa waru gupa
lapa lagea: Orope yapi di epalia rabu
aa medalomame kone rulae agaa gi-
malimi. Goa pua nimumi aa makirae
wae remona agaa pagoa Satan-na
kogono aanuna makirae agaa page
pagalimi ta.
2 Go agaa madaare yaa agaa ne
aanumiri nimumi makirae agaa
teme rabu nimuna robaa-para i kone
palakua yoa garuta-daa Satan-na
kone sua teme.
3 Goa piane aa rurumiri nimu
ona narumaape loa eta medaloma
nanape lo mogeteme. Go teme pare
abade Gote-me go etanu warisa-pulu
niaa onaanumi ora agaa niminaawa

kone rulaema-pulu go etanu madaa Gote-para ora pi loa mada nalima.
4 Oyae rayore Gote-me warisanare ora epe ta. Goa pea-ga wala meda pa nagimalimina yapare niaame mua Gote-para beten ora pi lamina.
5 Gore Gote-na agaa-para beten lapomere niaa Gote nipuna ruru onaa ma-aulaaya.

Timoti-ri Krais-na epe kogono aa pirina

6 Gore neme go agaa mana niaana amenu lakete-daare nere Yesu Krais-na kogono aa epe-rupa pirali. Goare nipuna agaa mada kone rulaawa go pageme agaa mogealiri ne puri pane kone mu pirali.
7 Goa pea pare onaa medalomame Gote-na agaa nalaawa pa remaa pamu teme-daare go makirae agaa nimimi masaa rilaatepape. Gote-na kone muare nimi puri mapalainalo pagalepape.
8 Gore niaana yogane puri mapalape kone gome niaa ogesi-daa raba mealia. Goa pea pare Gote-na kone gome niaa oro yaalo raba mealia. Goa pua abia niaa pa pima-rupa page orope epe-rupa piralimi rabu page go koneme niaa raba muali.
9 Go agaare ora agaa teme-ga onaa rayome pagoa kone rulalimina.
10 Go madaare Gote-me onaanu rayo ora yaalo makagaa piraama laama mapiraalia-pulu nipumi kone rulae onaanu-para goa palia. Goa pua niaame oro yaalo kagaa pirape Gote madaa kone rulaawa nipu ado pima. Goa pea-ga niaame Gote-na kone mulalo kalai pu kogono pamina.
11 Gore neme go agaare onaa rayo-para puri paloa agaa mana mogeape.
12 Gore ne pena ogege aa ae-ga nimumi nere pa aa meda kone nasalimi. Dia, pare neme agaa padane lo pora epe-rupa pamu pedo pu raaname omo kone rula epe-rupa piraina. Goa pali rabu onaanumi go epe kone rayo adoa ratulalo palimi.
13 Nina epalua-daare abi page gore Gote-na agaa mana ia-rupa onaanu pagena dipia lakelape. Goa pua neme nimu-para Gote-na pora waru kuraliminalo agaa lakelape.
14 Gore abade lotu-na aa mudunumi ne mada ki isimi rabu nimumi Holi Spirit-na puri meainalo Gote-na agaa lagisimi. Goa pisa-ga go agaana puri nagimape.
15 Gore onaa medalomame pora epe-rupa kura-mama palimi rabu adalimi. Goa pea-pulu oro yaalo go kogono pulalore nena kone rayome go kogono pua waru surubape.
16 Goa pua nena kone waru surubape. Go onaanu mogeali rabu waru piralimi. Oro yaalo neme go kogono puri paloa pape. Go kogono paama pali rabu nena agaa page ratalimide onaanu page ne page oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

5

Onaa rayo nena agi baani Aapa ame pirina

1 Neme yomagaenu-para ratu nayawape. Dia-ga neme nena Aapa te-rupa nipu-para agaa pawa loa maredepo yape. Goa pua ogegea yagonu nena amenu-rupa nimu raapu pirape.
2 Goa pua onagaenuri ora nena agi-rupa kone sape. Go-rupa page ona inumakuanu page ora nena baaninu kone sape. Goa pua ona rayo madaa epe kone sua pora pamuatepape.

Ona wasaanuna agaa mana

3 Gore ona meda nipuna aa abana ini adupialiare nipu agu raapo ona wasaa piruaalia-pulu nipu waru raba meape kone samina.
4 Pare ona wasaa medare nipuna si wanenu pirina nipuna akuanu page pirina-ga nimumi aba ripia kogonore gupa palia. Go madu i si wanenumi Gote madaa kone su aba ripia nimuna agi aaraanu-para aaya akuanu page raba mealimina. Gote-me go kone madaa raaname ora waru omea.

5 Gore ona wasaare medare
nipuna aani aba omesa-pulu nipu
ora agu raapo pirina nipuna su-
rubape onaanu napimi. Goa pea-
ga nipumi Gote madaa kone waru
rulaawa oro yaalo naare paalu page
ribaa page nipumi Gote-para beten
loa oyae mulalo agaa muaaya.
6 Goa pea pare ona wasaa medare
nipuna abana kone wae pa saaba
pia-pulu nipu pa piruaaya rabu nipu
omape kone muaaya.
7 Gore pa onaanumi mo ona
wasaanu-para wae agaa nateme-
daare Gote-na agaa mana pagoa
ratina laketapape.
8 Goa pea pare aa rayome nimuna
rurunu waru nasurubalimi page aa
rayome nimuna onanu naraba meal-
imi page aanumi nimuna kone ru-
lae yae gimeme. Goa pea-daa su
ribaane-para piri onaanu wae-rupa
pimi pare nimi page ora wae-rupa
piralimi.
9 Gore ona wasaa lotu kogono pepa
madaare pa ona wasaa rado radona
binu madaa natape. Dia, pare ona
wasaa medare nipu maali 60 pa
pirua aa padaneme rumaasade bi
pepa madaa mada tu ina.
10 Goa pua nipu epe kogono rado
rado pi ona temenare abade nipumi
nipuna si wanenu waru surubalia.
Go page pora kimisu-para piri on-
aanu page eta katea. Go page
nipumi Gote-na ruru onaanuna aa
radepeaasa.* Go page nipumi abade
naraa piri onaanu raba misa. Goa
pua nipumi epe kogono rado rado
page pea-pulu go ona wasaanu go-
rupa lotu kogono pinalo nimuna bi
pepa madaa tu sape.

11 Goa pea pare ona wasaa medalo-
mare nimu ogege aa wala polalo
peme-ga nimuna biri pepa madaa
natape. Dia-ga nimuna robaa-para
aa polalo kone rekea rabu nimumi
Krais masaa rilaeme.
12 Goa puare abade nimumi kone
rulaawa Krais-na lotu kogono wala
gimalimi-daare nimumi Krais-para
simide agaa rasalimi.
13 Gore nimumi Krais gimoa kone
rado page gupa imi: Nimumi kogono
gimi omoa adaare rayo-para pa pa-
muaeme. Goa pua nimumi onaanu
medalomana agaa paake mua pamu
laketeme. Goa pua nimumi pa kudiri
agaa madaa loaeme.
14-15 Goa pea pare ona wasaa
medaloma kia abia pa pora pamu-
lalo Satan-na pora kuritimi. Goa
pea-pulu nina konere aani ogege aa
ome ona wasaanuri nimu wala ru-
maawa nogo naaki madua ada su-
rubalimina. Nimumi goa palimiri
niaana iaa medalomame niaa-para
wae agaa mada nateme.
16 Goa pea pare kone rulae onaa
medalomare nipuna ruru-para ona
wasaanu pitimi-daare nimuna kone
wasupa waru surubalepape. Yesuna
ruru onaa nimumi oyae kalape
kedaa naomalimi. Dia, pare agu
raapo piri ona wasaanu waru
surubalepape.

Aa mudununa agaa kogono waru pinalo

17 Gore lotu adaa surube kogono
ora epe-rupa peme-daare nimimi pa
aa medana meape yotore ora laapo
mealimina. Gore mo surube aanu
nimumi onaanu Gote-na agaa waru
lakeloa mogealimi-daare yoto ora
waru mealimina.
18 Gote-na agaa i buk-mi ta-rupara
pagema: Mena gawame konape wit
rabuaniaalia aburi nipuna yoto-ga
nipuna agaa namea rogaape ta. Go
pe-ga kogono aanumi nimu yoto
mada mealimi.
19 Gore aa medame lotu surube
aa madaa waea tea-daare nimimi
nipuna agaa napagalepape. Goa pea
pare aa repo lapome adalepa temere
nimuna agaa mada pagape.
20 Gore lotu surube aa medalo-
mame wae pu piralimi-daare gore
neme Yesuna ruru onaa rayona

* **5:10:** Abade go yapi di raburi onaa meda nena adaa-para epealia rabu aa madaa-ae kegere kogonome adini onaame radepeata pisimi. Go piane kogonore nipuna kogono aanu-para pipape lo lakesa.

ini agaa madaa go aa-para agaa mana waru lape. Goa puare mo onaa medaloma page nimu paalame omalimi-ga lakelape.

21 Gote-na ini agaa-para Yesu Krais-na ini agaa-para Gote nipuna mapiraasade ensel-nuna ini agaa madaa page ne ora agaa lagialimi. Nemere apo agaa mana waru pagape. Goa pua agaa rayona re ora waru naniminaawa pa agaa aipapulu gupa nalape. Goa pua neme agaa mana lakete rabu aa yago madaa paala naomape.

22 Neme aa medalomame nimuna aalu madaa ki aipapulu nasape. Dia, nimumi waea pulalo palimiri nimu raapu napirape. Dia, pare oro yaalo ora epe-rupa pirape.

23 Neme pa ipa wain nolalo paliri ipa wain ogesi-daa sua nape. Goa paliri nena robaa-para ogesi-daa raba mealia.

24 Aa medalomame waea peme pare waru adema. Goa pea-ga go wae yaenu madaa wae yoto minalo aba mea palia. Yapare aa medalomana wae yaere kaledoa peme pare oropere onaa rayo nimuna kone penaa mea adalimi.

25 Go-rupa epe kogono page penaame epe-rupa adalima. Go-rupare epe yae medalomare abia penaame na-adema. Goa pea-ga epe yaenu oro yaalo kudiri pu mada nasaama lama polalo pia.

6

Kogono naakinuna agaa

1 Kogono madaa adini onaa rayomere go kone niminaatepape: Nimina aa adaapumiri ora epe aa mudu kone sua nimuna bi minasaatepape teme. Goa pua pa onaanumi Gotena bi madaa ero agaa naloa niaana aposel-me page ero agaa nateme.

2 Pa kogono pape naakinuri nimuna aa mudunumi kone rulaawa ame baani agu pimi-ga nipuna agaa narasalepape. Dia, pare go aa mudunuri nimu Krais-na ruru page pimi-pulu nimuna kogono ora waru epe-rupa pipape. Goa pua nimi kogono naakinuri kogono madaa epe yoto mealimi rabu pedo pu raaname omoa kogono pamina.

Oyae adaapu saayo konere wae kone yaade

3 Oro yaalo neme onaanu kone pa epe go-rupa menalo agaa loa mogeape. Pa aa medamere niaana Aa Mudu Yesu Krais-na ora agaapara niaana mogeaema kone gimoa pa agaa rado meda mogealia-daare gore nipumi Yesuna agaa-rupadaa natea.

4 Go-rupare nimu pa rope pi kone sua kone waru naimi. Nimuna konere nimumi ape loa agaa madaa yada pulalo peme. Onaanumi go kone salimi rabu nimumi udipa kone sua arere pua ero agaa loa wae yala po tare maraakepea kone page salimi.

5 Goa pua mo onaanumi oro yaalo ratu yawoa wae agaa abuteme. Go piane onaanu nimuna konere pa maeyae kone sua ora agaa nateme. Nimuna konere Gote mada oyae mulalo teme.

6 Gore aa medame Gote-na raana kurua pa oyaenu madaa kone narulalia-daare gore nipu raaname waru omalia. Go rabu nipumi pa oyaeyae epaame ome kone nasalia.

7 Gore niaana amame niaa su amaa pena maditimi raburi niaa oyae raapu namadu imi. Go-rupare niaame go su amaa gimalimade raburi niaame oyaenu page mada naria palima.

8 Goa niaame eta mamina oyae suaemare niaame gore ora epe ta lamina.

9 Goa pea pare aa medalomame oyae adaapu sulalo kone salimidaare gore wae koneme nimu ko tulalo pea. Goa pua nimuna konemere oyae adaapu epame omeme-pulu nimumi oyae adaapu saayo kone imipulu bebolalimi.

10 Gore mo mone oyae meape konere ora wae yaena re ya-pulu go oyae kone madaa opea. Aa medalomame mone madaa epame

waru omeme-pulu nimuna kone rulae gimoa nimuna ropaa-para kedaa adaape rua wae-rupa piruasimi.

Aloma pua kagaa pirape kone wasupa meamina

11 Goa pea pare nere Gote raapu pi-ga neme mo wae kone gimape. Goa puare neme epe redepo ne kone-para epe-rupa pirape kone-para kone rulae-para pedo pu raana omape kone-para waru epe-rupa rekape kone-para pawa epe kuma pi kone apo rayore ora mealepape.

12 Goa pua Krais madaa kone rulaawa kogono kalai puaa-mama puare oro yaalo kagaa pirape kone meamina. Go epe-rupa pirape kone pirinalo Gote ne yaaloa gisade. Goa pua neme onaa adaapuna ini agaa madaa nina epe kone rulae aba lapedepesu.

13 Gote nipumi oyae rayo wariaawa kone kasa. Go page Yesu Kraisme abade Pontius Pailat-na ini agaa madaa ni Gote-na si aayo lo lapedepesa. Go Naakina Aaraana ini agaa madaare neme agaa puri paloa gorupa lagialo:

14 Gote-me epe kone mua niaa mea waasa-ga neme epe-rupa surubape. Neme go-rupa surubaa-mama puare orope niaana Aa Mudu Yesu Krais wala epaliade yapi di rabu penaame epalia-daa adalimi.

15 Nipuna epaliade yapi di madaare Gote-me nipuna raana ratua mea waatea. Gote-me nipu padane-ma puri paloa onaanu suruboa aa mudu rayona Aa Mudu pia. Goa page nipu ora aa adaana Aa Mudu pia.

16 Nipu padane-ma nipuna puri ora nadia yalia. Gote-na purina paa ora adaape ya-pulu niaa nipu piri re-para mada napalima. Aa medame abade nipu na-adesa pare onaa rayome abi page nipu madaa na-adalimi. Nipu ora adaa bi page oro yaalo kagaa pirape puri page ora saaba piruaaya. Go ora.

Oyaeyae adaapu i aanuna agaa mana

17 Gore go su amaa pirua oyae adaapu saayo kone suaeme aanu gupa laketapape: Nimi pa aakone gimoa oyae madaa kone ogepu rulaatepape. Oyae rayo dia yalia yaenu madaare nimimi raaname waru naomalepape. Dia, pare Gote-me niaa oyae rayo epe-rupa meaminalo go-rupa waru guaaya. Goa peaga nipu madaa raaname omoa kone mapiraawa ado piramina.

18 Go oyaenu adaapu suaemede aanu agaa mana gupa lakelape: Nimimi epe kogono rayo waru pamina. Goa pua nimimi epe kogono rayo mada kone marekaemepulu nimumi go madaa raana waru omalimi. Goa pua nimumi oro yaalo nimuna oyae onaanu kaloa rumaatepape.

19 Gore nimumi go agaa pagalimidaare orope nimu epe meape yoto mulalore epe kogono pamina. Goa pua nimu puri mua oro yaalo eperupa piraama laama palimi.

Timoti nena kogono waru surubape

20 Timoti, abade Gote-me ne epe moge riape kogono gisade-ga waru surubape. Goa pua pa su amaa i agaa-para pa maeyae ape lape agaa-para gimape. Goa agaare pa onaa medalomana kone waru nasua makuaape agaa teme pare go piane agaa ora o ta.

21 Gore aa medalomame go makuaape agaa epa ia tema pare nimumi epe redepo ne agaa gimeme. Gote-na epe raba meape konere nimi raapu ina.

Go mada. Ni Pol yaade.

Timoti Laapo Ripia Agaa

Timoti-ri Pol-na kogono aa pirisa. Pol-me go pepare nipu piri-para tua penaasa. Pol-me nipu epe pora ratinalo mea waatalo tu rapaasa. Timoti nipuna kone rulae yae nayola painalo page Yesu Krais-na epe agaa lakelape lo agaa tua repaasa. Nipumi Gote-na redepo ne pora ratinalo page go pepa tisa. Onaame nipu radaa-para kedaa lapo mea kateme page go yaeme nipu kasa kogono puri paboa pinalo tu rapaasa.

Timoti-ri wae kone i aanuna agaa wae napagape. Go piane agaa pageme onaana pirape yae bebolalia. Timoti-miri Pol-na piaanu nim-inaawa ratina sa. Gore puri pabo kone rula yae-para robaa kumapu ina pirape-para yago rabame meape-para kedaa rado rado riapena agaa sa.

Robonu gupa adamina:

Abi piralepape agaa-para Timoti madaa beten lae-rupa (1.1-2)
Krais madaa yala napotapape (1.3-18)
Krais raapu pirua yada papena agaa (2.1-26)
Po rapo yapi di rabu onaanumi waea palimi (3.1-9)
Kone rulaawa piralepape (3.10–4.8)
Timoti-mi Pol wala epenalo abi piralepape (4.9-22)

Timoti-ri ora Gote-na kogono aarupa pirape

1 Niri Pol Gote-me ni epe kone gua Yesu Krais-na kogono aa mapiraasa. Goa pisa-pulu niaa Yesu Krais raapu oro yaalo pima. Nipumi goa palua lo ia agaamere niaa epe-rupa mada piramina.

2 Timoti, nere ora nina si yapulu neme go pepa ne piri-para tu repaato. Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais laapona epe raba meape kone-para odo omape kone-para kuma pi kone page nena pu robaa-para mea repaina.

Gote-na Epe Agaa madaa yalame naomamina

3 Gore nina Aapa akuanumi i kone sua Gote-na kogono pisimide-rupa neme page nimuna pora kuritu. Goa pua neme nipu-para ora pi to. Gore nina beten-mere ribaa page naare paalu page oro yaalo ne madaa kone sua Gote-para beten to.

4 Wala niminaayo rabu patape loa nena ini-para kilipisade re madaa kone sua ne ora adawe kone i. Goa paluare neme raaname waru omalua.

5 Gore neme ne ora kone padane sua niminaabaayo. Go puri paloa rulape agaare nena aaya Lois-para nena ama Yunis laapome page gorupa kone rulasipi. Goa pua go epe kone rulaere ne madaa page ia-daa waru niminaayo.

6 Goa pea-ga neme nena epe kone ora nagimape. Abade neme naa ki nena aalu mada isu rabu neme Gote-na puri miside. Goa pua abiare neme wala go puriri ora waru marekaawa paina.

7 Dia nipuna Holi Spirit-na puri niaana robaa-para rulatabea rabu niaa puri paloa pedo pu raana omape kone sua niaa surubema. Goa pua niaame paala naomoa kogono pamina.

8 Goa pea-ga neme Aa Muduna agaa lakelape rabu yalame naomape. Gore ni kalabus ada-para pi-daa go madaa yalame naomape. Dia-ga Gote-me puri gialia raburi ni raapu kedaa rua Aa Mudu-na Epe Agaa onaanu lakelape.

9 Abade Gote-me niaa oro yaalo kagaa pirape kone gua niaa nipuna ruru onaa rayo piraminalo yaaloa mapiraasa. Gore nipumi niaame epe kogono meda pisima-daa kone napisa pare nipumi epe raba meape koneme pisa. Ora abade Gote-me su yaa nawarisa yapi di rabu Yesu Krais

niaa gulalo kone mapiraawa agaa lo mapataasa.
10 Goa pisa pare abia go raburi niaana Raba Mi Aa Yesu Krais-me go epe kone niaa penaame mea waasa. Gore Yesu Krais-me omape puri mea ruboa nipumi niaa oro yaalo epe-rupa mapiraatalo Epe Agaa penaame mea waasa.
11 Nipumi abade ni Epe Agaa lakelape kogono-para Gote-na kogono panolo ni aposel kogono aa mapiraasa.
12 Goa pea-ga neme go kogono pua kedaa ruaayo pare go madaa yaladaa napea. Dia, pare neme nina kone rulae aare koneme aba adepulu nipumi nina pawade kogonore waru surubaa-mama puare orope su amaa epaliade yapi di rabu page goa palia. Goa pea-pulu nipuna agaa madaare nina robaa-para kone waru rulaayo.
13 Gore Timoti ora agaa ripiare abade neme ne mogesude waru nim-inaape. Go agaamere ne ora kagaa mapiraawa epe pora mea waatea. Goa puare niaana Yesu Krais raapu pirua nipu madaa kone rulaawa raana omo pedo pu piruape.
14 Niaana robaa-para pia Holi Spirit-na purimi epe agaa waru mogeawa surubape.
15 Gore nemere Esia su-para piri onaa rayome ni gimisimi remaa pagesi. Gore Figelus-para Hermogenes* laapome page ni aba gimisipi.
16 Neme Aa Mudu Onesiforus-repaa odome omenalo beten laayo. Ora rana adaapu go aame nina robaa-para epe kone masaalua. Go page ni kalabus ada-para pi rabu nipumi ni madaa yalame naomesa.
17 Dia, nipu Rom su-para ipisa rabu ni epa asapu pirua orope ni adesa.
18 Goa pea-ga Aa Mudu epaliade yapi di rabu Aa Mudumi nipu odome omenalo neme beten laayo. Go page ni Efesus su-para pirisu rabu rana adaapu Onesiforus-mi ni raba misadaa pa niminaaba pi.

2

Timoti-ri Yesu Krais-na epe etaa rini aa-rupa aasa

1 Gore naa si Timoti, nere Yesu Krais raapu pirua nipuna epe raba mi kone mua nipuna puri page meape.
2 Go agaa rayo abade pagesidere neme onaa adaapuna ini agaa madaa lagisude. Go agaare epe aa surubena lakelape. Go rabu nimumi onaa radonumi page mada adoa mogealimi.
3 Nere Yesu Krais-na epe etaa rini aa-rupa pirua kedaanu page riaaina.
4 Gore aa meda nipu etaa rini aa piralia-daare nipumi kogono radonu-para bisnis-nu page napalia. Dia, nipumi nipuna aa mudumi nipuna kogono madaa raaname omenalo etaa rini kogono agu pea.
5 Gore aa medame agirali lapena aloma pali-daare nipumi aloma pope pora gimoa napopene pora kabulaawa rekena rasaliare epe yoto namealia.
6 Go page aa medame nipuna maapu-para kalai pu kogono pua epe-rupa surubaliare gore nipumi go maapu-para poae etare nipu aba nalia.
7 Gore neme go ne lagialo saa agaa niminaape. Goa pua Aa Mudumi go agaana re rayore mada lagialia.
8 Neme Yesu Krais oro yaalo niminaape. Nipu aba omesa rabu Gote-me nipu wala marekaasa. Nipuri Devit-na rurumi madu i naaki pirisade pare neme Epe Agaa go naaki madaa mogeasude.
9 Neme go Epe Agaa lapedepe to-daa aanumi kedaa mariaawa ni pupitagi ne aa-rupa kalabus ada adi mapataaeme. Goa peme pare Gote-na Epe Agaare kalabus ada-paradaa namapataaeme.

* **1:15:** Pol-me lalo: Esia su-para piri onaame ni aba gimame rabu Figelus-para Hemogenis nipu laapome page ni gimape. Akolo ya? Wae yaeme go su minabalia lo lakesa.

10 Goa pea-pulu nina robaa-para
puri mapalaawa neme go wae
kedaanu rayo ritu. Goa pua Gote-
me nipuna mapiraasade onaanu oro
yaalo kagaa piraama laama pope
kone mealiminalo kedaa ritu. Gore
oro yaalo kagaa pirape kone-para
oro yaalo epe paana puri page Yesu
Krais raapu pirua mealimina.
11 Niaame go agaa madaa puri
paloa kone rulamina:
Gore ora abade niaa nipu raapu
omola pisima-daare gore niaa
nipu raapu piralima.
12 Gore niaame puri paloa kedaa
rayo ru piralima-daare gore
nipu raapu page pirua oyae
surubalima.
Gore niaame nipu masaa rilalima-
daare gore nipumi niaa page
masaa rilalia.
13 Goa pea pare niaame nipuna agaa
gimoa naratalimare gore nipu
padanemere nipuna agaa nag-
imalia.
Gore nipuna konere nipumi wala
rado meda nasalia.

Ora epe kogono aare Gote-na ini agaa madaa adaa bi ia

14 Gore go agaare nena onaanuna
kone-para masaape. Goa pua Gote-
na ini agaa madaa neme onaanu-
para go puri pane agaa mana
waru lakelape: Nimimi agaa madaa
yada napipape lape. Go konemere
onaanu mada naraba mealia pare
onaa medalomame go agaa pageme
raburi nimuna kone maoyaalia.
15 Neme ora epe kogono paa-
mama paliri gore Gote-me nena ko-
gono raaname omalia. Goa pea-
pulu neme Gote-na redepo ne agaa
epe-rupa lakete-daa nere go kogono
mada yala naomali.
16 Gore pa onaanumi abana kone
sua pa remaa lo pitimi-daare go agaa
madaare masaa rilape. Go piane
agaare onaanumi pageme rabu Gote
gimoa nipu raapu napitimi.
17 Onaanumi go agaa teme rabu
go agaare wae rere pi nona pirua
go wae yae adaa yoa onaa adaapu
madialia. Apo agaa ne aa laapo
Himeneus-para Filetus laapore
nimuna moge riae tisaa pipi.
18 Go aa laapome epe agaana pora
gimoa nipumi niaa epe-rupa wala
marekaape diri aba popesade lo on-
aanu laketepe. Go agaamere Krais-
na onaa medalomana kone rulae
mabebolaawa maoyaaya.
19 Goa pea pare Gote-me niaa
epe-rupa mapiraape porare aba
makuaasa. Go agaare gupa sa: aa
mudumiri nipuna ruru onaanuna
ini agaa waru adea. Goa pua pepa
meda gupa page tu isa: Onaa rayome
niaa Aa Mudu raapu pima teme-
daare nimumi wae kone rayore ora
gimoa masaa rilalimina sa.
20 Gore adaa ada-para plet-nupara
dis-nupara rado rado ia. Goa
pua medalomare epe silva aaname
warini page epe gol aaname warini
page ia. Go agu-daa dia pare plet
medaloma repename page sumi
page waritimi. Goa pua medalomare
epe kogono mada waritimi pare
medalomare pa amaa kogono mada
waritimi.
21 Goa pea pare aa medame go pa
kogono pape plet wae-rupa gimoa
epe-rupa piraliare nipu epe kogono
pape plet nona piane pirua epe ko-
gono palia. Goa pua nipu epe kogono
rayo pulalo kone su pirua nipumi
nipuna Aa Mudu mada raba mealia.
22 Gore neme ogegeanuna robaa-
para wae kone agu mealimilore
masaa rilape. Goa puare epe re-
depo ne kone-para kone rulape kone-
para pedo pu raana omape kone-
para kuma pi kone-para go kone rayo
mada pirape. Goa pua aa medaloma
nimuna robaa-para kone padane sua
Gote-me nimu raba minalo beten
teme-daare nimu raapu epe-rupa pi-
rape.
23 Goa pea pare maeyae kone-para
kone nai lo rubebe pi agaanu page
napagape. Go piane agaamere pa
yada pape kone marekaaya-daa ade.
24 Aa medame Aa Mudu-na kogono
palimi-daare nipumi ero agaa mada

natea. Dia, nipumi onaanu rayo-para epe kone sua agaa pawa loa ora epe tisaa-rupa piralia.
25 Nipumi pawasi kogono pua agaa rasini onaanu raapu agaa pawa maredepo yalia-daare Gote-me nimu raba mealia. Goa palia-daare ni-mumi kone pu robaa perekeare ora agaa mada waru adalimi.
26 Goa pua nimuna kone epe-rupa redepo yabo salimiri nimumi Satan-na pora gimoa pogola pamualimi. Goa napalimiri Satan-me nipuna ena agona nona piane-para mapiraalia rabu nipumi nipuna agaa pago piri-nalo pea.

3

Po raapo yapi di rabu

1 Gore neme kone waru nimi-naape. Orope su yaa perekeape yapi di raburi onaa madaa wae yae adaapu opapalia.
2 Go rabu naama naama rubini aanu page piralimi. Goa pua oyae epaame ome onaanu page piralimi. Goa pua pa agaa adaapu lape aanu page piralimi. Goa pua onaan-umi wae ero agaa teme. Goa pua nimuna agi aaraanuna agaa rasal-imi. Goa pua nimumi ora pi page mada nateme. Goa pua nimumi Gote-na kogono masaa rialimi.
3 Goa pua nimumi onaa rayo-para wae kone salimi. Goa pua nimumi odome omape kone page nasalimi. Goa pua nimumi epe onaanuna bi marabuaniaalimi. Goa pua nimumi ora wae-rupa pogolasaawa nimumi ratu waru yada onaanu tulalo pi-ralimi. Goa pua nimumi epe kone rayore iaa onaa aulalimi.
4 Goa pua nimuna yagonu-para kawae madialimi. Goa pua nimuna wae kone aipapulu marekaalimi. Goa pua nimu aakone sua nimuna to yogane madaa pedo pedo puare ni-mumi Gote madaa pedo pu raaname naomalimi.
5 Goa palimi pare nimuna pa agaame lotu loa Gote-na bi teme pare ora Gote-na puriri namakuaal-imi. Nere go piane onaanu ru-para napope.
6 Aa medaloma go piane aanumiri kudiri pi kone sua pora pamua ona-nuna ada ru-nane pua odobaeme. Mo onanu nimu epe kone nasu robaa-para wae kedaanu saapirua nimumi pupitagi nolalo peme. Goa peme rabu go wae aanumi mo ona-nuna kone mabebolaaeme.
7 Go onanuri nimu oro yaalo epe agaa pago pimi pare nimumi ora agaana re mada naniminaaeme.
8 Gore abadere Janes-para Jam-bres* lapome Moses-na agaa na-pagoa yada lorape kone isipi. Go-rupa madaare wae aanumiri Gote-na ora agaa ria gimoa iaa aulaeme. Gore nimuna konere aba maoyawa kone rulapere ora naimi.
9 Go-rupa pimi pare nimina kone-mere waea adaapu-daa napalimi. Dia onaa rayome nimuna maeyae kone adalimi. Aba ripiare Janes-para Jambres laapona kone adesimi-rupa nimina kone page adalimi.

Gote-na agaare waru mogeape

10 Goa pea pare abade neme pora ratisude-rupa neme page abia go-rupa ratape. Goa pua neme go pora kurua nina mogeape agaa pagemede. Goa pua nina polalo pi porare neme page waru ade. Goa puare nina kone rulae yae-para nina epe-rupa pirape kone-para nina pedo pu raana omape kone-para nina puri paloa ado pirape kone-para go kone rayore neme aba ade.
11 Go page wae aanu medalomame ni-para waeanu pisimi page rana adaapu radaa nisude page neme gonu ade. Gore kedaanu rayo mo Antiok su-para page Aikoniam su-para page Listra su-para page kedaa rado radore ni madaa agu ipisa-daa neme risude. Goa pisu pare neme

* **3:8:** Moses-na yapi di rabu Juda onaana remaa gupa ia. Janes-para Jambres lapore Isip supara yaasa rupina aa pirisipi. Go remaare Kisim Bek 7.22, 9.11 go-para page ia.

mo wae aanu gimanolo Aa Mudumi go kedaa rayo ni madaa raba misa.
12 Gore onaa rayome Yesu Krais raapu pirua Gote-na kone meme rabu iaanumi go onaa kedaa kateme.
13 Goa pea pare wae aanu-para makirae agaa lakene aanumi wae agaa waru laketeme. Goa pua ora wae-rupa makiralimi. Go peme pare nimuna bipa go peme aame nimu wala makiraeme.
14 Goa peme pare nemere abade mo pagoa kone rulaside agaare waru puri paloa kone rulape. Gore neme go ora agaa ria lagisimide onaanuna kone aba waru adesi-pulu nimi nim-inaabaawa pe.
15 Gore neme go page niminaaye. Abade ne oge naaki pirua Gote-na Epe Buk madaa i agaa pago pirisi. Go buk-miri ne ora makuaae kone gisa-pulu go pora kuriti. Goa puare Yesu Krais madaa kone rulaawa ne oro yaalo kagaa piraama laama pali. Goa painalo Gote-me ne wala misa.
16 Gote-na agaa i buk rayore nipuna Holi Spirit-mi go agaa kaloa puri mapalaasa. Gore Epe Agaana kogonore ora agaa mogeawa kone maredepo yawoa niaana wae yaenu page waaloa niaana epe pora pa-muape agaa mana page lagialia.
17 Go agaa pageme onaanumiri Gote-na kogono peme rabu pu robaa-para puri mapalaawa nipuna redepo ne koneme epe kogono rado rado mada palimi.

4

Gote-na agaa onaa lakelaina

1 Gore Yesu Krais-me pa piri onaanu-para aba ome onaanu-para rayo yoto epa rumaalia-daa neme Gote-na ini agaa madaa ne agaa puri paloa gupa lagialo: Yesu Krais-re go su amaa ipua niaa oro yaalo surubalia-pulu go mada agaa mana lagialo:
2 Neme nipuna agaa onaanu waru lakelape. Goa pua ora yapi di rayo madaare oro yaalo puri paloa waru lakelape. Goa pua pawasi pua agaa waru lakelape. Goa pua nimuna kone maepeaaina ora puri pane agaa lakelape. Goa pua nimuna kone maredepo yaana lakelape. Go page nimuna robaa-para puri ma-palainalo lakelape.
3 Goa pea pare oropere epaliade yapi di rabu onaanumi ora agaa ria napagalimi. Go rabu nimuna pu robaa ru-nane i kone madaa raaname omolalo nimuna tisaa rado radonu mea kiritalimi. Goa pua mo tisaanumi nimuna raaname ome agaa lakenalo rado rado mea kiritaa-mama palimi.
4 Goa puare nimumi ora agaa pagapere gimoa nimumi pa re-maanu pagolalore nimuna lo robaa marekeaawa piralimi.
5 Goa pea-ga oro yaalo nena kone waru suruboa pora waru kurua pope. Goa pua kedaanu rua neme Epe Agaa lakelape kogono waru pua Gote-na gisade kogonore waru pu kiritape.

Pol-na kogonore go dia yala

6 Gore abia Gote-na miru iritalo repename waini ipa mea koyaaeme-rupa nina yaapi koyalimi rabu re-para omalalo pi. Abia nina kogono madaare nina omape di rudu yala.
7 Gore aanu epe agirali aloma pemede-rupare neme pora rayo pa-muaware Gote-na gisade epe kone rulae agaa riare neme waru su-rubede.
8 Goa pea-ga epe-rupa aipapulu epeme onaana yotore aba managola saabaaya. Go epe yotore mo epe koso pagape Aa Mudumi nina aalu madaa epe raguna-rupa mea adi palia. Go aa epaliade yapi di raburi nipumi ni go epe yae gialia pare ni padane nagialia. Dia, pare onaa rayome nipuna epape di madaa raaname omoa suruba pimi onaanu page katea.

Agaa lo madiaaya patalepape ne agaa

9 Gore ni piri-para aipapulu epaina kalai pape.

10 Paga, Demas-me niri aba gimoa su amaa yae ratulalo raaname omesa. Gore nipumi ni gimoa Tesalonaika su-para pisa. Kresens nipuri Galesia su-para pisa Taitus-ri Dalmesia su-nane pisa.
11 Goa pua Luk padanere ni raapu pa pipa. Gore neme Mak pua lamu mua mea epape. Nipuri nina kogono madaa ni epe-rupa raba mealia.
12 Neme Tikikus aba Efesus supara mea rapaasu.
13 Gore ne epolalo pali-daare nina saket mo Karpus nipu kasu-ga Troas su-para ia-ga neme ora pua meatepape. Go page buk mea epali rabu mo hos yoganeme warini bukri neme tisu-ga ora mea epape.
14 Aleksander nipu oyaenu aana bras-me kunua warini aamere nipumi abade ni-para ora waea pamu pisa. Gore orope nipuna mo waea pisa madaare Aa Mudumi ora wae yoto katea.
15 Neme page go aa waru adape. Nipumi abade niaana agaa rabuaniaatalo agu pisa-ga.
16 Aba ripiare neme koso lape agaa sude raburi aa meda ni raba mulalo napirisa. Dia go raburi aa rayome ni gimisimi. Yapare neme nimu wae yoto naminalo Gote-para beten laayo.
17 Goa pisimi rabu Aa Mudumi abade ni raapu pirua ni puri gisa. Go rabu neme mo ruru rado piri onaanu rayo epe agaa pagenalo pamu lakesude. Go rabu iaanumi ora wae yana-rupa pirua ni nolalo pisimi. Goa pisimi pare Gote-me ni raba misade.
18 Go-rupa madaare aanumi ni waea pulalo peme pare Aa Mudumi ni raba mealia. Goa puare nipumi ni nipuna so yaa-para Surube Su adanolo epe-rupa mea palia. Goa pea-ga oro yaalo Aa Mudu-na bi minasaamina. Go ora.
19 Nemere Prisila-para Akwila repaaya-para epe-rupa piralepa lo wai lo repaato. Go page Onesiforusrepaa page epe-rupa piranalo wai lo repaato.
20 Erastus nipuri Korin su-para pa pirisa. Goa pisa pare Trofimus yaina omesa-pulu mo Miletus su-para aina ipisude.
21 Gore upame omoa po ripu epape dinu epalia-ga neme ni piri-para aipapulu abi epape.

Yubulus-para, Pudens-para, Linuspara, Klodia-para go nena amenu rayo page epe-rupa piralepape agaa lo o taatema.
22 Aa Muduri nena kone raapu piralia. Goa pua nimi rayome Gotena epe raba meape kone kuma pi mealimina.

Go mada. Ni Pol yaade.

Taitus
Ripia Agaa

Taitus-ri Juda aa-daa dia pare nipu Kristen ausa rabu Pol-na Aposel kogono raba misa. Pol-me Taitus-ri mo ipa solwara ini madaa i su Krit su-para mina repaasa. Lotu adana kogono surubenalo mapiraasa.

Riri-nanere pepa-me gupa ta: Krit onaana peme aere ora naepe ta sa. Goa pea-ga lotu adana mudu aa piritalo paliade aare epe pora ora ratalia. Oropere Pol-me Taitus-para onaa padane padane laatapu mogeaape yae lakesa. Gore yomagae page onagae page ogege aa-para inimakua-para pa kogono naakinu page rayo mogeaatepape lo lakesa: Go pepana pora po agaare gupa: Taitus-mi onaanu kone lo robaa padane sua yagonu-para epe onaa piralepape lo mogeaina. Goa pua nimu yada agaanu pu ratu nayawena sa.

Robonu gupa adamina:

Abi piralepape agaa-para Taitus beten lae-rupa agaa (1.1-4)
Onaanu Krais-na ruru maaulapena agaa ria (1.5-16)
Onanu nimuri go piane pimi (2.1–3.11)
Taitus-na agaa mana-para abi patape agaa (3.12-15)

Pol-me Taitus puri mapalape agaa tua pepa rapaasa

1 Ni Pol-re Gote-na kogono pua Yesu Krais-na aposel kogono aa page pi.

2 Go ora agaare niaame oro yaalo kagaa piraama laama polalore ado piruaema. Gote-re nipumi yaa agaa nata pare abade su yaa abi nawarisa di rabu nipumi niaa-para oro yaalo kagaa pirape kone gialua kone isa.

3 Goa puare orope nipuna epe di raburi nipumi nipuna epe agaame go oro yaalo mapiraape kone madaa penaame wasade. Goa puare nipumi go agaa neme surubanolo pisa. Goa pua niaana Raba meape Gote-me ne go epe agaa lakelape sa-pulu goa mogeaato.

4 Go pepare neme Taitus-para tu repaato. Nere ora nina naaki piraina kone i. Goa pua nena kone rulae yaere niaa raapu padane-rupa rulaema.

Pol-me lotu ada-para kirita piri onaa surubape aanu agaa mana lakesa

5 Nememe abade Krit su-para piraina gimisude kogono medaloma waru maredepo yaanalo pisude. Goa puare ora adaare rayo-parare neme Yesuna ruru onaanuna surube aanu mapiraaina kone isu. Goa peaga nina lagisude agaa mana nimi-naabape:

6 Go lotu surubape aare nipu eperupa pirua nipu mada wae yae meda naina. Go page nipu ona padane rumaaina. Goa pua nipuna si wanenumi Krais madaa kone rulalimina. Go page onaa medalomame nimu pupitagi nape-para agaa rasini si wanenu mada nalamina.

7 Gore go aamere nipu Gotena lotu kogono surubea-ga onaanumi nipuna wae yae na-adenalo nipu pora epe-rupa pamea. Go page nipumi aakone nasua nipumi aipapulu ratu nayawea. Nipumi ipa bia noa peme-rupa maeya nape kone naia. Nipumi wae-rupa pogolasaawa onaanu natina. Go page nipumi mone oyaeyaenu page epame naomea.

8 Dia, pare pora kimisu onaa epeme raburi nipumi waru raba mina. Nipumi epe redepo yape kone rayo madaa epame naomena. Nipuna robaa-para i kone waru suruboa Gote-na pora epe-rupa pamua redepo ne kone waru ina.

9 Goa pua nipumi abade mogesimide agaa madaa kone rulaawa waru lakena. Go rabu epe agaa laketea rabu nipumi onaanuna kone pu robaa-para puri mapalaina. Go

rabu page nipumi agaa rasini on-
aanuna kone maredepo yaawa epe
pora mea waatalo pina.

Krit su-parare yaa agaa ne aanu adaapu pirisimi

10 Gore agaa rasini aanu adaapu
pirua pa agaa rado rado pa pamu
loare onaanuna kone makiratalo
peme. Goa peme rabu Juda aanu
adaapu yogane kepene ruru pimi-ga
go aanumi apo makirae agaa adaapu
teme.
11 Go aanumiri waea pulalore on-
aanuna oyae yola muaeme. Go
yala polape kogono peme rabu ora
agaana mogeteme-pulu aaraalu rado
radonuna kone mabebolaaeme. Goa
pea-ga neme go piane aanuna agaa
maloraape.
12 Abade Krit aa medare nipu agaa
lakene aa pirua gupa sa: Krit aa-
nuri oro yaalo yaa agaa ne aanu
pimi. Goa pua kira mena-rupa pirua
kogono gimoa eta adaapu noa poto
labene aanu-rupa pimi ta.
13 Go agaare nipumi ora agaa sa.
Gore nimina kone perekea epe-rupa
rulaliminalo nimu-para ape loa agaa
puri paloa lakelape.
14 Gore nimumi Juda aanuna
pa itinu-para pa onaanuna rekena
agaa-para giminalo agaa lakelape.
Apo rekena agaanuri ora agaa masaa
rilaeme aanumi laketeme.

15 Gore aanu medalomare epe
kone sua pimiri nimumi oyae rayo
ademe rabu epe kone agu suaeme.
Goa pea pare aanu medalomare
robaa-para wae kone sua kone naru-
laemere oyae rayo ademe rabu ora
wae kone agu suaeme. Gore nimuna
kone-para nimuna robaa-para i kone
page ora mabebolainalo peme.
16 Gore niaame Gote adema teme
pare nimumi Gote-na pora epe-rupa
nakuritimi pare yaa agaa teme. Go
aanuri nimumi ratu yawoa agaa
rasini onaanu pimi-pulu epea-daa
ora napeme.

2

Onagae yomagaenumi epea pi-pape

1 Goa pea pare nemere epe mare-
depo yape agaa onaanu-para mo-
geape. Goa pua neme nimu gupa
lakelape.
2 Yomagae aanuri nimi na-
maeyaatapape. Dia, pare nimi epe
kone waru sua nimina kone waru
surubalepape lo lakelape. Goa pua
kone rulae agaa-para pedo pu raana
omape kone-para adoa rekaape
kone-para waru niminaatepape lo
lakelape.
3 Onagaenu page gupa lakelape:
Nimi pora pamualimi rabu Gote-
na epe kone sape onaanu-rupa pa-
mualepape lo lakelape. Nimimi
onaa medalomana bi narabuani-
aawa oro yaalo ipa bia noa meme
kone nasalepape lo lakelape. Nim-
imi epe pora waalape tisaa-rupa pi-
ralepape lo lakelape.
4 Goa pua epe agaa mea waateme
rabu pena rumaae onaanumi
nimuna aaninu-para nogo naakinu-
para pedo pu raana omape kone sua
piralimi.
5 Goa puare go onanuri nimuna
kone suruboa epe-rupa pirua
nimuna ada-para kogono page waru
surubenalo pora waateme. Goa
pua go onanumiri nimuna aanina
agaa waru pagaliminalo pora mada
waateme. Goa pua nimumi pora epe-
rupa kuralimi-daare pa onaanumi
Gote-na epe agaa madaa wae agaa
mada nateme.

Aa ogegeanu madaa agaa mana lakesa

6 Goa pea pare neme aa ogegeanu
nimuna kone waru surubena agaa
puri paloa lakelape.
7 Gore ne Taitus-ri neme onaanu
epe pora kurinalo epe kogono pape.
Goa pua agaa mogete rabu epe kone
padane sua lakelape.
8 Goa pua neme epe agaa pamu
te-daare onaanumi nena bi mada
narabuaniaalimi. Goa puare niaana

iaanumi niaa-para wae agaa mada nateme pare nimu yala poteme.

Kogono naakinuna agaa mana

9 Neme mo kogonome adini naakinu gupa lakelape: Gore kogono rayo peme rabu aa adaana agaa pagoa epe kogono pipape lo lakelape. Goa pua mo aa adaame nimu waru raaname omalia. Go page nimuna aa adaa-para wae agaame na-abutapape.

10 Oge oyaesinu page paake namealepape. Dia, pare nimumi agaa waru ratua epe pora padane pamualepape. Goa palimi rabu onaanumi nimuna epe kogono rayo adoa niaana epe Raba mi Gote-na mogeasa agaare ora madaa minasaalimi.

Epe-rupa pirua Krais-na epape di ado piramina

11 Gore Gote-na epe raba meape konere nipumi onaa rayo raba minalo penaame mea waasa.

12 Go epe raba meape agaa pagema rabu Gote nipu masaa narilaawa su amaa i kone gimoa oyaenu epame naomema. Go agaa pagema rabu niaame niaana kone suruboa Gote raapu epe-rupa piramina.

13 Gore niaame Gote-na raba meape agaa pagoa ratalima rabu niaame puri paloa mo epe raana omape di epalia madaa ado pitima. Go di rabu niaana adaa Gote nipuna epe paana puri mea waatea-daa rayome adalima. Go di rabu page niaana Raba Mi aa Yesu Krais epalia.

14 Nipumiri niaa raba mulalo niaana wae yae rayo mea rubatalo omesa. Goa pisare niaa nipuna ruru piramonalo pisa. Goa pisa-ga niaana pu marekalaina niaame epe kogono waru pamina.

15 Go agaare oro yaalo onaanu pagena mogeape. Neme nimuna robaa-para puri mapalaawa wae yaenu gimalepape. Goa pua puri pane agaa mana waru lakelape. Goa pua pa onaanu medame nere riabo aa kone nasalimi.

3

Niaa epe kone sua piruamina

1 Gore surube onaa rayome gavman-na agaa-para aa muduna agaa-para pagoa pora ratalepape loa nimuna kone maredepo yaina agaa mana lakelape. Goa pua nimumi epe kogono rayo pala pirinalo waru lakelape.

2 Nimumi onaa meda madaa pa wae agaa natapape lo lakelape. Goa pua nimu pawa epe-rupa pirua epe konere oro yaalo onaa rayo-para salepape lo lakelape.

3 Gore abade page niaame maeyae kone sua agaa rasua wae-rupa pirisima. Goa pua niaamere kone wae rado rado isima rabu niaame wae yaenu madaa robaa-para raaname ome kone isimade. Goa pua niaame abade aanu medaloma mada wae kone sua nimuna oyaenu madaa oro yaalo epame omo pirisima. Goa pua aa medalomame niaa-para iaa aulasimi rabu niaame go wae kone abutalore nimu-para page iaa aula pirisima.

4 Goa pisima pare niaa Raba meape Gote-me niaa-para epe kone su pedo pu raaname omesa.

5 Goa pua nipumi niaa oro yaalo kagaa mapiraape kone gisa. Goa pisare niaame nipuna epe kogono pisima-daa napisa. Dia, pare nipumi niaa odome omoa niaa oro yaalo kagaa piraama laama popena pisa. Goa pisa rabu nipuna Holi Spirit-na purimi niaa kagaa nogo naaki-rupa mapiraasa.

6 Gore niaana Raba Mi Aa Yesu Krais-me kogono pisa-daare Gote-me Holi Spirit-na puri rayo niaa madaa mea epenasa.

7 Nipuna epe raba meape kone gisa rabu nipumi niaa epe redepo ne onaanu mapiraasa. Goa puare niaame mo oro yaalo kagaa pirape epe kone mua abia page niaame go kone madaa ado piramina.

8 Go agaare ora agaa ria yaade.

Nina konemere go agaa neme puri paloa lakelaina kone salo. Goa pua

onaanu medalomame Gote madaa puri paloa kone rulalimiri gore nimi epe kogono palimina.

9 Goa pea pare kuma napi agaa-para nimi madini akuana di-para arere pua ne agaa-para rekena agaa madaa ape ne agaa-parare go rayore ora gimape. Gore niaame adema rabu mo agaamere niaa epe pora ratapena-daa naraba mea.

10 Gore aa medame Yesuna ruru onaanu marugulala palia-daare neme puri pane agaa mana rana padane page rana laapo page lakelape. Goa pali pare nena agaa napagalimi-daare gore neme nimu gimape.

11 Gore neme makuaape go-rupa aare nipuna wae yaeme nipuna kone ora maoyaaya. Goa pua nipumi wae yae pea rabu go wae yaeme nipu wae aa penaame waatea.

Agaa medaloma lakesa

12 Gore orope Artemas-para Tikikus laapo ne piri-para epenatoa-daare ne aipapulu go Nikopolis su-para epope. Go su-parare wae upame omape yapi Di-na go su-para epalia-ga abi epope.

13 Neme go rekena agaa tisaa aa Senas raba meape. Apolos page raba meape. Neme nipu pora pamina oyaenu page raba meape.

14 Go page neme niaana onaa ru-runuri oro yaalo epe kogono pam-inalo mogeape. Goa puare onaa medaloma oyaenu ora dia yaliare raba minalo lakelape. Goa pua nimi pa ki aa esepene onaanu napiralimi-nalo lakelape.

15 Onaa rayo ni raapu padane-para pima onaamere epe-rupa pi-ralepe lo agaa wai lo o taaema. Gore niaana adami onaanu pirua kone rulaemede onaanuri epe-rupa piralepape lo lakelape.

Gote-na epe raba meape kone nimi rayo raapu ina.

Filimon
Ripia Agaa

Filimon-re ora adaa aa pirua mo Kolosi su-para Kristen pirisa. Onesimus-ri nipuna kogono naaki pirisa. Nipuna kogono surube aa gimoa pa su meda-para pogola pisa. Go adaare-para Onesimus nipu Pol ada mua Kristen-rupa pirisa.

Go yapi dinare Pol nipu kalabus ada-para pirisa-pulu Filimon adola pope-rupa marisa. Pare nipumi pepa tua Onesimus kasa. Goa pua Onesimus wala nipuna surube aa piri-para mea rapaasa. Go pepa madaare Pol-me Filimon gupa lakesa: Nena kogono naaki ratu nayawape sa. Abiare go kogono naakiri Kristen pia-ga Filimon nemere ora nena ame-rupa meape.

Robonu gupa adamina:

Filemon epe-rupa aawape agaa (1-3)
Pol-me Filemon lakeloa Onesimus-re go piane aa sa (4-22)
Abi awape agaa-para beten lae-rupa (23-25)

Pol-me Philemon piri pepa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Yesu Krais-na kogono madaa kalabus ada-para pi. Niaana ame Timoti saa laapome go pepa Philemon ne re-para o taatepa. Nere ora ni raapu kogono padane-rupa pepa.

2 Niaana baani Apia su-para niaana kogono yago aa Akipaa-para go pepa o taatepa. Go page nena ada-para lotu kiritalo pimi onaanu-para page go pepa o taatepa.

3 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapome nipuna epe raba meape agaa-para kuma pi kone-para nimina pu robaa-para mea gina.

Philemon-me Aa Mudu kone rulasa

4 Nina ame Philemon nere oro yaalo neme beten to rabu nena bi loa Gote-para ora pi to.

5 Gore nemere Gote-na ruru onaa madaa pedo pu raaname omoa Aa Mudu Yesu madaa kone waru rulaaye-daa remaa pagoaayo.

6 Gore niaa nimi kone rulaeme onaanu raapu kone padane-rupa samina. Goa pua niaa Yesu raapu pirua nipuna puri rayo adaminalo beten to.

7 Gore epe ame aa waru paga. Nena pedo pu raana omape konere ora epe ta konemere naa robaa-para raana omape kone masaawa puri ora mapalaaya. Gore neme kone gupa suaaye rabu Gote-na ruru onaanuna robaa-para epe kone masaaye.

Philemon-me Onesimus-ri nipuna ame-rupa lamu misa

8 Goa pua saa Krais-na ame pipapulu neme oyae meda paina kone i. Goa pua neme go konere agaa manarupa lagialo.

9 Neme ne madaa pedo pu raana omalo-ga neme agaa pawa meape. Gore ni Yesu Krais-na agaa lakene aa ya-pulu ni kalabus ada-para pi. Goa pea pare puri pane agaa nalagialua.

10 Dia, pare neme Krais-na pora pamuae kone isa-daa Onesimus* madaa agaa tepa kone i. Neme kalabus pirua neme nipu naa sirupa kone rulape kone mogeaayapulu niri Krais-na Aapa pi.

11 Abade nipumiri ne raapu pirua epe kogono napisade. Goa pisade pare abiare nipumi saa laapo rata raba meape kogono pala.

12 Abia nipu wala ne piri mea repaato. Goa pi rabu nina robaa-para kone nipu mada pira palae epalia.

* **1:10:** Onesimus-ri Filimon-na kogonome adini aa yapare nipu pogola pua Pol raapu pisa. Goa puare nipu Kristen aa-rupa pua pirisa. Juda onaana rekena agaare go-rupa. Kogonome adini aa medaa gupa pogola palia-daare surube aame yada pi aanu lakeloa repena polopea madaa nilimi tala pisimi.

13 Neme epe agaa moge riape kogono madaa kalabus ada piruaayopulu neme Onesimus ni raapu pirua ni raba mina kone sawa. Goa pua nena alo-para nipu pirita penalo.
14 Goa pea pare neme go madaa e natedaare gore neme nipu nasaapitua. Dia, pare nena koneme nipu epenala kone sali-daare neme nipu mada mea rapalua.
15 Gore nipumi abade ne ogesi gimisade pare abiare wala nipu oro yaalo ne raapu piralipina.
16 Goa puare abia nipuri pa kogonome adini naaki-rupadaa napia. Dia, pare abiare nipu ora niaana Krais-na ame ya-pulu nipu madaa pa kogono adini aa pia-daa natema. Gore neme page nipu ora nina ame ya-pulu raaname omalo. Goa peaga neme nipu mealiri nipu kogono adini naaki epe-rupa piralia. Goa pea pare nipu Aa Mudu raapu pirua ora nena ame ya-pulu neme nipu madaa raana ora waru omape.
17 Goa pua neme saa Krais-na kogono padane pepa kone sali-daare gore ni mulalo agaa lage-rupa Onesimus page go-rupa waru mogeawa meape.
18 Goa pea pare nipumi abade ne madaa waea meda palo pisa-daare ni madaa yago ma-ape. Goa pua nipumi rudu meda mealo pisa-daare gore ni madaa yago ma-ape.
19 Niri Pol go agaare ora nina kimi talo: Go yanore nina bipa abutua. Gore ora nena epe-rupa pirape kone madaare nere ni madaa yago ia-ga akeane neme go madaa agaa lano ya?
20 Gore nina ame Aa Mudu-na bi madaare go epe raana pi kogono pape. Ne saa laapore Krais-na ame lapo pipa-ga go kone madaare neme naa robaa-para epe kone masaape.
21 Neme go pepa epenalalore go agaa ratua piraina kone sua pi. Gore neme mo pape lalo yaenu rayo-para medaloma page mada pali kone salo.
22 Goa pea pare ne agaa meda pa lagialo: Neme nina ada pada meda managola sape. Gore neme kone salo pare Gote-me nimina beten pagalia rabu niri wala nimi raapu madaa mapiraalia kone salo.

Agaa medaloma lakesa

23 Epafras-re ni raapu Yesu Krais-na kogono madaa kalabus ada-para piruaaepa. Go aamere ne epe-rupa pirapelo wai lo o taata.
24 Nina kogono padane-para pi aanu Mak-para Aristarkus-para Demas-para Luk-para nimumi page ne-para epe-rupa pirapelo wai lo o taateme.
25 Abiare Aa Mudu Yesu Krais-me nipuna raba meape kone kuma pi nimina robaa-para mea repaaina. Goa pua nimi raapu ina.

Go mada. Ni Pol yaade.

Hibru
Ripia Agaa

Go Hibru agaame Kristen onaa meda nimuna kone rula yae gimisimi-daa go onaanu raba mulalo agaa tisa. Gore nimu rabuaniaawa kedaa kasimi. Go bukmiri nimuna kone rula yae puri mapalaalia. Gote-me Yesu Krais madaa pisa kogonona page agaa sa. Krais padanemere Gote-na epe ae mea waata.

Agaa adaa repo madaa agaa gupa sa: 1) Yesuri ora Gote-na Si pia. Yesu nipu go su amaa pa aasa raburi kedaa adaapu rua radaa adaapu nisa. Goaene Gote-me Yesuri ora onaa rayo raba minalo riri-nane mapiraasa (2.10). Goa pua Yesumi Profet aanu-para ensel-nupara Moses page ora rabuaaya. 2) Gote-me nipu ora eta irini aa-rupa mapiraasa. Juda aanuna eta irini aa page ora rabuaaya. 3) Yesuri ora eta irini Aa Mudu pia-pulu nipu madaa kone rulae onaa rayo mada wala mealia. Moses-na rekena agaame tare Yesumi pisa kogonona ora piksa-rupa ta.

Go pepamere onaa kone rulae yae puri mapalaawa abade Israel onaana puri pane kone rulae yae madaa agaa adaapu ia (sapta 11). Gupa sa: kedaa epalia page pinawa. Nimina kone rulae yae waru rip-inua omalepape. Yesu piri pua nipuna piae ratalepape. Radaa-para kedaanu apo ritimiri pakeatepape sa.

Robonu gupa adamina:

Yesuri Gote-na puri (1.1-3)
Yesumiri ensel-nu page maoge yaaya (1.4–2.18)
Yesumi Moses Josua lapo rabuani-aaya (3.1–4.13)
Yesumi ofa miru irape aanu maoge yaaya (4.14–7.28)
Yesumi waru agaa-daa maoge yaaya (8.1–9.28)
Yesumi sipsip-na yaapi maoge yaaya (10.1-39)
Kone rulae yae penaame ina (11.1-12.29)
Gote madaa kone sua pora pa-mualepape (13.1-19)
Onaanu rabaminalo beten sa (13.20-21)
Pora po agaa (13.22-25)

Gote-na Simi niaa agaa laguaaya

1 Abade rana adaapu kone rado madaare Gote-me niaana aapa akuanu agaa lakesa rabu Gote-na agaa lakene aanumi agaa rado rado adaapu lakesimi.

2 Goa simi pare abia page ora orope di rabu Gote nipuna Simi niaa nipuna agaa laguaaya. Gore Gote-na Si nipumi go su oyae rayo warisa. Goa pua su yaa perekealia rabu Gote-me nipuna Si oyae rayo minalo mapi-raasa.

3 Simiri Gote nipuna epe paana puri mea waatea. Nipuri Gote-na kone nona pi pirua nipuna puri pane agaame nipuna warini onaa rayo-para oyaenu rayo-para puri ma-palaaya. Nipumi onaanuna wae yaenu mea rubape kogono dia naloa nipu yaa-para pua Gote-na popo ki-nane pua piruaaya. Gote-re ora oyae rayona re ya-pulu nipu padane go-rupa piruaaya.

Gote-na Simiri ensel-nu maoge yaaya

4 Gote-me nipuna Naaki su amaa mea rapaasa-daa go Naaki nipuna bimiri ensel-nuna bi page maoge yao sa. Go-rupa abade aaraame Si lakeloa nena bimi ensel-nuna bi maoge yoa sa.

5 Siri ora mupaa naaki padane ya-pulu abade Gote-me ensel medaloma gupa nalekesa:

Nere nina Si pi-daa nalakesa.
Abiare niri nena Aapa pitualo en-selnu nalakesa.
Niri nipuna Aapa piralua. Nipuri nina Si piralialo ensel-nu nalakesa.

6 Dia, pare abade Gote nipuna mupaa naaki go su amaa rapatalo pisa rabu nipumi goa sa: Nina ensel-numiri go naakina bi minasaalimina sa.

7 Goa sa pare nipumi mo ensel-nu
gupa lakesa:
Go ensel-nu aipapulu po ripu nona
piane mea repaato.
Goa pua nina kogono pi ensel-nu
repena sulaa-rupa mapiraayo.
8 Goa loa Gote-me nipuna Naaki gupa
lakesa:
Nena surubape yaenu Gote piri-para
oro yaalo pa su aalia.
Nena surube suri onaanumi ora re-
depo ne kone sua waru su-
rubalimi.
9 Naa redepo ne kone madaa ora
waru pedo pu raaname omo
aaye.
Goa pea pare wae konere ora gimi
ome.
Goa pea-pulu ni ora nena Gote-me
neme abade ne mapiraasude.
Goa pua nena epe kogono aa yagonu
epe bi kate rabu raaname
omeme.
Goa pisi pare nena bi minasaawa
raana omape kone gisa rabu
nimuna bi maoge yaasa.
10 Goa pua Si madaa Gote-na agaa i
buk madaa gupa sa:
Aa Mudu abade neme go su waria
sogo yaa page warisu ia.
11 Go su yaa lapore ora nu piri-rupa
kalepe pape pua dia yalia.
Yapare nere oro yaalo kagaa pi-
raama laama pali.
12 Goa pua aanumi mamina mea
koba pimide-rupa
neme go su yaa lapo kobapu mua
madia yaali.
Goa puare aanumi maarae yae koloa
alo paeme-rupare go su yaa
lapo kagaa perekealia.
Goa pea pare nere oro yaalo pi-
rupa agu pa piraama puare ne
ogae-rupa napirali.
13 Abade Gote-me ensel-nu page goa
nalakesa:
Nimiri nina popo ki-nane epa pi-
ralepa lo nalakesa.
Goa puare nimina iaanu kibu rolo-
para mapiraalua lo nalakesa.
14 Go agaare Si padane mada lagisa
pare go ensel-nu nimuri pa wasu-
panu nona piane mapiraasa. Nimu
Gote-na kogono pinalo mapiraasa.
Gote-me ensel-nu oro yaalo kagaa
piruape onaanu raba minalo mea
rapaaya.

2

Gote-me niaa wala misare ora adaa pisa

1 Goa pea-ga ora agaa ria niaame
aba pagemadere niaana kone-para
waru mea sua niminaaba piramina.
Goa pua niaame go pagema agaa
ogesi-daa page nagimamina.
2 Gote-na rekena agaare aba ripia
ensel medalomame kanaloa mea ip-
isimi. Goa pisa pare onaa rayome go
agaa napago kiritisimi rabu nimuna
napagesimi kone mada wae yoto
misimide.
3 Goa pisimi-pulu Gote-me niaa
oro yaalo mapiraape kogonore ora
adaape pisa-pulu niaame go mada
masaa rilalimare niaame page ora
wae yoto waru mealima.
Aba ripiare Aa Mudu nipuna oro
yaalo mapiraape agaa lakesa. Goa
pua onaa medalomame nipuna agaa
pagoa simina nimumi go agaa niaa
mea waasimi.
4 Gote-me page nimumi agaa ado
makuaainalore nipuna purimi ko-
gono rado rado pu na-ade kogono
page nipumi napiaa kogono rado
rado page pisa. Go page Gote-me
nipuna kone sua Holi Spirit-na puri
onaanu re-para rumaa kasa.

Yesuri onaanu niaa wala mi aa

5 Abiare niaame makuaaema.
Gote-me go sua yaa waritalo pisa
rabu nipumi ensel-nu go su yaa
surubenalo namapiraasa.
6 Dia, pare Gote-na agaa i buk-para
aa medame agaa go-rupa tisa:
O Gote, onaanu niaare ake ya?
Niaa pa oyaenu-rupaga akea pua
niaa madaa kone sua niaa su-
rube pae?
7 Oge yapi di-na neme niaa mo ensel-
nuna rolo-para mapiraasi.
Goa pua neme niaa epe paana puri-
para gisi rabu ora aa muduna
bi puri lapo misima.

8 Goa pua neme oyae rayo niaana
purimi surubamonalo mapi-
raasi.
Gore go agaamere Gote-na oyae
rayore onaanumi surubenalo mapi-
raasa ta. Goa pua nipumi ora oyae
rayo surubaaya. Goa pea pare abiare
onaanumi oyae rayo surubema pare
waru na-adema.
9 Dia, pare abia niaame Yesu adema.
Abade rudupu yapi di raburi nipu
ensel-nuna rolo-para mapiraasa.
Goa pua Gote-na epe raba meape
kone madaa onaa rayo raba mulalo
Yesu omesa. Gore nipumi go onaa
rayona kedaanu rua omesa-pulu
Gote-me nipu minasaawa nipuna
epe paana puri-para adaa bi lapo
kasa.
10 Goa pua Gote nipuri ora oyae
rayona re ya-pulu nipumi oyae rayo
warisa-pulu nipuna surubea. Goa
pea-ga nipumi nipuna epe paana
puri si wane adaapu lamua pua kat-
alo pisa-pulu Yesu radaa manaasimi.
Go radaa no pirisa rabu Yesumi
onaanu oro yaalo epe-rupa mapi-
raainalo riri-nane pua pirisa. Gote-
me oyae wariaawa surubea-pulu go
pisare gore ora epea pisa.
11 Yesumi onaa rayona waea mea
ruboa epe-rupa mapiraaya. Goa pua
nipu-para nipuna epe-rupa mapi-
raae onaanu-para nimuna Aapare
ora padane pia. Goa pea-ga Yesumi
go onaanu-para ame baani gupa
lapere nipumi yala napota.
12 Gore nipumi lalo:
O Gote-ya, nena biri nina amenu
laketoa.
Gore neme nena bi minasaaluame
mo Yesuna ruru onaana ini
agaana madaa ne madaa epe
yaasa toa.
13 Gore nipumi agaa wala gupa
sa: Neme Gote madaa kone waru
mapiraalua. Goa loa nipumi wala
goa sa: Gote-me abade nogo naaki
medaloma ni gisa-pulu ni go nogo
naakinu raapu piruaayo sa.

Yesuri su amaa aa alua niaa raba misa

14 Gore nipumi nimu nogo naaki
bi lakesadere nimu yogane yaapi
apalae onaanu pirisimi. Goa pisa-
pulu Yesu nipu page go onaanu nona
piane pirua nimu madaa omape
kone sua pisa. Goa pua omesa raburi
nipumi onaa maomape puri i aa
Satan-na puri maoyaatalo pisa.
15 Nipumi goa pisa rabu onaa-
nuri su amaa pirua omape madaa
paalame omesimi. Goa pua nimu go
madaa wae kone saapirisimi: Nimu
paala omesimi rabu go konemere
nimu wae-rupa mapiraasa. Goa
pisa-pulu Yesu omesare go omape
koneme adini onaanu esepetalo pisa.
16 Go madaare abade nipumi
ensel-nu raba mulalo naipisa. Dia,
pare nipumi Abraham-me madu i
ruru onaanu raba misa.
17 Goa pua nipuna amenuna kone
padane-rupa mu pirisa. Nipumi
goa puare nipu Gote-na miru irae
aa piruare nipumi Gote-na kogono
puaaya. Gore nipu miru irae aa-rupa
pirisa rabu nipumi kone padane sua
odome omoa pisa. Goa pisa rabu
nipumi onaa rayona wae yaenu mea
rakepeatalo pisa.
18 Goa pua nipu mada wae
kedaanu ipisare pupitagi ne koneme
nipu ko tulalo ipisa. Nipumi go
kedaanu risa-pulu wae yaenumi
onaanu ko tulalo palia-daare gore
nipumi nimu mada raba mealia.

3

Yesuna adaa bimiri Moses-na bi page rabuniaaya

1 Nina Krais-na ame baaninu-ya,
Gote-me nimi page yaaloa epe-rupa
mapiraasa. Goa pisa-ga nimimi
Yesu madaa kone waru salepape.
Gote-me Yesu niaa piri-para mea ra-
pasanare nipumi Gote-na miru irae
aa mudu pirua niaame kone rulami-
nalo kogono pisa.
2 Goa pua Gote-me abade nipu go
kogono mapaasa rabu nipumi Gote-
na agaa ora waru pagesa. Gote-
na ruru onaa medalomare nipuna
ada ru-para piri nona piane pirisimi.

Goa pua abade Moses-me kogono
pisa pare Yesumi go kogono wala ora
misa.
3 Goa pea pare Gote-me Yesu
nipu adaa bi mina kone isa. Go
adaa bimiri Moses-na adaa bi maoge
yaina kone isa. Gore ada pi aare
nipuna adaa bi muaaya rabu nipumi
go adana bi rabuaniaaya. Go-rupare
Yesuri nipuna adaa bimi ada pi aa
nona piane pia.
4 Go ada rayore kogono pape aame
paaya. Goa pua oyae rayo warini
aare ora Gote nipu padane pia.
5 Gore Moses-me nipu kogono
puare nipumi Gote-na pora waru
ratua nipuna ruru raapu pirua agaa
waru lakesa. Go rabu nipumi Gote-
na orope pape-anuna agaa go ru-
runu lakesa.
6 Goa pisa pare Krais-re Gote-na
Si pirua nipumi Gote-na ruru onaa
ada nona piane waria mapiraaya.
Gore nipumi Gote-na agaa ratua go
kogono pisa. Gore oro yaalo ni-
aana robaa-para puri mapalaawa Aa
Mudu epaliade yapi di madaa pedo
pu waru suruba pimare niaa page
Gote-na ruru mada pima. Goa pua
nipuna ada nona piane pima.

Agaa rasini onaanuri Gote-na kitu pirape su namealimi

7 Goa pea-ga niaame Holi Spirit-na
agaa pagamina. Gore Gote-na buk
madaa i agaame gupa ta:

Abia Holi Spirit-na agaa pagalimi-
daare nimina pu robaa-para
go agaa mealimina lo robaa
narogaatepape.

8 Abade nimina akuanumi nipuna
agaa rasua aakone isimiya-
rupa napipape.

Go rabu nimimi mo onaa napiri su-
para pua pirua
Gote ko tisimi rabu yola mi kone
isimi.

9 Go su-parare nimina akuanumi
maali 40 ru-para pisa.
Kogono pisu rabu ado kiritisimi.
Go adisimi rabu ronome omoa
ni ko tisimi.

10 Goa pisimi-pulu neme go onaanu
nimu ora ronome omoa neme
goa lakesu:
Oro yaalo nimimi kone wae sua
nina agaa oro yaalo rasua
nina kone namua pora go-
rupa pameme.

11 Ni ora rono pisa rabu neme ora yaa
madaa makuaa loa goa lakesu:
Nimi nina pirape su-parare ni
raapu ora mada naepa piral-
imi sude.

Israel onaanumi Gote-na agaa rasisimi-rupa niaame goa napamina

12 Gore amenu nimina rikiraana
aa meda nipuna pu robaa-para wae
kone salia-daare Gote madaa kone
narulaaya. Goa pua nipumi oro
yaalo piri Gote gimalia-ga nimimi
nipu waru suruboa adalepape.
13 Goa pea pare nimina rikiraana
piri onaanumi makiraawa pu robaa-
para yola mi kone sulalo palimi-
daare oro yaalo go ame baaninu
waru raba mealepape. Goa pua
Gote-na buk madaa i agaamere go
rabu ta diri niaame page mada adal-
ima.
14 Goa pua abade ripia niaame
kone puri paloa rulasima-rupare
abia page go kone puri paloa rulaa-
mama puare omalima rabu page goa
palima. Goa pua niaare ora Krais
raapu nipuna onaa pitima.
15 Go madaare Gote-na buk madaa i
agaame gupa tua suaaya:

Gore abia go rabu nipuna agaa pa-
galimiri gore nimi pu robaa
narogaatepape.

Abade nimimi nipuna agaa rasua
wae onaa pirisimide-rupa go kone
namogeatepape sa.
16 Gore abade Gote-na agaare
aapimi pa pagoa wae kone sua
nipuna agaa rasisimi pae? Go onaa
rayore Moses-me nimu Isip su gimoa
lamua pisa raburi go wae kone simi.
17 Gore maali 40 patinaloare
Gote-me aapi ratu yawesa pae?
Gore nipumi waea pisimide onaanu
ronome omesa. Goa pisa-pulu nimu
omenaloa nimuna ronu onaa napiri
su-para pa suaasa.

18 Gore Gote-me ora yaa madaa
makuaa loa gupa lakesa: Nimi epe
Kitu Pirape su-para ni raapu napiral-
imi. Goa saere aapi madaa sa ya?
Gore abade mo nipuna agaa rasisimi
onaanu lakesa.
19 Gore nimumi kone narulaawa
Gote-na epe Kitu Pirape Yapi su-
parare mada napua pirisimi-daa
pagemade.

4

Gote-na ruru onaanu kitu mealimi

1 Gore abia Gote-na ora lalo
loa aana orae agaare niaa nipu
raapu ora kitu piramonalo lagisa.
Goa pua nimimi nimina rikiraana
onaa medaloma paala omoa waru
adalepape. Goa pua Kitu Pirape Su
mulalo surubalimina.
2 Gore abade Israel onaanumi Epe
Agaa pagesimide-rupa niaame page
pagema. Nimumi Epe Agaa go pa-
gesimi pare nimu naraba misa. Gore
nimumi pa aaneme pagoa yapare
nimumi kone narulasimi.
3 Niaa onaanumi kone rulaemare
gore mo epe-rupa pirape kone mua
Gote raapu pima. Abade Gote-me go
madaa agaa gupa lakesa:

Ni rono waru pea-pulu neme ora yaa
makuaa lalo:
Nimuri oro yaalo nina pirape su-
para ni raapu ora mada napi-
ralimi sa.

Goa sa pare nipumi su yaa wariboa
kogono pisa rabu nipumi go kitu
pirape su managolasa.
4 Gore yapi di 7 madaare Gote-na
agaa i buk madaa gupa tua isa: Gote-
me nipuna kogono rayo aba pu kir-
itua yapi 7-mere nipu kitu pirisa tu
isa.
5 Wala go agaa medame gupa sa:
Nimuri epe pirape su-para oro yaalo
ni raapu madaa naepalimi sa.
6 Goa pua Epe Agaa aba pagoa kone
narulasimi-pulu nimu Gote raapu
kitu pirape su-para napirisimi. Goa
pea pare onaa medaloma Epe Agaa
pagesimi-pulu ru-nane pua Gote
raapu mada kitu piralimina.
7 Go-rupa kitu piralimi-daare Gote-
me yapi di rado meda page mea
isa. Go isa yapi Di-na biri ora go
rabu-ga go bi abia maasa. Oropere
maali adaapu aba patinaloa Gote-me
Devit lakenaloa Devit-mi buk-para tu
mapataasa. Go agaare niaame go-
rupa dipitima:

Go rabu nimimi nipuna agaa pagal-
imi rabu nimina lo robaa-para
wae kone nasa epape sa.

8 Yapare abade Josua-me onaanu
epe Kitu Pirape Su-para mea pola
pisa yaalore gore Gote-me wala
Kitu Pirape Su meda madaa agaa
nalaketa pisa.
9 Goa pea pare Gote-na rurumi pua
meape suri abia page pa ia.
10 Gore Gote-na kitu pirape su-
parare onaanu nimuna kogono gi-
moa kitu piralimi. Gore abade Gote-
me nipuna kogono pu kiritua kitu
pirisa-rupa kitu piralimi.
11 Goa pea-ga niaame Gote-na agaa
waru pagoa niaa oro yaalo epe-
rupa pirape su-para pua piram-
ina. Niaa rayome go agaa rasalima-
daare abade go onaanu nimumi kitu
pirape su-para napisimi-rupa niaa
page kitu pirape suna ru-para mada
napalima.

12 Gote-na agaare ora naomapaaya
pare go agaa ora puri paloa pia. Go
agaare nipu rai kutuna eke nona
piane ya-pulu eke laapo-ae rai kutu
medaloma maoge yaaya. Goa pua
onaanumi go agaa pageme rabu
nimuna robaa-para rai kutu nona
piane yaeme awea. Goa pua go
agaana puriri niaana kone wasupa
lapo kiritaaya-para awea. Goa puare
nipuna puriri wala niaana uni rodai
makibumaaya-para page awea. Goa
puare go agaana purimimi niaana
robaa-para i kone-para niaana raana
pi kone-para adokaru mua rumaaya.
13 Gore Gote-me warini yae meda
nipuna ini agaana mada nakaledal-
imi. Dia, pare su yaa rayona oy-
aere Gote nipuna ini agaa madaa
penaame suaaya. Goa pea-pulu Gote

padaneme niaana pema-nu adoa mada rumaalia.

Yesuri niaana miru irae aa mudu pia

14 Gore niaana miru iraawa adaa aa mudu pa pia. Nipu Yesu Gote-na Siri so yaa-para pua odobaawa Gote raapu piruaaya. Goa pea-ga niaame go kone rulae kone waru irulu saaba piramina.
15 Niaame niaana wae yae rabuape puri naima. Dia, pare niaana miru irae aa mudumiri wae yaeme niaa ko tulalo pia rabu go aa mudumi niaa ora odome omo aaya. Goa pua nipumi niaa raba mulalo pea. Go oyae rayome nipu abade ko tulalo pisa pare nipumi wae yae meda napisa.
16 Goa pea-ga Gote-me niaana robaa-para puri mapalaalia rabu Gote-na surubape kone waru mula baina. Go-parare nipuna epe raba meape kone meamina. Go pua niaa madaa kedaa saliare nipuna epe koneme niaa raba mealia.

5

Miru irae aa Yesumi niaa wala misa

1 Gore onaanuri Gote-na miru irape aa mudu medare nimuna rikiraana mada mua mapiraaya. Goa pua nimu raba minalo mapiraaya. Goa pua nipumi Gote pa kalape yaenu-para miru irae kogono puaaya. Gore Gote-me nimuna wae yaenu mea rakepeainalo go miru irae kogono pea.
2 Goa pea pare nipumi page pa kone rado rado sua puri napata. Goa pua onaa medalomame waea pua puri napateme rabu nipumi nimu raba mulalore kogono pawa paaya.
3 Gore nipumi page waea pisa-pulu nipumi nipuna wae yae-para niaana wae yae rayo mea rubapena miru iraasa.
4 Go Gote-na miru irae aa mudunumi kogono peme rabu adaa bi kateme. Goa pea pare pa aa meda nipuna kogono napeme. Dia, Gote-me nipu kogono pinalo yaaloa mapiraaya. Go-rupare aba ripia Gote-me Aron yaaloa miru irae aa mada mua mapiraasa.
5 Go page Krais-re nipuna bi nipuna minasaatalo Gote-na miru irae aa mudu napirisa. Dia, pare Gote-me nipu go epe kogono pinalo lakesa:

Nere ora nina Si yaade.
Abia neme ne nina Si penaame mea waalalo lo lakesa.

6 Gore Gote-na agaa buk-para gupa tu isimi:

Nere Gote-na miru irae kogono oro yaalo paina.
Goa pua ne miru irae aa Melkisedek-rupa piraina sa.

7 Abade Yesu nipu su amaa epa aasa raburi nipumi Gote-para beten-me* agaa misa. Goa pua nipu omape paala omoa gimolalo pisa rabu Gote-me nipu raba minalo beten lalaawa puri palo yaaloa re page waru sa. Goa pua Yesu nipumi Gote-na kogono pawa pua nipuna bi rabuaasapulu Gote-me nipuna beten pagesa.
8 Yesuri nipu ora Gote-na Si yapare nipumi radaa nisa rabu nipu Gote-na agaa waru ratua pora mogeatalo radaa nisa.
9 Goa pua nipumi Gote-na agaa waru pagoa ratisa-pulu nipu oro yaalo kagaa pirape konena re piruaaya. Goa pea-pulu onaa rayome nipu madaa kone rulaawa nipuna agaa pageme rabu oro yaalo kagaa piraama laama palimi.
10 Goa pea-ga Gote-me nipu miru irae aa mudu mapiraasa. Goa pua go aa Melkisedek-na rurunu

* **5:7:** Yesu Getsemani maapu beten lo pirua go ipula kedaanu pane mea ruba sa. Go-para page adaa: Mat 26.36-46, Mak 14.32-42, Luk 22.39-46. Gore Gote-me nipuna beten pagesa ora ria. Gote-me Krais omena gimoa tapa-para wala marekaasa. Omape yaeme nipu naripinasa. Goa pisa-daa Krais adaa bi ora madaa i medaa kasa. Goa pua aa mudu rayona adaa aa mudu nipu pia. Padane agaa medaa: Kog 2.24, Hib 2.9, Fil 2.6-11.

mo miru ira-mama pua pisimi-rupa mapiraasa.

Niaare oge nogo naaki-rupa napiramina

11 Go miru irae kogono madaare niaame agaa adaapu lagialima pare go agaana re aba niminaaliminalo kalai waru pema. Gore nimimi aaroma yoa pageme-daa abia nalagialo.
12 Gore niaame nimi waru mogeaawa niaa nimina tisaa-rupa pima. Goa pea pare nimimi kone waru abi nasu kiriteme. Goa pua Gote-na aba pagesimide agaana re-re pa aa medame wala nimi lagina. Goa puare nimimi puri pane agaanuri eta nona piane nanoaeme. Dia, yapare abia nimimi adu-ipaa nona piane pa no aeme.
13 Gore onaa medame adu ipaa-rupa pa no pimiri nimu oge nogo naaki-rupa pa pimi. Goa pua nipumi epe pora wae pora laapo mada naado rumaaya rabu pa adu ipaa-rupa no pimi.
14 Goa pea pare puri pane etare ora onaanumi waru neme. Go-rupa onaanumiri epe pora wae pora lapo mada adoa rumaalia. Nimimiri epe pora na-ado pimi.

6

Niaame puri waru paloa kone rulamina

1 Gore abiare niaame epe puri pane agaa mogeamina. Goa puare niaame Yesuna agaana re agu-daa nalamina. Go page niaame aba pagesimade agaana re padane go piane agu nalamina. Niaame abade kone pereke sua pa kogono masaa rilaawa Gote padane madaa kone rulasimade.
2 Goa pua niaame abade baptais meape agaa pagoa aalu madaa ki sape agaa page pagesima. Goa pua go agaa-para ome onaa wala rekape agaa-para orope Gote-me koso pagenalo yoto meape agaa-para go agaa rayo pagesima-pulu go-rupa agu nalamina. Dia-ga niaame ora onaanuna kone waru sua agaa lamina.
3 Gore Gote-me niaa puri ginalore ora niaame puri paloa kogono pamina.
4 Onaa medalomame Gote gimalimiri akea pua niaame go onaanuna kone wala maperekealima ya? Gore nimumi Gote-na epe paa-para pirua so yaa-para epede puri misimide rabu Holi Spirit-mi nimu piri ipisa.
5 Gore nimumi Gote-na agaa pagoa nimu pora pamua ora epe ta kone isimi. Goa pua nimumi Gote-na orope epape Di-na puri medaloma adesimi.
6 Goa pisimi pare go piane onaanu nimu lopome rabu Gote madaa masaa rilaeme. Goa peme raburi nimumi Gote-na Si wala repena polopea-para rana laapo tua mudiaaeme. Goa peme onaanu Krais adoa nimu yala mapolalia. Goa peme rabu nimu wala kone perekea nipu piri-para epape pora meda naia.

Onaanumi Gote masaa rilaeme rabu ope etelo etelo openaloa mao yaaeme-rupa peme

7 Oro yaalo yai epea rabu sumi yai mea-pulu onaanumi nimuna nape yaere go su sege-para e poaeme. Goa peare Gote-me onaa raba mulalo su madaa goa pisa.
8 Goa pea pare su ope etelo etelo madita suri ora wae su teme. Goa pea-pulu go su wae madaare Gote-me wae ero agaa laketea rabu repena sulaa-para ralia.
9 Gore nina adami aanu abiare niaame go puri pane agaa lagema rabu nimiri go-rupa naomalimi-daa waru adema. Gore nimimi oro yaalo epe-rupa kagaa pirape kone muaeme rabu Gote-na epe puri mua epe-rupa piramina.
10 Gote nipuna epe kone sua nimi raba mealia. Goa pea-ga kogono rayo nimimi pisimidere nipumi nimi mada nakone rugulalia. Dia-ga abade nimimi nipu madaa pedo pu

raana omesimi-pulu nimimi Kraisna ame baaninu oyae kaloa raba misimi. Goa pisimi pare abia page gupa peme. Goa pea-ga Gote-me nakone rugulalia.
11 Gore niaame nimi rayona lo robaa rekoa kogono puri palo paamama pua omape di epalia rabu pamina kone salema. Goa palimidaare nimina epe ado piri yaenu waru mealima.
12 Gore nimina kone-para gimi naomalepape. Dia, pare nimimi kone waru rulaeme onaanuna kone ado mogea epe-rupa ado piramina. Go rabu abade Gote-me nipuna onaanu-para meaminalo kasa yaenu nimimi mealimina.

Niaame Gote-na ora palua ta agaa madaa kone rulamina

13 Abade Gote-me Abraham-para aana oraawa goa palua lo agaa lakesa rabu nipumi yaa makuaa loa ora agaa ria lakesa. Goa puare puri pane aa meda napirisa-pulu Gote-na puri rabuaniaa nipumi yaa makuaa loa nipuna bimi loa agaa ria lakesa.
14 Neme ne ora ria lagialo sa. Goa loa nipumi lalo: Neme aana orae agaa loa puri adaape gua nena orope madiali sina akuanu ruru adaapupe mapiraalua sa.
15 Goa sa rabu Abraham nipu pa ado pirua gimi aipapulu naomesa pare nipumi Gote-na aana orae agaa suruba pirua misa.
16 Gore aa medame ora yaa madaa makuaa loa agaa tea-daare go aame nipuna bimi natea pare adaa aa medana bi loa ora lalo tea. Goa pua nipuna agaa puri mapalaatalo pea-pulu aa laapome yada palipi rabu apo yaa madaa makuaa loare ora papeanu-para ora meape yaenu mada teme.
17 Gore abade Gote nipumi gupa pisa. Nipuna Simi onaa raba minalo niaa penaame maasa. Goa pua nipuna pulalo pi kogono madaa kone naperekeyo salimi lo nipumi nipuna aana orae agaa puri mapalaatalo yaa madaa makuaa agaa sa.
18 Goa pua abiare go ora lalo agaa-para aana orae agaa laapo ia pare wala rado meda naia. Go laapo madare Gote-me yaa agaa mada natea. Goa pea-pulu niaare nipu raapu oro yaalo kagaa piraama laama palima. Goa pua mu kiritape diri niaana kone-para waru niminaaba pirua robaa-para puri mapalamina.
19 Gote-me niaa ado piralepape loa aana orae agaa-para pogatu pirape agaa-para robaa-para ora waru samina. Go konemere niaa Gote-na yaapara i epe lotu ada ru-para epe-rupa mea palia. Sogo yaa-para i epe lotu ada-para palima rabu nimumi epe lotu adana mudiae mamina ru-para odobasimi-rupa ora odobalima.
20 Go rekena i lotu ada-rupare Yesumi niaa raba mulalo nipu aba pua odobaawa pirisa. Nipuri Gotena miru irae aa mudu Melkisedek-na ruru yaalo pisa.

7

Melkisedek nipu ora Gote-na miru irae aa mudu pirisa

1 Go Melkisedek aare Salem supara aa mudu pirua nipu ora so yaa madaa pia Gote-na miru irae aa mudu page pirisa. Abade Abrahamme yada pua aa mudu yapatu tua nipu adaa wala pisa rabu mo Melkisedek-re nipumi Abraham mo pora-nia madaawa nipu agaa mana kasa.
2 Goa pisa rabu Abraham-me yada waipina misa yaenu rayo rikiraana rumaala paawa medalomare Melkisedek kasa. Niaame go Melkisedek-na biri gupa perekeamina: Epe redepo ne kone rayona aa mudu lamina. Nipu Salem su-para piri aa mudu ya-pulu go suna biri gupa perekeamina: Nipu epe-rupa pawa piri aa mudu lamina.

3 Gore Melkisedek-re* aaraa aginu
page napiri nipuna akuanu page ag-
imi nipu madini di-para nipu omape
di page ora naia. Goa pua oro yaalo
piruaaya pare nipu Gote-na Si nona
piane ora pia. Nipu Gote-na miru
irae aa oro yaalo pa pia.
4 Melkisedek-re ora aa adaa-ga
nimimi pagalepape. Niaana ora
mupaa akuare Abraham-re nipumi
yadana waipi mua mea ipisa yaenu
rumaawa medaloma Melkisedek
kasa.
5 Gore miru irae Livai-na si ru-
rumiri Gote-na miru irae kogono
misimi. Go kogono madaare agaa
mana gupa lakesimi: Nimumi Israel
onaana oyae rayo rumaa lapaawa
ki lapo pegepuri nimi mealepape lo
lakesimi. Gore mo Israel onaare
ora Livai-repaa pirua ora Abraham-
na si wanenu page pirisimi. Gore
Abraham-na ruru pirisimi aanuri
Livai-mi nipuna amenuna ki lapo
pegepu rumaape oyae kasimi.
6 Goa pisa pare Melkisedek nipu
Livai ruru namadisimi. Go ruru
napirisa pare nipumi Abraham-na
oyae rugi 10 rumaawa misa. Goa
puare Melkisedek nipumiri Abra-
ham agaa lakeloa puri kasa. Gore
Abraham-mere Gote nipuna aana
orae agaa mea lakesa-daa ora aa
mudu pirisa. Gupa pirisa pare
nipumi Melkisedek oyae kasa rabu
go aa-na puri misa.
7 Gore niaame gupa makuaam-
ina puri kata aare ora adaa aa pia.
Goa pua Melkisedek-mere Abraham
maoge yaasa.
8 Gore mo Livai-repaare onaan-
umi oyae rugi 10 rumaainaloa nimu
misimi pare nimu page pa omesimi.
Goa pisa pare Melkisedek nipumiri
onaanuna oyae 10 rumaae mua pa
pirisa. Gore Gote-na agaa i buk
madaare nipu abia page pa pia-daa
niminaaema.
9 Goa pea-ga abasadere Abraham-
me Melkisedek-para oyae 10 kasa
rabu Livai-mi page kasa. Gore Livai
aanuna si wanenumi apo oyae 10
misimide-pulu Livai-mi page kasa.
Goa pisa pare Melkisedek nipuna
gupa-daa nakasa.
10 Gore Melkisedek-para Abraham
laapo mo pora madaasipi rabu akua
Abraham-me nipu pirisa. Goa pisa
pare Livai-ri nipuna akuana robaa-
para wasupa pirisa.

Gote-na miru irae kogonore aa rado abia pa pia

11 Abade Israel su-para piri on-
aanumi rekena agaa misimi rabu
Livai ruru aanu Gote-na miru
irae kogono agu pisimi. Goa pua
mo Livai ruru aanumi Gote-na
miru irae kogono ora epe-rupa
pisimi rabu Gote-me miru irae
aa rado meda orope namapiraata
pisa. Yapare Gote-na miru irae aa
rado meda mapiraatalo pisa rabu
nipumi Erono-repaa namapiraae
Melkisedek-repaa mapiraasa.
12 Goa pisa pare Gote-na miru
irae aa ruru-daa alopata pula peme
yaalore gore rekena agaame miru
irae kogono page mea perekealia.
13 Goa pua niaana Aa Murdu-ri
nipu madaa apo agaa tisade aare
nipu ruru rado pirisa. Goa pua
nipuna rurunumi miru irae aa mudu
abade aana reke madaa Gote-na
miru go-rupa nairisimi.
14 Dia-ga niaana Aa Mudu Juda aa-
nuna rurunumi madisimi-daa nim-
inaaema. Go madisa pare Moses-
me Gote-na miru irae aa-na kogono
madaa agaa lakesa rabu Juda ruruna
bi nalakesa.

Miru irae aa meda Melkisedek-rupa

15 Gore Gote-na miru irae aa rado
meda go piare mo Melkisedek nona
piane pia-pulu miru irae kagaa
agaana re-re waru niminaamina.
16 Go aare rado ruru meda ya-
pare rekena agaame nipu Gote-na
miru irae aa namapiraasa. Dia,

* **7:3:** Melkisedek-re agimi go dina madisa pi page nata. Go dina omesa pi page nata. Nipuri go piane aa lo page buk Baibel-me nata. Goa pea pare go Hibru agaa tea aame Melkisedek-re Krais-rupa aa mudu kogono oro yalo yalo pisa ta.

pare nipuri oro yaalo kagaa pirape koneme nipu Gote-na miru irae aa mada mua mapiraasa.
17 Gote-na buk madaa i agaame nipu madaa gupa tu isa:
Nere nina miru irae aa oro yaalo
piraina tu isa.
Melkisedek nona piane-rupa pirali.
18 Goa sa-pulu abana rekena agaare puri napaboa niaa naraba misa-pulu Gote-me mea rubisa.
19 Gore Moses-na rekena agaame abade onaanu ora epe-rupa namapiraasa. Goa pisa-pulu Gote-me ora epe pora rado meda warisa. Go kagaa miru irae aamere abana rekena agaa rabuaniaawa niaare Gote piripara mea palia.
20 Gote-me Yesu nipuna kagaa miru irae aa mapiraasare nipumi yaa madaa makuaa ora lalo loa mapiraasa. Abade miru irae aanu mapiraasa rabu aa medame go-rupa naloa pirisimi.
21 Pare Yesu nipu miru irae aa pirinalo Gote nipuna yaa madaa makua sa. Gore Gote-me nipu gupa lakesa:
Nere miru irae aa oro yaalo pirape.
Ni Aa Mudumi yaa madaa makuaae
agaa loa neme wala kone
naperekealua sa.
22 Go agaa lakesa rabu Yesumi ora epe aana oraalapae agaa mea ipisa rabu nipumi abade miru irisimide kogono rabuaniaawa nipuna kagaa kogono puaaya.
23 Abade Gote-na miru irisimide aanuri nimu omaama pisimi. Goa pua nimumi oro yaalo alopata pua nimumi kogono pala pisimi.
24 Goa pisimi pare Yesu nipuri oro yaalo pa pirua nipumi miru irini kogono oro yaalo palia. Goa peapulu nimumi alopae aa medaloma mada namapiraalimi.
25 Goa pea-pulu abia page orope page onaa medalomame nipu madaa kone rulalimiri Gote piri-para polalo palimi rabu go onaanu oro yaalo pirina lape su-para mapiraawa rabamealia. Gore nipu oro yaalo pa pia-pulu nipumi onaanu madaa Gote-me nimu raba minalo beten loaaya.

Gote-na miru irae aa mudu Yesumi niaa raba muaaya

26 Goa pea-ga Yesumiri niaana miru irae aa mudu pirua niaa waru raba muaaya. Gore nipuri ora epe-rupa pirua nipumi wae yaenu meda napisa-pulu ora wae yae pi onaanu gimea. Nipuri ora epe aa rado pirisapulu Gote-me waea pi onaanu raapu meda-para napirina so yaa-para aa mudu mapiraasa.
27 Abade Gote-na miru irae aa mudunumi yapi padane padane laatapu aana reke mada pua epe yaenu Gote-para miru irisimi. Goa pua aba nimuna wae yaenu mea rubenalo miru iraasimi. Goa pua oropere onaanuna wae yaenu mea rubenalo miru irisimi. Goa pisimi pare Yesumi nipu omoa nipuna yogane Gote kasa rabu nipumi rana padane kasa. Goa pisare nipuna wae yae madaa naomesa.
28 Gore Moses-na rekena agaame pa pupitagi ne aanuri miru irae aa mudunu mapiraasa. Rekena agaa maala misa pare orope Gote-me yaa madaa makuaa loa pisa rabu nipuna Si mapiraasa. Gote nipumi goa pisapulu nipumi Yesu oro yaalo epe-rupa mapiraasa.

8

Yesuri yaa-para miru irape Aa Mudu pia

1 Gore mo temade agaana re-re gorupa: Niaana go-rupa epe miru irape aa muduri pa pia. Nipuri so yaa-para pia Aa Muduna king siaa popo kinane ora epe-rupa pia.
2 Nipumi Gote-na ora waru epe ada-para miru irae kogono pea. Go adaare abade aa medame nawarisimi pare Aa Mudu nipuna bipa pa warisa.
3 Gote-na miru irae aa rayomere Gote-para pa ode kane oyaenu-para epe sipsip menanuna miru-para mea

kalainalo mapiraasimi. Goa pea-pulu niaana miru irae aa Yesumi page epe oyaenu katalo pea.
4 Yesuri nipu su amaa pirita pisa yaalore nipu Gote-na Miru Irae Aa napirita pea. Akolo ya? Gote-na miru irae aa medaloma su amaa aba pirua rekena agaame ta-rupa nimumi Gote pa kane oyae kateme.
5 Nimumi Gote-na miru irae kogono pemere nimumi so yaa-para epe lotu ada ru-nane i kogono nona piane go suna peme. Go-rupare Moses-me page pisa. Moses nipumi sel mamina-me warini lotu ada pulalo marekaasa raburi Gote-me gupa lakesa: Gore neme ada wariali rabu oyae rayore neme ne so rudu madaa mea walawade nona piane wariape lo lakesa.
6 Goa pisa pare Gote-me Yesu nipuna miru irae kogono mea kasa rabu go kogonome miru irae aa medalomana kogono rabuaniaasa. Gore Yesu nipumi Gote-re niaa raapu kagaa pogatu pirua kogono abade pisimi-rupa rabuaniaaya. Gore go kagaa pogatu pirape kogono pisa rabu ora epe aana orae agaame mea lagisa-pulu abana aana orae agaa rabuaniaasa.

Kagaa pogatu pirape agaame abana aana orae agaa rabuaaya

7 Gore aba ripia pogatu pirisa-rupa ora epe ta pisa yaalore gore Gote-me wala rana laapopa pogatu pirape gimola pisa.
8 Goa pisa pare Gote-me abana pogatu pirape agaa madaa pedo napisa. Goa pua onaanuna wae yae penaame waasa rabu nipumi adoa lalo: Abade Aa Mudumi gupa sa: Pagalepa. Ora orope epaliade yapi di raburi neme Israel onaanu raapu kagaa pogatu pirape agaa laketoa. Goa pua mo Juda onaa ruru page laketoa.
9 Goa palua pare abade neme nimuna akuanu raapu pogatu piru kogono pisu-rupa napalua. Abade neme nimu suruboa Isip su gimenalo mea pisu. Goa pisu rabu nimumi nina pogatu pirape agaa madaa kone narulasimi. Goa pisimi-pulu neme nimu gimisu. Aa Mudumi go madaa agaa gupa sa. Gore Aa Mudumi wala page gupa sa:
10 Go kagaa pogatu pirape agaa rado medare Israel onaanu laketoa. Go raburi neme nina rekena agaa rayore nimuna robaa-para ina toa sa. Goa puare nimuna kone-para masaalua. Goa puare niri nimuna Gote piralua-pulu nimuri naa ruru onaa piralimi.
11 Goa palua rabu nimumi nimuna ame baaninu-para Aa Mudu madaa kone rulaatepape lo nalaketeme. Go rabu page nimumi nimuna su padane-para piri onaanu-para Aa Mudu madaa kone rulaatepape lo nalaketeme. Dia yapare onaa rayome ni madaa kone aba rula kiritua makuaalimi. Goa pua onaa naraanu page aa mudunu page rayome kone rula kiritalimi.
12 Go rabu neme nimu madaa odome omoa nimina wae yaenu mea rubalua. Goa pua neme nimuna wae yaenu minarepaawa neme mea rubalua. Aa Mudumi agaa gupa sa.
13 Gore Gote-me kagaa pogatu pirape agaa madaa agaa lakesa-pulu go agaamere abana mupaa pogatu pirisimi agaa ora rabuaniaasa. Goa pua abade i yaenuri ora aipapulu dia yalia.

9

Abade miru irae aanumi sipsip oyaena yaapimi miru irisimi

1 Aba ripia Gote raapu pogatu pirape agaa lakesa rabu onaanumi Gote-na bi minasaame rabu go agaame pora mea waasa. Go pogatu pirape agaa kasa rabu nimumi epe lotu ada go su amaa warisimi.
2 Gore nimumi lotu ada meda sel mamina-me pisimi. Goa pua nimumi aba riri-nane robo sua sel ada padane pisimi. Go ada-parare lam reke madaa Gote-na warini bret raapu mea isimi. Go riri-nane adana

ru-parana biri Epe Rekena Robene Rum simi.
3 Gore nimumi mamina-me kepo pua gona masaa-nanere oge sel ada meda pisimi. Goa ada laapona biri Ora Epe Rekena Robene Rum simi.
4 Go ada-parare epe kaa pi miru irae yae isa. Go yaenu mea irisimi aana rekere aana gol-me warisimi. Go ada-parare meda-para pogatu pirape agaa sape bokis mea isimi. Go bokis-ri nipuna ragala meda aana gol-me warisimi. Go bokis-parare eta mana pabe botol-para Aron-na rimaapu-para aana laapo page mea isimi. Mo botol-re aana gol-me warisimi. Mo rimaapuri kagaa repena yonu apalae saapirisimi. Mo aana laapo madaa Gote raapu pogatu pirape agaa tapalaawa isimi.
5 Gore go bokis so madaare ensel nona piane yae laapo marekaasimi. Nipuri epe paana puri mua Gote-na epa pirape robo mea waasipi. Nipu pa awoa popaa ridulasipi robo-parare onaanuna wae yaenu mea rubape robo mea waasa. Goa pisa pare abia go yaenuna re rayo mada nalagialua.

6 Gore nimumi oyaenu go-rupa managolaawa pisimi. Goa pua oro yaalore mo Gote-na miru irae aanu nimuri mo mamina-me riri-nane warini lotu ada-para puare nimuna pa kogono pu pirisimi.
7 Goa pisimi pare epe mamina ada laapopa rum ru-nanere Gote-na miru irae aa mudu padane odobata pisa. Ora maali rayo-parare rana padane agu puala pisa. Goa pisa rabu nipumi yaapi mea puala pisa. Go yaapi-miri nipuna wae yae-para onaanuna wae yae mea rubainalo miru irala pisa. Go wae yaenuri onaanumi kone waru naniminaawa pisimi pare nipumi go rayo mea rubainalo pisa.
8 Go abana pora madaare Holi Spirit-mi niaa go-rupa waatea: Gore mo aba warisimide riri-nane sel ada-para kogono pisimi rabu go epe sel lotu ada ru-nane mada na-adesimi.
9 Go mamina-me warini sel adaare abia niaame go rabu makuaa-monalo warisimi. Go sel-me warini lotu ada-parare nimumi Gote kane oyaeyaenu-para mena oyaenu mirunu-para kasimi. Goa pisimi pare go onaanuna robaa-para i kone namaeapeaasa.
10 Go miru irae konere etanu-para ipa nape yaenu-para onaa redepo yaape yaenu page go yaenu madaa irisimi. Goa pisimi rabu rekena agaa kurua to yogane madaa kone sua pisimi. Gote-me go rekena agaa rayo kasare gore nimumi kurama pu pimi. Goa peme pare Krais-me oyae rayo maredepo yaanalo kagaa oyae mea ipisimi.

Krais-mere nipuna yaapimi ora pi lo miru irisa

11 Gore apo ipisade epe yaenuna miru irae aa mudu Yesu nipumi kagaa oyae mea ipisa. Nipuna lotu adaare ora epe ta-daa pa su amaa onaana kimi warini-rupa dia. Nipuna pirape adaare pa sua amaa onaana kimi warisimi-rupadaa dia.
12 Gore Krais nipu Epe Rekena Rum-para pisa rabu nipumi meme sipsip-nu yaapi namea pisa. Dia yapare nipuna yaapimi rana padane Gote-para miru irisa-pulu nipu so epe ada-para rana padane pisa. Goa pisare nipumi niaa oro yaalo kagaa mapiraatalo pisa.
13 Gore aba pirisimide onaa medalomana yogane oto madaa niti pisimi. Goa pua mo Gote-na miru irae aanumi meme menanu-para gawa mena yadapununa yaapi muare mo gawa mena wai page repena sulaa-para irisimi. Goa pua go irini yaapi muare mo onaanu mada mea radu pisimi. Goa pisimi raburi nimuna yogane ora mae-peaawa epe-rupa pirinalo pisimi.
14 Goa waru pisimi pare Krais-na yaapimi go pisimi-a rayo rabuni-aasa. Yesu Krais-re nipumi oyae meda naisa. Dia, pare Holi Spirit-na puri oro yaalo nipu madaa isa-pulu

nipuna tore Gote-para ora epe miru-rupa kasa. Goa pisa-pulu nipuna yaapi-miri niaana yogane agu-daa namaepeaasa. Dia, pare niaana pu robaa-para i kone rayo maepeaasa-pulu niaame oro yaalo pia Gote-na kogono epe-rupa pamina.

Yesuna yaapimi kagaa pogatu pi-rape agaa puri mapalaaya

15 Goa pisa-pulu Krais-me niaa raapu kagaa pogatu pirape agaana porare nipuna yaapimi pua puri mapalaasa. Goa pua nipu omesa rabu onaa rayo abana rekena agaa isimi rabu nimuna pisimi wae yaenu madaa nimu maesepeatalo omesa. Goa pisa-pulu Gote-me onaa rayo yaaloa mapiraasadere nimumi Gote-na aana orae epe puri rayo oro yaalo mealimina.

16 Gore aa medame nipu orope omalua kone salia-daare nipuna moae yaenu-para nu yapara ru-maatalo palia. Goa pua nipuna simi oyae minalo pepa madaa tua mapataasa. Goa pua simi aaraana moae yaenu mulalo palia-daare onaa medalomame apo pepa ademe-pulu si nipuna mealia.

17 Goa pea pare aaraa pa kagaa pirinare simi moae yaenu meape pepa madaa kone nasalia. Dia, pare omenaloare nimumi mulalore aa-nuna bi dipia rumaalimi.

18 Go kone padane-rupa suare abade nimumi rekena agaa padane isimi rabu yaapimi go agaa puri ma-palaasimi.

19 Aba ripiare Moses-me rekena agaa rayo onaa lakelo kiritisa. Goa puare oropere nipumi gawa kebonu meme menanuna yaapi-para ipa-para moropisimi. Goa pua nipumi sipsip menana iri-para repena hisop-na yo apalae mua yaapi pataasa. Goa puare nipumi mo yaapimi rekena agaa i buk-para onaanu rayo madaa page pasa.

20 Go rabu nipumi lalo: Gote-me nimi rekena agaa pagaliminalo lagisanare go yaapi-miri apo agaa pogatu mapiraaya.

21 Goa puare Moses mo yaapimi sel mamina ada mada page mo lotu ada-para sape yaenu madaa page go yaapinu radu radu pasa.

22 Gore rekena agaa madaare yaapimi oyae rayo pode maepeaaya. Go page yaapi nakoyalimiri Gote-me onaanuna wae yaenu namea rakepeaalia.

Krais nipuna tome miru irisa rabu niaana wae yaenu rayo mea rubaasa

23 Gore go su amaa lotu ada-para Gote miru irata pisimide yaere so yaa-para i yae nona piane mea waasimi. Goa pea pare so yaa-para i yaenu rayo madaare epe miru irae yae rado piane medame maepeaat-alo pisa.

24 Gore abade Krais pa su amaa aanumi warini ada-para naodobasa. Go aanumi pisimide mamina adaare so yaa-para aaya nona piane aasa. Goa puare abiare Krais Gote-na ini agaa madaa pirua nipumi niaa raba minalo pu aaya.

25 Gore maali padane padane laat-apu raburi Juda aanuna miru irae aa mudu Epe Rekena Robene Rum-para odobaawa mena medana yaapi mea isa. Goa pisima pare Krais-mere nipuna bipa yaapi koya sa rabu ni-mumi miru iritalo peme-rupare oro yaalo rana adaapu nakoyasa.

26 Gore nipumi rana adaapu pula pisa yaalore gore nipumi kedaa rana adaapu rita pisa. Dia goa pula pisa yaalore Gote-me su warisana rabu nipumi kedaa riaa-mama ipua abia page pa kedaa ruata pisa. Ora dia-ga Krais su amaa rana padane ipua kedaa risa-pulu wala laapo pa narita epalia. Goa pua nipu niaa madaa omesa rabu Gote-para miru iritalo puare niaana wae yae rayo mea ru-bisa.

27 Onaa rayore padane rabu omoa wala orope Gote-me onaa rayo koso madaa epena tea.

28 Goa pea-rupare Yesu Krais-mere nipuna rana padane Gote-para miru iritalo kasa. Goa pisa rabu onaa

rayona wae yaenu mea raakepe rubatalo pisa. Goa pisa-ga wala oropere rana laapo epalia rabu wae yaenu mea rubolalo-daa naepalia. Dia, pare onaanuri nipu madaa kone ora waru rulaawa nipu ado piralimi-daare nipumi go onaanu kagaa mapiraama laama palia.

10

Abade irisimide mirumiri wae yaenu narakepesa

1 Gore Juda aanuna rekena agaame orope paliade-anu rayo penaame nawaasa. Goa pua rekena agaare ora yaena re waru namea waasa pare wasupa ademe-rupa mada adesimi. Rekena agaamere maali padane laatapu Gote-para oyaena miru padane-rupa miru iramama pu piruasimi. Goa pua oro yaalo onaanu nimu lotu ada-para pisimi rabu rekena agaame nimu namaepea kiritisa.

2 Dia yapare rekena agaame Gote-na bi minasaatalo pisimi onaanuri nimu waru maredepo yata pisa yaalore gore nimumi Gote-para epe kaa pi miru wala nairita pisimi. Go page miru irua onaanuna kedaa dia ta pisa yaalore nimumi miru irae kogono gimoa waea nasaapirita pisimi.

3 Goa pisimi pare oro yaalo maali epala pisa rabu mo nimuna miru irisimi rabu nimuna wae yaenu pa niminaaba pirua gona irisimi.

4 Goa pea-ga gawa mena yadapuna yaapi-para meme menana yaapipara-mere onaanuna wae yaenu ora namea rubisa.

5 Goa pea-pulu Krais go su amaa epolalo pirisa raburi nipumi Gote-para gupa sa:

Gore nimumi pa gawa mena-para meme menanuna yaapi koyoa miru irua katemere nimu gimi omesi.
Goa pua neme nina miru iratalo nena yogane aba managola saaye.

6 Gore nimumi meme gawanuna to yogane rayo aana reke madaa sua repena sulaa-para mea sua miru irua wae yaenu rayo mea rubaasimi.
Neme go kone rayo raaname naomesi.

7 Goa pisi-daa neme goa sude:

O Gote, neme ni adape.
Abade ni madaa rekena agaa i buk madaa pepa tisimi ya-rupare abiare nena agaa pagoa ratulalo aba epawa sa.

8 Go aba ripiare nipu madaa rekena agaame miru irisimina agaa madaa gupa su: Nimumi meme gawa menanu tua miru iritimiri gore neme gime sa. Goa pua oyae ari go yaenu aana reke madaa repena sulaa-para wae yaenu mea rubenalo miru iritimiri neme go kone madaa raaname page naomesi.

9 Goa puare wala oropere nipumi gupa sa: Gore neme ni adape. Niri nena agaa pagoa ratulalo aba epawa sa. Goa sa-pulu nimuna abana miru irisimide kogono rayore nipumi mea ruboare Krais niaa madaa omape kogono mea lopasa.

10 Yesu Krais-mere Gote-na kone rayo mua pisa-pulu nipuna yoganere Gote-na miru irape-rupa rana padane pisa. Goa pisa-pulu go madaare nipumi niaana wae yaenu mea rubainaloa epe-rupa pima.

Krais nipuna to mea kasa rabu ofa-rupa pua wae yaenu rayo mea rubisa

11 Gote-na miru irae Juda aa rayore reke madaa rekaawa nimuna kogono oro yaalo arinuna miru padane-rupa irisimi. Oro yaalo goa peme pare gomere onaanuna wae yaenu mada namea rubaasa.

12 Goa pea pare Krais-me niaana wae yaenu mea rubape miru-rupare ora rana padane-ma iraasame epesa. Go madaare oro yaalo go kogonome niaana wae yaenu rayo mea ruba kiritisa. Nipumi goa puare nipu Gote-na popo ki-nane pua pia.

13 Nipu goa pu kirituare Gote-me nipuna iaanu nipuna aa rolo-para

mea mapiraainalo nipu ado pirua surubesa.
14 Gore nipumi rana padane miru irisaana kogono pua onaanu maepeaawa nimu oro yaalo epe-rupa mapiraatalo pisa.
15 Go madaare Holi Spirit-mi page niaa agaa gupa laguaaya: Gore Aa Mudumi goa sa:
16 Go kagaa pogatua pirape yaere go-rupa: Neme nimu raapu pogatapena agaa kagaa gupa laketoa: Nina rekena agaa rayore nimuna lo robaa-para masaalua. Goa pua nimuna kone-para rekena agaa page tu salua sa.
17 Goa lakeloa sana wala orope agaa meda gupa lakesa: Neme nimuna wae yaenu pisimide kogono madaa naniminaaba piralua sa.
18 Gore Gote-me wae yaenu aba mea rubaasa-pulu wala niaame wae yae raakepenalo miru wala meda nairalima.

Niaame Gote kone waru rulaawa re-para baina

19 Goa pea-ga nina ame baaninu, Yesu nipuna yaapimi niaa aba kabesa-pulu Gote-na sogo epe rekena rum-para pua odobatalore gore niaame paalame naomamina.
20 Nipumi ora epe kagaa pora warisa-pulu niaa mo Gote-na adapara baina. Go kagaa oro yaalo pirape porare nipu omesa rabu nimumi nipuna yogane mo epe adana mamina pora gaape nona piane maoyaasimi. Goa pisa-daa niaa ora epe ru-nane mada odobamina.
21 Gore niaana Gote-na miru irae aa mudu padane pia-pulu niaa Gote-na rurunu mapiraaya.
22 Gore nipumi abade nipuna yaapimi niaana robaa-para i wae kone rayo mea ruboa niaa maepeaasa. Goa pua nipumi niaana yogane page epe ipame aba radepeasa. Goa pisa-pulu niaame kone padane sulalore puri waru paloa kone rulaawa Gote re-para baina.
23 Goa pua epe oyae gialua tapulu niaame kone waru rulaawa ado piramina. Goa pua Gote-me aana oraawa ora palua ta yaenuri ora mada palia.
24 Goa pua niaame niaana ame baaninu madaa kone waru sua nimu raba meamina. Niaame goa palima rabu nimumi raana omape kone-para epe kogono pape pora agu ratinalo raba meamina.
25 Goa pua niaana ame baaninu raapu kirita pirape konere nakone rugulamina. Onaa medalomame kone rugulaawa pirisimi-rupa napiramina. Dia, niaame ame baaninuna robaa-para puri mapalamina. Gore niaame Aa Muduna epape diri abiare aba rudu yala-ga nimu ora waru raba meamina.

Niaame Gote-na Siri masaa narilamina

26 Gore niaame Krais-na agaa aba waru pago kiritua wala orope niaana koneme pupitagi nalima-daare go wae yae mea rubolalore miru irae konemere mada namea rubalia.
27 Dia-ga niaame paalame ora waru omoa koso lape di madaa kone waru sua paalame omoa piramina. Gore onaa medalomare Gote-na iaanu apo piruaeme-pulu koso pagoare wae yoto minaloa oro yaalo raape repena sulaa-mere nimu rayo ralia.
28 Gore aa medaloma Moses-na rekena agaa rasisimiri adasae aa repo lapome nipuna pisa waenu lakesimi. Goa pisa rabu koso pagoare nimumi go aa madaa odome naomoa nipu tu maomasimi.
29 Goa pisa pare aa medame Gote-na Si masaa rilalia-daare Gote-me raaname omalia ya? Dia, go aamere ora wae yoto adaape mulalo pea. Yesuna yaapi-miri abade go aa nipu wala misa. Goa pisa pare mo Yesuna yaapimi Gote-na kagaa pogatu pirape yae nipuna puri mapalaasa. Go pisa-pulu Gote-na Holi Spirit-mi rabameape kone guaayare ora waea pea kone imi.
30 Go agaare Gote-me lagiala-ga pagalepa: Neme waea pi onaanupara kone sua yago abutua sa. Goa

pua nipumi wala agaa gupa sa:
Aa Mudumi nipuna ruru onaa koso
pago rumaalia sa.
31 Goa pea-ga aa meda apo-rupa
waea paliare oro yaalo pa piri Gote-
me wae yaena yago tulalo palia-pulu
go madaare paalame waru omam-
ina.

Niaame kone rulae yae madaa rekaamina

32 Pare nimimi abade pirisimide-
rupa niminaatepape. Gore Gote-na
epe paa adoa kedaa adaapu risimi
rabu go yaenumi nimi narabuani-
aasa.
33 Goa pua yapi medalomamere
nimumi nimi pa onaana ini agaana
marekaawa ero agaa loa waea
pisimi. Goa pua oro medamere onaa
medaloma kedaa go-rupa risimi
rabu nimimi nimu raba mulalore
nimu raapu pua pirisimi.
34 Goa pua onaa medaloma kal-
abus ada-para pirisimi rabu nim-
imi odome omesimi. Goa pua aan-
umi nimina oyae wala perea meala
pisimi rabu nimimi raaname omoa
ria mina gimisimi. Gore nimina oro
yaalo epe pirape oyaenu ia-daa nim-
inaawa go kedaanu riasimi.
35 Goa pisa-ga nimina robaa-para
i puri pane kone rulae yae nimimi
nagimalepape. Dia, go koneme nimi
epe yoto adaape mea gialia.
36 Nimimi puri paloa rekaape kone
salepape. Nimimi goa palimi rabu
nimimi Gote-na agaa mogeawa Gote-
me aana oraawa ora palua ta-pulu
epe oyaenu pirua mealimina.
37 Gore Gote-na buk madaa gupa
tu isa: Orope oge-daa pirua epaliade
aare ora epalia. Gore nipuri ado
piruaaya.
38 Goa pea pare nina epe re-
depo ne onaanumi kone rulaawa
nimi oro yaalo epe-rupa piralepape.
Goa palimi pare nimu padane-mame
ni masaa rilalia-daare neme nipu
madaa raaname naomalua.
39 Goa sa pare niaame paalame
naomoa pururu piae naloa alupam-
ina. Dia, niaame ora kone waru
rulaawa oro yaalo kagaa piraama
laama palima.

11

Kone rulae yaena re agaa

1 Niaana kone rulae yaeme mealua
kone sua ado pia yaere Gote-me ora
gialia-daa makuaaema. Goa pua ni-
aame aba na-adema yaenu niaana
kone wasupame aba niminaaya. Go
konere ora ria yaade.
2 Abade pirisimi aanumi kone ru-
lasimi rabu Gote-me nimu ora epe bi
kasa.
3 Niaame page go-rupa kone ru-
laema. Goa pua Gote-me su yaa
lapore go agaame warisaaya-daa
makuaaema. Goa pua oyae rayo
niaame namakuaaema yaenu mua
Gote-me warisa.

Abel-para Enok-para Noa nimuna kone rulae yaena agaa

4 Abel-me Gote madaa kone waru
rulasa. Goa pua Gote-para miru
irisa rabu nipuna miru ora epea
redepo sa. Goa pua Kein-na miru
maoge yaasa. Goa pisare Abel-me
kone rulasa-pulu go madaare Gote-
me nipu maredepo yawa epe bi
kasa. Abel-me Gote oyaenu pa ode
kasa-daa Gote-me ora raana waru
omesa. Gore Abel nipuri aba omesa
pare nipu Gote madaa kone rulaawa
pirisa agaare niaame pa go pagema-
daa.
5 Enok page Gote madaa kone
rulasa-pulu nipu naomesa. Nipu
pa pirapalae Gote-me yaa-para mea
pisa. Goa pisa rabu onaanumi
nipu asapu pirisimi pare nipu na-
adasasimi. Gore Gote-na agaa i buk
madaare goa palia lo gupa tu isa:
Abade Gote-me Enok so yaa-para
namea pisa rabu Gote nipu madaa
pedo pisa.
6 Gore aa medame Gote kone
narulalia-daare Gote-me nipu mada
pedo napalia. Gore aa rayo Gote piri-
para polalo palimi-daare nimumi
Gote ora pa pia-daa kone rulalimi.
Go onaaanumi Gote kone rulalimi-
daare nipumi nimu epe yaenu katea.

7 Noa-me page Gote madaa kone
rulasa-pulu Gote-me Noa lakeloa
wae kedaa meda orope epalialo re-
maa lapalasa. Go yae Noa-me aba
na-makuaasa pare nipumi Gote-na
agaa narasini sana sipi meda aba
warisa. Goa puare nipuna ona
nogo naakinu nimu ru-nane pua
odobaawa epe-rupa pirisimi. Go
nipuna kone rulae yaemere su amaa
piri onaa rayo madaare yada robe
nona piane-rupa rumaasa. Gore Noa
nipu kone waru rulasa-pulu Gote-me
nipu ora redepo ne aa mapiraasa.

Abraham-para Sara laapo

8 Abraham-me Gote kone rulasa-
pulu Gote-me nipu yaasa rabu
Abraham-me Gote-na agaa pagoa
ratisa. Goa pua Gote-me ne adaare
meda gialua loa waatalo pisa. Go
suri Abraham nipumi na-adesa pare
nipumi kone rulaawa nipumi go su
mealua kone sua pirisa.
9 Nipumi kone rulaaware abade
Gote-me gialua sa su-para pua pirisa.
Nipu go su-para pua pirisa raburi
gore nipu pora kimisu aa nona piane
pua pirisa. Goa pua nipuna mamina-
me pi ada mea pua Aisak-para Jekop
nipu lapo pirisimi. Go aa lapore
Gote-me nipu raapu go su ora minalo
lakela palasa.
10 Oro yaalo Gote-me Abraham
madaa kone mapiraawa warini
adaare ya-pulu adawe kone sua
pirisa. Abraham nipu omoare go
ada re-para palua kone sua kone
rulaawa pirisa. Gore Gote nipumi
go adaare warisare oro yaalo kagaa
pirape ada pigi mua warisa.
11 Sara-me page Gote mada kone
rulasa-pulu nipuna naaki nogo ma-
diape diri aba dia naloa onagae
pirisa pare nipumi Gote madaa kone
rulasa. Goa pua Gote-me aana
oraawa ora palua lo agaa lakesa-
pulu mada palia kone isa.
12 Goa pisa-pulu nipu ogae yoa
re-para pode omesa pare nipu
ora nogo naaki adaapuna aaraa
pirisa. Nipuna madini si wanenuri
gore nimu so yaa-para aaya uba
kedonu-rupa pimi. Go page ipa
solwara mada iade ipa mu-rupa page
pirisimi. Go onaanuri niaame mada
nadipi kiritalima.
13 Go onaanuri nimu kone rula
piruare aba omesimi. Goa pua nimu
abade go su amaa pirisimi raburi
nimumi Gote-me aana oraawa goa
palua lo lakesa yaenu abi namisimi.
Dia, pare nimumi go yaenu oro
opapalia-daa niminaawa mealima
kone madaa raaname omesimi. Goa
pisimi-pulu go su amaare nimu yada
tae epe onaa pirua ora pa pora
kimisu onaanu pimalo penaame la-
paasimi.
14 Onaanumi agaa go-rupa
temenare nimumi ora epe su rado
mealima madaa agaa penaame
lapaasimi.
15 Go onaanuri nimumi aba pirua
ipisimide su-para ta pisimi yaalore
go konemere nimu wala pola pisimi.
16 Yapare nimuna i konere ora epe
su rado meda adawe kone isimi. Go
suri yaa-para padane ia. Go kone
isimi-pulu nimumi Gote-para nere
ora niaana Gote tema simi rabu Gote-
me yalame naomesa. Dia, nipumi
go onaanuna kone rulae yae madaa
oro yaalo kagaa pirape epe adaare so
yaa-para managola saaya.
17 Abade Gote-me Abraham-na
kone adolalo ko tisa rabu Abraham-
me Gote madaa kone rulasa. Goa
pisa-pulu nipuna si Aisak Gote-para
miru irae yae nona piane tulalo
pisa. Gore Gote-me aana oraawa goa
palua lo agaa lakesa-pulu Abraham-
me nipuna si miru irape nagimisa.
18 Gore Gote-me Abraham-para
Aisak madaa aana oraawa ora palua
lo agaame gupa lakesa: Gore Aisak-
na rurumiri nena si wanenu madi-
alia sa.
19 Gore Abraham-me si tulalo pisa
rabu nipumi kone gupa isa: Nipu
ora omalia-daare pinawa kone sua
Gote-me nipu wala mada marekaalia
kone isa. Goa kone isa pare abiare
go piane agaa ia: Abraham nipuna
konemere naaki tua matmat-para

aba rogaabae yapare nipu matmat-para wala misa.

Aisak-para Jekop-para Josep-para

20 Aisak-me Gote madaa kone rulasa-pulu nipumi agaa mana Jekop-para Iso lapo puri minalo agaa mana lakesa. Go agaare nipumi orope papea mada kone lakesa.
21 Jekop-mere Gote madaa kone rulasa-pulu nipuna omape di rudu sa raburi nipumi Josep-na si laapo-para puri minalo agaa mana lakesa. Goa pulalore nipuna rimaapu rip-inua rumu pege pua aalu adaniaawa Gote-na bi minasaasa.
22 Josep nipu omolalo pala pirua pa kone rulaawa orope Israel onaanu Isip su gimoa palimi lo lakesa. Goa pua nipumi kone rulaawa nipuna uni ro rogaabae wala mua mea pulu-pape lo lakesa.
23 Moses-na agi aaraa lapomere Gote madaa kone rulasipi. Goa pua naaki Moses madisipi rabu nipumi ipa ini repaa-nane aasa aroka re-parare naaki akua repo ru-nane paga isipi. Gore go naakiri ora ini ro epe naaki madu isipi. Goa pua agi aaraa laapome king-na agaa madaa paalame omoa pagaa isipi.
24 Gore Moses nipu Gote madaa kone rulaawa aba adaa yaboa sana ni ora aa mudu Fero-na wanena si-daa dia yaade lo aba makuaasa.
25 Gore nipuna konere Gote-na ruru onaa raapu pirua go kedaa nimu raapu rita palua kone isa. Gore niri go su amaa rudupu pirua pupitagi napere gipia kone sua pisa.
26 Gore nimumi Krais-na* kogono madaa ni ero agaa teme-daare ora epe agaa te kone isa. Go konere Isip su-para i mone oyae rayo rabuniaae kone misa. Gore nipumi mo Gote-na epe yoto meape di rabu raaname omalua kone isa.
27 Gore Moses nipumi Gote madaa kone rulasa-pulu nipumi Isip su-para piri aa mudumi nipu ratu yawalia madaa paalame naomesa-pulu go su gimoa pisa. Gore aa medame Gote ora na-ademe pare Moses-na koneme Gote adesa-pulu nipu ora puri paloa pirisa.
28 Gore Moses nipumi Gote madaa kone rulasa-pulu nipumi eta irape di isa. Goa puare nipumi gawa menana yaapi pora gaape madaa pepe mi-nainalo lakesa. Moses-me naaki mu-paa maomape ensel-me Israel onaa-nuna madini mupaa naaki natinalo rekena mada isa.

Israel onaa adaapumi Gote kone rulaawa puri misimi

29 Gore Israel onaanumi Gote madaa kone rulasimi-pulu nimumi Ipa Kaane kenaasimi raburi ora su kaapu ne nona piane kenaasimi. Goa pisimi pare Isip su-para piri aanumi go ipa kaapune pare nimu tulalo rata mea pisimi pare ipame nimu rigitisa rabu nimu omabesimi.
30 Gore Israel onaa nimumi Gote madaa kone rulasimi-pulu nimumi Jeriko adaarena kepo yapi 7-pela pamu ma-aawasimi. Goa pisimi rabu nimu Gote madaa kone rulasimi-pulu go konemere adaare-na aana kepo malopasimi.
31 Go page aa paake yone ona Rahap Gote madaa kone rulaawa nipumi ada kedo aa lapo raba misa. Goa pisa-pulu nipumi mo agaa na-pagesimi onaanu raapu meda-para natisimi.
32 Pare abiare neme agaa akepu makibuma lano ya? Dia-ga neme Gideon-para Barak-para Samson-para Jepta-para Devit-para Samuel-para mo Gote-na agaa mea lakene aanu page remaa adaalu ya-pulu mada nalagialo.
33 Go onaa rayomere Gote madaa kone rulasimi-pulu nimumi gavman padanena su-para piri onaa rayo ora puri paloa yada pua rabuaniaasimi. Nimumi ora epe kone sua goa pisimi-pulu nimumi Gote-me aana oraawa

* **11:26:** Krais-na bina re-re go-rupa: Gote-me madaa mua nipuna kogono pa inalo mea repae aa. Moses-mi Israel onaanuna rikiraana Isip su-para Gotena kogono pua puaa yaala poteare pinawa kone sua go buk Hibru tea aame makuaawa tisa.

goa palua ne yaenu misimi. Go Gote madaa kone rulae onaanumi wae kira menana agaa page rogaae-rupa mada pisimi.

34 Gore nimumi repena sulaa adaape ralae page maudunaasimi. Iaanumi rai kutu nona piane yaeme page kone rulae onaanu awolalo pisimi pare nimu pogola pisimi. Nimi ora omapae onaa pirisimi pare wala orope puri pasimi. Goa puare yada pulalore nimu ora puri paloa yada pua nimumi soldia ruru rado adaapu pamu ratu tisimi.

35 Goa pua onanu medalomame kone rulasimi-pulu aba ini adupini onaanu page wala rekesimi. Aa medalomare kalabus ada-para patinaloa nimuna iaanumi nimu epa tisimi. Nimumi Gote-para masaa rilata pisimi yaalore gore iaanumi nimu esepe repata pisimi. Goa pisa pare nimumi iaanuna agaa napagesimi. Dia, iaanumi niaa talimi rabu matmat-para wala rekoa oro yaalo piraama laama palima kone isimi.

36 Gore kone rulae onaa medalomare iaanumi ero agaa loa aipuyame kudu tisimi. Medalomare iaanumi sen-me adi ruare kalabus ada-para mapataasimi.

37 Gore aa medalomare iaanumi aaname tu repena ebepene yaeme page ebepea rai kutumi page kepe tua maomasimi. Kone rulae onaa medalomamere oyae dia sa-daa meme sipsip-na irimi warini mamina yamoa pora pamuasimi. Gore nimu naraa onaa piraawa kedaa waru mea kasimi.

38 Goa pua nimu pogola puare nimu onaa napiri su-para pua su rudunu meda meda madaa pua aana apedaa-para page pua kaleda pirala pisimi. Gore nimu ora epe onaa pirismi-pulu nimumi go su amaa wae-rupa pirisimi onaanu raapu napirita pisimi yaalore ora epe ta pisa.

39 Gore go onaa rayo Gote madaa kone rulata pisimi yaalore nimu Gote-na ini agaa ne ora epe onaa pirita pisimi. Goa pisa pare abade Gote-me aana oraawa nimu-para ora palua sa yae abi nameme.

40 Gore abade Gote-me niaana ora epe yae rado meda managolaawa sasa. Goa pua abade pirisimi kone rulae onaanuri nimu aba riri-nane mada namula palimi. Dia, pare Gote-na konere go-rupa isa: Niaa nimu raapu epe-rupa piraminalo managolaawa saaya.

12

Yesu waru ado mea kone rulamina

1 Gore abade epea pisimide onaanuri nimu kone rulasimi-pulu niaa kutapu mawabaawa niaa epe pora mea waasimi. Goa pea-ga niaame niaana wae kedaa pi yaenu rayo gimamina. Goa puare niaana robaapara epe agaame puri mapalaawa Gote nipu piri-para polalore porania waru aipapulu baina.

2 Goa puare niaana inimiri Yesu piri-para ada palae baina. Gore nipu padane-ma niaana kone rulapena re page niaana epe yoto meapena re page pia. Gore abade Yesu nipu orope onaanu epe-rupa mapiraape kone madaare raaname omesa. Goa pua nipumi adaa kedaa pi yaenu mea rua repena polopea madaa omesa. Goa pua nipumi repena polopea madaa yala naomesa pare omoa wala rekoa Gote-na popo kinane siaa king mua pua pia.

Gote-me niaa kedaa geare maredepo yatalo pea

3 Gore abade waea pisimi aanumi Yesu ratu yawesimi rabu nipu ora puri waru paloa pisade kogono niminaatepape. Goa puare nimimi kogono nagimi nimina robaa-para paala naomoa piralepape.

4 Gore nimimi kedaa rabuapena yada peme pare nimina yaapi abi nakoyaeme.

5 Gore Gote-me nipuna agaa puri mapabaliminalo lagisade agaare aba kone rugulabeme. Nipumi gupa lalo: Nere nina si ya-pulu Aa Mudumi nena kone maredepo yatalo yada palia-daare go madaa waru adape.

Goa pea-ga ne epe-rupa pirainalo ne maredepo yape kedaa gialia-daare nena robaa-para wae kone nasape.

6 Gore akolo ya? Aa Mudumi onaa rayo madaa pedo pu raana omea-pulu nimuna kone maredepo yaanalo kedaa gea. Goa pea-ga onaa rayo nipuna si wanenu pima temare nipumi kone maredepo yaanalo repena palaa kudumi talia.

7 Goa peare Gote-me nimi kedaa gua puri mapalaawa pawa piralimi-nalo pea. Gote-me nimi-para kedaa geare ora nipuna si wanenu pima lamonalo pea. Gore nogo naaki medaloma nimuna agi aaraanumi maredepo yape-rupa niaana kone maredepo yatalo pea.

8 Goa pea-pulu Gote-me nipuna nogo naaki rayo-para agaa mana loa kedaa katea. Goa pea-ga nimi-daa Aapame namaredepo yaliare gore nimiri ora nipuna nogo naakinu napimi. Goa pua nimiri pa paake mua madini naaki-rupa piralimi.

9 Gore niaana go su amaa aa-panumiri niaa agaa mana lo kedaa gisimide rabu niaame nimuna agaa kurua bi minasaasima. Goa pea-ga niaana kagaa porana aaraare ni-aame nipuna agaa pagoa nipuna pora kurua ora epe-rupa piramina.

10 Niaa go su amaa piri aapanu-miri nipuna raaname niaa oge nogo naaki raburi niaa agaa mana loa kedaa gisimi. Goa pea pare Gote-me niaa nipu raapu ora epe-rupa piraminalo niaa raba meape agaa mana raapu kedaa gialia. Goa pua niaa nipuna epe paa-para pima.

11 Gore niaana Aapame niaa kedaa guaaya raburi niaana robaa-para wae kone su niaame pedo pedo pua napimade. Goa pea pare oropere go kedaa rua agaa mana pagoa epe-rupa pamualimide onaanuri pu robaa-para epe kuma pi kone sua ora epe-rupa pirualima.

Niaana uni radaa pina kone rulaawa rekaamina

12 Go page nimina ki aa laapo aba omapalia page pina-ga pa rekaatepape.

13 Goa pua apo redepone porana pamuamina. Go-rupa pamualimi-daare gore nimina aare ora nao yaalia pare wala epeaalia.

14 Gore nimimi onaa rayo raapu epe-rupa piramina kone mealepape. Goa palima-daare ora epe-rupa pi-ralima. Gore aa meda nipumi epe-rupa pirape kone nasalia-daare gore nipumi Aa Mudu mada na-adalia.

15 Gore nimimi waru adalepape. Akolo ya? Niaana ame baaninu nimu Gote-na epe raba meape agaa gimoa masaa rilalimi-daare waru adalepape. Goa pea-ga onaa medaloma nimina rikiraana pirua nimuna konere wae rero pi ini nona piane salimi. Gore nimiri go etana ini rero pi ini mimi mao yaalia.

16 Goa pea pare aa medame ona paake yolape kone su piralia waru adalepape. Aa medame Gote masaa rilalia-daare nipumi gimalia-ga waru adalepape. Go konere abade Iso-me page isa. Goa pisa rabu nipumi eta rana padane yawape kabolalore nipu mupaa naaki nipu pirua meape epe yaenu page rayo rubisa.

17 Gore nipumi nipuna Aapana agaa mana yaenu wala mulalo pisa rabu Aapame dia lakesa. Gore Iso-me epe yaenu wala mulalo asapisa pare nipuna kone perekeape pora na-adasaasa. Goa pua re loa pirua asapisa pare na-adasaasa-ga waru niminaatepape.

Niaa yaa-para aba pima

18 Abiare nimimi oyae meda kimi oraawa adape-rupa abi na-ademe. Go-rupare Israel onaanumi so Sainai Rudu madaa adaa repena sulaa adesimi. Go page ora ribaa ruma ru-mane pirua puri pane po ripu page misimi.

19 Goa pisimi rabu medame bero talaina agaa medamere nimu agaa lakesa rabu Israel onaanumiri go agaa ogesi pagoa simina go agaa

paalame omesimi. Goa pua nimumi Moses-para re loa niaare go agaa wala pagapere gipia lo lakesimi.

20 Gore Gote-me nimu lakesa agaa maname lalo: Gore aa medame page gawa meme sipsip-nu page go ruduna epalia-daare gore aana mua nipu ora tu maomatepape sa.

21 Nimumi go adesimi yaenu madaare nimu paalame waru omesimi. Goa pisa-pulu gore Moses-me page lalo: Neme ora paalame waru omoa pogolasaayo sa.

22 Gore nimumi abade oyae gorupanudaa na-adesimi. Dia, pare abiare nimi Saion rudu mada epamede. Gore abiare oro yaalo pa pia Gote-na adaare-para epamena. Go adaare ora so yaa-para ae Jerusalem su meda-ga go-parare pedo pu pimi ensel paapu paapu adaapu raapu epamena.

23 Abiare nimiri Gote-na mupaa naakina* ruru kiritae-para apo epamena-daa. Go rururi Gote-me nimuna binu pepa madaa aba tua sana pepa tapalaere so yaa-para ina epamede. Nimiri onaa rayo madaa redepo ne koso page Gote piri-para epamede. Go page nimiri abade Gote-me onaanuna wasupa maredepo yaasade onaanuri oro yaalo ora epe-rupa piralimide onaa epamena.

24 Nimiri Yesu-ya epame. Nipuri niaana rikiraana piri aa pia. Nipuna yaapimi niaa pogatu pirape yae puri mapalaasa. Gore nipumi nipuna yaapimi niaana wae yae mearubisa. Goa puare go kagaa poramere aba pirisade aa Abel nipuna waea abulasade yaapi nona piane-daa dia.

Niaa epe-rupa surubuaaya

25 Goa pea-ga nimimi waru adoa surubalepape. Go agaa lape aa masaa narilamina. Ora abade go su amaa piri onaanuri Gote-me puri pane agaa lakesa pare nimumi nipuna agaa rasisimi. Goa pisimipulu nimumi nimuna wae yoto mada napogola pisimi. Goa pea-ga abiare Gote nipu so yapare pirua niaa puri pane agaa laguaaya. Goa pea-ga niaame nipuna agaa mada masaa rilalima-daare gore niaa wae su-para mada pirita palima.

26 Abadere Gote-na agaame sa rabu su eto mapaasa. Goa pisa pare abiare nipumi niaa aana oraawa ora gupa lagea: Neme su wala-daa maetopalua pare go rabu neme su yaa laapo rata mea perekealua ia.

27 Go agaa ta-rupa nipumi su wala maetopalia-pulu niaame go agaana re gupa niminaamina: Abade Gote-me warisa yaenuri nipuna maetopaawa wala mealia. Pare oyae medaloma mada namaetopape yaenuri ora pa salia.

28 Niaame Gote-na Surube Suri etoto napalia madaare Gote-para ora pi lamina. Goa pua nipuna raaname omea kogono pua niaame beten waru loa nipuna kone mu piramina. Goa pua niaame nipuna bi minasaawa nipu madaa paalame omamina.

29 Gore niaana Gote-me oyae rayo repena sulaame ralade-rupa mea iralia-pulu epe-rupa pirua nipu madaa paalame omamina.

13

Niaana ame baaninu raaname omamina

1 Gore Krais-na onaa nimimiri oro yaalo nimina ame baaninu madaa pedo pua raaname omo piralepape.

2 Gore pora kimisu aanu epalimiri gore nimimi nimu lamua pua ada mealepape. Gore abade aa medalomame gupa pisimi rabu ensel medaloma nimuna ada-para mea ipua surubesimi. Gore nimumi ensel kone-daa naisimi pare pa pora kimisu aanu kone isimi.

* **12:23:** Krais-ri Gotena Si ora ria. (Hibru 1.6). Go buk Hibru tea aame gupa ta: Gote-me nipuna Sina ki madaa ia. Go suna pima onaanu waru katalo lapedepeta (6.12-para 9.15). Juda onaana rekena agaa madaare mupaa naakimi aaraana yaenu waru mealia. Go kone ratuare Gotena yaenu Si-mi mua niaa mea gea.

3 Gore niaana ame baaninu kalabus ada-para pimiri niaame page nimu raba mulalore nimu re-para epea pamina kone mealepape. Go page onaa medaloma kedaa ruaeme gore radaa pinaloa nimu raapu kedaa riamina.
4 Gore repaaya auloa pirape-are ora waru epe ta. Gote-na ini agaa madaa ora epe-rupa piralepape. Gore Gote-me aa paake rumi onanu-para ona paake ne aanu rayo potare peme-pulu wae yoto mealimi sa.
5 Gore nimimi mone madaa epame omape konere ora nasalepape. Go page oyae nimimi aba saapimiri ora go mada kone sua piralepape. Go madaa Gote-me aba gupa sa: Neme nimi mada nagimalua nimi masaa ora narilalua sa.
6 Goa pea-ga niaame niaana pu robaa-para puri mapalaawa gupa lamina:
Aa Mudumi niaa raba muaaya.
Goa pea-ga neme paalame naomalua.
Gore onaanu medalomame ni madaa pa yada mada napalimi kone i?
Mada dia.

Yesuna agaa madaa yala palamina

7 Gore nimina aa mudunumi abade Gote-na agaa nimi lagisimide waru niminaatepape. Gore nimumi abade pa pirua pora epe-rupa pamisimi-daa go aanumi kone rulaawa pirisimi-rupa mogeawa piralepape.
8 Yesu Krais ora piri-rupa pa pia. Gore aba page abia page oro yaalo page padane pa pia.
9 Gore agaa rado radome nimina agaa epa mabebolaawa mogealimiri Gote-na pora nagimalimina. Niaana robaa-parare Gote-na epe raba meape agaame puri mapalaliare ora epeaalia. Gore niaana kone robaa-parare eta nape yaenu rekena salima-daare puri napalalia. Go poranuri onaanumi aba pago pirisimi pare go rekena agaame nimu naraba misa.

Ofa miru irisimina Gote-me raaname omea

10 Niaana miru irini aana rekere Juda aanuna mamina-me pi lotu ada-para isa-pulu go-para miru irisimi. Go aanumiri aana reke madaa irini yae mada nanisimi.
11 Gore Gote-na miru irae Juda aa mudumi sipsip gawanuna yaapi muare ora Epe Rekena Robene Rum-para mea puare Gote-me wae yaenu mea rubenalo miru iruasimi. Goa pisa pare gawa sipsip-nu riare Gote-na epe lotu adana kepo rarare iruasimi.
12 Goa pisimi-rupa Yesu nipu radaa noa repena polopea-para omesa rabu nipu page adaare kepo rarane pua omesa. Goa pua nipumi niaana wae yaenu mea rubolalore nipuna yaapimi niaa maepeaasa.
13 Goa pea-ga niaa page nipu raapu kepo rarane baina. Go kepo raranere nimumi nipu abade yala mapolaasimi. Goa pisa-rupare abia niaame nipuna kogono pema rabu onaanumi niaa nipu raapu yala polamina.
14 Gore go su amaare adaare oro yaalo kagaa pirape meda ora naia. Dia, niaame oro yaalo kagaa pirape adaare ora meaminalo asapamina.
15 Goa pea-ga niaame Yesuna bi madaare Gote-para ora pi loa raaname waru omamina. Niaame go epe raana pi konere gore oro yaalo nipu kalamina. Goa pua miru irape-rupare niaana agaa Gote lakelamina.
16 Gore nimi onaanumi epe kogono papere kone narugulatepape. Goa pua nimimi oyae dia yaliade onaanu rumaawa katapape. Gore go kogonore ora miru irini-rupa mada peme-pulu Gote-me goa peme rabu raaname waru omea.
17 Nimina aa mudunumiri nimi raba mulalo oro yaalo surube-ga nimuna agaa pagalepape. Nimumiri oro yaalo nimina epe kone surubeme rabu nimuna kogono madaare Gote-para agaa laketeme. Gore nimimi nimuna agaa waru ratalimiri gore nimumi raaname

waru omoa nimuna kogono epe-rupa palimi. Goa pea pare nimuna kone pu robaa-para kone kedaa pi salimi-daare nimumi nimi mada naraba mealimi.

Gote-na agaame niaa rabamina

18 Gote-me niaa raba minalo nim-imi beten tapape. Gore niaame Gote-na ini agaa madaa niaana robaa-para i kone ora redepo yaina kone salema. Goa puare niaare oro yaalo kogono epe-rupa pulalo pima.
19 Gore Gote-me ni nimi piri aipapulu wala epenatea-daare nim-imi Gote-para beten waru tapape.
20 Gote-me niaana Aa Mudu Yesu matmat-para wala marekaasa. Yesu omesa rabu oro yaalo kagaa pogatu pirape agaa maepeaasa. Goa pua abiare Yesu nipuri Gote-na sipsip su-rube aa mudu pia.
21 Gore Gote-me epe kuma pi kone nimi gina. Goa pua nimimi nipuna agaa pagoa rataliminalo go kone rayo gialia. Goa pua nipuna raana omeae niaa madaa sua Krais-na ko-gono pamina. Goa puare nipuna adaa biri oro yaalo minasaamina. Gore ora yaade.

Go agaana pora poae agaa

22 Ame baaninu-ya, nimi-para neme puri paloa agaa apo lagialo-daa. Gore nimimi pawa pirua nimi puri mapalape agaa waru pagalepape. Go pepa nimi piri-para tu repaatore pa rudusi-ga pagalepape.
23 Gore niaana ame Timoti kalabus ada-para patea-pulu esepeame-daa remaa lagialo. Gore nipu ni piri aipapulu epaliade raburi saa laapo ratame nimi mada adola epalipa.
24 Nimimi niaa epe-rupa piram-ina agaare nimina aa mudunu-para Gote-na ruru onaa rayo page lake-tapape. Rom su-para piri Krais-na ruru onaanumi nimi epe-rupa pi-ralepape lo lamoyatema.
25 Gote-na epe raba meape agaare nimi rayo mada ina. Go yaade.

Jems
Ripia Agaa

Jems-na pepa madaare epe agaa adaapu tisa. Gore Gote-na onaanumi epe pora ratinalo mogeasa. Onaanu epe kone mu epe makuaae yae mu nipuna agaa makuaainalo saa agaa adaapu tisa.

Jems-me agaa puri paboa gupa sa: Yesu madaa kone rulae onaare padaa napiralmi sa. Dia, yagonu raapu epea-nu palia sa. Gomere nipu puri paboa kone rulaaya lo mea waatea sa.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1)
Kone rulae yaere waru ina lape agaa (1.2-8)
Naraanu-para oyae adaapu i onaa-nuna agaa (1.9-11)
Ko tulalo epalia rabu pa pea (1.12-18)
Agaa pagoa ratamina agaa (1.19-27)
Onaame kone padane samina (2.1-13)
Kone rulaawa kogono pamina (2.14-26)
Niaana eke waru surubamina (3.1-18)
Su amaa pirua ratape kone iaa-rupa (4.1–5.6)
Agaa mana medaloma (5.7-20)

1 Niri Jems Gote-para Aa Mudu Yesu Krais laapona kogono aa piru-aayo. Neme go pepare Israel ruru onaa 12-pela piri-para tu repaato. Go nimina su gimoa su rado-para yada ta pua pirisimide onaanu nimi-parare epe-rupa piralepape lo repaato.

Ko ti yaemere niaa puri ma-palaaya

2 Nina ame baaninu, pagalepa. Nimi madaa ko tape kone rado rado epalia rabu pu robaa-para wae kone nasalepape. Dia, epe pedo pi kone salepape.

3 Gore nimimi Gote madaa puri paloa kone rulaawa apo ko tape kone rabuaniaalimi rabu puri paloa wae kedaanu page mada rialimi. Goa palimi-daare rabu pedo pu piralimi.

4 Goa pea pare nimimi oro yaalo puri paloa rekaape kone waru epe-rupa sua wae kedaanu riamina. Goa pua nimimi epe kone waru sua palimi-daare nimina robaa-para Gote-na epe kone nadia yaalia. Dia, nimina robaa-para epe kone waru rulatabalia.

Onaa medaloma epe kone rudu tea-daare beten tapape

5 Gore nimi medaloma nimu epe kone rudu tea-daare gore nipumi beten loa Gote-me nipu kone kanalo agaa mealia. Gote-me kone adaapu onaa rayo epe-rupa kata-ga onaa medaloma apo kone dia yalia rabu nipumi ratu yawe agaa natea.

6 Goa pea pare Gote-para beten teme rabu kone waru rulaawa nipumi epe kone gina tapape. Goa pea-ga kone laapore nasalepape. Gore Gote-me ni gialia pae nagialia pae kone salimi-daare go konere ipa raa epala puala pea-rupa kone gupa imi.

7 Aa medame kone gupa salia-daare nipumi gupa Aa Mudumi nipu oyae meda gialia kone naina.

8 Dia-ga go aana konere mao yaalia-pulu kone rayo nipumi iare gore nipumi kone laapo sua pora pamualia. Go palia rabu Gote-me oyae nakatea.

Oyae adaapu i aa-para aa naraa lapo

9 Gore niaana ame baaninu medaloma aa naraa piralimiri pedo pamina. Gore akolo ya? Gote-me nimu adaa bi katea-pulu go-rupa pina.

10 Go yapare oyae adaapu ia aare Gote-me nipuna bi rabuaniaalia rabu page pedo pina. Ake pea-daa ya? Oyae adaapu uburaeme aanuri nimu pakira-rupa omalimi.

11 Nipuna ini ro su amaa lopea
rabu inina epe pepena page kilipi
tea. Go-rupare amo ne aare mogo
yaenu pa saabaina omalia.

Oyaeyaenumi onaanuna kone mabebolaaya

12 Aa medare kedaa pi yaeme nipu
ko tinaloa yapare kone waru rulalia-
daare nipu raaname waru omalia.
Go aame ko tape kone rayo rabuani-
aaliare Gote-me nipu epe yoto katea.
Go palimiri Gote-me aana oraawa
oyae gialua sa. Go pa kalape konere
onaa rayome Gote madaa pedo pu
raaname omalimi-daare oro yaalo
kagaa pirape kone wasupa katea.
13 Goa pea pare oyae medame aa
meda ko talia rabu go aa-na kone
marekaawa nipumi waea paliare
nipumi agaa gupa mada natea: Go
page Gote-me ni go kone sanolo mea
gia. Dia-ga wae yaeme Gote madaa
ko natea. Go yaere Gote-me onaa
madaa ko tape kone nasuaaya.
14 Goa pea pare niaa rayona robaa-
para i wae koneme aipapulu aba
rekataboa niaa ko tulalo pea. Goa
pua go koneme niaa omeme pua ni-
aana kone makiraawa niaame waea
pema.
15 Goa puare go niaana wae kone
aipapulu rekataboa go koneme
pupitagi manaape kone madita. Goa
pua go pupitagi nape kone adaa yoa
onaanu oro yaalo maomape kone
masaaya.
16 Nimi nina ame baaninuri go
koneme nimi makiraalia-ga waru
adalepape.
17 Gore epe pa kane kone ray-
ore go yaenuri epe adaa paa warini
aaraame go oyaenumi niaa raba
minalo mea epenaata. Niaana go
Aapamere so yaa-para rado rado
epea-rupa paa ya-pulu Gote-me kone
naperekea niaa ribaa mada nama-
ayaalia.
18 Dia-ga nipuna kone sua nipuna
agaame loa niaa warisa. Goa
pisa-pulu nipuna warini oyae rayo
madaare niaa ririna mapiraatalo
pisa.

Niaame agaa waru pago mea ratamina

19 Nimiri ora nina epe ame baan-
inu pimi-ga go agaana re waru pa-
galepape. Nimi rayome aipapulu ora
agaa ria pagalepa. Goa pua nimimi
aipapulu agaa nalaketapape. Goa
pua nimimi page agaa pawa loa ratu
nayawalepape.
20 Gore aa medalomame ratu
yawape kone salimi-daare Gote-
na epe redepo ne kone mada
namarekalimi.
21 Goa pea-pulu wae yae pape kone
rayo-para pugu pi kone rayo-para
page ora gimalepape. Gore nimimi
nimina bi rabuaniaawa Gote-me
nimina robaa-para i sade agaare
nimimi niminaaba piralepape. Go
agaa pagoa pu robaa-para mea
salimi-daare go agaame nimi oro
yaalo kagaa piraama laama ma-
puaalia.
22 Gore nimimi go nipuna agaa
aaneme pa amaa napagalepape. Dia-
ga go agaa pagoa pora pamu kogono
pipape. Goa napalimiri nimiri maki-
raeme.
23 Gore aa medame Gote-na agaa
pa amaa pagoa namogeta-daare ni-
aame ini agaa-para wasupa madaa
ademade-rupa nipumi pa go-rupa
pea.
24 Go aame nipuna wasupame ini
agaa-para adalia pare nipuna ini
agaa aipapulu kone rugulaaya.
25 Goa pea pare aa medame waea
pape kone madaa rekena agaa epe-
rupa ado niminaabaawa rataliare
Gote-me go aare epe kogono pinalo
raba mealia. Go aare nipuna
aaneme pa page aa-daa dia. Nipumi
go agaa pagoa kogono pea-pulu Gote-
me puri kata.
26 Gore aa medame kone gupa
salia: Niri ora epe aa ya-pulu Gote-
para epea puaayo kone suaaya. Aa
medame goa kone sua nipuna eke
waru nasurubea-pulu nipuna kone
makiraaya. Goa pea-pulu nipuna

kone rulae yae-para nipuna beten ta-
rupa page pa-rupa ta.
27 Gore Gote raapu epe-rupa
pirape kogono pamina Gote-na
agaa mana waru pagamina. Ni-
aame kalae nogo naakinu-para
ona wasaanu-para waru suruboa
nimuna kedaa raba meamina.
Goa pua pora epe-rupa pamua su
amaa piri onaanuna wae kone-rupa
nameamina. Goa pemare Aapa Gote-
me niaa ora nipu raapu pima tea.

2

Niaame onaa rayo madaare odome padane-rupa omamina

1 Gore nina ame baaninu, nimimi
niaana Aa Mudu Yesu Krais madaa
kone rulaawa nipu raapu pimi. Goa
pua niaana epe paa-para pia Aa
Mudu raapu pimi. Goa pea-ga nim-
imiri onaanu bi ia page bi naia page
kone padane sua kogono pipape.
2 Gore aa medame nipuna epe
maarae yaenu yamoa nipuna aana
gol-me warini kialonu page mapi-
raawa nimina lotu ada-para epa
odobalia. Goa pea pare naraa aa
medare nipu wae mamina yamoa
nipu nimina lotu ada-para epa
odobalia.
3 Goa palia pare nimimi mo mam-
ina epe epe yaenu yame aa-para
gupa teme: Ayo, mogo aa nere go
epe siaa madaa epa pira teme. Goa
pua nipuna bi minasaalimi pare mo
aa naraa-parare gupa teme: Nere
mogo-nane pua rekaa teme. Yapare
piralua kone sali-daare gore su amaa
nina kibu rolo-para pira teme.
4 Gore nimimi go kone sua goa
palimi-daare nimimi nimina riki-
raana amenu mea rumaawa koso
lape agaa teme. Go rabu nimina
robaa-para wae kone sua onaa wae-
rupa rumaawa ademe.
5 Gore nina epe ame baaninu, nim-
imiri waru pagalepape. Go su amaa
onaa rayona ini agaa madaa wae
naraa onaa-rupa piralimiri go on-
aanuri Gote-me epe kone rulalimi-
nalo mapiraasa. Goa pua nimu epe
agaa madaa amope-rupa piralimi.
Goa pua go onaanuri Gote madaa
pedo pu raana omeme-ga nipumi
aana oraawa epe Surube Su adenalo
mapiraalia.
6 Pare nimimi go naraanu yala
mapoaaeme. Nimi makuaalepape.
Aapimi nimi rabuaniaawa kedaa
mariaaeme? Go page nimiri aapimi
koso madaa yola peme pae? Goare
mo mone oraae aanumi padane goa
pemede.
7 Gote-me abade Krais-na epe bi
nimi lagisa pare mo amope aan-
umi go epe bi rabuaniaaeme. Goa
peme-ga nimimiri akeane amope-
nuna bi minasaawa naraanu yala
mapolaaeme pae?

8 Gore abade Gote-na mupaa
rekena agaa meda Gote-na agaa i
buk-para gupa tisaaya: Nena pedo
pu raana omape kone i-rupare gore
neme ada meda-para nena yago
madaa kome go-rupa raana omape
sa. Goa puare nimimi epe kone sua
mo rekena agaa kuralimi-daare ora
epe ta.
9 Goa pea pare nimimi onaanu epe
yae maraaeme rabu epe-rupa raba
muaeme. Yapare medaloma adoa
masaa rilaeme rabu nimumi wae
kone imi. Goa peme rabu go rekena
agaame nimiri ora agaa rasini on-
aanu tea-daa adalimi.
10 Goa pua aa padane-mame
rekena agaa rayo pago kiritala
pare nipumi rekena agaa padane
rasaliare gore nipumi rekena agaa
rayo rasita.
11 Gote-me gupa sade: Neme ona
paake nayolape sade. Goa sa pare
padane gome page saaya: Neme aa
meda natu maomape. Gore neme
ona paake yoloa neme aa meda tua
maomaliri gore neme rekena agaa
rasini aa piruaaye.
12 Gore Gote-me onaanu rekena
agaame mea esepeaaya. Goa pua
nipumi go rekena agaame nimi
madaa koso lape agaa tea. Goa pea-
ga oro yaalo nimimi go madaa kone
sua onaa rayo agaa padane lo pora

pamualepape.
13 Gore abade aa medame onaa meda odome naomola pisa-daare gore Gote-me go aa madaa koso-me mea rumaalia rabu nipumi odo ogesi-daa page naomalia. Goa pea pare aa medame onaa yagonu odome omeare gore nipumi koso epe-rupa mada pagalia.

Kone rulae yaeme epe kogono napaliare o ta

14 Gore nina ame baaninuri aa medame neme Krais madaa kone rulaayo tea pare nipumi epe kogono napea. Goa pea-pulu go aana pa kone rulaemere nipu oro yaalo epe-rupa pirape su-para mada namea palia.
15 Goa pea pare niaana ame baani medalomare epe maraape mamina-para nimu eta nape yae-para ora naimi.
16 Goa pea-ga nimimi mo nimu-para Gote-me nimi raba mina nim-ina to kekapu pape mamina-para eta page adaapu nalepa lo agaame teme-daare go agaare ake pu ya? Nimimi goa loa nimu raba meape maminanu-para etanu nakatemere go agaa padanemere nimu waru naraba mealia.
17 Gore aa medame kone rulaayo tea pare pa pirua nipumi epe kogono napaliare nipuna kone rulaere ome mada pa piralia.
18 Goa pea pare aa medame gupa tea: Neme kone waru rulaayo pare neme pa epe kogono pe tea. Goa tea-daare neme gupa lalo: Gore neme kone rulayere akea pua epe kogono mada pali pae? Goa pea pare neme epe kogono pe rabu nina kone rulae mada adaina.
19 Gore neme Gote ora padane agu raapo pia kone go-rupa rulaaye pae? Go kone ora epe ta pare wae remon-umi page go-rupa kone rulaeme-pulu nimu waru pagolasaeme.
20 Nena konere maeyae-rupa suaaye. Gore neme pa kone rulaawa epe kogono napaluare go koneme omape onaa mapiraalia.
21 Abade niaana akua Abraham-me nipuna si Aisak-re Gote-para aana reke madaa miru iritalo pisa. Goa pisa-pulu Gote-me Abraham nipuna kone adoa nipuri ora redepo ne aa sa.
22 Nimimi go remaana re nan-iminaaeme pae? Abraham-na epe kogono-para nipuna kone rulae raapu kogono padane pisa. Nipumi epe kogono pisa rabu nipuna kone rulae puri mapalaasa.
23 Abadere Gote-me gupa sa: Abraham-me Gote madaa kone rulasa-pulu Gote-me go kone rulasa-na madaare Gote-me nipu ora epe redepo ne aakone isa. Goa pua Gote-me Abraham-para gupa sa: Nere nina adami aa sa. Go agaana re-re Gote-na agaa i buk madaa tisimiya.
24 Gore aa medame kone rulalia-daa Gote-me go aare ora redepo ta pi-daa natea. Dia, pare nipumi aa medame epe redepo ne kone ia-daare go aame kone rulaawa epe kogono page palia.
25 Go kone padanere abade aa paake rume ona Rahap-me abade Jo-sua aanumi agaa mea epenaasimide aanu nipuna ada-para epe-rupa su-rubisa. Goa pua nipumi nimu raba mua wala nimu pora rado meda-para rapaasa. Goa pisa-pulu Gote-me Rahap-re ora epe redepo ne ona mapiraasa.
26 Gore niaana yogane wasupa apalae napirita pema yaalore niaa omola pema. Go page niaame pa kone rulaawa epe kogonona napula pema yaalore niaana kone rulape kone page omola pea.

3

Niaana ekere waru surubamina

1 Gore nina ame baaninu-ya, nimi medalomare tisaa piralua kone aipapulu nasalepape. Dia-ga orope Gote-na agaa maalae onaanuna agaa waru pagoa rumaatalo palia. Goa pua niaa tisaanu pitima aanuri Gote-me niaana kogono adoa ora puri paloa rumaalia.

2 Gore oro yaalo niaa rayome rado
rado waea pema. Gore aa medame
nipuna agaa teade rabu nipumi
nipuna eke suruboa agaa wae nata
pea yaalore go aa nipu padane ora
epe-rupa pirita pea. Goa pula pea
yaalore nipumi nipuna eke waru su-
ruboa nipuna to yogane page waru
surubola pea.
3 Gore niaame hos menana agaa-
para ope aeneme aditimade rabu
niaana koneme sua go hos niaame
pora-nia lamua penaatema. Goa
pea-ga go oge aeneme hos-na kone
rayo surubea.
4 Go page nimimi ipunu ipa madaa
pameade ipunu page adoa kone nim-
inaa. Go ipunu-ri ora puri pane adaa
yae-ga nipu puri pane adaa po ripu
ipulaawa ipa madaa mapopaaya.
Goa pea pare mo ipunu-na moro-
peala piri yaere ora oge yaesi yapare
mo ipunu mea pami aa nipumi yada-
para polalore gore mo oge moro-
peape yaere mea moropeta raburi
pea.
5 Go page niaana eke yogane-para
page oge rugini yapare ekeme to yo-
gane rayo surubea-ga ora to rayona i
ekeme padaneme agaa adaapu teme.
6 Ekeme page robaa-para i wae
kone mea tea-ga gore repena su-
laa nona piane ralia. Go ekere ni-
aana yogane rayona rikiraana aaya-
ga nipumi wae agaa kone rayo
padane-para epa mea kiritaawa la-
paaya. Goa puare nipumi niaana
yogane rayo maoyawa raa-mama
pea-ga niaana pora pamemanu page
gore ora maoyaaya. Go repena su-
laana konere wae naakuna repena
sulaame nipuna poloa maraaya.
7 Gore raa-para piri mena yapa
yaanu-para paaka-para ipa solwara
mada pia yaenu page go yaenu ray-
ore aanumi aba makuma pasimi
pare agaa pagea. Abia page aanu goa
pamina.
8 Goa pea pare aa medame nipuna
eke mada namakuma palia. Dia-ga
oro yaalo niaana ekeme rekoa wae
agaanu talo pea. Goa pea-ga niaame
mada nasurubema pare niaana eke
madaa ora wae ripana ia.
9 Padane go ekemere niaana Aa
Mudu Aapana bi minasaaya pare ni-
aana yagonu-para wae agaa teme.
Goa pema pare go onaanuri Gote-
me nipuna kone wasupa nona piane
warisa.
10 Goa pea pare niaana eke
padane-ma mere Gote-na bi mi-
nasaatalo page wae agaa talo pema.
Gore nina ame baaninu niaame go-
rupa kone mada nasalima.
11 Dia-ga ipa naaku-parare epe
ipa-para solwara-para padane rabu
napiralia.
12 Gore nina ame baaninuri gore
repena fik-miri wala repena kama
ini mada naepa etalia. Go page
repena wainmiri wala repena fik ini
mada naepa etalia. Go page ipa
solwarare gore wala epe ipa mada
naautea. Go page niaame wae agaa-
para epe agaa padane agaa-para
mada natema.

Epe konere Gote madaa epea

13 Gore nimina rikiraanare aa
medame epe kone sua kone waru
salia-daare nipumi epe pora pa-
mualiade page nipuna epe kogono
paliade page onaanu-para epe kone
mea waatea. Goa palia-daare kone
makuaawa aakone nasalia.
14 Goa pea pare nimimi onaa
medaloma-para udipa kone nasua
ero agaa naloa nimina bi nami-
nasaatepape. Dia-ga goa palimi-
daare nimimi aakone sua ora agaa
gimoa yaa agaa teme.
15 Apo kone go-rupare onaanumi
so Gote piri yaa-para namuaeme.
Dia-ga ora abana kone sua Satan-
me ginaloa peme-pulu su amaa on-
aanuna kone mogea peme.
16 Goa pua aa medalomame onaa
radonu udipa kone sua nimuna bi
minasaatalo palimi-daare go kone
raapu wae yae rado rado pua epe-
rupa napimi.
17 Goa pea pare aa medame
epe makuaae kone Gote piri-para
mealia-daare nipuna konere gupa ia:

Ora aba ripa mupaare so yaa-para mi konere ora epeaaya. Goa pua onaanumi go makuaae kone sua onaa medalomanu raapu waru epe-rupa pawasi piruare pa onaa radonu-para agaa waru pagoa teme. Nimumi epe kone sulalore gore nimumi aba odome waru omoa epe kogonome onaanu raba mulalo peme. Goa pua nimumi onaa rayo madaa kone padane sua namakiralimi.

18 Goa pua niaame epe redepo ne kone padane su piralima-daare niaame onaa medaloma page raba mua epe-rupa mapiralima.

4

Su amaa yaenu madaa raaname omalimiri Gote-na iaa piralimi

1 Gore nimina rikiraana yada pu ratu yawe konere ake pua meme pae? Gore nimimi robaa-para oyae epame omeme-pulu go konemere oro yaalo nimina yogane maoyaatalo pea.

2 Nimimiri oyae rado radonu mulalo peme pare nimimi namuaeme. Goa pea-pulu nimimi oyae mulalore onaa tu maomaatalo peme. Goa pua nimimi page oyaenu epame omeme pare nimimi mada namealimi. Goa peme-pulu gore nimimi ratu waru yawoa yada peme. Gore nimimi Gote-para agaa nalaketemega nipuna giape yae namulalo peme.

3 Goa pea pare nimimi oyae mulalo beten teme-daare nimina robaapara i kone ora o ta-pulu nimimi mada namealimi. Dia, nimina konemere pa epame omape yae mulalore Gote-para agaa meme.

4 Nimi onaanuri ora agaa rasini onaanu pimi. Gore aa medame go su amaa konenu mada raaname omalia-daare nipumi Gote-para iaa autalo pea. Goa pea-pulu aa medame nipuna go su amaa oyaenu mulalo palia-daare nipu page Gotena yada kepene aa-rupa piralia.

5 Go kone madaare Gote-na agaa i buk-miri niaa agaa mana nalaguaaya. Dia, yapare Gote-me abade mapiraasade Holi Spirit-ri ora puri waru paloa nipuna kone nipuna kogono pamonalo mapiraasa.

6 Goa pua Gote-me nipuna raba meape kone niaa ora waru guaaya. Goa pea-pulu nipuna agaa i buk-mi gupa tua isaya: Gote-me kone pogati onaanu ora gimoaaya pare nipumi pawa aawae onaanu nipuna raba meape kone waru kaloaaya.

7 Goa pea-ga nimimi nimina pa kone rabuaniaawa Gote-na agaa pago pirua pawa piralepape. Goa pua niaame Satan amaa mapiraalimare nipumi page nimi aipapulu gimoa pogola palia.

8 Nimiri Gote piri-para re-para pulupape. Goa palimiri Gote nipumi nimi piri-para page epalia. Nimi wae-rupa piri onaanuri nimina kimi waea peme-ga ki waru radepealepape. Nimi makirae kone lapo imi onaanuri nimina pu robaa-para i wae kone rayo mea rubalepape.

9 Nimina robaa-para kedaa mulalore nimimi re lo piralepape. Abia nimina pedo pua giri teme-rupare wala perekea re teme. Goa puare nimina raana omape kone gimoa kedaa waru ritalo piralepape.

10 Go kone perekea Gote-na ini agaa madaa nimina kone maoge yawa piralepape. Nimimi goa palimi rabu Gote-me nimi epe-rupa raba mua nimina bi minasaalia.

Niaame pa amaa mariae agaa nalamina

11 Ame baaninu nimimi Gote-na onaanu-para wae agaa natapape. Gore aa medame nipuna ame baani madaa wae agaa loa koso lape agaa tea-daare nipumi rekena i agaa madaa wae agaa loa rasita. Gore neme rekena agaa rasali-daare neme rekena agaa napago pirali. Goa pua go rabu neme rekena i agaa madaa koso pagape aa-rupa pirali. Goa pua Gote-rupa pirali-ga rekena i agaa madaa koso natapape.

12 Goa pea pare Gote padanema piare nipumi rekena agaa sua koso pagolalo piruaaye. Gore nipu

padane-ma mere onaanu oro yaalo mapiraape kogono pua onaanu maomape page go kogono pea. Goa pea-pulu ne raapu padane-para piri onaanu madaa koso lape agaa te-daare nere ora Aa Mudu nipuna pape kogono puaaye.

Niaame Gote-na agaa narasamina

13 Nimi onaanumi pagalepape. Nimimi lalo: Niaame ekeraa abia go adaare-para palua pare maali padane pirua ode mone kogono pua mone adaapu mealima. Gupa teme-ga nina agaa pagalepape.
14 Nimina ekeraa-nane pirape konere mada makuaaeme pae? Nimina pirape diri pa moae ogesi-daa rekasaawa wala dia yalia pea-rupa pimi-ga pagalepape.
15 Goa pua nimimi gupa temenalo: Gore Aa Mudumi kone salia-daare niaa mada pirua kogono rado rado palia.
16 Goa pea pare nimiri nimina aakone sua nimina bi madaa agaa adaapu teme-ga go-rupare ora o yaalia.
17 Goa pea-ga aa medame epe pora pamuape kone niminaawa napalia-daare go aare nipumi oro yaalo wae yae pape kone saapiralia.

5

Amope aanuna agaa

1 Abiare nimi amope aanuri nina agaa pagalepape. Ora wae kedaanu nimi piri epalia-ga nimimi re waru loa nimimi puri paloa piralepape.
2 Gore nimina kako-nu nimina pepenanu page aipapulu ramualia. Goa pua alurai daali oyaeyaeme nimina mamina-nu aba nabea.
3 Goa pua nimina epe aaname warini gol-para epe aana silva-para aba abu pua ramuaaya. Go abu pua ramuape yaemere onaanuna ini agaa madaa nimina wae yaenu rayo penaame salia. Goa pua go amope yaere repena sulaame nimina yo-gane ralade-rupa roaaya. Goa pua go raburi nimina kiritae kako mone oyaeyae-daa page dia yalia.
4 Waru pagalepape. Nimina maapu-para eta nape awasimide kogono naakinuri nimimi nimu makiraawa nimuna oge yoto kalape oyaenu medaloma pa saapitimi. Goa pua nimina eta kiritape kogono naakinu page nimumi puri paloa waru yaateme. Goa pea-pulu nimuna agaare so yaa-para piri puri paloa surube Gote-me nimuna agaa pagea.
5 Gore oro yaalo nimi amope aanu su amaa piruare gore nimimi epe epe yaenu adaapu mua pedo pedo pua pimi. Goa pua eta waru adaa-pupe noa menanu nona piane pimi. Goa pea pare abia nimi tape yapi di re-para epalia.
6 Nimimi epe redepo ne aanu koso lape agaa loa aba tu maomasimide. Goa pisimi rabu nipumi nimi nag-imisa. Goa pea-ga nimi go pimi amope aanuri waru adalepape.

Niaana pu robaa puri mapalaawa kedaa rua Aa Mudu ado piramina

7 Goa pea-ga nina ame baaninu, nimimiri Aa Mudu epape yapi di pawa ado piralepape. Gore nimimiri maapu sae aaraame maapu-para epe nape yae etainalo ado piruaaya-rupa adamina. Nipumi nipuna pu robaa-para puri mapalaawa yai-para naare-para ado pirua nipumi eta mulalo pea.
8 Gore nimimi page nimina pu robaa-para puri mapalwa kedaanu pawa riaalepape. Aa Mudu wala epape yapi diri ora aba rudu yala-ga kone waru sua puri paloa kone rulaatepape.
9 Gore nina ame baaninu, nimina onaanu-para ronome naomalepape. Goa palimiri koso pagape Gote-me nimi-para wae yoto rumaa gialia. Gore koso pagape aare nipu epolalo pia.
10 Gore ame baaninu-ya, aba gupa pageme. Mo abade piri Gote-na agaa lakene aanumiri Aa Mudu-na bi madaa agaa lakesimi. Gore abade

nimumi nimu-para waea pisimide onaanuna kedaa pawa risimi. Goa pisimi-pulu nimimi go nimuna kone adoa mogealepape.

11 Pagalepa. Abade go aanu nimu kone rulaawa kedaa risimi-pulu niaame nimu pedo pu pirisimide aanu teme. Nimimi Jop-na remaare aba pagemede. Abade nipumi nipuna pu robaa puri mapalaawa pawa pirua nipu madaa wae yaenu ipisa rabu nipumi puri paloa risa. Goa pua oropere Aa Mudumi nipu madaa odome omoa raba misa. Gore Aa Mudumi niaa madaa odome waru omoa oro yaalo niaa raba minalo niaame adema.

Niaame ora yaa madaa makuaa agaa pa nalamina

12 Gore nina ame baaninu, nimimi aana orae agaa teme-daare yaa madaa makuaa loa agaa natapape. Nimimi yaa makuaa su makuaa loa oyae medaloma page makuaa loa agaame natapape. Dia, nimimi agaa meda madaa e teme-daare ora e tapape. Go page dia teme-daare ora go madaa dia tapape. Gore nimimi kone laapo sua yaa madaa makuaa teme-daare oropere nimimi Gote-na wae yoto mealimi.

Redepo ne aame beten tea rabu go beten ora puri waru pabea

13 Gore nimina rikiraana piri ame baani medame kedaa pi yae ruaayare nipumi Gote-para beten talo pea. Goa pua ame baani medana robaa-para raaname omeare nipumi Gote-na bi minasaatalo yaasa talo pea.

14 Pare nimina rikiraanare niaana ame baani meda yaina omeare nipumi lotu ada surube aanu yaatea. Goa pua mo aanumi nipu madaa beten loa Aa Mudu-na bimi nipuna yogane madaa wabola koya salimi.

15 Gore nimumi Gote madaa kone waru rulaawa beten teme-daare Aa Mudumi go yaina ome aa wala marekaalia. Goa puare abade nipumi pisare Aa Mudumi go wae yaenu rayo page mea rubalia.

16 Goa pea-ga nimina wae yaenuri nimina amenu-para lapatepape. Goa pua nimimi nimina ame baaninu perekenalo Gote-para beten tapape. Gore kone rulaawa epe-rupa piri aame beten tea-daare nipuna betenme puri paloa raba mealia.

17 Abade Elija pirisa rabu niaa nona piane pirisa. Goa pisa pare nipumi puri paloa Gote-para yai naepenalo beten sa. Goa pisapulu maali repo-para akua oraapu madaare yai naipisa.

18 Goa pinalo nipumi beten wala sa raburi yai ipua sana go su amaa eta nape yaenu wala opesa.

Aa meda Gote-na pora gimoa piraliare wala lamu mua walamina

19 Gore nina ame baaninu nimina rikiraana piri aa medame ora epe agaa gimoa nipumi wae yae agu pulalo palia-daare gore nipu epe pora wala mea waalape.

20 Pagalepa. Aa medame pupitagi ne aa epe pora mea waaloa raba meape. Goa pua go raba meae aame waea wala napi epe-rupa mapiraalia rabu mo wae aana kone wasupa kagaa piraama laama palia. Goa puare Gote-me go kone adoa go pupitagi nape aana wae yae ora adaapu mea rubalia.

Pita Egataa Ripia Agaa

Pita-me go pepare kedaa adaa ritimi Kristen onaana kone rulae yae mapuri palaatalo agaa adaapu gupa tisa: Kristen-numiri Yesu Krais-na epe agaa madaa kone rulatepape. Yesu nipu omoa wala rekesa. Goa pua nipumi wala epalua lo lagisa. Go agaa makuaawa wala epalia waru surubamina sa. Ora ria Kristen-numiri kedaa ritimi pare go yaere nimuna kone rulae yae ko tulalo pea. Goa pea-ga nimumi kone waru rulaawa Yesu wala epalia surubena. Go yapi di raburi nimu epe yae mealimi.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-2)
Gote-na oro yaalo kagaa pirape (1.3-12)
Gote raapu epe-rupa piramina (1.13–2.10)
Kedaa epalia rabu pape-anu (2.11–4.19)
Pawa pirua Gote-na kogono pamina (5.1-11)
Pora po agaa (5.12-14)

Pita-me pepa rana padane tua rapaasa

1 Ni Pita-re Yesu Krais-na kogono aa pirua neme go pepa Gote-na ruru onaanu nimi pimi-para repaato. Nimi abade nimina adaarenu gimoa mo su rado rado-para yada ta onaanu pua pimi. Gore Pontus-para Galesia-para Kapadosia-para Esia-para Bitinia su robonu-para pua pimi-ga go pepa neme nimi piri-para repaato.

2 Ora abadere aapa Gote nipuna kone sua nimi nipuna onaanu mapiraasa. Gore Holi Spirit-mi abade nimi ora epe onaanu mapiraasa rabu Gote-me nimi Yesu Krais-na agaa pagoa rataliminalo pisa. Goa pua Yesu omoa wala rekoa pisa rabu nipuna yaapimi nimina wae yaenu mea radepe rubisa. Gore nipumi nimi epe-rupa mapiraainalo pisa. Nipuna epe kuma pi kone-para nipuna epe raba meape agaa-para nimina robaa-para rulatabenalo repaato.

Kagaa pirape kone wasupare so yaa-para meamina

3 Niaame Gote-na bi minasaawa ora pi lamina. Nipuri niaana Aa Mudu Yesu Krais-na aapa pia. Gore nipumi niaa odome waru omoa Yesu wala marekaasa. Goa pua Gote-me niaa kagaa onaa-rupa mapiraasa. Goa pea-ga niaa ora epe-rupa pirua orope Gote-me niaa minalo ado pima.

4 Goa pua nipumi nipuna onaanuri so yaa-para i epe kone wasupa gialia. Goa pea-ga niaame go yae ora ginalo ado pima. Go epe yaenu nipumi oro yaalo surubea-pulu mada nara-mualia page nao yaalia page oro yaalo nipumi managola suaaya.

5 Nimimi Gote madaa kone rulalimi rabu nipuna purimiri niaa surubaina. Goa pua nipumi niaa oro yaalo epe-rupa mapiraapena kone epalia rabu madaa mea waatea. Go rabu niaame nipuna epe surube yae mealima.

6 Go madaa niaame pedo pamina. Goa pea pare abia niaame oge rudupu pirua kedaa rado rado ru piruaeme.

7 Go konemere nimi Gote madaa kone waru rulaeme palo nimina kone-para ko tea. Gore epe abu pi aana gol-re mada o tea paloa nimumi go gol repena sulaa-para mea iritimi. Go rabu go gol-na puri ademe. Goa pea pare nimina kone rulape kone ko tulalo pea. Goa pea-pulu kedaa pi oyae medame nimina kone-para maoyaatalo palia rabu mada nao yaalia. Dia yapare nimina kone puri mapalaatalo pea. Goa pea-ga nimina kone rulae yaere aana gol-na puri page maoge yaaya. Goa pua oropere Yesu Krais su amaa penaame waatea rabu nimina bi minasaainaloa nimimi epe paana puri page ada bi page mealimi.

8 Gore abade nimimi nipuna ini-
para na-adesimi pare nimimi nipu
madaa pedo pu raaname omeme.
Go page abia nimimi nipu na-ademe
pare nimimi kone waru rulaeme.
Goa pea-ga nimimi raaname waru
omalepape. Go omeme raana-
mere go su amaa omemede rana
rayo maoge yaaya. Goa pea-ga
niaame go madaa pa agaame mada
nalaketema.
9 Goa pua nimimi kone rulape
konena re muaeme-pulu raaname
waru omeme. Go kone rulape ko-
nena re-re nimimi Gote nimina kone
wasupa oro yaalo mapiraainalo
muaeme.
10 Go oro yaalo kagaa pirape kone
madaare Gote-na agaa lageme aan-
umi abade go agaana re lagisimi-
pulu go agaa mu pirisimi. Goa pua
Gote-me nimu pa gi kone ginalo agaa
mea waasimi.
11 Gore Yesu Krais-na Holi Spirit-
ri nimuna robaa-para pirua Yesumi
kedaa rado rado rua wala orope
adaa bi minalo Gote nipuna agaa
lakene aanu lakesa. Goa pisimi-pulu
nimumi oro yaalo go yaenu aa-rabu
epalia yapae? Akeane epalia yapae
agaa mu pirisimi.
12 Goa pua Gote-me nimuna ko-
gono napinalo mea waasa. Gore
abade Gote-na agaa lakene aan-
umi go agaa madaa lakesimi rabu
nimi raba mulalo kogono pisimi.
Goa pisimi-pulu nimimi page aba
pageme. Gore abade nimumi Epe
Agaa mea lagisimi rabu Gote-me Holi
Spirit so yaa-para epenaloa nipuna
purimi epe agaa niaa lagisimi. Goa
pua ensel-numi page go epe agaana
re niminaata peme yaalore nimumi
raaname waru omeme.

Gote-me niaa epe-rupa piraminalo mapiraasa

13 Goa pea-ga nimina kone mare-
depo yawa waru surubalepape.
Goa pua nimina kone rayore Yesu
Krais su amaa penaame epalia rabu
nipumi epe kone gina loa waru ado
piralepape.
14 Nimiri nogo naakinumi agi
aaraanuna agaa waru pagemede-
rupa Gote-na agaa pagoa piralepape.
Gore abadere nimimi kone waru
naniminaawa wae konena pora ratu
pirisimi. Goa pisimi pare abiare
nimimi go pora wala naratalepape.
15 Dia, Gote-me nimi aba
yaasadere nipu ora epe-rupa rado
pia. Goa pea-ga nimimi pora
pamualimi rabu epe redepo ne kone
sua pamualepape.
16 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa
tuaaya: Niri oro yaalo epe-rupa rado
piane pi-ga nimi oro yaalo gupa pi-
ralepa.

Ora adaa yotome Gote-me niaa raba misa

17 Gore nimimi Gote-para beten
teme rabu Aapa-ya teme. Go
Aapamere onaa rayo madaa kone
padane sua kogono rayo adoa onaa-
nuna kone padane padane laatapu
mea rumaaya. Gore go su amaare
ora niaana adaare-daa dia yaade.
Goa pea-ga su amaa pitimi rabu nipu
madaa paala omape kone waru sua
pora pamualepape.
18 Gore abade nimina akuanumi
wae yae mogeasimi rabu nimimi go
kone agu ratisimi. Goa pea pare
Gote-me niaa go wae koneme ro-
gaasaba esepenalo raba misa. Niaa
raba mua kabesa rabu go su amaa
yaeme niaa naraba misa. Dia, go
su amaa aana silva-para gol-parame
warini yaere ramua nipuna puri dia
yalia.
19 Gote-me nimi wae yae madaa
maesepeatalo pisa rabu pa su amaa i
epe yaeme napisa. Dia, pare Krais-
na yaapimi niaa pane mua mae-
sepeaasa. Goa pisa rabu nimumi
ora epe pepesone mena sipsip si tua
miru* irsimide-rupa Gote-me Krais
su amaa mea rapasa-pulu niaana
wae yae madaa mea esepeasa.

* **1:19:** Israel onaame Gote-para ora pi loa miru iritalore epe sipsip mena adoa pua irala pisimi. (Wok Pris 22.17-25) Pita-me go rekena agaa makuaawa goa sa: Krais-ri epe miru irape mena sipsip si yade sa.

20 Gote-me go su yaa abi nawarini awoare Krais nipumi go kogono pinalo mada misa. Goa pua nimi raba mulalo orope go di raburi penaame su amaa mea waasa.
21 Gore Krais su amaa ipua nimi raba misa. Goa pua Gote nipuna Krais abade matmat-para wala marekaawa bi kasa. Goa pisa-pulu nimimi Gote madaa kone rulaawa ado pimi.

Niaana amenu baaninu pedo pu raaname omamina

22 Gore abia nimimi go agaare ora waru pagoa rateme rabu nimina kone maepeaaya. Goa pua nimina kone rulae yaeme ame baaninupara kone waru sua pedo pu raana omalepape. Goa pua nimimi nimu madaa puri paloa robaa-para kone padane salepape.
23 Gore Gote-na oro yaalo kagaa pirape agaame nimi kagaa onaa madisa. Gore ama aapame nimi madisipi-rupa dia yapare oro yaalo pirape Aapame nimi kagaa onaa mapiraasa.
24 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Onaa rayore su amaa aaya ripunu nona piane pimi. Goa pua nimuna to madaa pepena rayore mo ripununa ini nona pea. Gore ripu kaapu yoa nipuna ini radalapa lopea-rupare onaanu adaalupu napirua omalimi.
25 Goa pea pare Aa Mudu-na agaare oro yaalo pa salia. Go agaare nimumi Epe Agaa nimi piri-para mea ipisa rabu pageme.

2

Aa Muduri oro yaalo kagaa pirape aana nona piane pia

1 Goa pea-ga nimimi wae kone rayo gimalepape. Goa pua yaa agaa lape kone-para kudiri pi kone-para udiapa kone-para ero agaa-para go rayo gimalepape.
2 Gore nogo naakinumi adu nala omemede-rupa nimimi Gote-na epe agaa madaa go-rupa waru raaname omoa adu-rupa nalame omalepape. Goa pua oro yaalo nalimi-daare go epe agaame nimi puri waru mapalaaya raburi nimi Gote raapu oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama palimi.
3 Gore nimimi Aa Muduna epe odome ome kone aba misimi-pulu redeme waru omeme.
4 Gore nimiri Aa Muduna piri-para ipulupape. Nipuri oro yaalo kagaa pirape aana nona piane pia pare Gote-me go aana ora epe ta kone sua mapiraasa.
5 Gore nimi pa kagaa pimi onaa page aana-rupa puri paloa rekoa ipulupape. Goa pua Gote-me nimiri Holi Spirit-na ada-rupa waritalo pea. Goa palia-daare nimimi Gote-na epe onaa pirua miru irae kogono pamina. Goa pua nimimi Holi Spirit-na kone mua Gote-para ora epe miru irae yae kalamina. Goa palimi rabu Yesu Krais nipuna pisade kogono madaa kone sua pamina. Goa pua Gote-me go iralimide miru adolalore gore raaname waru omalia.
6 Go madaare Gote-na agaa i buk meda page gupa tu isa: Neme yoto adaa meape aana meda madaa misu. Go aanare ada puri mapalape aana ya-pulu abia neme nipuri Saion supara mapirayo. Goa pea-pulu onaa rayome nipu madaa kone rulalimi rabu nimu yala mada napoteme.
7 Nimi nipu madaa kone rulaeme onaanuri nimimi go aana ora waru epe ta teme. Goa pea pare onaa medalomame kone narulaeme onaa nimi madaare agaa gupa ta:

Go aanare kogono aanumi abade gimisimide.
Goa pisimi pare abia go aanare nipu ada rayo puri mapalaaya sa.

8 Go page Gote-na agaa i buk medame gupa ta: Go aana-mere onaanu magataboa lopalimi. Go page go aana-mere onaanu malopalialo tu isaya. Imumi Gote-na agaa madaa kone narulasimipulu go agaa madaa magatabesimi. Abade Gote-me goa palimilo kone isa-ga goa pisimi.

Niaare Gote-na ruru onaanu pima

9 Goa pea pare Gote-me nimi
aba madaa misa-pulu nimiri nipuna
ruru onaanu piruaeme. Nimiri miru
irae onaa piruaeme. Nimiri ora epe
adaa su robo meda-para piruaeme.
Goa pea-ga nipumi nimi nipuna epe
kogono rayo onaanu-para lakelam-
inalo mapiraasa. Abade Gote-me
nimi yaasa raburi nimimi wae rib-
aane su gimoa nipuna epe paa pi ru-
nane epa odobasimi.
10 Abadere nimiri pa wae onaa
ruru piruasimide pare abiare
nimi Gote-na ruru onaa piruaeme.
Abadere nimimi Gote-na odo omape
kone naniminaasimi pare abiare
Gote-me nimi nipuna odo omape
koneme raba misa.

Niaare Gote-na kogono onaa pi-ramina

11 Gore nimina adami onaanuri
nimi go su amaa oge rudupusi pi-
ralimi. Goa pea-pulu ora pora
kimisu onaanu page yada ta epe
onaanu page nimi gupa piralimi.
Go madaare neme nimi gupa la-
gialo: Nimimi waea yolape kone
sua palimi-daare nimina wasupanu
raapu yada kepetalo palimi. Goa
pea-ga nimimi go wae kone rabuani-
aawa gimalepape.
12 Gore nimimi ribaane-para piri
onaanu raapu polalore kone waru
sua epe-rupa pamualepape. Goa
pua nimumi nimi waea pape onaanu
talo peme rabu nimina epe pora
aba adena. Goa peme-pulu nimumi
Gote-na epape di rabu nipuna bi mi-
nasaalimi.
13 Nimimi Aa Mudu madaa kone
penaloa go su amaa aa muduna agaa
mana rayo ratalepape. Goa pua go su
robo rayona aa mudu page nimimi
nipuna agaa pagoa ratalepape.
14 Gore ora aa mudumi gavman-
nu mea epenaloa nimumi wae yae
peme onaanu-para yago tua wae
yoto mea kanalo mea epenasa. Goa
pua epe kone imi onaanuna bi mi-
nasaainalo mea epenasa. Goa pea-
ga gavman-nuna agaa page waru pa-
galepape.
15 Gore Gote-na konere nimimi ora
epea palimina kone isa. Goa palimiri
nimimi agaa pa-rupa loa mayae aa-
nuna agaa madaa loraalimi.
16 Gore nimiri epe ode pirape-rupa
piralepape. Goa pea pare epe ode
pirape onaa pitimi rabu niaare oyae
rayo mada pua wae yae mada rigital-
imina lo natapape. Dia, nimiri Gote-
na kogonome adini onaanu-rupa pi-
ralepape.
17 Goa pua nimimi onaa lubu-para
epe bi mina kone salepape. Goa
puare Krais-na ame baaninu-para
pedo pu raaname omalepape. Goa
pua nimimi Gote mada paala omoa
nimi ora aa mudu epe bi ina kone
salepape.

Niaame Krais-na kone mua waea napamina

18 Nimi kogono naaki nimimiri mo
nimi surubeme aanu epe bi mina
kone waru sua piralepape. Goa pal-
imi rabu nimimi epe kone sua raba
mi aanu padane-para adalepape.
Dia, pare nimimi mo wae agaa loa
surube aanuna agaa page waru pago
piralepape.
19 Gore nimimi Gote madaa kone
rulaawa pora pameme rabu nim-
imi radaa noa kedaa pa riaalepape.
Goa palimi-daare Gote-me go kone
madaa raaname omoa nimi raba
mealia.
20 Goa pua nimimi epe kogono
peme rabu nimumi kedaa gialimi-
daare Gote-me nimi raba mealia.
Goa pea pare nimimi waea teme-
pulu nimumi nimi tua kedaa gialimi.
Goa pua nimimi go wae yae ora
mealimi-daare akeane Gote-me nimi
epe bi gua raba mealia ya? Mada dia.
21 Goa pea pare Gote-me nimi
kedaa riaminalo yaaloa madaa mea.
Gore Krais-me waea napua radaa pa
amaa nisa. Goa pisare nipumi niaa
go pora rataminalo mea waasa.

22 Gore nipumi abade waea meda napisa. Goa pua nipu yaa agaa page ora meda nasa.
23 Gore nimumi nipu-para wae ero agaa simi rabu nipumi nimu-para go wae agaa na-abusa. Goa pua nipumi radaa adaa nisa rabu nipumi yada meda nasa. Dia, pare nipumi epe redepo ne lape agaa Gote madaa ado pirasa.
24 Gore Krais nipuna yoganeme niaana wae yaenu rayo mea ruare nipu so repena polopea madaa omesa. Nipumi goa pisare niaana wae yaenu lubu mea rubatalo pisa. Goa puare niaa su amaa pitima rabu epe redepo ne kone saminalo pisa. Gore nimumi nipu nil-mi tu maomasimi rabu nipumi niaa ora maepeaasa.
25 Abade nimi sipsip menanu pora gimoa alupatade-rupa pirisimi. Goa pea pare abiare wala mo mena sipsip surubape Aa piri-para wala mea ipisa-pulu nipumi nimina kone wasupa waru surubalia.

3

Repaaya-na agaa

1 Gore Aa Mudumi nimina kone wasupa surubea-rupare nimi onanuri nimina aaninuna agaa pagoa piralepape. Goa palimi rabu nimina aani medalomame nimina pora eperupa piralimi-rupa adalimi. Goa pua nimimi Gote-na agaa madaa kone rulatepape. Goa puare nimimi pa agaa nateme pare aaninumi nimina epe kone adoa wae kone perekealimi.
2 Gore mo orenu nimimi epe kone sua pora epe-rupa pamualimi-daare aanimi goa adoa go madaa page kone rulalimi.
3 Gore nimimi pa amaa yoganena pepena agu peme. Gore niaame aalu irinu madaa pepena waru pawa aana-me warini epe oyae page pepena pua epe mamina rado radonu page maraata palima konedaa nasalepape.
4 Dia-ga nimina pepenare epe kone nimina robaa-para waru mea salepape. Goa palimiri go epe pepena naramualia-ga go epe kone pu robaa-para saabaawa epe-rupa piralimi. Go konere Gote-na ini agaa madaa ora epe ta.
5 Abadere onanumi Gote madaa kone rulaawa epe-rupa pirisimi. Go onanu nimuna pepenare nimuna aaninuna agaa pagoa pawa pirisimi rabu ora epe pepena nona piane pisimi.
6 Ona Sera-mere kone go-rupa isa. Nipumi nipuna aani Abraham-na agaa pagesa rabu nina aa adaa kone sua nipuna kogono pasa. Goa pua nimimi epe kogono pua oyae meda madaa paalame naomalimi-daare nimi page Sera-na wanenu nona piane pimi.
7 Nimi aaninuri nimina orenu raapu waru piralimi pare onaanu nimuna yoganere puri waru napabea-ga nimimi nimu madaa epe kone sua raba mealepape. Nimi onaa raapu epe-rupa piraliminaloa Gote-me nipuna oro yaalo kagaa pirape kone pa gialia. Gore nimimi go epe pora pamualimi-daare oyae medame nimina beten lape agaa mada narabuaniaalia.

Niaame kone padane sua piramina

8 Gore abia neme go agaare gupa lo kiritaluame pi: Nimi rayome epe kone padane-rupa sulalore onaa rayo odome omalepape. Goa pua nimina ame baaninu-para pedo pu raaname omoa nimu raba mua nimu adaa bi mina kone nasalepape.
9 Goa pua aa medalomame nimi waea palimi rabu nimimi nimu-para waea napua abutapape. Go page nimi-para wae agaa teme rabu nimupara wae agaa na-abutapape. Diaga nimimi agaa abute rabu Gote-na puri mina agaa laketapape. Gore abade Gote-me nimi yaaloa mapiraasa rabu epe puri gialua loa pisa.
10 Gore Gote-na agaa i buk madaa gupa tu ia:

Aa medame nipu epe-rupa pirua raaname omalua kone sali-daare:
Gore nipumi wae agaa-para yaa agaa-para ora natea.
11 Goa puare nipumi wae yae rayo masaa rilaawa epe kogono agu palia.
Gore nipumi epe kone sua pawa epe-rupa pirape pora kuritalo palia.
12 Go pora madaare Aa Mudumi epe redepo ne onaa waru adoaaya.
Goa pua nipumi oro yaalo nimuna beten pagoa nimu raba muaaya.
Goa pea pare Aa Mudu waea peme onaanu adoa gimoaaya.
13 Goa pea pare nimimi puri paloa epe kone sulalo palimi-daare aapimi nimi mada mao yaalia ya? Gore ora mada dia.
14 Goa pea pare nimimi epe kogono pua go madaa radaa nalimi-daare gore nimimi raana omo piralepape. Go page nimimi pa aanu madaa paalame naomalepape. Go page nimina robaa-para kone adaapu nasalepape.
15 Dia-ga nimina robaa-parare Krais-na bi minasaawa ora niaana Aa Mudu kone sua piralepape. Gore pa aa medame nimina epe ado pirape yaere ake yapae tea-daare oro yaalo nimimi kone waru sua go agaa epe-rupa abutimina.
16 Goa pua nimuna agaa abutalo palimiri pawasi epe kone sua agaa laketapape. Nimina pua robaa-para i konere epe-rupa salepape. Goa palimiri nimi-para ero agaa teme rabu nimumi nimi Krais-na pora ratua piri onaa adalimi. Goa pua nimuna teme yaa agaa madaa yala mada poteme.
17 Gore Gote-me gupa kone saliare niaame epe kogono pua go madaa kedaa mealimare gore epeaalia tea. Goa pua niaame wae yae pua go madaa wae kedaa mealimare gore o yalia.

Krais omoa rekesare niaa kaba mulalo pisa

18 Gore Krais nipu niaa madaa omesa. Goa pua nipu rana komeame niaana wae yae rayo mea rubulalo omesa. Nipu ora epe redepo ne aa pirisa. Goa pua nipumi niaa wae onaanu Gote piri-para lamua polalo omesa. Nipu ora aa-rupa pirisa rabu nimumi nipuna to yogane tu mao-masimi pare nipuna wasupare wala rekoa oro yaalo kagaa pa pia.
19 Gore Krais nipuna wasupa rekoare wala wae naaku-para pimi onaana kone wasupanu epe agaa laketa pisa.
20 Go onaana kone wasupanuri abasade Noa pirisa raburi nimumi Gote-na agaa rasisimi. Go rabu Gote-me nimu aipapulu natisa pare Noa-me ipunu warisa rabu Gote-me pa ado pirisa. Go ipunu-parare onaa 8-pela ru-nane pirinaloa ipame page natisa.
21 Gore mo ipare abia go baptais meape pora mea waasa. Pare abia baptais mulalore pa yoganena oto pi oyae namea rakepeaalia. Dia, nimina pu robaa-para epe kone sua nimimi Gote-para ora agaa loa baptais mealepape. Go madaare Yesu Krais matmat-para wala rekesa-pulu nimimi go madaa kone rulaawa baptais mua oro yaalo kagaa piraama lama palimi.
22 Gore nipu so yaa-para aba pua Gote-na popo ki-nane pua pia. Goa pua nipumi ensel-nu rayo-para so yaa-para pimi puri pane mudu-para go rayore Krais-me surubea.

4

Niaame abana lo robaa gimamina

1 Krais-me abade nipuna yogane madaa radaa nisa. Gore nimimi page go kone padane-rupa kone sua robaa-para puri mapalaatepape. Gore aa medame pupitagi nape kone gimolalo palia-daare nipumi radaa nalia.
2 Goa pea-ga nimi su amaa piralimi rabu nimimi pa onaanuna wae yae pape kone gimoa Gote-na kone mua pora pamualepape.

3 Gore nimimi abade Gote-na agaa
napagesimi rabu nimimi ribaane-
para piri onaa-rupa pirisimide. Goa
pua nimimi yala polape kone su ona
yolape kone su ipa bia noa maeyawa
wae pupitagi no ipa bia nolalo kir-
itaawa makirae remona binu mi-
nasaasimi.
4 Abadere nimimi nimu raapu go
wae yae pisimi. Goa pea-ga abia go
wae poranu gimoa napameme rabu
ribaane-para piri onaanumi nanimi-
naawa nimi-para wae ero agaa teme.
5 Goa orope Gote-na koso pagape
Aa Mudu piralia rabu nipumi pa
piri onaanu-para aba ome onaanu-
para nimuna yoto mea rumaalia.
Goa palia rabu mo ribaane-para
piri onaanumi nimuna peme kogono
madaa lakelalimi.
6 Goa pea-ga Krais-me aba ome
onaa piri-para pua Epe Agaa lakesa.
Goa pisa rabu nimuna yogane apalae
onaa rayo koso agaa pagoa yoto
mealimi. Goa pisa pare nimimi kone
rulaawa nimuna kone wasupanuri
Gote raapu piralimi-daare go Epe
Agaa aba lakesa.

Epe kogono naakimi Gote-na oyae rumaalimi

7 Abia oyae rayo dia yape diri apo
rudu yala. Goa pea-ga nimimi kone
waru sua puri paloa reka aatepape.
Goa puare nimimi beten lape kone
oro yaalo salepape.
8 Goa puare nimina amenu
baaninu-para pedo pu raaname
waru omalepape. Go konemere
ora waea pape kone adaapu mada
rigitabalia.
9 Goa pua nimina ame baaninu
epalimi rabu nimina ada lamua pua
waru surubalepape. Goa pulalore go
madaa nimimi ratu nayawalepape.
10 Nimi rayo padane padane
laatapumiri Gote-na puri rado rado
misimi-pulu nimina amenu baaninu
raba mua epe-rupa surubalepape.
Goa palimi rabu nimimi onaa
medaloma raba mulalore Gote-na
puri rumaamina.
11 Gore aa medame agaa moge-
talore nipumi Gote-na epe agaa lag-
ina. Go page aa medame onaa raba
mulalore nipumi mo Gote-na kane
purimi kogono pina. Goa pua ko-
gono rayo madaare onaanumi Yesu
Krais-para Gote-na bi minasaamina.
Gore nipu madaare epe paana puri
medaloma-para oro yaalo mealim-
ina. Go ora.

Krais-mi kedaa risa nona pi epalia-ga riamina

12 Gore nina epe adami onaanuri
go radaa pi oyae medalomame nimi
ko tulalo epalia-ga go madaa napogo-
lasaatepape. Gore go oyaere ora
rado piane yae-daa lo gupa nata-
pape.
13 Dia-ga nimimi Krais raapu radaa
no aaeme-ga raaname waru oma-
lepape. Goa pua oropere nipuna epe
paana puri penaame waatea rabu
nimina robaa-parare raaname ora
waru omalimi.
14 Gore nimimi Krais-na agaa
pagoa nipuna pora kuritimi rabu ni-
mumi nimi-para wae ero agaa teme-
daare nimimi raaname omalepape.
Go rabu Gote-na Holi Spirit-ri ora
Epe Paa ya-pulu nipu nimi raapu epa
pirua nimi raba mealia.
15 Goa pea pare nimina onaa meda
tu maomape aa pirua page wae pape
aa pirua page pa pupitagi nape aa
pirua page go-rupa piralimi-daare
kedaa ora mada mealimi.
16 Goa pea pare nimi Krais-na onaa
pirua go madaa kedaa rialimi-daare
go madaa yala napotapape. Dia,
pare nimi Krais-na bi teme-daare
go kedaanu rua Gote-para ora pi
tapape.
17 Gore Gote-me nipuna koso lape
agaa tea raburi go yapi di aba rudu
yalia. Goa pua niaa Gote-na ruru
madaa koso aba loa rumaalia. Goa
pua go onaanumi Epe Agaa madaa
kone narulimiri Gote-me nimu-para
ora wae yoto waru abutea.
18 Go madaare Gote-na buk madaa
gupa tuaaya: Gore epe onaanumi
oro yaalo kagaa pirape kone minalo

kalai pu kogono waru pea. Goa pea-ga onaa medalomame Gote madaa masaa rilaawa wae yae peme-ga nimuri ake palimi ya?
19 Goa pea-ga onaa medalomame kedaa ritimi rabu Gote-me go pora waaloaaya. Goa pea-pulu nimumi epe kogono pua Gote-me niaa surubena kone samina. Nipumi abade niaa warisa-pulu niaa waru epe-rupa suruboa nipuna bina agaa pagoamina.

5

Nimi aa mudunumi Gote-na sipsip waru surubalepape

1 Gore neme page Gote-na ruru onaanu surube. Goa pea-ga nimimi page Gote-na ruru onaanu surubape aanu puri pane agaa lagialo. Krais-me radaa no pirisa rabu adesu. Goa pua nipuna epe paana puri penaame waatea rabu ni page mealua. Goa pea-pulu neme nimi lotu surubae aanuri kogono go-rupa paliminalo agaa gupa lagialo:
2 Gore nimimi Gote nipuna gisade ruru onaanu waru surubalepape. Nimuri ora sipsip-rupa piruaeme-ga waru surubalepape. Gupa surubal-imi rabu Gote-na raana ome pora pa-mua raaname omena surubalepape. Nimimi go kogono palimi rabu yoto meape kogono-rupa napipape. Dia, pare nimina pu rekatabena go ko-gono waru pipape.
3 Goa pua nimimi surubape on-aanu madaa kogono palimi rabu nimuna agaa narabuaniaalimi. Dia, pare nimimi nimu epe pora mea waatapape. Goa pua nimina epe pora rata mea epalimi.
4 Gore nimimi goa puaa-mama puare go sipsip surubape aa mudu epalia rabu nipumi nimi ora epe yoto gialia. Go yotore ora naramualia.

Niaame niaana pa kone rabuani-aawa epe kone samina

5 Goa pea-ga nimi ogege aanuri nimimi page surubape aanuna agaa waru pagalepape. Goa puare nimimi pawasi pirua nimina amenu raba mua pawa piralepape. Go raba meape konere kogono mamina-rupa yamalepape. Go madaare Gote-na buk madaa gupa tua ia: Gote-me aakone i onaanu gimea pare nipumi pawa aawae onaanu epe-rupa raba meape kone kaloaaya.
6 Goa pea-ga nimina aakone rabua-niaawa nimiri Gote-na puri pane aa kibu re-para pawa piralepape. Goa pua nipuna kone sua yapi di salia raburi nipumi nimi minasaalia.
7 Goa pea-ga nipumi nimi surubea-pulu nimina kone adaapu sape konere nipu piri-para mea rubalepape.
8 Gore nimimi kone waru marekaawa surubalepape. Nimina iaa Satan-re nipu mena kirame e waru puri paloa tade-rupa agaa lo pamuaaya. Goa pua nipumi puri paloa pamuare onaa medaloma asapua nimuna kone mabebolaatalo pea.
9 Goa pea-ga nimimi puri paloa kone rulaawa nipu gimalepape. Gore pagalepa. Nimina go su amaa pimi ame baaninu rayore nimumi wae kedaa nimimi ritimi-rupa ritimi.
10 Goa pua nimimi kedaa riaala palimi-daare Gote nipuna nimi su-rubalia. Go rabu nipumi nimi epe-rupa mapiraawa ora onaa ma-palaalia. Gote-mere epe raba meape kone rayo gua nipumi nimi Krais raapu mapiraasa. Goa pua nipuna epe paana puri oro yaalo mealimi-nalo pisa.
11 Goa puare nipumi oyae rayo surubo oro yaalo puri waru suaaya. Go ora yaade.

Agaa medaloma

12 Neme go rudu pepa tua repaato rabu Sailas-me ni raba meala. Go aare ora niaana ora epe ame pia. Neme go pepa talore nimi puri ma-palaatalo go agaare ora Gote-na epe raba meape agaa ya-pulu go lagialo-daa. Goa pea-ga nimimi go agaa madaa puri mu piralepape.

13 Gore Babilon* su-para piri
ame baaninumi nimi epe-rupa
piralepape lo repaateme. Go Yesuna
ruru onaanuri Gote-me nimu page
yaaloa nipuna ruru mapiraasa. Goa
pua nina si Mak-me page nimi-para
epe-rupa piralepape lo otaata.
14 Nimi rayome nimina amenu
baaninu-para Krais-na onaanuna
pedo pu raaname omape kone
sua nimuna ki mealepape. Nimi
Krais raapu piri onaanuri nimina
pu robaa-para epe kuma pi kone
meamina.

* **5:13:** Pita-me Babilon agaana re-re go-rupa: Rom adaare-pare Babilon aasa. Akolo ya? Pita-na yapi dina Gote-na onaanu Babilon su-para piri Rom onaanumi waea adaapu pisimi. Gore Babilon onaame aba pisimi-rupa wala pisimi-daa sa.

Pita Laapo Ripia Agaa

Go pepana re gupa: moge riaae aanu medalomame pora pamua Kristen onaana kone rulae yae mabebolaeme-ga go aanuna agaa napagalepape sa. Aposel aanumi lakesimide agaa waru ripinaatepape lo tisa. Goa palimi raburi Gote waru makuaa Yesu page waru makuaalimi. Aposel aanumiri Yesu ora nimuna inimi adesimi. Yesumi nimu mogeasa agaa page pagesimi.

Aa medalomame Yesu wala naepalia simi. Go pepa-me gupa ta: Ora wala epalia ta. Nipu abi naepea pare go agaana re-re gupa: Gote-me aa meda pa alupaina kone naisa. Onaa rayo lo robaa perekena kone isa. Gote-re nipumi onaanu odome omoa nipu pawasi pirua raba misa. (3.9)

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-2)
Gote-me niaa yaaloa mada mua mapiraasa (1.3-21)
Makirae tisaa (2.1-22)
Yesu ora wala epalia (3.1-18)

Pita-me pepa rana laapopa tua rapaasa

1 Ni Saimon Pita-re ni Yesu Krais-
na aposel kogono aa pirua nipuna
kogono aa page piruaayo. Neme go
pepare onaa medaloma abade kone
rulasimide onaanu re-para repaato.
Gore kone niaame rulaema-rupa
nimimi page rulaeme-ga ora epe ta.
Goa pua niaa rayore Gote-na Raba
Mi Aa Yesu Krais page nipuna epe
redepo ne aa yapare niaa pa amaa
gisipi. Go madaare niaame kone
rulaema.
2 Abiare nimimi Gote-para niaana
Aa Mudu Yesu-para nipuna epe
makuaae kone meamina. Goa pua
nipuna go epe raba meape kone-para
epe kuma pi kone-para nimi madaa
waru adaapu rulatabena.

Niaare Gote-me yaaloa mapiraasa

3 Gote-mere nipuna epe puri pane
oyae rayo-para kone wasupa gu-
lalore nipumi niaa yaaloa nipu si
raapu mapiraasa. Goa pea-ga nipu
madaa kone niminaawa pora pa-
muamina.
4 Goa pua nipumi nipuna epe ka-
gaa pirape kone wasupa Yesu madaa
managola saasa. Goa pua niaa gialia.
Nimimi go nipuna kone mua nipu
raapu piruaeme-ga go su amaa piri
onaanu wae-rupa mapiraape kone
mada pogola pua gimeme.

5 Goa pea-pulu nimimi go epe
kone madaa nimina kone rulae kone
raapu epe kogono kone sua makibu-
maatepape. Goa puare nimina epea
pape kogono raapu nimimi makuaae
kone sua mea makibumatepape.
6 Goa puare nimina kone suruboa
Gote-na kone mua nimi epe-rupa pa-
mualepape. Goa pua nimimi nimina
kone suruboa go raapu puri paloa
pawa pirape kone mua kedaanu
page riaalepape. Goa pua kedaa ri-
ape kone raapu ora epe-rupa pirape
kone sua makibumatepape.
7 Goa puare nimina epe-rupa pi-
rape kone raapuri ame baaninu-
para epe kone sua pedo pua pipape.
Go raapu onaanu madaa pedo pu
raaname omape kone raapu Gote
madaa kone sua mapiraatepape.

8 Gore nimimi go kone rayo ora
waru saapitimi rabu nimimi niaana
Aa Mudu Yesu Krais madaa kone
waru niminaama puare niaa madi-
nalo kogono pamina.
9 Goa pea pare onaa medame go
kone nasuaemere nimuna ini o ta-
daa oyae mo-pare aaliade yae mada
na-adea. Goa pua ini wae aame Gote
nipuna wae yae mea raakepe rubisa-
daa kone rugula waru na-adea.
10 Goa pea-ga nina ame baaninu
Gote-me nimi aba yaaloa nipuna
ruru loa mapiraasa. Goa pisa-ga
nimimi wala nipuna pisade kogono
puri paloa waru irulu saapiralepape.
Gore nimimi goa palimi rabu nimi
mada nalopalimi.

11 Gore nimimi go agaa pagoa ratalimi-daare nimimi oro yaalo kagaa pirape yapi di odobaawa pirualimi. Go Surube Suri niaana Aa Mudu Raba Mi Aa Yesu Krais-mi surubeaga ipulupape lo waru lagialia.
12 Goa pea-ga go oyae madaare neme nimi kone narugulaliminalo oro yaalo lagialua. Goa palua pare nimimi go agaa aba waru pagoa simina ora agaa madaa puri paloa ado piruaeme.
13 Goa pea pare neme go su amaa piruare neme nimi wala gupa lagialuare gore nimina kone marekaatalo pe. Goa konere ora epe ta kone salua.
14 Gore neme ogesi-daa pirua nina yogane gimolalo niminaayo. Go madaare Aa Mudu Yesu Krais-me ni penaame lagisa.
15 Goa pea-pulu orope omanoloa go agaa rayo niminaabaawa nimi epe-rupa mada pagalimina.

Krais-na epe paana puri adesima

16 Gote-na agaa niaame nimi-para niaana Aa Mudu Yesu Krais puri paloa epape di lagema. Goa pua niaame pa iti agaa napagoa lagema. Dia-ga ora niaana inimi nipuna adaa puri adesima-pulu niaame go madaa lagema.*
17 Gore Aapa Gote-me nipuna bi minasaa rabu epe paana puri kasa rabu niaa pirua adesima. Go rabu so epe puri pane Gote-na agaa medame Yesu-para gupa lakesa: Go Aare ora nina epe Si-ga neme nipu madaa pedo pu piruaayo sa.
18 Nipu raapuri epe rekena i rudu madaa pirisima rabu niaame so yaapara epaade agaa pagesima.
19 Goa pea-daa niaame Gote-na agaa lakene aanuna agaa madaa puri paloa kone rulaema. Nimimi page go agaa waru pagalepape. Go agaare ribaane-para lam-rupa ralaaya. Goa pea pare Krais ipisa rabu yapi tade-rupa mo paa maoge yaaya. Goa ipisa rabu nipuna paa nimina robaa-para sulalo ipisa.
20 Goa pea pare nimimi go agaana waru niminaatepape. Niaana pa koneme Gote-na buk-para i agaana re-daa penaame nalaketema.
21 Dia-ga pa aa meda nipuna koneme Gote-na agaana re-daa namea lagisa. Dia-ga Holi Spirit-mi kone kalaa-mama pisa-ga nimumi Gote-na agaa onaanu lakesimi.

2

Wae aanumi kone rulae onaana kone mabebolaaeme (Jud 4-13)

1 Gore abade Gote makirae aanu Israel su-para rekoasimi. Goa pisimirupare nimi piri-para makirae tisaanu page piralimi. Nimumi onaanu wae-rupa mapiraatalo makirae agaa epa lagialimi. Goa pua nimu epe-rupa mapiraasade Adaa Aa masaa rilalimi. Gore nimumi goa palimi lo Gote-me nimu wae-rupa palimiri mao yaalia.
2 Goa pea pare onaa adaapumiri makirae tisaanuna wae kone ratua mogeteme. Nimumi goa palimi rabu onaa medalomame Epe Agaana pora madaa wae agaa teme.
3 Go makirae tisaanu nimuri ora onaa medana oyae epame omoa nimina oyae yoloa mulalo palimi. Goa pua nimuna kone sua pa remaa lagialimi. Goa palimi pare nimuna koso pagape Gote-mere nimuna wae yoto managola saaya. Goa pua nimu wae su-para mapiraatalo paliade Gote-re nipu ora u napati pa ado pia.
4 Ensel medalomame abade waea pisimi rabu Gote-me nimuna wae yae nagimisa. Dia, pare nipumi nimu wae su naaku-para adibasa. Ora ribaa yabaaya naaku-parare nimu orope koso lape yapi di rabu yoto minalo sen-me adibaaya.
5 Go page abade pirisimi onaanumiri Gote masaa rilasimi rabu

* **1:16:** Pita-me goa sa: Niaame tema agaare ora ria tema-ga nimina waru surubalepape sa. Akolo ya? Yesus Krais-mi pia ora ria adoa go agaa lapedepetema sa. (Mat 17.1-13, Mak 9.2-13, Luk 9.28-36)

nipumi nimu nagimisa. Dia, nipumi go wae onaanu piri-para go su ray-ona ipame minabasa. Goa pisa rabu Noa padanere nipumi epe redepo ne agaa lakesa. Goa pua Gote-me nipu raapu onaa 7-pela epe-rupa pirinaloa surubisa.

6 Goa page Gote-me Sodom Gomora su adaare lapo repena sulaame irabisa. Go adaare lapo-parare nimuna wae yaena yago go-rupa abusa-daa waea pi onaa rayome go pora ademe. Nimi Sodom Gomora adaare pirisimide onaanu-rupa piralimiri nimi page maoyaalia.

7 Gore abade go rabu pirisade aa Lot-re nipumi go paake yolo pirisimi onaanuna wae yae madaa ora kone adaapu isa. Goa pisa-pulu Gote-me go aa Lot natu maomaae raba misa.

8 Gore go epe-rupa pirisade aamere nimuna rikiraana pirua nimuna pisimi wae yaenu ado pirisa. Goa pua oro yaalo nimuna wae agaa pago pirisa rabu nimuna wae yaenumi nipuna robaa-para ia epe kone mabebolaawa kedaa waru risa.

9 Gote-me mo aanu raba misa. Goa pua wae yaeme nipuna onaanu ko tulalo palia rabu Aa Mudumi nimu page raba mulalo niminaaya. Goa pua Aa Mudumi koso pagolalo ado piri onaanu page surubulalo pea. Goa pua orope koso lape di rabu wae yoto katea.

10 Goa pua onaa medaloma nim-ina kone-para rekatabala pua paake yolape kone su Aa Mudu-na puri ora masaa rilaa-daa gimeme.

Goa peme-pulu wae su-para pua wae yoto adaape mealimi. Mo makirae tisaanuri puri paloa wae pogati kone imi. Goa pea-pulu ni-mumi yaa-para piri epe ensel-nu paala naomeme. Dia yapare nimumi ensel-nupara ero agaa teme.

11 Goa peme pare mo ensel-nuna purimi makirae tisaanuna puri maoge yalia. Goa pea pare ensel-numi nimuna Aa Mudu-na ini agaa madaa mo makirae tisaa-para ero agaa loa koso nateme.

12 Gore yaa yapa mena kiranu go oyaeme kone kaloa madini onaa-rupa pimi. Nimu yaa yapa-rupa pati-nalo pirua nimuna konere mo maki-rae tisaanumi go-rupa mogeaateme. Goa puare nimumi oyae meda na-makualimiri gore nimumi nipu-para wae ero agaa teme. Goa pea-ga nimuri yaa yapa mena kiranu nona piane pimi-ga nipumi nimu ora mao yaalia.

13 Nimumi abade onaanu wae yae kaloa radaa manasimi. Go-rupare nimu-para mo wae yae madaa radaa manaalia. Gore naare paalu rabu nimumi pedo pedo pu piritalore wae pua nimuna yogane madaa kone sua pimi. Gore nimumi nimi raapu eta nolalo pimi rabu nimumi wae yae pulalore makirae kone madaa pedo pedo peme. Goa pea pare nimimi go nimuna kone wae madaa yala potapape.

14 Nimuna inimiri oro yaalo wae onaanu adabaawa paake yolo pimi. Goa pua nimuna wae pupitagi nape kone sua pimi pare mada nagimal-imi. Nimuna robaa-parare oyae epaame ome kone sulalo peme-ga nimumi puri napane onaanu mal-opatalo peme. Goa peme-pulu Gote-me go wae tisaanu nimuna wae yoto saapiraaya.

15 Gore nimumi abade epe pora madaa masaa rilaawa gimisimi-pulu nimu alupalimi. Goa pua nimumi mo aa Beor-na sina pora pisa-ae mo-geatalo peme. Go aa-na si Bal-mere wae agu pisa rabu mone yoto misa-pulu raaname omesa.

16 Nipumi goa pua waea pisa-pulu agaa natade mena donki medame aanumi tamede-rupa agaa lakesa. Goa pua mo aa Bal-para ratu yawoa apo wae yae pape konere mo donki mename magimaape lo agaa lakesa.

17 Go makirae tisaanuri epe agaa naloaeme-pulu nimu lumalade ipa-rupa piruaeme. Go page nimumi kone rado rado suaeme rabu pa yai lubi nona piane pimi. Goa pea-ga Gote-me nimu ora wae naakuna

ribaane-para pirinalo mea lopalia.
18 Go aanumi pa aakone sua go
su amaa pa maeyae agaa loa wae
yae peme onaanu-para laketea. Go
pemede onaanumi go wae yae gimo-
lalo peme. Goa peme pare mo aan-
umi nimu epaa omeme pua paake
yolape kone mogeaawa wae kone
rado rado page mogeteme. Goa
peme pare wae yae gimoa pogotalo
peme onaanumi go makirae tisaa-
nuna pora kuritimi. Go rabu wae yae
madaa nagimamina.
19 Go wae aanumiri go onaanu-
para niaame nimi esepealima teme
pare nimuna wae koneme mao
yaape kogono peme. Gore pa wae
kone medame aa meda rabuaniaawa
mao yaaliare go aamere wae yae pu
piralia.
20 Gore abade onaa medalomame
niaana Raba Mi Aa Mudu Aa Yesu
Krais madaa kone rulaawa nipuna
kone misimi. Goa pisimi rabu ni-
mumi go su amaa wae puri pane
yae pogola pua gimisimi. Goa pisimi
pare wala wae koneme nimu wala
rabuaniaawa mao yaaliare go onaa-
nuri ora wae-rupa piralimi. Gore
aba ripia wae-rupa pirisimi pare
nimu wae yaeme wala rabuaniaaya-
pulu abia nimu ora wae-rupa piru-
aeme.
21 Goa pea-ga nimumi abade epe
redepo ne pora napamua pula pisimi
yaalore epe ta pea. Goa pea pare aba
epe pora pamua wala Gote-na kane
agaa mana masaa rilasimi-pulu ora
o ta.
22 Gore nimu madaa pisade yadare
niaame go remaa dipia ora ta-daa
niminaaeme: Yana nipuna maaku
ratu rubea pare go maaku wala mea
nalia. Meda page gupa teme: Mena
waswas taawa salima rabu nipumi
kege-para pua kege pepeminua wala
iralia temade-rupa peme.

3

Aa Muduri ora wala epalia

1 Nina epe adami onaanu abia go
pepa nimi piri-para rana laapopa tua
repaato. Go pepa lapo rata madaare
neme nimina kone-para mo oyae
mone minaabaeme-daa robaa-para
ora epe kone masaatalo pepa tu
repaato.
2 Gore nimimi go agaa niminaa-
batepape. Ora abade Gote-na ora epe
agaa lakene aanumi simide agaa-
para Raba Mi Aa Mudu-na agaa
mana niminaaminalo gialo. Go
agaare nimina aposel kogono aan-
umi nimi aba lagisimde.
3 Gore aba ripia nimimi go agaa
waru pagalepape. Orope Aa Mudu-
na epape yapi di raburi aanu
medaloma opapaawa nimuna wae
kone sua palimi. Goa pua nimumi
nimi madaa giri laawa ero agaa
teme.
4 Goa pua gupa teme: Nipumi
abade ora wala epalua sa ya? Gore
abiare nipu aa-para pua pia ya?
Abade niaana aapa akuanu omes-
imi rabu puaa-mama pua abia page
Gote-me oyae rayo warisade-rupa pa
ia teme.
5 Goa teme pare nimumi go ora
agaa gimoa gupa naniminaatalo
pimi: Ora abade Gote-na agaame su
yaa laapo waribisa. Goa pua go suri
ipa raapu waria isa-ga ipame page
waribisa.
6 Goa pea-ga Gote-me agaa sa
raburi abade su amaa ipame
minabaawa tisa. Go ipa-mere su
rayo minabasa.
7 Goa pea pare abia aaya su yaa
lapomere Gote-me koso lape yapi
di surubea. Goa pea-ga Gote-me
sade agaa padaneme go su yaa lapo
repena sulaame epa renalo surubea.
Go raburi wae yae peme onaan-
umi kosona ini agaana epa aainaloa
nipumi nimu mao yaalia.
8 Gore nina ora adami onaanu
nimimi go agaa padane-ma madaare
kone ora narugulatepape. Aa Mudu-
na konemere maali 1,000 nipu ora
yapi di padane nona piane kone
suaaya.
9 Goa pea-ga Aa Mudumi nipu
raapu pogatu pirape agaa loa nipumi
oyae maoyaatalore kogono pawa na-
pea. Aa medaloma goa teme pare

aa padane page maoyana kone Gote-me naia. Dia nipuna konere niaa on-aanu rayo kone pereke samina. Goa kone niaa madaa sua nipumi niaa wala go epa mealia ado piruamina.

Orope go su yaa lapo dia yalia

10 Goa pea pare Aa Mudu-na epape yapi di raburi paake ne aa-rupa epalia. Go raburi yaa-para buba loa so yaa-para aaya yae rayo ora dia yalia. Goa pua so yaa-para aaya uba kedonuri rayo repena sulaame rabalia. Goa pua go su page su amaa aaya oyaenu page rayo rabalia.

11 Gore oyae rayo ora go-rupa dia yalia-pulu nimiri akea pua epe-rupa madaa piralimi ya? Gore nimimi epe kone rayo sua niaame Gote-na pora waru ratamina tapape.

12 Nimimi go kone sua Gote-na yapi di madaa su ruba piralimi raburi go yapi di aipapulu epenalo kogono pipape. Go Di raburi* repena sulaame so yaa-para i yaenu raboa dia yalia. Goa pua puri waru pabe repena sulaame so ubanu page raboa ipa nona pi aulua rayo lopalia.

13 Goa puare Gote-me su yaa lapo kagaa warialua sa-ga ora agaa lagisa. Go kagaa su-parare epe redepo ne kone sua epe onaa piralimi. Goa pea-ga niaame go padane madaa kone rulaawa ado piruaeme.

Niaame kone waru pereke sua Aa Mudu ado piramina

14 Goa pea-ga nina adami onaanu nimimi go yapi di epalia ado piram-ina. Gote-na ini agaana epe kone sua wae oyae meda wala nasaapiramina. Goa pua nimi Gote raapu padane-para pogatua piralepape.

15 Gore Aa Mudu-na pawa pi-rape kone madaare nipumi nimi oro yaalo pawa mapiraatalo pea. Gote-me niaana epe ame Pol makuaae kone waru kasa-ga nipumi page go madaa nimi pepa tua rapaasa.

16 Gore nipuna pepa rayo-parare nipumi orope epape yapi di madaa remaa lagulalo tisa. Nipuna pepanu-parare agaa medalomana re-re kalai pua pagape agaa ya-pulu aanu medalomame go agaa madaa makiraawa mogeteme. Nimumi kone waru nasu naniminaawa-ga gupa mogeteme. Nimumi go agaa mabebolaaemere Gote-na agaa i buk madaa medaloma page mabebo-laawa pa mogeteme. Goa pemere nimu wae su-para polalo peme.

17 Goa pea pare nina adami on-aanu nimimi abade go agaare pa-gesimi. Goa pea-ga go agaana re-re orope epalia yapi di rabu nimina kone waru sua piralepape. Goa pua nimimi mo Gote-na pora narateme aanuna wae kone namo-geamina. Goa pua abia nimina epe-rupa mapiraape kone nagimalimiri ora nalopalimi.

18 Nimiri niaana Aa Mudu-na raba meape kone-para niaana Raba Mi Aa Yesu Krais-na makuaae kone-para meaa-mama pua robaa-para rulatabenalo piralepape. Nimi madaare abia page oro yaalo page nipumi epe paana puri gina. Go ora yaade.

* **3:12:** 2 Pita 3.9-me page gupa ta: Adaa aa abi naipulare su aama pima onaanu lo robaa waru perekenalo pea. Go kone waru ratua niaana kone wasupa Gote katemare gore Adaa Aa nipu epape mana go laemade sa. Kogono 3.19-21 adape.

Jon Egataa Ripia Agaa

Go pepa madaare kone re laapo-rupa ia. Kristen onaanu aapa Gote-para Si Yesu Krais lapo raapu lo robaa padane sua pirinalo raba mulalo tisa. Yapare ribaane-para piri onaame nimi makiraawa yola pena kone naia.

Go ribaane-para piri onaame gupa teme: Go su amaa ia oyaenuri ora epe yaenu-daa dia teme. Yesuri ora Gote-na si yaade. Goa pea-pulu nipu ora aa aalua go su amaa yaenu raapu mada narabuloa piralia. Niaa su amaa onaame pema-rupa goa mada napalia. Nimumi gupa simi: Aa meda Gote raapu epe-rupa piri-talo palia-daare go aa nipu su amaa yaenu madaa kone naina simi. Goa pea-ga go yaenu ratape madaa kone naina.

Jon-mere Kristen onaame go piane agaa napagena kone isa. Nipumi gupa sa: Yesu ora aa opesa. Goa pua onaame Yesu madaa kone rulasimi. Nimumi Gote raaname waru omoa pa onaanu page raaname omalepape.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-4)
Paa-para ribaa lapo (1.5–2.29)
Gote-na nogo naaki-para Seten-na nogo naaki lapo (3.1-24)
Ora agaa-para ya agaa lapo (4.1-6)
pedo pu raana ompape kone sua kogono pamina (4.7-21)
Kone rulaawa su amaa kone rabuaniaamina (5.1-21)

Oro yaalo pirape agaana agaa

1 Gore ora aba ripia isade yaere neme nimi-para go pepa madaa tua repaato. Niaa aposel kogono aanuri niaana inimi go yae adoa kimi page oraasima. Goa pea-ga niaame epe-rupa oro yaalo pirape agaa madaa remaa tua otaatema.

2 Go oro yaalo pirape agaare abade penaame amaa ipisa rabu niaame adesima. Goa pea-pulu niaame go yae madaa agaa loa epe-rupa oro yaalo pirape yae madaa remaa laketema. Abade nipu aapa raapu pirisa pare amaa penaame ipisa-pulu niaame nimi lagialema.

3 Niaamere aba adoa pagema-pulu go madaare niaame agaa lagialema. Gupa lagialemare niaa raapu kone pu robaa padane-para saminalo pema. Goa pua niaana aapa Gote-para nipuna si Yesu Krais raapu page go kone sua niminaainalo pema.

4 Goa pua niaame go agaa pepa madaa talemare gore niaana robaa-para raaname waru omape kone sua rata mea polalo pema.

Niaame oro yaalo kagaa pirape kone sua pora pamuamina

5 Go agaa nipuna simi niaa lagi-naloa niaame pagoa nimi-para gupa lagialema. Gote nipu ora paa-rupa pia-pulu nipu madaa oge ribaane wae yae page oro meda naia.

6 Goa pea-ga niaame nipu raapu piramina tema pare niaame wala wae ribaane-para pora pamuali-mare niaame niaana pamualimade pora madaa yaa agaa tema.

7 Goa pea pare niaame epe paana pora adoa epe-rupa pamualima-daare niaame niaana amenu raapu padane-para pawasi epe-rupa piral-ima. Goa palima-rupare Gote-na Si Yesu omoa yaapi kilipisare niaana wae yaenu rayo mea rubenalo pisa. Goa pua nipu epe paa-para pia-pulu niaame go nipuna pora mogetema.

8 Goa pea pare niaame ni pupitagi ne aa tema-daare gore niaana bipa niaa makiraawa niaana robaa-para ora agaa naia.

9 Goa pea pare niaame niaana wae yaenu rayo aba lapalalima rabu Gote-me niaa nagimalia. Dia yapare nipumi epe kone padane sua niaana wae yaenu mea rubalia. Goa pua wae yaenu rayore mea ruboa niaa maepeaalia.

10 Goa pea pare niaame abade waea meda napisu temare go

agaamere niaame Gote ora yaa agaa ne aa mapiralima. Goa pua go-rupa temare nipuna agaare niaana pu robaa-para naia.

2

Krais-re niaa raba mi aa piruaaya

1 Gore nimi naa nogo naakinu nimimi waea napaliminalo neme go Gote-na agaa nimi re-para tua repaato. Goa pea pare onaa medame waea paliare niaana raba mi aa Yesu Krais pia. Nipumi aapa raapu padane-para pirua niaa raba mulalo aapa-para ogeyo pia.

2 Nipumi niaana wae yaenu mea rubatalo nipuna kogono pea. Gore nipumi go kogonore niaa agu raba mulalo napea pare su amaa piri onaa rayo raba mulalo pea.

3 Gore niaame Gote-na agaa mana pagoa ratalima-daare niaame nipu waru epe-rupa adoa niminaalima.

4 Goa pea pare aa medame gupa tea: Nemere Gote ora waru ade tea. Goa tea pare nipumi Gote-na agaa mana waru napago kuralia-daare go aa nipuri yaa agaa ne aa ya-pulu ora epe agaare nipuna robaa-para namea ia.

5 Goa pea pare aa medame Gote-na agaa waru pagoa kuralia-daare nipumi Gote madaa pedopua raaname waru omea. Gore niaame Gote epe-rupa adola pula pema yaalore gupa pula pema:

6 Ni Gote raapu piruaayo tema-daare gore Yesu Krais-me pamisade-rupare niaame page go-rupa pa-muamina.

Aa medame nipuna ame madaa pedo pu raaname omalia-daare gore nipu epe paa-para pora pamualia

7 Gore nina epe adami aanu neme go agaa mana nimi madaa talore go agaa pena kagaa agaa mana-daa natoa. Dia, nimimi aba ripia Krais raapu pirua go agaa mana pages-imide.

8 Goa pea pare abia go agaa man-are neme nimi-para kagaa mana page lalo. Goa pea pare go agaana re-re Krais-me makuaasa-rupa nimina kone-para page waru makuaaeme. Goa puare go kagaa agaa maname ribaa dia yaa-mama puare ora paa pi yapi aba malapaaya.

9 Goa pea pare aa medame ni epe paa-para pora pamualo tea pare nipumi nipuna ame-para wae kone salia. Ora go piane aare nipu ribaane-para pa piruaaya.

10 Goa pea pare aa medame nipuna amenu madaa pedo pu raaname omoa pamualiare go aare Gote-na epe paa-para pamuaaya. Goa pua nipu onaa medaloma-para pupitagi nape kone nipuna robaa-para meda naia.

11 Goa pea pare aa medame nipuna ame madaa wae kone salia-daare nipu ora ribaane-para pa pamuaaya. Nipu ribaane-para pora pamea rabu ribaame nipuna ini maoyaaya-pulu nipumi epe pora asapea.

12 Nimi nina nogo naakinuri Gote-me nimina wae yaenu Krais-na bimi mea rubaasa. Goa pisa-pulu neme go pepare nimi piri-para tua repaato.

13 Nimi nina aapanuri nimimi aba ripia pirisade aa Yesu ademe. Goa pea-ga neme go pepare nimimi pa-galiminalo lalo.

Nimi nina ogege aanuri nimimi Satan aba rabuaniaaeme-pulu neme go pepare nimi madaa repaato.

14 Gore nimi nogo naakinu nim-imi Aapana kone waru ademe-pulu neme go agaare nimimi pagalimi-nalo tua repaato.

Nimi nina aapanu nimimi aba ripia pirisade aare ademe-pulu nimi go agaa pagaliminalo tua repaato.

Nimi aa ogegeanuri puri waru imi-pulu Gote-na agaare nimina robaa-para ia. Goa puare nimimi Satan page aba rabuaniaaeme-pulu neme go agaa nimi-para repaato.

Niaa go su amaa i yae madaa pedo pu raaname naomamina

15 Nimi go su amaa piri onaanuna kone-para go su amaa i yaenu-para pedo pu raaname naomalepape.

Gore nimimi go su amaa yaenu madaa pedo pu raaname omalimiri nimina robaa-parare aapa madaa pedo pu raaname omape kone naia.
16 Gore go su amaa kone rayore Aapame namea isa. Goa pea-ga robaapara i pupitagi nolalo kone-para onaanumi oyae adoa epame omemede kone-para onaanumi su amaa i pedo pape yae-para go rayore ora su amaa i kone ya-pulu Aapame go kone-daa namea ia.
17 Gore go su yaa lapo page onaanumi su amaa pulalo pemeae page ora dia yalia. Goa pea pare onaa rayome Gote-na kone mogealimi-daare nimu oro yaalo kagaa piralimi.

Krais-na iaanuri aba epa opapasimi

18 Nina nogo naakinuya, abia su yaa lapo dia talo pia-pulu di rudu yala. Abadere nimimi Yesuna iaa epalia remaa aba pagesimide. Goa pua abiare Yesuna iaanu rayo aba apo epamede-pulu niaame su yaa lapo dia yape di rudu yala-ga niminaamina.
19 Go iaanuri niaana ruru ora napirisimi-pulu nimumi niaa gimiside. Gore niaana ruru raapu pirita pisima yaalore niaa aba nagimola pisimi. Goa pea pare niaana ruru gimisimi-pulu go onaanu ora nimu niaana ruru napimi.
20 Goa pea pare nimi rayo madaare Krais-me Holi Spirit aba waru mea gisa-pulu nimi rayomere go agaa waru niminaaeme.
21 Goa pua nimimiri agaa napagola pisimi yaalore neme go pepa natua repaata pisu. Pare nimimi ora agaa waru pagesimi-pulu neme go pepa tua repaasu. Goa pua niaame agaa tema rabu yaa agaa natemadaa niminaaeme.
22 Gore yaa agaa ne aare aapi ya? Go aamere Yesuri ora Gote-na Mea Otae Aa Krais-daa dia tea-daare go aare nipu yaa agaa ne aa yaade. Go aare nipumi aapa-para Si lapo rata masaa rilaawa Krais-para ora iaa ma-aulaaya.
23 Goa pua Si Yesu masaa rilaaya rabu aapa page masaa rilaaya. Goa pea pare Si Yesu madaa kone rulaliadaare Aapa madaa page kone rulalia.

Holi Spirit-mi niaare ora agaa mogeaaya

24 Goa pea-ga nimimi epe agaa aba ripia go pagesimide-rupare nimina robaa-para saapiralepape. Goa palimiri aapa-para Si lapo raapu oro yaalo epe-rupa piralimina.
25 Go madaare Krais-me abade niaa oro yaalo kagaa pirape kone gialua lo pogatu pirape agaa lagisa.
26 Gore neme go agaare nimi makiratalalo peme aanuna peme-aenu madaa pepa tua repaato.
27 Goa pea pare abade Krais-me nipuna Holi Spirit-ri nimi waru mea gisa. Goa pua nipuna Holi Spirit nimina robaa-para rulatabea rabu pa aa medame nimi agaa mada namogealia. Dia-ga Holi Spirit-mi nimi oyae rayore waru mogeaaya. Goa pua go Holi Spirit-mi yaa agaa natapulu ora agaa mogeaaya. Goa pea-ga nimimi Holi Spirit-na agaa kurua nipu raapu waru piralepape.
28 Gore nina nogo naakinu nimi Krais raapu waru piralepape. Goa palimiri orope nipu penaame su amaa epalia di raburi niaana robaapara puri waru mapalaawa nipuna ini agaa madaa yala napolamina.
29 Gore nimimi Krais ora redepo ne aa piruaaya-daa niminaaeme. Goa pua onaa rayore epe kone sua kogono peme rabu Gote-na nogo naakinu pimi-daa niminaaema.

3

Abiare niaa Gote-na si wanenu pima

1 Gore Gote-me niaa onaanu-para pedo pu raaname waru omea-ga adamina. Nipumi pedopua raaname omape kone adaapu ia-pulu nipumi niaa-parare nipuna si wanenu tea. Gore goa tea-daare niaare Gote-na si wanenu pima. Goa pea pare su

amaa piri onaanumi Gote-daa na-ademe. Goa pua nimumi niaa Gote-na si wanenu pima page na-ademe.

2 Gore niaana epe adami onaa-nuri abiare niaa Gote-na ruru on-aanu pima. Gupa pima pare oropere niaa piralima-rupare abia penaame nawata. Goa pea pare niaame aba gupa niminaaema: Orope Yesu Krais penaame epape di rabu niaame nipu waru adalima. Go rabu nipu-rupa epalima.

3 Goa pua onaa rayome nipu epenalo kone rulaawa ado pimiri nimuna pu robaa-para epe kone in-aloa surubeme. Goa puare nimuna epe-rupa pirape konere Krais-mi ia-rupa imi.

4 Onaa medalomame waea pua Gote-na rekena agaa page rasitimi. Gore wae yae pape konena re-re rekena agaa rasini kone madaa ia.

5 Gore nimimi gupa niminaaeme: Krais abade su amaa ipisare nipumi wae yaenu mea rubulalo ipisa. Goa pisa pare abia page nipu madaa wae yaenu meda naia.

6 Goa pea-ga onaa rayo Krais raapu piruaemere go onaanumi pupitagi gimoa piruaeme. Goa pea pare onaa rayo pupitagi no piruaemere nimumi abade Krais na-adoa nipu naniminaaeme.

7 Gore nina nogo naakinu, aa medalomame nimi makiralimi-ga waru adalepape. Dia-ga epe kogono pi aare nipu ora redepo ne aa pia. Goa pua nipumi Krais-na redepo ne kone mogea nipumi pea.

8 Ora aba ripiare Satan-me waea paa-mama pua abia page aa medame waea peare nipu Seten-na ruru-para piruaaya. Gore Gote-na Si su amaa ipisare nipumi Satan-na kogono madia yatalo ipisa.

9 Gore aa meda Gote-na si pirua Gote-na kone mua piruali-daare nipumi kone wae rayo gimoa epe-rupa piruaaya. Goa pua Gote go aa nipuna aapa pia-pulu waea mada napu piralia.

10 Gore niaame aapi ora Gote-na si yapae lo aapi Satan-na ru-runu yapae lo adolalo palima-daare niaame gupa adamina: Onaa rayome epe kone nasua epe ko-gono napalimi-daare gore Gote-na ruru napiruaeme. Go page onaa medame nimuna ame madaa pedo pu raaname naomalimi-daare nimu page Gote-na nogo naakinu-rupa napiruaeme.

Niaana ame baaninu pedo pu raaname omamina

11 Gore ora aba ripia nimimi agaa gupa pagesimide: Niaame niaana ame baani yagonu pedo pu raaname omamina.

12 Niaamere Kein-me pisa yadea napamina. Gore nipuri Satan-na ruru pirisa-pulu nipuna ame tu mao-masa. Gore nipuna amere akeane tu maomasa ya? Go aa nipuna ko-gonore o sa pare nipuna amena kone ora epesa-daa nipumi ame udipa kone sua tu maomasa.

13 Gore ame baaninu-ya, iaa on-aanumi nimi madaa ratu yawo piru-aeme. Goa pea pare nimimi go kone madaa napogolasatepape.

14 Niaame niaana amenu madaa pedo pu raaname omemare abana omape kone gimoa Gote-na kagaa kone mua nipu raapu pima-daa nim-inaaema. Gore aa meda nipumi pedo pu raana omape kone nasalia-daare nipu wae omape kone pa saapia.

15 Onaanumi nimuna ame baaninu-para ratu yawape kone salimi-daare ame baaninu tu maomape kone imi. Goa pua onaa tu maomaaya aare gore nipu oro yaalo pirape kone na-agaa naniminaaya.

16 Yesumiri niaa madaa epa omesa-pulu abiare niaame pedo pu raana omape kone mada nimi-naaema. Goa pea-ga niaame page niaana ame baaninu madaa pedo pu raaname omalima-daare nimu madaa omamina.

17 Goa pea pare aa medame amope
pirua nipumi aa meda oyae nasaapi-
rina adalia. Adalia pare nipuna
pu robaa-para raba meape kone
nasalia-daare go aare nipuna robaa-
para Gote madaa pedo pu raaname
naomea.
18 Gore nina naaki nogonu niaana
ame baaninu-para pedo pu raaname
omemare pa kone agaame agu raana
naomamina. Dia-ga niaame nimu-
para pedo pu odome waru omoa
nimu-para ora epea pamina.

Kone waru rulae onaanumiri Gote-na ini agaa madaa paalame naomeme

19 Gore Gote-na agaa pagoa nipuna
pora kurua ratema-daare niaame
ake lamina ya? Gore niaana robaa-
para ora redepo tea rabu Gote-na ini
agaana puri paloa mada rekamina.
20 Goa pua niaana robaa-para i
koneme niaa kedaa geare niaame
gupa niminaaema: Gote nipumi
oyae rayo ado kiritea-pulu nipumi
robaa-para kone adokaru mealia.
21 Goa pea-ga nina epe adami aanu
niaana pu robaa-para i koneme niaa
kedaa nagialia-daare niaame Gote-
na ini agaa madaa robaa-para puri
mapalaawa epe-rupa piramina.
22 Niaame Gote-na agaa mana
pagoa nipu pedo pinalo kogono
pema-pulu nipu-para beten lamina.
Goa pua agaa mealima yae nipumi
ora gialia.
23 Goa pua nipumi agaa mana gupa
laguaaya: Nimimi nina Si Yesu Krais-
na bi madaa kone rulaawa ame
baaninu-para onaa radonu-para
page pedo pu raaname omalepape
ta. Go agaa manare Krais-me niaa
rayo padane-rupa lagisa.
24 Goa pua onaa rayome Gote-na
agaa mana pagoa mogealimi-daare
nimu Gote raapu piruaeme. Goa
puare Gote nimu raapu page piru-
aaya. Go page Gote-me niaa Holi
Spirit guaaya-pulu niaame Gote niaa
raapu pia-daa madaa niminaaema.

4

Gote-na Holi Spirit-para wae remo Satan lapo

1 Gore nina epe adami onaanu-
ya Gote madaa makirae agaa ne aa
adaapu go su amaa epa pimi. Goa
pea-ga aa rayome nina robaa-para
Holi Spirit pia temere go agaa madaa
kone narulaatepape. Pare nimimi
nimuna robaa-para Holi Spirit pia
palo adolalore nimuna agaa pagoa
go agaana re waru adalepape. Goa
pua Gote-me nimu Holi Spirit kasa
palo nakasa palo adamina.
2 Gore ora Gote-na Holi Spirit-mi
go agaa laketa pea yaalore gupa adal-
imina: Aa rayome Yesu Krais su
amaa madisa rabu aa nona piane
ausa teme-daare go aanuri nimuna
robaa-para Gote-na Holi Spirit pia.
3 Goa pea pare aa rayome Yesu su
amaa aa nona piane pirisalo nateme-
daare go aanu nimuna robaa-para
Holi Spirit napia. Yesu madaa maki-
rae agaa teme-pulu nimuna robaa-
parare wae remo Satan pia. Gore
abade go piane aa epalialo remaa
pagesimidere abiare go su amaa aba
epa pia.
4 Gore nina naaki nogonu nimiri
Gote-na si wanenu pirua makirae aa-
nuna agaa napageme. Gore nimina
robaa-para pia Holi Spirit-na purimi
apo rarane piri onaanuna remonu
aba rabuaniaaya.
5 Go onaanuri abana su amaa i
yaenu madaa agaa teme. Gore go
su amaa piri onaanumi page rarane
piri onaanumi page nimuna agaa
waru pageme.
6 Goa peme pare niaa Gote-na
ruru piruaema. Gore onaa ray-
ome Gote makuaaeme rabu nimumi
niaana agaa mada pageme. Goa
pea pare onaa rayome Gote na-
makuaaeme rabu nimumi niaana
agaa napageme. goa pua niaame
onaanuna kone ado rumaatalore ni-
mumi niaana agaa pageme palo dia
yapalo adamina. Goa pua niaame
Holi Spirit-na ora agaa-para wae

remo Satan-na yaa agaa-para go lapo madaa adoa waru rumaamina.

Aa medame Gote raana omaliare pa onaa page raana omalia

7 Gore nina adami onaanu niaame ame baaninu pedo pu raana omamina. Go konere Gote-me guaaya. Goa pua onaa medame go kone salimidaare nipu Gote-na si wane pirua Gote waru adea.
8 Gote nipu ora pedo pu raana omape konena re ya-pulu onaa rayome onaanu madaa pedo pu raaname naomalimi-daare go onaa Gote-na ruru napiralimi.
9 Gore Gote nipuna naaki ora padane-ma pirisa pare nipumi go naaki go su amaa mea rapaasa. Goa pua niaame nipu madaa kone rulaawa oro yaalo kagaa pirape kone mulalo pema. Gore Gote-me goa pisa-pulu Gote-me niaa nipuna pedo pu raana omape kone mea waasa.
10 Gore pedo pu raana omape konena re-re niaame Gote madaa pedo pu raaname aba naomesima. Ora dia, Gote-me niaa madaa aba pedo pu raana omoa nipuna Si go su amaa mea rapaasare niaana wae yaenu mea rubenalo pisa. Go konere ora pedo pu raana omape konena re yaade.
11 Gore adami onaanu Gote-me go kone niaa gisa-ga niaame page niaana ame baaninu madaa go kone waru samina.
12 Gore abade go su amaa piri aa medame nipuna inimi Gote-na ini agaa na-adesa. Dia, pare niaame niaana ame baaninu-para pedo pu raaname omalima-daare Gote niaa raapu pirua nipuna pedo pu raana omape konere niaana robaa-para waru rulatabea.
13 Nipumi abade nipuna Holi Spirit niaa gisa. Goa pisa-pulu gupa niminaaema: Niaare nipu raapu padanepara pima. Goa pua nipu page niaana robaa-para pia.
14 Gore Aapame nipuna Si Yesu mea rapasare gore niaa su amaa onaa rayo raba minalo ipisa. Gore niaame go kone aba pago ademapulu go remaa temade.
15 Gore onaa rayome Yesuri ora Gote-na Si teme-daare nimuri Gote raapu padane-para pirina Gote page go onaanuna robaa-para pia.
16 Goa puare Gote-me niaa madaa pedo pu raaname omea-ga niaame go madaa kone rulamina. Goa pua onaanumi Gote madaa raana omoa nipu raapu piralimi-daare Gote-me nimu raapu page piruaaya.
17 Gore Gote-na pedo pu raana omape koneme niaa waru aurubeapulu niaa go su amaa piruare Yesurupa piralima. Goa pea-pulu adaa koso lape di raburi niaame paalame naomalima.
18 Onaa rayome pedo pu raaname omalima-daare wae yoto madaa paalame naomamina. Dia-ga go yago raana ome kone rulataboa-pulu go konemere paalame omape kone rasu rubalia. Goa pua onaa rayome wae yae madaa wae yoto mealua kone salimi-daare nimumi paalame omeme. Goa pea pare onaa rayome paala omalimi-daare nimuna robaaparare pedo pu raana omape kone narulatabea.
19 Gote-me niaa madaa pedo pu raaname omesa-pulu niaame go kone mada abutema.
20 Goa pea pare aa medame lalo: Neme Gote madaa pedo pu raaname ome. Nipumi gupa tea pare nipuna ame madaa ratu yawape kone suaaya. Gore go aa nipure yaa agaa ne aa pia. Gore go aare nipuna su amaa piri ame adoa nipu mada pedo pu raaname naomea. Goa pea rabu go aamere Gote na-adea-pulu nipumi Gote madaa pedo pu raana omape pora mada na-adalia.
21 Go madaare Krais-me niaa agaa mana gupa lagisa: Aa medame Gote madaa pedo pu raaname omaliadaare nipuna ame madaa page go kone salia.

5

Kone rulae onaanumiri go su

amaa ia yae rayo rabuaniaaeme

1 Onaa rayome Yesuri ora Krais Mesaia pirua go su amaa ipisa-daa kone rulalimiri nimu Gote-na si wanenu pimi. Goa pua onaa rayome nimuna aapa madaa pedo pu raaname omalimiri gore nipuna si wanenu-para page go kone salimi.
2 Go page niaame Gote madaa pedo pu raaname omoa nipuna agaa mana waru pagalima-daare gore niaame Gote-na si wanenu-para page pedo pu raaname omamina.
3 Gore niaame Gote-na agaa mana waru pago ratalima-daare niaame Gote madaa pedo pu raaname omape kone mea waatema. Gore nipuna agaa mana kalai pua napagape ya-pulu niaame waru pagamina.
4 Gore Gote-na agaa mana kedaa napea-pulu Gote-na si wane rayome su amaa piri onaanuna wae kone mada rabuaniaaeme. Niaame kone rulaema rabu go koneme go su amaa wae kone rayo mea rabuaniaaya.
5 Gore onaa rayome go su amaa konenu rabuaniaatalo palimi-daare nimumi Yesu ora Gote-na Si pia kone rulamina. Goa pua nimumi su amaa piri onaanuna wae kone mada rabuaniaalimi.

Got-me nipuna Si madaa agaa epe-rupa laguaaya

6 Yesu Krais-re nipu su amaa ipisa. Nipu ipisa rabu nipuna baptais-para nipuna yaapi-para koyatalo ipisa. Go rabu nipumi ipa agu raapo namea ipisa. Dia, yapare nipumi ipa mea ipisa rabu nipumi nipuna yaapi page mea ipisa. Holi Spirit-ri ora agaana re ya-pulu Holi Spirit-mi go agaa niaa laguaaya.
7 Goa pea-ga niaa ipa repo yaeme agaa lageme.
8 Go yae repo gupa: Holi Spirit-para ipa-para nipuna yapi-para go repome nipu madaa niaa-para agaa mea lageme-pulu ora padane agaa teme.
9 Gore adasae aanumi temede agaare niaame go agaa madaa kone rulaema. Goa pea pare Gote-me nipuna agaa laguaaya rabu ora puri paloa aanuna agaa rabuaniaaya. Gupa lagiape agaare aba Gote-me nipuna Si Yesu madaa agaa laguaaya.
10 Onaa rayome Gote-na Si madaa kone rulaemere nimumi Gote-me lakene agaa robaa-para mea suaeme. Goa pea pare ona rayome Gote madaa kone narulalimiri nimumi Gote-na si madaa lakene agaa madaa kone narulaeme. Goa pua nimumi Gote-re yaa agaa ne aarupa mapiraaeme.
11 Gore ora agaa Gote-me niaa laguaayare gupa pagamina: Gote-me abade niaa oro yaalo pirape kone gisa. Gupa pisa-ga oro yaalo kagaa pirape konena re-re niaa nipuna Si Yesu raapu pirua muaema.
12 Onaa rayome Gote-na Si madaa kone rulaawa pogatua pitimi-daare nimumi go oro yaalo kagaa pirape kone muaeme. Goa pea pare onaa rayome Gote-na Si madaa kone narulaawa nipu raapu napiruaemere nimu oro yaalo nipu raapu napiralimi.

Niaame oro yaalo epe-rupa pirape kone niminaamina

13 Neme go pepa nimimi adaliminalo repaatore nimimi oro yaalo Gote raapu pirua niminaaminalo repaato. Nimimi Gote-na Si Yesuna bi madaa kone rulaeme-pulu oro yaalo kagaa pirapena re adaliminalo repaato.
14 Gore niaame Gote-na kone mua nipu-para oyae meda agaa mulalo pema. Go raburi nipumi niaana beten pagoa adalia? Gore nipuna kone muaema rabu niaame Gote-na ini agaa madaa puri paloa rekamina.
15 Gore niaame nipu-para beten tema rabu nipumi pagalia. Gore niaame beten loa niaame nipu-para niaa oyae meda ginalo agaa mealima rabu go yae page gialia-daa niminaaema.
16 Gore nimimi aa meda waea meda palaina adalimi-daare Gote-me go aa oro yaalo kagaa pirape

kone kana beten tapape. Gore ame baaninu pupitagi neme rabu nimimi Gote-me mea rubenalo beten tapape. Goa pea pare beten talore Gote-me go wae yaenu mada mea rubape yalia-daare go madaa beten tapape lalo. Goa pea pare waea medare Gote-me mada namea rubape yalia-daare go madaa Gote yaaloa beten natapape.

17 Gore pupitagi nape kone rayore ora wae yae yapare wae yae medalomare Gote-me mada raakepe rubalia.

18 Niaame gupa adema: Gore onaa rayore Gote-na si wanenu pimiri nimumi waea pape kone naimi. Diaga Gote-me nipuna si waenu surubea rabu wae Satan-me nimu madaa namabebolalia.

19 Niaare Gote-na si wane pima kone aba niaame niminaaema. Go page Satan-re go su amaa piri onaa rayo surubea-daa niaame niminaaema.

20 Gore Gote-na Siri niaa kagaa mapiraape kone gula ipisa-daa niminaaema. Goa pisa-pulu niaame ora Gote padane pia-daa kone waru rulaema. Niaare ora Gote padane raapu pima. Goa pua nipuna Si Yesu Krais raapu page piruaema. Gore nipu ora Gote ya-pulu oro yaalo eperupa mapiraape konena re piruaaya.

21 Gore nina nogo naakinu nimiri go su amaa makirae gote ora gimalepape.

Jon Laapo
Ripia Agaa

Lotu adana aa mudu meda Jon-me go pepa tisa. Onaa adaapumiri lotu ada padane-para piri onaanu piri tu rapaasana kone imi. Nimumi yago raaname omoa yaa agaa ne aanu waru adoa aina kone isa. Go aanuri Gote-na agaa mabebolae aanu yaade.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1-3)
Pedo pu raana omape agaa (4-6)
Makirae tisaa aa-nu waru adalepape (7-11)
Pora po agaa (12-13)

Jon-me pepa rana laapopa tua rapaasa

1 Niri Gote-na ruru onaanuna aa mudu Jon-me go epe ona-para* nena nogo naakinu-para go agaa tua repaato. Gore nimi Esia su robo-para piri onaanuri neme nimi madaa pedo pu raaname waru omalo. Goa pea pare neme agu-daa dia. Onaa rayome ora agaa pageme rabu go onaanumi nimi madaa pedo pu raaname omeme.

2 Gore ora agaana re-re niaame niaana robaa-para mea samina. Goa pua oro yaalo page niaa madaa salia.

3 Gore aapa Gote-para nipuna Si Yesu Krais lapome nipuna raba meape kone-para odome omape konepare epe kuma pi kone-para niaa gea. Goa mealima rabu niaa ora agaa loa onaanu pedo pu raaname omamina.

Niaame pedopua raaname omape kone samina

4 Gore nena nogo naakinu medalomame ora agaa loa epe pora pameme-daa neme raaname waru ome. Go-rupa pamuapenare Aapame agaa mana niaa lagiaa.

5 Goa pua abia neme nimi epe onaa-para gupa lagialo: Niaa rayome pedo pu raaname omamina. Go agaare neme kagaa agaa mana nalagialo. Dia, ora aba ripiare nimimi go agaa mana pagesimi.

6 Gore pedo pu raana omape kone madaare niaame Gote-na agaa mana pagesimade-rupa go agaa waru pago pora pamuamina. Go aba ripia pagesimade agaa manare gupa: Nimi rayome pedo pu raaname omape kone mua piralepape.

Niaame Krais-na agaa waru saapiramina

7 Gore aa adaapumi niaa makiratalo su rayona pora pamu kiriteme. Goa pua nimumi Yesu Krais nipu abade su amaa aa nona piane naipirisa teme. Gore aa medame goa teare go aa nipu ora yaa agaa ne aa pirua nipu Krais-na iaa pia.

8 Goa pea-ga nimimi oyaenu mulalo kogono peme-ga nimimi nimina kone waru sua mo mealiminata yoto ora mealimina. Goa palimi rabu nimina yotonu page naetapalia pare rayo mada mealimi.

9 Goa pea pare aa medame Krais-na epe agaa mana waru napagoa nipu wae kone sua Krais-na kone raapu napitiare goa paliade aare Gote nipu raapu napiralia. Goa pea pare aa medame Krais-na agaa waru pago kuralia-daare go aare nipu aapa-para Si lapo nipu raapu pirualia.

10 Goa pea-ga aa meda nimi piripara epa agaa aba pagesimide namea epaliare gore nimimi nipu nimina ada-para nalamua pulupape. Go page nimimi nipu-para epe-rupa pirape lo agaa natapape.

11 Gore aa medame go piane aapara epe-rupa pirape tea-daare gore nipuna pea wae kogono raba mulalo ta.

Agaa medaloma

* **1:1:** Go agaare ora ona-para na-sa. Dia, Esia su-para piri onaanu-para saa pi agaa lakesa. Gore Jon-me goa sa: Neme nimi raana omalo-rupare ora agaa ria makuaaeme onaame page nimi raana waru omenalo lakesa. Gore Esia su-para piri Krias-na ruru onaa-para sa.

12 Neme nimimi adaliminalo agaa
adaapu pepa mada tua repaano
waape pina-ga neme nimi adola
epaluade raburi agaa waru lagialua.
Goa pua niaame raaname waru
omoa padane-para pirua agaa lam-
ina.
13 Gore nena epe baanina nogo
naakinumi ne-para epe-rupa pirape
lo agaa repaateme.

Jon Repo
Ripia Agaa

Lotu adana mudu aa medame go agaa tua aa mudu meda Gaius-para tu rapaasa. Nipumi Gaius-na bi minasaasa. Gore akepea-daa ya? Nipumi pa Kristen onaanu raba mulalo pisa. Goa pua nipumi Gaius-para aa meda Diotrefes padane waru surubape sa.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1-4)
Gaius-ri kogono waru pisa (5-8)
Diotrefes-re kogono wae-rupa pisa (9-10)
Demitrius-ri kogono epe-rupa pisa (11-12)
Pora poae agaa (13-14)

Jon-me pepa repopa tua rapaasa

1 Niri Gote-na ruru surube aa Jon-me go pepare ne nina epe adami aa Gaius piri-para tua repaato. Neme ne ora pedo pu raaname omalo.

2 Nere ora nina adami aa ya-pulu neme nena oyae rayo epe-rupa ainalo Gote-para beten laayo. Goa pua nena kone epe-rupa sua nena yogane page epe-rupa surubenalo Gote yaaloa beten laayo.

3 Abade nina amenu medaloma ni piri-para ipuare nimumi ne ora epe agaa madaa kone rulaaye simi. Ni agaa gupa epa lagisimi rabu neme nimu ora raaname waru omesu. Goa pea pare neme oro yaalo kone ru-lae yae madaa pora pame-daa neme makuaayo.

4 Gore nina nogo naakinumi epe agaa waru pagoa rateme-daa neme remaa pagoa raaname ora waru ome. Go madaare neme raaname ora waru ome. Go epe raaname omape konere wala yadame page mada narabuaniaalia.

Gaius-mi epe kogono pisa

5 Gore nina epe adami aamere ame baaninu raba mulalo kogono ora waru pea. Goa pe rabu ni pora kimisu amenu page go-rupa epe kone sua nimi raba mete.

6 Go raba miside ame baani medalomame nena pedo pu raana omape kone madaa go-para piri Yesuna ruru onaanu lakelame. Goa puare neme nimu raba mua epe pora mea walaminalo pe-ga epe-rupa pamualepape.

7 Nimu go amenuri Krais-na ko-gono pulalo pora pamuaeme rabu nimumi kone narulae onaanu raba meape yae namisimi.

8 Goa pea-ga niaa Krais-na onaan-umi go aanu raba meamina. Gore ni-mumi ora agaa madaa kone mua ko-gono peme rabu niaame nimu raapu padane-para Gote-na agaa ora pia mada kogono pamina.

Diotrefes-me wae kone isa

9 Neme Gote-na ruru onaanu re-para rudu pepa meda aba tua otaa-sude. Goa pisu pare Diotrefes nipu nimuna aa mudu piritalo pisa-pulu nipumi nina agaa napagesa.

10 Goa pea-pulu ni nimi piri-para epalua rabu neme go nipuna pisade yae rayo madaa lapedepealua. Gore nipumi niaa madaa agaa wae rado rado loa yaa agaa pamu sa-pulu goa nimi lagialua. Gore nipumi goa agu-daa napea pare nipumi niaana amenu nipuna ada-para nalamua pea. Go page onaa medalomame go ame baaninu nimuna ada-para lamua polalo peme rabu nipumi dia loa nimu mo Gote-na ruru onaanu pane ratu tala pea.

Demitrius-miri ora epe kone isa

11 Gore nina ora epe adami aa nemere go wae kone namogeape. Dia, neme epe pora pamuape-rupa mogeape. Onaa rayome epe kogono pemere gore nimu ora Gote-na ruru pirua peme. Goa pea pare onaa rayome wae kogono pemere gore nimumi abade Gote na-adoa pisimi.

* **1:12:** Demitrius-ri Krais-na aa mudu pirisa. Jon-me nipuna bi rado yapare pepa tu paboare nipuna bi Demitrius maasa.

12 Onaa rayomere Demitrius-na* pia madaa agaa epe-rupa laeme. Goa pua Gote-na ora agaame page mo aame epea pealo lapaaya. Gore neme page nipuna epe kogono madaa agaa laayo. Goa pua neme makuaaye, neme ora agaa to.

Agaa medaloma

13 Gore neme ne agaa adaapu lagulalo pi pare neme go agaare pepa madaa mada natalua.
14 Dia yapare neme ne orope ogesidaa pirua epa adalua kone salo. Go raburi saa agaa lapana.
15 Nena pu robaa-para epe kuma pi kone meaina. Gore nena adami aanumi ne-para epe-rupa pirape agaa lo repaatema. Neme page nina adami onaa rayo-para epe-rupa piralepape lo agaa repaato.

Jud
Ripia Agaa

Go pepana agaare 2 Pita madaa iarupa padane agaa nona pea. Epe agaana iaanuna agaa napagalepape lo Gote-na onaanu laketalo tisa. Goa pua gupa ta: Gote-me niaa go padane piane kone rulae yae gisa. Niaa nipuna onaanu gisa-pulu aa medame mana kone sua go agaa mada na-alopalia (ves 3).

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1-2)
Epe pora pamua makirae tisaa-nu gimamina (3-16)
Gote madaa kone rulae yae nagimalepape (17-23)
Epe-rupa piralepape agaa (24-25)

Jud-mi pepa tua rapaasa

1 Ni Jud-ri Yesu Krais-na kogono aa pi pare niri Jems-na ame page yaade. Neme go pepa Gote-na onaa nimi piri-para epenalalo. Nimiri aapa Gote-na pedo pu raana omape kone nimi raapu ina goa pua Yesu Krais-me nimi waru surubena.
2 Gore Gote-me nimi odome omape kone-para epe kuma pi agaa-para pedo pu raana omape kone-para go rayo gina loa nimina robaa-para rulatabenaloa gome pua kuma mapaina.

Epe agaana iaanu page pimi (2Pit 2.1-18)

3 Gore nina epe adami ame baaninu neme Gote nipu raapu oro yaalo epe-rupa piruape kone madaa tua repaato. Go konere niaa nimi raapu meda-para pima. Go agaa tulalo pe rabu neme agaa ora puri paloa repaayo pare pea. Go agaare Gote-me nipuna onaanu gisade kone rulape yae ora waru surubalepape lo agaa repaato.
4 Gore kone narulae onaa medalomare niaana rikiraana lotu ada-para kudiri pu epa pimi. Goa pua nimumi Gote masaa rilaawa gimeme-pulu nimumi Gote-na epe raba meape agaa page perekea nimumi pa agaa rado mogeteme. Goa pua nimumi wae oyae rado rado waritalo peme rabu nimuna wae yae namakuaaeme. Goa pua nimumi nimuna Aa Mudumi Yesu Krais masaa rilaeme. Ora agaa i buk madaa go aanu madaa agaa tu isa. Nimiri Gote-na koso madaa ipua wae yoto mealimina tu isa.
5 Gore nimimi aba pageme pare nimina kone wala marekaliminalo apo lagialo. Aa Mudumi Israel onaa nimu raba mulalo lamua pisa. Goa pisa pare Gote nipu kone narulasimi onaare nipumi rayo tu maomasa.
6 Go agaa page kone-para sua waru pagalepape. Abadere ensel-nu page nimuna epe surube kogono gimoa epe-rupa napirisimi. Goa pua nimuna su adanu gimisimi. Goa pisimi-pulu Gote-me nimu sen-me adia oro yaalo pirape ribaane-para mea rapaasa. Goa pua nimu Gote-na adaa koso tea rabu nimu wae yoto waru minalo ribaane naaku-para mapiraaya.
7 Go agaa waru pagalepa. Abadere onaanu mo Sodom Gomora su lapona pirisimi onaanumi page ensel-numi pisimi-rupa waea pirisimi. Goa puare nimumi ona paake rume kone suare pa onaa medaloma raapu page wae kone rado rado sua pisimi. Goa pisimi-pulu Gote-me nimuna go kogono abutalore nimu repena sulaa-para oro yaalo pirualimi.

Goa pua abia niaa go onaanumi onanuna go pisimide waea makuaawa naratamina.
8 Go page mo abia pimi onaa nimuna wae upaa rado rado pua wae kone rado rado muaeme. Goa peme rabu nimimi wae pugu pi kone sua nimuna yogane maoyaeme. Goa puare nimimi Gote-na surube kogono masaa rilaeme. Goa puare nimumi so yaa-para piri epe ensel-nupara page ero agaa teme.
9 Go wae kone madaare aba ripia surube ensel Maikel-mere Satan

raapu yada pisipi. Goa pua nipu laapome Moses-na ome rore aapimi ora mealia yapae loa agaa adaapu loa yada pisipi rabu mo ensel Maikel nipumi aakone nasua nipumi mo Satan-para wae ero agaa meda nasa. Dia, pare nipumi gupa sa: Aa Mudu nipumi ne-para ape loa wae yae gialia sa.

10 Goa pea pare mo yaa agaa teme aanumi oyae waru na-ado kiritua oyae madaa wae ero agaa pa teme. Goa puare nimuna konere mo kira menana wae kone nona piane meme. Goa pua go konemere nimu ora wae-rupa mapiraalia-pulu oyalimi.

11 Gore abade kone narulae aa Kein-me pora pamisade-rupa nimumi go pora mogeatalo peme. Goa peme-pulu nimumi ora wae yoto adaape mealimi. Nimimi mone mulalore mo yaa agaa ne aa Balamna pora mogea Gote-na pora gimoa wae pupitagi neme. Goa pua nimimi abade pirisade aa mudu Kora-na pora page mogeteme. Apo aa Korame Moses-na agaa gimisa-rupare nimumi Gote masaa rilaawa pora pamuaeme.

12 Goa peme rabu nimi ame baaninu raapu kirita piruare kone padane-para sua Aa Mudu-na eta nalimi rabu mo aanumi page nimina eta mao yaapena epa kiritaeme. Goa pua nimuri nimi raapu eta padane-para noa nimu surubape kone namua paalame naomeme. Gore maapu kaapu ta rabu yai epeadaa raaname omema. Goa pea pare po ripumi kobere moaenu mone ria pua one wala ria epala peare yai naepa. Go rabu niaana pu robaa o ta. Go-rupa madaare mogo aanume ora epe agaa laketema teme pare nimuna yogane suruboa yaa agaa teme.

13 Gore nimumi yala pi kone padane sua peme. Nimuna pupitagi ne konere ipa moropealade rabu raku supi madu salade-rupa pa oyaeyae mada kone suaeme. Goa pua so uba kedonu pora narati popea-rupa wae kone suaeme. Go kone imi-pulu Gote-me go onaanu nimuna pirape suri ora ribaa runane pirinaloa wariasa. Goa pua nimu go-para oro yaalo pirinalo warisaaya lo lakesa.

Nimu wae yoto mealimi

14 Aba ripiare Adam nipu piruare epa-mama ipuare Enok nipu Adamna ruru 7-pelana pua pirisa. Gore Enok-me Gote-na agaare kone narulae iaanu gupa lakesa: Aa Mudu nipu epe ensel paapu paapu adaapu raapu epalia.

15 Goa pua nipumi koso pagoa laape onaa rayo wae yoto katalo palia. Goa pua onaa rayome nipuna agaa napagoa nimuna pupitagi no aaeme-pulu nipumi nimu go wae su ribaane-para mapiraalia. Goa pua onaanumi wae-rupa pirua Gote ora wae ero agaa loaaeme-pulu nipumi nimu wae yoto katea. Go agaare Enok-me lakesa.

16 Go yaa agaa ne iaanumiri ora yaalo ratu yawoa wae yae adaapu pua onaanu rado-para page go nimuna piae moyaaeme. Goa pua go aanumi mo agaa ratua nimuna wae kone mogeteme. Nimumi nimuna bi minasaatalo peme. Go page aa medalomana oyae paake nolalo peme page omape aanu agu peme.

Nimimi puri waru paloa kone rulaatepape

17 Goa pea-ga nina adami aanuri nimimi kone waru su piralepape. Abade Gote-na aposel kogono aanumi agaa lagisimide agaa nakone rugulatepape.

18 Gore nimumi nimi gupa lagisimi: Orope epaliade yapi di raburi aa medalomamere Gote-na i agaa madaa giri laalimi. Goa pua nimumi Gote madaa masaa rilalimi rabu nimuna pu robaa-para wae kone pa pogatala piralimi simi.

19 Go aanumiri nimu kone nasua onaanu rugulala pua piruaeme. Goa peme rabu abana kone sua pemepulu Holi Spirit nimu raapu napia.

20 Goa pea pare nimi ora nina
adami aanuri nimina robaa-para
puri mapalaawa epe kone rulae yae
raapu piralepape. Goa puare nimimi
beten teme rabu Holi Spirit-na puri
madaa beten tapape.
21 Goa pua nimimi oro yaalo Gote-
na pedo pu raana omape kone puri
paloa saapiralepape. Goa pua oro
yaalo niaana Aa Mudu Yesu Krais
ado piralepape. Goa pua Aa Mudumi
odome omoa nipumi nimi oro yaalo
kagaa piraama laama pope kone
gialia-ga ado piralepape.
22 Goa pea pare aa medalomame
kone laapo mealimi-daare nimimi
nimu odome waru omalepape.
23 Gore nimuri repena sulaa-para
piri onaa piane pimi-ga nimimi
nimu aipapulu raba mealepape.
Goa puare nimimi onaa medaloma
page paala waru omoa odome waru
omalepape. Goa palimi rabu nimuna
robaa-para i wae pupitagi nape
konemere nimuna maarae mamina
amulu paaya. Goa pea-ga raba
mealimi rabu go mamina amulu pi
nona piane yae ora gimoa paalame
omalepape.

Gote-para ora pi lamina

24 Gote-me nimi ora epe-rupa
surubea-pulu nimi wae yaena
naaku-para nalopalimina. Goa
puare nipumi nimi nipuna epe
paana puri madaa marekaalia rabu
nimimi wae yae nasaapiralimi. Goa
pua nimi ora pedo pedo pua raana
omoa piralimi-pulu nimi madaa
waea nasalia.
25 Go Gote nipu padane-ma ora pia-
pulu niaana Aa Mudu Yesu Krais-
na kogono madaa niaa raba misa.
Gore nipumi adaa bi mua niaana aa
mudu pirua puri paloa surubape Aa
Mudu pia. Gore nipuri abade go-
rupa agu kagaa piraama laama ipisa-
rupa abia page pa pia orope page go-
rupa agu oro yaalo pa piralia. Go ora.

Kudiri Pi Agaa Lapaasa
Ripia Agaa

Go buk-ri aa medalomame Kristen onaa-para wae yae pisimi-daa goa napipape agaa tisa. Gore ake peadaa ya? Kristen onaame Yesu Krais-ri ora nimuna Aa Mudu yaade loa kone rulasimi. Go buk-miri Kristen onaana kone rulae yae puri mapalaalia. Goa pu kedaa adaame nimu narabuaniaalia.

Go buk-parare orope pape yaenuna saa agaa adaapu ia. Abia go yapina pimi Kristen-numiri go saa agaare makuaawa pimi. Pare baptais nami onaamere namakuaalimi. Go saa agaana re gupa: Yesu Krais-ri ora Aa Mudu pirua nipuna ki madaare Gote-me iaa rayo rabualia. Satan page rabualia. Yesumi nipuna kogono madia yaalia raburi Gote-me onaanu puri paboa pirua nimuna kone rulae yae-na mina repaae-mere epe yoto katea. Nimu Gote raapu piralimi. Goa pua nimu kedaa meda wala namealimi. Gore ake peadaa ya? Gote-me oyae rayosi kagaa maopaalia.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-8)
Lotu kerepopu-para agaa mana sa (1.9–3.22)
Rogaa palae buk madaa agaa ria ia (4.1–7.17)
Bero kerepopu madaa ria agaa (8.1–11.19)
Wataa-para raa kira aune yae laapona agaa (12.1–13.18)
Oyae rado rado adesa (14.1-15.8)
Gote-na ratu yawe konere plet kerepopu madaa isa (16.1-21)
Gote-me yaa-para piri iaa rayo rabua sa (17.1–20.10)
Adaa koso teme rabu (20.11-15)
Kagaa su laapo warialia (21.1–22.5)
Pora poae agaa (22.6-21)

Jon-me so yaa-para pi yaenu adoa pepa madaa tisa

1 Go pepa madaare so yaa-para kudiri pu isa yae Yesu Krais-me penaame mea waasa. Go kone rayore Gote-me Yesu lakenaloa Yesumi nipuna aposel kogono aanu-para orope epaliade yae madaa agaa lakesa. Krais nipumi oyae rayo mea waasa rabu nipuna ensel-me ni nipuna kogono pi aa Jon piri-para mea rapaasa.

2 Ni Jon-re neme go yae rayo aba ado kiritisu-daa ora ia lo lagialo. Go pepare neme Gote-na lagi agaa-para Yesu Krais-me mea wane agaa-para lagialo.

3 Onaanumi go pepa dipia orope epape remaa pagoa go pepa madaa ti agaa pago kiritalimiri go onaa rayo nimumi raaname waru omalimi. Gore Gote-me go oyae rayo mea waalape diri rudu yala-daa lagialo.

Jon-me agaa 7-pela ruru piri-para rapasa

4 Neme go pepa lotu ada ruru 7-pela nimi mo Esia su robo ru-nane pimi onaa nimimi pagoa niminaalo repaato. Gote abia page pirua ora abade page nipu pirua pare wala orope nipu epalia. Goa pea-ga nimimi nipuna epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para mealimina. Goa pua go epe kone popo 7-pela nipuna epe pirape siaa re-para pimi-ga nimumi page apo epe konenu meamonalo guaeme.

5 Goa pua Yesu Krais-re nipumi page apo epe konenu nimi guaaya. Nipuri oro yaalo epe redepo ne agaa lakene aa piruaaya. Nipu aba ripia matmat-para marekesa-pulu nipu go su amaa pimi aa mudu rayona Aa Mudu padane pia.

Nipumi niaa madaa pedo pu raaname omoa nipuna yaapimi niaana wae yaenu rayo mea raakepe rubisa.

6 Goa pua nipumi abade niaare nipu pirape di madaa nipuna miru irae ruru-rupa mapiraasa. Goa pua

ora nipuna aapa Gote padanena kogono pamonalo mapiraasa. Goa peaga Yesu Krais-re ora yaalo yaalo nipu epe paana puri-para nipuna pirape puri page mina. Go ora.

7 Adalepa. Nipu moae raapu ipuladaa onaa rayona inimi adalimi. Gore nipu abade nil-mi tisimide aanumi wala page adalimi. Goa pua su amaa piri onaa rayome nipu madaa aako rupitua wala re waru teme. Goa agaare ora ria yaade.

8 Gore ora puri pane Mudu Gote-me gupa sa: Ni padanere abade pirisu abia page pa pia orope page pa piralua sa. Go Gote padane abade pirua abia page pa pia orope page pa piralia.

Jon-me Krais adesa

9 Ni Jon-re nimina ame ria piruaayo. Ni Yesu raapu pirua nimina riaayo-ga rayome kedaa riamina. Goa pua niaa Gote-na yapi Di-na pirua niaa rayo padane-para pua kedaa epe-rupa ria pirimina. Neme abade Gote-na agaa lakeloa neme Yesumi mea waasade agaa lakesude. Goa pisu pare nimumi ni yada tae aa mapiraawa solwara rikiraana ae su Patmos-para mea mapiraasa.

10 Gore Aa Mudu-mi adaa oro raburi Holi Spirit-mi agaa laketa pisa. Goa pua neme nina masaananane pagesu rabu go agaare ora berona agaa-rupa sa.

11 Go agaamere gupa sa: Oyae rayo neme adaliri buk madaa tua mo lotu ada-para kirita pimi ruru 7-pela-para otaape. Gore neme Efesus Yesuna ruru onaa-para Smerna Yesuna ruru onaa-para Pergamum Yesuna ruru onaa-para Taiataira Yesuna ruru onaa-para Sardis Yesuna ruru onaa-para Filadelfia Yesuna ruru onaa-para page go rayo otaape sa.

12 Gore neme go agaa lagisi rabu pereke tua pane pisu. Goa pua adesu pare aana gol-me warini marekaape yae 7-pela isa-daa adesu.

13 Goa pua go lam marekaape yaena rikiraanare aa meda pirisa. Nipu su amaa mapiraape aa Yesu nona pi pirisa. Gore nipumi mamina adaalupe yamoa nipuna aa page rigitua pirisa. Goa puare aana golme warini aako leteme nipuna aako madaa yamesa.

14 Go aare nipuna aalu rayore ora yaako pu rubisa pare ora puri pane yaako pi moae yaa koya nona pisa. Goa puare nipuna iniri ora repena sulaa nona pua paa pu rubisa.

15 Goa pua nipuna aare ora lepo lepo aasa pare aana barasa repena madaa irua kalo ti madaa lepo lepo atasa. Goa pua nipuna agaare ipa adaape otade-rupa madaa pagesu.

16 Goa puare nipuna popoke ki-nanere uba kedo ipa 7-pela saapirisa. Goa pua rai kutu eke one apone laapo ratae amaa opapasa. Goa pua nipuna ini agaa-para pisa paare naare ipulae-para pi ade nona pisa.

17 Neme nipu pua adesu raburi nipuna aa kibu-para pua lopoa niri ini adupialemede-rupa omesu-ya. Goa pisu pare nipuna kimi popo ki-nane oraawa lalo: Neme paalame naomape. Niri ora aba ripia pirua wala orope page epaluade Aa pi.

18 Abade ni ora ini adupisu pare abia ora pa pi-ga adalimina. Goa pua ni oro yaalo kagaa piraama laama palua. Goa pe-ga neme onaanuna ome su-para page pa pirape su page rata surubaayo.

19 Goa pea-ga neme adae oyae rayo pepa madaa tape. Goa pua abia go ia yaenu page orope epalide oyaenu page go rayo pepa madaa tape.

20 Neme nina popo ki-nane uba kedo 7-pela aana gol-me warini lam saapirape yae page adae. Go kudiri pi yaena re-re go-rupa: Go uba 7-pela gore gupa lotu ada 7-pelana ensel-nu nona piane aaya. Go lam saapirape yae 7-pela nimu mo lotu ada 7-pela nona piane aaya sa.

2

Efesus onaanuna agaa penaasa

1 Neme Efesus lotu ada-para piri
ensel onaanu piri-para pepa meda
gupa tua otaape sa. Go agaare popo
ki-nane uba kedo 7-pela saapirua
aana gol-me warini lam yaruape yae
7-pelana rikiraana pimi aanumiri
gupa lalo:
2 Oyae rayo nimimi peme yaere
neme aba makuaayo. Neme nim-
ina epe pawa pirape kone ade.
Gore nimi ora wae-rupa piri on-
aame raaname waru naomeme-daa
ade. Go page nimumi niaa page
aposel kogono aanu teme rabu nim-
imi nimuna teme agaana re adesimi.
Go pua nimi ko tisimi rabu nim-
imi nimuna yaa agaa penaame mea
waasimi. Go nimina konere neme
ade.
3 Goa pua nimi pawa pirua nina
bi madaa kedaa rua kalai pu kogono
gimi naomeside neme ade.
4 Goa pea pare neme nimi lagiape
agaa ia: Abade nimimi pena ka-
gaa rabu rana kone miside raburi
nimimi ni madaa pedo pu raaname
omesimide pare abiare nimimi go
kone wala gimoa goa napeme.

7-pela ruru onaa re-para pepa penaasa

5 Nimimi go wae kone gimoa
abade epe pisimide-rupa go madaa
kone salepape. Gore nimimi kone
naperekealimi-daare nimi piri-para
ipua nimina lam paa epa mealua.
6 Goa pea pare go epe konere nim-
imi pa saapitimi. Gore neme Nikolas-
na ruru gimi ome-rupa nimimi page
nimu gimi omeme.
7 Gore onaanumi agaa pagolalo
pimiri Holi Spirit-mi lotu adanu-
para kiritae onaanu laketade agaa
pagalepape. Gore onaa rayome
yada puri paloa wae yae rabuani-
aalimiri neme nimu oro yaalo kagaa
pirape repenana ini nenalo katoa.
Go repena iniri Gote-na maapu-para
etea.

Smerna onaana agaa penaasa

8 Smerna Yesuna ruru ensel-
nupara pepa meda gupa tua otaape:
Go agaare ni aba ripia pirua wala
orope page oro yaalo page piralua-
ga neme lagialo: Ni aba omesu pare
wala orope ni epe-rupa pa pi-ga
neme nimi agaa lagialo.
9 Gore neme nimi madaa epaade
wae kedaanu ado kirite. Goa pua
nimi onaa naraa-rupa pimi pare
nina konere nimi amo onaanu-rupa
piralimina. Goa pua aa medalo-
mame nimi-para wae agaa teme-
daa ade. Nimumiri niaa Juda aanu
teme pare nimuri Juda aanuna ruru
napimi. Dia-ga nimuri Seten-na ruru
pimi.
10 Orope ogesi-daa pirua kedaanu
rialimi pare nimimi go madaa paala
naomalepape. Pagalepa. Satan-
me nimina kone ko tulalo palia-pulu
nipumi nimina onaa medaloma kal-
abus ada mapataalia. Goa palia
rabu nimimi kedaa yapi 10 ru-
para rialimi. Goa pea pare nim-
imi Gote madaa kone rulaa-mama
puare omalimide rabu neme nimi
oro yaalo mapiraape yoto gialua.
11 Gore onaanu agaa pagolalo
pimiri Holi Spirit-mi lotu ada-
para piri onaanu laketeade agaa
pagalepape. Gore onaa rayome yada
puri paloa wae yae rabuaniaalimiri
Gote-me yoto katea rabu wala rana
lapo omape konere nimi mada
nasalia sa.

Pergamum su-para Yesuna ruru onaana agaa pisa

12 Pergamum lotu ada-para piri
ensel-nupara pepa meda gupa tua
otaape sa. Go agaare eke laapo waru
ae rai kutu saapiri aame lagialo.
13 Neme nimina suri aba ade pare
Satan-re go su-para aa mudu pia.
Goa pea pare nimimi nina bi madaa
puri paloa kone rulaeme. Goa pua
go Satan pia su-parare onaanumi go
Gote madaa agaa lakene aa Antipas
tu maomasimi. Gore nimimi ni goa
pape lo kone rulae kone meda nag-
imisimi.
14 Goa pea pare neme nimi-para
agaa mana medaloma lagialo-ga pa-
galepape. Nimi Pergamum su-para
pimi onaa medalomame Balam-na

wae kone mogeteme. Abade Balamme Balak-para wae agaa mogeasa. Goa pisa rabu Balak-me Israel onaa pupitagi manaasa rabu nimumi wae remona ada-para yawesimi eta mea nisimi. Goa pua nimumi paake yone kone isimi.
15 Goa peme pare onaa medalomame nimi raapu pirua Nikolas-na wae kone mogea ria teme.
16 Goa pea-ga nimina pu robaapara i wae kone perekealepape. Nimimi goa napalimiri gore ni ogesidaa pirua nimi piri-para ipua neme go onaanu raapu yada epa palua. Goa paluare nina agaa ru-nane pirua amaa opapae rai kutumi go agaa rasini onaanu raapu yada palua.
17 Gore onaanumi agaa pagolalo palimiri Holi Spirit-mi Yesuna ruru onaa-para laketade agaa mana waru pagalepape. Gore onaa rayome yada puri paloa wae yae rabuaniaalimiri neme eta medaloma so yaapara kudiri pu saayo-ga neme go eta mea gialua. Goa puare neme aana yaako pi page meda gialua. Go gialuade aana madaare neme kagaa bi inalo gialua. Go kagaa biri onaa medalomame na-ademe pare mo aana mealiade onaa padane laatapu nimumi kone sua niminaalimi sa.

Taiataira Yesuna ruru onaanuna agaa

18 Gore neme mo Taiataira Yesuna ruru ensel-nupara pepa meda tua otaape sa. Go agaare Gote-na Simi lagisa. Gore nipuna iniri ora repena sulaa ralade-rupa rea. Go page nipuna aare aana bras repename roa katade-rupa roaaya. Nipumi go agaare nimi madaa laguaaya:
19 Neme nimina kone rayo ado kirite sa. Goa pe-ga neme nimina pedo pu raana omape kone-para kone rulape kone-para nimina raba meape kogono-para nimina pawa pirua kedaa riape kone-para go rayo neme ade. Goa pua nimimi abi kogono peme rabu ripae kogono maoge aaeme.
20 Goa pea pare abiare neme go agaa nimi lagialo-ga pagalepape. Nimi mo ona Jesepel-nu raapu pirua nagimeme-pulu ora o ta. Go onamere ni Gote-na agaa lae ona tade. Goa pea pare nipumi nimi nina kogono naakinu nimuna kone mabebolaaya. Goa pea-pulu nimumi ona paake yolo nimumi abade wae remo ada-para irini oyae no piruaeme.
21 Gore go oname nipuna wae kone naperekea pawa napirisa. Goa pua nipuna paake aa yolape kone nagimisa.
22 Goa pea-pulu neme go ona kedaa minalo yaina ada mea salua. Goa pua mo aa medaloma nipu raapu paake yone kone sua padanepara wae radaa nalimi. Go aanumi go wae yae madaa kone naperekealimiri neme abia nimu madaa go kedaa katoa.
23 Goa pua go oname madu saliade nogo naakinu nimu rayo page tabalua. Goa palua rabu lotu ada rayo-para kiritae onaanumi mada adalimi. Gore neme onaa rayona kone-para adokaru mua ado kiritedaa lalo. Neme nimi padane padane laatapuna kogono adalua rabu go madaa yoto abutua.

24 Goa pea pare nimi Taiataira su-para piri onaanuri nimi medalomamere go wae agaa pagoa namogeteme. Goa pua pa onaa medalomame Satan-na raguna lusini kone epe ta temede pare nimimi go kone gupa na-ademe. Goa pea-pulu neme nimi madaa wala kedaa meda namariaalua.
25 Goa pea pare epe kone rayo nimina saapimiri ora saapira-maama pipape orope ni wala epaluade rabu epa adalua.

26 Gore onaa rayome puri paloa yada pua wae yae rabuaniaa-mama pua omalimi rabu neme nimu puri katoa. Go rabu neme nimu su rayona aa mudunu mapiraalua.
27 Goa puare nimumi puri pane aene rimaapu ripinua su rayo-para pimi onaa surubalimi. Go puri

mua nimumi surubalimi rabu sumi warini sospen pua polatabeba pea-rupare onaanu go-rupa tua surubal-imi. Go surubape kogonore Aapame ni gisa-pulu nimu katoa.
28 Goa pua neme so yaa-para aatade akuana aai uba kedo nimu katoa.
29 Gore onaa rayome go agaa pago-lalo pimiri waru pagalepape sa. Go agaare Holi Spirit-mi lotu ada-para pima onaa niaa lagialia.

3

Sardis lotu ada-para piri onaa-nuna agaa

1 Gore neme Sardis lotu ada-para pimi onaanu pepa meda tua otaape sa. Go Gote-na 7-pela kone popome ni suruboa go uba kedo 7-pela page neme surube. Goa pe-pulu nimimi go agaare pagaliminalo tua repaato. Neme nimina kone rayo ado kirite. Gore nimumi nimi-parare gupa teme: Go Yesuna ruru onaare epe-rupa pa pimi teme. Goa teme pare nimi aba omabeme.
2 Goa pea-ga nimimi aipapulu reka piralepape. Goa pua nimina abia go saapimi konere puri mapalatepape. Goa napalimiri nimina pa saapimi kone page ora dia yoa omolalo pia. Gore nimiri nina Gote-na ini agaa madaa pirua kogono ora epe-rupa napeme.
3 Goa pea-ga nimina kone marekaawa piralepape. Abade ni-mumi agaa mogeasimi rabu nimimi epe-rupa pagesimi pare go agaa waru pago suruboa wae yae gimoa perekealepape. Gore nimimi u narekoa piralimi rabu neme paake ne aa ribaa ipulumide-rupa epalua. Goa palua-ga aa-rabu epalua palo nimimi go diri mada namakuame.
4 Goa pea pare nimi Sardis su-para pimi pa onaa medalomare nimina mamina oyaenu oto namaraatepape. Goa pea-ga nimimi nimina yaako pi mamina-nu maraawa ni raapu pora pamuamina. Gore nimi ora epe-rupa pimi-pulu ni raapu pamuamina.
5 Goa pua onaa rayo yada puri paloa wae yae rabuaniaalimiri neme go piane yaako pi mamina mea maraalaalua. Goa puare nimuna binuri epe-rupa oro yaalo kagaa pirape buk madaa ora nakunalua. Dia-ga nina aapa-para nipuna ensel-nuna ini agaa madaa neme go epe-rupa pimi onaare ora nina onaanu toa.
6 Gore onaa rayome go agaa pagal-imiri waru pagalepape sa. Go agaare Holi Spirit-mi mo Yesuna ruru onaa-para laketa.

Filadelfia su-para ae Yesuna ruru onaanuna agaa

7 Gore neme Filadelfia lotu ada-para piri ensel-nupara pepa meda tua repaato sa. Goa agaare ni ora e-rupa oro yaalo kone padane su pirua lagialo. Nemere niaana akua Devit-mi pora ki saapirua lobesa-rupa pa aa medame mada nagaru-lalia. Go page neme pora garulaayo rabuari pa aa medalomame wala mada nalobalimi.
8 Gore oyae rayo nimimi peme yaere neme aba ade. Nimina ini agaa madaare neme go pora gaape lobo saayo-ga aa medame mada na-garulalia. Goa pua nimimi oge-daa puri pateme-daa ade. Goa pea-pulu nimimi nina agaa pagoa ni madaa kone rulaeme.
9 Pagalepa. Go Satan-na rururi ni-mumi niaa Juda aanuna ruru teme. Goa teme pare nimuri Juda aanu ruru napimi pare yaa agaa ne aanu pimi. Go aanuri neme nimu mea ipuare nimina rumu pege pua beten malaalua. Goa palua raburi go onaa rayome ni madaa pedo pu raaname omoa mada niminaalimi.
10 Neme nimi-para agaa mana loa pawa piralepape lo lagisude. Nimimi go agaa pagesimi rabu wae kedaanu go su amaa epalia rabu neme nimi epe-rupa surubalua. Go kedaanuri onaa rayo ko tulalo epalia.
11 Goa puare nimi piri-para orope epalua. Goa pea-ga nimina saapiri oyaere waru irulu saapiralepape.

Goa palimi rabu pa aa medame nimina oro yaalo mapiraape yoto-daa paake namealia.
12 Gore aa medame puri paloa wae yae rabuaniaaliare neme nipu Gotena epe adaa pigi-rupa mapiraalua. Goa palua rabu nipumi go epe ada gimoa amaa-nane mada napalia. Goa pua neme nina Gote-na bi nipuna yogane madaa tu salua. Go page nina Gote-na ora kagaa adaare Jerusalem suna biri go aa-na yogane madaa tu salua. Go kagaa adaare yaa-para gimoa nina Gote piri-para epalia. Goa pua nina kagaa bi go aa madaa tu salua.
13 Gore onaa rayome go agaa pagalimiri go agaa waru pagalepape. Goa palimi rabu Holi Spirit-mi Yesuna ruru onaanu-para epe onaa loa epe yaenu giala.

Laodisia Yesuna ruru onaanuna agaa

14 Gore neme Laodisia Yesuna ruru ensel-nupara pepa meda tua otaape sa. Go agaana puriri Gote-me su yaa warisa rabu isade agaa. Go agaare neme Gote madaa ora laawa kone rulaayo. Gote-na warisade yaena re pirina go agaare neme nimi-para lagialo.
15 Gore nimina kogonore neme aba ado kirite. Goa pua nimiri upame naomoa ora kekapumi page naomo pimi. Goa pua nimimi kone laapo imi-daa gipia. Neme kone gupa salo: Upame omoa nina kogono waru napaaeme onaare mada adalua. Go page kekapumi omoa kogono waru peme go page mada adalua. Goa pea pare abia na-ade.
16 Pare dia nimi pa ogesi kekapu pi pirua ora kekapu pea-rupa dia ora upaa pea-rupa dia yapare nimina kogono rede napea-pulu neme nina agaa-para maaku-rupa ratulalo pi.
17 Gore nimimi gupa teme: Niaare mone adaapupe sua oyae ora adaapupe ima teme. Naamere ora oyae rayo suaema teme. Goa teme pare nimi ora wae-rupa pimi-ga nimi odome omalo. Goa pua nimiri ura onaapu nayame ini rubu pi onaa-rupa pimi.*
18 Goa pea-pulu neme go agaa nimi lagialo: Nina aana gol kabalepape. Go gol-re repena sulaame roa epe suku pi yae ia-ga kabo sua amo ne onaanu piralimi. Go page nimimi yaako pi mamina kaboa nimina yogane rigitinaloa pitimi onaa rayona ini agaa madaa yala napoteme. Go page nimi naini-para sape epe marasin kabalepape. Goa palimiri nimimi oyae rayo mada adalimi.
19 Gore onaa rayo madaa pedo pu raanaame omere gore nimupara agaa mana loa nimuna kone maredepo yaanalo kuma mapaayo. Goa pea-ga nena kone ora waru sua wae yae madaa nimimi kone perekealepape.
20 Pagalepa. Ni pora gaape-para rekaawa pora gaape tuaayo. Gore aa medame nina agaa pagoa pora lobalia-daare ni nipuna ada-para epa odobaawa nipu raapu piralua. Goa pua neme nipu raapu eta no piralua nipu page ni raapu eta no piralia.
21 Gore onaa rayome puri paloa yada pua wae yae rabuaniaalimi nimuri nina epe pirape siaa king ia-para ni raapu mapiraalua. Gore abade neme yada pua wae yae rabuaniaasu-pulu ni page nina so Aapana epe pirape siaa king madaa aapa raapu piruaayo. Go-rupa mada piralimi sa.
22 Gore onaa rayome go agaa pagalimiri waru pagalepape. Go agaare Holi Spirit-mi Yesuna ruru onaanu-para agaa laketa.

4

So yaa-para pia Gote madaa beten loaeme

* **3:17:** Laodisia onaa nimuna ini agaanare nimu oyae waru ora-ae pirisimi pare Gotena ini agaanare nimu odo pi onaa-rupa piruasimi. Padane agaa 2.9-para adape.

1 Gore yae aba dia naloa so yaa
madaa pora gaape meda loba pa isa-
daa ni Jon-me adesu. Agaa medare
bero temede-rupa pagesu pare go
agaame ni wala gupa lagisa: Nere
sopo-pare ipu sa. Neme orope epali-
ade oyae rayo mea waatoa sa.
2 Go raburi aipapulu Holi Spirit ni
piri-para ipua puri gisa. Goa pisa
pare so yaa-para pirape siaa king*
meda isa pare aa meda go madaa
pisrisa-daa adesu.
3 Go siaa madaa pirisade aare
gore gupa adesu. Go aana ini agaa
madaare poto poto palasa-ga gore
aana jaspa-para konilian lapona epe
pepena nona piane pisa. Go raburi
asawakumi go aa mudu pirisa siaa
mea maawa isa. Gupa isa pare aana
emeral kagaa rekene ne mada poto
poto pala aasa.
4 Goa pua go aa muduna piri siaa
madaare siaa 24 mo mudu makuaae
aa pirisa-para mawaawa saabaasa.
Go siaanu madaa kone makuaae aa
24 pirisimi. Gore mo aa mudu
yapatuna mamina-re yaako pi agu
yamesimi. Goa puare nimumi aana
gol-me warini raguna dipisimi.
5 Mo aa mudu pirisa siaa madaare
yaki repena pitaa-rupa agaa rado
radonu-para yaa-para kululu tade-
rupa page ipisa. Goa pua aa mudu
pirape siaa robaa-nanere paata 7-
pela risa. Go risade paata 7-pelari
gore Gote-na kone popo 7-pela yaade
6 Go Aa Mudu-na pirape siaana
robaa-nanere oyae meda saabasa-ga
gore adaa ipa ini nona piane isa pare
ipa wasupa rilala aasa-pulu waru
adesu.

Goa puare aa muduna siaa su
mawaae-nanere pa pirae yae maala
pirisimi. Go oyae maalare nimuna
robaa-nane page nimuna masaa-
nane page go lapo rata madaare ini
adaapu risimi.
7 Go piri yae padanere nipu ora
mena laion-rupa pirisa. Lapore
mena gawa nona piane pirisa. Gore
repore nipuna ini agaa pa onaa nona
piane pirisa. Oyae maalare yaa
itaayama biyaa pami nona piane
pirisa.
8 Go pa pia yae maalare nimu
padane padane laatapu madaare
nimuna popaa 6 agu aasa. Goa puare
nimuna popaa rayo madaa page
rolo-nane page ini risimi. Gore ribaa
page paa-para page oro yaalore ni-
mumi yaasa gupa loaasimi: Mudu
Gote-re ne puri adaape pate-ga. Ne
ora epe ta. Ne ora epe ta. Ne ora epe
ta simi. Ne ora abade page pirua abia
page pi ora yaalo page piruali simi.
Go agaare u napati pa pirua teme.
9 Go pa piri oyae maalame aa
mudu pirape siaa king oro yaalo pa
pi aa loa yaasa teme. Goa temere
nipuna bi minasaawa nipu puri ina-
ga ora pi lo pimi. Oro yaalo mo oyae
maala-mere gupa lo pimi.
10 Yaasa teme rabu mo makuaae aa
mudunu 24 rumu koba pua Gote-na
bi minasaa pimi. Goa pua nimuna
epe raguna mo aa mudu pirape siaa-
na robaa-nane mea ludi lopaawa ni-
mumi gupa teme:
11 O Gote, nere niaana Aa Mudu
padane yaade.
Ne padanere onaa rayome epe
paana puri page bi minasaape
kone page puri rayo page
meaina teme.
Gore abade neme oyae rayo warisi.
Goa pua neme kone sua oyae waria
pisi rabu go oyae rayo epe-
rupa pirape kone kasi teme.

5

Jon-me buk meda rogaa palae ina adesa

1 Goa pua neme epe siaa madaa pia
aana ki adesu. Nipuna popoke ki-
nanere nipumi rogaae buk meda isa.
Go buk-ri amaa-nane page ru-nane

* **4:2:** Jon-me siaa king madaa pirina adea aare Gote-para ta. Yapare go agaamere ora Gote adawa pi-daa nata. Dia, pare lain 7-para 10 laapo madaare Gote sia king madaa pia ta. Goa pea pare Gote-re onaa-rupa pia pi-daa nata. Nipuna paa-para nipuna pepena-para nipuna su adaa ora epe ta-daa adaawa lade.

page tapalae isa. Goa pua rekena i ope 7-pela-me mo buk madaa rogaa palae isa.

2 Goa pua neme puri pane ensel meda adesu rabu nipumi puri paloa gupa sa: Ora epe aa medare aapi ya? Go buk madaa rekena ia-ga aapimi rogaabae opere mada esepea buk lobalimi?

3 Goa sa pare aa medare yaa-para napiri go su amaa napirua su ru-nane page aa meda napirisa. Goa pisa-pulu no buk mada mea ese-pea ru-nane adape aa meda page napirisa.

4 Goa pua nimumi epe aa meda asapainaloa nipumi buk loboa ade-nalo napirisa-pulu neme re ora waru sude

5 Go rabu makuaae aa mudu medame ni gupa lagisa: Neme re nalape. Neme Yesu adape. Nipuri mo Juda aanu rurumi madisade puri pane mena laion yaade. Goa pua niaana akua Devit-mi go puri pane aa madisa. Go aamere wae yae rabuaniaasa-pulu mo buk 7-pela ro-gaapa iare nipumi mada esepea mea rubalia sa.

Jon-me sipsip mena si adesa

6 Go rabu neme sipsip mena si meda adesu. Nipu aa mudu pirape siaa king re-para rekesa. Go sipsip-ri nimumi abade tu maomasimide nona piane adesu. Goa pua mo sipsip-ri apo piruaaya oyae maalana rikiraana page mo makuaae aa 24 mudunu rikiraana page nipu aasa. Goa pua mo sipsip-ri nipu madaa aalu eperaa 7-pela aawa ini 7-pela aasa. Gore gupa Gote-na 7-pela Kone Popo go madaa pirina Gote-me nimu su rayo-para mea rapaasa.

7 Go rabu mo sipsip-mi king siaa madaa piri-para puare Gote-na popo ki-nane i buk pua misa

8 Gore nipumi go buk misa rabu apo epe paa pi yae maala page makuaae aa mudu yapatu 24-pela page mo sipsip madaa rumu koba pua pirisimi. Go aa mudu rayome alowa nona piane rabialo saapirisimi. Go page aana gol-me warini plet kopo mea isimi. Go plet madaare epe kaa pi miru irae yae adaapu isimi. Gomere Gote-na ruru onaana temede beten nona piane simi.

9 Go raburi nimumi kagaa yaasa meda gupa simi:

Ne ora epe ta-ga mogo buk muare mo nipu rogaabaaya reke mada esepea sape.

Gore abade nimumi ne tu mao-masimi rabu nena yaapimi Gote-na onaa piramonalo kabesi.

Gore neme ruru rado rado piri onaanu-para adaa agaa rado rado teme-para page to rado rado aeme onaanu page ora kimisu su rayo-para piri onaanu page nena yaapimi kabesi.

10 Go onaa rayore neme niaana Gote-na miru irae kogono kaloa go onaa mapiraasi.

Goa pisi-pulu nimumi su amaa pimi pua surubolalo piralimi simi.

Sipsip mena sina bi minasaasimi

11 Gore neme wala adesu rabu neme ensel adaapuna agaa pagesu. Nimuri ora adaapu pirua ipa o-rupa pirisimi pare mada nadipial-ima. Gore nimu king siaa-para pa piri yae maalapu-para makuaae aa mudunu 24 mea kutapu maawa aasimi.

12 Goa pua nimumi puri paloa gupa yaasimi:

Go sipsip mena abade tu maomasimi pare abia nipu epa pia.

Goa pea pare nipumi surubape puri muaaya.

Go page epe oyae rayo-para epe makuaae kone-para adaa puri page muaaya.

Goa pua onaa rayome nipuna bi mi-nasaamina.

Goa puare nipumi epe paana puri-para adaa bi-para muaaya simi.

13 Go rabu neme so yaa-para piri oyae rayo-para su amaa piri oyae rayo-para su ru-nane piri oyae page

go yae rayona agaa pagesu. Gore nimu rayome yaaloa gupa simi:

Gote-re Aa Mudu siaa king madaa pia-ga nipuna sipsip si page nipu laapome adaa bi-para bi minasaape kone-para epe paana puri-para ora puri rayo-para oro yaalo yaalo muaepe simi.

14 Goa simi rabu mo pirisimi yae maalame lalo: Go ora yaade loa agaame abusimi. Goa pua makuaae aa mudu 24 nimu rumu koba pua nipuna bi minasaa beten simi.

6

Sipsip mename buk-na ope 7-pela rogaa palae esepisa

1 Go rabu neme ope 7-pelame rogaaede buk-ri mo sipsip simi mupaa rogaaede aba kagolo isa-daa adesu. Goa pua mo piri yae maalana padaneme nere ipu sa. Go yaeme agaa sa raburi yaa-para kululu tade-rupa sa.

2 Gore neme wala inimi adesu pare yaako pi hos mena meda adesu. Go hos madaa pirisa aame etaa awo risa. Goa pua nimumi nipu epe raguna meda kasimi. Goa puare nipu yada pape kogono pu kiriti aa-rupa pirisa.

3 Wala mo sipsip simi mo buk rogaae ope laapo esepisa. Goa pua pa pipi oyae laapome nere ipu sa-daa pagesu.

4 Goa pua hos meda wala ipisa pare kane ipisa. Go mena madaa pirisa aa puri page kasa. Nipu go kogono pinalo rai kutu adaalupe meda kasa. Go rabu nipu aipapulu pua go su amaa piri onaanu yada pua onaa radonu tu maomainalo pisa.

5 Wala sipsip simi mo buk rogaae ope repo esepisa. Go rabu neme pa pimi oyae repome nere ipu sa-daa pagesu. Gore neme wala adesu raburi kobere hos meda ipisa. Go hos madaa pirisade aamere kedaa meape yae meda ripinaasa.

6 Goa pua neme pa pimi yae maalana rikiraanare agaa meda gupa pagesu: yapi padaneme kogono kabape-rupa adaa yotore oge pe-para paba palae i wit madaa meape. Go page go yapi padanena yoto adaa mone-mere pa oge pe repo pabapalae i wit bali mada meape Goa pea pare neme wain-para wel lapo rata namaoyaape sa.

7 Goa pua mo sipsip simi mo buk madaa rogaaede rekena ope maala esepisa. Go rabu mo pa pimi oyae maalame nere ipu simi-daa pagesu.

8 Goa puare neme wala adesu rabu abu pi hos meda ipisa. Go hos madaa pirisade aa nipuna biri Omape yae simi. Go aamere wae supara pirape yae mea ipisaaya. Goa puare nipumi su amaa piri onaa rayo adoa sana robo maala mea rumaawa ruru padane tu maoma puri misa. Goa pua nipu lapome ruru padane madaare rai kutumi tu maomape puri mua reame maomape puri mua yaina maomape puri mua su amaa ae kira mena oyaenumi page tu maomape puri misipi.

9 Goa pua mo sipsip simi mo buk rogaae rekena ope supu mea esepisa. Goa puare aba ome aana wasupanu aana reke rolo-para adesu. Abade go onaanumiri Gote-na agaa puri paloa lakeloa Gote madaa kone rulaawa lakesimi-pulu iaanumi nimu tabesimi.

10 Go rabu go wasupanumiri puri paloa gupa simi: O puri pane Aa Mudu, nere ora epe-rupa pi-ga nena kone rayo ora epe ta. Gore yapi akepu raapo dia yalia rabu neme go su amaa piri onaanu-para koso lape agaa te ya? Goa pua nimumi niaa tisimi-ga aa-rabu neme niaana yapinuri nimu-para abulaali pae simi.

11 Goa puare nipumi mamina adaalu yaako pi yapatua nimu padane padane laatapu kasa. Goa pua nipumi nimu gupa lakesa: Gore nimi ogesi adoaawa kitu piralepape. Oropere nimina kogono padane pi onaanu-para nimina amenu-para nimina tu maomasimide-rupa palimi. Goa pua go omalimide

onaanuna dia yo kiritinaloa nimina yaapi mada abutua sa.

12 Gore neme mo sipsip simi mo buk rogaae rekena ope oraapu esepisa-daa adesu. Goa pisa rabu su amaa su eto eto adaape meda pua naare wala perekea kobere sa. Nipu kobere bek nona pi aasa. Goa pua akua page perekea kane aasa. Goa pua ora yaapi nona piane aasa.

13 Go page so yaa-para aaya ubanu go su amaa lopesimi. Gore repena fik iniri porea-ga po ripumi maodaaya-rupa uba kedo go-rupa lopesimi.

14 Gore yaa page dia sa rabu yaa-para makobapaawa salemede-rupa koba pisa. Goa pua rudu rayo page ipa solwara pirade su rayo page su rado-para mea pisa.

15 Goa pisa pare su amaa mudu piri aanu yapatu page su adaare su-rubeme aanu page soldia aanuna aa mudu yapatu page amapenu page puri pane aanu page adini kogono pi aanu page kogono esepene aa rayo page gore nimu rayo aana apedaa-para kaleda pirisimi. Go rabu so rudunu madaa ae adaa aana rolo-para kaleda pirisimi.

16 Nimu go-rupa pirisimi rabu nimumi rudunu-para aana-nu page gupa simi: Nimu roboa niaa makaledaatepa simi. Gore king siaa madaa pirape aa-para go sipsip si lapome niaa ratu yawape niaa makaledaatepape.

17 Gore nipuna ratu yawape adaa yapi di ipua wae yaenuna yoto abu-talo pea-pulu onaa rayo agaa meda mada nateme simi.

7

Israel onaa 144,000-me Gote-na yope pi oyae misimi

1 Goa pu kiritinaloare neme ensel maalapu adesu. Nimu naare ipula pabala re laapone page rekasimi. Goa pua ensel-numi mo po ripu maloraasimi-pulu go su madaa naria pua mo ipa solwara madaa page go repenanu page naria pisa.

2 Goa pua neme ensel meda so naare opea-nane ipisa-daa adesu. Nipumi mo Gote-na yope pi yae mea ipisa. Goa pua nipumi abade mo Gote-me puri kasade ensel maalapu-para puri paloa yaasa. Go ensel maalare Gote-me ipa solwara-para go su laapo maoyaatinalo puri meda kasa.

3 Gore mo ensel medame lalo: Nimimi go ipa solwara-para go su-para repenanu page abi namaoy-atalepape. Niaame niaana Gote-na kogono pi onaanuri nipuna yope pi oyae nimuna eno madaa aba salima sa. Goa palima-daare nimimi go su ipa solwara-para repena oyaeyae mada maoyalimi.

4 Goa pua Gote-na yope pi yae eno madaa rini onaanuri nipuna di pagesu. Gore Israel su-para piri 144,000 onaa Gote-na yope pi yae mu pirisimi. Israel ruru 12 gupame misimi.

5 Gore Juda rururi onaa ora adaapu gupa 12,000 Gote-na yope pi yae misimi. Gore Ruben-na ruru onaa page gupa ora adaapu 12,000 Gote-na yope misismi. Gat-na ruru onaa page adaapupe gupa 12,000 Gote-na yope pi yae mua pirisimi.

6 Gore Asa-na ruru onaa page ora adaapupe gupa 12,000 onaame Gote-na yope mua pirisimi. Go page Naptali-na ruru onaa ora adaapu gupa 12,000 Gote-na yope pi yae mua pirisimi. Go page Manase-na ruru page onaa ora adaapupe gupa 12,000 Gote-na yope mua pirisimi.

7 Gore Simeon-na ruru onaa page ora adaapu gupa 12,000 onaame Gote-na yope mua pirisimi. Go page Livai-na ruru page ora onaa adaapu gupa 12,000 mua pirisimi. Go page Isakar-na ruru adaapu gupa 12,000 onaame page mua pirisimi.

8 Sebulun-na ruru page ora adaapu gupa 12,000 onaame page Gote-na yope mua pirisimi. Josep-na ruru page ora adaapu gupa 12,000 on-aame Gote-na ruru yope pi yae mua pirisimi. Benjamin-na rururi ora

adaapu gupa 12,000 onaame Gote-na yope mua pirisimi. Go onaa rayomere Gote-na yope pi yae mua pirisimi.

Onaa ora adaapupeme Gote madaa beten simi

9 Goa pu kiritinaloa neme wala kiritae onaa ora adaapupe adesu. Su rayona piri onaanu rayore ora adaapupe pirisimi pare onaanu nimu mada nadipisu. Go onaa rayore gavman padanena onaa rado radonu page ruru rado radonu page yogane rado rado ae onaanu page adaa agaa rado rado ne onaanu page go rayo nimuna rado pirisimi. Goa pua nimu aa mudu piri siaa king madaa page mo sipsip sina ini agaa madaa page aawasimi. Nimu rayome yaako pi mamina adaalupe yamoa nimuna kimi kaa ai yo ripinaasimi.

10 Goa pua nimumi puri palo yaaloa gupa simi: Go niaana Gote-re king siaa madaa pi sipsip si page nipu lapome niaa oro yaalo kagaa mapiraape kone gisi-pulu niaa kagaa onaa epe-rupa pima simi.

11 Goa pua apo pa ae oyae maalapu-para ensel-nupara kone makuaae aa 24 nimu mo aa mudu pia siaa king madaa kiritaawa aasimi. Go rabu nimu rayo king siaa i-nane rumu pege pua nimumi Gote madaa beten simi.

12 Go rabu nimumi gupa simi: Niaana Gote ora pirana-ga oro yaalo nipuna bi minasaamina. Goa puare nipu madaa epe paana puri-para epe makuaae kone rayo ia-ga niaame nipu-para ora pi lamina. Go page nipumi ora puri adaape ia-ga niaame nipu adaa bi kalamina simi. Go rayore ora nipuna ia pare oro yaalo nipuna pa inalo teme simi. Go agaare ora yaade simi.

Radaare apo dia yala-daa

13 Go rabu makuaae aa mudu medame ni agaa gupa misa: Go onaanuri nimumi yaako pi mamina maraarimi-ga gonuri aapi ya? Gore nimuri aane pirua ipisimi?

14 Gore neme nipuna agaa gupa abusu: Adaa aa, nena ade. Goa sude rabu nipumi ni gupa lagisa: Go onaa rayore abade wae kedaanu ipisa rabu nimumi go kedaa epe-rupa risimi. Nimuna adaalu mamina-nuri sipsip-na yaapimi radepeasapulu mo mamina-nu yaako yaako puaaya.

15 Goa pea-pulu nimu Gote-na aa mudu pirape siaana robaa-nane rekaeme. Goa pua naare paalu page ribaa page nimu Gote-na epe adapara pirua nipuna kogono palimi. Goa pua mo aa mudu piri siaa madaa pia Gote-me nimu raapu pirua surubalia.

16 Gore nimu wala reame naomo ipa nalame page naomalimi. Naareme nimu page mada na-adalia. Goa pua naareme page pa kekapu pi oyae medame nimuna yogane mada naraalia.

17 Dia, sipsip siri nipu aa mudu pirape siaa rikiraana pia-ga nipuri nimuna surube aa-rupa piralia. Gore nipumi nimu oro yaalo mapiraape ipa naaku-para mea palia. Goa pua nimu puri mapalape ipa nalimi. Goa pua Gote-me nimuna ini-para kilipialiade re kunalia-pulu nimumi re wala nateme.

8

Buk rogaae ope 7-pela esepisa

1 Gore mo sipsip simi mo buk rogaae ope 7-pela mea esepisa. Goa pisa rabu so yaa-para agaa loraawa ketopala ape oyae page dia yama puare naare ini ogesi-daa perekea dia sa.

2 Goa pua neme Gote-na ini agaa madaa rekaasimi ensel 7-pela adesu. Go rabu nimu bero 7-pela kasa.

3 Goa pua ensel rado meda mo aana reke aasa re-para epa rekaasa. Goa puare nipumi Gote-na epe kaa pi miru irae aana gol-me warini plet madaa sapalae sasa. Go ensel-re epe kaa pi miru adaapu kasimi. Go kaa pi miruri Gote-na onaa rayona beten lape agaa sapalae isa. Goa pua go

ensel-me king siaa robaa-nane aana reke madaa irinalo mea isa.
4 Go miru irae epe kaa pi yaere ensel-me plet ripinaasa rabu Gotena ruru onaana beten raapu so yaapara pia Gote piri-para popesa.
5 Goa pua ensel-me epe kaa pi miru iru sape plet-re mea pua mo aana reke madaa repena sulaa muare mo plet mada rulatabesa. Goa puare go repena sulaare no su amaa mea lopasa. Go repena sulaa aba mea lopainaloare yaa-para kululu loa buba sa. Go buba sa raburi yaapara yaki repena pitaa-rupa page pisa. Go rabu page su eto eto pisa.

Ensel maalapumi bero tala aasimi

6 Go rabu ensel 7-pela nimumi bero lape oyae managola talo pirisimi.
7 Goa pua mupaa ensel-me nipuna bero tisa. Go raburi radaaki aapapara repena sulaa laapore yaapi raapu maayadataawa su amaa koyo pabesa. Goa pua su amaa i oyae rayo repo puru pia pare rumaaemarupare repena sulaame rumaae su rugi meda-nane page mo rumaae repena rugi meda-nane page kagaa rekene ripu rayo rabisa.
8 Goa pua mo ensel laapome nipuna bero tisipi. Go raburi adaa rudu meda nona piane repena sulaame ralaina no ipa solwara madaa pua lopesa. Goa pua ipa solwara ipa repo mea rumaaeme ipa solwara robo padane yaapi nona piane ma-aulaasa.
9 Goa pua pa solwara mada piri oyaenuri repo rumaae mea padanere ini adupisimi. Goa pua ipa solwara madaa i sip rayo rumaawa ora robo padane ma-aulaawa go sip-nuri ora roboa mabebolaasa.
10 Go rabu mo ensel repome nimuna bero tisimi. Go raburi adaa uba kedo medare repena sulaa pupalae so yaa-para gimoa no su amaa epa lopesa. Goa puare pupulae ipa-para ipa yokea page robo repo rumaaemare go uba mo ipa robo padane madaa lopesa.
11 Go ubana biri Rero pi Yae simi. Go uba lopesa rabu ipa rayo robo padane rero mapasa. Goa pisa-pulu aa adaapumi go ipa nisimi raburi nimu omabesimi.
12 Goa pua mo ensel maalame nipuna bero tisimi. Goa pua niaame akua-para uba-para naare-para robo repo mea rumaaeme-are go naare uba akuanuna paare rana padane maudunaasa. Goa pisapulu nimu paa pinatalo pisimi rabu nimuna paana puriri medaloma ribaa yabaina loraasa Goa pisapulu yapi-para ribaa lapore nipuna ralade di rabu medaloma rigitisa. Robo padane rigitua narisa.
13 Go rabu neme so yaa-para adaa itaayama meda riya pua agaa puri paloa sa raburi neme pagesu. Nipumi gupa sa: Odo pia, wae yae apo epea-daa. Go su amaa piri onaa rayo madaare go wae yae apo epalia. Gore mo ensel repo rayome nimuna bero talimi rabu onaanu madaa kedaa epenalo odome omalo sa.

9

Ensel supame bero tisa

1 Goa pua mo ensel supame bero tisa. Go rabu neme uba kedo meda so yaa-para ralataboa epa lopesa-daa adesu. Goa pua go ubare nipumi no wae su naakuna pora gaape lobenalo ki kasa. Go naakuri ora su ru-nane isa pare adape-rupa ia.
2 Goa pua mo ubame go naakuna pora gaape loboare no naaku-para opatabea miruri adaa repena irini rabu piade-rupa miru kaapu go-rupa opesa. Go naaku-para opesade puri pane mirumiri naare-para po ripu lapo rata ribaa maayabaasa.
3 Goa pua oboro ora adaapu go miru rayo gimoa nimu so runane rayona pisimi. Goa puare go oboronu nimuri supi kalai nona pianena puri kasa. Goa pua nimu radaa kalapelo puri kasa.
4 Gore nimumi puri misimi rabu ripu yamala repena oyaenu rayo namaoyatepape lakesa. Gore dia, pare

nimimi Gote-na yope pi oyae nimuna eno-para nasabaayade onaa yapatu talepape lo lakesa.
5 Goa pua nimumi akualu supumiri go wae aanu radaa mapaawa yapare nimu ora natu maomatepape sa. Gore mo supi kalaimi onaanu ne rabu nimuna radaa peade-rupare itaa alubimi neade nona piane radaa gupa mealimi.
6 Go akualu supu madaare nimu omalalo pora asapu piralimi pare nimumi pora na-adasaalimi. Gore nimuna konere niaa abi omawe kone salimi pare nimu madaa omape yae naepalia.
7 Neme go oboronu adesu rabu nimu yada pulalo pimide hos nona pisa. Nimuna aalu madaare aana gol-me warini raguna nona piane adipisimi. Goa pisa pare nimuna ini agaare gupa aanu nona pi aasimi.
8 Goa puare nimuna aalu iriri onanuna aalu iri adaalupe nona piane aasimi. Go pea pare nimuna eta nape agaare gupa mena laion-na agaa nona piane aasa.
9 Nimuna aako madaare kapa yome warini mamina nona piane maraasimi. Goa pua nimuna popaare yaa kaimana popaame taderupa baubau simi. Go popaanuna agaare aa meda yada pulalore hos madaa yada pape yae ripinaa palae pirua nimumi yolade kaarana agaa nona piane baubau simi.
10 Go oboronu madaare nipuna aapuri rama rugi nona pua eke waru awoa onaanu awesimi.
11 Nimu surubape aa mudu padane mapiraasa. Go aa muduri no su nekaa-para surube Satanna wae ensel piruaaya. Go ensel-na biri Hibru adaa agaa madaare Abadon teme. Goa pua Grik adaa agaa madaare Apolion teme. Goa pea pare niaana adaa agaa madaare Oyae Raayo Maoyaape Aa tema.
12 Abana wae kedaa dia naloare wala kedaa lapore orope pa epaliaga adalimina.

Ensel oraapumi bero tisimi

13 Goa pua ensel oraapumi bero tisimi. Goa pisa rabu neme agaa meda gupa pagesu. Go agaare aalu eperaa maala aana gol-me warini reke madaa aasade yaena rikiraana pagesu. Go rekere Gote-na robaanane aasa.
14 Gore mo agaame bero tisade ensel oraapu-para gupa lakesa: Gore ensel ipa maalapuri adaa ipa Yufretis-para kalabus ada patisimi. Gore neme nimu epenalo pua esepea repaape sa.
15 Gore nipumi mo ensel maala pua epenasa. Gore onaa rayo ruru repo mea rumaawa ensel maalame ruru padane tu maomaatalo pisimi. Go ensel-nu aba managolatalo pisa. Gore ora abi go yapi rabu naare aayade di rabu-para akua rabu-para padane go ma-alimi agu raapo go kogono managola pirisimi.
16 Gore mo soldia aanu hos mena madaa pirisimide-rupare gore ora adaapu ripu yamala-rupa 200,000,000 pirisimi. Neme nimuna dipia bi gupa pagesu.
17 Gore neme upaa nona piane pua adesu rabu hos madaa pirisimide aanu adesu. Goa pua nimuna aakore maraape kapa yome warini mamina-nuri kane page kagaa rekene page abu pi page mea kasimi. Go kaanere ora repena sulaa nona pisa. Go kagaa rekene ora aana bisululu nona pisa. Go abu piri ora aana silva nona pisa. Goa pua hos menanuna aaluri mena laion-na aalu nona piane adesu. Goa pua miru-para repena sulaa-para bisululu-para go yaenu moropetapulu pugu pea. Goa pea pare go yaere nimuna agaa-para epa odobawoa aloma peme.
18 Gore su amaa piri onaa rayo ruru repo rumaawa go wae yae repome ruru padane tu maomasa. Go wae yae repore gupa mo repena sulaa-para miru-para bisululu-para rapalae ipua hos menanuna agaapara epa odobasa.
19 Go hos menana puriri nimuna aapu-nane page nimuna agaa-nane

lapo pua odobasa. Goa pisa pare nipuna aapuri paaka nona pisa aalu page aasa. Gomere onaame radaa manatalo tisimi.

20 Gore mo onaa rayo medaloma rumaa mapiraasa yapaturi go wae yaeme nimu natu maomasa. Goa pisa pare nimumi nimuna wae kone naperekeasimi. Goa pua nimumi wae remonuna bi minasaape kone nagimisimi. Go page nimumi aana repena laapo warini makirae yaenu nagimisimi. Warisimi rabu aana gol-para aana silva-para aana bras-para pa aaname page warisimi. Goa pisimi pare go makirae yaenuri oyae na-ado agaa napage pora na-pameme.

21 Go page go aa rayomere abade aanu medaloma tu maomaawa nimumi romo malumi tua paake yone kone sua oyaenu paake nisimi. Goa pisimi pare nimumi kone naperekeasimi. Go pua go oyaenu madaa masaa narilasimi.

10

Ensel-me Jon buk kasa rabu nipumi nisa

1 Gore aba dia naloare neme so yaa-para piri puri pane ensel meda ipisa-daa adesu. Nipuna yoganere ora moaeme rigitua maraasa. Goa pua asawakuri nipuna aalu maawa isa. Nipuna ini agaa-parare naare roae nona pisa. Nipuna aa laapo madaa repena sulaame ralae nona pisa.

2 Gore nipuna kimi oge buk-si meda saapirisa. Nipuna aa kalae-nanere ipa solwara mada aawa aa koya-nanere su amaa aasa.

3 Goa pua mena laion adaapumi puri paloa e tade-rupa nipumi yaasimi. Goa puare so yaa-parare kululu 7-pela buba loa sana nimumi nipu-para agaa abusimi.

4 Go kululu 7-pela buba lo kiriti-naloare neme go pepa tulalo pisu. Goa pisu pare neme so yaa-para i agaa meda gupa pagesu: Go kul-ulu 7-pelami buba sa-daa nena kone-para kudiripu waru sape sa. Neme pepa mada natape sa.

5 Go pua neme adesu rabu ipa solwara-para su amaa lapone rekasade ensel-me nipuna popoke kiri so yaa-nane minasaasa.

6 Goa pua nipumi Gote-na bi madaa yaa madaa makuaa sa. Goa pua Gote-re oro yaalo pirua abade su yaa lapo rata wariasa sa. Nipumi go yae lapo-para ia oyae rayo page warisa. Ipa solwara page oyae rayo go ipa solwara-para piri oyaenu page warisa. Go madare ensel-me yaa madaa makuaa loa gupa sa:

7 Dia-ga orope ensel 7-pelame bero nipuna e talo palia raburi Gote-me nipuna kudiripu i kone madia yaawa pogatu piramina sa. Go konere abade Gote-me nipuna kogono pua agaa mana lakene aanu lakesa.

8 Goa pua so yaa-para aba page-sude agaare gore ni wala gupa lagisa: Go ensel-me kimi buk saapirua nipu no ipa solwara-para su amaa lapo wala rekaaya-daa buk pua mea sa.

9 Gore neme ensel piri puare neme go oge buk-ri ni gi lakesu. Gore nipumi ni-para lalo: Neme mea naliri nena agaa-parare alubi aapa ne nona piane rede palia. Goa pea pare nena robaa-para ramua rero palia sa.

10 Nipumi goa lagisa-pulu neme nipuna kimi saapiri buk misu. Gore neme agaa-para nisu rabu alubi aapa nona pua rede waru pisa. Goa pisa pare nina robaa-para puare ora rero waru pisa.

11 Goa puare ni-para gupa lag-isa: Gore neme Gote-na agaa wala lakelape. Go agaamere su ray-ona epaliade oyaenu madaa remaa lakelape. Goa pua yogane rado radonu onaanu-para gavman rado rado-para adaa agaa rado radonu-para aa mudunu-para go rayo madaa lo kiritaina sa.

11

Aa lapome agaa lapedepesipi

1 Goa puare nimumi ada robo su-
lalo kawi palaa salemade-rupare ni
Jon gisa. Go yaere pora pami repena
uni-rupa gua ni-para lagisa: Ne pua
Gote-na epe ada-para pua nipuna
miru irae aana reke adaalupe laapo
madaa pua mea sa. Goa pua neme
nimumi lotu ada-para beten teme
pare akepu raapo yapame dipiape.
2 Goa pea pare Gote-na epe
adaarena peraa-nane adaalupu
yoloa nameape. Go peraa-nanere
pa ribaane-para piri onaanu go-para
epa piralimi. Goa pua nimumi akua
42 ru-para Gote-na epe adaare-para
mao yaama palimi.
3 Gore nina agaa lakelape aa laa-
pore neme puri kaloa repaalua. Go
rabu nipumi bek piriri mamina-rupa
yamoa Gote-na agaa nipumi onaa
laketepe. Gore mo Gote-na epe agaa
lakelaama pula pirinare yapi di gupa
1,260 go-rupa patalia.
4 Go agaa lakelape aa laapore su
surube Aa Mudu-na ini agaa madaa
rekaalipi. Go aa laapore Gote-na
agaa lakene aa laapo ya-pulu nipu
repena oliv laapo-para lam laapo
page gona rikiraana piralipi.
5 Gore pa aa medalomame nipu
mao yaatalo palia-daare gore nipuna
agaa-para repena sulaame iralipi.
Goa puare nipuna iaanu waru
iraabalipi. Gore onaa rayome
nipu-para wae pulalo palimi-daare
nipumi nimu irua tu maomaalipi.
6 Goa pua nipuna purimi yai
naepenalo yaa madaa pora poalipi.
Goa pua Gote-na agaa lakelala
palipi rabu yai naepalia. Go page
nipu laapome ipa yokea-para rayo
surubalipi pare go ipare kupa nona
piane mada ma-aulaalipi. Goa pua
nipumi nipuna kone suare go su
amaa piri onaare wae yainanu rado
rado peme-pulu mada talipi.
7 Gore nipumi Gote-na agaa lakelo
kiritalipi rabu raa-para piri raa yana
pita pea yapare naaku-para gimoa
amaa-nane epalia. Goa pua nipumi
nipu lapo raapu yada pua rabuani-
aawa nipu lapo tu maomalia.
8 Gore nipuna yogane ro lapore mo
adaa adaarena pora-nia pua salipi.
Gore niaame go adaare madaa saa
agaa gupa teme Sodom Isip laapore
wae su teme. Go adaare-parare nip-
ina Aa Mudu repena polopea madaa
nil-mi tisimi.
9 Go rabu onaa rayome go aa
laapona ro ado ladede palimi rabu
nipuna ro narogaaminalo agaa
adaapu teme. Go onaa rayore
nimuna su rado radonu page
nimuna ruru rado radonu page adaa
agaa rado rado ne page gavman-
me surube su robo radonu page go
rayome yapi repo dia yoa maalana
rikiraanare nipu lapona ro pa ado
piralimi.
10 Gore su amaa onaa rayomere
nipu lapo omalipi rabu raaname
omalimi. Goa palipi rabu nimumi
yaasa lo etanu no nimuna adami ona
oyae pa ode kalo piralimi. Gore go
aa laapore Gote-na agaa lakene aa
pirua su amaa onaanu nimu kedaa
waru mea kasipi-pulu goa palimi.
11 Goa pua yapi repo dia naloa
maalana naare rikiraana aatade
rabu Gote-me nipu laapona kone
wasupa wala polo pabesa. Goa
pisa rabu nipu rekoa aasipi rabu
onaa rayome nipu laapo adoa ora
paalame omoa pogolasaasimi.
12 Nipu rekaasipi rabu yaa-para
agaa meda gupa puri palo yaaloa
lakesa. Nipi lapore go yaa-para
ipulupa sa. Gore iaanumi adobaina
nipu yaa-para moaeme madaa
pisipi.
13 Goa pua yaa-para pulaina su eto
pisa. Goa pisa rabu 9 adaa adaare
su agaa mua mabebolaasa. Goa pua
su eto pisa rabu onaa 7,000 omesimi.
Goa pua onaa medaloma pa pirua ni-
mumi paalame waru omesimi. Goa
pua rabu so yaa-para pia Gote-na bi
minasaasimi.
14 Goa pua adaa wae kedaa laapo
aba dia naloa yapare wala repo pa

kedaa go piane epalia-ga ado piralepape.

Namba seven ensel-me bero tisa

15 Go rabu mo ensel namba 7 nipu epa rekaawa bero tisa. Go rabu so yaa-para i agaa medame puri paloa gupa sa: Abiare go su rayo surubape aare niaana Aa Mudu-para nipuna Mea Repae Aa Krais* lapome surubalipi sa. Goa pea-pulu Krais-me oro yaalo surubalia sa.

16 Goa sa rabu mo kone makuaae aa mudunu 24 nimuna king siaa madaa pirua Gote re-para pirua nimumi adaniaa lopoa Gote madaa beten gupa simi.

17 O Mudu Gote, ne ora puri ia.

Nere abia page piruaaye abade page pirisi.

Nere abia nena adaa purimi onaanu suruboaaye-daare niaame ora pi tema.

18 Gore mo pa ribaane-para piri onaanumi ora ratu waru yawalimi.

Gore abia nena ratu yawape di repara saina-ga ome onaaanu koso lapena epa aalimi.

Abiare neme niaa kogono naakinupara nena agaa ratua ae aanu epe yoto kalaina.

Goa pua nena ruru rayo page naraanu page adaa bi imi onaanu page nimumi ne paalame omeme-ga epe yoto meape yape di abia go ipuladaa.

Go page abiare onaanumi su mao yaeme-pulu nimu tape di abia go ipula-daa.

19 Gore nimumi go agaa loare so yaa-para aaya Gote-na epe adana pora gaape lobesimi. Goa pua pogatu pirape agaa i buk rogo epe ada ru-nane isa-daa adesimi. Go raburi yai repena pia ari kululu loa suminini page pua yai radaki aapa waru lopesa.

12

Ona-para adaa waata paaka lapo

1 Go rabu so yaa-para adaa yae meda-rupa opapasa. Go yaere ona meda pirisa. Gore mo onaame naarere nipuna mamina-rupa yamoa nipuna aa rolo-para akua opo risa. Goa pua nipuna aalu madaare uba kedo 12 kepaa kepapu opo risa.

2 Go onana nogo naaki padaa pirisa-pulu madiapena masaa nisa. Goa pua ora radaa waru pisa-pulu nipumi puri paloa epa yaasa.

3 Gore yaa-para adape yae meda pa opesa Go yaere adaa waatape nona piane isa. Gore nipu ora kaloti pirua aaluri 7-pela aasa. Goa pua eperaa 10 aasa. Gore nipuna aalu rayo madaare epe raguna padane laatapu adipisa.

4 Gore uba rayo robo repo rumaawa mo waata nipuna aapumiri so yaa-para ae uba kedo robo padane mea yoloa no su amaa mea lopasa. Goa pua so yaa-parare ubana robo lapo padanere pa aasipi.

Go waatare mo ona nogo naaki maditalo pisade onana ini agaa madaa epa reka aasa. Gore nipumi adapaba pirina nipumi mo naaki madu i mea nolalo pisa.

5 Goa pua mo ona naaki madu isa. Go naakimiri orope onaanu rayo surubalia sa. Gore oname naaki aba madu kiritinaloare aipapulu mo naaki mea pua Gote-na king siaa rolo-para mea pisimi.

6 Goa pisa rabu mo onare onaanu napiri su-nane pogola pisa. Go su-nanere Gote-me nipuna su me manogolasasa. Goa pisa-ga nimumi yapi di 1,260 ru-nane eta kalo surubaasimi.

7 Go raburi yada adaa meda so yaa-para pulalo pisimi. Maikelpara nipuna epe ensel-nu rayo raapu mo adaa paaka raapu yada pisimi. Goa pua mo waata-para nipuna wae ensel-nupara page yada pulalo pisimi.

* **11:15:** Grik agaa madaa gupa teme: Onaanu wala minalo mea repea-aere nimumi bi Krais ma-aasimi.

8 Goa pisimi pare nimumi waata rabuaniaasimi-pulu waata-para nipuna ensel-nupara nimu yaa-para adaalupu pirape awi naisa.
9 Goa pua mo waata amaa mea rubisimi. Go waatare ora abasade piri waata-ga nipuna biri Satan yapare Wae Remona Mudu simi. Nipumi ora su amaa onaa rayo makiraaya. Goa pisa-pulu nimumi nipu no so amaa mea lopasimi.
10 Go rabu so yaa-para puri pane agaa meda gupa pagesu: Abiare Gote-me nipuna oro yaalo kagaa pirape kone mea ipua niaa gua raba muaaya. Abia Gote-me nipuna puri page penaame mea waaloa mudu piruaaya. Abia nipuna Mea Repae Aame nipuna surube puri mea waloaaya. Gore apo wae aare oro yaalo naare paalunu page ribaanu page Gote-na ini agaa madaa pirua nipuna onaa madaa go wae koso lape agaa sa. Go aa Satan-me koso lape agaa lo pirisa. Goa pisa pare abiare ensel-numi nipu su amaa mea lopaarimi.
11 Niaana amenumi nipu rabuaniaasimi rabu nimumi sipsip sina yaapimi raba misa. Goa pua nimumi ora agaa go lakesimi rabu go madaa page puri mua Satan rabuaniaasimi. Nimumi go pisimi rabu nimu go so amaa epe-rupa pirape kone naisimi. Dia, pare nimuna kone wae isimi-pulu iaanumi nimu tu maomasimi.
12 Goa pea-ga nimi yaa-para piri onaa rayore nimi raaname waru omoa piralimina. Goa pea pare no ipa solwara re-para piri onaa rayore adaa kedaa nimi re-para epalia-ga waru adalepape. Gore Satan nimi raapu aba pia pare nipu pua pirape yapi diri rudupu yaalo ratu waru yawesa.
13 Gore mo waatame nipu no su amaa pirano kone isa pare nipumi abade naaki madisade ona ratu tisa.
14 Goa pisa-pulu nimumi adaa yaa itaayamana popaa mua mo ona madaa maasimi. Goa pua nipu onaa napiri su-para riya pua go adaa waata gimoa pogola pisa. Go-parare nimumi eta waru kaloa nipu go supara waru surubisimi. Gore nimumi suruba pirinare maali repo patuare akua oraapu pirisa. Go rabu waata nipu mada natisa.
15 Goa pua ona tulalo mo waatame nipuna agaa-para ipa maaku ratu isa. Go ipare ora adaa ipa ralade-rupa maaku ratisa pare ipa raa puare mo ona rata mea pisa.
16 Goa pisa pare mo sumi go ona raba misa. Goa pua su lobatabebe puare mo waatame nipuna agaa-para maaku ratu isade ipare su-para raa odobasa.
17 Goa pisa rabu adaa waata nipumiri mo ona-para ora rono adaape yawesa-pulu nipu puare go onana si wane medaloma raapu pua yada pula pisa. Go si wanenuri nimumi Gote-na rekena agaa waru pagoa Yesumi mea wasade agaa madaa kone rulaeme-pulu waatame nimu raapu yada pula pisa.
18 Goa pua mo waata nipuri no ipa solwara repaa-nane reka aasa.

13

Raa kira aune yae laapo ipisipi

1 Gore neme adesu raburi raa kira aune yae meda no ipa solwara-para sone opapasa. Nipuna aalu eperaare 10-pela opoa nipuna aalu 7-pela aasa. Goa pua nipuna aalu eperaa 10-pela madaare aa muduna epe raguna padane padane lo mea adipasa. Goa pua nipuna aalu 7-pela madaare Gote madaa ero ne bi tua isa.
2 Go raa kira aune yae adesu raburi nipu lepat mena nona piane pirisa kone isu. Nipuna aare gupa bea menana aa nona pisa. Goa pua nipuna agaare laion menana agaa nona pisa. Mo adaa paaka waata nipuna puriri mo kira aune yae kaloa nipumi nipuna aa mudu pirape siaa king madaa mapiraasa. Goa puare nipumi nipu surubape puri page kasa.
3 Gore mo kira aune yae madaare nipuna aalu padane aba tinaloa ome

nona pea. Goa pea pare go aalu madaa piri rerere aba kaapu yoa aalu wala epe aasa. Goa pisa-pulu su amaa piri onaa rayome go raa kira aune yae madaa paalame omoa nipu rata mea pisimi.

4 Gore adaa paaka waatape nipuna puriri go raa kira aune yae kasa. Goa pisa-pulu onaa rayome go waata madaa beten lo pirisimi. Goa pua nimumi mo raa kira aune yae madaa page paalame omoa beten lo pirisimi. Goa pua nimumi gupa simi: Go kira aune yaere nipuri ake nona palia pae simi. Gore onaanumi nipu raapu yada mada napalimi simi.

5 Gore Gote-me mo raa kira aune yae nipuna palaina gimisa raburi nipumi Gote-para ero agaa adaapu simi. Nimimi go ero agaa lalainare akua 42 popesa.

6 Goa pisa pare nipumi Gote-para wae ero agaa loa Gote-na bi-para Gote nipuna piri su-para ero agaa loa go Gote-na so yaa-para pimi rurunu-para page wae ero agaa simi.

7 Goa pua Gote-me nipuna onaanu raapu yada pa pina gimisa-pulu yada puri paloa puare nipuna ruru marabuaniaasa. Goa pua Gote-me pa pina gimisa-pulu raa kira aune yaeme ruru rayo-para su ray-ona pimi onaa to rado rado aeme onaanu-para adaa agaa rado rado teme-para gavman rado rado su-rube onaanu-para go rayo surube-nalo wae yaeme puri mea kasa.

8 Gore su yaa laapo nawarisa rabu Gote-me onaanuna bi mo tisimide mena sipsip sina buk madaa tu isa. Goa pea-ga su amaa onaa rayore nimuna bi Gote-na oro yaalo mapi-raape buk-para natu isa-pulu ni-mumi go raa kira aune yae madaa beten lo piralimi.

9 Gore onaa rayome pagaleme agaa waru pagalepape.

10 Gore onaa medaloma kalabus ada-para patula polalo palimiri gore nimu page kalabus ada-para mea palimi. Gore onaa medaloma rai kutumi tua maomalimi-daare gore nimu page rai kutumi tu maomal-imi. Goa palimi-pulu Gote-na ruru onaare puri palo pirua nimimi kone rulape kone waru saapiralepape.

11 Gore neme adesu rabu kira aune yae medare no su ru-nane pirua so amaa-nane ipisa. Nipuna aalu madaare sipsip memenuna piade-rupa eperaa laapo pisa. Nipumi agaa sa rabu mo paaka waatana agaa-rupa sa.

12 Go raa kira aune yae laapo nipumi aba ripia ipua raa kira aune yaena puri mua nipu raapu pisa. Goa pua nipumi su amaa pimi onaa page oyae rayome page abade ip-isade kira aune yae madaa beten malasa. Go aba ripia ipisade raa kira aune yaere nipu maomape wae reredere aba kaapu sade.

13 Gore go laapopa raa kira aune yaemere puri pane adaa kogono rado rado pisa. Goa pua nipumi onaanuna ini agaa madaare so yaa-para i repena sulaa meda su amaa mea lopasa.

14 Goa pua aba ripia pirisa raa kira aune yaena ini agaa madaare oyae laapome napiaa kogono rado rado pisa. Go rabu Gote-me pa adoba pirisa. Goa pua kira aune yae laapomere go su amaa piri onaa rayo makiraa pirisipi. Gore nipumi onaanu gupa lakesa: Nimimi mo raa kira aune yae mupaare repename warini piksa meda warialepape. Goa puare nipuna bi minasaatepape sa. Go raa kira aune yaere abade rai kutumi tisimiya pare nipu naome pa pirisa.

15 Goa pua Gote-me mo raa kira aune yae laapome kogono pina gimisa. Goa pisa rabu oyae laapome aba ripa warisimi repename warini piksa madaa kone popo polo pabisa. Goa pisa-pulu go repename warini piksa-me agaa loa onaa medaloma nipu-para beten natemere gore nimu mada tu maomalia sa.

16 Goa pua mo raa kira aune yaemere nipu puri pabisa-pulu onaa rayore nimuna popo ki-nane

page nimuna eno madaa page yope pubabebe pisa. Goa pisa rabu aa mudunu-para naraa piri onaanu-para amo onaanu-para pa kogonome adini onaanu-para pa esepene onaanu-para go rayo madaa yope pubabebe pisa.

17 Goa pisa-pulu pa onaa meda raa kira aune yaena yope-daa napubalia-daare nipumi oyaenu medaloma mada nakabalia. Goa pua nimumi page nipuna oyae mada nakabalimi. Go kira aune yaena yopere nipuna bi-rupa talimiri nabanu talimi.

18 Niaame go madare kone waru samina. Gore aanu medaloma makuaaemere go kira aune yaena naba waru adoa samina nabana re waru niminaamina. Go naba perekea sanare aa medana bi teme. Go naba dipitimare 666 mada adalima.

14

Onaa 144,000-me sipsip mena si madaa yaasa simi

1 Neme wala adesu rabu mo sipsip siri so Saion rudu madaa aasa. Goa pua onaa 144,000 nipu raapu aasimi. Go onaanuri sipsip menana si-para nipuna aaraana bi laapore abade Gote-me nimuna eno madaa tisa.

2 Goa pua nemere agaa meda pagesu pare go agaare adaa ipame o ta-rupa page adaa ari kululu ta-rupa pagesu. Go agaare adaa spika-para lalae nona piane pagesu.

3 Goa pua go onaanuri nimu aa mudu pirape siaa king eno-nane rekaasimi. Goa pua pa piri yae maala page mo makuaae aa mudu 24-na ini agaa madaa rekaasimi. Goa pua go onaa 144,000 Gote-me nimu raba mu kabesa-pulu nimumi kagaa yaasa meda simi. Pa onaa radonumiri go yaasana agaa mada napagesimi.

4 Go pirisimi aa rayomere abade nimumi ona medaloma narumaawa ona raapu u napatisimi. Dia, go aanu nimu ora epe kone wasupa meape nona piane pirisimi. Gore su rayona mo sipsip si tulalo pisa-parare mo aanu nimu rayo page puala pisimi. Gore nimu go su amaa piri onaa raapu pirisimi rabu Gote-me nimu nipuna ruru aba ripia kaboa mapiraasa. Go aanuri Gote-me nipuna sipsip si raapu go aanu aba riri-nane mapiraasa.

5 Nimumi abade yaa agaa nasimi. Goa pua nimumi pupitagi nape gimoa epe-rupa pirisimi.

Ensel repome agaa lapedepesimi

6 Gore neme ensel meda so yaapara biyaa ipulaina adesu. Nipumi oro yaalo pirape Epe Agaa mea pisa. Goa pua nipuna kogonore Epe Agaa so amaa piri onaanu lakelo kiritisa. Goa pua gavman rado radome surube onaanu-para ruru rado radonupara ada agaa rado rado ne onaanupara to rado rado aeme onaanu page lakelo kiritisa.

7 Gore nipumi puri paloa gupa lakesa: Gote-me onaa rayo koso laawa yoto rumaape diri aba rudu yala-ga nimimi nipu madaa paalame omoa nipuna puri epe bi minasaatepape. Goa pea-ga nimimi Gote padane adalimina beten tapape. Nipumi abade su-para yaa-para ipa solwara-para oyae rayo nipumi warisa.

8 Gore ensel medamere mo aba pisa ensel-na masaa-nane ipisa. Go ensel laapome agaa meda gupa sipi: Adaa Babilon* adaa adaare-re ora pabo tina sa. Go Babilon so padanere su rayona piri onaanu-para nipuna puri pane wae kone kanaloa paake yone kone agu isimi. Gore nipumi puri pane wain ipa kasa-pulu nimumi pupitagi nisimi.

9 Gore wala ensel meda nipu mo ensel laapopana masaa-nane ipisa. Go ensel repopame puri paloa gupa sa: Gore onaa rayome go raa kira aune yae page nipuna repename

* **14:8:** Go agaare Rom adaare-para lalaawa Babilon adaare loa saa pi agaa lakesa. 1 Pita 5.13 madaa page ta-rupa. Pare kone medamere waea peme onaare Babilon adaarena bi meme sa.

warini piksa page go laapona bi minasaalimiri nimuna ki madaa page eno madaa page kira aune yaena bi mua yope palimi sa.
10 Goa pua go onaanuri nimuna Gote-na wae ipa wain nalimina. Go wain-ri Gote-na ratu yawe wain ipaga nenalo ratu yawe kone raapu epalia. Dia-ga nipuna ratu yawe konere niaana wae yaena yoto giape oyae raapu kap-para koyo pabo salia. Go onaanumi mo ipa mea nalimide raburi nimumi radaa waru noa repena sulaa kekapu palae bisululu raapu piralimi. Go pua ora epe ensel-nuna ini agaa-para epe sipsip sina ini agaa madaa page radaa no piralimi.
11 Go repena sulaana mirumiri nimu radaa manasua oro yaalo so madaa popalia. Go onaanumiri mi kira aune yae-para nipuna repename warini piksa-para beten lo bi minasaasimi-daare go onaa nimuna bi minaloa wae yoto mealimi. Goa pua ribaa-para naare paalu page nimumi kitu napiri radaa no piralimi.
12 Goa pea-ga Gote-na ruru onaanuri puri paloa piramina. Goa palimiri nimimi Gote-na agaa mana waru pagoa Yesu mada page kone rula piramina.
13 Goa pua neme so yaa-para epe agaa meda pagesu rabu go-rupa sa: Neme agaa gupa lape sa: Abia page oropenu page onaa rayome Aa Mudu madaa kogono pua omalimi-daare go onaanu nimumi epe raana pi kone mealimina sa. Goa sa rabu Holi Spirit-mi e loa go agaa go-rupa abusa: Nimumi abade go kalai pu kogono pisimi-pulu nimu kitu piralimi. Goa pua nimuna pisimide kogono madaa epe yoto mealimi sa.

Maapu eta madiape di rabu

14 Goa pua neme adesu rabu so yaa-para yaako pi moae meda isa. Go moae madaare su amaa aa nona pi meda pirisa. Goa pua nipuna aalu madaa aana gol-me warini epe raguna adipisa. Nipuna kimiri pakipi rai napi ora eke waru ae meda saapirasa.
15 Go rabu ensel rado medare epe lotu ada amaa-nane pelataboa ipisa. Goa pua nipumi so moae madaa piri aa-para puri palo gupa yaasa: Nena pakipi rai napimiri eta nape oyae kadolaina sa. Go su amaa eta nape yapi di aba epaade-ga epe eta rayo aba poroaaya-ga napea-ga nakepoaina sa.
16 Goa pua so moae madaa piri aamere nipuna pakipi rai napi ripinaa palae su amaa ipisa. Goa pisare nipumi su amaa poro aaya epe eta rayo meamina.
17 Goa pua neme gupa adesu. Go rabu ensel meda Gote-me epe lotu ada so yaa-para aaya-para pirua amaa-nane ipisa. Go ensel-me page pakipi rai napi eke waru ae ripinaasa.
18 Goa pua repena sulaa surubae ensel medame page so yaa-para i aana reke gimoa nipu page ipisa. Goa pua nipumi mo eke waru ae pakipi rai napi saapirae ensel-para gupa lakesa: Nena pakipi rai napi meda mua no su amaa ia wain maapu tu kiritape sa. Gore go maapuna ini rayore porabea-ga ralape sa.
19 Goa lakesa rabu mo ensel-me nipuna pakipi rai napi su amaa ipua mea wagepua tisa rabu nipumi mo wain pu madaa ini etapalae ralabisa. Goa pua nipumi go ini rayore aaname igipini oyae-para mea lopasa. Goa pua go oyaeme rabuatinalo pisa-rupare Gote-na ratu yawe kone mada misa.
20 Goa pua adaa adaare kepo raranere wain igipini yaeme ini igipisa. Go oyaeme wain ini rayo igipisa rabu nipuna agaa-para yaapi waru popesa rabu su adaalu-para gupa 200 mail pupua wala pa onaa minabae-rupa risa.

15

7-pela ensel-me 7-pela waea sasimi

1 Go rabu neme so yaa-para kagaa puri pane yae meda adesu. Go oyaere ora rado piane ya-pulu neme

kone adaapu isu. Gore ensel 7 pirua su amaa onaanu maoyaatalo wae yaina nona piane yaenu 7-pela saapirisimi. Gore orope go wae oyae popa dia yaliade raburi wala wae yae meda ora naepalia. Go wae yae 7-pela madaare Gote-na ratu yawe konere ora dia yalia.

2 Go rabu neme ipa ini adaape nona piane adaa oyae meda adesu. Go ipare widoa garulape wasupa glas raapu repena sulaa raapu moropea warisa. Goa pua neme onaa medaloma adesu. Nimumi mo raapara piri kira aune yae-para nipuna repename warini piksa raapu yada pua nipu rabuaniaasimi. Go kira aune yae nipuna bi perekea pa naba isa. Go onaanumi nipu ipa ini madaa wasupa nona piane adolalo pua pirisimi. Goa pua Gote-me nimu alowa kasa-pulu nimumi go saapirisimi.

3 Nimumi Gote-na kogono aa Moses-na yaasa loa sipsip sina yaasa page laasimi. Go yasaare gupa simi:

O Aa Mudu Gote, nere puri adaape pate.
Go kogono rayo neme pere ora epe kogono ya-pulu puri paloa pe.
Nere go su amaa piri onaa rayona aa mudu padane piruaaye.
Goa pua nena konere ora epe ta-ga ora redepo ne kone suaaye.

4 Aa Mudu, ne padanere ora epe aa pi-ga onaa rayome ne madaa paalame omalimi.
Goa pua onaa rayome nena bi waru minasaaeme.
Goa pua su rayona piri onaanu ne piri-para epa rumu koba pua aalu adaniaawa nimumi ne madaa beten teme.
Gore su rayo-para piri onaanumi nena epe redepo ne kogono adoa kiriteme-pulu goa palimi simi.

5 Goa pua so yaa-para aaya epe sel lotu ada pora gaape lobesa-daa adesu. Go lotu ada-parare Gote nipuna pirape ada aasa.

6 Goa pua ensel 7-pela nimumi orope wae yae saapirua padane padane laatapu epe ada gimoa amaa-nane ipisimi. Gore nimumi ora epe yaako pi mamina yamoa nimumi epe aana gol-me warini aako lete nimuna kadesa madaa yamesimi.

7 Goa pua pa oro yaalo piri oyae maala pana medamere ensel 7-pela-para go yaenu kasa. Go oyaere nimumi aana gol-me plet 7-pela sapalae kasimide oyaere Gote-na ratu yawe kone go plet 7-pela madaa rulatabesa. Go Gote-re nipu oro yaalo kagaa piraama laama palia.

8 Goa pua Gote-na puri-para nipuna epe paana puri-para gona miruri Gote-na epe lotu ada-para rulatabesa. Goa pua epe lotu ada-parare pa onaanu mada napalimi. Dia, mo ensel ipa 7-pelame wae-rupa mapiraape kogono 7-pela aba pu kiritinaloa ru-nane wala orope palimi.

16

Gote-na ratu yawe kone panapu saabaaya

1 Goa pua mo epe lotu ada ru-nane agaa meda sa rabu neme pagesu. Go agaame go ensel 7-pela-para puri paloa goa sa: Nimi puare Gote-na ratu yawe konere plet kerepopu madaa ia-ga mea pua no su amaa koyo rubalepa sa.

2 Goa pua aba ripia aasa ensel-me nipuna adaa plet mea pua su amaa koyo lopasa. Goa pisa raburi mo raa kira aune yaena yope pisimide onaanu madaare wae adaa gaale rerenu mapiraasa. Go onaanumi abade mo kira aune yae nipuna piksa adoa beten simide onaanu madaa page mapiraasa.

3 Goa pua ensel laapomere nipuna adaa plet i yaere mo ipa solwara madaa mea koyo lopasa. Goa pisa rabu yaapiri ipa solwara madaa aba ome onaanuna yapi-rupa popesa. Goa pisa raburi no ipa solwara-para piri oyaenuri rayo omabesimi.

4 Goa pua ensel repo pamere nipuna plet madaa sapalae muare no ipanu popea-para page ipa yokea-para page koyo pabesa. Goa pisa rabu ipa rayo perekeare yaapi agu popesa.
5 Go rabu neme ipa surube ensel-na agaa pagesu. Nipumi goa sa: Epe Redepo ne Goto, nere abia page pi abade page pirisi. Nena koso lape agaa madaare neme wae yoto mea rumaali rabu ne redepo ne kone sua rumaaina sa.
6 Go wae menana yope mi aanu-miri abade Gote-na ruru-para Gote-na agaa lakene aanu page tu mao-maasimi rabu nimuna yaapi pupu-bisa. Goa pisa-pulu go onaa waen-umi yapi nenalo kalape sa. Goa pua nimuna yoto ora waru mealimi.
7 Goa pua agaa meda aana reke aaya-para gupa pagesu: Aa Mudu Gote, neme puri rayo waru pate. Nena koso lape agaame onaa mea rumaali pare nena epe redepo ne kone sua rumaali sa.
8 Goa pua ensel maalame nipuna adaa plet madaa sapalae yaere naare madaa mea koyasa. Goa pua Gote-me naare nipu puri kasa raburi go naare kekapumi onaa rayona yo-gane laula pape pisa.
9 Gore naare waru risa rabu nipuna kekapu ora adaape pisa rabu onaanu rayo waru risa. Go rabu Gote-me go wae yae madaa puri kasa rabu nipuna bi madaa ero agaa simi. Goa simi pare nimumi wae kone naperekea Gote-na epe puri pane bi naminasaimi.
10 Goa pua mo ensel supumiri nipuna adaa plet madaa sapalae mo raa kira waena aa mudu pi-rape siaa king madaa mea koyasa. Go raburi mo raa kira aune yaena ruru pirisimi onaa rayo madaa ribaa yaama pisa. Goa pua nimu radaa waru no pirisimi-pulu nimuna abulu page regepe no pirisimi.
11 Goa pua nimuna to madaa gaale rere pirisa-nuri radaa waru nisimi. Goa pisa pare nimumi yaa-para piri Gote madaa ero agaa simi. Goa simi pare nimumi kone naperekea abana wae kone nagimisimi.
12 Goa pua mo ensel oraapumiri nipuna adaa plet madaa sapalae adaa ipa Yufretis madaa mea koyasa. Goa pisa rabu mo ipa rayo makaapu yabaawa no naare ipula-nane piri aa mudunu epenalo pora warisa.
13 Goa pua neme puri pane wae remo ipa repore uri kenome nona piane adesu. Nimu mo adaa paaka waatapena agaa-para mo raa kira aune yaena agaa-para makirae agaa ne aana agaa-para page epa opatabisimi.
14 Go remonuri ora wae remo rayo yapare nimumi napiaa kogono rado rado pisimi. Gore nimu su amaa piri aa mudunu rayo piri-para pisimi. Goa pua go puri pane Gote-na adaa yapi di raburi go aa mudunumi yada pinalo mea kiritalia.
15 Waru pagalepa: Ni Yesuri paake nape aanu ipulumide-rupa aipapulu epalua. Goa palua-ga onaanumi u napatu ura onaapu epe-rupa yamoa piralimi-daare nimi raaname oma-limi. Goa pua ni epaluade rabu go onaanu medalomame ura onaapu waru naayame aanumi ni mada na-adalimi. Goa pua onaana ini agaana aako onaapu yamoa pimi onaanumi yala napoteme.
16 Goa pua wae remo rayome aa mudunu padane-para makiritisa. Go makiratape suri Juda aanuna agaamere Amagedon teme.
17 Goa pua mo ensel 7-pelame nipuna adaa plet madaa isade nipumi po ripu-para mea rubaasa. Goa pua epe ada ru-nane aa mudu pirape siaa king isa-para agaa medame puri paloa goa sa: Go yaenuri abia dia yala sa.
18 Goa pua yaki repena piaa-mama puare oyaeme agaa adaapu rado rado loa yaa-para kululu loa su minini adaape pisa. Abade Gote-me onaa wariaa-mama ipuare go piane su minini meda napinasa pare go su etome ora rayo rabuanaasa.

19 Goa pua adaa adaare robo repo
rupialala pisa. Goa pua su rado rado
rayona adaarenu rayo agaa me loa
maoyaatisa. Goa pisa pare Gote-
me wae su Babilon abutalo kone sua
nipumi Babilon nipuna kap madaa
wae ipa wain pirapalae mua mea
manasa. Go wain ipare Gote nipuna
ratu yawe kone rayo go-para mapi-
raasa.
20 Go rabu page ipa solwara riki-
raana aaya sunu rayo minabaawa
rudunu page ora dia yalia.
21 Goa pua adaa yai raapuri
radaki aapa adaape epa lopalia. Go
radaki aapa padane padane laatapu
madaare rais bek-na kedaa-rupa
lopesa. Go yaa-para lopoa onaanuna
to madaa tisa. Gore go yaere ora
wae yae ya-pulu onaanumi Gote-
para wae ero agaa simi.

17

Aa rume oname wae yoto misa

1 Goa pua mo adaa plet 7-pela
saapiraeme ensel 7-pelare padane-
mere ni piri ipua ni gupa epa lagisa:
Ne epali rabu neme mo adaa paake
aa rumi oname wae yoto melia rabu
neme adaina. Nipuna adaa adaare
ipa adaapu pope repaa-para warisa.
2 Go su amaa piri aa mudunu wae
kone adaapu sua Gote gimoa Satan-
na kone misimi. Go konere nimumi
mo adaare-para paake aa rumi kone-
rupa sua pirisimi. Goa pua su amaa
piri onaa rayome go ona* raapu
waea pu piruare maeyae onaa-rupa
pirisimi sa.
3 Go rabu Holi Spirit ni raapu
pirasa rabu mo ensel-me ni onaa
napiri su-para mea pisa. Go su-
parare neme ona meda adesu. Go
onare nipumi kane raa kira aune
yaena masaa madaa pirasa. Go
raa kira aune yaena to yogane
madaare wae bi rado rado adaapu tu
saabaasa. Go bi rado radore Gote ero
agaa lape-rupa tu saabaasa. Gore mo
raa kira aune yae nipuna aalu 7-pela
aasa. Goa pua nipuna aalu kepare 7
aasa.
4 Go onamere epe kane mamina-
para kobere mamina lapo maraawa
aana gol-me warini pepenapu palae
mapiraasa. Gore abade nimumi
epe aana-para epe kulubu-para
mone yoto adaapumi kabesimi. Goa
pua nipuna kimi page aana gol-me
warini kap saapirisa. Gore paake
nape kone sua pisa-pulu nipumi
Gote-para wae ero lape yae-para
pugu pi yaenu-para mo kap-para
mapiraasa-pulu rulatabesa.
5 Gore nipuna eno madaa page
bi saabaasa. Go bi madaare saa
agaame kudiri pu re gupa saabaasa:
Adaa Babilon suri nipu paake aa
rumi kone i onaanu-para wae pugu
pia pi onaanu-para go suna agi
padane piruaaya.
6 Go onamere abade Gote-na ruru
onaa tu maomaawa nimuna yaapi
noare nipu maeyasa. Go page on-
aanumi Yesu madaa kone rulaawa
nagimisimi-pulu go oname tu mao-
maawa nimuna yapi noa maeyasa.
Gore neme go ona adesu raburi
pogolasaawa kone adaapu isu.
7 Neme akeane kone adaapu sae?
Goa pua ensel-me ni agaa gupa
misa: Neme akeane kone adaapu
sae? Neme abiare go onana kudiri
pi konena re-re neme mea ipua ne
lagialua. Goa pua go raa kira aune
yaena masaa madaa ona pia page re
lagialua. Go yaere nipuna aaluri 7-
pela aawa nipuna aalu eperaa 10-
pela pisa.
8 Neme go raa kira aune yae aba
adesu rabu nipu abade pirisa pare
abiare napia. Goa pea pare oropere
nipu su naaku gimoa amaa-nane pe-
naame epalia. Go rabu nipu popalia-
rupa ora na-adalimi. Goa pua go
su amaa piri onaanu medaloma
abade Gote-me su yaa nawarisa rabu
nimuna binu oro yaalo kagaa pirape
buk madaa natu isa. Go onaanu

* **17:2:** Go ona paake aa paake rumi yaena agaamere Gote gimoa pa yaaga Gote-para rado yaenu rateme onaa-para sa. Gote-na ini madaare gore aa nipuna ore gimoa ona paake yone-rupa madaa sa.

nimumi go raa kira aune yae ademe rabu nimumi kone adaapu meme. Gore abade nipu pirisa pare abiare wala napiruaaya. Goa pea pare wala orope nipu wala epalia. Go rabu nimimi kone adaapu mealimi.

9 Aa medame kone waru sua maluba kegealiare go oyaena re makuaalimi. Go aalu 7-pela aasa pare kanapu 7-pela tisa. Go rudunu† madaare ona pirisa.
10 Goa pua adaa aa mudu 7-pela page pirisimi. Goa pua mo aalu 7 aasare aa mudu 7-pela nona piane pirisimi. Aa mudu supuri abade mea rubisimi pare abiare padane-ma pa pia. Goa pua padane-mare aa mudu-rupa nipu wala orope piralia. Gupa piralia pare nipu oge rudupu yapi di mada piralia.

11 Go raa kira aune yae abade pirisa pare wala abia napiare nipu page aa mudu 8-pela pa-rupa pia. Goa pea pare nipu mo namba 7-pela muduna ruru aawa su naaku-para piralia.
12 Gore neme aalu eperaa 10-pela su adaarena ora aa mudu 10-pela piralimi. Go aa mudu-para nipu abi naepa pirua surubeme. Dia, pare orope go raa kira aune yaena puri mua nipu raapu surubalimi. Nimu pirape diri pena naare ini perekealaina padane piralimi pare ogesi surubalimi.
13 Go aa mudu 10-pela nimumi kone padane agu sua nimuna puri-para nimuna surubape kone page mo raa kira aune yae pua kateme.
14 Goa pua nimu rayome mena sipsip si raapu yada palimi. Go rabu mo sipsip si nipu madaa kone rulae onaanu-para nimu raapu yada pua go aa mudunu rabuaniaalimi. Nipuri Aa Mudu rayona ora Aa Mudu page king aa mudu rayona Aa Mudu page piralia-pulu mada rabuaniaalimi. Goa pua nipu raapu pirape onaanuri nipuna aba yaaloa mapiraasa-pulu nipuna agaa waru pagoa nipuna pora ratalimi sa.
15 Goa pua mo ensel nipumi ni page gupa lagisa. Abade nere go adaa ipa ini-para pirade ona yaade. Goa ipa madaare nena to yogane rado ae onaanu-para kiritae onaanu-para su rado rado piri onaanu-para adaa agaa rado rado ne onaanu-para ade.
16 Gore aba ade aalu eperaa 10 oyae page raa kira aune yae laapome paake aa rumi ona madaa wae kone waru sua tulalo palipi. Goa pua nipu waru tuare nipuna oyaenu mamina-nu page kolo rialipi. Goa puare nipuna yogane-para aaya midi mea noa nipu repena sulaa-para mea ira-balimi.
17 Gore Gote-me nimuna kone robaa-para nipuna kone mapiraasa. Goa pisa-pulu nimumi kone padane sua nimuna surubape puriri kira aune yae kateme. Goa pa amaa pula aainare Gote-na agaana re ora pe-naame epalia rabu go puri dia yalia.
18 Gore mo ona nipu ora wae adaa adaare-para piri onaa nona pi-ane ya-pulu nipu su amaa pimi aa mudununa puri rabuaaniaalia sa.

18

Babilon adaare pabo tisimi

1 Neme go yaenu aba adoa en-sel meda so yaa-para pirua ipisa-daa adesu. Gore nipu adaa puri isa pare nipuna epe paame go su madaa roalia rabu epe-rupa surube-nalo pisa.
2 Gore nipumi agaa puri paloa gupa sa: Adaa Babilon su adaare pabo tina. Abiare go adaare-para wae remonu-para wae oto pi re-monu page pimi. Goa pua go os-ade adaare-parare wae oto pi yaanu page nipu madaa ada waria aeme.
3 Gore abade nipuna onaa rayo nipuna ipa wain kaloa nipu agaa

† **17:9:** Rom ada kagurere 7-pela rudu meda madaa warisimi. Go madaa saa pi agaa ta paaya.

mana lakesa. Go puri pane wainri nimu wae-rupa pirape kone mulalo no pirisimi. Gore go su amaa pirisimi aa mudu king-numi page go ona nipu raapu wae paake nape kone sua pirisimi. Goa pua go su amaa bisnis kogono pua mone pisimi aanumi page go onana pupitagi nape kone madaa mone yoto adaapu misimi sa.

4 Goa pua neme agaa meda so yaa-para ipisa rabu gupa pagesu: Nimiri nina onaanu-ga nimi go su gimoa pulupa. Nimi goa palimi-daare nipu raapu waea napalimina. Goa palimiri nipumi mealia wae yoto namealimi.

5 Nipuna wae yae rayore ora adaapupe saa-mama puare ora so yaa popa oraata aaya. Goa pea-ga Gote-me nipuna wae yae rayo madaa aba niminaa kiritea.

6 Gore nimimi go wae onana kone niminaawa nimimi abulu kiritalepape. Gore nipumi abade nipuna wae kogono pisa madaare nimimi wae yotome rana laapo abutapape. Gore nipumi abade ipa puri pane kap-para mea gisa-ga nimimi ora puri pane ipa nena nipuna dis-para satepape.

7 Gore nipumi abade nipuna bi minasaawa epe pepena pua epe-rupa pirisa. Goa pisa-ga nimimi go kone abutalo palimiri radaa waru manaatepape. Gore nipumi wae kone saliare oyae go-rupa katapape. Goa puare nimimi nipu re waru adoa abuta. Gore nipuna robaa-para kone go-rupa mua lagialia: Niri go su yaa rayo surube mudu ona ya-pulu go aa mudu pirape siaa mada piruaayo tea. Gore niri ona wasaa napia loa wae kedaa page naepalia-pulu neme re mada natoa.

8 Goa tea-pulu wae oyae rado radore padane go yaapimi agu nipu madaa epalia. Go rabu yaina page mua kedaa adaape rua piralia. Goa pua reae adaa page pabalia. Goa palia raburi repena sulaame Babilon adaare rayo waru rabalia. Gore Aa Mudu Gote-me nipu raapu koso loa wae yoto mea katea-pulu nipu ora puri paloa pa pia sa.

9 Go rabu go su amaa pirisimi aa mudu king-numiri go ona raapu ora waea pua yolape kone sua piralimi. Goa pisimi-pulu go aa mudu king-numiri nipu mea irini miru adalimi rabu nimuna aako rupitua re lo piralimi.

10 Gore mo aa mudu king-numi nipuna radaa nape yae aba adoare nimumi paalame omalimi. Goa pua nimu rekaawa gupa teme: Odo-e, loare odo ora waru pia teme. Go Babilon adaare nere puri waru pane adaa adaare yaade. Gore naare ini padane pereke talainare nena wae yaenu yoto abulamono teme.

11-12 Goa pua su amaa pimi mone yoto mi aanumi page go adaare madaa re waru loare nimuna pu robaa-para ora o tea rabu re waru teme. Gore nimuna kako-nupara moae yaenu meape onaa napimipulu kakore nakabalimi teme. Nimuna aana gol-para aana silvapara epe yoto meape aana-para epe kulubu-para go mone yoto adaapu aba misimi. Go page epe yaako pi mamina-para kobere mamina page ora oma pae epe lapalape page kane mamina page go oyaenu abia nakabalimi. Goa pua epe kaa pi repenanu page elepan menana imaame warini yae page epe yoto meape repename warini yae page abia nakabalimi. Goa pua aana brass-para aene-para epe puri pane aana gonumi warini yae page nakabalimi.

13 Goa pua go kako-nu page nakabalimi: Sinamon-para yabia-para kaa pi miru irae yae-para repena maara nona piane yae-para repena emabo nona piane yae-para wain-para wabola-para bret warini palaawa-para wit-para mena gawa sipsipnu-para hos mena-para hos mename yone kaaranu-para kogono madaa adini aanu page abia nakabalimi. Goa onaanu page nakabeme pare nimuna kone wasupa mabebolaaeme.

14 Goa pea-pulu mone yoto mi aanumi go onaanu goa madaa nateme: Go oyaere nena robaa-para adawe kone sua aba mula pisi pare go rayo ne gimoa dia yalia teme. Goa pua epe yoto meape yae rayo page nena epe pepena oyae rayo page go rayo dianialo pi-pulu ora diania tea.

15 Goa pua mone yoto mi aa medalomamere go adaare-para bisnis kogono aba pua mone adaapu misimi. Go aanuri nimumi go onana radaa pi oyae adoa paalame omoa nipu ora mo-para pua piralimi. Gore nimu mo-para aawa re waru lo pirua gupa yaatea:

16 Odo waru pia. Go aba nena ini agaare ona epena pepena-rupa mapaawa yoto misi rabu waea piside teme. Abade nipumi epe yaako pi mamina-para epe mimi pi mamina-para kane mamina rado rado yamesa. Goa pua nipuna tona pepenare aana gol-me warini yae mua mone yoto waru i aana pepenanu page ora epe yaako pi kulubumi page nipuna pepena waru pisa.

17 Goa pisa pare naare ini padane perekealaina go pepe rayo dia yoa pane pula teme. Go page mo ipa ipunu rini aanu page mo ipunu kaboa su rado-para polalo palia onaanu page go ipunu ru-nane kogono pi aanu page mo ipa solwara madaa kogono pua mone mi aanu page nimu rayo Babilon su adolalo rekaasimi.

18 Gore nimumi mo adaare repena sulaame irisa miru adesimi rabu nimumi puri palo goa simi. Go adaare-re nipu padane ora puri pata-ga meda go-rupa na-aaya simi.

19 Goa loa nimuna aalunu madaa kege mea awo sua re lo nimuna robaa-para kedaa pina pirisimi. Goa pua nimumi goa simi: Odo waru pia simi. Go adaa adaare-para ora wae yae meda epaade simi. Go adaare-parare ipa solwara madaa pamisade ipunu-na aaraanu ipu nipuna pora pamua yoto mua amope-rupa pirisimi. Goa pea pare naare ini padane pereke talaina go adaare raboa repo nasade simi.

20 Nere yaa-para piri Gote-na ruru onaanu-para aposel kogono aanu-para Gote-na agaa lakene aanu-para nimi rayome mogo adaare raboa repo nasala madaa raaname waru omalepape. Gore go onana adaare nipumi abade nimi-para waea pisa-pulu Gote-me adoa koso laawa wae yotome abusa.

21 Go agaa aba dia naloare puri pane ensel medame aana adaape meda minasaawa ipa solwara-para mea lopasa. Go aanana kedaare wit-na ini marabuaawa pelatabebe pinalo i yae ya-pulu kedaa waru pisa. Nipumi goa pisa rabu nipumi lalo: Go mea lopaato-rupare nimumi adaa adaare Babilon page gupa mea rubawade sa. Goa pua ora dia yalia-pulu onaanumi wala mada na-adalimi.

22 Goa pea-pulu go adaare-para alowana agaa pagape rabialo rado radona agaa page emaape page bero page temede-rupa onaanumi mada napagalimi. Goa pua oyae warini kone rado rado imi aanu page wala ne go adaare-para napitimi. Goa pua wit maraabuape yaena e page wala meda napagalimi.

23 Goa pua lam kolo memena paare go adaare-para wala meda mada naroalia. Goa pua ona aa lapo page rumaatalo palipide raburi nipuna rome agaa meda mada nalalapalimi. Abade nena mone yoto mi aanu pirisimide raburi gore go su rayona nimu mudu pirisimide. Go rabu abade nena romo malumumi neme su amaa piri onaa rado radonu makiraside sa.

24 Gore Gote-me nipuna ruruna yapi page nipuna agaa lakene aanuna yaapi page go adaare-para koyasimi-pulu nipumi Babilon piri onaanu-para wae kedaa yoto kaloa yaapi abusa. Gore Gote-na iaanumi tu maomasimi rabu koyasimi yaapi rayo wala abuteme.

19

Babilon adaare tisa rabu pedo pisimi

1 Goa pua wala orope neme puri
pane agaa meda pagesu. Go agaare
so yaa-para piri onaa adaapumi
Gote-na bi gupa minasaa laasimi: Ni-
aame Gote-na bi minasaamina. Ni-
aana Gote nipu padane-mame oro
yaalo kagaa pirape kone wasupa-
para nipuna epe paana puri niaa
guaaya. Goa pua nipu ora puri pane
aa piruaaya.
2 Gote nipuna koso lape agaare ora
waru loa epe redepo ne kone ya-
pulu yoto mea rumaalia. Goa pua
Gote-me paake aa rume onana wae
yoto rumaa kasa. Go oname Gote-
na kogono onaanu tu maomasa-pulu
nipuna go wae yaena yoto kasa.
3 Goa pua yaa-para aae onaanumi
gupa yaasimi: aapa Gote nipuna
bi mada minasaamina simi. Gore
repena sulaame mo adaa adaare
irabasa rabu nipuna miru so yaa-
para oro adaalupu puaa-mama pisa.
4 Go agaa lo kiritainalo mo kone
makuaae aa mudu 24-para mo pa
piri oyae ipa maala-para nimu ray-
ome rumu koba pua pirisimi. Go
rabu nimu page aa mudunumi page
Gote nipuna siaa king madaa pirina
beten lo pirisimi. Goa pua nimumi
gupa simi: Ora ria yaade. Niaame
Gote-na bi minasaamina simi.
5 Go rabu Gote-na aa mudu piri
king siaa-para agaa meda gupa ipisa:
Gote-na kogono onaanu-para onaa
rayome Gote paala omeme-nupara
onaa naraanu-para aa mudunu-
para nimi rayome Gote-na bi mi-
nasaatepape sa.

Sipsip sina ona rumaatalo pisa rabu eta adaa irisa

6 Go rabu adaa onaanu kiritaba
pirua agaa meda gupa lo pirisimi-
daa pagesu. Go lalaasimi agaare
adaa ipa o lalae nona pisa. Go agaare
so yaa-para kululu tade-rupa simi.
Go agaa simi rabu nimumi gupa
simi: Gote-na bi minasaamina. Aa
Murdu-ri niaana puri pane Gote-ga
abia nipu ora aa mudu pirina simi.
7 Goa pea-ga niaame epe kone
waru sua raaname waru omamina.
Nipu epe puri ia-ga nipuna bi mi-
nasaamina. Gore sipsip* mena sina
ona rumaape yapi diri aba rudu
ta-ga nipuna onare epepe mamina
managola sua pia.
8 Gore Gote-me e laade-ga go on-
ame ora epe yaako pi mamina mua
nipuna to mada mea maraasimi. Go
epe mamina-re Gote-na ruru pirua
onaanumi epe kogono pasimide-
pulu go mamina nona piane yames-
imi.
9 Goa pua ensel-me ni-para gupa
lagisa: Go agaa pepa madaa waru
tu sape sa. Sipsip mena sina ona
rumaawa eta yawae di rabu Gote-me
onaa medalomanu yaaloa eta nola
ipulupa tea-ga nimumi raaname
omalimina. Goa loa nipumi ni wala
gupa lagisa: Go agaare Gote nipuna
ora agaa lagialo sa.
10 Go rabu niri ensel-na aa kibu-
nane rumu koba pua neme nipu
madaa beten toame pisu. Goa pisu
pare nipumi ni gupa lagisa: Neme
ni-para goa napape sa. Niri nena
kogono naaki pi. Goa pea-ga nena
amenu raapu kogono pide. Gore
onaa rayome Yesu penaame mea
waasa-daa ora agaa waru pageme
onaanu raapu kogono page pide.
Goa pea-ga nina bi naminasaina
Gote-na bi padane minasaape lo lag-
isa.

Aa meda yaako pi hos mena masaana pirisa

11 Gore neme yaa-para adesu rabu
yaa pora gaape loboa hos mena
yaako pi meda ipisa-daa adesu. Go
hos madaa pirisa aana biri Kone
Rulape-para Ora Agaa Ne Aa gupa
teme. Go aare nipuna koso lape

* **19:7:** Sipsip menasi ona rumaatalo pisa aere Krais Yesu-para ta. Krais nipuna rumaape onare go su aama pimi onaanu-para sa. Krais nipu su aama wala epaliare nipuna onaanu epa rumaawa epe su adaa-para mea palia. Oro yalo yalo piruape su yaade.

kogono epe-rupa rumaawa nipumi epe kone agu sua yada go-rupa pea.
12 Nipuna ini laapore repena sulaa-rupa roa nipuna aalu raguna adaapu adipisa. Goa pua nipuna yogane madaare bi meda tu saabaasa. Goa pisa pare nipu agu raapome go bina re makuaaya.
13 Goa pua nipuna maarae adaalu mamina-re yaapimi radepesa. Gore nipuna biri Gote-na Ora Agaana Re teme.
14 Gore so yaa-para piri yada pape aa rado radonu nimuna yaako pi hos madaa pirua nimumi go aa ratamea pisimi. Goa pua nimuna to madaare ora epe lapalape yaako pi maraawa ora lepo lepo pi yae maraasimi.
15 Gore mo aa-na agaa-parare eke waru ae rai kutu pelatabisa. Go rai kutumi su rado rado-para piri onaa rayo rabuaniaalia. Goa palia raburi nipumi puri pane aene rimaapu ripinua nipumi onaanu rayo waru surubalia. Goa pua nipumi wain ini igipini yae-para nipuna wain inina ipa rabuaniaalia-rupare puri pane Gote-na ratu yawe kone mea katea.
16 Gore nipuna adaalu maarae mamina page nipuna palaa madaa page bi gupa tu saabaasa: Go aare Aa Mudu rayona Aa Mudu page Aa Mudu rayonme Aa Mudu yaade. Go-rupa tu saabaasa.
17 Goa pua ensel meda naare ini-para reka aaina adesu. Gore nipumi so yaa madaa pamuala aasaaya pare puri palo yaaloa gupa yaasa: Nimiri Gote-na ogere waima yaaloa nalimina epa kiritatepa.
18 Gore aa mudununa yogane midinu epa nalimina. Go yoganere soldia aanu-para nimuna surubape aa mudunu-para hos mena-para nimuna masaana pirape aanu-para ora onaa rayona yogane midinu epa nalimina. Goa pua kogonome adini aanu page pa piruae aanu page onaa naraanu page aa mudunu page go rayome yogane midinu epa nalimina sa.
19 Go rabu neme mo raa kira aune yae-para go su amaa piri aa mudunu-para nimuna soldia aanu-para nimu rayo epa kiritabaina adesu. Gore nimumi go hos mena madaa pirapalae ipisade aa raapu yada pulalo pisimi. Goa pua nimumi nipuna yada pape aanu raapu yada pinalo pisimi.
20 Goa pisa pare nipumi raa kira aune yae-para makirae gote-na agaa lakene aanu rayo kalabus ada-para mapataasimi. Goa makirae gote-na agaa lakene aamere mo raa-para piri yaena ini agaa madaa napiaa kogono adaapu pisa. Go puri pane kogonomere mo raa-para piri yaena yope palaasa adesimi onaa rayo makirasa. Go page nipumi repename warini piksa adoa beten simide onaa page makirasa. Go rabu mo raa-para piri yae-para makirae agaa lakene aa mo adaa naaku-para mea rubisimi. Go-parare radaa pi repena sulaa-para bisululu rapalae repena egaa waru rala aaya.
21 Goa pua hos mena madaa piri aame nipuna agaa-para opatabea rai kutumi kira aune yae-para makirae aa lapona soldia aanu tu maomasa. Goa pisa rabu yaa adaapu biyaa ipua go aanuna ro epa nabisa rabu nimuna robaa rulatabesa.

20

Satan maali 1,000 kalabus patisa

1 Go rabu ensel meda so yaa-para gimoa epa kilipisa-daa neme adesu. Gore no-para saa-mama puaede naakuna ki nipumi garulani-aatalo mea ipua nipumi kedaa pi ope sen page ripinaasa.
2 Nipu ora abade pirisa rabu page ora irulu ripinaa palae isa. Go paakare nipu abade piri waata nona piane Satan ya-pulu ensel-me nipu ope sen-me adia nipu maali 1,000-rupa kalabus ada mapataasa.
3 Gore ensel nipu no naaku-para mea lopaawa pora waru poasa. Goa pua naaku madaare oyae mea lopae raburi dede lama pulade-rupapara

garulaniaasa. Goa pisa-pulu Satan-me su rayona piri onaanu wala mada namakiralia. Gore nipu maali 1,000 aba dia naloa orope nipu onaanu wala makiraainalo epena tea. Gore nipu rudupu yapi Di-na esepe palia rabu pora pamualia.

4 Go rabu neme aa mudununa pirape siaa king-nu adesu pare go siaa madaa pimi aanu adesu. Gore Gote-me nimu kane kogonore ni-mumi koso lape agaa pagoa on-aanuna yoto mea rumaainalo puri kasa. Goa pua onaanu Yesumi mea wasade ora agaa-para Gote-na agaa ria page lakesimi-pulu iaanumi goa napipape loa nimuna maa kepesimi. Goa pua onaa wasupanu medaloma page adesu. Go wasupanumi raa-para piri oyae-para nipuna repe-name warini pikisi madaa beten nasimi. Goa pua go raa-para piri oyaena yopere nimuna eno madaa page kinu madaa page napisimi. Goa pea-ga nimu rekoa Krais raapu maali 1,000 aa mudu pirua surubalimi.

5 Goa pisa pare ome onaa medalo-mare go rabu abi naare raalimi pare maali 1,000 aba dia naloa nimu page rekalimi. Go rabu Gote-me ome onaa marekaape yapi di epalia.

6 Gore onaa aba ripia rekalim-idere Gote-na epe kone mi onaa ya-pulu raaname waru omalimi. Wala rana lapo omape purimiri onaanu mada narabuaniaalia. Gore ora dia go onaanuri Gote-para Krais lapona miru irae onaanu pua pirialimi. Goa pua nimu Krais raapu aa mudu-rupa maali 1,000 ru-para piralimi.

Satan-na puri-para nipu page pabo talimi

7 Orope maali 1,000 dia yalia raburi Satan nipu amaa-nane epe-nalo kalabus ada pora gaape loba palia.

8 Go raburi nipu amaa-nane ipuare go naare ipula pabala re lapone piri onaanu rayo makira tula epalia. Go piri onaanuri nimu Gote-na ruru-para Megok-na ruru lapo piruaeme. Goa pua nimu yada pinalo Satan-me mea makiritaalia. Gore nipuna meape onaanuri solwara mu-rupa epa kiritalimi.

9 Go onaanuri nimu su rado rado rayo palimiri Gote-na ruru onaana adaare waria piri-para pua kuta pal-imi. Go adaare-para pimi onaare Gote-me pedo pu raaname waru omalia. Goa pea-ga repena sulaa so yaa-para ipuare go soldia onaa rayo rabalia.

10 Go rabu Satan-me abade nimu makirasae onaare Gote-me pora gaape garulaawa naakupe-para mea lopalia. Go-parare adaa repena sulaa-para bisululu ralae-para sua aalimi. Go naaku-parare raa kira imae-para makirae agaa lakene aa nipu lapore aba mea lopalia. Goa pua nimu piruare ribaa page naare paalu page e lala pirua radaa agu no piralimi.

Lo kiritape koso adaa rekalia

11 Go rabu neme adaa aa mudu pirape siaa king adesu. Go siaare ora yaako puti madaa piri aa page adesu. Gore nipumi puri paloa agaa sa rabu su yaa laapo pereke tua pogola pisipi.

12 Goa pua neme aba ome onaa rayo adesu. Goa pua mo onaa naraanu-para mudunu-para aa mudu pirape siaa ia-nane rekaasimi. Goa pua mo siaa madaa piri aame buk lobenalo mea kasimi. Goa pua ora epe-rupa kagaa piraama laama pope buk page mea lobesa. Goa puare nipumi buk-nupara nimuna pisimide kogono adoa rumaasa. Go rabu mo aba ome onaa rayo koso naloa yoto rumaasa.

13 Go rabu abade ipa solwara-para omesimide onaanu page marekaalia rabu rekoa epalimi. Goa pua wae omape naakumi nipuna maomape onaanu page epenatea. Goa pua koso pagape aame nimu rayona koso pagalia. Goa pua abade nimumi pisimide kogono niminaawa nimuna yoto gu-rupa marula katea.

14 Goa pua adaa magomawe naaku-para rara inimi warini repena sulaa adaape ralaaya-parare omape kone-para ome onaanu page mea lopasa. Go adaa magomawe naaku repena sulaa rala aaya-parare wala rana lapo pa omapere go-para palimi.
15 Goa puare koso pagape aame onaa rayona binu epe buk madaa nasalia-daare nipumi go onaanu naaku repena sulaa rea-para mea lopalia.

21

Kagaa su yaa lapo opalia

1 Go rabu neme kagaa yaa-para kagaa su lapo adesu. Go raburi abana su-para yaa lapo rata dia yoa ipa solwara page dia yalia rabu wala meda nasalia.
2 Goa pua neme kagaa opaliade epe Jerusalem su-para siti adesu. Go adesu rabu kagaa adaarere Gote-na su gimoa su amaa ipisa. Gore Jerusalem su-para siti nipumi pepena ora epe meda pua sasa. Go pepenare nogonumi aa polalo raana waru omoa pepena epe-rupa peme-rupa mada pua Jerusalem kagaa go piane ipisa.
3 Go rabu agaa meda mo aa mudu pirape siaa king isa-para puri paloa gupa sa: Pagalepa. Abiare Gote-na kagaa adaarere nipuna onaanu raapu aaya. Goa pea-ga nipu nimuna rikiraana salia rabu nimi nipuna ruru onaa piralimi. Gore Gote nipu nimu raapu piralia-pulu ora nimuna Gote padane raapu piralimi.
4 Go rabu nipumi nimuna lo pimi re ipa rayore dia yalia. Goa pua on-aanu nimu wala naomoa robaa-para kedaa page wala namealimi. Goa puare nimumi re page wala mada nateme. Goa pua nimumi radaa page wala nanalimi. Goa pua abana su yaa laapore ora dia yalia sa.
5 Go rabu aa muduna siaa king madaa piri aame goa sa: Neme oyae rayo kagaa warialua sa. Goa pua nipumi ni wala lagisa: Neme go agaare pepa madaa tape. Goa agaare ora agaa ria onaa rayome go agaa madaa kone rulalimina sa.
6 Goa loa nipumi ni wala gupa lagisa: Go oyae rayore dia yaade. Niri ora aba ripia page pira-mama pisude abia page pa piralua wala orope page pira-mama palua. Niri ora oyae rayona re pi. Goa pea-ga onaa rayome ipa nalame omalimi-daare neme mo ipa epe oro yaalo kagaa pirape ipa yokea-para mea mapiraalua.
7 Gore onaa rayome yada pu kiri-tua wae yae gimalimi rabu neme epe kone katoa. Goa pua ni nimuna Gote piralua rabu nimu nina si wane-rupa piralimi.
8 Goa pea pare paalame omoa pogolasaaemede onaanu-para kawae madini onaanu-para wae pugu pi kone sua piri onaanu-para onaa tu maomaemede onaanu-para aa rume yone onanu-para romo malu saapiri onaanu-para remo aapa minasaaeme onaanu-para yaa agaa ne onaanu-para go rayo nimu no magomawe repena sulaa-para bisululu rapalae su naaku-para mea lopalimi. Go naakuri rana laapopa omape su ya-pulu radaa no piralimi sa.

Kagaa Jerusalem su adesu

9 Goa pua ensel 7-pela pirina meda ni piri-para ipisa. Go ensel nipu dis 7-pela saapiri ensel ipisa. Nimuna dis-nuri orope epape wae yae pabo isa. Go ensel-me ni gupa lagisa: Ipu. Neme sipsip sina ore ne mea waatoa. Abia nipumi pena go rumaaria.
10 Go rabu Holi Spirit ni madaa puri paloa epa pirisa rabu ni ora rudu so-para lamua pisa. Go raburi nipumi ni go epe adaare kagaa Jerusalem su-para siti mea waasa. Go siti-ri Gote so yaa-para gimoa su amaa ipisa.
11 Goa pua su amaa ipisa rabu Gote-na epe paana purimiri go adaare-para roasa. Paa nipu lepo lepo aatade ru paare ora epe aana jaspa nona piane roasa. Go aana

jaspa madaare mone yoto waru mua nipuna pepenare ora penaame wasupa madaa ademade-rupa pisa.
12 Go adaarena pisimi kepore ora adaalupe pua adaare maawa kutapu isa. Go kepona pora gaape 12 lobo isimi-pare ensel 12-pelame pora gaapenu surubesimi. Go pora gaape padane padane madaare Israel onaanu nimuna ruru 12-na bi rado rado tu sabaasa.
13 Goa pua naare ipula-nanere pora gaape repo lobesimi. Naare pabala-nane pora gaape repo pua lobesare meda-nane repo meda-nane page repo pua lobesa pare makiritaawa 12 warisa.
14 Go adaarena kepone nipuna irima yaruape yaere aana 12 yaruasimi. Mo aana 12 madaare sipsip mena sina 12 disaipel-na bi tua saabaasimi.
15 Go ensel ni raapu agaa sipa rabu nipu go adaarena naba mulalo aana gol-me warini oyaeme meda saapirisa. Gore nipumi adaarena pora gaapenu page kepo page robo mulalo pua go oyae saapirisa.
16 Go adaa adaarena robore ora peraa lapo page maluae lapo page gore ora epe-rupa padane nona pisa. Gore rudu rabulaawa page adaalu ke-nane page rata padanea pisa. Gore ensel-me ada mada mulalore nipumi kawi paala mua ada mada misa. Nipuna rugi lapore adaalu gupa 2,500 kilomita misa. Goa pua mo adana malue ke-nane lapo robo sua isa raburi ora padane-rupa aasa.
17 Goa pua ensel-me kepo pisa. Goa pua keporekae-rupana madaa misa raburi 65 mita pisa. Go ada robo isa kawi palaare aanumi ada robo salemede-rupa ensel-me page padane go yaeme robo isa.
18 Go adaare kepo warisa aanare jaspa-me warisimi. Goa pua mo adaarere aana gol-me warisimi. Goa pisa pare go adaarere wasupa palae madaa lepo lepo yaatae aasa.
19 Goa pua mo adaarena kepo yamanu kebe ti aanare Gote-me mone yoto ora adaape aana rado radonu mua mo adaare-na kebe tasaasa. Gore ora aba ripia epe pepena pae aanare aana jaspa aasa. Go aana madaare aana sapaia aasa. Goa pua aana repore yaako pi-ga go aanana biri aget teme. Go aana madaare pa aana kagaa rekene aana emeral teme.
20 Goa pua aana supuri kane yaako pu ti lapo aepe pare sadonikis teme. Gore pa aana kane medare konilian aasa. Goa pua kepo pi aanare abu pi krisolait aasa. Goa pua ru laapo pa aanare kagaa rekene aana beril aasa. Goa pua repena padane aanare abu pi aana topas aasa. Goa pua ki lapo pegepupa aanare kagaa kererene-para abu pi lapo kiritae aana krispores aasa. Goa pua aa egataa aanare rado piane rimu pi nona piane aana haiasin aasa. Goa pua 12-pa aanare ora kane rado piane aana ametis aasa. Go aana rayore nimumi wariaawa surubisimi.
21 Go kepona pora gaape 12 madaare adaa mone yoto meape epe aana sekere mua warisimi. Goa pea pare ora epe adaa sekere padane-mere pora gaape padane warisimi. Go adaare-na pamuape porare ora epe aana gol-me warisimi-pulu epe-rupa lepo lepo yaawa kuma pi aasa.

22 Goa pua neme go adaare-para epe mea nona piane lotu ada meda-ae na-adesu. Dia, puri pane Aa Mudu Gote-me page sipsip Si page nipu lapo go adaare-para pirualipi.
23 Go adaare-parare naare akua laaapo naroaaya pare Gote nipuna epe paana purimi ma-aulaawa roaawa sa. Go page sipsip mena Simiri go adaare-na lam paa-rupa roalia.
24 Goa pea-pulu su amaa piri onaa rayore go adaare-na paa madaa piru-alimi. Goa pua go su amaa piri aa mudunumi nimuna mone yoto meape oyaenuri go adaare-para mea epalimi.
25 Goa pua naare paaluri mo adaare-para oro yaalo paa pualia rabu pora gaapenu paa lobapasalia.

Dia yapare go adaarena paame su rayo rabualia.

26 Go raburi su rayona pepena pape oyae rayo page mone yoto meape oyaenu page no adaare runane mada mea epalimi.

27 Goa palimi pare wae oto pi yaenu-para wae yae pua yala mapolateme onaanu-para yaa agaa ne onaanu-para go rayore adaare runane mada naepa odobalimi. Gore ora mada dia yapare mo sipsip Simi onaa medalomana biri oro yaalo epe-rupa pirape buk madaa aba tu isa-pulu go onaanu padanere go adaare-para mada pua odobalimi.

22

Ipa-para repena lapo adesa

1 Goa pua mo ensel-me ora epe pupulae ipa meda waasa. Go ipare wasupa-rupa lepo lepo yaatae adesu. Go ipare Gote-para sipsip Si lapona king siaa rolo-para yokoa ipua sanare onaanu kagaa mapiraape ipa yade lo lagisa.

2 Go ipa nipuri mo adaarena adaa pora rikiraana yokoa ipisa. Go ipa mone pane one pane lapore onaanu oro yaalo kagaa pirape repena page aasa. Go repenana iniri etala pia rabu ini 12 rado etala. Go pua akua 12 madaare go-rupa ini etala pisa. Go repena nipuna yore su rayo-para piri onaa raba meape-rupa etea.

3 Goa pua oyae rayo Gote-me ratu rubalia rabu wae yaenu meda go adaare-para wala nasalia.

Gore Gote-para Sipsip Mena Si laapona aa mudu pirape siaa king-ri go ada re-para salia. Goa pua Gote nipuna kogono onaanumi nipuna bi minasaawa beten lalaalimi.

4 Goa pua niaame nipuna ini agaa adoa nipuna biri niaana eno madaa tu saabalia.

5 Goa pua ribaame go su wala nasurubalia. Goa pua Mudu Gote nimuna paare naarena paa madaa kone nasalimi. Goa puare nimu oro yaalo onaa mudunu piralimi.

Yesu wala epalia

6 Go rabu ensel-me ni gupa lagisa: Go agaare ora agaa ya-pulu onaa rayome go agaa madaa kone rulalimina. Gore Aa Mudu Gote-me nipuna agaa lakene aanuri nipuna Holi Spirit kata. Goa pea-ga nipumi ni nipuna ensel-me nipuna kogono onaanu-para aipapulu orope epaliade oyae rayo gupa lo makuaainalo mea rapaasa.

7 Yesumi lalo: Pagalepape. Niri nimi piri-para aipapulu epalua. Gore onaa rayome Gote-na agaa go buk madaa ia waru pago piralimiri nimu raaname waru omena sa.

8 Go agaa oyae rayore ni Jon-me pagoa ora ria adesu. Gore neme go agaa oyae rayo aba pagoa ado kiritisu rabu mo ensel-me ni go oyae rayo mea waasa-pulu neme nipu rumu koba pua beten talo pirisu.

9 Goa pisu pare nipumi ni-para goa lagisa: Gupa napape. Niri ne-para nena Gote-na agaa lakene amenu page nimina kogono padane pi aa yaade. Niri go buk-para i agaa pageme onaa rayona adami aa pi. Goa pea-ga neme Gote padane madaare beten loa nipuna bi minasaape sa.

10 Goa pua nipumi ni gupa lagisa: Go Gote-na epaliade remaare go buk madaa ia-ga neme napagaasape. Dia-ga go oyae rayona epaliade yapi diri aba rudu yaade sa.

11 Goa pea-ga wae yae peme onaanu nimuna wae yae ora pa pipape. Go page onaa medaloma oto pi kone imiri gore ora wae oto pi kone pa pina. Gore onaa medalomame epe kogono palimiri gore ora epe kogono paina. Go page onaa medaloma ora epe redepo ne-rupa piralimi gore nimu go rupa pa piralimina sa.

12 Gore Yesumi pagalepape sa. Neme aipapulu ipua nimi giape yoto mea epalua sa. Goa pua onaa rayome kogono pisimi-rupa adoare go madaa neme nimuna yoto rumaalua sa.

13 Ni padane-mare ora abade page pirisude wala orope page piraama

laama palua sa. Goa pua niri ora aba ripia pirisude wala orope page pa piralua. Gore ni oyae rayona re ya-pulu oyae rayo neme pu kiritalua.

14 Gore onaa rayo nimuna adaalu mamina-nu waru radepe suare nimu raaname omo piralimi. Goa puare nimu oro yaalo pirape repenana ini mada mea nalimi. Goa pua nimu mo kagaa adaarena pora gaape-para mada pua odobalimi.

15 Goa pea pare adaarena kepo raranere wae kone sua yana nona piane onaanu pirualimi. Go rarane page romo malu saapiri onaanu-para paake aa rume ona-para ona yone onaanu-para onaa tu mao-mae onaanu-para wae remona aapa saapimi onaanu-para yaa agaa ne onaanu-para go rayo adaare rarane piralimi. Mo yaa agaa ne onaanuri nimu Gote-na adaare kagaa rarane piralimi.

16 Ni Yesuri neme nina ensel nim-ina lotu ada-para mea repaawa go agaa naa ruru onaa pua lakelaasu. Ni padanere Devit-na ruru agepa madisa. Gore niri yapi malataalo aayade uba kedo ai nona piane pi-ralua sa.

17 Gore Holi Spirit-para mo sipsip mena si lapome lalo: Nere ipu sipi. Goa pea-ga onaa rayome go agaa pagalimiri nimu page epalimi. Go onaa rayome ipa nalame omalimiri epe ipa nola baina lamina. Goa pua onaa rayome go oro yaalo kagaa pirape ipa nolalo palimiri go ipa epa nalepape.

18 Go buk madaare Gote-me orope mea epaliade aanuna remaa ya-pulu ni Jon-me go agaa pageme onaanu-para puri pane agaa madaa gupa lagialo: Gore aa medame go buk-na agaa raapu pa agaa meda makibuma paliare Gote-me nipu kedaa waru katea. Goa palia rabu Gote-me go buk-para tisude wae yae 7-pelare go aa katoa.

19 Go pua aa medame go Gote-na agaa meda go buk-para mea rubaliare Gote-me go aa oyae ru-maaliade pare nipuna oyae mea rubalia. Go mea rubaliade yaere nipuna oro yaalo mapiraape repena ini-para nipu go epe adaare-para odobaliade pora page namealia. Go rumaape yaere go buk madaa tua oro yaalo laguaayode.

20 Gore Yesumiri go agaa rayo madaa nipuna ora agaa ta-ga loa kone mapiraalimiri gupa lalo: Go agaare ora yaade. Goa pea-pulu ni page aipapulu epalua sa.

Gore Aa Mudu Yesu ne aipapulu ipu.

21 Gore Aa Mudu Yesuna epe raba meape kuma pi konere nimi rayo madaa ina. Go yaade. Jon.